ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
2
ՅՈՒԼԻՍ
MARDI
2 JUILLET
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7920 33ème ANNEE
Directrice : Arpik MISSAKIAN
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3731

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Այսօր՝ երեքշաբթի Վիէննայի մէջ կը բացուի Ընկերվարական Միջազգայինի հինգերորդ համագումարը, որ պիտի տեւէ մինչեւ Յուլիս 6:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ ինչպէս նախորդ համագումարին, այս համագումարին եւս կը բերէ իր մասնակցութիւնը:

Վերջին համագումարը տեղի ունեցած էր 1955 Յուլիսին Լոնտոնի մէջ

Ուրեմն Համագումարը պիտի լսէ վարիչ մարմնի վերջին երկու տարուան գործունէութեան տեղեկագիրը: Պիտի քննէ օրակարգի հարցերը, որոնց գլխաւորներն են՝ միջազգային կացութիւնը, Միջին Արեւելք, Հունգարիա, եւրոպական հիմնարկութիւններ, աջակցութիւն յետամնաց երկիրներու եւ ընկերվարութեան նուաճումները Ասիոյ, Լատին Ամերիկայի եւ Ափրիկէի մէջ:

Առաջին Ընկերվարական Միջազգայինի հիմը դրուած էր Լոնտոնի մէջ 1866ին՝ նոյն ինքն Կարլ Մարքսի եւ Էնգէլսի նախաձեռնութեամբ:

1870 – 71ի Ֆրանքօ-գերման պատերազմը քայքայեց աշխատաւորներու այս մեծ կազմակերպութիւնը:

Երկրորդ Միջազգայինը կազմուեցաւ 1904ին Ամսթէրտամի համագումարին մէջ: Տասը տարի վերջ, համաշխարհային Ա. պատերազմը մահացու հարուած մը տուաւ անոր:

Գերմանիոյ սոցիալ դեմոկրատ մեծ կուսակցութեան երեսփոխանները՝ հակառակ ընկերվարական ուղղափառ բարեկարգութիւններուն՝ Ռայխսթակի մէջ քուէարկեցին պատերազմական վարկերը եւ թեւ ու թիկունք հանդիսացան Վիլհելմ Բ. կայսեր:

Զինադադարէն ետք, տարիներով վերակազմութեան փորձեր կատարուեցան: Ի վերջոյ 1924ին Համպուրկի մէջ կազմուեցաւ «Ընկերվարական Բանուորական Միջազգային»ը, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան:

Այս ալ երկար չապրեցաւ:

1939ի աշխարհամարտը քայքայեց զայն՝ ճիշդ այնպէս ինչպէս նախորդները կազմալուծուած էին 1870ի եւ 1914ի պատերազմներուն հետեւանքով:

1940 Մայիսին, երբ Հիթլէրի բանակները գրաւեցին Պելճիքան՝ Բանուորական Միջազգայինի վարիչները լքեցին Պրիւսէլի իրենց կեդրոնը եւ ապաստանեցան Անգլիա ու Ամերիկա:

Կապը կտրուեցաւ գլուխին ու անդամներուն միջեւ: Ընկերվարութիւնը ապրեցաւ իր ամէնէն դժնդակ տարիները:

1945ին դաշնակիցներու յաղթանակէն վերջ, Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութիւնը նախաձեռնարկ եղաւ վերակազմելու նոր միջազգային մը:

Վեց տարուան ընթացքին բազմաթիւ խորհրդակցական հաւաքոյթներ սարքուեցան Անգլիոյ, Պելճիոյ, Հոլանտայի եւ Զուիցերիոյ մէջ:

Ի վերջոյ 1951 Յուլիս 1ին Ֆրանքֆուրթի առաջին լիակատար համագումարի ընթացքին հանդիսաւորապէս կեանքի կոչուեցաւ վերակազմուած «Ընկերվարական Միջազգային»ը: Կեդրոնը՝ Լոնտոն:

Սահմանափակ թիւով — 19 — երկիրներ միայն մաս կը կազմէին այս վերջինին սկզբնական շրջանին:

Տարիներու ընթացքին Միջազգայինը ընդարձակեց իր գործունէութեան շրջանակը:

Եւրոպայէն վերջ՝ ընկերվարական մեծ կուսակցութիւններ կազմուեցան Ասիոյ եւ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ: Լոնտոնի կեդրոնը կապ հաստատեց անոնց հետ:

1952ի աշնան Միլանոյի մէջ տեղի ունեցաւ նոր Միջազգայինի երկրորդ համագումարը: Երրորդը՝ Սթոքհոլմի մէջ, ուր ներկայ էին նաեւ Ասիոյ զանազան ընկերվարական կուսակցութեանց «եղբայրական պատուիրակութիւն»ները, խայտաբղէտ տարազներով:

Վիէննայի մէջ աւելի մեծ թիւով Ասիացիներ ներկայ պիտի ըլլան:

Վերջին տասներկու տարիներու ընթացքին ընկերվարական գաղափարները հետզհետէ մեծ ծաւալ ստացան Հնդկաստանի, Պիրմանիոյ, Ինտոնեզիոյ, Սէյլանի, Փաքիստանի, Հնդկաչինի, Մալեզիոյ, Նեփալի ու Ճափոնի մէջ:

Ասիոյ ժողովուրդները զարթօնքի շրջան մը կ'ապրին ներկայիս: Ու սիրով ընդառաջ կ'երթան ընկերվարութեան գաղափարականին, որ ամէնէն առաջ կը քարոզէ մարդոց եւ ժողովուրդներու ազատութեան եւ հաւասարութեան վսեմ սկզբունքները:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՓԱԿՈՒԵՑԱՒ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ

ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆ՝ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՇՈՒՐՋ

Ընկերվարականներու 49րդ համագումարը փակուեցաւ կիրակի օր: Օրակարգին տնտեսական, եւմտական եւ ընկերային հարցերը լուծուեցան դիւրութեամբ. գրեթէ միաձայնութեամբ: Գլխաւոր հարցն էր՝ Ալժերիան, որ երկար վիճաբանութիւններու եւ տարակարծութեանց դուռ բացաւ:

Սկիզբէն իսկ՝ Ալժերիոյ խնդրին շուրջ երեք տեսակէտներ երեւան եկան:

1) Քոմէն - Մոլէ բանաձեւը կ'առաջարկէ Ալժերիան պահել եւ սահղծել յարմարութիւններ՝ զինադադարի համար: Յետոյ՝ ձեռնարկել վերանորոգումներու:

2) Անդրծովեան Ֆրանսայի նախկին նախարար, Մարսէյլի քաղաքապետ՝ Տէֆէռ, Ալժերիոյ անկախութեան դէմ արտայայտուելով, «դաշնի խորհրդակցութիւններ» առաջարկեց:

3) Տէփրէօ - Վերտիէ բանաձեւը, Ալժերիոյ «ազգ. կոչումը» պահելով՝ բանակցութիւններու սկսիլ:

Ժողովը քննութեան ենթարկելով երեք հարցերը, համեմատական մեծամասնութիւնը դէմ արտայայտուեցաւ վերջին երկու առաջարկներուն: Նախկին վարչապետը՝ Կի Մոլէ.— «Ինչպէ՞ս կարելի է զէնք բարձրացուցած պատահական մարդոց հետ նստիլ ու խօսիլ՝ ժողովուրդի մը անունով»:

Ալժերիոյ ամբողջական ազատութիւն տալու հարցը խստօրէն քննադատուեցաւ, այն առարկութեամբ՝ որ միջազգային համայնավարութեան նոր բոյն մը պիտի ստեղծուի, Հիւս. Ափրիկէի մէջ: Ապրատամբներու գլխաւոր պարագլուխը նկատուեցաւ արդէն Նասր, որ կը զօրակցի «հասարակ մարդասպաններ»ը»: Ըմբոստները սահմանակից Թունուզէն ալ օժանդակութիւն կը ստանան:

Թէեւ Քոմէն - Մոլէ առաջարկը համեմատական մեծամասնութիւն ստացաւ, սակայն Լիլի մէջ գումարուած Ընկերվարականներու նախորդ համագումարէն ասդին փոփոխութիւններ եղած են: Նախկին Վարչապետին եւ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարին կողմնակիցներուն թիւը զգալիօրէն պակսած է:

Ֆրանսական մամուլը, աջ թէ ձախ՝ անխտիր, լայն տեղ տրամադրեց Ընկերվարականներու 49րդ համագումարին: Գրեթէ բոլոր թերթերն ալ համաձայն են այն տեսակէտին՝ որ ընկերվարականները, Լիլի համագումարէն ասդին, զգալիօրէն բաժնուած են իրարու մէջ: «Քոմպա» կը սպասէր, որ Ա. եւ Բ. առաջարկները մի-

(Շար.ը կառոռ Դ. էջ)

ՍԱՐՍԱՓԻ ՔԱՂԱՔԸ՝ ՓԵՇՏԱ

ՆՈՐ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հունգարիոյ մայրաքաղաքը՝ Փեշտա, անցեալ Հոկտեմբերի համաժողովրդական ապստամբութենէն ի վեր, սարսափի կեդրոն մը դարձած է: Գնդակահարութիւնները իրարու կը յաջորդեն: Ձերբակալութիւնները հաշիւ չունին: Պատժ. Ատեանը կը «գործէ» չարունակ, հացի եւ ազատութեան համար կարմիր բռնատիրութեան դէմ ծառացած հայրենասէրները դատապարտելով:

1956 Մարտին, խումբ մը հայրենասէրներ փորձած էին ապստամբութեան դրօշ պարզել, սակայն ձերբակալուելով՝ բանտարկուած: Հոկտեմբերի ապստամբութեան շրջանին յաջողած էին ազատիլ: Վերստին ձերբակալուելով, 21 հոգի մինչեւ 15 տարի բանտարկութեան եւ ցկեանս՝ մահուան դատապարտուած են:

Նախկին դաշնիճին Ազգ. Պաշտ. նախարարը եւ ապստամբութեան գլխաւոր հերոսներէն մէկը՝ զոր. Մալեդերի դատավարութիւնը կը սկսի շուտով: Կը կարծուի թէ մահուան պիտի դատապարտուի:

Քատարի կառավարութիւնը ուղղակի դիրք ճշդած է ազատ աշխարհի կարծիքին դէմ: Մամուլով, ճառերով եւ ասուլիսներով կը քննադատեն միացեալ ազգերու ներկայացուցիչներու կատարած քննութիւնը՝ Հունգարիոյ մէջ. միաժամանակ կը հերքեն ՄԱԿի յառաջիկայ ժողովին Հունգարիոյ հարցը քննելու ամերիկեան առաջարկը:

Կը թուի, թէ մահապատիժներու ու այլ դատապարտութեանց ողբերգութիւնը տակաւին պիտի երկարի: Այս հաստատումը յստակօրէն կատարեց Հունգարիոյ Ներքին նախարարը—«Թշնամին կը փորձէ մէկիկ մէկիկ ազատել իր կողմնակիցները: Ապստամբութեան ղեկավարներուն հաշուեյարդարը կը շարունակուի, մեծ սխալ մը պիտի ըլլար թերագնահատել այս աշխատանքը ...»:

Աշխատանք մը՝ որուն հետեւանքով Փեշտա դարձած է սարսափի մայրաքաղաք:

Քատարի կառավարութեան մէկ բանբերն ալ յայտարարեց, թէ «գրող Կալին եւ լրագրող Օպերսովսկին ազատելու համար արեւմտեաններու դիմումները պիտի չազդեն Բարձ. Ատեանին վրայ»:

ԽԼՐՏՈՂ ՉԻՆԱՍՏԱՆԸ

«ՍՊԱՆԵՑԷՔ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ» ԿԱՂԱՂԱԿԵՆ ՑՈՒՑԱՐԱՐՆԵՐ

Ինչպէս կ'ըսէինք՝ կացութիւնը չփոթ է համայնավար Չինաստանի մէջ: Կ'ենթադրուի թէ մաքրագործումները պիտի ըսկսին, շուտով:

Հաղորդակցութեանց նախարարը, որ Զու Ան Լէն քննադատած էր արտաքին քաղաքականութեան գետնին վրայ, հրապարակային «ինքնաքննադատութիւն» մը ըրաւ, իր գործած սխալներուն համար «ինքնիրմէ ամչնալ»ով: Կը կարծուի թէ ուրիշ համայնավար ուրիշ նախարարներ եւս պիտի ստիպուին կատարել նման յայտարարութիւններ: Պատիժներ ալ կը նախատեսուին:

Մինչ այս մինչ այն, Հիւս. Չինաստանի մէջ հակահամայնավար կատաղի ցոյցեր եղած են: Ցոյցին գլխաւոր պատճառը անօթութիւնն է: Փէքինի մէջ, բժշկական համալսարանի Համայնավար կուսակցութեան քարտուղարին բնակարանը ձեռնարկումը մը արձակուած է: Փողոցներու մէջ հաւաքուած ամբոխը «սպանեցէ՛ք համայնավարները» կ'աղաղակէր: Նախապէս Փէքինի համալսարանին դասախօսներէն մէկը յայտարարած էր, թէ անօթի եւ դժգոհ ամբոխը կրնայ տապալել Չինաստանի համայնավար վարչակարգը:

Բ. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Այսօր Վիէննայի մէջ կը բացուի Բ. Միջազգայինի համագումարը:

Երէկ՝ երկուշաբթի, Վիէննա մեկնեցաւ ընկեր Հրանդ Սամուէլ մասնակցելու համար համագումարին՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Մարսէյլ - Պօմոնի Զաւարեան ենթ.ի հանգանակութիւնը (ցանկը առանձին) 82.500

Նուէրները ղրկել՝

Maison de la Culture Arménienne
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris-6e
Chèque Postal : Paris, 5460-11

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Հակառակ անոր, որ Միացեալ Նահանգներ յուշագիր մը յանձնեց արաբական 11 երկիրներու, յայտնելով որ Աքապա եւ Սուէզ միջազգային գօտիներ են, Եգիպտոսի վարչապետը Գահիրէի ձայնասփիւռէն յայտարարեց. «Եգիպտոս թոյլ պիտի չտայ, որ Իսրայէլեան նաւեր մուտք գործեն Աքապայի ծոցն ու Սուէզի ջրանցքը: Եթէ Իսրայէլ օտարներու օժանդակութեամբ փորձէ անցնիլ մեր ջուրերէն, արդիւնքը պիտի ըլլայ այն՝ ինչ որ եղաւ Նոյեմբերին Եգիպտոսի վրայ կատարուած յարձակումի ընթացքին ...»:

Միւս կողմէ, Իսրայէլի Վարչապետը յայտարարեց. «խաղաղութիւնը տարիէ մը կը հաստատուի՝ եթէ Արաբները համաձայնին խորհրդակցիլ Իսրայէլի հետ: Արաբները ազատ պիտի չըլլան այնքան ատեն՝ որ խաղաղութիւն չեն կնքած մեզի հետ»:

× Իսրայէլի Արտաքին նախարարը տեսակցութիւն մը ունենալ Ռուս դեսպանին հետ, Եգիպտոսի յանձնուած երեք սուզանաւերը յիշելով, դժգոհութիւն յայտնեց Իսրայէլի հանդէպ Խ. Միութեան բռնած «ոչ – բարեկամական» դիրքին համար:

× Միացեալ Նահանգներ տասը միլիոն տոլարի զին. օժանդակութիւն մը պիտի ընէ Յորդանանի, կը հաղորդէ Արտաքին նախարարութեան տեղեկագիրը:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Լեգէոնականներու եւ ըմբոստներու միջեւ բախում մը պատահեցաւ Մայեոյի մօտ (Պուիրայի շրջան). 30 ապստամբներ սպաննուեցան եւ 17 ուրիշներ ձերբակալուեցան: Օրլէանվիլի շրջանին մէջ, ուր տասը լեգէոնականներ սպաննուած էին, խուզարկութիւն մը կատարուեցաւ. ապստամբները կրակ բացին քննութեան եկած զին. երկու ինքնաշարժներու վրայ. որոնք բոցերու մէջ մնալով այրեցան: 7 զինուորականներ ածխացան եւ ապստամբներէն մէկը սպաննուեցաւ: Այն-Տալիր ի անտառին մէջ ըմբոստները յարձակեցան 14 հոգիէ բաղկացած ջոկատի մը վրայ. վեց հոգիներ սպաննուեցան եւ միւսները գերի ինկան: Կոստանդինէի շրջանին մէջ, բախումի մը ընթացքին հինգ ըմբոստներ սպաննուեցան եւ երեք ուրիշներ ձերբակալուեցան: Բախումներ եղան նաեւ այլ շրջաններու մէջ: Սետիֆի մէջ, Մարոքէն եկող կարաւան մը խուզարկելով, զինուորականները ի յայտ բերին ռազմանիւթ եւ զէնքեր, որոնք պիտի յանձնուէին ապստամբներուն:

× Զանազան շրջաններէ 8 մարդասպաններ մահուան դատապարտուեցան Ալժերիոյ մէջ:

ԱՐՇԻՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ հետեւակազօրքը պաշտօնապէս պիտի դրուի Եւրոպայի Պաշտ. Խորհուրդին տրամադրութեան ներքեւ:

ԽՈՐՀՐԴԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼԽԱՒՈՐ ԱՆԿԻՒՆԱԴԱՐՁԵՐԸ

1920 — 1955

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

1934 — 1947, երեք տարիներու ընթացքին, խորհրդահայ գրական կեանքն ու գրագէտներու փաղանգը ենթակայ մնացին հալածանքի եւ հաւատաքննական միջամտութիւններու: (Դասախօսը այստեղ մանրամասնօրէն անդրադարձաւ այն դաւադրութեան՝ որուն առարկայ եղաւ Ստալին, Սովետ պատասխանատու զինուորականներու, ինչպէս նաեւ քաղաքական, կուսակցական եւ հանրային դէմքերու հաւաքական գործակցութեամբ: Անդրադարձաւ հայեւվրացական աւանդական առելութիւններուն, Բերիա - Խանջեան հակամարտութեան եւ այն վերադրումներուն՝ որոնք առարկայ կը դառնար հայ մտաւորականութիւնը, իբրեւ «նացիոնալիստ» ու «դաշնակցական»: Ընթերցումներ կատարեց այդ օրերու կուսակցական ընդհ. քարտուղար Ամատունիի երկարաշունչ ամբաստանագրէն՝ ի մասին խորհրդահայ գրական, քաղաքական եւ հանրային կարկառուն դէմքերու եւ պարզեց Կիրպոտինի առաքելութեան նպատակը):

Երկու հարիւրի մօտ գրական, քաղաքական եւ կուսակցական ծանօթ դէմքեր, — հայ ղեկավարութեան որակը —, աքսորուեցան կամ բանտարկուեցան: Ողբերգութեան մանրամասնութիւնները ծանօթ են. չենք մանրամասներ: Չենք ալ խորհրդածեր ա՛յն «պատճառներու» մասին՝ որոնց վրայ կը հիմնուէր խորհրդային ղեկավարութիւնը՝ մեկուսացնելու համար ամէնէն բեղուն գրիչներ: Անոնցմէ հինգը միայն վերադարձան, տասնեւվեց տարուան տաժանելի անգործութենէ եւ թափառումներէ ետք, ծանօթ սահմանիքներու մէջ: — Ի՞նչ «մեղք» ունէին պատուհասեալները: = Իրենց մեղքը՝ իրենց հայութիւնն էր՝ կառչումն էր՝ գաղափարական պայենական համոզումներու. հաւատքն էր՝ յաւերժական հայութեան: Խորհրդային դատախազներու բանաձեւումներով՝ «նացիոնալիստական, հակայեղափոխական, տրոցկիստ — դաշնակցական» հակումներն էին...

Կը փակենք այս էջը, որուն եղերականութիւնը ընդգծել՝ չահեկան ոչինչ ունի հիմա...

Կը բանանք նոր էջը, — ա՛յն՝ որ կ'ընդգրկէ 1939 — 1946ի եօթը տարիները, եւ զոր մենք կը բնութագրենք «հայրենական պատերազմի շրջան» վերադիրով, իրենց իսկ կողմէ նուիրագործուած: (Դասախօսը այս առթիւ պարզեց, նախ, ներքին եւ արտաքին այն մտահոգութիւնները՝ զորս խորհրդային ղեկավարութիւնը ունէր Համաշխարհային Բ. պատերազմի սկզբնաւորութեան, ամրացնելու համար խորհրդային սահմաններու մէջ ապրող ազգերու միութիւնը: Ընդգծեց, թէ այս տարիներու ընթացքին արտօնուած «ազգայնականութիւնը» եւ «անկախութեան» գաղափարի արծարծումը՝ խորհրդահայ հրատարակութիւններու մէջ, հետեւանք էր այս նո՛յն մտահոգութեան: Անդրադարձաւ նաեւ Արտասահմանի հայ գաղութներուն մէջ խորհրդային քարոզչական ճիգերուն, «համերաշխութեան» կոչերուն եւ Հայ Դատը լուծելու պաշտօնական խոստումներուն, որոնք սակայն որեւէ անկեղծ եւ անխառն առաջադրանքի չէին համապատասխաներ, ինչպէս ցոյց տուին փաստերը: Այսօր, 1953ին եւ 1957ին, Հայկ. Դատը անգամ մը եւս ուրացուած ու թաղուած է):

«Հայրենական պատերազմի» շրջանին հրատարակուած վիպական եւ քերթողական բոլոր գործերուն մէջ, հայ ցեղակրօնութեան ցայտուն արտայայտութեանց կը հանդիպինք: Ամէ՛ն բանաստեղծ հայութիւնը կ'երգէ, ազգը կը փառաբանէ, անցեալի մեր փառքը ու ներկայի հայրենասիրական ապրումները կը քերթէ: Ամէ՛ն արձակագիր կը մղուի խուզարկել Հայոց պատմութիւնը՝ հոն փնտռելու եւ գտնելու համար ազգային մեր արժանաւորութեան ապացոյցները, անցեալը ներշնչարան դարձնելու համար ներկային: Բաւական է յիշել, անցողակի, Դեմիրճեանի «Վարդանանք»ը, Զօրեանի «Պապ Թագաւոր»ը, Սիրասի «Արարատ»ը, Քոչարի «Մեծ տան զաւակները», Խանզատեանի «Մեր Գնդի Մարդիկը», եւն. եւն., ինչպէս նաեւ Դ. Վարուժանի գործերու հրատարակութիւնը:

Չենք ծանրանար պատմա — բանասիրական եւ գրական, փիլիսոփայական բազմաթիւ այլ գործերու վրայ, որոնց հրատարակութենէն հազիւ քանի մը տարի ետք՝ 1946ին, ու մանաւանդ 1948ին, «սատոն» ու «յանդիմանութիւնը» վերսկսան, եւ պատերազմի տարիներուն հրատարակուած բոլոր մատեանները առարկայ դարձան բուռն քննադատութեանց: Այս անգամ եւս, «ազգայնական, բուրժուական, հակասովետ» տրամադրութիւններ մատնանիշ կը դարձուէին անոնց մէջ, իբրեւ եզրակացութիւն՝ յանգելու համար այն որոշումին, թէ հարկ է անխնայ հետապնդել եւ պատժել ամէն կարգի «սայթաքում»: (Դասախօսը ընթերցումներ կատարեց 1946ի Համագումարէն ետք հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցէն եւ «լիտերատուրնայա Կազեթա»յի 1948ի թիւերէն):

Պ. Մ. Թէօլէօլեան մանրամասնօրէն անդրադարձաւ նաեւ 1946ի Համագումարին մէջ արտասահմանեան կարգ մը հայ գրողներու դատապարտելի լռութեան, երբ խոշտանգումի կ'ենթարկուէին արեւմտահայ լեզու եւ արեւմտահայ գրագէտներ: Պարզեց 1946 — 1956, վերջին տասը տարիներու գրական կեանքը Հայաստանի մէջ, եւ եզրակացուց՝ թէ, հակառակ անչեղ կերպով իրագործուող խոստումներու եւ հալածանքներու, խորհրդահայ գրականութիւնը էութեամբ հայ գրականութիւն կը մնայ, — հայ հողին եւ մտքին չօշափելի ներկայութեամբ, անտժգունելի եւ անկապտելի խլութեամբ:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ "ԱԿՈՒՄԲԸ"

●

Անգլիական Հասարակապետութեան վարչապետներու վերջին ժողովը տեղի ունեցած էր տարի մը առաջ, Լոնտոնի մէջ:

Այս տարուան ժողովին, որ դարձեալ տեղի ունեցաւ Լոնտոնի մէջ, կը մասնակցէին, Անգլիոյ վարչապետ Մաքմիլլընէն զատ, Ղանայի վարչապետը՝ Նքրումա, Հնդկաստանի վարչապետը՝ Նեհրու, Քանատայի նոր վարչապետը՝ Տիֆընպէյքըր, Աւստրալիոյ վարչապետը՝ Մենզիս, Փաքիստանի վարչապետը՝ Սուհրավարտի, Ռոտիոյ վարչապետը՝ Վելենսքի, եւ Սէյլանի, Նոր Զելանտայի ու Հարաւ. Ափրիկէի ներկայացուցիչները: Այս վերջին երեք պետութեանց վարչապետները չէին կրցած ներկայ գտնուիլ:

Այնպիսի շրջանի մը մէջ, երբ Անգլիացիները սկսած են ՄԱԿը նկատել անարդիւն կազմակերպութիւն մը, Ատլանտեան Ուխտը՝ փոփոխութեանց կարօտ ժողով մը, եւրոպական այլ ազգերու հետ գործակցութիւնը՝ դժբախտ անհրաժեշտութիւն մը, անգլիական հասարակապետութեան այս հերթական ժողովները դարձած են Անգլիոյ վարչապետներուն ամէնէն կարեւոր մտահոգութիւններէն ու պարտականութիւններէն մէկը:

Վերջին ժողովէն ի վեր, որ տեղի ունեցաւ 1956 Յունիսին, Սուէզի Ջրանցքը — անգլիական նախկին կայսրութեան կենսատու երակը — ազգայնացուեցաւ Եգիպտոսի կողմէ, իսկ Միջին Արեւելքի մէջ Անգլիոյ կշիռքը մեծ վերիվայրումներու ենթարկուեցաւ: Անցեալ Նոյեմբերին, եգիպտական արշաւանքին ժամանակ, հասարակապետութեան անդամներուն միջեւ գոյութիւն ունեցող կապերը հազիւ փրկուեցան ընդհանուր փլուզումէ, որովհետեւ Քանատայի, Հնդկաստանի եւ Սէյլանի մէջ հանրային կարծիքը այնքան ընդվզած էր, որ եթէ անմիջապէս վերջ չտրուէր արշաւանքին, կրնային անվերադարձ հեռանալ անգլ. հասարակապետութենէն:

Ասոր վրայ, Անգլիա ստիպուեցաւ վերաքննութեան ենթարկել իր պաշտպանողական եւ տնտեսական ամբողջ կառոյցը. իր ապագայի հեռանկարները սահմանափակեց ըստ իր ներկայ կարողութեանց, որովհետեւ որոշապէս գիտակցիլ սկսաւ թէ անցած են այն ժամանակները երբ Անգլիան կրնար իր կամքը պարտադրել հասարակապետութեան անդամ պետութեանց. մինչդեռ այժմ պէտք է լրջօրէն նկատի առնէ այս վերջիններուն կարծիքը եւս:

Անգլ. Հասարակապետութեան վարչապետներու անցեալ տարուան ժողովէն ի վեր ուրիշ նորութիւն մըն ալ պատահեցաւ. ինքնավարութիւն շնորհուեցաւ Ղանայի, որուն վարչապետը, Նքրումա, որ տակաւին երեք տարի առաջ անգլիական բանտերու մէջ արգելափակուած կը պահուէր, այսօր կը մասնակցի վարչապետներու ժողովին:

Նքրումա միակ նոր դէմքը չէ այս տարուան ժողովին մէջ. Անգլիոյ, Փաքիստանի, Ռոտեզիոյ եւ Քանատայի վարչապետներն ալ նորեկներ են, առանց հաշուելու Նոր Զելանտայի, Սէյլանի եւ Հարաւ. Ափրիկէի վարչապետներուն ներկայացուցիչները:

Այսպէս, «ակումբ»ին հին եւ փորձառու անդամները դարձած կ'ըլլան Հնդկաստանի վարչապետը Նեհրու եւ Աւստրալիոյ վարչապետը՝ Մենզիս:

Նոր դէմքերու երեւումը ի հարկէ կապուած էր կարեւոր անցուդարձերու: Մաքմիլլըն գործի գլուխ կանչուեցաւ, որովհետեւ Իտըն ստիպուեցաւ հրաժարիլ — հետաքրքրական չէ թէ ինչ պատճառներով. բայց Իտընի հրաժարումը, ինքնին, կարեւոր դէպք մըն էր անգլիական քաղաքականութեան մէջ: Փաքիստանի վարչապետը այժմ գործի գլուխ կը գտնուի, սակայն 9 տարիէ ի վեր (Փաքիստանի անկախութեան հիմնադրութենէն ի վեր) կառավարութիւնները միշտ ալ անկայուն դիրք մը ունեցած են այդ երկրին մէջ: Քանատայի մէջ ալ, ուր երկար տարիներէ ի վեր Պահպանողականները մեծամասնութիւն ունէին Երեսփ. Ժողովին մէջ, այս վերջին ընտրութիւններուն պարտուեցան եւ նախկին վարչապետ Սէն Լօրան ստիպուեցաւ իր աթոռը յանձնել Ազատականներու ղեկավար Տիֆընպէյքըրի: Այս վերջինը կ'ուզէ տնտեսական շատ աւելի սերտ կապեր հաստատել Անգլիոյ հետ՝ Քանատան ձերբազատելու համար Մ. Նահանգներու տնտեսական յարաճուն ազդեցութենէն: Իսկ գալով Ղանայի, որուն ամբողջ տնտեսութիւնը հիմնուած է քաքաօի իր արտադրութեան վրայ, կ'ուզէ կարեւոր փոխառութիւններ ընել Անգլիայէն՝ ջրա - ելեկտրական կայաններ շինելու համար Ղանայի ամբողջ հողամասին վրայ: Ռոտեզիայի նիւթական պահանջներն ալ օր ըստ օրէ կ'աւելնան, Փաքիստան անհրաժեշտ կերպով պէտք ունի նոր դրամագլուխներու, եւ այսպէս՝ շարունակաբար:

Ասոնք՝ ներկայացող տնտեսական հարցերն են:

Ինչ կը վերաբերի պաշտպանութեան կազմակերպութեան, Անգլիա Միջին Արեւելքի իր զինուորական խարիսխները որոշած է փոխադրել Քէնիա: Փոփոխութեան պատճառը բացայայտ է. այնքան ատեն որ Սուէզի Ջրանցքը բաց էր, Անգլիա կրնար մերձարեւելեան իր զինուորական խարիսխը պահել Կիպրոսի մէջ: Սակայն հիմա,

---

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԴԻՄՔԵՐ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱԲԷԼԵԱՆ

●

«Մեր թատերախումբը ոլորմութեան պէտք չունի: Թատրոնը բաց է ամէնուն համար, ուզողը կուգայ, իսկ չուզողին պէտք չունինք»:

Առաջին ներկայացման յաջողութիւնը անօրինակ կ'ըլլայ: Սրահին մէջ նստած էին մեծ մասամբ մամուլի, գրականութեան եւ այլ ասպարէզներու մտաւորականութեան ներկայացուցիչներ, որոնք ներկայացման ընթացքին ելեկտրականացած էին ի տես խումբին զմայլելի խաղարկութեան:

Այդ առաջին ներկայացման Աբէլեան կը գերազանցէ ինքզինքը, այնպէս որ միջնարարին, Գրիգոր Զօհրապ բեմ ցատկելով ճառ մը կ'արտասանէ, պախարակելով պոլսահայ աչքի զարնող դասակարգը որ իր բացակայութեամբ կը փայլէր...:

Մամուլը հիացումով կը խօսի: Իսկ Գրիգոր Զօհրապ, մեծ գովեստով խօսելով Շիրվանզադէի գործին մասին, հետեւեալը կը գրէ «Ժամանակ» օրաթերթի 1908 Դեկտ. 22ի թիւին մէջ.

«Բիէսին կազմուածքը իր պարզութեան մէջ հոյակապ է: Իսկ կովկասահայ այդ տրամադիկ խումբը յայտնութիւն մը եղաւ ամէնուն համար, ապշեցուցիչ, հիացուցիչ յայտնութիւն մը» եւ յօդուածը կը վերջացնէ հետեւեալ խօսքերով.

«Ցաւեցայ միայն, որ ռուսահայերը թատերական ասպարէզին վրայ ալ գերազանցութիւնը խլեցին մեր ձեռքէն... անիրաւնե՜րը...»:

Հետզհետէ յաջողութիւնը մեծ կ'ըլլայ, թատրոնը միշտ լեցուն: Բացի Բերայէն, խումբը կը խաղայ նաեւ Սկիւտար, Գատը Գիւղ, Օրթագիւղ, Գում-Գափու, Սան Ստէֆանօ եւ այլուր, ամենուրեք գտնելով խոր համակրանք, սէր եւ քաջալերանք:

Յուզիչ եւ սրտագրաւ է հանդիպումը զոր ունեցած է խումբը Պոլսոյ մէջ մեծանուն Մարտիրոս Մնակեանին հետ: Այդ առթիւ մէջ կը բերեմ նոյնինքն Մնակեանի հետեւեալ տողերը.

«Ըստ պարտականութեան գացի բարի գալուստ մաղթելու Պ. Աբէլեանին եւ իրեն մասնակցող խումբին, որ այս անգամ առաջին այցելութեամբ շնորհ բերած էր կ. Պոլսոյ ազգակիցներուն: Երբ տեսան զիս, փութացին բոլորտիքս, իրենք զիս պապիկ կ'անուանէին, ես ալ զիրենք որդի ու թոռներ, իրենք իմ ձեռքս կը համբուրէին, ես ալ իրենց երկու այտերէն, իրենք իմ մտքին մէջ Թիֆլիզի յիշատակներ կ'արթնցնէին, ես ալ կը յիշէի իմ երիտասարդական օրերս: Անկեղծօրէն կ'ըսեմ որ կ'արժէ իբրեւ խումբ, իբրեւ բիէս ու իբրեւ թատրոն երթալ տեսնել այս կոկիկ ու կատարեալ խումբին ներկայացումները»:

Խե՛ղճ Մնակեան, անկեղծ ու բարի Մնակեան Պոլսոյ մէջ Աբէլեանի փառքը տեսնելով ուրախութենէն կ'արտասուէր եւ կը վերյիշէր իր փառքի օրերը, երբ սխլինտր գլխարկը գլխուն, Ադամեանին հետ թեւանցուկ կը շրջագայէր Թիֆլիզի փողոցներուն մէջ...:

Եւ ո՛վ կրնար գուշակել որ խեղճ ծերունին, բազմաթիւ տարիներ վերջ, խեղճութեան մէջ ու գրեթէ ցնցոտի, իր հոգին պիտի աւանդէր Պոլսոյ մէջ...:

«Պատուի Համար», «Եւգինէ», «Դոկտոր Շտոկման», «Օթելլօ», «Աւազակներ», «Մարւող Ճրագներ» եւ տակաւին բազմաթիւ ուրիշ գործերու ներկայացումով Աբէլեանի արուեստը մամուլին մէջ դարձաւ լայն վերլուծման առարկայ: Միաձայնութեամբ զայն հռչակեցին «մինչեւ ոսկորներուն ծուծը արուեստագէտ մը, վարպետ մը»:

Պոլսոյ մէջ մօտ քառասուն ներկայացումներ տալէ ետք, խումբը կը մեկնի Օրտու, Աղա-Բազար, այնտեղէն Իզմիր, Էսկիշէհիր, Կիրասոն եւ Պարտիզակ: Այս բոլոր վայրերուն մէջ եւս յաջողութիւնը կ'ըլլայ անօրինակ, մանաւանդ Պարտիզակի մէջ, ուր շատ շուտ կը խանդավառուի Պարտիզակցիներու արուեստագէտ ու փիլոսոփ սիրտը: Այնուհետեւ կ'անցնին Զմիւռնիա եւ Պուրսա, որմէ ետք 1909ին կը վերա՛առնան Թիֆլիզ:

Այս թատերապտոյտը կը տեւէ եօթը ամիս եւ տասներկու օր, տալով 134 ներկայացումներ:

Մեր օրերուն, պետական յենարան ունեցող, մասնաւոր պլուտճէով օժտուած բոլո՛ր ազգերու թատերական շրջապտոյտներուն հետ համեմատած, վերոյիշեալ թուանշանները մրցանիշ մը կը ներկայացնեն, որը միայն պատիւ եւ յարգանք կը ներշնչէ մեզի դէպի Յովհաննէս Աբէլեանի յիշատակը:

1909ին, այս անգամ իր կնոջ եւ աղջըկան հետ Աբէլեան կը մեկնի Փարիզ: Հոնկէ Ժընեւ, Իտալիա եւ Միջերկրականը կտրելով կուգայ դարձեալ Պոլիս:

Վերադառնալով երկիր, ձեռք կ'առնէ վերստին իր գործունէութիւնը Արմէնեանի հետ եւ 1909 Սեպտեմբերին կը մեկնին Պարսկաստան, ուր խանդավառ ընդունելութեան արժանանալով կը վերադառնան Թիֆլիս, լծուելու համար աշխատանքի:

Աբէլեանի երկրորդ Յոբելեանը, երեսունեւհինգամեայ, տեղի կ'ունենայ 1919 Մարտ 9ին, Թիֆլիզ: Արտիստական թատրոնին մէջ Աբէլեան այդ օրը կը խաղայ «Արքայ Լիր»էն, «Նամուս»էն եւ «Կրեչինսկիու Հարսանիք»էն մէկ մէկ տեսարան: Ահագին բազմութիւն խռնուած էր թատրոնը, յարգելու համար հայ բեմի մեծ վաստակաւորը:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(8 Շար.)

ՎԱԶԳԷՆ Ա.Ի ՔԱՐՈԶԸ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կաթողիկէ Ս. Էջմիածնի տօնին առթիւ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը պատարագած եւ քարոզած է Մայր Տաճարին մէջ: Ստորեւ քարոզին գլխաւոր մասերը .—

Սիրելի հաւատացեալ հայ ժողովուրդ, 16 փոթորկալից դարերու խորքէն կը յառնէ այսօր մեր հոգիներուն մէջ, սքանչելի հրաշք տեսիլքը Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի: Երազ եւ իրականութիւն, դարերու հետ կը հիւսուին, երազ եւ իրականութիւն դարերու հետ կը բարձրանան ե դարերու ծընունդ կուտան Հայոց հաւատքի փառքը երգելով: Այս հաւատքի փառքով լուսաւորուած, մենք կանք ահա այստեղ տօնելու համար մեր սրտերու տաճար Ս. Էջմիածինը: Այս է սիրելիք Տաճար Լուսոյ եւ Տունը աղօթքի համայն հայ հաւատացեալներուն եւ Աթոռը Ամենայն Հայոց քահանայապետութեան:

Ժողովուրդը մեր հրաշքով ապրեցաւ, դարեր ու դարեր: Այս է հրաշքը Հայոց հաւատքին: Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին, այսօր կը տօնէ իր Մայր Աթոռ Կաթողիկէ Ս. Էջմիածնի հիմնադրութեան տարեդարձը, հազար վեց հարիւր յիսուն եւ չորս տարիներ անցած են այն սուրբ օրերէն, երբ հայ ժողովուրդը վերածնաւ Միածնի Իջման լոյսին փայլատակումով: Քրիստոսի սիրով արդասաւորուեցաւ հայ հոգին, եւ բացուեցաւ ճշմարիտ գիրքը Հայոց պատմութեան: Ու մէկ դար չանցած Ս. Էջմիածինը դարձաւ ամրակուռ բերդ մը հաւատքի: Ան կազմակերպեց Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցին, միաւորեց Հայուն հոգին, ներքին ուժ եւ իմաստ տուաւ անոր, անխախտ ու ապահով նեցուկը եղաւ հայ ժողովուրդին: Եւ ուրիշ հրաշքով մը Մ. Մեսրոպի ձեռամբ ան տուաւ մեր ժողովուրդին գիր ու դպրութիւն եւ Ս. Գրքի Թարգմանութեամբ հիմը դրաւ հայ մատենագրութեան: Ս. Էջմիածինը վառեց կրակը հայ մշակոյթին: Հայ ժողովուրդը ծնաւ ու ապրեցաւ, կ'ապրի ու պիտի ապրի լուսաշող ծիածանումովը Գրիգոր եւ Մեսրոպ Սուրբ Լուսաւորիչներու երկնառաք տեսիլքներուն: Այդ տեսիլքներով Ս. Էջմիածինը «Եղիցի Լոյս»ն է Հայոց պատմութեան: Ս. Էջմիածինը անոնց լոյսերով դարեր շարունակ կերտեց Եդեմը մեր ազգի մտքին, հոգիին: Հայ ժողովուրդը, թերեւս միակ ժողովուրդն է, որ իր խկութիւնը գտաւ, ինքզինքը իրականացուց եւ իր առաւելագոյնը տուաւ Քրիստոսի Սիրոյ նոր աշխարհիս մէջ: Հելլէնները անմահացան իրենց փառապանծ Փերիկլէսեան դարով, Քրիստոսէ հինգ դարեր առաջ: Ուրիշ ժողովուրդներ իրենց վերածնունդը կերտեցին Քրիստոսէ բազում դարեր վերջ:

... Ս. Էջմիածինը մեր Սինա Լեռն է, մեր Ակրոփոլը, մեր Սուրբ Պետրոսը: Էջմիածինը սակայն, անցեալ չէ միայն, ան է նաեւ ներկան եւ մեր ապագան: Կենդանի է ան ու մշտանորոգ: Ս. Էջմիածինը միշտ կը բաշխուի ու չի նուազիր, ինչքան բաշխուի, այնքան կը շատնայ, ինչքան լոյս սփռէ այնքան կը շողայ, դարերը կուգան, դարերը կ'անցնին, ան կը բարձրանայ, կը լուսաւորէ ու կը ներշնչէ միշտ, կեանք տալով կ'ապրի: Ծովեր, ովկէաններ կամ օտար ձեռքեր, կրնան մեզ բաժնել, բայց Էջմիածինը, միշտ մօտ է մեզի, եւ ինչքան հեռու այնքան մերձ է ան, այնքան կը դառնայ խորհուրդ եւ հըրաշք, երազ, խնկութիւն, յոյս եւ ստուգութիւն, եւ ահա մենք՝ այսօրուաններս կանգնած Աստուածակառոյց այս Սուրբ Տաճարի քարերուն վրայ, յափշտակուած կը դիտենք մեր նախնեաց հաւատքի եւ սիրոյ լոյսերով յօրինուած կամարներն այս Սուրբ: Մեր հոգիներու բոլոր լարերով կը հպինք այս հազարամեայ տանը քարերուն, կը շնչենք խորունկ մթնոլորտին մէջ այս խորհուրդներով լեցուն, անիմանալի սարսուռ մը քաղցր եւ այրող կը փոթորկէ մեր էութիւնը ամբողջ եւ կը փոխադրուի տարբեր աշխարհ մը խոր իմաստներու, իրաւ արժէքներու, անկորնչելի գեղեցկութիւններու: Ս. Էջմիածնի սիրովը վառուած, կանք ահա այստեղ ու կը մնանք այստեղ: Հերթը մի պահ մեր'ին է հիմա պիտի ըսէր մեծ բանաստեղծը:

Եւ անցնելէ առաջ այդ անցաւոր կեանքի հովիտէն, մենք կ'ուզենք քար մը եւս աւելցնել այս բազմադարեան քարերուն վրայ, կ'ուզենք տող մը եւս շարել մեր երկաթագիր մագաղաթներուն մէջ, եւ պուտ մը լոյս եւս կաթեցնել կ'ուզենք, Սուրբ Լուսաւորչի անմար կանթեղին մէջ: Մենք ներկայ ենք այստեղ, մեր ժողովուրդի կեանքին, սրտին մէջ Իջման սեմին վրայ, եւ նոր կեանք առած, կ'ապրի Էջմիածինը մեր հոգիներէն ներս, ան կը խօսկայ, եւ կ'որոնէ, ան կը գործէ եւ միշտ կը յուսայ եւ լուռ կ'աղօթէ ...: Արդ, հայ ժողովուրդ, մնացիր հաւատարիմ քու սուրբ հաւատքիդ, քու մայրենի քաղցրահնչ լեզուիդ, քու սրբութիւններուդ, քու մշակոյթի լոյս արժէքներուն, եւ ամենասուրբ՝ Սուրբ Էջմիածնիդ:

Ու, ամուր է մեր համոզումը, թէ այս ուխտը իրաւ ապրումն է համայն հայ ժողովուրդի: Չկայ ճշմարիտ հայ, որ չդաւանի Ս. Էջմիածինը, չկայ ճշմարիտ հայ, որ բաժանուած ըլլայ իր Մայր Աթոռէն: Սուրբ Էջմիածնէն բաժանուած չենք նկատեր մենք հայ աւետարանական հարազատները մեր եւ ոչ իսկ անոնք որոնք իրենց անունը կապած են Հռոմին:

Իսկ անդին, Անթիլիասի ափերուն, եթէ դէպի անջատում, դէպի հերձում ընթացողներ կան, միշտ յուսով ենք մենք, թէ կը վերադառնան հայ եկեղեցւոյ սիրոյ միութեան մէջ, Անթիլիասի Աթոռի օրինապահ միաբանութեան եւ ժողովրդեան կողքին ընդհանուր հաշտութեամբ, համերաշխութեամբ: Ամէն բանէ վեր, Ս. Էջմիածին կը միացնէ զմեզ բոլորս, երէկ եւ այսօր միշտ եւ յաւիտեան:

Եւ այս օրերուն մեր կեանքի ճամբան առաւել կը պայծառանայ յաւէտ անմոռաց երջանկայիշատակ Գալուստ Կիւլպէնկեանի թողած աւանդին կենսագործումով: Թող աշխարհ գիտնայ, թէ մեծարերարի հոգւոյ պարգեւովհիմնովին եւ ամբողջապէս պիտի վերաշինուի բազմադարեան այս Սուրբ Աթոռը, Սուրբ Էջմիածինը իր բոլոր սրբավայրերով, իր բոլոր հաստատութիւններով:

Քրիստոնէութեան սիւն՝ Ս. Էջմիածնի վերաշինութիւնը մեր կեանքի նպատակն է: Երազը անգամ մը եւս իրականութիւն կը դառնայ, ով հոգեւոր մայր մեր, դուն Սուրբ Էջմիածին, այսօր այս սուրբ աղօթքի պահուն, երբ քեզ կ'երգենք, կը փառաւորենք սիրով անարատ, մենք զաւակներդ եւ ծառաներդ, հաւատքով լեցուն՝ անգամ մըն ալ կ'ուխտենք քեզ պայծառացնել, քեզ ծաղիկ դարձնել, քեզ ուրախացնել ուրպէս զի քեզմով Աստուած ընդ մեզ մնայ եւ մենք ընդ Աստուծոյ:

« Պարծանք զօրութեան մերոյ դու ես ու ի տանդ քո բարձր եղիցի եղջիւր մեր»:

« ԽՐԻՄԵԱՆ » ԴՊՐՈՑԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԻՍԻ.— Կիրակի, Յունիս 23ին կէսօրէն ետքը, տեղի ունեցաւ Իսիի Կապոյտ Խաչի Խրիմեան դպրոցի ամավերջի հանդէսը:

Սրահը բացառաբար լեցուած էր սրտացաւ ծնողներով, համակիրներով ու խուռներամ մանուկներով:

Հոգաբարձութեան հրաւէրին սիրով ընդառաջ գացած էին Սեբաստիոյ «Մուրատ» Ուսումնասիրացի, Դաւրայի, Թոզատի եւ Իսիի եկեղեցաշէն միութեանց ներկայացուցիչները:

Պ. Ն. Դարբինեան՝ յանուն Հոգաբարձութեան քանիմըխօսքերով դրուատեց, թէ ինչպէս 26 երկար տարիներէ ի վեր, այս միօրեայ դպրոցը կը տոկայ ու կը յարատեւէ, շնորհիւ քանի մը նուիրեալներու: Իր յարգանքի խօսքը բերաւ, հանգուցեալ Տիկին Ա. Կարմիրմօրուքեանին, որ դպրոցի ժրաջան հիմնադիրներէն մէկն էր եղած:

Դպրոցի աշակերտութեան «Արարատեան հայրենիք» խմբերգէն ետք տեղւոյն երիտասարդ ուսուցիչը՝ Պ. Ս. Քաջեան գրաւոր կոչ մը ուղղեց ներկաներուն, մասնաւորաբար ծանրանալով ծնողներու եւ ուսուցչին պարտականութեանց վրայ, որպէսզի մեր մայրենի լեզուն աւելի մատչելի ու սիրելի դառնայ, հայ մանուկներուն:

Ինչպէս նախանցեալ տարիներուն, այս անգամ եւս, Տիկին Շ. Գալայճեան սիրով յանձն էր առած, փոքրիկներու տոհմիկ պարերու պատրաստութեան հոգը:

Այս առթիւ երգեց նաեւ «Հայրիկ, հայրիկ» գողտրիկ երգը, արժանանալով ամէնուն գնահատանքին:

Ապա խօսք առաւ Տիկին Էլլէն Բիւզանդ, Խրիմեան Հայրիկի մասին, որուն անունը կը կրէր տեղւոյն դպրոցը:

Յարգելի գրագիտուհին իրեն յատուկ պարզ ու պատկերաւոր լեզուով մը նկարագրեց, ազգանուէր մեծ Հայուն կեանքն ու գործը:»

Եւ խօսքը ուղղելով ներկաներուն, եզրակացուց.

— Սիրելի հայրենակիցներ, ամօթ պիտի ըլլար եթէ անտեսէիք եւ երեսի վրայ ձգէիք այդ մեծանուն Հայուն անունը կրող միօրեայ դպրոցը, որ ձեր դպրոցն է»:

Որպէս նախկին աշակերտուհի, Օր. Շ. Պէնկեան իր քնքոյշ ձայնով երգեց Կոմիտաս վարդապետի «Հորովել»ը:

« Մուրատ » Ուսումնասիրացի կողմէ, խօսք առաւ նաեւ Իսիի շրջանի մշտանուէր անդամներէն, Պ. Յ. Շիրվանեան, որ շեշտեց .—

«Քաղաքական գետնի վրայ կարելի է տարակարծութիւններ ունենալ, բայց մըշակութային մարզին մէջ աններելի: Անհրաժեշտ է հաւաքաբար մեր պապերուն պէս, կատարել մեր պարտականութիւնը, գլուխ — գլխի տուած անխտիր »:

Ապա սկսան մանկական մենախօսութիւններն ու մեներգները: Խմբերգներն ու տոհմային տարազներով պարերը՝ մերթ ալ երգապնակներու ընկերակցութեամբ, հաճելի ու զուարթ մթնոլորտ ստեղծելով:

Դժբախտաբար, անկարելի է անունը արձանագրել բոլոր արտասանողներուն եւ երգողներուն, այնքան ճոխ էր յայտագիրը ու բազմաթիւ դայն գործադրողները:

Յաջողակ աշակերտներէն Յ. Պէնկեան, Մինասեան, Ա. Սէրխօշեան, Շուշանիկ Համբարեան, Յ. Շիրինեան, Ա. Միսաքեան եւ Ս. Փոլատեան, նախ ներկայացուցին «Շաքարավաճառը» ապա «Թիք — Թաք» մանկական զաւեշտները:

Ներկաները ջերմապէս գնահատելով հոգաբարձութեան, ուսուցչին եւ Տիկ. Շ. Գալայճեանի ջանքերը, սրտաբուխ նուէրներ ըրին նաեւ այս առթիւ: (Յանկը առանձին):

ԹՂԹԱԿԻՑ

որ Սուէզը ոչ-բարեկամ ձեռքերու մէջ է, կեդրոնը պիտի փոխադրուի Ադէն կամ մանաւանդ՝ Քէնիա:

Միւս կողմէ, իրողութիւն է, որ անգլիական հասարակապետութեան անդամ պետութեանց շահերը բոլորովին տարբեր ու յաճախ նաեւ հակառակ են իրարու: Հարաւ. Ափրիկէն ոչ մէկ կերպով կը հետաքրքրուի Հնդկաստանն ու Փաքիստանը յուզող հարցերով. Աւստրալիոյ եւ Քանատայի, Ղանայի եւ Նոր Զելանտայի, ինչպէս նաեւ հասարակապետութեան «ակումբ»ին միւս անդամներուն շահերը բոլորովին տարբեր են, բայց «ակումբը», միւս բոլոր ակումբներուն նման ունի իր օրէնքները, որոնք միութիւնը կ'ապահովեն ու պատճառ կը դառնան որ իրարմէ այնքան տարբեր մտայնութիւն ու շահեր ունեցող պետութիւններ գործակցին իրարու հետ:

Թ. Ա. Թ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (78)

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

ԱՐՄԱՆԵԱԿԻ ԲԵՐԴԸ

— Հիմա, իմ կարծիքս ալ գրուցեմ եւ դուք ալ ձեր որոշումնը յայտնեցէք, վասնզի ժամանակ չունինք կորսնցնելու. ետ դառնալ ինծ անկարելի կը թուի, ուստի պէտք է առաջ անցնիլ եւ, եթէ հարկ լինի, մեր ճամբան արգիլողներուն վրայէն կոխելով անցնիլ: Ես այս Յոյները կը ճանչեմ, ինչպէս դու ալ Յովնան. ոչ երբեք ամուր զինուոր են, ինչպէս խօսելու, նոյնպէս փախչելու մէջ վարպետ են, իսկ յաջողութեան մէջ յիմար եւ ամբարտաւան, իրենք մեր վրայ չյարձակած, մենք յարձակինք նոցա վրայ Արմանեակի եւ մեր մէջ զիրենք պաշարենք եւ յաղթութիւնն ապահով է:

— Բայց ի՞նչչափ է այս Յունաց գնդին թիւը, հարցուց Խոսրով Ակէացի, գոնէ այդ իմանայինք:

— Կալանաւորներէ առած տեղեկութեանց նայելով՝ շատ չեն, երեք հազարէ մինչեւ հինգ հազար առ առաւելն. Յունաց մեծաբանութեան ալ եթէ բաժինն հանենք, երեք հազար նաեւ չկարծեմ թէ լինին, վասնզի այս ազգը միշտ մեծ եւ բարձրէն կը խօսի:

— Իշխանիկի զօրքն ի՞նչչափ կը կարծես, հարցուց դարձեալ Խոսրով:

— Հարիւր, շատ-շատ երկու հարիւր հոգի, բայց ընտիր տղամարդիկ են, ես զիրենք կը ճանչեմ:

— Ի՞նչ կեցեր ենք, ուրեմն, գոչեց Աշոտ, երթանք, ժամանակ չկարսնցնենք:

— Բայց Յովնան, դու բան չես խօսիր, ըսաւ Գուրգէն:

— Տղոց քիչ մը կերակուր հրամայենք եւ յարձակինք, ըսաւ Յովնան եւ ելաւ երթալու զօրաց քով:

— Միամի՞տ եւ միարա՞ն, այսպէս միշտ պէտք է լինիլ, գրուցեց Գուրգէն:

— Արմանեակի բերդին մէջ լաւ ընթրիք մը կ'ընենք այս գիշեր, ըսաւ Աշոտ ուրախութեամբ եւ ձեռքերը շփելով:

— Ապրի՜ս տղայ, պատասխանեց Գուրգէն աջ եւ ահագին բազուկը տարածելով եւ ձգելով իւր լայն կուրծքին վրայ զԱշոտ, մեր փոքրիկ բանակին ուրախութիւն զրկեց քեզ Աստուած, նայէ՛ Յովնանու անգամ փոքր ժպիտ բերիր դու երեսին եւ այս մեծ շնորհք է: Քեզ պէս պէտք էին լինիլ հայ իշխանազունք: Միշտ դու ուրախ ես այսպէս եւ միշտ քաջ, այնպէս չէ՞:

— Սինիք միշտ քաջ են: Իսկ իմ ուրախութիւնս երկայն ամիսներէ ի վեր կորել էր եւ փախել. Աստուած երկար կեանք եւ երջանկութիւն տայ այն կնոջ, այն հրեշտակին, որ իմ սրտիս նորէն զուարթութիւն եւ յոյս բերաւ: Խմե՜նք նորա կենաց: Եւ այս ըսելով թիկնապահին ձեռքէն առաւ արծաթէ մեծ բաժակը եւ պարպեց:

Այս խօսքին վրայ փոքր լռութիւն յաջորդեց, Յովնան եւ Գուրգէն երիտասարդին երեսը եւ ետքը առաջնին նայեցան, վասնզի երկուքն ալ իրենց սրտին մէջ թշուառ սիրոյ վէրքն զգացին, Խոսրով միայն անշփոթ եւ պատառը բերանը՝ բաժակը ձեռքն առաւ:

— Այդ կնոջ կենա՞ցն ըսաւ, որովհետեւ հրեշտակ զինքն անուանեցիր:

— Աստուած վկայ որ հրեշտակ է նա, ես այդպիսի կին չէի տեսել կենացս մէջ, ես զինքը ժամ մը միայն տեսայ, բայց բոլոր շրջակայք, մեծն ու պզտիկ, զինք կ'օրհնեն ու կը գովաբանեն. մայր թըշուառներու եւ մեծերուն պէս խօսելով՝ «Մեղա՛յ, մեղա՛յ, Աստուածամայր» կ'անուանեն զնա գիւղացիք:

— Տո՛ւր, տղայ, սա բաժակը, ըսաւ Գուրգէն թիկնապահին որ կը մատուցանէր, այդ կնոջ, այդ հրեշտակին անգին կենաց, որ մայր է թշուառներու եւ ուրախութիւն կը բերէ տխուր երիտասարդ սրտերու:

— Հրեշտակին կենաց, ըսաւ Յովնան եւ ըստ իր սովորութեան գաւաթ մը ջուր խմեց:

— Ջո՞ւր կը խմես, հարցուց Աշոտ զարմացեալ:

— Քանի մը տարի կայ որ ես ջուր կը խմեմ: Բայց երթանք, ահա տղաքը պատրաստ են, ըսաւ եւ ելաւ:

ԾԵՐԵՆՑ

(Շար.)

անմարար անցնէին։ «Իւմանիթէ» եւ «Լիպերասիոն» չեշտելով սեղծուած «Հեր-ձուածը» կը յիշեն, թէ մինչ Լիլ համագումարին կի Մոլէի հակառակորդները ձայներու հազիւ մէկ տասներորդը ունէին, ներկայիս ապահոված են գրեթէ մէկ երրորդը։

Այսպէս թէ այնպէս, Ընկերվարականներու համագումարը փակուեցաւ, սակայն արդիւնքը այն չէ՝ ինչ որ կը սպասուէր մամուլին (հանրային կարծիք) կողմէ։

ՀԱՄԱՐԱԿԱՑ ՇՈՒԿԱՆ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Տուրքերու շուրջ տեղի ունեցած երկար վիճաբանութիւններէն ետք, Ազգ. Ժողովը այսօր կը սկսի քննել Եւրաթոմի եւ Համարակաց Շուկայի հարցը։ Հակառակ անոր, որ ընդդիմադիրները հաստատ կը մնան դէմ քուէարկելու իրենց որոշումին վրայ՝ դաշինքը ապահոված է ձայներու մեծամասնութիւնը։ Կը կարծուի թէ քուէարկութիւնը պիտի կատարուի շաբթու վերջ։

Հանրապետութեան Խորհուրդին (Ծերակոյտ) մէջ համեւրոպական քաղաքականութեան կողմնակիցներուն թիւը աւելի շատ է՝ քան Ազգ. Ժողովին մէջ։

ՓՈԹՈՐԻԿԸ ԱՒԵՐ ԿԸ ԳՈՐԾԷ

Մինչ հեղձուցիչ տաքը կը շարունակուի այստեղ, (34,6 աստիճան՝ Փարիզի մէջ), փոթորիկը մահ ու աւեր սփռեց Լուիզիանայի մէջ (Հար. Ամերիկա)։ Հարիւր քիլոմեթր երկայնութեամբ տարածութեան մը վրայ, չէն գիւղերէն՝ աւերակ տուներ, քանդուած ճամբաներ եւ ողողուած դաշտեր կը մնան միայն։ Ծահիճները 48 ժամ անընդհատ տիղմ արձակեցին իրենց ափերուն։ Ողողուած թաղերուն մէջ, ջուրի օձերը կը խայթեն վերապրողներն ու ազատարարները։ Ցարդ 211 դիակ գտնուած է միայն։ 40 հազար հոգի ապաստան չունին։

× Ալպեան լեռներուն մէջ, տասը Իտալացիներ ձիւնակոյտի մը տակ մնացին։ Մէկ հոգի միայն թեթեւօրէն կը չընչէ, միւսները մեռած են։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ վեցերորդ նաւատորմը նոր ուժեր պահանջեց, Միջերկրականի մէջ խորհրդային նաւերու գործունէութեան մօտէն հետեւելու համար։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ հարիւրաւոր քաղաքական բանտարկեալներ ազատ արձակուեցան։

ՍՊԱՆԻՈՅ նախարարաց խորհուրդը վաւերացուց իրենց մասնակցութիւնը՝ «Հիւլէի միջազգային կազմակերպութեան»։

ԼԻԲԻՈՅ անապատներուն մէջ քարիւղի փնտռտուքը սկսաւ։

ՉԵԽՈԼՍԱՒԱՔԻԱ ռազմական պետոյքներ յանձնեց Եմէնի։

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՕ հեռատեսիլով սփռուած տեսակցութեան մը ընթացքին յայտարարեց. — «Կացութիւնը աւելի քան երբեք մտահոգիչ է Միջին Արեւելքի մէջ»։ Իսկ անդրադառնալով համայնավար Չինաստանի՝ «մեր տեսակէտները խոտոր կը համեմատին Մաօ Ցէ Թունկի հետ»։

ԱՆԳԼԻՈՅ Էլիզապէթ թագուհին Տէօնքէրքի մէջ յուշարձանի մը բացումը կատարեց։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ նախարարական տագնապ մը կը նախատեսուի՝ յառաջիկայ շաբթու, կը յայտարարէ Պէյրութի «Լը Ժուր» թերթը, աւելցնելով, թէ Վարչապետ Սոլհ, ընտրութեանց մէջ իր տղուն ձախողութենէն դժգոհ, առաջարկած է պաշտօնէ հեռացնել բոլոր այն պաշտօնեաները՝ որոնք դիւրացուցած են հակառակորդ թեկնածուին յաջողութիւնը։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ.— Փրիվա միշտ կը պահէ դեղին շապիկը։ Տաքերու պատճառով բազմաթիւ հեծելանուորդներ լքեցին շրջավազքը։ Ասոնց կարգին կը գտնուէր Շարլի Կոլ, որ շրջանը շահելու հաւանական թեկնածուներէն մէկն էր։ Բչ. օր հինգերորդ հանգրուանն էր՝ Ռուպէ-Շարլըռուա (Պելժիա)։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴ. ԿԱՅԱՆ

Հեռախօսով արձանագրուողներէն, ինչպէս նաեւ ալօքասիոնի նպաստ ստացողներէն կը խնդրուի ներկայանալ,

5 Rue Meyran. Tél. TRU 27-35

ղած թուղթերը։

Ա. խումբի մեկնում՝ ՅՈՒԼԻՍ 5։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

«Յառաջ»ի վարչութիւնը պարտք կը սեպէ անգամ մըն ալ յիշեցնել իր բաժանորդներուն որ փակեն իրենց առկախ հաշիւները։

Որեւէ օտար թերթ կարելի չէ ապառիկ կարդալ եւ փափաքելի է որ նոյնը ըլլայ մանաւանդ հայերէն թերթի համար, որուն միջոցները աւելի սահմանափակ են։

Այս առթիւ արձակուրդի գացող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի անպայման ղրկել իրենց նոր հասցէին հետ նաեւ հինը։ Ծախքերու համար՝ 100 փրանք։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ»ի չէք – փոսթալի թիւն է՝ 15069 - 82, կը խնդրուի չգործածել նախորդը որ ջնջուած է։

Կը յիշեցնենք նաեւ որ այս թիւը ՎԵՐԱՊԱՀՈՒԱԾ է «Յառաջ»ին, կը խնդրուի թերթին չպատկանող գումարները (նուէրներ, տարբեր թերթերու բաժնեգիններ եւայլն) ղրկել միայն մանտա–քարթով։

Շնորհակալութիւն մեր այն բաժանորդներուն որ կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝

Olonne-sur-Mer (Vendée)

3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Արձանագրութեան եւ մանրամասնութեան համար դիմել՝

Edouard Mavian, 116 Rue Réaumur, Paris 2ème. CEN 06-42

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած Սէվրանի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, որ տեղի պիտի ունենար։

Կիրակի 7 Յուլիս, ժամը 15էն 23

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Պօմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահի մէջ։

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին։

Ի նպաստ Ֆ. Կ. Խաչի բարենպատակ ձեռնարկներուն։

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարժարանի աշակերտութեան համար։

Յայտագիր՝

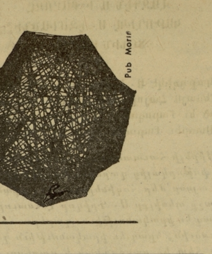
Հանրային կեանքէ կրթիչ եւ զուարթ ներկայացում մը, արտասանութիւններ, նուագ, երգ, մանկական պար եւն.։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

ՌՕՆԻ - ՍՈՒ – ՊՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

1957 – 1958 դպրոցական տարեշրջանին համար սկսած են աշակերտներու արձանագրութիւնները։ Արուարձանիս Մշակութային Միութիւնը Ռօնիի, Ֆօնթընէի, Մօնթրէօյի, Վիլմոնպլի, Բէնսիի եւ Պօնտիի մեր հայրենակիցներէն կը խնդրէ այժմէն արձանագրել տալ իրենց զաւակները, Գրատուն Պարսամեան, 46 բիւ Բիշէ, ինչպէս նաեւ Հայոց եկեղեցին, 15, Բիւ Ժան Կուժօն եւ Ա. Պիպէռեանի մօտ, 16, բիւ Փասթէօր, Ռոնի։

Բացի հինգշաբթի օրերու փոքրերու դասընթացքէն, մեծերու համար ալ գիշերային դասընթացք մը պիտի բացուի, նայելով արձանագրութեան արդիւնքին։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Վալանսէն Տիկին Պ. Մաղաքեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Մարսէյլ, իր քրոջ Տիկին Մելքոնեանի։

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի Ա. խումբը կը մեկնի Յուլիս հինգին։ Կառ. տը Լիոն գտնուիլ գիշերուան ժամը 9.30ին, մեծ ժամացոյցին տակ։

×

Երկու խումբերն ալ լրացած ըլլալով այլեւս դիմումներ չեն ընդունուիր։

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի մէջ պաշտօնավարելու համար կ'ուզուի քահանայական թեկնածու մը, որ եկեղեցագիտական պատրաստութիւն ունենայ։ Ղրկել կենսագրական ծանօթութիւններ եւ բանակցիլ Կրօն. Ընկերակցութեան հասցէով,

Էկլիզ Արմէնիէնն, 339, Ավընիւ տիւ Փրատօ, Մարսէյլ (8)։

ՏԱՐՕՆ – ՍԱԼՆՈՅ ՁՈՐԻ Հայր. Միութեան Հերոսներու Յիշատակի հանդէսը՝ 28 Յուլիս Կիրակի Սէն Անտրէի Պէլվէտէր պարտէզի մէջ։ Մարսէյլ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գալիֆորնիայէն (Լոս Անճըլէս) Պ. Ստեփան Բալոյեան կը փնտռէ իր քոյրը Աղաւնի (Մարուսա) Բալոյեան, ծնած Թիֆլիզ 1910ին, որբուհիներու հետ Պոլսոյ ճամբով, 1923ին (կը կարծուի) Վենետիկ հասած է եւ Կարմիր Խաչի հոգատարութեան յանձնուած։

Տեղեկացնել՝ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան։

Couvent St. Lazare, Venise (Italie)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մարսէյլի Ազգ. Որբ. Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ողբ. Կարապետ Ճըռճըռեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները.— Պ. Պ. Գըրգըչեան, Թուղլաճեան, Մոմճեան, Յ. Փափազեան, Բալամուտեան հազարական փրանք, Յ. Տէլիպօյաճեան, Էլի սալօն, Բ. Քէօֆթէրեան, Տիկ. Մօրիս, Յ. Պապիկեան, Գ. Միքայէլեան հինգ հարիւրական, Գ. Դանիէլեան, Տիկին Թաթոսեան, Յ. Մխճեան երեք հարիւրական փր., Ա. Մենծիկեան, Վ. Պալիկեան, Ա. Թօնկուրեան, Մխիս Տըրամօ, Ալքազ եւ Քաջը Բօլօ երկու հարիւրական փր.։ Ընդհ. գումար 10.100 փրանք, որուն չորս հազար փրանքը Աղքատախնամին, իսկ 3600 փրանքը Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին, մնացեալ 2500 փրանքով ծաղկեպսակ մը գնուած է։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Քղիի Հայր. Միութեան։ 7 Յուլիս, Սէն Լու Կրան Փէնի Եօթնեղբայրեաններու նախկին օդասուն ագարակը։

Գեղարուեստական բաժին։

Արեւելեան նուագ Թորգոմ եւ որդի։

Առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, հայկական եւ եւրոպական պարեր։

Տեղւոյն վրայ կը ծախուի Շիշ քէպապ եւ պաղ ըմպելիներ։

Բարձրախօս Ալֆազ նուագատուն։

Մուտքը ազատ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, 17 բիւ Պլէօ։

ԼԻՈՆԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԴՊՐՈՑԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս Կիրակի, Կալիյեռնի սրճարանը, Տէսինի ջրանցքին եզերքը։

Արտասանութիւններ, մեներգներ, խմբերգներ եւ ծիծաղաշարժ խօսակցութիւններ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ եւ աճպարարութիւններ ու զարմանազան անակնկալներ։

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Տէսինի Հայութիւնը։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԹԱՏԵՐ. ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մարսէյլի (Պօմոն) Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի կողմէ։ Կիրակի, 7 Յուլիս, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սալ տ'Աթէն, 15 Ավընիւ տը լա Վիքթուար։

Կը ներկայացուին ծանօթ թատերագիր Գրիգոր Վահանի «ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ», (պատկերդութիւն ժամանակակից Հայ կեանքէ) եւ Հայկական պար, Նոր Սերունդի Պօմոնի պարախումբի կողմէ։

Ծախքերու մասնակցութիւն 200 եւ 250 փրանք։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս գրած էինք Կարտանի գաղութը ցաւալի արկածի մը զոհ տուաւ երիտասարդ հայրենակից մը Եղիա Ղարիպեանն, 26 տարեկան։

Այս կսկծալի մահուան առթիւ Խարբերդի Հայր. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղը իր խոր վշտակցութիւնը կը յայտնէ ողբացեալ հայրենակցին կնոջը, զաւակներուն, ծնողքին եւ բոլոր սգակիր պարագաներուն։

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Ամասիոյ Հայր. Միութեան վարչութեան Բ. դաշտագնացութիւնը Սինեը Մօնթրէօի գեղեցիկ անտառը, կիրակի, 14 Յուլիս։

Օթօքարի մեկնում, առաւօտեան ժամը 7ին, Ալէ Կամպէթաէն։

Կը խնդրուի արձանագրուիլ Պ. Տ. Զորիկեանի մօտ մինչեւ Յուլիս 8։

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 փր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրան: Հատը 12 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
3
ՅՈՒԼԻՍ
•
MERCREDI
3 JUILLET
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7921 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3732

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԱԳՆԱՊԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

•

Փարիզեան սակարանի «զուգահեռական շուկայ»ին վրայ թրքական լիրան ներկայիս կ'արժէ 25 - 30 փրանք: Պաշտօնական սակն է 125 փրանք:

Ուրեմն բուն արժէքին մէկ հինգերորդին իջած է թրքական դրամը:

Հալք կուսակցութեան համաժողովին մէջ, որ անցեալ ամիս գումարուեցաւ Երզնկայի մէջ, նախկին վարչապետ փրոֆ. Շէմսէտտին Կիւնալթայ քննադատելով դեմոկրատ կառավարութիւնը, կ'ըսէր.

— 1950էն առաջ Րէշատիյէ ոսկին կ'արժէր 32 լիրա, այժմ բարձրացած է 135 լիրայի:

1950ը այն թուականն է, երբ Իսմէթի կուսակցութիւնը ընտրութեանց մէջ պարտուելով իշխանութիւնը յանձնեց Ճէլալ Պայարի դեմոկրատ կուսակցութեան:

Հալքի նախկին վարչապետը ըսել կ'ուզէր, որ դեմոկրատներու օրով երկիրը աստիճանաբար պարտքերու մէջ խրեցաւ եւ այսօր հասած է անդունդին եզերքը:

Թուրքիա այն երկիրն է, ուր «եկողը փնտռել կուտայ գացողը»: Ճիշդ այնպէս՝ ինչպէս ոճրագործ Իթթիհատը փնտռել տուաւ արիւնարբու Սուլթան Ապտիւլ Համիտը:

Հալքի օրով ալ փայլուն չէր Թուրքիոյ տնտեսական վիճակը:

Մուսթաֆա Քէմալ տարիներով վայելեց Խորհրդային Միութեան դիւանագիտական աջակցութեան հետ՝ նաեւ ռազմական ու նիւթական աջակցութիւնը:

1947ին էր, որ «Թրումընի վարդապետութեան» շնորհիւ Թուրքիա սկսաւ ստանալ հարիւրաւոր միլիոններով տոլար: Հալքի ձեռքով ծախսուեցան այդ գումարները:

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն օգտուելով, Հալքը կողոպտած էր Թուրքիոյ հայ եւ յոյն վաճառականները՝ «Ունեւորութեան Տուրք»ի պատրուակին տակ:

Թրումըն իր նշանաւոր «վարդապետութիւն»ով օգնութեան հասաւ իրեն այնպիսի աւեն մը՝ երբ «Վարլըք վէրկիսի»ի աւարը ջուրը քաշած էր արդէն:

Դեմոկրատները եօթը տարիէ ի վեր կը կառավարեն երկիրը, հետեւելով նախորդին աւանդական քաղաքականութեան:

Երկրին մէջ ծնունդ առած տնտեսական ծանր տագնապը մոռացութեան տալու համար, կառավարութիւնը արուեստական «հրատապ» հարցեր կը ստեղծէ: Ծայր աստիճան թշուառութեան հասած ժողովուրդին կեր կը հայթայթէ Կիպրոսի խնդրով:

Աւելի քան երկու տարիէ ի վեր «Կիպրոս» կը խաղցնեն դեմոկրատ վարիչները՝ ժողովուրդին մոլեռանդութիւնը գրգռելով:

Թուրք թերթերը դեռ մինչեւ այսօր ամէն օր իրենց Ա. էջին վրայ մեծ խորագիրներով լուրեր կը հաղորդեն այս պատմական կղզիին մասին, որ կռուախնձոր դարձած է Անգլիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ:

Կառավարութեան թելադրութեամբ եւ քաջալերութիւնով է, որ ստեղծուեցաւ «Կիպրոսը Թուրք է» կազմակերպութիւնը: Դարձեալ կառավարութեան գիտութեամբ էր, որ 1955 Սեպտեմբեր վեցին մէկ գիշերուան մէջ քանդուեցան կամ վնասուեցան 78 եկեղեցիներ, կողոպտուեցան հազարաւոր հայկական եւ յունական վաճառատուներ՝ Ամերիկացիներու եւ Եւրոպացիներու աչքին առջեւ:

Ջեւի համար ձեռնարկուած պատասխանատուները կամաց կամաց ազատ արձակուեցան՝ առանց որեւէ պատիժ կրելու:

Դեռ նոր է, որ կառավարութիւնը տասը միլիոն ոսկի յատկացուցեր է քանդուած եկեղեցիներու նորոգութեան համար...:

Ամերիկացի մասնագէտ մը ղրկուած էր անցած տարի Անգարա՝ Թուրքիոյ տնտեսական տագնապին պատճառները քննելու եւ Միացեալ Նահանգներու տուած դրամներուն ի՛նչ բանի գործածուիլը ստուգելու համար:

Թուրքերը մերժեցին հաշիւ տալ, անկախութեան սկզբունքին դէմ գտնելով օտարներու միջամտութիւնը իրենց ներքին գործերուն:

Խորհրդային Միութենէն եւ Միացեալ Նահանգներէն վերջ, հիմա նոր հանք մը գտած են Թուրքերը: Իրենց նախկին գինակից Գերմանիան է այդ:

Արեւմտեան Գերմանիոյ նախագահ Հոյսի եւ արտաքին նախարար Ֆոն Պրէնթանոյի պաշտօնական այցելութեան յաջորդեց Քրուփի ճամբորդութիւնը՝ Պոլսէն Պրուսա, Անգարա, Կեսարիա ու մինչեւ Վան:

Արդէն Քրուփի կը պատկանին Գարապիւքի եւ Գըրըգգալէի զինագործարանները, որոնք պիտի ընդարձակուին եւ 750 միլիոն մարք արժէքով զէնք ու ռազմանիւթ պիտի հայթայթեն Գերմանիոյ:

Թրքական էթիպանք դրամատան հետ կնքուած համաձայնութեամբ մը, Ուլուտաղի Վոլֆրամի հանքերը պիտի շահագործէ Քրուփ՝ հայթայթելով դրամագլուխին հարիւրին յիսունը:

Թուրքիա պարտք ունի օտար երկիրներու, որոնք երկար ատենէ ի վեր նոր վարկ չեն բանար եւ ապառիկ ոչ մէկ ապրանք կը ղրկեն: Թրքական հրապարակին վրայ կարելի չէ ճարել առօրեայ գործածութեան յատուկ ամէնէն կենսական ապրանքներն իսկ, որոնք դուրսէն կը բատացուէին:

Խիստ սեղմումներու ենթարկուեցան առեւտրականները: Կառավարութիւնը «Ազգային Պաշպանում»ի օրէնք մը հրատարակեց՝ մեղմելու համար տագնապը:

Հակառակ ձեռք առնուած բոլոր միջոցներուն, տագնապը օրէ օր աստիճան մը եւս կը ծանրանայ:

ՀՐԱՆԴ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ

•

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ Կ'ՈՒԶԷ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԷՆ ...

Կացութիւնը աւելի քան շփոթ է համայնավար աշխարհին մէջ: Բուլգանին եւ Խրուշչեւ, որոնք Փրակա պիտի երթային՝ յետաձգեցին իրենց ճամբորդութիւնը, անծանօթ պատճառներով...: Համայնավար Չինաստան համաժողովրդական ապստամբութեան մը սարսափը կ'ապրի: Մօտ 12 միլիոն մարդիկ, երկրին հարաւային շրջանին մէջ, անօթութենէ կը տառապին: Բազմաթիւ սովամահներ կան: Միւս կողմէ, Հունգարիա կը զբաղեցնէ ազատ աշխարհի հանրային կարծիքը: Փեշտայի մէջ շաբաթ օր վերջացաւ համայնավար կուսակցութեան համագումարը, դատապարտելով 1956 Հոկտեմբերի «Հակայեղափոխութիւն»ը, որ «տակաւին յաղթահարուած չէ»: Կուսակցութիւնը կ'առաջարկէ որ բանուորները օժանդակեն իրեն «պատժելու համար բոլոր անոնք՝ որ կը շարունակեն տակաւին կացինահարել ժողովրդավար վարչակարգը»: Այնուհետեւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ «Խ. Միութեան եղբայրական օգնութեան», աւելցնելով՝ որ «պարտիա»ն ներկայիս 346 հազար անդամ ունի: «Սթալինեան» համարուած երկու նախկին նախարարներ ընտրուեցան համայնավար կուսակցութեան քաղաքական բիւրոյին անդամ:

Մինչ այս մինչ այն, «Փոլիոյ»ի համաճարակ մը շփոթի մատնեց բովանդակ Հունգարիան: Առողջ. նախարարութիւնը «պաշտօնական» դիմում մը կատարեց Միացեալ Նահանգներուն՝ որ օգնէ իրենց, «Սալք» պատուաստէն հայթայթելով...

× Հիւս. Վիէթնամի Հանր. նախագահը Յուլիս 15էն ետք պաշտօնական այցելութիւն մը պիտի տայ Լեհաստանի: Հաւանական է, որ Համայնավար Չինաստանի նախագահ Մաօ Ցէ Թունկի Յուլիս 22ին Վարշաւա կատարելիք այցելութիւնը զուգադիպի նախորդին հետ:

× Կիրակի օր, Խ. Միութեան մէջ տօնուեցաւ «Սաւառնորդութեան Օր»ը, մեծ արձագանգ գտնելով Խ. մամուլին մէջ:

× Փէքինի մէջ քննադատութիւններու շարքը սկսաւ «աջակողմեան տարրերու» շուրջ: Առաջին անգամ երկու ոչ-համայնավար նախարարներ «կարգի հրաւիրուեցան» Համայնավար կուսակցութեան օրգան «Ժողովուրդի Թերթ»ին մէջ. իր կարգին, յիշեալ թերթին խմբագրապետն ալ քննադատուեցաւ «Քաղաքական եւ Իրաւական Գիտութիւններ» ամսագրին խմբագրին կողմէ. — «Մեր կուսակցութեան պաշտօնաթերթին խմբագրապետը տարիներէ ի վեր ասոր - անոր գովեստը հիւսած է միայն»:

× 1949էն ասդին, Փէքինի բնակչութիւնը կրկնապատկուած է. չորս միլիոն 140 հազար հոգի կայ ներկայիս:

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

•

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԸ ԿԸ ՊԱԿՍԻ

Հոլիվուտի մէջ վերջերս պատրաստուած է ժապաւէն մը, որ կը ներկայացնէ Մուսթաֆա Քեմալի կեանքը: Անշուշտ՝ գեղեցկօրէն նկարագրելով Թուրքին հայրենիքը:

Ամերիկայի մեր երիտասարդ ընկերներէն մին, Զ. Բարաղամեան «Փրաւիտընս» թերթին մէջ գրած է յօդուած մը, խստօրէն քննադատելով շարժանկարի աշխարհին Հրեայ կրեսոսները: Միաժամանակ հարց տուած է անոնց, թէ ի՞նչ պիտի մըտածէին, եթէ օր մը Հիթլէրի կեանքը ժապաւէնի վերածուէր, փառաբանուելով:

Սակայն, զգացումով չեն շարժիր Հըրեաները:

Այս միջադէպը կը յիշեցնէ ուրիշ պատմութիւն մը:

Վերջին Պատերազմէն առաջ, հոլիվուտեան շարժանկարի ընկերութիւն մը ժապաւէնի պիտի վերածէր աշխարհահռչակ հրեայ գրող Ֆրանց Վերֆէլի «Մուսա Լերան Քառասուն Օրերը»: Թուրքերը միջամտեցին եւ ընկերութիւնը հրաժարեցաւ իր ծրագրէն, շարժանկարի չորս սրահներ նուէր ընդունելով Պոլսոյ մէջ:

Հայկական հերոսամարտին այդ դրուագը ժապաւէնի վերածելու մեծ կարելիութիւններ կան այսօր, Ֆրանսայի մէջ: Ծրագիրը պիտի կազմուի երիտասարդ բեմադրիչի մը կողմէ: Պետութիւնն ալ արգելք չի դներ: Գլխաւոր մտահոգութիւնը սակայն... դրամագլուխն է, որ կը պակսի:

Եթէ Հրեաներուն վերաբերեալ հարց մը ըլլար անիկա, ապահովաբար գլուխ հանէին, շուտով: Նոյնիսկ՝ նիւթական օժանդակութիւն ալ ունենալով, քանի որ, վերջապէս, առեւտրական ձեռնարկ մըն է:

Ինչո՞ւ մենք չենք կրնար գլուխ հանել այս գործը:

— Որովհետեւ ժապաւէնին ծրագիրը որոնցող բեմադրիչին դրամագլուխը կը պակսի...

Այս հարցին առնչութեամբ, մեր գործի մարդիկը չե՞ն կրնար իրարու քով գալ, գէթ... անգամ մը համար:

ԱՐՄԷՆԱԿ

ՆԱՍՐԻ «ԳԱՂՏՆԻ» ՃԱՌԸ

*

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

Պաղտատի «Ալ Շաապ» թերթը հրատարակած է գնդապետ Նասրի «գաղտնի» մէկ ճառը, որ արտասանած պէտք է ըլլայ Մարտ 9ին, եգիպտական սպայակոյտին առջեւ: Իրաքեան թերթը միաժամանակ հրատարակած է փաստաթուղթին լուսանկարը, որ յանձնուած է եգիպտական բանակին «բարձրաստիճան մէկ սպային կողմէ»: Ստորեւ կուտանք նախագահ Նասրի «գաղտնի» ճառին գլխաւոր մասերը. — «Եգիպտոս հիմա ի վիճակի է դրացի երկիրներուն մէջ շարունակելու այն պայքարը՝ որ հինգ տարիէ ի վեր կը մղէ օտար ուժերու դէմ: Սուտանը, Լիբիան, Թունուզը եւ Պարսից ծոցին արաբական երկիրները տակաւին ամբողջութեամբ չեն

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԸՄԲՈՍՏՆԵՐԸ ՇԱՐԺՈՒՄԻ ՄԷՋ

•

ՅՈՒԼԻՍ 5ԻՆ՝ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վերջերս Ալժերիոյ ապստամբները կըրկին սկսան յարձակումներ գործել: Բազմաթիւ բախումներ եղան լեգէոնականներու եւ ըմբոստներու միջեւ: Օրլէանվիլի շրջանին մէջ, զին. գումարտակ մը Ալժերիացիներու ցանցին մէջ ինկաւ. 16 զինուորականներ սպաննուեցան եւ 7 ուրիշներ անհետացան: Բազմաթիւ յարձակումներ աւելի քան քսան զոհեր խլեցին: Երկաթուղիներ պայթեցան՝ շոգեկառքերու երթեւեկը դադրեցնելով:

Կոստանդինի շրջանին մէջ, զինուորական բազմաթիւ ինքնաշարժներ յարձակում կրեցին եւ կրակի տրուեցան: Անհաշիւ զոհեր կան, Ֆրանսացի թէ մահմետական:

Ճիճելիի շրջանին մէջ, ապստամբներու կազմակերպութեան անդամ քսան հոգի ձերբակալուեցաւ: Քալի շրջանին մօտ գտնուող լիճի մը մէջ, երբ եօթը զինուորականներ կ'աշխատէին իրենց վիրաւոր մէկ ընկերը ազատել՝ խեղդամահ եղան: Միայն մէկ հոգի կարողացած է ազատիլ:

Վերջին շաբաթներու ընթացքին, ապստամբներու յարձակումներուն զոհ գացած են, բացի զինուորականներէ՝ 750 մահմետականներ, ասկէ զատ՝ 343 վիրաւոր եւ 282 հոգի ալ անհետացած է: Բախումները կը շարունակուին:

Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատին հինգ անդամները ներկայիս կը գտնուին Գահիրէ, ուր խորհրդակցութիւններ կ'ունենան՝ ազատ աշխարհին մէջ Ալժերիոյ դատը պաշտպանելու համար: Մօտ ատենէն համագումար մըն ալ պիտի ընեն՝ Եգիպտոսի մայրաքաղաքին մէջ:

Ալժերիոյ Ազատագրութեան Ճակատը հեռագիր մը ղրկած է Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըսի. ապստամբները մտահոգ են, որ Ամերիկա մերժած է ընդունիլ արաբական 11 երկիրներու առաջարկը. — «Դադրեցնել զին. օժանդակութիւնը՝ Ֆրանսայի»:

Ֆրանսացիներու կողմէ Ալժէի գրաւման տարեդարձին առթիւ, Ազատագր. Ճակատը Յուլիս 5ին ընդհանուր գործադուլ յայտարարեց: Նոր յարձակումներ եւ սպանութիւններ կը նախատեսուին:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ բանակին քարտուղարը յայտարարեց, որ Ամերիկա հիմակուհիմա իր զօրաբաժինները պիտի պահէ Եւրոպայի մէջ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

«ՇԱՆԹ» ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ ՀԱՆԴԷՍ

« Ոստան » եռամսեայի հետ 1911 Յունիսին Պոլսոյ մէջ լոյս կը տեսնէր նաեւ Շանթ կիսամսեայ հանդէսը, իր սեփական տպարանին մէջ, գրական եւ գեղարուեստական բովանդակութեամբ, խմբագրութեամբ՝ Մերուժան Պարսամեանի: Եւրոպական իմաստով եւ նկարագրդ այս հանդէսին իրենց աշխատակցութիւնը կը բերէին պոլսահայ եւ գաւառի ծանօթ գրագէտները: Խմբագրատուն եւ տպարան կը դառնային մտաւորականութեան եւ գրողներուն ժամադրավայրը: Մանաւանդ շաբաթ օրերը հոն էին բոլոր աշխատակիցները: Գրական եւ գեղարուեստական խնդիրներ վիճաբանութեան եւ մտքերու փոխանակութեան տեղի կուտային:

Այդ տարիներուն թէեւ գրաքննութիւն չկար, բայց ոստիկանութեան հսկողութեան տակ կը գտնուէր մանաւորաբար « Ազատամարտ » մեծ օրաթերթը: Քանի քանի անդամներ դադարման դատապարտուեցաւ ան, գաւառներէն ստացուած թղթակցութիւններուն եւ այդ առթիւ գրուած խիստ խմբագրականներուն համար, որոնք առեն մը թուրքերէնի կը թարգմանուէին:

Այդպիսի շրջանի մը, երբ «Ազատամարտ» եւ իրեն յաջորդ ուրիշ թերթեր կը խափանուէին, «Շանթ»՝ օրաթերթի արտօնութիւն ունենալուն համար, «Ազատամարտ»ին տեղը լոյս կը տեսնէր, իբրեւ օրաթերթ, երկու ամիս:

Կիսամսեայ, պարբերաթերթը կը շարունակուէր մինչեւ համաշխարհային առաջին պատերազմի նախօրեակին: Վերջին թիւը՝ 1915 Ապրիլ 15ին, գինադադարին վերհրատարակուելու պայմանով, եւ սակայն արկածեալի մը ջախջախուած թեւերով, ամէն մէկ համարը նահատակ գրագէտ - աշխատակցի մը յիշատակին նուիրուած:

Առաջին թիւը կը խտացնէր խմբագրութեան նպատակը, Հանգրուանը խորագրով, եւ որուն մէջ հետեւեալ կերպով կը բանաձեւուէր այդ նպատակը. —

« Ո՛չ մէկ երկրի քաղաքական կեանք, ա՛յնքան զօրաւոր կերպով ազդած է Գրականութեան եւ Արուեստի վրայ, որքան մեր մէջ:

Հանճարը ի՛նչ դեր որ կը խաղայ Եւրոպայի մտաւորական շրջանակներուն մէջ, յեղաշրջելով ամէն ընդունուած գրական օրէնք, գրական դպրոց, նոյն դերը կը խաղայ հոս, քաղաքական հոսանքը:

Պատճառն այն է որ գրական ավրապետող դպրոցներ չենք ունեցած երբեք, ունեցած ենք գրագէտներ, որոնք իրենց տաղանդի զարտուղութիւնով, արտայայտելու ինքնատիպ եղանակով, հասած են օտար կարգ մը դէմքերու բարձրութեան, եւ որոնք սակայն դժբախտաբար չեն կրցած ստեղծել դպրոց մը, ուղղութիւն մը, մտաւորական որոշ հոսանք մը, որուն հետեւողներ ունենային եւ որ պահպանէր միշտ իրենց գործը:

Սահմանադրական կեանքը, մեր թրքահայ դժբախտ գրականութեան համար բարոյական մահացում մը եղաւ:

Ժամանակն հասած է որ դիմենք գեղարուեստի հանդրուանին. ստեղծենք նոր միջավայր մը, ուր Արուեստին գաղտնիքները քօղամերկուին, եւ ուր քաղաքական ու ազգային մոլեգնոտ կիւներէն յոգնած մեր ուղեղները անդորրին պահ մը:

Այդ հանդրուանը ժամադրավայրը պիտի ըլլայ բոլոր ինքզինքն յարգող գրագէտներուն հո՛ն կուսակցական ոգին տեղի պիտի տայ զուտ գեղարուեստական մակընթացութեան, ամէն գրագէտ՝ այդ նոր գետնին վրայ ձեռք պիտի երկարէ իր սկզբունքի ախոյեանին, գործակցելու համար գրականութեան պանծացումին:

Ահաւասիկ այդ նպատակին համար կը հիմնենք ՇԱՆԹ հանդէսը »:

« ՄԵՀԵԱՆ »

Մեր նկատողութեան առնելիք պարբերականներուն վերջինն է ՄԵՀԵԱՆ, հանդէս Գրականութեան եւ Արուեստի, խմբագրութեամբ՝ Կոստան Զարեանի, Գեղամ Բարսեղեանի, Յակոբ Քիւֆէճեանի (Յ. Օշական) եւ Դանիէլ Վարուժանի: Առաջին թիւը լոյս տեսաւ 1914ին: Հինգ թիւերէն ետք, պիտի դադրէր, եւ սակայն արեւմտահայ պարբերականներու պատմութեան մէջ յիշատակելի անուն մը պիտի ձգէր, թէ՛ բովանդակութեամբ, թէ՛ գրական եւ գեղարուեստական իրենց ըմբռնումներով եւ թէ դրչի եղբայրակիցներու հանդէպ իրենց ունեցած անհաշտ վերաբերումով:

Գրական դժգոհութիւնն ու արհամարհանքը ոչ մէկատեն ա՛յնքան շեշտուած էին, որքան այդ շրջանին:

Ի՞նչ կ'ըսէին իրենց «հանգանակ»ին մէջ. —

« Մենք միացած մեր կամքերուն մէջ, եւ բռնուած ստեղծագործ խնդութեանց տենդովը, գիտակից այն ուժերուն որ կը հանգչին տակաւին այս ազգին հոգւոյն խորը, կուգանք յայտարարել,

Ա. Պաշտամունք եւ արտայայտութիւն հայ հոգւոյն:

Բ. Ինքնուրոյնութիւն եւ անձնականութիւն ձեւի մէջ:

Գ. Մշակում՝ կենսանորոգ պատուաստումով մը՝ հայ լեզուին:

Դ. Զուտ գրականութիւնը հեռու պահել քաղաքականութենէ եւ լրագրութենէ:

Եւ իրենց ընդարձակ յայտարարութեան մէջ, «կը հաւատանք, կ'ըսեն, Հայ Հոգին՝ Լոյսն է, Ոյժն է, Կեանքն է, մարմնաւորուած անդրիական չքեղութեանը մէջ ԱՐԻԱԿԱՆ ցեղին, որուն կը պատկանինք: Ստեղծե՛նք, ապրելու համար տեւականութեան մէջ. ստեղծե՛նք, հոն, այդ տեւականութեան մէջ, մեր ցեղին նոր շեշտերը աւելցնելու համար տեղերական մեծ համերգութեան վրայ:

Աւելի յանձնապաստան քան նախորդ պարբերականները, անհաշտ դիրք մը կը բռնէին, շեշտելու համար իրենց մտածումը: Բացի Դանիէլ Վարուժանէն, որ ընդհանրապէս բարկացակամ վերաբերում ունէր, միւս խմբագիրները գրական եւ գեղարուեստական բոլոր պատուարները կը քանդէին:

Գրականութեան մարզէն դուրս Հէքաեոս երգերու հեղինակը բարեկամութիւններ կը մշակէր: Այդ նոյն «Հանգանակը» գիտակցօրէն ստորագրած էր, եւ սակայն նոյնքան հաւատարմութեամբ կ'աշխատակցէր օրինակի համար «Շանթ» եւ «Հայ Գրականութիւն» հանդէսներուն: Որովհետեւ մէկուն հանգրուանը եւ միւսին հանգանակը աւելի՛ յստակ ու պայծառ խտացումն էին հայ լեզուին, հայ հոգւոյն եւ գրական ինքնուրոյնութեան պաշտամունքին: Եւ մանաւանդ աւելի պարզ ու գիտակցութեամբ կը հաստատէին ու կը խորհրդածէին, թէ զուտ գրականութիւնը հեռու պէտք էր պահել քաղաքականութենէն եւ լրագրութենէն:

Գրական եւ գեղարուեստական մակընթացութիւնը տեղի տուաւ քաղաքական դէպքերու հարկադրանքին տակ: Հայ մտաւորականութեան երակներէն արիւն քամուած էր: Եկան գինադադարի նոր օրերը: Մեհենական խմբակէն անհետացած էին կորովի երկու երիտասարդները, Դանիէլ Վարուժան եւ Գեղամ Բարսեղեան: «Մեհեան»ի հանգանակը այս անգամ դրոշմուած էր «Բարձրավանք»ի ճակատին, նոր սպասաւորներով, նոր առաքեալներով:

Այս արդէն ուրիշ պատմութիւն է եւ ուրիշ գլուխի կը պատկանի:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՎԱՐԱՆՈՏ ԵԳԻՊՏՈՍԸ

Գ.

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ - ԵԳԻՊՏՈՍ ՄՐՏԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Յայտնի է, թէ Եգիպտոս ընդծովեայ նաւաբաժինի մը տէր դարձաւ վերջերս: — Եգիպտեւխորհրդային բարեկամութիւնը իր արտայայտութիւնը կը գտնէ, այս ձեւով, նաե՛ւ ... ծովերու խորութեան մէջ: Բացորոշ է, այլեւս, որ Կրեմլին ո՛չ մէկ ճիգ կը խնայէ, նեղոսեան հովտի ժողովրդային զանգուածները տպաւորելու համար իր հոգածութեամբ:

Տօնավաճառներէ եւ պարային երեկոյթներէ ետք, որոնք յաճախակի տեղի ունեցան երկրին մէջ, մայրաքաղաքի մայթերու երկայնքին լայն տեղ կը գրաւեն, այսօր, խորհրդային զանազան հրատարակութիւններ: Մեծ ընդունելութիւն գտած են նաեւ խորհրդային շարժանկարի ժապաւէններ:

Նոյնիսկ «Փարիզեան կեանք» է յատուկ հրատարակութիւնները կը ներածուին ... Արեւ. Գերմանիայէն: Խորհրդային դասական գործերու արաբական հրատարակութիւնները կը վխտան ցուցափեղկերու մէջ, ռուսական հատորներու եւրոպական թարգմանութեանց կողքին:

Կարմիր բանակին նուագային ձայնասփռումները մեծ ընդունելութիւն գտած են երկրին մէջ: 1956 Փետրուարէն ի վեր, Մոսկուայի ձայնասփիւռը շատ աւելի մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ դէպի արաբական երկիրներ իր ձայնասփռումներուն (օրական հինգ անգամ՝ երեք ժամ տեւողութեամբ): Ռուսականի կողքին՝ նաեւ Փրակայի, Փէշթայի եւ Պաքուի ձայնասփռումները:

ԱՅՍ ԱԼ՝ ՈՒՐԻՇ «ՔԱՐՈԶՈՒԹԻՒՆ»

Խորհրդ. Միութիւնը Եգիպտոսի նուիրեց այն բոլոր առարկաներն ու նիւթերը՝ զորս ներկայացուցած էր Կէզիրէի ցուցահանդէսին մէջ (Կէզիրէ՝ Գահիրէի կեդրոնական մէկ թաղամասն է): Ինքնաշարժներ, երկրագործական մեքենաներ ձայնագիրներ, հեռատեսիլի գործիքներ ու նոյնիսկ պտուտակաւոր սաւառնակներ (Հելիքոփթեր):

« Ժողովրդային հանրապետութիւններ » եւս, ինչպէս Զինաստան եւ Չեխիա, Եգիպտոսի ի նպաստ ճարտարարուեստական հնգամեայ ծրագիրներ կը պատրաստեն: Ուսանողական խումբերը, փոխադարձաբար, կը ղրկուին Եգիպտոս եւ այս երկիրները: Կարեւոր վարկեր կը տրամադրուին Գահիրէի: 1956 Նոյեմբերին, երբ Մ. Նահանգներ մերժեցին հայցուտիկ տրամադրել Եգիպտոսի, եւ պայման դրին կանխիկ ու տոլարով վճարել համապատասխան գումարները, Մոսկուա փութաց «առանց պայմանի», վճարման համար երկարատեւ պայմանաժամով եւ եգիպտ. ոսկիով ցորեն արտածել դէպի Եգիպտոս:

Այս ձեւով, ծաւալուն քարոզչութեան ձեռնարկուած է Նասրի երկրին մէջ եւ համայնավար երկիրներէ բազմաթիւ առեւտրական ներկայացուցիչներ՝ գրաւած են Անգլիացիներու եւ Ֆրանսացիներու տեղը, մայրաքաղաքի պանդոկներուն մէջ:1956ի ընթացքին, Ռուսիա ներածած է եգիպտական բամպակի քառասուն առ հարիւրը: Այս տարի, նոյն նպատակով, 15 միլիոն անգլ. ոսկիի ապսպրանք կատարուած է արդէն:

ԶԷՆՔ, ՌԱԶՄԱՄԹԵՐՔ ԵՒ ՄԱՐԴ ...

Արեւմտեան լաւատեղեակ շրջանակներու համաձայն, դէպի Եգիպտոս ռուսական զէնքերու եւ ռազմանիւթերու առաքումը վերսկսած է: Կ'ենթադրուի, որ անգլեւֆրանսական վերջին ռմբակոծում -

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱԲԷԼԵԱՆ

Յոբելեարը բեմ կը մտնէ Շիրվանզադէի եւ Յովհաննէս Թումանեանի ընկերակցութեամբ, որոնք հանդիսականներուն կողմէ կ'ողջունուին խանդավառ ծափերով: Ամենայն Հայոց բանաստեղծը թանկագին ու չքեղ հատոր մը կը նուիրէ յոբելեարին հետեւեալ մակագրութեամբ.

Իրենց վաղանց կեանքի կէսին՝
Յովհաննէսը Յովհաննէսին:

Բանաստեղծ Յովհաննէս Յովհաննիսեանը իր ողջոյնի գիրին մէջ կ'ըսէ հետեւեալը.

« Սիրելի Յովհաննէս, այս անօրինակ արհաւիրքի օրերին երբ հուրը եւ սուրը ամբողջ աշխարհն աւերել, տակնուվրայ են արել. երբ մեր թշուառ ազգի ֆիզիքական գոյութիւնն իսկ վտանգի մէջ է, քո եւ քեզ նմանների գործունէութիւնն է որ հաւատ է ներշնչում մարդկանց, թէ կան յիրաւի վսեմ խաչեր, որ միշտ անմահ են եւ որոնց համար արժէ ապրել եւ մեռնել ... Դու սիրելի Յովհաննէս, սուրբ արուեստի արժանաւոր սպասաւորդներից մէկն ես եւ այսօր քո բազմամեայ անձնուէր աշխատանքի յոբելենական տօնի օրը խոնարհւում եմ հոգւով կորովի առաջ եւ ի բոլոր սրտէ մաղթում եմ քեզ ուժ կարողութիւն, դեռ երկար տարիներ զարդարուն պահելու տաղանդաւոր խաղով մայրենի բեմը»:

Յոբելեարը իր շնորհակալութեան ճառը կ'աւարտէ հետեւեալ խօսքերով. «Մինչեւ կեանքի վերջին շունչս եւ սրտի արեան վերջին կաթիլը պիտի ծառայեմ իմ ժողովրդին, նրա բեմին»:

Եւ Աբէլեան պահեց իր խոստումը:

Հետզհետէ վրայ կը հասնին քաղաքական խառնաշփոթութիւնները: Աբէլեան կը վճռէ ժամանակաւորապէս հեռանալ եւ Բաթումի վրայով կը մեկնի արտասահման:

Երեք չորս ամիս Պոլիս մնալէ եւ Պոլսահայ Տրամաթիքին հետ խաղալէ ետք կ'անցնի Զմիւռնիա եւ հոնկէ Եգիպտոս եւ Գահիրէի ու Աղեքսանդրիոյ մէջ գործելէ ետք կը վերադառնայ կրկին Պոլիս, ուր արդէն ժամանած էին իր կինն ու աղջիկը:

Այդ միջոցին Զմիւռնիայէն հրաւէր կը ստանայ եւ գլուխն անցնելով Կովկասահայ Տրամ-Օբէրէթային խումբին, կը մեկնի հոն: Խումբին մաս կը կազմէին Տէր եւ Տիկին Սուրաբեանները, Միշա եւ Քնար Աղնաւրեան, երգիչ-դերասան Մաղալեան, դերասանուհի Գայուշ, Թաւիսթ Ժորժ Շահպարոնեան, դաշնակահար Նաւոյեան եւ ուրիշներ:

Այս խումբը Զմիւռնիա կը հասնի ճիշդ այն պահուն երբ քէմալական շարժման տագնապալի օրերն էին:

Վրայ կը հասնի Զմիւռնիոյ աղէտը:

Յովհաննէս Աբէլեանի սիրտը անգամ մը եւս կը մղկտայ ի տես իր թրքահայ եղբայրներու խողխողումին:

Հազարումէկ զրկանքներէ եւ մեծամեծ տագնապներէ ետք, ի գին անհամար զոհողութեանց, կը յաջողի կերպով մը ամբողջ խումբը անցընել Սելանիկ, ուրկէ ինք մինակ կ'անցնի Աթէնք եւ ապա Պերլին:

Գերմանիոյ մայրաքաղաքին մէջ կը ծանօթանայ թատերական շրջանակի ղեկավարներուն եւ անոնց աջակցութեամբ կը խաղայ «Օթէլլօ»ն, ինք հայերէն եւ իր խաղընկերները՝ գերմաներէն:

Պերլինէն կ'անցնի Փարիզ ուր կը մնայ երեք ամիս, ապրելով իր մօրաքրոջ որդւոյն՝ Շիրվանզադէի հետ, որ նոյն շրջանին կը գտնուէր Փարիզ:

1923ին, Փարիզի մէջ, Տրդատ Նշանեանի ջանքերով հիմը դրուած էր «Փարիզահայ Տրամաթիք» թատերախումբին: Աբէլեան այդ թատերախումբին մասնակցութեամբ կը խաղայ «Օթէլլօ»ն եւ Պարոնեանի «Պաղտասար Աղբար»ը, թատերական անօրինակ խանդավառութիւն ըստեղծելով նորահաստատ փարիզահայ գաղութին մէջ:

Փարիզէն կ'անցնի Լոնտոն, ուր քանի մը ներկայացումներ տալէ ետք կը մեկնի Ամերիկա եւ կը սկսի թատերական նոր գործի:

Քանի տարիները կը գլորին այնքան Աբէլեանի սրտին խորը արմատ կը նետէ հայրենաբաղձութեան տենչը: Հեռաւոր հայրենիքի կարօտը օրէ օր աւելի կը տոչորէ իր սիրտը:

Կ'որոշէ մեկնիլ հայրենիք եւ հայրենիքը դրկաբաց կ'ընդունի զինքը:

Մասնաւոր կարգադրութեամբ, պետական որոշումով, վիզա կ'ուղարկուի, եւ Նիւ Եորքէն մեկնելով, 1925 Սեպտ. 24ին կը ժամանէ Երեւան:

Հայրենիքը անսահման խանդավառութեամբ կ'ընդունի զինքը: Հազարաւոր ժողովուրդըկայարանը խռնուած կը սպասէ այն կառաշարին ուրկէ դուրս պիտի ելլէր մեծ արուեստագէտը:

Այստեղ խօսքը տանք դարձեալ Ս. Մելիքսէդեանին, որ հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ Աբէլեանի մուտքը՝ Երեւան. —

« ... Կայարանում նրան ջերմօրէն դիմաւորեցին թէ՛ կառավարութեան ներկայացուցիչները, թէ Երեւանի պետական թատրոնի դերասանական ամբողջ խումբը եւ թէ ուրիշ բազմաթիւ արուեստագէտներ ու գրողներ: Այնտեղ նրա գալուստը ի սրտէ շնորհաւորելով, ընկերներով ու անհամար ծաղկեփունջերով շրջապատուած, մեքենաների դանդաղ երթով Աբէլեանին բերեցին պետական թատրոնի շէնքը եւ ուր տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր ընդունելութիւն:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(9 Շար.)

ներու հետեւանքով փճացած զէնքերու տեղ՝ նորեր մթերուած են արդէն ։ Կը-ուիներու ընթացքին Սինայիի անապատին մէջ — լքուած ռազմամեքենաներու տեղ — նորեր ապահովուած են ։ Ամէն առմիս, խորհրդային նոր ռազմանիւթեր կը հասնին Աղեքսանդրիա ։ Հասած են նաեւ մասնագէտ-ճարտարագէտներ եւ փոր-ձագէտներ, — երկու հարիւր Չեխեր եւ ութսուն Ռուսեր՝ համաձայն կարգ մը տեղեկութեանց ։

Ռուսական դեսպանական կազմին ան-դամակցող զինուորական առաքելութիւն-ներէ անկախ, Եգիպտոս կը վայելէ աջակ-ցութիւնը խորհրդ. ապաներու եւ ենթասպաներու՝ որոնք Ռուսիոյ եւ «ժողովրդային հանրապետութիւններու» մէջ 500է աւելի եգիպտացի սպաներ եւ ենթասպաներ կը մարզեն ։

Խորհրդային եւ եգիպտական այս բազ-մակողմանի գործակցութիւնը ստեղծած է նոր հոգեվիճակ մը ։ … Մարքսեան եւ խորհրդային ոճով գրութիւններ կ՛երեւին, ամէն օր, եգիպտական մամուլի մէջ ։ Համայնավար երկիրներու ներկայացու-ցիչներ կը ծափահարուին չարժանկարի սրահներու եւ հանրային վայրերու մէջ ։

Կը թուի, սակայն, որ եգիպտական իշ-խանութիւնները կրմտահոգուին ի նպաստ Խորհրդ. Միութեան յարաճուն համակ-րանքէն ։ Ներքին նախարար Զաքարիա Մոհիէտտին՝ իր մտերիմները հաղորդ կը պահէ, այս առթիւ, իր մտահոգութիւննե-րուն ։ Ի՞նչ ընել սակայն, — երբ օրուան իշխանութիւնը ինքն իսկ կ՛արծարծէ այդ համակրանքը ։ — Նասր եւ իր գործակից-ները, առաջին իսկ օրէն չվարանեցան յայ-տարարելու՝ թէ կ՛առաջադրեն բարեկա-մական յարաբերութիւններ մշակել Մ. Նահանգներու հետ, սակայն բացարձակա-պէս չէզոք մնալ՝ երկու ճակատներու մի-ջեւ ։ Եւ սակայն, նոյն իշխանութիւնը չկր-ցաւ զգալապէս չհակիլ դէպի խորհրդային ճակատ, ինչ որ խախտեց հաւասարակըշ-ռութիւնը …

Մամուլի էջերէն իսկ յստակ կը դառ-նայ, թէ «ծաւալապաշտ» երկիրներու հանդէպ աններող է եգիպտացի ժողովուր-դը. նոյնինքն ներքին նախարար Մոհիէտ-տինի օրգանը՝ «Ալ Մասա», «յառաջդի-մական» ուղղութեան ջատագով է ։

Այսօր, Խորհրդային Միութեան հան-դէպ համակրանքի ցոյցերէ եւ արտայայ-տութիւններէ համարձակօրէն խուսափիլ՝ աննպաստ հակազդեցութեանց պատճառ կրնայ դառնալ Եգիպտոսի մէջ ։ Նաեւ, նման որեւէ քայլ կրնայ … սակարկու-թեան ամէն դուռ փակել՝ Մ. Նահանգնե-րու եւ Գահիրէի միջեւ ։

Այս պայմաններուն մէջ, Եգիպտոս դա-տապարտուած է, դէթ առ այժմ, չարու-նակել համակրական եւ սրտակցական իր յարաբերութիւնները՝ Խորհրդ. Միու-թեան հետ ։ Կամովին կամ ակամայ, Գա-հիրէ այս ճամբուն ուղեւորը պիտի մը-նայ …

ԳԻՆԻՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՑԻՆ

●

Ֆրանսա գինիի երկիրն է ։ Ճամբու ար-կածներուն քառասուն առ հարիւրը հետե-ւանք է ալքոլամոլութեան ։ Ցիմարներու յիսուն առ հարիւրին եւ հիւանդկախ մա-նուկներուն 95 առ հարիւրին դժբախտու-թեանց գլխաւոր պատճառն է ալքոլը ։ Հակառակ այս բոլորին՝ Ֆրանսացին չի դադրիր խմելէ ։ Նոյնիսկ տուներու մէջ, առանց գինիի սեղան չեն նստիր, ինչպէս գիտել կուտայ տեղական մամուլը ։

Սակայն, հարցը այն է, թէ գինիի գոր-ծածութիւնը ե՞րբ կը սկսի վտանգաւոր դառնալ ։

1949ին Պոստոյի մէջ տեղի ունեցած «գինիի բարեկամ» բժիշկներու համագու-մարը հետեւեալ ձեւով բանաձեւեց հար-ցը. —

« Բնական պայմաններու մէջ, առանց վնասուելու, միջին հաշուով կրնան գոր-ծածել. — Բացօթեայ վայրերու գործա-ւորները՝ մէկուկէս լիտր, գործարաննե-րու բանուորները՝ մէկ, միւս աշխատա-ւորներն ու կիները՝ երեք չորրորդ լիտր, պայմանաւ որ խմեն ճաշին ու ընթրիքին հետ » ։

Շատեր կը հետեւին այս օրէնքներուն, իսկ ուրիշներ կ՛անտեսեն զանոնք ։

Գրականութեան մէջ ալ, գինին ունե-ցած է իր երգիչները, Վերլէն, Մարօ, Վիլոն եւայլն ։

Ուրիշ ժողովուրդներու բանաստեղծնե-րըն ալ երգած են գինին (Օմառ Խայեամ, Ե. Չարենց) ։ Մութ կը մնայ սակայն ի-րողութիւն մը, ուրկէ՞ ծնունդ առած է կարմիր հեղուկը ։

— Պարզ է, կ՛ըսեն Յոյները, Զեւսի որ-դին՝ Դիոնիսոսն է որ տուաւ գայն մարդ-կութեան ։

Հռոմէացիները կը պնդեն Պախուսին վրայ ։

— Բայց գինին պարգեւն է աստուած-ներու Օզիրիս եւ Իսիս զոյգին ։

— Չէ՛, կը յամառին Չինացիները, մեր աստուածը Չին-Նոնկ …

Եւ, վերջապէս, Աւետարանը կուգայ վերջակէտ մը դնել չաստուածներու այս վէճին, գինիին «հնարիչը» նկարելով Նոյ Նահապետը, որ Տապանէն իջնելով առա-ջին որթատունկը դրաւ հողին մէջ ։

Ներկայիս այգեմշակութիւնը տարած-ուած է աշխարհի բոլոր ցամաքամասե-րուն վրայ ։

Քրիստոսէ առաջ չորրորդ դարուն, ա-ռաջին անգամ Յոյները Ֆրանսա բերին որթատունկը եւ մշակեցին Մարսէյլի մէջ ։ Այնուհետեւ, տարածուեցաւ տարբեր շր-ջաններ ։ Խաղողը Ֆրանսայի գլխաւոր արտադրութիւններէն մէկը դարձաւ ։

Միջին հաշուով Ֆրանսա (Ալժերիան ալ միասին) տարեկան 72 միլիոն հեկտոլի-տր գինի կ՛արտադրէ. այս մարզին մէջ՝ ոչ մէկ մրցակից ունի Լուի ԺԴ.ի ժամա-նակ, Ֆրանսայի մէջ որթատունկը կը մշակուէր 2.297.000 հեկտար տարածու-թեան վրայ, մինչդեռ հիմա՝ 1.435.000 ։

Ֆրանսա իր քոնեաքի արտադրութեան 77 առ հարիւրը կ՛արտածէ (1956ին ծախուած է 127.639 հեկտոլիտր զտուած ալքոլ, որուն երեսուն հազարը միայն գործածած են Ֆրանսացիները ։ Մօտ 95 հազար հեկտոլտր՝ արտածուած է ։

Թէեւ, պատկերը բոլորովին հակառակն է գինիի ճակատին վրայ ։ Գինիի արտա-ծումը համեմատաբար շատ քիչ է, քանի որ հագիւ … Ֆրանսացիներուն կը բաւէ ։

Թ. Ա. Թ.

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՀԱԿԱՄԱՐՏ ՈՒԺԵՐ

●

Թուրքիոյ մէջ ցոյցի եւ հաւաքոյթի վա-ւերացման տարեդարձին առթիւ, Միլլէթ կուսակցութեան նախագահ Պէօլիւքպաշը ճառ մը խօսելով անխնայ հարուածած է կառավարութեան գլուխ գտնուող Դե-մոկրատ կուսակցութիւնը. — « ազգային պարտականութիւն մըն է այլեւս իշխա-նութենէն հեռացնել Դեմոկրատները » ։

Միւս կողմէ Ազգ. Ժողովը 24ի դէմ 49 ձայնով ջնջած է Պէօլիւքպաշըի երեսփ. անձեռնմխելիութիւնը, զինքը դատարան կանչելու համար ։

Հալքեան եւ Հիւրիէթ կուսակցութիւն-ները թիկունք կանգնելով իրենց բախտա-կից Միլլէթի պարագլուխին, կառավա-րութեան դէմ դիրք բռնած են ։

Կացութիւնը միշտ չփոթ է ։

ՀՐԴԵՀ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

Անգարայի Ագքէօփրիւ թաղին մէջ, Յունիս 24ին, հրդեհի մը հետեւանքով փճացած են շրջանին հաստատութիւննե-րը ։ Քաղաքապետութեան հրշէջները ան-բաւարար նկատուելով, օգնութեան կան-չուած են երկաթուղային եւ զինուորական հրշէջներու խումբերը ։ Հրդեհը տեւած է չորս ժամ ։ Չորս միլիոն Թրք. ոսկիի վը-նաս մը կայ ։

ՋՈՒՐԻ ՏԱԳՆԱՊ

Փոքր Ասիոյ աղիտալի ողողումներէն վերջ, որոնք ամբողջ գիւղեր քանդեցին եւ մեծ արժէքով արջառ քշեցին տարին, հի-մա ալ ջուրի տագնապ մը ծայր տուած է Պոլսոյ մէջ ։

Ջուրի ընկերութեան տնօրէնին յայտա-րարութեամբ՝ այս տարի բաւականաչափ անձրեւ չէ տեղացած, հետեւաբար Պէօյիք-տէրէի ջրամբարները պարապ մնացած են ։ Միջոցներ ձեռք առնուած են տագնապը լուծելու համար ։

Առանց ջուրի մնացած են Պոլսոյ հե-տեւեալ թաղերը. — Պէյազիտ, Ճաղալօղ-լու, Քօճա Մուսթաֆա Փաշա, Ֆաթիհ, Եսի Գուլէ, Սամաթիա, Պաքըրքէօյ եւ Վոսփոր ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ հիմնարկու-թեան խնամակալները իրենց շրջապտոյ-տին ընթացքին հանդիպած են Երուսա-ղէմ ։ Այցելած են Հայոց Պատրիարքարա-նը եւ տեսակցութիւն մը ունեցած Ս. Պատրիարքին հետ ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 39րդ տարեդարձը մեծ շուքով տօնուած է Ամե-րիկայի «Հայաստան Քէմփ»ին մէջ ։ Նա-խագահած է ընկեր Յ. Տէր Յովհաննէս-եան ։ Խօսած են ընկերներ Գ. Մխիթարեան և Վ. Աֆրիկեան ։ Աւելի քան երկու հազար հոգի ներկայ եղած է հանդէսին ։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ Հ. Ե. Դաշնակցու-թեան 24րդ տարեդարձը տօնուած է մեծ շուքով ։ Խօսած են Հ. Ե. Դաշնակցու-թեան ներկայացուցիչներն ու ընկեր Բ. Կոանեան ։

ՔԱՐԷՆ ԵՓՓԷ ճեմարանի (Հալէպ) ա-շակերտները յաջողութեամբ մասնակցած են ֆրանսական պաքալորիայի քննու-թիւններուն ։

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ պարսիկ գրագիտուհի տիկին Հ. Պատորնի «Գարուն» ակում-բին մէջ դասախօսութիւն մը տուած է հայ թատրոնի պատմութեան մասին ։ Յա-ջողութեամբ տրուած դասախօսութենէն ետք ներկայացուած է պարսիկ գրագի-տուհիին «Փառանձեմ Թագուհի» թատ-րերգութիւնը ։

ԳԱՐԵԳԻՆ պատրիարքի նախագահու-թեամբ, Կիրակի 23 Յունիսին, Սկիւտա-րի դպրեվանքին նոր շէնքին բացումը կա-տարուած է ։ Խուռներամ բազմութիւն մը ներկայ եղած է բացման հանդիսութեան ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳԻՆ

Մեզի կը հաղորդեն թէ Յուլիս հինգին Փալէ տը Շայոյի մեծ սրահին մէջ տըր-ուելիք Միջազգ. Երաժշ. համերգին, հո-վանաւոր մարմնի կողմէ հրաւիրուած է մասնակցելու Սիփան Կոմիտաս երգչա-խումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Կարպիս Աֆրիկեանի ։ Փորձերը կը շարունակուին քանի մը շաբաթէ ի վեր ։ Երգչախումբը զօրացած է նաեւ Հայ եւ օտար մասնա-գէտներով ։ Վստահ ենք որ Հայկական ե-կեղեցական երաժշտութիւնը իր պատուոյ տեղը պիտի ունենայ եւ պիտի գնահատ-ուի միջազգային մասնագէտ երաժշտա-գէտներու կողմէ ։

ԱՌԱԿՆԵՐ

Հրեան բսաւ ուր շահ ունիմ, Հրէաս-տան հոն է ինծի ։

Հայն բսաւ, ուր ժամ ունիմ, Հայաս-տան հոն է ինծի ։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (79)

ԵՐԿՈՒՆՔ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

●

ԱՐՄԱՆԵԱԿԻ ԲԵՐԴԸ

Հազիւ թէ մեր փոքրիկ խումբը կէս ժամու չափ քալեց, եւ ահա երեւցաւ բազ-մաթիւ՝ հազարի չափ յունական գունդը որ կուգար. եւ ահա Գուրգէնի մեծ ձայ-նը որ առջեւէն կոչեց լսեցնելով ամէնուն.

— Փա՛ռք տանք Աստուծոյ, հայու տը-ղաք, թշնամին քիչ-քիչ մեր վրայ կ՛ու-ղարկէ ։

Իսկ Յովնան դառնալով իր Խութեցւոց՝ կ՛ըսէր.

— Նետերը՝ նախ, նիզակներն՝ յետոյ եւ վերջը վերջը սուրերը, ձեզ տեսնեմ, քաջ Սասնայք, պարապ նետ մը պէտք չէ ելնէ ձեր աղեղներէն եւ ոչ հարուած մը անօգուտ ։

Իրօք, երբ թշնամին մօտեցաւ, սաստիկ նետաձգութիւն մը հարիւր յիսուն վիրա-ւոր յիմարացուց, եւ դրոհ մը փոքրիկ Հայ խումբին՝ ժամանակ չտուաւ նոցա ողի առնելու եւ գործին սկիզբն ու վեր-ջը՝ կոտորած եւ փախուստ եղաւ. աւե-լորդ է պատմել, թէ ի՛նչ ըրին Գուրգէն, Յովնան, Խոսրով եւ Աշոտ, իրենց քըր-տինքը թշնամւոյն արիւնին հետ խառնը-ւեցաւ, եւ ձիւնապատ երկիրը չորս հա-րիւրի չափ դիակամբ ծածկուեցաւ ու կարմիր ներկուեցաւ ։

Եւ երբ կռիւը որ կէս ժամ տեւեց, վեր-ջացաւ եւ հայք իրենց կորուստը քննելու ելան, տեսան որ քանի մը վիրաւոր միայն ունէին եւ մեռած ոք չկար. փառք տուին Աստուծոյ՝ տուողին յաղթութեան, եւ շա-րունակեցին իրենց ընթացքը, որպէսզի ժամանակ չտան թշնամւոյն սթափելու ։

Եւ, իրօք, Յունաց փախստական զօր-քերը իրենց բանակը գնացին պարտու-թեան լուրը տանելու, ահով եւ վախով լցուցին ամէնուն սիրտը. ոչ միայն Հայ խումբին զօրութիւնն անպարտելի էր, այլ նաեւ ամէն մէկուն հասակն ահագին, ոչ միայն իրենց երեսին գոյնը ճերմակ չէր, այլ նաեւ սեւ էր սատանայի երեսի պէս, եւ որ մեծն էր՝ ոչ թէ հարիւր, երկու հա-րիւր էր իրենց թիւը, այլ ահագին բազ-մութիւն էին ։ Այս չափազանց լուրը զօ-րավարին եւ բոլոր զօրաց երբ հաղորդե-ցին փախստականք, վհատութիւնը տիրեց եւ հրաման եղաւ շուտ մը բանակը վեր-ցնելու եւ Կարնոյ ճամբան բռնելու. եւ այնպիսի արագութեամբ չարժեցան Յոյնք, որ հազիւ թէ կարեւորը տանելով՝ շատ աւար թողին Արմանեակի առջեւ. հայք քանի մը յետամնաց կալանաւորե-ցին, եւ Գուրգէն հրամայեց արձակել ։

Բերդականք չկարենալով մեկնել թըշ-նամւոյն փախուստը եւ նոր եկող փոքրիկ խումբը, կը զարմանային եւ երբ մարդ հանել ու եղածն իմանալ կը մտածէին, Գուրգէն իւր թիկնապահներէն մէկը ղըր-կեց բերդը իմացնելու Իշխանիկին բոլոր պատահարը, որ մեծ ուրախութեամբ ի-ջաւ եկաւ եւ հրաւիրեց ներս իւր քաջ ազ-գակիցքն ու ազատարարքը ։ Գիշերն ըս-կըսել էր վրայ հասնիլ, երբ ձիոց եւ մարդկանց ոտքերու դոփիւնը հնչեց բեր-դին կամարներուն տակ, եւ Աշոտ ուրախ զուարթ կը գոչէր.

— Ես ձեզի չըսի՞, որ այս գիշեր Արմանեակի իշխանին հիւրն եմք մեք ։ Ահա իմ գուշակութիւնս կատարեցաւ ։

— Ո՞վ է այս երիտասարդ իշխանը, հարցուց Իշխանիկ Գուրգէնին ։

— Մեր փոքր բանակին մեծ ուրախու-թիւնն է, պատասխանեց Գուրգէն ։

— Եթէ արդիւնքը կը ցնէ իրի մը մե-ծութիւնը, ես ձեր բանակին չափ մեծ բա-նակ չեմ տեսեր մինչեւ այսօր, ձեր ուրա-խութիւնն ալ բստ այնմ կը չափեմ ։

— Սա Բաբկէն Սիսականի որդի Աշոտն է ։ Քաջ, զուարթ, սիրուն երիտասարդ մըն է, իւր կերպարանքին գեղեցկութեան վրայ չեմ խօսիր, միայն լաւ նայէ երե-սին եւ աչքերուն՝ գործդ միշտ յաջող կ՛երթայ ։

— Չըսե՞ս որ դուք ոչ միայն ուրախու-թիւն գտեր էք այս տղուն հետ, այլեւ բարեբախտութիւն ։

— Հայաստանի այս վիճակին մէջ, Բա-րեբախտութիւն բառը հայու մը չյարմա-րիր ։ Բայց այսօր յաջողութեան օր է, հանգչինք եւ ուրախ լինինք. վաղուան մնան հոգ ու մտածմունք ։

Տանտէրը ջուր բերել տուաւ, լուացուե-ցան, մաքրուեցան հիւրերը, բերդին դահլիճները լուսաւորուեցան, վառարա-նին մէջ հուրը կը փայլէր ու կը ճարճա-տէր, զուառնք եւ երաժշտական ձայներ կը հնչէին, սեղանն ամէն տեսակ խոր-տիկներով, ընտիր գինիներով եւ ազնիւ պտուղներով ճոխ էր ու զարդարուն ։

Իշխանիկն ամէն տեղ էր. վար կ՛իջնէր նոյն միջոցին իւր մատակարարին նաեւ չվստահելով, աչքով կ՛ուզէր տեսնել թէ զօրականաց առատապէս ինչպէս հրամա-յած էր ամէն կերակուր եւ ըմպելիք եւ հանգստեան խշտիք պատրաստուած էին, պակասն աւելիով կը լեցնէր եւ կրկին կր-կին կը պատուիրէր, որ այս քաջ եւ ազա-տարար ազգայնոց բան մը չպակսի ։

Երբ սեղանի նստան եւ տանտէրը հրա-մայեցէք ըսելով ձեռքը երկնցուց կերա-կուրի, Գուրգէն թեւէն բռնելով եւ արգի-լելով ձեռք միխելու ։

ԾԵՐԵՆՑ

(Շար․)

պատագրուած ։ Ֆրանսացիներուն եւ Անգլիացիներուն դէմ պիտի չկռուինք՝ մեր դիմացը Ամերիկացիները գտնելու համար ։ Եգիպտոս իրաւունք ունի իր դրօշին տակ համախմբելու արաբական բոլոր երկիրները ։ Եգիպտոսի սահմանագլուխին վրայ հարկ է միացնել արաբական բոլոր ուժերը ։ Մեր օգնուժը ի վիճակի պէտք է ըլլայ արագօրէն հարուածելու միաժամանակ Թէլ Ավիւը, Ռիատը, Թրիփոլին ու Խարթումը ։ Միջին Արեւելքի հզօրագոյն բանակը ունենալու համար՝ Եգիպտոս ռազմական օգնութեան ուղած է Խ. Միութենէն ։ Եգիպտոս հիմակուհիմա «օրինական» պատերազմ պիտի չմղէ Իսրայէլի դէմ. «հակաօրինական» ձեւերով, կրնանք աւելի մեծ յաջողութիւններ ունենալ ։ Միացեալ Նահանգները ընդդիմացան անգլեւֆրանսական յարձակումին, որովհետեւ խոստացած էինք չքանդել իրենց նաւթուղիները ։ Քարիւղը Ամերիկացիներուն համար աւելի կենսական է, քան՝ Անգլեւֆրանսացիներու դաշնակցութիւնը» ։

Միւս կողմէ, Անգլիոյ հեռատեսիլի ընկերութիւնը տեսակցութիւն մը ունեցած էր նախագահ Նասրի հետ, որ սփռուեցաւ Բչ. օր ։ Անդրադառնալով անգլեւեգիպտական յարաբերութիւններուն՝ Եգիպտոսի նախագահը յոյս յայտնած է, որ շուտով կը բարելաւուին ։ Միաժամանակ խստօրէն քննադատած է Միացեալ Նահանգներու վարած քաղաքականութիւնը՝ Միջին Արեւելքի մէջ ։

× Եգիպտական մամուլն ու Գահիրէի ձայնասփիւռը հաղորդեցին, որ Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ միացեալ հրամանատարութիւնը ժողով մը գումարած է եւ պատրաստակամութիւն յայտնած՝ Իսրայէլացիներու բոլոր յարձակումներուն զէնքի ուժով պատասխանելու համար ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Խորհրդարանը կազմուեցաւ. կառավարութեան ցանկը ապահոված է 46 աթոռ, ընդդիմադիրները՝ 13 եւ բոլորովին անկախները՝ 3 ։ 4 երեսփոխաններու ընտրութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս շաբթու ։

ՍՊԱՆԻՈՅ Ամերիկեան դեսպանը Արտաքին նախարար Իւլաստրեսի յայտնեց, թէ Միացեալ Նահանգներ քսան միլիոն տոլարի յաւելեալ օժանդակութիւն մը պիտի ընեն Սպանիոյ ։ 1953էն ի վեր, Սպանիա երեք հարիւր միլիոն տոլար ստացած է Ամերիկայէն ։

ՎԻԷՆՆԱՅԻ մէջ վերջացաւ ընկերվարական կիներու միջազգային համագումարը. միաձայնութեամբ դատապարտուեցաւ Քատարի արիւնարբու վարչակարգը ։

ՄԱԿի միջազգային ոստիկանութեան հրամանատարը, զօր. Պըռնս, շուտով պիտի ներկայացնէ իր հրաժարականը, կը հաղորդեն կիսապաշտօնական աղբիւրներ ։ Զօրավարը յաւելեալ իրաւասութիւններ խնդրած էր, կազայի մէջ (Իսրայէլ - Եգիպտոս սահմանագլուխ) ։

ՊԵԼԺԻՈՅ մէջ 250 հազար մետաղագործներ գործադուլի մէջ են. մէկի փոխարէն՝ երկու շաբթուան վճարովի արձակուրդ կը պահանջեն ։

ԱՐԵՒՄՏ. ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Մոսկուայի պիտի առաջարկեն դադրեցնել հիւլէական փորձերը, պայմանաւ որ միաժամանակ դադրի հիւլ. նոր ռումբերու շինութիւնը ։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ բազմաթիւ ռազմանաւեր պիտի տան Ճափոնի ։

ՓԱՐԻԶԻ կոմսին տղուն ամուսնութեան ներկայ գտնուելու համար Ցաննաստանի արքայական ամոլը Փարիզ կուգայ ։

«ԵՐԿՆԱԲՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԻՆ» բացուեցաւ տասը հազար գիտնականներու մասնակցութեամբ ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ.— Հինգերորդ հանգրուանը շահեցաւ ֆրանսացի Պօվէն, դեղին շապիկը անցաւ Անքթիլի (Ֆրանսա) ։ Վեցերորդ հանգրուանն է Շարլըռուա - Մէս ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (2 Յուլիս).— Զոյլ ոսկի՝ 473.000, նաբոլէոն 3630, զուից. 3350, անգլ. 4170, քսան տոլարնոց 16.720 ։ Թղթադրամ (անպաշտօն) ստերլին 1115, տոլար 405, զուից. 96.75, պելժ. 8 ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ. Հերոսամարտի Օրը, Խանասորի Արշաւանքի 60ամեակին առթիւ ։

21 Յուլիսին, կիրակի Շաւիլի անտառին մէջ ։

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

Տէր եւ Տիկին Պ. Գէորգեան, Տէր եւ Տիկին Վահէ Չիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկ. Ժիրայր Չիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Չիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկ. Շարլ Պասմանեան եւ զաւակը, Օր. Գոհարիկ Գէորգեան, Պ. Գէորգ Գէորգեան, Օր. Այտա Չիլինկիրեան, Պ. Ալէն Չիլինկիրեան, Օր. Օր. Նորա Չիլինկիրեան, Ֆալիէն Չիլինկիրեան, ինչպէս նաեւ Պօղոս, Խաչատուրեան, Չիթունի, Միւլէր, Պասմանեան, Չլինկիրեան, Չիւրիւքտիշեան եւ Միհրթատեանց ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր, եւ ազգականին՝

ՍԻՄՈՆ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 1ին, 86 տարեկանին ։

Յուղարկաւորութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 10.30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Սէն Գլուի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս նկատել իբր այդ ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝

Olonne-sur-Mer (Vendée)

3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Արձանագրութեան եւ մանրամասնութեան համար դիմել՝

Edouard Mavian, 116 Rue Réaumur, Paris 2ème. CEN 06-42

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Պոմոնի Ս. Սահակ - Մեսրոպ սրահի մէջ ։

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին ։

Ի նպաստ Ֆ. Կ. Խաչի բարենպատակ ձեռնարկներուն ։

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարժարանի աշակերտութեան համար ։

Յայտագիր՝

Հանրային կեանքէ կրթիչ եւ զուարթ ներկայացում մը, արտասանութիւններ, նուագ, երգ, մանկական պար են ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Քղիի Հայր. Միութեան ։ 7 Յուլիս, Սէն Լուկրան Փէնի Եօթնեղբայրեաններու նախկին օդասուն ագարակը ։

Գեղարուեստական բաժին ։

Արեւելեան նուագ Թորգոմ եւ որդի ։

Առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, հայկական եւ եւրոպական պարեր ։

Տեղւոյն վրայ կը ծախուի Շիշ քէպապ եւ պաղ ըմպելիներ ։

Բարձրախօս Ալֆազ նուագատուն ։

Մուտքը ազատ է ։

ՏԱՐՕՆ - ՍԱԼՆՈՅ ՁՈՐԻ Հայր. Միութեան Հերոսներու Յիշատակի հանդէսը՝ 28 Յուլիս կիրակի Սէն Անտրէի Պէլվէտէր պարտէզի մէջ ։ Մարսէյլ ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գալիֆորնիայէն (Լոս Անճըլէս) Պ. Ստեփան Բալոյեան կը փնտռէ իր քոյրը Ազանի (Մարուսա) Բալոյեան, ծնած Թիֆլիզ 1910ին, որբուհիներու հետ Պոլսոյ ճամբով, 1923ին (կը կարծուի) Վենետիկ հասած է եւ Կարմիր Խաչի հոգատարութեան յանձնուած ։

Տեղեկացնել՝ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան ։

Couvent St. Lazare, Venise (Italie)

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Գործաւոր - գործաւորուհիներ թայէօրի համար ։ Դիմել՝

GIL, 25 Rue du Four, Paris 6ème

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Ամասիոյ Հայր. Միութեան վարչութեան Բ. դաշտագնացութիւնը Սինեը Մօնթրէօի գեղեցիկ անտառը, կիրակի, 14 Յուլիս ։

Օթօքարի մեկնում, առաւօտեան ժամը 7ին, Ալէ Կամպէթաէն ։

Կը խնդրուի արձանագրուիլ Պ. Տ. Զորիկեանի մօտ մինչեւ Յուլիս 8 ։

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի Ա. խումբը կը մեկնի Յուլիս հինգին ։ Կառ տը Լիոն գտնուիլ գիշերուան ժամը 9.30ին, մեծ ժամացոյցին տակ ։

×

Երկու խումբերն ալ լրացած ըլլալով այլեւս դիմումներ չեն ընդունուիր ։

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի մէջ պաշտօնավարելու համար կ'ուզուի քահանայական թեկնածու մը, որ եկեղեցագիտական պատրաստութիւն ունենայ ։ Ղրկել կենսագրական ծանօթութիւններ եւ բանակցիլ կրօն. Ընկերակցութեան հասցէով,

Էկլիզ Արմէնիէնն, 339, Ավընիւ տիւ փրատօ, Մարսէյլ (8) ։

Ի ՆՊԱՍՏ ԽՍԻԻ ԽՐԻՄԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻՆ

«Մուրատ» Ուսումնասիրաց, տասը հազար ֆրանք, Իսիի Եկեղեցաշէն Միութիւն, Տէր եւ Տիկին Գալիկեան, Գ. Ալէքսանեան, Պ. Քօճապըյըքեան, հինգ հազարական ։ Համբարեան, Հանտալեան, Ա. Սերոբեան, Աւագեան եղբայրներ, բարերար մը եւ Թոգատի Հայրենակցական Միութիւն երկու հազարական ։

Ոմն հազար չորս հարիւր ։ Տիկին Յովսէփեան, Տիկին Մարկոսեան, Յ. Շէրվանեան, Տէր եւ Տիկին Շիրինեան, Տէր եւ Տիկին Մոռօ, Տէր եւ Տիկին Պալիկեան, Տէր եւ Տիկին Իշխանեան, Տէր եւ Տիկին Սահաթճեան, Տէր եւ Տիկին Պալեան, Տէր եւ Տիկին Ասլանեան, Տէր եւ Տիկին Գիրմանճեան, Տէր եւ Տիկին Գալայճեան, Տէր եւ Տիկին Թօփալեան, Տիկին Շիրվանեան, Տիկին Գեղոյեան, Տիկ. Զատրճեան, Եղօ Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկին Սրնրգեան, Տիկ. Տէյիրմէնճեան, Տէր եւ Տիկին Շիրվանեան, Տէր եւ Տիկ. Մամբրէեան, Տէր եւ Տիկին Զպուքէրեան, Տէր եւ Տիկին Ճանիկեան, Ա. Թորիկեան, Տէր եւ Տիկին Պէրպէրեան, Դաւոյ, Հայ մամիկ մը, Տէր եւ Տիկին Փէհլիվանեան եւ սրճարանապետ Յ. Ազատեան հազարական ֆրանք ։

Տիկին Եաղճեան, Տիկին Պէնկեան եւ Խաչօ Խաչատուրեան հինգ հարիւրական ֆրանք ։

Իսկ Տէր եւ Տիկին Սէրխօշեան իրենց զաւկին մրցանակին առթիւ, նուիրեցին երկու հազար ֆրանք ։

ԾԱԽՈՒ Է

Մեկնումի առթիւ ստիպողաբար Ամէն տեսակ առեւտուրի յարմար ֆոն տը քոմերս մը բանուկ հրապարակի մը վրայ, Փարիզի կեդր. մէկ թաղին մէջ, խանութը ունի բնակարան մը երեք սենեակով եւ խոհանոց մը ։ Գրել «Յառաջ»ին, կամ հեռաձայնել ՓՐՕ. 07-25 ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, 17 րիւ Պլէօ ։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ընկ. Յարութիւն Տէմիրճեանի բնակարանը ։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առտու, ժամը 10ին, Պառ տիւ Կլոպ, 7 Պուլվ. տ'Աթէն ։ Օրակարգ՝ նիւթական եւ բարոյական զեկուցում եւ վարչութեան ընտրութիւն ։

ԼԻՈՆԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԴՊՐՈՑԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի, Կապլիյեռնի սրճարանը, Տէսինի Ջրանցքին եզերքը ։

Արտասանութիւններ, մեներգներ, խմբերգներ եւ ծիծաղաշարժ խօսակցութիւններ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ եւ աճպարարութիւններ ու զարմանազան անակնկալներ ։

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Տէսինի Հայութիւնը ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԹԱՏԵՐ. ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մարսէյլի (Պոմոն) Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի կողմէ ։ Կիրակի, 7 Յուլիս, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սալ տ'Աթէն, 15 Ավընիւ տը լա Վիքթուար ։

Կը ներկայացուին ծանօթ թատերագիր Գրիգոր Վահանի «ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ», (կատակերգութիւն ժամանակակից Հայ կեանքէ) եւ Հայկական պար, Նոր Սերունդի Պոմոնի պարախումբի կողմէ ։

Տախքերու մասնակցութիւն 200 եւ 250 ֆրանք ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլը, Տեղւոյս Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան մեծ դաշտահանդէսը, այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէսինէի, Շաթօ Պօրկարտի գեղեցիկ փառքին մէջ ։

Կը խօսի Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին ։

Երգեր, արտասանութիւններ եւ մասնաւոր բարձրախօս երգապնակներով ։

Գնդակի մրցում տարեցներու եւ պատանիներու միջեւ ։

Ձոխ պիւֆէ եւ այլազան ուտելիքներ ։

Օթօքարը կը մեկնին ժամը 8.30ին Շըմէն տը լա Փլէն, 8.45 դպրոցին առջեւ, 9ին Փլաս Վեռտէօն, 9.15 Քուռ Պեռիա եւ Ժան Ժօրէս ։ Պիտի կենան նաեւ Փաքսին առջեւ ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 փր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրա՛ք : Հատը 12 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 4 ՅՈՒԼԻՍ • JEUDI 4 JUILLET 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7922 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3733

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԱՃՈՒՄՆԵՐԸ

Միջազգայինի հինգերորդ համագումարին ներկայացուած տեղեկագիրը՝ փաստացի տուեալներու վրայ հիմնուած՝ մանրամասնօրէն կը թուէ այն նուաճումները, զորս ընկերվարութիւնը ձեռք բերած է Լոնտոնի չորրորդ համագումարէն (12 – 16 Յուլիս 1955) ի վեր։

Նոր կուսակցութիւններ անդամակցած են Միջազգայինի։ 1955 Հոկտեմբերին ընդունուած է «Լատին Ամերիկայի Քարտուղարութիւն» մը Մոնթէվիտէօի մէջ՝ ուղղակի կապուած Միջազգայինի Լոնտոնի կեդրոնին։

Ընկերվարական շարժումը տարածուած է այնպիսի երկիրներու մէջ, որոնք մինչեւ վերջին տարիները բռնապետական կամ գաղթատիրական վարչաձեւերու տակ կ'ապրէին։

Ընկերվարական Միջազգայինը ներկայիս բաղկացած է 39 անդամ կուսակցութիւններէ եւ գ[illegible]ներէ։ Անդամներու ընդհանուր թիւն է 10·465·965 հոգի։

Բացի Լատին Ամերիկայի քարտուղարութենէն՝ Միջազգայինին մաս կը կազմէ նաեւ Սոցիալ Դեմոկրատ Կանանց Միջազգային Խորհուրդը։

Այս վերջինը, որ երկու տարի առաջ վերակազմուած էր Լոնտոնի խորհրդաժողովին մէջ, ունի 1·700·000 անդամներ զանազան երկիրներու մէջ։ Ներկայացուցիչներ ունի Միջազգայինի Բիւրոյին, Խորհուրդին եւ Համագումարին մէջ։ Ներկայիս Վիէննայի մէջ կը գումարէ իր Խորհրդաժողովը։

Ընկերվարական Միջազգայինը կապեր ունի հետեւեալ միջազգային կազմակերպութեանց հետ.—

Ասիոյ ընկերվարական խորհրդաժողով, Կեդր. - Արեւելեան Եւրոպայի Ընկերվարական Միութիւն, ընկերվարական երիտասարդութեան միջազգային Միութիւն, Եւրոպայի խորհրդարաններու ընկերվարական խմբակցութիւններ, Սոցիալ - Դեմոկրատ Ուսուցիչներու Միջազգային Միութիւն, ընկերվարական եւ ժողովրդավար մամուլի Միջազգային Դաշնակցութիւն։

Իբրեւ խակական ընկերվարական կուսակցութիւն կը ճանչնայ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը, ինչպէս նաեւ Վրաստանի, Ռումանիոյ, Ռուսիոյ եւ Ուկրայինայի սոցիալ - դեմոկրատ կուսակցութիւնները։

Ասոնք կը կոչուին «Տարագիր ընկերվարական կուսակցութիւններ»։

Միջազգայինի անդամ երկիրներու մէջ 57·333·144 ընտրողներ քուէ տուած են ընկերվարական թեկնածուներուն՝ վերջին ընտրութեանց ընթացքին։

Նորվեկիոյ, Մալթայի եւ Ճամայիքայի մէջ կառավարութիւնը ամբողջովին ընկերվարականներէ կազմուած է։

Իսկ Պելժիոյ, Տանըմարքայի, Հոլանտայի, Շուէտի եւ Իսրայէլի մէջ, կառավարութեան ղեկը կը գտնուի ընկերվարականներու ձեռքը

Աւստրիոյ, Արժանթինի, Ֆրանսայի, Իսլանտայի եւ Լիւքսէնպուրկի մէջ ընկերվարականներ կը մասնակցին կառավարութեան։

Ճափոնի եւ Միացեալ Նահանգներու մէջ միասնականութիւն ստեղծուած է ընկերվարական տարբեր հոսանքներու միջեւ։

Վերջին անգամ նոյն փորձը կատարուեցաւ նաեւ Իտալիոյ մէջ՝ Նէննիի եւ Սարակաթի գլխաւորած ընկերվարական կուսակցութիւնները միացնելու համար։ Միջազգայինի կողմէ Փիէր Քոմէն միջնորդի դեր կատարեց եւ կարեւոր քայլ մը առնուեցաւ դէպի միասնականութիւն։

Միջազգայինը խիստ դիրք բռնեց անցեալ Հոկտեմբերին՝ երբ աշխարհի խաղաղութիւնը վտանգուած էր Եգիպտոսի եւ Հունգարիոյ դէպքերուն առթիւ։

Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութեան բողոքը Իտընի կառավարութեան դէմ՝ վճռական դեր խաղաց Սուէզի հարցին մէջ։

Ընկերվարութիւնը կարեւոր ուժ մը կը կազմէ այսօր աշխարհի մէջ եւ իր ձայնը մեծ արժէք կը ներկայացնէ։

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ՇՈՒԿԱՆ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

ՀԻՆԳ ՕՐ՝ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մինչ Հիւս. Ափրիկէի հարցը լրջօրէն կը մտահոգէր ֆրանսական քաղաքական շրջանակները՝ Ազգ. Ժողովը սկսաւ Հասարակաց Շուկայի հարցին քննութեան։ Վիճաբանութիւնները պիտի տեւեն հինգ օր, որմէ ետք պիտի կատարուի քուէարկութիւնը։

Ներկայիս խորհրդարանին մէջ երեք գլխաւոր հոսանքներ գոյութիւն ունին։

1) Ժողովրդ. Շարժումը, Ընկերվարականները եւ Դիմադրականները կառավարութեան կողմնակից են եւ բոլորն ալ թեր պիտի քուէարկեն (մէկ կամ երկու ձայնի բացառութեամբ)։ Այս երեք կուսակցութիւնները եօթը տարիէ ի վեր, իրենց արտաքին քաղաքականութեան իբրեւ հիմք ունին՝ միացեալ Եւրոպան։

2) Համայնավարներն ու փուժատականները դէմ պիտի քուէարկեն։ Առաջիններուն առարկութիւնը պարզ է.— արտաքին քաղաքականութեան մէջ՝ դէմ են միացեալ Եւրոպայի հարցին, իսկ Փուժատականները կը մտածեն, որ իրենց արհեստներուն մէջ պիտի ճախողին՝ մրցակցութեան ընդարձակ դաշտի մը վրայ։ Այս երկրորդ խմբակը կը հաւասարակշռէ առաջինը։

3) Արմատականները, Չափաւորները եւ Ընկերային Հանրապետականները բաժանուած են իրարու մէջ։ Մեծամասնութիւնը՝ թեր պիտի քուէարկէ։

Ինչպէս գրած էինք, Հասարակաց Շուկան երբ վաւերացուի, Եւրոպայի վեց երկիրներուն մէջ (Ֆրանսա, Գերմանիա, Իտալիա, Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէնպուրկ) արդիւնաբերական արտադրութիւններու համար պիտի ըլլան հետեւեալ կարգադրութիւնները.— 1) Մաքսային տուրքերու երեսուն առ հարիւր զեղչ՝ մինչեւ չորս տարի։ 2) Այդ ժամանակաշրջանէն ետք, երեսուն առ հարիւր զեղչ մը եւս՝ յաջորդ չորս տարիներու ընթացքին։ 3) Բոլորովին վերցնել մաքսային տուրքերը՝ համաձայնութեան 12րդ տարիէն սկսեալ։

Միջոցներ ձեռք պիտի առնուին նաեւ, պինակից երկիրներուն դրամները արժեզրկումէ փրկելու համար։ Այս հարցով մասնաւորապէս շահագրգռուած է Ֆրանսան, որուն ներածումները աւելի շատ են քան արտածումները։

«ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԱՄԻՍ» ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի ձայնասփիւռը հաղորդեց որ «ֆրանսական ֆիլմի ամիս» մը սկսած է Երեւանի մէջ։ Այս ձեւով Հայաստանի մայրաքաղաքին մէջ պիտի տօնուի Յուլիս 14ի ֆրանսական յեղափոխութեան տարեդարձը։ Բացումը կատարուեցաւ Յուլիս մէկին. «Իտոլ» ֆիլմը ներկայացուեցաւ, խաղարկութեամբ՝ Իվ Մոնթանի, որ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ Հայաստանի մէջ։ Յաջորդաբար պիտի ներկայացուին Սի թու լէ կա տիւ մոնտը, Թեբէզ Ռաքէն, Լէ զ'Օմ ան պլան, Լէ Ֆիւժիթիֆ։ Լա Շարթրէօզ տը փարմ եւ ֆրանսական այլ ժապաւէններ։

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ ...

Թուրքերէն թերթերը ժամանակէ մը ի վեր շարունակ իրենց մայրենի լեզուն խօսող փոքրամասնութիւնները — Հայ, Յոյն, Հրեայ, — կը մատնանշեն իբրեւ «հայրենիքի թշնամի»։ Եւ օրինակ կը բերեն Ֆրանսան, Ամերիկան, Գերմանիան եւայլն։ Իբր թէ այս երկիրներուն մէջ արգիլուած է եղեր երկրին լեզուէն զատ ուրիշ լեզուով խօսիլը։

Վկայութեան ալ կը կանչեն Եւրոպա ճամբորդած Հայեր եւ Յոյներ, որոնք ամենայն լրջութեամբ կը պատմեն թէ Փարիզ կամ Հռոմ իրենց երեսին պոռացեր - կանչեր են հայերէն խօսելնուն համար։

Նորէն Բէյամի Սափանէ՝ որ Միլլիէթի մէջ կը գանգատի եւ իր յօդուածը կը վերջացնէ այսպէս.— «Թրքահպատակ փոքրամասնութիւններուն տան եւ փողոցին մէջ Թրքերէնէ տարբեր լեզու խօսիլը անոնց եւ մեր միջեւ բացած է խորխորատներ որոնք արիւնով իսկ չեն լեցուիր»։

Ուշադրութեամբ կարդացի՞ք այս վերջին տողերը։ Մարդիկ միշտ իրենց արիւնածարաւ ախորժակներով հրապարակ կ'իջնեն ամբոխը գրգռելու։

Խրամատներ բացուած են այո՛, եւ անոնք արիւնով լեցուած են, Պ. Բ. Սափա, բայց այդ խրամատները, միշտ դուք էք որ կը բանաք եւ ոչ թէ մենք կամ Յոյները։ Այդ խրամատները ոչ թուրքերէն խօսելով կը գոցուին ոչ ալ «փոքրամասնութիւն» բառին տեղ «վաթանտաշ» գրելով։ Ինչո՞ւ օր մըն ալ դուք չփորձեցիք քայլ մը առնել դէպի ձեր հայ հայրենակիցները՝ մոռցնել տալու համար 1915-1916ին ձեր բացած եւ Հայու արիւնով լեցուցած այդ հսկայ խրամատը։

Ֆրանսա աշխարհի ամէնէն ազատ երկիրն է։ Հոն միայն անկիրթին չեն ներեր, երբ բարձր ձայնով. օտար լեզու կամ նոյնիսկ ֆրանսերէն խօսի։

Ի՞նչ բախտաւորութիւն ձեր «միւպարէք» երկրին հետ ուր շարունակ խրամատներ կը բացուին ջարդերով, թալանով, «Ապրիլ 11 - 24»երով, «վարլըքներով», «Սեպտ. 6»երով, իսկ Հայերուն եւ Յոյներուն պարտականութիւն կը տրուի զանոնք լեցնել թուրքերէն... խօսելով։

ՆՇԻ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԾԵՐԱԿՈՅՏԻՆ ԱՌՋԵՒ

Գչ. օր առաջին անգամ ըլլալով Ալժերիոյ հարցը դրուեցաւ Ամերիկեան Ծերակոյտին առջեւ։ Դեմոկրատ կուսակցութեան երկու պարագլուխներ խստօրէն քննադատեցին Ֆրանսայի վերջին կառավարութիւններուն վարած քաղաքականութիւնը՝ Ալժերիոյ մէջ։

Հարցը կարեւորութիւն կը ստանայ մանաւանդ անոր համար՝ որ Ալժերիոյ խնդիրին մէջ Միացեալ Նահանգներու միջամտութիւնը կ'առաջարկէ ծերակուտական Քենետի, որ Դեմոկրատ կուսակցութեան «յոյս»ն է։ Նոյնիսկ՝ նախագահութեան թեկնածու։ Մեծ ազդեցութիւն ունի Ամերիկեան լայն շրջանակներու եւ իր կուսակիցներուն վրայ. կը թուի թէ խորքին մէջ Դեմոկրատներու տեսակէտն է, զոր կը բերէ Ծերակոյտին առջեւ։

Ամերիկացի ծերակուտականը կը պահանջէ, որ Ալժերիոյ անկախութիւնը ճանչցուի։ Ան հարցը յստակօրէն պարզած է իր ճառին մէջ, զոր մամուլին յանձնեց արտասանելէ 48 ժամ առաջ.— «Ալժերիա դադրեցաւ ֆրանսական հարց մը ըլլալէ եւ պիտի չըլլայ այլեւս, որովհետեւ այդ պատերազմը՝ աշխարհի մէջ կասկածի կ'ենթարկէ մեր դիրքը, մեր ազդեցութիւնը եւ ապահովութիւնը... Ասիոյ եւ Միջին Արեւելքի մէջ, ուժեղ փաստեր կուտայ հակարեւմտեաններուն ձեռքը։ Այդ պատերազմը կը տկարացնէ Ֆրանսան, կը քայքայէ Արեւմ. Ափրիկէի, Հասարակաց Շուկայի եւ Սահարայի աշխատանքները ...»։

Ծերակուտականը, գաղթատիրութեան դէմ եւ ժողովուրդներու անկախութեան կողմնակից Ամերիկեան սկզբունքը յիշելով, կ'աւելցնէ.— «Ափրիկէի ազգայնականութիւնը փոխանակ Ռուսերուն ձգելու, Միացեալ Նահանգները պէտք է աշխատին շահիլ՝ ազգայնական պարագլուխներուն յարգանքն ու բարեկամութիւնը։ Հարցը ֆրանսական կայսրութեան փրկութիւնը չէ, այլ՝ փրկութիւնը Ֆրանսայի եւ ազատ Ափրիկէի։ Միացեալ Նահանգներն ու Ֆրանսան պէտք է գիտակցին այն իրողութեան, որ Ալժերիոյ քաղաքական անկախութեան գլխաւոր հանգրուանը նախ՝ խաղաղութիւնն է»

Հակառակ անոր, որ ծերակուտական Քենէտի ծանօթ է իբրեւ Ֆրանսական հարցերու մասնագէտ՝ Արտաքին Նախարար Տըլըս եւ ֆրանսական մամուլը համակարծիք չեն իրեն։ Ամերիկայի Արտաքին Նախարարը մամուլի ասուլիս մը տըւաւ.— գաղթատիրութեան դոհ գացած երկիրները փնտռելու համար՝ աւելի լաւ է դառնալ Արեւելեան Եւրոպայի կողմը։ Ֆրանսան արդէն հինգ երկիրներու ազատութիւն տուաւ (Վիէթնամ, Լաոս, Քամպոճ, Թունուզ եւ Մարոք). այս ձեւի հարցերուն մէջ, սխալ պիտի ըլլար Ֆրանսան դատապարտել իբրեւ «յետադէմական»։ Միացեալ Նահանգները պիտի չմիջամտեն Ալժերիոյ հարցին։

Տեղական մամուլն ալ Ամերիկացի ծերակուտականին ծանօթութիւնը՝ ֆրանսական հարցերու մասին՝ անբաւարար կը գտնէ։

Ալժերիոյ նախարարը յայտարարեց, որ Քենետի Հիւս. Ափրիկէ պիտի հրաւիրուի, տեսնելու համար, որ Ալժերիոյ հարցին մէջ սխալ տեսակէտ ունի։

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ

Լեգէոնականներու եւ ապստամբներու միջեւ բախումները կը շարունակուին։ Ըմբոստները յարձակումներ կը գործեն Ալժերիոյ եւ միաժամանակ մայր երկրին մէջ, Ֆրանսացիներու եւ իրենց համակարծիք չեղող մահմետականներու վրայ։

× Սահարայի նախարար Լըժէօն Ալժէրիա գնաց, տեղեկութիւններ քաղելու համար երկրին հարաւային սահմանին ապահովութեան շուրջ, որ այսուհետեւ պիտի անցնի իր հսկողութեան ներքեւ։ Քարիւղի փնտռտուքներուն տեսակէտէն, հարաւային հողամասերը տնտեսական մեծ կարեւորութիւն կը ներկայացնեն։ Զին. իշխանութիւնները նոյնը կը մնան։

× Իսթիքլալի պարագլուխը ճառ մը արտասանեց Եագուպ - էլ – Մանսուրի մէջ, ծանրանալով «մարոքեան Սահարայի ազատագրութեան» վրայ.— «Սուրբ պատերազմը տակաւին վերջացած չէ»։

× Գահիրէի եւ Դամասկոսի ձայնասփիւռները միաբերան հարուածեցին Ֆրանսան, որ «կը գողնայ Սահարան եւ իր հարստութիւնները, կը խլէ արաբական քարիւղը»։

«ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ»

Պ. Հրանդ Պալեան (Վերսայլ)	3·000
Նախորդ գումար՝	1·668·800
Ընդհ. գումար	1·671·800

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ

Մեծ հետաքրքրութեամբ պիտի կարդաք՝
«Պ. ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ»

Գալուստ Կիւլպէնկեանի կեանքն ու գործը եւ ժամանակակից ազգ. եւ քաղաքական անցուդարձերը, գրի առնուած Րալֆ Հիւվինգի կողմէ։

ՄԵՂՈՒՆԵՐՈՒ... ԿԱԹ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

●

ԽՄԲ.— Շուտով լոյս կը տեսնէ Հայ - Բոյժի Մայիս - Յունիս միացեալ թիւը , ուր կ'երեւայ հետեւեալ խիստ հետաքրքրական յօդուածը.—

Այս վերջին տարիներուն, թերթերը վ'աւետէին մէկ երկրէն միւսը թէ վերջապէս գտնուած է... «երիտասարդութեան աղբիւրը», կեանքի «մոգական ջուրը» , որու մասին առասպելներ հիւսած են մարդիկ՝ հնուց ի վեր, մինչեւ Ֆաուսթ, մինչեւ Պոկոմոլեց կամ Ֆիլատով :

Դարեր շարունակ, մարդիկ, իմաստասէր կամ ունայնասէր, հաւատացեր են ,— համաձայն Աստուածաշունչ Մատեանին աւանդութեան՝ որ կ'ըսէ. « Թէ ուտիցէք (ի պտղոյ ծառոյն), լինիցիք իբրեւ աստուածս»,— եւ այն յոյսը սնուցեր թէ օր մը չէ օր մը պիտի կարենան գտնել ըմպելի մը, մոգական ջուր մը, իքսիր կամ փիլ - ԹԸԲ, որ անմահութիւն պիտի շնորհէ մարդկային ցեղին: Աւելի համեստները գոհացեր են ըսելով. «Թող անմահութիւն չըլլայ՝ գէթ վերստին երիտասարդանալու, աւելի երկար երիտասարդութիւն մը վայելելու գաղտնիքը շնորհուի »:

Է՛հ, վերջին գիւտը բաւական առատաշնորհ է, այդ տեսակէտով: Կը խոստանայ.

1.— Կեանքը երկարել:

2.— Ախորժակը վառ պահել :

3.— Դաշտանը դադրած, տարեց կիներուն մայրութիւն շնորհել:

4.— Մտաւորական աշխատանքի ուժը պիտի կրկնապատկուի, սեռային կարողութիւնը պիտի չպակսի նոյնիսկ եօթանասունէն ետքը :

5.— Կենսական բոլոր գործարանները պիտի շարունակեն աշխատիլ երիտասարդական թափով :

6.— Ուժաթափ, մաշած, տկարացած մարմինները նոր խանդ ու կազդոյր պիտի ստանան :

7.— Վերջապէս երիտասարդացումի եւ երկարակեցութեան նոր եղանակ մը , որ գերազանցէ նոյն յաւակնութեամբ ամէն չիճուկ կամ պատուաստ (Պոկոմոլեց, Վորոնոֆ, Պարտախ, Ֆիլատով) :

8.— Հաւերն անգամ, կը վկայէին նոյն թերթերը, հաւկիթ պիտի ածեն երկու անգամ աւելի :

Մաթիս, Շովէն, Բայլա եւ ուրիշներ , որոնց աշխատութենէն կ'օգտուինք՝ պատրաստելու համար այս յօդուածը, կը հարցնեն թէ բոլոր այս յոյսերուն մէջ մարդկութիւնը մի՞թէ չի մատներ կախարդութեան թաքուն ծարաւ մը, նախապատմական դարաշրջաններու յիշատակով: Երիտասարդանա՛լ, վերստին ծաղկիլ,— ահա թէ ի՛նչ կը սպասէ մարդկութիւնը բժշկութենէն :

՝Եւ բժշկութիւնը, այս անգամ, հրապարակ կը նետէ երիտասարդացնող նոր դեղ մը, — մեղուներու արքայական բանդակը (ժըլէ ռուայալ), *որուն քիլօն կ'արժէ աւելի քան... չորս միլիոն ֆրանք :*

×

Ի՞նչ բան է մեղուներու արքայական բանդակը :

Մեղուներու թագուհին, որ կը կոչուի պարմայր՝ մեղուաբուծութեան մէջ, մէկ պարտականութիւն կամ պաշտօն ունի , — հաւկիթ ածել: Օրական կ'ածէ 3 – 4 հազար հաւկիթ՝ չեչին խորշերուն մէջ: Ամէն մէկ հաւկիթ, երեք օր ետքը, ծնունդ կուտայ մանրտիկ թրթուրի մը, մէկ միլիմեթրէն ալ փոքր: Սնտոու մեղուները, որոնք մատղաշ մեղուներ են, 5 – 15 օրուան մեղուներ միայն, պաշտօն ունին սնուցանելու այս թրթուրները: Ուստի կը փութան նորածինին մօտ եւ բջիջին մէջ, ուր կը գտնուի, կը թափեն կաթնանման հոյզ մը, տեսակ մը ջամբ (պուլթի) *որով պիտի սնանի թրթուրը, — այդ ջամբը արտադրութիւնն է սնտոու մեղուներուն բերնի մասնայատուկ գեղձերուն, որոնք կը զօսանան 16րդ օրը եւ չեն արտադրեր այլեւս : Երեք օր ետքը կը դադրեցնեն ջամբը եւ այս անգամ կը սնուցանեն նեկտարի եւ բեղնափոշիի խառնուրդով մը, զոր կը պատրաստեն դարձեալ նոյն պարմանի մեղուները իրենց բերնին մէջ : Ութերորդ օրը կը փակեն խորշին բերանը՝ թրթուրը բանտարկելով խորշին մէջ: 21 օր ետքը խորշէն դուրս կ'ելլէ չափահաս մեղու մը, գործաւոր մեղուի կատարեալ կերպարանքով, — աշխատանքի եւ պայքարի իր մասնայատուկ գործիքներով (ծծոց, դգալ եւ... խայթոց): Ասոնք էգ են՝ բայց անծին, որովհետեւ ձուարանը զօսացած: Ասոնք են, վերջապէս, այն մեղուները, որոնք դուրս կ'ելլեն փեթակէն , կը թռչտին ծաղկէ ծաղիկ, բեղնափոշի կը քաղեն եւ... կը խայթեն: Գործաւոր այս մեղուները մարի կ'անուանէ Հայոց լեզուն :*

Գարնան ընթացքին , — ժամանակը կախում ունի արեւին ջերմութենէն եւ ծաղիկներուն նեկտարածոր հասունութենէն , — գործաւոր մեղուները կը շինեն սովորականէն աւելի մեծ բջիջ մը, մինչ ինչպէս մոմոշի մը բաժակը: Թագուհին կ'երթայ հաւկիթ մը կ'ածէ այդ բաժակին մէջ, ուր երեք օր ետքը հաւկիթէն կ'ելլէ թրթուր մը, որ, ճիշդ ինչպէս գործաւոր մեղուները, կ'աճի եւ կը զարգանայ դարձեալ սնտոու մեղուներու խնամքով, բայց տարբեր սնունդով մը: Ուշադրութի՛ւն, այս նորածին մեղուն, որ կը մեծնայ տարբեր... օրօրոցի մը մէջ եւ տարբեր սնունդով մը, ապագայ թագուհին է, ապագայ պարմայրը, որ ընդունակ է բեղնաւորուելու եւ հաւկիթ ածելու, աւելի երկար ապրելու քան գործաւոր մեղուները, — գործաւոր մեղուն շուտ կը մեռնի, յոգնած եւ ուժասպառ՝ իր յարատեւ աշխատանքին հետեւանքով, գրեթէ միշտ քանի մը շաբաթ (45 - 50 օր) առաւելագոյն 2–3 ամիս ետքը, մինչդեռ թագուհին կ'ապրի մօտ հինգ տարի, ուրեմն 400 անգամ աւելի :

Արդ, ի՞նչ տարբեր սնունդ *է որ կը տրուի նոյն մօրմէն ծնած, նման հաւկիթէ մը ելած մեղուին, որ թագուհի կը դառնայ եւ երկար կ'ապրի :*

Մեղուաբոյծները ժըլէ ռուայալ *կը կոչեն այդ ջամբը, զոր կը թարգմանենք մեղուներու «արքայական բանդակ», կամ մէկ բառով մեղուաբանդակ(*): Փոխաբերաբար նոյն ջամբը կը կոչուի նաեւ «մեղուներու կաթ»:*

Այդ սննդանիւթը, զոր սնտոուները կը պատրաստեն յատկապէս թագուհիին համար, նեկտար եւ բեղնափոշի է, — սընտոուները կ'ուտեն, առաջին ստինճանի մարսողութիւն մը կը կատարեն իրենց բերնին մէջ՝ շնորհիւ մասնայատուկ գեղձերու արտադրութեան, յետոյ դուրս կը հանեն իրենց բերնէն եւ կը թափեն ապագայ թագուհիին առջեւ: Եւ թագուհին , իր կեանքի ամբողջ ընթացքին, կը սնանի միայն այս բանդակով :

Հետաքրքրական կէտ մը կայ այստեղ . — Թագուհին հաւկիթ կ'ածէ սովորական խորշերու մէջ եւ ածած հաւկիթները ծընունդ կուտան գործաւոր մեղուներու : Նոյն թագուհին հաւկիթ կ'ածէ սովորականէն աւելի մեծ խորշի մը մէջ եւ այդ հաւկիթէն ելած թրթուրը կը դառնայ թագուհի: Տրամաբանօրէն՝ հաւկիթը նախասահմանուած չէ գործաւոր կամ թագուհի դառնալու, նոյն մայրն է որ կ'ածէ : Սնտոուները դեր մը ունի՞ն այստեղ :

Նախ ի՞նչպէս զանազանութիւն կը դնեն՝ թագուհիին տալու համար սնունդ մը, որ տարբեր է գործաւորներուն տրուածէն : Մեղուաբոյծները կ'ըսեն թէ բջիջին ձեւն է կամ մեծութիւնը, — արդարեւ մեղուաբոյծները, աւելի ստանալու համար արքայական բանդակը, կը բազմացնեն մեծ խորշերուն թիւը եւ սնտոուները, բնազդաբար, երբ մեծ խորշ կը տեսնեն, կը շարունակեն արքայական բանդակ լեցնել բոլոր մեծ խորշերուն մէջ :

Ձեւին մէջ ստեղծուած մեծ խորշը , նորածինին օրօրոցը , դեր մը ունի՞, սընունդէն անկախ: Այս կէտը կարելի չէ եղած ճշդել փորձնապէս :

Գալով սնունդին, ի՞նչպէս կ'ըլլայ , որ թագուհիին ածած հազարաւոր հաւկիթներէն մին կը հանէ թրթուր մը, նման միւս թրթուրներուն, որ «արքայական » ջամբ ուտելով միայն, աւելի հարուստ սնունդ մը անշուշտ, կ'այլափոխուի եւ փոխանակ գործաւոր մեղուի կերպարանք ստանալու՝ թագուհի մեղու կը դառնայ, (կը յիշեցնեմ, — գործաւորը փոքր է հասակով, հազիւ 12 միլիմեթր, իսկ թագուհին մեծ է հասակով, 17 միլիմեթր, երկրորդ՝ գործաւորը ծաղիկներէն բեղնափոշի քաղելու գործիքներ ունի, իսկ թագուհին չունի, գործաւորը ձուարան չունի, իսկ թագուհին ունի):

Ի՞նչ հրաշք . սնունդ է այս նիւթը : Ստոյգ է թէ սնտոուներուն օգտագործած նիւթերէն զատ, գեղձային արտադրութիւնն ալ դեր մը ունի, բայց ի՞նչ խորհրդաւոր խմոր մըն է, որ թագուհին կ'ուտէ եւ երկար կ'ապրի, մինչ գործաւորը որ չէ կերած՝ վաղաժամ կը մեռնի:

Կախարդական սնունդ, արդարեւ :

ՏՕՔԹ. Շ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) Երկու խօսք՝ բառին մասին: Բոլոր սննդանիւթերը, ըլլայ ճամուճի ձեւով , ըլլայ եփելով, երբ հեղուկ վիճակէն կ'անցնին թանձրացեալ վիճակի մէջ, այսինքն *փէլթէ* կը կազմեն, կենդանականը կը կոչուի դոնդող (կը գրուի նաեւ դողող կամ դանդող), իսկ բուսականը՝ բանդակ (կը գրուի նաեւ բադսկ) :Ունինք հոմանիշ մըն ալ, բխտի :

ՎԱՐԱՆՈՏ ԵԳԻՊՏՈՍԸ

●

(Դ. եւ վերջին մաս)

Նոր Միջազգայնական մը ծնունդ առած է, որուն կարգախօսն է՝ «Արա՛բ եղբայրներ բոլոր երկիրներու. միացէ՛ք»: *Եգիպտոսի ղեկավարները կը յաւակնին դառնալ դրօշակիրները այս յեղափոխութեան՝ , որուն հիմնական նպատակը պիտի ըլլայ Ատլանտեանէն մինչեւ Պարսկական Ծոց ազատագրել խղճմ ժողովուրդները, օտար լուծէ եւ ազդեցութենէ : — Գահիրէ կը դիմէ քարոզութեան ամէն միջոցի , այս ուղղութեամբ ապահովելու համար արաբական լայն զանգուածներու համակրանքն ու գործակցութիւնը. այնքա՛ն՝ որ ժամանակ իսկ չունենար ներքին անհրաժեշտ բարեշրջումներով զբաղելու : Կը յիշուի , թէ 1952ի Յուլիսին, երբ զինուորական յեղաշրջումը յաջողեցաւ Եգիպտոսի մէջ, օրուան իշխանութիւնը երկուպաշտօնական խոստումներով ներկայացաւ ժողովուրդին . Ա) Նեղոսեան հովիտը ազատագրել (ազգային նպատակ) եւ Բ) Երկրի ներքին կեանքը բարեշրջել (ընկերային նպատակ): Այս վերջին խոստումը չէ իրագործուած :*

Աթաթիւրք յաջողած էր ներդաշնակել իր ընկերային եւ ազգային առաջադրանքները, մինչ Եգիպտոսի մէջ կարելի չէ եղած ստեղծել այդ ներդաշնակութիւնը :

ԴԺՈՒԱՐԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Եգիպտական յեղաշրջումը իրագործող զինուորականութիւնը ընկերայինտեսակէտով ո՛չ մէկ յենակէտ կրցաւ ապահովել զանգուածներու մէջ, — որովհետեւ ջնջեց ազնուականներու եւ փաշաներու դասը եւ չկրցաւ (ու չէր կրնար արդէն) կոթնիլ աշխատաւորական կամ գիւղացի (փելլահ) դասակարգին, որ անմշակ է եւ քաղաքական որեւէ հասկացողութիւն չունի: Փաստօրէն զինուորականութիւնն է, որ այսօր իր ձեռքին մէջ կը պահէ երկրի վարչա -

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱԲԵԼԵԱՆ

●

Թատրոնը լի էր բազմութեամբ: Արտիստի մուտքը թատրոն ողջունուեց որոտագին ծափահարութիւններով : Արտասուախառն դրկախառնութիւններից յետոյ սկսուեց միտինգը: Ողջոյնի խօսքեր ասուեցին Լուսժողկոմատի , գեղարուեստի աշխատողների արհեստակցական Միութեան, թատրոնի վարչութեան եւ դերասանական խմբի կողմից: Աբէլեանը յուզուած էր ...»:

Հայրենիքի մէջ, առաջին անգամ, Աբէլեան 1925 Հոկտեմբեր 15ին, Սունդուկեան թատրոնի բեմին վրայ կը խաղայ իր ստեղծագործութիւններու գլուխգործոցը՝ Էլիզբարովը, Շիրվանզադէի «Պատուի համար»ին մէջ:

Ներկայացումը կ'անցնի հոյակապ թափով: Աբէլեան այդ գիշեր իր արուին մէջ էր: Հանդիսականները թատրոնէն դուրս կուգան հիացքանչ տպաւորութեամբ մը համակուած: Ամէնուն եզրակացութիւնն այն կ'ըլլայ որ բազմավաստակ արուեստագէտը դեռ շատ հեռու է ծերութենէն եւ լեցուն ստեղծագործական կենսունակ ուժերով :

Եւ արդարեւ, երկար տարիներ, հայրենիքի հողին վրայ Յովհ. Աբէլեան ապրեցաւ ու ստեղծագործեց, ստեղծագործեց ու ծառայեց մայրենի բեմին :

Եօթանասունը մէկ տարի ապրեցաւ եւ այդ եօթանասունը մէկ տարիներուն , յիսուն եւ աւելին ան նուիրեց հայ բեմին և անոր ծառայութեան :

Գործեց անչահախնդիր սիրով, անհուն գորովով դէպի մայրենի բեմը, եւ ատոր համար ալ անոր աշխատանքի տարիները եղան խոր, իմաստալից եւ փայլուն :

Մեծ արուեստագէտը արժեւորեց եւ իմաստաւորեց իր կեանքը եւ Հայ թատրոնի պատմութեան մէջ թողուց անջնջելի հետքեր :

Պետրոս Ադամեան պատիւ բերաւ իր ժողովուրդին, որովհետեւ ան հանդիսացաւ համաշխարհային չափանիշով Շէյքսպիրեան տիպարներու մեկնաբան մը, որուն քով ստուերի մէջ մնացին նոյնիսկ մեծահամբաւ Ռոսիներն ու Սալվինիները: Հայ ժողովուրդը երախտագիտութեամբ կը յիշէ իր այս մեծ զաւկին անունը :

Նոյն երախտագիտութեամբ, եւ աւելի , մեր նոր ու գալոց սերունդները պէտք է յիշեն անունը Յովհաննէս Աբէլեանի որ ստեղծագործեց յիսունը չորս երկար տարիներ, ստեղծագործեց սրտով եւ ալիւնով եւ իր բեմական սքանչելի կերպարներով կրթեց, դաստիարակեց սերունդներ, անսահման ջանքեր թափեց հայ թատրոնը ժողովրդականացնելու համար :

Իր ստեղծագործած տիպարները կը մընան իբրեւ կոթողներ մեր թատերական պատմութեան մէջ : Իր Բարխուտարը , Գիժ . Դանիէլը, մանաւանդ Էլիզբարովը կերտեցին արժանավայել փառքը հեղինակին՝ Շիրվանզադէին :

Իր Ավենգալին, Ռիզարի Կոմսը, Տքթ. Շտոկմանը երկար տարիներէ ի վեր մնացած են որբ ու անժառանգ եւ պիտի մընան տակաւին մինչեւ այն օրը ուր մեր հրաշալի ժողովուրդին ծոցէն ծնին նոր Աբէլեաններ :

Մահուան գերանդին հնձեց ու տարաւ Յովհ. Աբէլեանը, որ տակաւին առոյդ ու հուժկու, ունէր ծրագիրներ, որոնք ա՜ւա՜ղ, կիսատ մնացին :

Մեռաւ 1936 Յուլիս 1ին, եւ Յուլիս 4ին բազմահազար Երեւանցիներ առաջնորդեցին անոր դագաղը իր վերջին կայանը եւ թաղեցին զայն ճիշդ քովիկը իրմէ մէկ տարի առաջ մեռած մօրաքրոջ որդի եւ իր բեմական հոգեզաւակներուն հայրը՝ Շիրվանզադէին :

Իր ամբողջ կեանքի ընթացքին, Յովհ. Աբէլեանի մէջ մարդու եւ արուեստագէտի նժարը հաւասար կշռեց: Որքան մեծ արուեստագէտ, նոյնքան եւ մաքուր , բարի, մարդասէր ու աստուածավախ էր ան:

Իր դերասանական ասպարէզի բովանդակ ընթացքին, կը վկայեն որ Յովհ. Աբէլեան չէ պատահած որ առանց խաչակնքելու բեմ դուրս գայ: Ծայրայեղօրէն բծախնդիր էր ան իր պաշտօնակիցներուն եւ իր դերասան ընկերներուն վարքի ու բարքին նկատմամբ եւ անողոք ու դաժան՝ բոլոր անոնց հանդէպ որոնք կը նկրտէին որեւէ ձեւով արատ բերել իր պատկանած դերասանական ընտանիքի անդամներէն մէկուն վրայ :

Անկեղծ էր ընկերներու հանդէպ, երբեք չէ եղած այն փոքրոգի արուեստագէտներուն նման, որոնք իրենց փառքը փնտռած են իրենց խաղընկերներու անկումին մէջ: Ընդհակառակն, սիրած է զանոնք, մեծէն մինչեւ պզտիկը, կաթոգին սիրով, եղբայրական ու հայրական գորովով :

Տանք ցայտուն օրինակ մը. —

Թիֆլիզի մէջ կը ներկայացուէր վրացական կեանքէ պատմական թատերակ մը՝ վրացի թատերագիր Իւժին Սումբատովի « Դաւաճանութիւն»ը : Այս խաղին մէջ Սիրանոյշ եւ Աբէլեան կը կազմէին հրաշալի զոյգ մը, առաջինը Զէյնապի եւ երկրորդը՝ Օթար Բէկի դերով :

Այդ շրջանին Սիրանոյշի եւ Աբէլեանի միջեւ «սեւ կատու էր անցած»: Միշտ կը խաղային իրարու հետ առանց սակայն բառ մը իսկ փոխանակելու : Մեծ Սիրանոյշը մանկունակ քաքրիսներ ունէր, եւ այդ կարգի քաքրիսի մը հետեւանքով Աբէլեան քէնկ մը վշտացած էր Սիրանոյշէն առանց սակայն ատելութիւն ու քէն զգալու անոր հանդէպ, վասնզի անհման դերասանուհիին անմեղ քմայքները անյիշաչարութեամբ կ'ընդունուէին իր մեծ ու փոքր ընկերներուն կողմէ :

(Մնացեալը յաջորդով)

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ

կան, տնտեսական եւ քաղաքական կեանքը :

Եգիպտական իշխանութիւնները դէմ յանդիման կը գտնուին անլուծելի խնդրի մը, — բնակչութեան անհամեմատ յաւելումի: Երբ Ն. Պոնափարթ Եգիպտոս մուտք գործեց՝ երկրին բնակչութիւնը երկու միլիոն էր: Այսօր, քսաներեք միլիոնի հասած է այդ թիւը :Երբ այս է բնակչութեան պատկերը, մշակուած հողերու տարածութիւնը հազիւ չորս առ հարիւր համեմատութիւնը կը կազմէ երկրին: Ճիշդ է, որ հողամշակութիւնը թափ առած է վերջին տարիներու ընթացքին. սակայն, պէտք է նկատի ունենալ որ Եգիպտոս անապատային ընդարձակ տարածութիւններ ունի, որոնք, հակառակ ջրաբաշխական միջոցներու եւ ոռոգման հնարաւորութեանց, անօգտագործելի կը մնան :

Ահա թէ ինչո՛ւ, օրուան իշխանութիւնը յղացաւ Ասուանի ամբարտակներու եւ ջրամբարներու շինութեան ծրագիրը, — որուն գործի վերածումով կարելի պիտի ըլլար, տասնեւհինգ տարիներու ընթացքին, կրկնապատկել մշակուած հողերու տարածութիւնը եւ աժան գնով մեքենական ուժ տրամադրել շահագրգռուողներուն :

Ծրագիրը սակայն դէմ յանդիման կը գնէր եգիպտ. իշխանութիւնները : — Համակերպիլ՝ որ, քանի տարի ամբողջ, եգիպտական տնտեսութիւնը, ի նպաստ այս առաջադրանքի իրագործումին, ենթարկուի փոխատու երկիրներու կամ հաստատութեանց անուղղակի ազդեցութեան: Այս գաղափարը հաշտ չէր կրնար թուիլ պատասխանատուներուն, երբ նկատի ունենանք, մանաւանդ, որ բանակը սպառազինելու անյետաձգելի հարկադրանքի մը առջեւ կը գտնուէին անոնք, իբր հետեւանք իսրայէլեան վտանգին :

Միւս կողմէ, անկարելի եղաւ Արեւմուտքի աջակցութիւնը ապահովել Ասուանի ջրամբարի եւ ամբարտակներու շինութեան ծրագրին :

Արեւմուտքի հանդէպ երկրին մէջ ըստեղծուած անվստահութիւնը՝ մէկ կողմէ, ու Եգիպտոսի ազգայնացման շարժումը՝ միւս կողմէ, այսօր դժուարին կացութեան մը մէջ կը պահեն երկրի ղեկավարութիւնը, որ չի կրնար յետադարձ շարժումով մը համաձայնիլ արեւմտեան պետութեանց հետ: — «Ազգային արժանապատուութեան» խնդիր մըն է, այլեւս, այս հարցը :

Եգիպտոսի կացութիւնը կը դժուարանայ նաեւ անով, որ արաբական աշխարհը, ինքն իր մէջ, բաժնուած է երկու հակադիր ճակատի: — Արեւմտականներ եւ Հակարեւմտականներ :

ՀԱՐՑԻ ԷՈՒԹԻՒՆԸ

Իբրեւ եզրակացութիւն, կրնանք ընդգծել՝ թէ «Նասըրականութիւնը»՝ խորքին մէջ՝ արաբական ազգայնականութեան ցայտուն մէկ արտայայտութիւնն է: Ու սխալ է կարծել՝ թէ, Նասրի անկումով, կամ այդ անունով ծանօթ իշխանութեան տապալումով, ազգայնական այդ շարժումը կրնայ կասիլ: Նոյնինքն Նասր, 1953ի իր տեսակցութիւններէն մէկուն մէջ, այս յայտարարութիւնը ըրաւ լրագրողներուն:

Արեւելքի մէջ անժխտելի եւ բացորոշ խնդիր մը կայ այսօր: — Արաբ ազգայնականութեան զարթօնքը: Ահա թէ ինչու, Արեւմուտքը պէտք է մտածէ գործակցութեան մը կարելիութիւնը, — շինարար եւ դրական մտահոգութիւններով, առանց խրտչեցնելու արաբական հոծ զանգուածները: Հարկ է, մանաւանդ, որ արեւմտեան պետութիւնները հաշտ ըլլան եւ փորձեն ամբողջովին ներդաշնակել իրենց շահերն եւ տեսակէտները :

Պէտք է ընել այնպէս մը, որ համայնավարութիւնը կարելիութիւն չգտնէ, այսուհետեւ, արաբ ազգայնականութեան ջատագովի դիմակով, թափանցել Միջին Արեւելք :

ՀԱՅԵՐԷՆ ՕՐԱՑՈՅՑԻ 200ԱՄԵԱԿԸ (1757–1957)

Վենետիկի «Բազմավէպ» հանդէսը խմբագրական յօդուածով մը կ'անդրադառնայ հայերէն օրացոյցի վենետիկեան տպագրութեան երկհարիւրամեակին, որ այս տարի կը լրանայ: «Տոմարական դիտութիւնները, կը գրէ հանդէսը, շատ հին ժամանակներէ ի վեր ծաղկած են Հայաստանի մէջ: Արդէն իսկ Քրիստոսէ առաջ հինգերորդ դարուն, մեր նախնիքը, թողլով լուսնային օրացոյցը, որդեգրած են արեգակնային դրութեան տոմարը, ստեղծելով Հայկայ շրջանը, նման՝ եգիպտական Սոթիսի շրջանին: Տարին ունէր 12 երեսնօրեայ ամիսներ. չկային շաբաթներ: Քրիստոսէ ետք երրորդ դարէն սկըսած, հին քաղաքական օրացոյցին կից, կեանք կ'առնէ նաեւ եկեղեցական օրացոյց մը, որոշապէս գործածուած՝ թարգմանիչներու օրով»:

Տոմարական շարժումը չի կասիր, եւ հետագայ դարերուն զանազան վայրերու մէջ լոյս կը տեսնեն օրացոյցներ: Տպագրական շրջանին, հայատառ առաջին օրացոյցը լոյս կը տեսնէ 1512ին, Ջուղայեցի Յակոբ Մեղապարտի ձեռքով, Վենետիկ, եւ կը կրէ Պարզատոմար անունը :

Մխիթարեանները, 1757ին, Հ. Ջամչեանի կողմէ կը սկսին կանոնաւորաբար հրատարակել օրացոյցներ, զորս կը շարունակեն մինչեւ այսօր անխափան, երկու հարիւր տարիէ ի վեր :

Կ. Պոլսոյ մէջ, 1761ին, Էջմիածնի կաթողիկոսին նուիրակը՝ Սիմէոն (հետագային կաթողիկոս) տպել կուտայ Վենետիկի օրացոյցին նման օրացոյց մը, որ պահ մը կ'ընդհատուի, յետոյ շարունակուելու համար: Հայերէն օրացոյցներ Վենետիկէն ետք ամէնէն աւելի կը տպուին Պոլիս, եւ անշուշտ մեծադոյն սպառումով (1840ին՝ հարիւր հազար օրինակ, ըստ Թէոդիկի):

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԵՐԼԻՆԷՆ

ՊԵՐԼԻՆԻ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՏՕՆԱՀԱՆԴԷՍԸ

Քաննի եւ Վենետիկի շարժանկարային տօնահանդէսներուն պէս, Պերլին ալ կը սարքէ պետական օժանդակութեամբ միջազգային մրցումի նուիրուած շարժանկարի հանդէսներ : Այս տարի եօթներորդն է, որ տեղի կ'ունենայ :

Քուրֆիւրսթընտամի լայն պողոտան դրօշազարդուած է յիսնեակ մը երկիրներու դրօշներով եւ Յունիս 21էն մինչեւ Յուլիս 2 առաջնակարգ ժխնեմաները ներկայացուցին, գրեթէ ամբողջ աշխարհի շարժանկարային արտադրութիւնները, բացի խորհրդային երկիրներէ, որոնք բոյքոթած են այս տարի այս ցուցառութեան համար :

Բազմաթիւ եւ բազմակողմանի կտորներու ներկայացումէն ետք ժիւրիները պիտի տան իրենց վճիռները, եւ մրցանակներ եւ պարգեւներ պիտի բաշխուին: Բացման առթիւ յայտնուեցաւ որ 42 երկիրներ կը մասնակցին 31 կտորներով, ինչ փաստարկային եւ վաթսուն մշակութային – շինիչ շարժապատկերներով, ընդամէնը հարիւր հատ: Այս տարի ժիւրիները կը գործեն միջազգային ներկայացուցիչներով եւ ոչ թէ ցարդ սովորութիւն եղած ձեւով, որ էր ներկաներու պատահական գրաւոր դատողութեան կամ քուէի ձեւը :

Դերասան - դերասանուհիները օրուան հերոսներն են : Քանի մը հարիւր պարմանուհիներ առտու եռեւէն են՝ յիշատակի համար ստորագրութիւն խնդրելով: Ոմանք սպասելով գիշերները կը լուսցնեն պանդոկներուն եւ սինեմաներուն դռներուն տակ, մինչ մայրիկները հովանոց, վերարկու եւ սանտուիչ կը հասցնեն ...:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԼՈՒՍԱՆՑՔԻՆ ՎՐԱՅ

ՄԱՌՈՒ ՑԷ ԹՈՒՆԿԻ ԾԱՂԻԿՆԵՐԸ...

Կարմիր Չինաստանի մէջ ալ ամէն բան կարմիր գոյնով կարելի չէ նկարագրել: Դժգոհութիւնը սկսած է իր ձայնը լսելի դարձնել: 582 միլիոն բնակիչ որքան ալ ձայն չունենան, մրմնջեն իսկ, կը զգացնեն իրենց թշուառ վիճակը՝ եթէ նոյնիսկ ներողամիտ ոգին տիրէ իրենց մէջ.

Ցարդ կատարուած բարենորոգումները անբաւական են ծով կարիքին առաջ եւ կը թուի թէ չինական հին հաւատքը երկրին եւ ժողովուրդին յաւիտենականութեան համար աւելի զօրեղ է քան համայնավարութիւնը այնտեղ :

Ինքնաքննադատութեան ճամբով Փէքինի համալսարանի դասախօս Կօ - Պէյչի յայտարարած է թէ «Համայնավարները կորսնցուցած են կապը ժողովուրդին հետ»: Եւ եթէ չարթնման, «կրնան ժողովրդական զանգուածները անոնց դէրիշխանութիւնը ջնջել, զանոնք սպաննել. բայց աւելի հայրենասիրութեան դէմ պիտի ըլլար :Իսկայն պարագային մէջ որ համայնավարական կուսակցութիւնը բնաջընջուի, դարձեալ Չինաստան չի կործանիր, որովհետեւ չին ժողովուրդը կրնայ առանց համայնավարներու ալ ապրիլ» :

Իսկ Մաօ Ցէ Թունկ ըսած է իր ճառին մէջ. «Թոյլ տուէք որ ամէն ծաղիկներն ալ բուսնին»:

Այսինքն հարկ չկայ բիրտ միջոցներու ժամանակի ընթացքին լաւը պիտի պահէ իր դիրքը եւ անշահ խոտերը պիտի փճանան...:Այս խօսքը առէք ինչպէս որ կ'ուզէք :

ԹՐԱԿԱՑԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ, յիշատակի հաւաքոյթ մը տեղի ունեցած է Գահիրէի «Յուսաբեր»ի թատերասրահին մէջ: Նախագահած է ընկեր Օ. Մաճառեան, խօսած են՝ ընկերներ Գ. Լազեան եւ Բ. Թաշեան: Բանախօսները չեշտած են յաւէտ ողբացեալ մեր մեծ ընկերոջ ունեցած հաւատքը՝ հանդէպ ազատութեան գաղափարին եւ հայրենիքին :

ՄԱԼԽԱՍ՝ վաստակաւոր գրագէտը, որ տարիէ մը ի վեր կը գտնուէր Միջին Արեւելք, Յունիս 26ին վերադարձած է Ամերիկա, ուր պիտի աշխատի աւարտել «Ապրումներու» երկրորդ հատորը :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ Հայ Ազգ. տասը վարժարաններու երկսեռ աշակերտութեան մարզահանդէսը տեղի ունեցած է Յունիսին 23ին, հազար ուսանողներ մասնակցած են: Ներկայ եղած են աւելի քան տասը հազար հանդիսականներ :

Վ. ԹԷՔԷԵԱՆԻ աճիւնները, Յունիս 2ին փոխադրուած են Հէլիպոլսոյ (Եգիպտոս) Ամենայն Սրբոց գերեզմանատունը :

ՌՈՒ. ՍԱՐՈՅԵԱՆ, աշխարհահռչակ գրագէտը, որ վերջերս Եւրոպա եկած էր, պտոյտի համար, Յունիս 22ին այցելած է Աթէնքի մեր պաշտօնակից «Ազատ Օր»ի խմբագրատունը եւ աւելի քան մէկ ժամ խօսակցութիւն ունեցած՝ ընկերներու հետ: Թերթերը մեծ գովեստով կը խօսին հայ գրագէտին մասին: Ու. Սարոյեանի կ'ընկերանան իր կինն ու երկու զաւակները՝ Արամ եւ Լիւսի :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Կը տեղեկանանք թէ փոքրիկն Իւէն Ֆարչիեան 12ուկէս տարեկան, որ տարիէ մը ի վեր կը յաճախէ Փարիզի երաժշտական ակադեմիան, յաջողութեամբ աւարտեց նօթագրութեան ճիւղը, առաջին շըքանշանով, երեք տարուան դասընթացքը մէկ տարուան մէջ աւարտելով : Քանի մը ամիսէն պիտի ներկայանայ դաշնակի մասին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (80)

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

ԵՐՄԱՆԵԱԿԻ ԲԵՐԴԸ

— Վահրիճ, գոչեց, ուր է Յովնան եղբայր :

— Վարն է, Սասնցւոց հետ հաց կ'ուտէ:

— Եթէ նա հոս չէ, ես հաց կրնա՞մ ուտել այսօր :

— Ո՞վ է նա, երթամ զինք բերելու, ըսաւ Իշխանիկ եւ ելաւ : Գուրգէն նոյնպէս ելաւ ետեւէն եւ երբ տեսաւ որ Յովնան ը դժկամակէր գալու, վասնզի հոն վարը աւելի հանդիստ էր,

— Իմ սիրոյս համար, Յովնան, տար այս գիշերուան հանդստութիւնդ աւրէ, ըսելով Գուրգէն Յովնանի թեւէն առաւ :

— Քու սիրոյդ կարելի չէ դէմ դնել, ինչպէս քու բազկիդ զօրութեան, ով Գուրգէն, պատասխանեց Յովնան. եւ տարին չկատարած կը յուսամ թէ բոլոր Հայաստան զքեզ պիտի ճանչէ :

— Ուրախ եմ դուշակութեանդ վրայ, երթանք զուարճանանք. ձմեռուան մէջ նաեւ երկինք զուարթ օրեր ունի, մեր սիրտերն ինչո՞ւ չունենան, Յովնան :

Եւ այսպէս սեղանին քով նստան, բոլորուեցան ամէնքը, կերան, խմեցին, զուարճացան: Յովնան նաեւ զուարթ կ'երեւէր, իր տխուր երեսին վրայ ժպիտ մը կար. իսկ երբ երաժիշտք կը հնչեցնէին իրենց նուագարանները եւ երգիչը հին երգ մը կ'երգէր որուն վերջի տողերը կը կրկնուէին՝

Անցեալ աւուրց քաղցր յիշատակք մեզ դարձէք.

Քնած վարդեր, դարուն եկաւ, ծաղկեցէք,

Սէր եւ հրճուանք անգամ մի եւս արթնցէք,

աչքերը խփեց, վասնզի կը յիշէր սրտի արտասուօք քսան եօթ տարի առաջ հրեշտակային գեղեցիկ եւ յստակ ձայն մը վարդենեաց պարտէզի մը մէջ այդ երգը մրմնջեր էր: Միթէ՞ անցեալ աւուրք կըրնային դառնալ, դարունը մեռած վարդին համար կրնար կեանք տալ, սէր եւ հրճուանք միթէ գերեզմանէն կրնայի՞ն յարութիւն առնել: Այս էին իւր խորհրդածութիւնքը, երբ աչքերը գոց՝ քուն ձեւացաւ, եւ մարդ մը միայն կար որ իւր ամէն շարժմունքը կը դիտէր, կը տեսնէք, վասնզի նա միայն գիտէր իւր գաղտնիքը. այդ մարդը Խոսրով Ակէացին էր, որ գնա ճանչցած վայրկեանէն համոզմունքն օր աւուր կ'աւելնար՝ տեսնելով նորա անշահասիրութիւնը, հայրենեաց եւ արդարութեան անձնուիրութիւնը եւ փառաց եւ անձնդիւրութեան արհամարհանքը :

Խնջոյքը կ'երկարէր. Յովնան ակնարկ ըրաւ Գուրգէնի որ զինք թողու եւ գնաց իր Սասնեցւոց քով իր խշտին ընկողմանելու: Իսկ Խոսրով՝ Սիւնի իշխանին կը զուարճաբանէր, կ'ընտանենար, որպէս զի իմանար գաղտնիքը այն հրեշտակին, որուն կենաց այնչափ եռանդով, փափաքով գինի խմած էին նոյն օրը իրենց աղքատիկ եւ ձիւնեղէն սեղանին վրայ :

ԳԼՈՒԽ ԺԷ.

ՔՍԱՆ ԵՕԹ ՏԱՐԻ

Բայց այդ Յովնան ո՞վ է, այդ Սասնեցւոց զօրավարը. տեսայ զինք պատերազմի մէջ քաջ, բայց երբ ընկերութեան մէջ է՝ դաղամէնքը կը սառեցնէ, եթէ խօսի ակամայ կը խօսի, ծիծաղը նաեւ կարծես թէ հեգնութիւն մ'է. գինի բերանը չի դներ. նուագարան, երգ, օրօրի ձայն են իրեն համար: Բայց պէտք է խոստովանիլ որ մեծ տարբերութիւն կայ իր եւ իր լեռնականաց մէջ, խօսքը, կերպը, մտածութեանց խելօքութիւնը, շարժմանց զգուշաւորութիւնը, վերջապէս, իր ամէն վարմունքն յայտնի կ'ընեն թէ բարձր մարդ է, եւ ես կ'ընդունիմ այս մարդը գործքի, պատերազմի գլուխ լաւ, բայց խնջոյից զուարճութեանց մէջ բան մը չարժեր. լաւ ըրաւ որ գնաց :

Այսպէս կը խօսէր Աշոտ կամաց ձայնով Խոսրովու հետ. եւ նա պատասխանեց.

— Դու այդ մարդը լաւ կը դատես, այդ մարդը զուարճութեան մարդ չէ, միայն գործի մարդ է. բայց տես, եթէ նա ուզէր մեր նախարարաց կարգը կ'անցնէր եւ շատերէն էլ կը գերազանցէր, վասնզի իւր լեռնցիք այնպէս իրեն կը հնազանդին եւ զինք կը սիրեն որ եթէ մեռնիլ հրամայէ կը մեռնին: Տես, Սասուն ո՛ւր, մենք ո՛ւր, Դուին ո՛ւր, բայց երբեք չարագործ կախելու համար ամէն վտանգ յանձն կ'առնուն այդ Սասնի տղաք եւ իրեն հետ կ'երթան այդ անծանօթ երկիրներ, ձիւնին, ցուրտին, սառին, որպէսզի Յովնանու կամքը կատարուի :

— Բայց ինչ հասկնամ Դուինի դուռը այդ մարդիկը կախելէն, առջի ծառը միթէ՞ յարմար չէ մատնիչ մը, չարագործ մը կախելու համար :

— Մեծ տարբերութիւն կայ Բուղայի աչաց առջեւ տանիլ կախել դաւաճան Հայը, որ նորա անդգամութեանց գործիք եղաւ՝ անապատի մը մէջ կախելէն: Դաւաճանները իմաց տալ է թէ կայ այդ մեռեալ կարծուած Հայաստանի մէջ դատաստան մը որ կը հսկէ, կը դատէ, կը վճռէ եւ կը գործադրէ :

— Ինչո՞ւ ուրեմն Աշոտ Բագրատունի այդ բանին համար դանդըղեցաւ :

ԾԵՐԵՆՑ

(Շար.)

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱԿԱՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՊԱՅՔԱՐԸ՝ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

●

«ՓՃԱՑՈՒՑԷ՛Ք ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԱԽԱԶԱԿՆԵՐԸ»

Հակահամայնավար պայքարը հետզհետէ կը սաստկանայ համայնավար Չինաստանի մէջ։ Սովալլուկ բանուորներէն եւ գժգոհ նախարարներէն ետք, հիմա ալ շարժումը սկսած է ուսանողներու մէջ։ Թիանցինի համալսարանին մէջ, որուն նախկին աշակերտներէն մէկն է Չու Ան Լէ, ուսանողները ցրուած էին թռուցիկներ, որոնց վրայ մեծ տառերով գրուած էր. — «Փճացուցէ՛ք համայնավար աւազակները»։

Վերջերս պայքարը սկսած է նուազիլ՝ պետութեան կողմէ կատարուող ճնշումներուն հետեւանքով։ Աջակողմեան բազմաթիւ համալսարանական ուսանողներ «խորապէս զղջացած» են, կը յայտնէ չինական մամուլի գործակալութիւնը։

Փէքինի ձայնասփիւռին համաձայն, ընթացիկ տարուան միջոցին, 190 հազար հակայեղափոխականներ «դարձի» եկած են, «իշխանութեանց ձեռնարկած» համեմատաբար աւելի «մարդկային» վերաբերումին շնորհիւ։

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըս, համայնավար Չինաստանի մէջ վերջերս սկսած նոր ձեւի «քննադատութիւն»ներուն շուրջ արտայայտուելով, պարզեց, որ ձերբակալութիւններն ու դատապարտութիւնները աւելի շատ պէտք է ըլլան, քան ինչ որ կ'իմացուի ազատ աշխարհին մէջ։ Արտաքին նախարար Մաօ Ցէ Թունկի ճառին մասին խօսելով, յայտնեց թէ համայնավար պարագլուխը նոր ձեւ մը որդեգրած է դուցէ՝ աւելի մօտէն ճանչնալու համար իր հակառակորդները եւ դիմակազերծելու՝ համայնավար վարչակարգին անթիւ հակառակորդները, որ կը գտնուին Չինաստանի մէջ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Դշ. օր Նեղոսի հովիտին մէջ սկսան եգիպտական ընտրութիւնները։ Գահիրէի «Արաբներու Ձայն»ին համաձայն, ասիկա Նասրի «փառաւոր գործեր»էն մէկն է։ Կասկածէ դուրս է, որ Նասր ձայներու «ջախջախիչ» մեծամասնութիւն մը ապահոված է, նախօրօք։

Ինչպէս կը գրէ տեղական մամուլը, այս ընտրութիւնները չեն կրնար «դիմակ»ի մը ետին պահել Եգիպտոսի ներքին թէ արտաքին դժուարութիւնները, որոնք իշխանութիւնները կը ստիպեն, որ «միջին ճամբայ» մը գտնեն Ուաշինկթընի եւ Մոսկուայի միջեւ։

× Անգլիական վերջին զօրաբաժինները Յորդանանէն պիտի հեռանան՝ այս շաբաթ օր, Յորդանանի եւ Անգլիոյ միջեւ 1948ին կնքուած դաշնակցութեան պայմանաժամը վերջացած ըլլալով այս տարուան սկիզբը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՒԻԶԻԱՆԱՅԻ մէջ (Միացեալ Նահանգներու հարաւային շրջան) պատահած փոթորիկին զոհերուն թիւը հասած է 4–500ի։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ Յունաստանի պիտի յանձնեն երկու սուզանաւեր եւ բազմաթիւ մեծ ու պզտիկ ռազմանաւեր, 1957ի վերջաւորութեան։

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ հացին, հեռաձայնային հաղորդակցութեան եւ կարգ մը այլ առարկաներու գիները քսան առ հարիւրի յանկարծակի յաւելում մը կրեցին։

ՆԱԽԱԳԱՀ ՀՕ ՇԻ ՄԻՆ, բացի Լեհաստանէն, պիտի այցելէ համայնավար երկիրներ, ինչպէս Չեխոսլովաքիա, Արեւելեան Գերմանիա, Հիւս. Քորէա, Հունգարիա, Եուկոսլաւիա, Պուլկարիա, Ռումանիա եւ Ալպանիա։

ՓԵՇՏԱՅԻ մէջ յանձնախումբ մը կազմուած է՝ հսկելու համար մամուլին եւ այլ հրատարակութեանց վրայ։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ տասնըմէկ երկիրներուն մէջ, 1955ի ընթացքին ճամբու արկածներուն զոհ գացած է 35831 հոգի։ Մէկ միլիոն 25·534 վիրաւոր։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յուլիս 2). — Զոյլ ոսկի 471·000, նափոլէոն 3630, զուից. 3340, անգլ. 4170, քսան տոլարնոց 16·680։ Թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 404, սթերլին 1120, զուից. 96, պելժ. 8։

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը՝ «Կապոյտ Խաչ»ի օրը կը տօնէ դաշտահանդէսով մը, այս կիրակի, ամբողջ օրը, Տէսինի ծանօթ անտառը՝ Քաֆէ Լաֆարկի ետեւը։

Առաւօտուն, օթօքարը՝ կը մեկնի, ժամը ճիշդ 9ին, Փլաս Կիշառէն։ Ժողովուրդէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի Ա. խումբը կը մեկնի Յուլիս հինգին։ Կառ. տը Լիոն գտնուիլ գիշերուան ժամը 9·30ին, մեծ ժամացոյցին տակ։

×

Երկու խումբերն ալ լրացած ըլլալով այլեւս դիմումներ չեն ընդունուիր։

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչ.

Տէր եւ Տիկին Վահէ Ծիհանեան եւ զաւակները, Պ. Ստեփան Ծիհանեան, Տէր եւ Տիկին Արսէն Ծիհանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Էվրար եւ զաւակները։ Պ. Խորէն Տայեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկ. Յովհ. Տայեան եւ զաւակները (Յունաստան), Տէր եւ Տիկ. Աթանիկ Ծիրմէճեան եւ զաւակները (Լիոն), Պ. Գրիգոր Ալթունեան (Գահիրէ), Այրի Տիկին Ֆերմանեան եւ զաւակները (Սարսէլ), Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Կազանեան կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՓԱՌԱՆՁԵՄ ԾԻՀԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 1ին, 76 տարեկանին, Նանսիի հիւանդանոցին մէջ յետ երկարատեւ հիւանդութեան։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Յուլիս 3ին և մարմինը ամփոփուած տեղւոյն գերեզմանատունը։

Մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այն նկատել։

ԼԻՈՆԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԴՊՐՈՑԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի, Կալիյեոնի սրճարանը, Տէսինի Ջրանցքին եզերքը։

Արտասանութիւններ, մեներգներ, խմբերգներ եւ ծիծաղաշարժ խօսակցութիւններ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ եւ աճպարարութիւններ ու զարմանազան անակնկալներ։

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Տէսինի Հայութիւնը։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Պօմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահի մէջ։

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին։

Ի նպաստ Ֆ. Կ. Խաչի բարեսպատակ ձեռնարկներուն։

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարժարանի աշակերտութեան համար։

Յայտագիր՝

Հանրային կեանքէ կրթիչ եւ զուարթ ներկայացում մը, տրամախօսութիւններ, նուագ, երգ, մանկական պար եւն.։

*

Սէն Ժերոմի (Մարսէյլ) Ս. Սահակ-Մեսրոպ վարժարանի, կազմակերպուած Թաղ. Խորհուրդի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Ազդին Մարտիրոսեանի, այս շաբաթ ժամը 21ին, Վարդապետի սրահին մէջ, ճոխ յայտագրով։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Քղիի Հայր. Միութեան։ 7 Յուլիս, Սէն Լուկրան Փէնի Եօթնեղբայրեաններու նախկին օդասուն ագարակը։

Գեղարուեստական բաժին։

Արեւելեան նուագ Թորգոմ եւ որդի։

Առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, հայկական եւ եւրոպական պարեր։

Տեղւոյն վրայ կը ծախուի Շիշ քէպապ եւ պաղ ըմպելիներ։

Բարձրախօս Ալֆազ նուագատուն։

Մուտքը ազատ է։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գալիֆորնիայէն (Լոս Անճըլէս) Պ. Ստեփան Բալոյեան կը փնտռէ իր քոյրը Աղաւնի (Մարուսա) Բալոյեան, ծնած Թիֆլիզ 1910ին, որբուհիներու հետ Պոլսոյ ճամբով, 1923ին (կը կարծուի) Վենետիկ հասած է եւ Կարմիր Խաչի հոգատարութեան յանձնուած։

Տեղեկացնել՝ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան։

Couvent St. Lazare, Venise (Italie)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն։

Գինը 100 ֆրանք

(Փոստով ղրկուելու պարագային՝ 25 ֆրանք աւելի)։

Դիմել Յառաջի խմբագրութեան հասցէով։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Կիւլխաթան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօրաքրոջ՝

ՏԻԿԻՆ ԱՆԳԻՆԷ ՀԱՎԼՈՒՃԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

●

Թաղիս Ս. Գ. Լուս. Գիւտ Նշխարաց եկեղեցւոյ հիմնարկութեան եւ անուան 26րդ տարեդարձին առթիւ, հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ տեղի պիտի ունենան այս կիրակի առաւօտ, հանգուցեալ հիմնադիրներու — Առաջնորդ Պալաքեան Ս. Հօր, Գ. Շահլամեանի, Ա. Դարբինեանի, Ռ. Անսուրեանի, ինչպէս նաեւ Սահակ Մեսրոպ Մշակոյթի Ազգ. Տան հիմնադիր նախ. Թաղ. Խորհուրդին անդամներու եւ եկեղեցւոյ եւ սրահի կառուցման նիւթապէս եւ կամաւոր աշխատանքով սատարող բոլոր ազգայիններու ննջեցեալներու հոգւոց ի յիշատակ։ Կը հրաւիրենք Մարսիլիոյ հայ ժողովուրդը՝ ներկայ ըլլալ սոյն հոգեւոր հանդիսութեանց, ի յարգանս բոլոր հանգուցեալներուն։

●

Այրի Տիկին Եազուտեանց եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԽՈՐԷՆ ԵԱԶՈՒՏԵԱՆՑԻ

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Ասլանեան եւ Եազուտեանց ննջեցելոց յիշատակին։

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները։

ՏԱՐՕՆ – ՍԱԼՆՈՅ ՁՈՐԻ Հայր. Միութեան Հերոսներու Յիշատակի հանդէսը՝ 28 Յուլիս Կիրակի Սէն Անտրէի Պէլվէտէր պարտէզի մէջ։ Մարսէյլ։

ԾԱԽՈՒ Է

Մեկնումի առթիւ սեփականաբար ամէն տեսակ առեւտուրի յարմար ֆոն տը քօմերս մը բանուկ հրապարակի մը վրայ, Փարիզի կեդր. մէկ թաղին մէջ, խանութը ունի բնակարան մը երեք սենեակով եւ խոհանոց մը։ Գրել «Յառաջ»ին, կամ հեռաձայնել ՓՐՕ. 07–25։

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer Paris (9e)

Tél.: PROvence 64-90

C. C. P. Paris 3630-66

Նոր հրատարակութիւններ .—

Զարթօնք, Մալխաս, Պէյրութ 1956, Ա. Բ. Գ. հատորները 1200ական ֆր., Դ. հատորը 1000, Ե. հատորը 1200։

Ապրումներ՝ 1200, բոլորն ալ լաթակազմ։

Վարդանանք, Դ. Դեմիրճեան (պատմավէպ) 2 հատոր, Գահիրէ, տպ. «Յուսաբեր» 1956, 1·500

Պապիկ ու Թոռնիկ, Խրիմեան Հայրիկ, Հր. Էտվան, Պէյրութ, 1957 500

«Յուսաբեր» բացառիկ, նուիրուած Վ. Նաւասարդեանի յիշատակին, 1957 300

Ժամանց եւ զբօս, Կ. Գուշակ (երազներու բանալին եւ ժամանակի խաղեր, Պէյրութ, 1956 1·400

Սողոմոն Թէհլիրեան (վերյիշումներ, Թալէաթի Ահաբեկումը) գրի առաւ, Վ. Մինախորեան, Բ. տպ. Գահիրէ 1956 1·500

Պապ թագաւոր, Ստ. Զօրեան (վէպ չորրորդ դարէն), Հալէպ, 1952, կազմուած 1·750

Հայաստան եւ Հայ Դատը, Գ. Լազեան (Հայ եւ ռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ), Գահիրէ, 1957 1·100

Հարազատ Որդի եւ պատմուածքներ, Երուխան, Հալէպ, 1953 650

ԾՆՈՒՆԴ

Այրի Տիկին Ազնիւ Գրիգոյեան ուրախութեամբ կը ծանուցանէ իր թոռան՝

ԺԱՒԷՆ – ԺԱՆ – ԷՏՈՒԱՐ

Գրիգոյեանի ծնունդը, Փարիզ 6 Յունիս, 1957։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, 17 բիւ Պլէօ։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ընկ. Յարութիւն Տէմիրճեանի բնակարանը։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.—Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առտու, ժամը 10ին, Պառ տիւ Կլոպ, 7 Պուլվ. տ'Աթէն։ Օրակարգ՝ նիւթական եւ բարոյական զեկուցում եւ վարչութեան ընտրութիւն։

ՎԱՐՁՈՒ Է

Արձակուրդի եղանակին համար, սենեակ մը, խոհանոցով, օդաւէտ, բարձր դիրքի վրայ։ Փարիզէն 250 քիլմ.։

Դիմել Զաղացպանեանի՝

Ballan-Mire. Indre et Loire

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԹԱՏԵՐ. ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մարսէյլի (Պօմոն) Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի կողմէ։ Կիրակի, 7 Յուլիս, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սալ տ'Աթէն, 15 Ավընիւ տը լա Վիքթուար։

Կը ներկայացուին ծանօթ թատերագիր Գրիգոր Վահանի «ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ», (կատակերգութիւն ժամանակակից Հայ կեանքէ) եւ Հայկական պար, Նոր Սերունդի Պօմոնի պարախումբի կողմէ։

Տախքերու մասնակցութիւն 200 եւ 250 ֆրանք.

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլը, Տեղւոյս Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան մեծ դաշտահանդէսը, այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէխինէի, Շաթօ Պօրկարտի գեղեցիկ փառքին մէջ։

Կը խօսի Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։

Երգեր, արտասանութիւններ եւ մասնաւոր բարձրախօս երգապնակներով։

Գնդակի մրցում տարեցներու եւ պատանիներու միջեւ։

Ճոխ պիւֆէ եւ այլազան ուտելիքներ։

Օթօքարերը կը մեկնին ժամը 8·30ին Շըմէն տը լա Փլէն, 8·45 դպրոցին առջեւ, 9ին Փլաս Վեռտէօն, 9·15 Քուռ Պերիա եւ Ժան Ժօրէս։ Պիտի կենան նաեւ Փաքսին առջեւ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 փր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրաք: Հատը 12 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 5 ՅՈՒԼԻՍ • JEUDI 5 JUILLET 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 7923 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3734

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔՈՅՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընկերվարական Միջազգայինը մինակ չէ այլեւս: Իր կողքին ունի կարգ մը քոյր կազմակերպութիւններ, որոնք իր հմայքը կը տարածեն աշխարհի չորս կողմը, Եւրոպայէն մինչեւ Ծայրագոյն Արեւելք եւ զոյգ Ամերիկաները:

Յետպատերազմեան շրջանին Ասիոյ ժողովուրդները արթնցան: Գաղթատիրութիւնը հետզհետէ կորսնցուց իր դիրքերը: Անսահման տարածութիւններու մէջ ապրող հարիւր միլիոնաւոր մարդիկ ազատագրուեցան: Հնդկաստան, Փաքիստան, Սէյլան, Պիրմանիա, Ինտոնեզիա անկախութիւն ստացան:

Զարթօնքի ու վերածնունդի այս ընդհանուր շարժումին հետ միաժամանակ, ընկերվարութեան ազատական ու յառաջդիմական գաղափարները տարածուեցան նորազատ ժողովուրդներու մէջ: Կազմուեցան ընկերվարական կուսակցութիւններ, որոնք կապ հաստատեցին իրարու միջեւ եւ յարաբերութեան մէջ մտան Ընկերվարական Միջազգայինի Լոնտոնի կեդրոնին հետ:

Կազմեցին «Ասիոյ Ընկերվարական Խորհրդաժողով»ը, որ տեսակ մը «Ասիական Ընկերվարական Միջազգային» է, անկախ եւրոպականէն, որուն հետ սերտ կապեր ունին: «Եղբայրական պատուիրակութիւն»ներ կը ղրկեն Միջազգայինի համագումարներուն: Իրենց տարեկան խորհրդաժողովներուն մէջ ալ կ'ընդունին Միջազգայինի հեղինակաւոր ներկայացուցիչները:

Ներկայիս «Ասիոյ Ընկերվարական Խորհրդաժողով»ին կ'անդամակցին՝ Պիրմանիոյ, Հնդկաստանի, Ինտոնեզիոյ, Ճափոնի, Մալեզիոյ, Փաքիստանի, Սէյլանի, հարաւային Վիէթնամի, Նէփալի ընկերվարական կուսակցութիւնները, ինչպէս նաեւ Լիբանանի Յառաջդիմական ընկերվարական կուսակցութիւնն ու Իսրայէլի աշխատաւորական Մափայ կուսակցութիւնը: Այս վերջինը միաժամանակ անդամ է Լոնտոնի Ընկերվարական Միջազգայինին:

«Ասիոյ Ընկերվարական Խորհրդաժողով»ին հետ կապուած են հետեւեալ «եղբայրական կազմակերպութիւնները», — Ընկերվարական Երիտասարդութեան միջազգային միութիւնը, Եուկոսլաւիոյ համայնավարներու լիգան, Սուրիոյ եւ Յորդանանի Արաբ Ընկերվարական Վերածնունդի կուսակցութիւնները, Իրաքի ազգայնական-դեմոկրատ կուսակցութիւնը:

Կը տեսնուի, որ Ասիոյ ընկերվարական կազմակերպութեան մէջ տեղ գրաւած են Մերձաւոր Արեւելքի կարգ մը կուսակցութիւններ, որոնք աւելի շատ համայնավարական հակումներ ունին եւ կը վայելեն Մոսկուայի պաշտպանութիւնը:

Այս կարգէն են մանաւանդ Սուրիոյ եւ Լիբանանի կազմակերպութիւնները:

Միջազգայինի կողքին կանգնած երկրորդ կազմակերպութիւնն է «Կեդրոնական եւ Արեւելեան Եւրոպայի Ընկերվարական Միութիւնը» (ԻՍՍԻօՆ), որուն կ'անդամակցին Պուլկարիոյ, Չեխոսլովաքիոյ, Լեհաստանի, Ռումանիոյ, Հունգարիոյ, Եուկոսլաւիոյ, Ուկրայինայի, Էսթոնիոյ, Լաթվիոյ եւ Լիթուանիոյ «տարագիր» ընկերվարական կուսակցութիւնները:

Ասոնք թղթակցութեամբ կապ կը պահեն իրարու հետ, տարին մէկ անգամ խորհրդաժողով կը գումարեն եւ պարբերական հանդիպումներ կ'ունենան:

Կը գործակցին Ընկերվարական Միջազգայինին հետ եւ երբեմն հաւաքական կոչեր կ'ուղղեն՝ քաղաքական կարեւոր դէպքերու առթիւ՝ իրենց հայրենակիցներուն, որոնք կը գտնուին «երկաթէ վարագոյր»էն ետեւ:

Տեսակէտի նոյնութիւն կը տիրէ իրենց միջեւ՝ թէ՛ գաղափարական եւ թէ գործնական գետնի վրայ:

«Սոցիալ-Դեմոկրատ Կանանց Միջազգային Խորհուրդը», որուն մասին խօսեցանք, երրորդ քոյր կազմակերպութիւնն է Ընկերվարական Միջազգայինին:

Չորրորդ կարեւոր կազմակերպութիւնն է «Ընկերվարական Երիտասարդութեան Միջազգային Միութիւն»ը, որ խորհրդակցական անդամ է Միջազգայինին: Զանազան երկիրներու 68 երիտասարդական եւ ուսանողական կազմակերպութիւններ կ'անդամակցին, կ'ընկերակցին կամ կը գործակցին այս Միութեան հետ, որուն անդամներուն ընդհանուր թիւն է 620.000 հոգի:

Միջազգային նոր սերունդն է, որ կանգնած է ընկերվարութեան կողքին՝ իր զանազան երիտասարդական, ուսանողական, մարզական եւ այլ կազմակերպութիւններով:

Նոր ուժերով կը թարմանայ միջազգային ընկերվարութիւնը, որուն կը սպասէ աւելի փայլուն ապագայ մը:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԱԿՆԿԱԼ ԴԷՊՔԵՐ ԿՐԵՄԼԻՆԻ ՄԷՋ

ՄԱԼԵՆԿՈՎ, ՄՈԼՈԹՈՎ, ԳԱԿԱՆՈՎԻՉ ԵՒ ՇԵՓԻԼՈՎ ՀԵՌԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՇԱՐՔԵՐԷՆ

Մոսկուայի ձայնասփիւռը հաղորդեց, որ Մոլոթով, Մալենկով, Գականովիչ եւ Շեփիլով, որոնք «շեղումներ» ունեցած էին, Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան Նախագահական Խորհուրդի (Պրեզիդիում) իրենց պաշտօններէն հեռացուեցան:

Խրուշչեւի մօտիկ գործակիցները ներկայիս մաս կը կազմեն համայնավար կուսակցութեան գերագոյն մարմինին: Մասնաւոր ժուկով նոր է անոնց մէջ:

Մոսկուայի Կ. Կոմիտէն այս քայլը առած է, որովհետեւ «Մոլոթով, Մալենկով, Գականովիչ հակակուսակցական խմբակ» մը կազմուած էր, որուն «յարեցաւ Շեփիլով, վերջերս»: Խ. Միութեան չորս պարագլուխները կ'աշխատէին «հերձուած» մը ստեղծել. բազմաթիւ անգամներ կարգի հրաւիրուած են, սակայն առանց ուշադրութիւն դարձնելու եղած ամբաստանութեանց՝ շարունակած իրենց գործունէութիւնը:

Մոսկուայի ձայնասփիւռին համաձայն, Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան վարիչ մարմինը Յունիս 22-29 ժողով մը գումարած է, ուր դատապարտուած է յիշեալ չորս պարագլուխներուն գործունէութիւնը:

Խ. Միութեան մէջ կարեւոր պաշտօններ ունեցող չորս ղեկավար դէմքերը, կուսակցութենէն արտաքսուելու վտանգին ենթակայ՝ ընդունելով կուսակցութեան ընդհանուր ուղեգծին դէմ պատրաստած իրենց դաւադրութիւնը, համակերպեցան որոշումին: Այս էր նաեւ պատճառը՝ որ Նախագահական Խորհուրդէն (Պրէզիդիում) արտաքսուելով հանդերձ «անջատողականները» կը մնային կուսակցութեան շարքերուն մէջ: Սակայն, երէկ առաւօտ, Մոսկուայի ձայնասփիւռը հաղորդեց կրկին, որ Մոլոթով, Գականովիչ, Մալենկով եւ Շեփիլով արտաքսուած են նաեւ համայնավար կուսակցութենէն: Հակառակ Խ. Միութեան մէջ եղած բազմաթիւ մաքրագործումներուն, 1930էն ի վեր, չորս պարագլուխներու արտաքսումը՝ համայնավար աշխարհին մէջ կատարուած կարեւորագոյն իրադարձութիւնն է:

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն Նա—

(Շար.ը նաեւ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

ՇԻՆԱՐԱՐ ՁԵՌՔԵՐ

— Հոն՝ ուր երեք Հայ կայ, պէտք է փնտռել ... չորս կուսակցութիւն, կը գանգատէր սրտցաւ հայրենակից մը:

Մեր ժողովուրդին համար, չորս կուսակցութիւններու գոյութիւնը շատ է գուցէ, աշխատանքի տեսակէտէն: Սակայն, հարցը բաւականին փոխուած կարելի է համարել, երբ անդրադառնանք, թէ չորսէն՝ երեքը կազմած են «Միացեալ Ճակատ»: Այս ձեւով աշխատանքն ալ բաժնուած է երկու ճակատներու ...

Ի՞նչ կը բանին անոնք:

Յիշողութեամբ արձանագրենք առանձին գանգուածին՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կատարած գործերուն մէկ մասը.—

1.— Գահիրէի մէջ՝ *Յուսաբեր*ի հսկայ շէնքը, տպարանի, թատերասրահի, ընթերցասրահի եւ ժողովասրահներու բաժանումներով:

2.— Թեհրանի մէջ գնուեցաւ *Ալիք*ի Տունը, ուր հաստատուած են թերթին խմբագրութիւնը, վարչութիւնը եւ մշակութային այլ մարմիններ:

3.— Փարիզի մէջ Հայ Մշակոյթի Տան ծրագիրը կ'իրականանայ:

4.— Ֆրէզնոյի (Քալիֆորնիա) մէջ *Ասպարէզ*ը ունէր արդէն իր սեփական շէնքն ու տպարանը: Վերջերս շինել տուաւ հասութաբեր խանութներ՝ թերթին բացառիկ եկամուտ մը ապահովելու համար:

5.— Պոսթընի մէջ, տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունի «*Հայրենիք*»ի շէնքն ու տպարանը, ուր կը տպագրուին չորս թերթեր (երկուքը՝ անգլերէն): Ծրագրուած է կառուցանել աւելի ընդարձակ շէնք մը:

Պոսթընի մէջ նոյնպէս, ունինք *Հայաստան Քէմփ* մը, որ հայրենի փոքրիկ օճախ մըն է նորահաս սերունդին համար:

6.— Սեփական ակումբ մը՝ Գորտոպայի մէջ (Հարաւ. Ամերիկա):

7.— Մոնթէվիտէոյի մէջ «Վռամեան» փառահեղ ակումբը, թատերասրահի եւ մարզարանի բաժիններով:

8.— Արժանթինի *Արմենիա*ն ծրագրած է կառուցանել սեփական շէնք մը:

9.— Աթէնքի *Ազատ Օր*ը շուտով կ'ունենայ իր խմբագրատան յարկաբաժինը:

10.— Երկու լոյսի վառարաններ.— «Փալանճեան» ճեմարանը Պէյրութի մէջ, իսկ «Քարէն Եփփէ» ճեմարանը՝ Հալէպ:

Շարունակենք.—

Հ. Յ. Դաշնակցութեան քաղոյական աջակցութեամբ, Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունեցաւ ակում-մարզարաններ Պէյրութի եւ Հալէպի մէջ: «Յառաջդիմասէր»ը՝ Աղէքսանդրիոյ մէջ:

Թատերական ակումբ մը՝ Էշրէֆիէի մէջ (Պէյրութ):

Լիբանանի բուժարանին վրայ նոր յարկ մը շինուեցաւ Անչայի տրամադրած 40000 տոլարով:

Դամասկոսի մէջ «Զաւարեան» վարժարանը:

Լիբանանի մէջ Առաջնորդարանի շէնքը՝ հանգուցեալ տիկին Զ. Խամէրեանի նուիրատուութեամբ, եւ Ս. Յակոբ եկեղեցին՝ հանգուցեալ Յ. Ապանեանի նիւթական օժանդակութեամբ:

Հալէպի Ազգ. Իշխանութեան հասութաբեր կալուածը՝ 50.000 սթերլինով:

Դպրոցներ եւ եկեղեցիներ՝ Իրաքի մէջ:

Այս շարքին մէջ, ապահովաբար շատ է թիւը մոռցուածներուն:

Մե՛ր ժողովուրդը շինած է այդ բոլորը: Հազիւ չորս տասնամեակներ առաջ, Տէր Զօրէն անցած ժողովուրդը:

Արտաշխարհի մէջ տակաւին պիտի բարձրանան լոյսի կեդրոններ, այնքան ատեն՝ որ շինարար ձեռքերը կը գործեն:

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ՄԻՋԱԶԳ. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

ՀԵՐՁՈՒԱ՞Ծ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԱԶԱՏԱԳՐ. ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

Մինչ Ալժերիոյ ապստամբներուն եւ լեգէոնականներու միջեւ բախումները կը շարունակուին, Ամերիկացի ծերակուտական Քենետիի յայտարարութիւններէն ետք, Ալժերիոյ հարցը կը գրաւէ ամբողջ աշխարհի քաղաքական շրջանակները:

Ֆրանսական մամուլի գործակալութիւնը, Ալժէէն կը տեղեկացնէ, թէ Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատի պարագլուխներուն մէջ հերձուած մը ստեղծուած է: Մէկ թեւը կ'առաջարկէ Արեւմուտքին հետ ըլլալ, միւսը՝ Արեւելքին:

Ազգ. Պաշտպանութեան Նախարար Անտրէ Մորիս, ծերակուտական Քենետիի ճառին մասին արտայայտուելով, ըսած է.— «Քենետիի տեսակէտները անհիմն են: Ամերիկեան խորհրդարանին կարծիքը այն է, որ Ալժերիա բացառապէս Ֆրանսական հարց մըն է: Եւ ալժերիական ողբերգութիւնը կրնայ շուտով վերջ գտնել՝ եթէ մեր բարեկամները կշռեն իրենց բառերը»:

Ընկերվարականներու Միջազգային համագումարին մէջ, որ տեղի կ'ունենայ Վիէննայի մէջ, խստօրէն քննադատուած է Ֆրանսայի Ընկերվարականներուն վարած քաղաքականութիւնը՝ Ալժերիոյ մէջ: Ֆրանսայի Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Քոմէն, առաջարկեց, որ համագումարին կողմէ քննիչ յանձնախումբ մը ղրկուի Ալժերիա (յատկանշական պարագայ մը՝ Սարակաթ (Իտալիա) եւ Կի Մոլէ (Ֆրանսա) Ընկերվարականներու միջազգային համագումարին մէջ՝ բացակայ են):

Կառավարութիւնը Պետական Խորհուրդին յանձնեց Ալժերիոյ հարցին պատրաստութիւնը՝ որ յառաջիկայ չարթու (Գշ. կամ Ուրբաթ օր) պիտի քննուի Ազգ. Ժողովին մէջ:

Նախագահ Այզընհաուըր, Ալժերիոյ մասին արտայայտուելով, ըսաւ.— «Միացեալ Նահանգները անկողմնակալ պէտք է մնան Ալժերիոյ հարցին շուրջ ստեղծուած երկու հոսանքներուն միջեւ: Հիմնականին, Ալժերիան կը նկատենք Ֆրանսայի անբաժանելի մէկ հողամասը»:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Հասարակաց Շուկային ու Եւրաթոմի հարցերուն քննութիւնը կը շարունակուի Ազգ. Ժողովին մէջ: Ինչպէս գրած էինք՝ քուէարկութիւնը պիտի ըլլայ շաբաթ օր: Հակառակ անոր, որ ընդդիմադիրները կը շարունակեն բռնել իրենց ժխտական դիրքը՝ կառավարութիւնը կը նախատեսէ իր յաղթանակը: Զօր. տը Կոլ, որ երկու օրէ ի վեր վերադարձած է Փարիզ, մերժեց միջամտել Ազգ. Ժողովի մէջ տեղի ունեցող վիճաբանութեանց: Վերջերս, զօր. տը Կոլ դատապարտած էր միացեալ Եւրոպայի ծրագիրը:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մէջ պատահած երկրաշարժի մը հետեւանքով, 750 հոգի մեռան:

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ կը շարունակուին ապազինման խորհրդակցութիւնները՝ Արեւմտեաններու եւ Խ. Միութեան մասնակցութեամբ:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ հիւլէական զէնքեր կը պահանջէ:

ԻՍՐԱՅԷԼ արդիական զէնքեր կ'ուզէ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ, գրօսաշրջիկներուն համար հրանիւթին գինը պիտի ըլլայ՝ 50 փրանք:

ԼԱՔԻ ԿԱԶԸ

●

Աշխարհի վրայ անհամար աննշան վայրեր կան, որոնք բախտը կ'ունենան մէկ օրէն միւսը հռչակ հանելու։ Պատմութեան մէջ շատ կը հանդիպինք տեղի անուններու, որոնք գիւղ մը իսկ չեն ներկայացներ, բայց կը յիշուին, որովհետեւ ճակատամարտ մը տեղի ունեցած է այնտեղ կամ դաշնագիր մը ստորագրուած։ Մեր օրերուն նշանաւոր կը դառնան յանկարծ վայրեր իրենց ընդերքին հարստութեան պատճառով։ Եթէ կորսուած մէկ ձորի մէջ ուրանիոմ գտնուի, յաջորդ օրն իսկ այդ ձորը հռչակ կը ստանայ, որովհետեւ լրատու գործակալութիւնները ամէն արդիական միջոցներով եւ ամէն լեզուներով կը տարածեն լուրը։ Փիրենեան լեռներու ստորոտը Ֆրանսական Լաք գիւղն ալ ահա այդ բախտաւոր վայրերէն մէկն է :

Պորտոյէն դէպի հարաւ-արեւելք տարածուած շրջանը ծանօթ է իբրեւ քարիւղային շրջան։ Լաքի քովերը արդէն գտնուած էր քարիւղ։ այց վերջին տարիներուն այնտեղ երեւան հանուած հանքային անսպառ կազն է, որ այժմ հետաքրքրական կը դարձնէ այդ վայրը :

Հանքային կազեր աշխարհի վրայ շատ տեղեր կը գտնուին։ Մասնաւորաբար հոն ուր քարիւղ կայ։ Եւ քարիւղի նման ալ բուցիկ են։ Բնածխաջրածնային կազային մարմիններու խառնուրդ, առաւել կամ պակաս զտութեամբ։ Սակայն Լաքի կազը, իր քանակով եւ որակով կոչուած է յեղաշրջում յառաջ բերելու Ֆրանսայի հարաւ-արեւմտեան շրջանի տնտեսութեան եւ ճարտարարուեստին մէջ եւ ամբողջ Ֆրանսայի վառելանիւթի հարցին մէջ մեծ դեր մը խաղալու մէկ քանի տարիէն։ Իսկ իր պարունակած ծծումբին քանակը բաւական պիտի ըլլայ ամբողջ Եւրոպայի պահանջքին գոհացում տալու :

Ուսումնասիրական ճամբորդութեան մը ընթացքին, երբ առիթ ունեցայ սակէ ամիս մը առաջ այցելելու նոյն շրջանին անիլիւոզի եւ Թուլթի գանազան գործարանները, ամէն տեղ լսեցի գործարաններու տնօրէններէն թէ մեծ յոյսեր կապած են Լաքի կազին, որու գործածութեամբ պիտի ապատին ածուխի եւ հանքային իւղի հոգերէն։ Իրաւ ալ տեսայ շոգի պատրաստող մեծ վառարաններ, որոնք թէեւ հանքածուխ եւ հանքային իւղ վառելու համար շինուած են, բայց արդէն ունին մասնաւոր կազմածներ կարենալ վառելու համար Լաքի կազը, անմիջապէս որ փոխադրական խողովակները հասնին իրենց վայրը։

Սոսիէթէ Նասիոնալ տէ Փեթրոլ տ'Աքիթէն, որ նոյն շրջանի քարիւղով զբաղող ընկերութիւնն է, հրատարակած է տեղեկագիր մը, որու մէջ մանրամասնութիւններ կուտայ Լաքի կազի գիւտին, բաղադրութեան, ներկայ եւ ապագայ օգտագործման մասին :

1949ին Լաքի շրջանին մէջ քարիւղ գտնուած էր 650 մեթր խորութեան վրայ։ 1951ին, երբ փորձեր կը կատարուէին աւելի խորերը թափանցելու, 3550 մեթր խորութեան հազիւ հասած, կազի զօրաւոր հոսանք մը դուրս կը ցայտէ այնքան որ երկու ամսուան ջանքերով միայն կարելի կ'ըլլայ զսպել :

Շուտով յայտնի եղաւ որ մեծ ճնշումով երկրի խորէն դուրս ժայթքող այդ կազը մեծ քանակութեամբ ծծմբաջրածին կը պարունակէր։ Այս կազին պատճառով բոլոր պողպատեայ խողովակները եւ մեքենաները քիչ ժամանակէն դիւրաբեկ կը դառնային։ Ասիկա բացառիկ դժուարութիւններու առիթ տուաւ։ Նախ պէտք էր պողպատի նոր տեսակ մը գտնել, որ չազդուէր ծծմբաջրածինէն։ Ֆրանսական պողպատի գործարանները յաջողեցան պատրաստել պահանջուած պողպատը երկար փորձերէ ետք :

Եօթը նոր հորեր եւ երկրաբանական ուսումնասիրութիւններ հաստատեցին, որ առ նուազն 125 միլիառ խորանարդ մեթր հանքային կազ կար Լաքի շրջանին մէջ : Կ'արժէր ուրեմն սկսիլ կազերու օգտագործման։ Զտումը պէտք էր սկսիլ վառելանիւթ կազմող կազերէն չէզոքացնելով ծծմբաջրածինը։ Նոր մեթոտով մը կարելի եղաւ այս հարցն ալ լուծել մեծ յաջողութեամբ, քանիոր բաղադրուած ծծումբն ալ կը ստացուէր զտուած կամ հալած վիճակով :

Հետեւեալ թիւերը ցոյց կուտան Լաքի կազին բաղադրութիւնը, առաւելութիւնները եւ պակասութիւնները :

Հորին խորութիւնը 3300 մեթր։ Ճնշում հողին տակ 675 քիլոկրամ (քառ. սմ.) : Ջերմութիւն հողին տակ 140 աստիճան կելծուս։ Ծծմբաջրածին 15·2 առ հարիւր։ Բնածխաթթուակազ 9·6 առ հարիւր։ Մեթան եւ եթան 72·5 առ հարիւր : Բնածխաջրածիններ 65 կրմ. (խորանարդ մեթր) :

Այս նիւթերուն մէջէն իբրեւ վառելու կազ կը մնայ ի վերջոյ միայն մեթանի եւ եթանի խառնուրդը, որովհետեւ ծծմբաջրածինէն եւ բնածխաթթուակազէն զատ, հեղուկացումով կը հեռացուին պրոպանը, բուտանը եւ քարիւղային բաղադրութիւնները :

Զտուած կազը լաւագոյն վառելանիւթերէն մէկը կը ներկայացնէ։ Իւրաքանչիւր խորանարդ մեթր կազ կ'արտադրէ 9000 գոլ (քալորի), մինչդեռ ածուխէն պատրաստուած վառելակազը 4200 գոլ միայն կուտայ :

1957ի ընթացքին օրական մէկ միլիոն խորանարդ մեթր պիտի օգտագործուի, որ կը նշանակէ տարեկան հետեւեալ արտադրութիւնները. —

Զտուած բնական վառելակազ 200 միլիոն խորանարդ մեթր։ Ծծումբ 55·000 թոն։ Պրոպան եւ բուտան (հեղուկ դարձած) 7000 թոն։ Պենզին 12·000 թոն :

Ըստ ծրագրի, ամէն տարի պիտի բարձրացուի արտադրութեան քանակը։ 1962-ին համար նախատեսուած է հետեւեալ արտադրութիւնը. — Օրական քսան միլիոն խորանարդ մեթր հանքային կազ, որմէ պիտի ստացուի տարեկան չորս միլիառ խորանարդ մեթր վառելակազ : 1·100·000 թոն ծծումբ, 140·000 թոն պրոպան եւ բուտան (հեղուկ)։ 240·000 թոն պենզին :

Լաքի կազը այսպէս պիտի կազմէ Ֆրանսայի համար ազգային հարստութեան կարեւոր աղբիւր մը. ոչ միայն հանքածուխի եւ հանքային իւղի ներածումը պիտի նուազի, հաւասարակշռելով ներածման եւ արտածման պետական հաշուեկշիռը, այլ եւ Ֆրանսան պիտի կրնայ ծծումբ արտածել ամբողջ Եւրոպայի ճարտարարուեստին համար (ցարդ գլխաւորաբար Մ. Նահանգներու Թեքսաս նահանգէն կը ներածէ)։

Մեծապէս պիտի օգտուի մանաւանդ Ֆրանսայի հարաւ-արեւմտեան շրջանը, որովհետեւ քիմիական մեծ ճարտարարուեստ մը պիտի ստեղծուի հոն, օգտագործելով բնական այս հարստութիւնը արուեստական նիւթերու պատրաստութեան համար, ինչպէս ձղախէժ, պոլիէթիլէն, պոլիվինիլքլորիդ եւն., որոնք տնտեսական մեծ նշանակութիւն ունին եւ կարեւոր դեր մը կը խաղան արդի քաղաքակրթութեան մէջ :

ՏՈՔԹ. Տ. ՖՐՈՆՃԵԱՆ

ՄԵՂՈՒՆԵՐՈՒ... ԿԱԹ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ժամանակին, կախարդական դեղերը կը կոչուէին սիրադեղ (փիլթր, ծագումով յունարէն բառ մը, որ կը նշանակէ սէր), որովհետեւ անով կը խորհէին արթնցնել սիրոյ զգացումը՝ հայկական իմաստով, զօրացնել սիրոյ կարողութիւնը՝ ֆրանսական իմաստով :

Գաղտնի կը պահուէր այդ սիրադեղերուն բաղադրութիւնը։ Իրականին մէջ ծիծաղելի, կը ծառայէր միայն խաբելու, իբրեւ «հրաշքդեղ» :

Այժմ ծանօթ է նոր հրաշք-դեղին բաղադրութիւնը։ Մեղուներու արքայական սնունդն է ատիկա, ոչ այն բանդակը (փէլթէ) որ կը տրուի նորածին գործաւոր մեղուներուն, այլ այն որ կը տրուի թագուհի մեղուներուն, — խառնուրդ մը նեկտարի եւ բեղնափոշիի, զոր սնուցու մեղուները կ'ուտեն, իրար կը խառնեն իրենց բերնին մէջ, կը շաղուեն գեղձային նախամարսողական արտադրութիւններով եւ իբրեւ պատրաստ բանդակ՝ կ'ընծայեն թագուհիին, թրթուր վիճակէն մինչեւ չափահասութիւն :

Եւ, — հրաշքը այստեղ է հիմա, — մեղուի թրթուրը, որ կ'ապրի փոքր բջիջի մը մէջ եւ կը սնանի սովորական բանդակով, կը դառնայ գործաւոր մեղու, իսկ այն թրթուրը, որ կ'ապրի մեծ բջիջի մը մէջ եւ կը սնանի արքայական բանդակով, կը դառնայ թագուհի մեղու : Միայն դասակարգային չէ տարբերութիւնը, այլ եւ նախ կազմաբանական, որովհետեւ գործաւոր անծին է՝ ձուարան չունի, իսկ թագուհին ծնող է, ձուարան ունի, երկրորդ՝ կենսաբանական, որովհետեւ գործաւորը շուտ կը մեռնի, իսկ թագուհին երկար կ'ապրի :

Ի՞նչ հրաշք-սնունդ է «արքայական բանդակը», որ այսքան խորհրդաւոր տարբերութիւններ կը ստեղծէ :

Կենսաբանները դիտած են որ արգասաւորութեան կամ սերնդագործութեան ժամանակ՝ բնութիւնը անհաւատալի չափով սերմ կը սպառէ։ Օրինակ, ձուկերուն սերմը գետի պէս կը հոսի ու կը ծփայ ծովուն մակերեսին վրայ, ծաղիկներուն բեղմնափոշին թոնօներով կ'արտադրուի ու կը թափուի չէչին մէջ։Հարկ է սակայն վրայ։ Արքայական բանդակը եւս պահանջէն աւելի քանակութեամբ կ'արտադրուի ու կը թափուի չէչին մէջ։ Հարկ է սակայն մեծ զգուշութիւն՝ հաւաքելու համար բանդակը, ամէն մէկ խորշէ՝ քանի մը միլիկրամ միայն։ Մէկ փեթակը քսան քիլօ մեղր կուտայ, բայց հազիւ քանի մը կրամ արքայական բանդակ։ Ասոր համար կը փճացուին հազարաւոր թագուհիներ եւ ահա թէ ինչո՞ւ սուղ է արքայական բանդակը :

Ձեռք ձգելէ ետք բանդակը, քիմիկոսները սկսան քննել, տարբաղադրել ու տարրալուծել : Տեսնուեցաւ որ կը պարունակէ 58 առ հարիւր փրոթէին, տասը առ հարիւր շաքար, ութ առ հարիւր ճարպանիւթ :

Բաղդատելով գործաւորական բանդակը արքայական բանդակին հետ, տեսնուեցաւ որ այս վերջինը աւելի հարուստ է ջուրով (նուազ թանձր) եւ Բ. կենսանիւթով :

Իր սննդական ուժը այնքան մեծ է, որ թրթուրին ծանրութիւնը կը բազմապատկուի երեք օրուան մէջ։ Բաղադրութեան մէջ գտան նոյնպէս կոնատոթրոֆիք տարր մը, Է. կենսանիւթին համազօր, եւ առատօրէն ասիտ փանթոթէնիք : Կը պարունակէ նաեւ թիամին, ռիպոֆլավին, նիասին, փիրիտոքսին, պիոթին, ինոզիթոլ և աստ փոլիք։ Բոլոր այս նիւթերը, որոնք կը պատկանին Բ. կենսանիւթերու խումբին, կը ներգործեն իրենց իւրայատուկ զօրութեամբ, բայց այդ զօրութիւնը աւելի եւս կատարեալ կը դառնայ խմբական ձեւով քան առանձին առանձին։ Ուստի կենսաբանները կը հետեւցնեն թէ մեղուներու արքայական բանդակը իր հրաշալի ներգործութիւնը կամ զօրութիւնը կը պարտի բնատարրերու խորհրդաւոր լծորդութեան մը, որու կարելիութիւնները ,

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱԲԷԼԵԱՆ

●

Այդ օրուան ներկայացման մէջ մասնակցութիւն չունեցող ուրիշ դերասանուհի մը որ կը նախանձէր Սիրանոյշէն եւ ամէն առթիւ կ'աշխատէր զայն ջղայնացընել, անոր ընդհանուր հաւասարակշռութիւնը կորսնցնելու եւ խաղը փճացնելու միտումով։ Այդ օրը, ուրեմն, նոյն դերասանուհին սրահին առաջին կարգի նստարաններուն վրայ բազմած, կը սպասէր վարագոյրին բարձրանալուն, որպէսզի իր նստած տեղէն, Սիրանոյշի մուտքին, անտեղի շարժումով մը կամ անախորժ ծամածռութեամբ մը ջղայնացնէ մեծ դերասանուհին, վնաս պատճառելով անոր խաղին ներդաշնակ ու համաչափ ընթացքին :

Վարագոյրին ետեւ, Աբէլեան վերջին անգամ փոքրիկ ծակէն դէպի սրահը ակնարկ մը նետած պահուն կը նշմարէ խնդրոյ առարկայ դերասանուհին, եւ ահաւոր բարկութեամբ մը կը հրամայէ իսկոյն որ երթան եւ անբարեխիղճ «սոսխ»ը հեռացնեն սրահին առաջին կարգերէն եւ տանին զայն նստեցնեն սրահին ամենավերջին կարգի նստարաններէն մէկուն վրայ :

Վարագոյրը կը բացուի, Սիրանոյշ եւ Աբէլեան իրենց զմայլելի խաղով ժողովուրդին հիացման առարկայ կ'ըլլան :

Իր զարդախուցին մէջ Սիրանոյշին կամացուկ մը կը հասկցնեն պատահածը եւ Աբէլեանի բռնած դիրքը։

Մե՛ծ, մե՛ծ Սիրանոյշը, տակաւին ներկը երեսին, կը վազէ դէպի Աբէլեանին սենեակը, կ'իյնայ անոր վիզը, եւ արտասուախառն ողջագուրումով մը, կը մրմնջէ.

— Որքա՜ն բարի ես դուն, Յովհաննէս ջան, որքա՜ն բարի...

Արդարեւ, վերոյիշեալ դէպքը ցոյց կուտայ թէ Յովհաննէս Աբէլեան մէկն էր հայ բեմի այն հաւատաւոր առաքեալներէն որոնք միշտ ալ իրենց «ես»ը զոհած են հաւաքական գործի յաջողութեան ի խնդիր :

×

Բախտը չեմ ունեցած Մեծ Վարպետին խաղընկերը ըլլալու։ Բեմէն դուրս՝ կեանքի մէջ ալ միայն մէկ անգամ տեսած եմ զինքը՝ իր Փարիզէն Հայաստան մեկնելու նախօրեակին :

Այդ շրջանին, Փարիզի մէջ պիտի ներկայացուէր Շիրվանզադէի «Նամուս»ը : Ժամադրութիւն մը ունէի հեղինակին հետ, որ սկսնակ ու երիտասարդ դերասանիս քանի մը գլուխ-գլխի ցուցմունքներ ընել յօժարած էր :

Կը շտապէի այդ ժամադրութեանս հասնիլ, եւ արագ գնացքիս մէջ, յանկարծ տեսայ որ դիմացէն կուգար Ան, ճիշդ բարձրաբերձ լերան մը հանգոյն :

Քայլերս արագացուցի, գրեթէ վազելով հասայ իրեն, եւ փողոցին մէջ, Պուլվար Սէն Միշէլի վրայ, փարելով իր ձեռքերուն, սկսայ համբուրել զանոնք ու մըրմընջել.

— Վարպե՛տ...

Պահ մը երեսս ի վեր նայեցաւ, ու ապա, գրեթէ զարմացած, հարցուց.

— Ա՛յ տղայ, դու ո՞վ ես որ ինձ վարպետ ես անուանում :

— Ես, ես... ես սիրող... դերասան եմ, կակազեցի, ամօթէս մինչեւ ականջներուս ծայրը կարմրած :

Երբ «դերասան» ըլլալս իմացաւ, դէմքին վրայէն անյետացաւ խոժոռ արտայայտութիւնը, շրթներուն եզերքին երեւցաւ անուշ ժպիտ մը ու թեւս մտնելով եւ յամր յառաջանալով, յարեց.

— Հա՛, դերասան ես բալէս, էդ լաւ է։

Ու հասանք Շիրվանզադէին մօտ, Քաֆէ Սուրս, ուր արդէն հասած էր ան, եւ ուր կը սպասէր նոյնպէս Աբէլեանին :

Նստանք։ Եւ Յովհաննէս Աբէլեան շարունակեց :

— Հա՛, դերասան ես, լաւ է, լաւ է, երիտասարդ էլ ես, էդ աւելի լաւ է, բայց ա՛յ տնաշէն, ի՞նչ գործ ունիս էստեղ, քո տեղը էնտեղ է։ Էստեղ դու նման ես հողի մէջ արմատներ չունեցող այն մատղաշ տունկին որ վաղ թէ ուշ դատապարտուած է թօշնելու եւ խամրելու։ Ես գնում եմ, դու էլ պէտք է գնաս, էդ մէկը լաւ իմանաս, դու էլ պէտք է գնաս եւ պէտք է գնան նաեւ բոլոր քո նմանները...

Այսօր, երեսուն եւ աւելի տարիներ ետք, իրականութիւնը ցոյց կուտայ թէ որքա՜ն իրաւացի էին ողբացեալ վարպետին խօսքերը...

×

Գիշերային մռայլ խաւարին մէջ, աստղեր կ'իյնան յաճախ երկինքէն, սակայն պայծառ հետք մը կը թողուն իրենց ետին։

Այնպէս ալ, մարդիկ, կ'ապրին ու կը մեռնին, բայց անոնցմէ ոմանք իրենց մահէն յետոյ կը թողուն գործ մը որ անմահ է :

Այդպիսիներէն էր Յովհաննէս Աբէլեան։

Եւ այստեղ, կը խորհիմ թէ տեղին է միւս մեծ Յովհաննէսին՝ Թումանեանին հետեւեալ քառեակը զետեղել Աբէլեանի յիշատակին. —

Անց են կենում սէր ու խնդում ,
Գեղեցկութիւն, գանձ ու գահ,
Մահը մերն է, մենք մահինը ,
Մարդու գործն է միշտ անմահ :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԴՄԲԷԹԵԱՆ

(11 եւ վերջ)

տակաւին Թաքուն, մեծ անակնկալներու կապուած են ։

Ուրիշ հարց մը, — ծանօթ է նիւթը, ծանօթ իր հրաշալի ներգործութիւնը ։ Կարելի՞ է նոյն ներգործութիւնը ստանալ սակայն մեղուներէն տարբեր գործարանուորութեանց մէջ ։

Տօքթ. Կարտնըր փորձ մը կատարած է քացախաճանճին վրայ (այլ անուամբ՝ սեղանաճանճ) ։ Ու գիտած է որ արքայական բանդակին բաղադրիչ տարրերուն մէջ, անիտ փանթօթէնիքն է որ կեանք երկարելու զօրութիւնը ունի, եւ այդ զօրութիւնը կ՚աւելնայ՝ եթէ բանդակին խառնուի փոնթօթենաթ տը քալսիոմ ։ Միւս կողմէ կ՚ըսէ թէ արքայական բանդակը տասնեւօթն անգամ աւելի անիտ փանթօթենիք կը պարունակէ քան մեղուներուն քաղած բեղնափոշին ։ Աւելցնենք որ անիտ փանթօթենիք կը գտնուի ոչ միայն ծաղիկներու բեղնափոշիին մէջ, այլ եւ լեարդին, աղընկերին եւ դալին մէջ (կնոջ առաջին կաթը) ։

Իսկ ի՞նչ ներգործութիւն կրնայ կատարել մարդոց վրայ ։

Մեղուներուն թրթուրը, որ ոչ իսկ միլիկրամ մը կը կշռէ, իր ծանրութեան տասը հազար անգամ աւելին պէտք է ուտէ՝ մեղու դառնալու համար ։ Ուրեմն միլիոններով փեթակ պէտք է պարպել՝ երիտասարդացնելու համար ծերուկ մը, եթէ հարկ է փորձել մարդոց վրայ ։ Ասկէ՝ արքայական բանդակին սղութիւնը ։ Փորձարկու մը կը հաստատէ թէ մէկ բժիշէ քաղուած արքայական բանդակը, ըսենք մէկ միլիկրամ, եթէ հալեցնենք կէս լիթր ջուրի մէջ, եւ առաւօտուն խմենք մէկ պուտոյի դգալ, հրաշալի գգայութիւն մը կուտայ, առողջութեան եւ երանութեան տարօրինակ վիճակ մը կը ստեղծէ (*) ։ Բայց ուրիշ փորձարկու մը, որ մորթին տակ ներարկում է կատարած, նուաղած ինկած է ։

Մամնագէտ մը դիտել կուտայ թէ ժամանակ մը, երբ մեղրը իբրեւ դեղ ներարկելու խօսք կ՚ըլլար՝ հրաշագան բուժումներու յոյսերով, ոմանք աճապարեցին եւ ... խոշոր պալարներ չինեցին ասեղին մտած տեղը ։ Այժմ ալ շատերը սկսած են մեղր ուտել առատօրէն, չէչով միասին, ոմանք ալ ծաղիկներու բեղնափոշի ։ Համբերութիւն, յուսախաբ չըլլալու համար ։ Գիտունները կ՚աշխատին, սպասեցէք որ եզրակացութեան մը հասնին ։ Դեռ կանուխ է հաւատալու համար թէ մեղուներու արքայական բանդակը կրնայ բուժել խլիրդը (քանսէր), հիւծախտը (վէրէմ), փարքենսոնեան դողդղուքը, կամ երկարել մարդոց կեանքը ։

Աննշան սունկերուն արտադրութեամբ (փէնիսիլլին իւր սարօքն) հրաշքներ կը գործուին այսօր ։ Ոչ մէկ կասկած թէ վաղը մեղուներու արքայական բանդակը եւս անհաւատալի եւ անակնկալ նուաճումներ պիտի արձանագրէ բժշկական արուեստին մէջ, — մատչելի եւ իրական ։ Բայց անհամբերութիւնը կրնայ աղետալի դառնալ, գգո՛յշ ոէքլամներէն, — փափայի տուզախ, ինչպէս կ՚ըսէր մեծ - մայրիկս ։

ՏՔԹ. Շ. ՍՅՎԱՋԵԱՆ

(*) Հրապարակի վրայ կը գտնուին զանազան պատրաստութիւններ, որոնք կը կոչուին ափիւէրոմ (մեղուական շինուկ), — խմելու համար ։ Դիմել դեղարան ։

ՍԱՐՈՅԵԱՆ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

●

ԽՄԲ. — Ինչպէս գրած էինք՝ ծանօթ գրագէտ Ուիլեըմ Սարոյեան շաբաթ մը մնացած էր Աթէնք ։ Հելլէն մամուլը բազմաթիւ յօդուածներ հրատարակեց հայ գրագէտին մասին, ստորեւ՝ կուտանք գլխաւոր մասերը ։

Ասկէ 23 տարի առաջ, երիտասարդ մը, Սան Ֆրանչիսկոյի իր ցուրտ յարկաբաժինին մէջ առանձին, գրամեքենային վրայ կը գրէր նամակ մը՝ ուղղուած անծանօթ անձի մը. — «Սիրելի պարոն, այս պահուս սարսափելի ցուրտ կ՚ընէ Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ եւ ինքզինքս սառած կը զգամ ։ Այս տարի ձմեռը շատ խիստ է ։ Ամէն անգամ որ կ՚որոշեմ պատմուածք մը գրել, կը ստիպուիմ նախապէս շուէտական մարզանք ընել՝ տաքնալու համար ։ Հարց կուտամ թէ Հանրապետական կուսակցութիւնը ի՞նչ ճար մտածեց մսող երիտասարդ գրողներուն համար ...» ։

Այս երիտասարդը կը կոչուէր Ուիլեըմ Սարոյեան ։

Երիտասարդ Սարոյեան շարունակելով կը գրէր. — «Պատմուածք մը ղրկեցի «Սքրիպս» պարբերականին ։ Մերժեցին ։ Փորձ մը ղրկեցի «Եէյլ Ռիվիւ»ին ։ Մերժեցին ։ Ծխել գնելու դրամ չունիմ ։ Տարիուկէս է որ նոյն շապիկը կը հագնիմ եւ կօշիկներս ծակած են, — բայց կը շարունակեմ հաւատալ՝ թէ մէկը որ գրագէտ ըլլալու փառատենչութիւնը ունի՝ պէտք է միշտ այսպիսի փորձանքներ դիմագրաւէ» ։

Այս տարօրինակ նամակը հրատարակուեցաւ 1934ին Սարոյեանի պատմուածքներու առաջին հաւաքածոյին մէջ ։ Քննադատները չէին գիտեր, թէ ո՞ւր կարելի էր դասել այդ գիրքը ։ Ոչ պատմուածք էր ոչ ալ փորձ ։ Մենախօսութեանց հաւաքածոյ մըն էր ։ Սարոյեան արհամարհած էր ամերիկացի քննադատները ։ Իր գրամեքենային առջեւ նստած եւ գիրք մը գրած էր, առանց որոշ առարկայի ։ Կը խօսէր իր եղբայրներուն եւ փառատենչութիւններուն, իր նախահայրերուն կողմէ Ամերիկա բերուած հայկական աւանդութիւններուն, իր հօրը՝ Արմենակի եւ մօրը՝ Թագուհիի մասին, Քալիֆորնիոյ եւ արեւին տակ՝ ոսկեշող խաղողներուն մասին ...

Քննադատները ուրիշ ելք չունենալով՝ միաձայնութեամբ գլուխ - գործոց որակեցին գիրքը ։

1940ին Սարոյեան Ամերիկայի ամէնէն սիրուած գրողներէն մէկն էր արդէն ։

Սարոյեան նստած էր իր բնակած պանդոկին պատին մէջ ։ Բարձրահասակ, լայնշի ու կլո՛ր ուսերով, գորշ մազերով, հաստ պեխերով եւ շատ անոյշ աչքերով մարդ մը՝ որ իր երկու զաւակներուն, Արամի եւ Լիւսիի հետ պտոյտի ելած է Միջերկրականի ափերը ։

— Այս պահուս ի՞նչ կը գրէք, Պ. Սարոյեան ։

Վերջացուցի վէպ մը, որուն խորագիրն է «Խենթ ես, Հայրիկ» ։ Ներշնչուեցայ աղջիկէս ։ Միւս կողմէ, աշնան, Պրոտուէյի մէջ պիտի ներկայացուի «Մութ Քարայրը» խորհրդանշական խորագրով իմ մէկ գործը, ուր կը ներկայացնեմ թատրոնի կեանքը՝ վարագոյրի ետին ։

— Ձեր գործին մէջ զօրաւոր հաւատք մը ունիք մարդուն ապագային մասին. դեռ կը պահէ՞ք ձեր այդ հաւատքը ։

— Ինչո՞ւ չէ ։ Կը կարծեմ թէ՝ այսօր մարդուն ապագան աւելի լաւ է, քան որեւէ ուրիշ ատեն ։

Այս միջոցին Սարոյեանի տղաքը դէպի պառ խուժեցին ։ Տասնըմէկ տարու Լիւսին կախուեցաւ հօրը վիզէն ։

— Լիւսին գրող է, ըսաւ Սարոյեան հպարտութեամբ, նոր աւարտեց իր առաջին գիրքը՝ «Պարչելոնայի Ռօզա»ն ։

13 տարու Արամը, լըջօրէն նստաւ եւ լեմոնատ մը ապսպրեց ։

— Շատ մեծ գիրք մը պիտի ուզէի գրել, ըսաւ Լիւսի ։

Հայրը՝ փետուրի պէս վերցուց զայն եւ նստեցուց ծունկերուն վրայ ։

— Երբ բաւական մեծնաս՝ պիտի հասկնաս թէ աշխարհի ամբողջ փիլիսոփայութիւնը մէկ բառի մէջ պարփակուած է միայն ։

— Ո՞րն է այդ բառը, հարցուց Լիւսի, լայնօրէն բանալով իր շագանակագոյն աչքերը ։

Սարոյեան մելամաղձօրէն ժպտեցաւ եւ մրմնջեց.

— Ճշմարտութիւն ...

Հաճելի է տեսնել Սարոյեանը, նստած իր զաւակներուն հետ ։ Հայերուն հետ՝ հայերէն կը խօսի միայն ։ Քսաներեք տարի առաջ, Սան Ֆրանչիսկոյի իր սենեակին մէջ ցուրտէն դողացող երազկոտ Հայորդին վերջապէս հասած է հո՛ն՝ ուր արժանի էր հասնելու ։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԸ ԱՆԿԷՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղը իր գործօն ընկերուհիներէն Տիկին Սիրուն Պալիկեանի ի պատիւ թէյասեղան մը սարքած էր անոր Ամերիկա մեկնումին առթիւ ։

Տիկին Պալիկեան հինգ հազար Ֆր. նուիրած է մասնաճիւղին, շնորհակալութիւն յայտնելով իրեն եղած այս գնահատական արտայայտութեան համար ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

●

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ Դպրոցասէր Տիկնանց Աղջկանց վարժարանին ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ կիրակի օրը, Յունիս 30ին ։

Հանդէսին կը նախագահէին Րէնսիի քաղաքապետը եւ իր շնորհալի տիկինը ։

Յայտագիրը կը բաղկանար խմբական երգերէ եւ արտասանութիւններէ, հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, որոնց մէջ արտասանողները մեծ յաջողութիւն ցոյց տուին ։

Առաջին մասէն ետք, տեսչուհի Օր. Հ. Գարագաշեանի հրաւէրով, Քաղաքապետը, որ միշտ համակրանք տածած է Դպրոցասէրի եւ տեսչութեան հանդէպ, բեմ բարձրացաւ եւ խանդավառ ճառ մը խօսեցաւ, գովաբանելով հայ ժողովուրդին բարեմասնութիւնները, եւ կրթասիրութիւնը եւ իր խօսքը վերջացնելով, ըսաւ թէ Ֆրանսացիները եւ Հայերը զիրար կը սիրեն, որովհետեւ նոյն սիրտն ու հոգին ունին ։

Տեսչուհիին գրաւոր տեղեկագրէն, ներկաները լսեցին, որ 1956 - 1957 դպրոցական տարեշրջանին ալ աշակերտութիւնը արդիւնաւոր աշխատանք ցոյց տուած է ։ Տարեվերջի գրաւոր եւ բերանացի քննութիւնները յաջող անցած են եւ ներկայ խնամակալներն ու հոգատար մարմնի անդամները իրենց գոհունակութիւնը յայտնած են ։ Աշակերտուհիները մասնակցած են պետական քննութիւններուն ։ Երկու հոգի մասնակցած են նախակրթարանի քննութիւններուն եւ յաջողած ։ Պրէվէի քննութիւններուն մասնակցած են չորս աշակերտուհիներ, որոնց յաջողութիւնը ապահովուած է եւ արդիւնքը պիտի ծանուցուի շուտով ։

Տեղեկագրէն վերջ տեղի ունեցաւ մրցանակներու բաշխումը ։

Հանդէսին երկրորդ մասը յատկացուած էր պաշտահանդէսին ։ Բազմաթիւ ընտանիքներ եւ համակիրներ բոլորուած էին սեղաններու շուրջ ։ Աշակերտուհիներու խմբական եւ անհատական ծպտուած պարերը շարունակուեցան մինչեւ ուշ ատեն ։ Ուշադրաւ էին նաեւ Դպրոցական նախկին սանուհիներէն Օր. Քէօչկէրեանի պարերը, որոնք ջերմօրէն ծափահարուեցան ներկաներուն կողմէ ։

Ներկայ բազմութիւնը գոհունակութեամբ մեկնեցաւ ։

Առիթէն օգտուելով կոչ կ՚ընենք մեր հայրերուն եւ մայրերուն, որպէս զի աւելի մեծ թիւով արձանագրել տան իրենց զաւակները, 1957 - 1958 տարեշրջանին համար եւ այժմէն, օգտուելու համար ամբողջ Եւրոպայի մէջ գոյութիւն ունեցող միակ Աղջկանց հայ վարժարանէն, ուր ոչ միայն հայեցի դաստիարակութիւն կը տրուի, այլեւ Ֆրանսական երկրորդական վարժարաններու կրթութիւն ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (81)

ԵՐԿՈՒՆՔ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԷ.

●

ՔՍԱՆ ԵՕԹ ՏԱՐԻ՛

— Աշոտ եւ իւր հայրն Սպարապետը հանելուկ մ՚են, ի՞նչ կ՚ուզեն, ի՞նչ կը մտածեն, Աստուած միայն գիտէ. մեր ճամբուն եւ նոցա ճամբուն մէջ ահագին հեռաւորութիւն կայ ։ Բայց այսպէս դարձեալ, Յովնան միշտ կ՚ըսէ թէ եղածէն, երեւոյթէն մարդ դատապարտել պէտք չէ, այլ յանցանքի ապացոյցը ձեռք ունենալու եւ այնպէս պատժելու է ։ Եւ այդ բանին համար Բուղայի դիւանէն՝ այդ երեք յանցաւորներուն վնքեալ թուղթը ձեռք անցնելով դատապարտել տուաւ Աշոտ Արծրունւոյ մատնիչները ։ — Բայց դու ինձ այն գրուցէ թէ այս երիտասարդ Սիւնեաց երկիրը թողել ուր ելեր ես, ինչ է որ զքեզ այսպէս կը շրջագայէ ։ Ով է այն կինը որ այսօր մեզ այնչափ գովեցիր ։

— Այդ կինը կուսանաց վանքի մայրապետ մ՚է ։

— Վասկանուշ է իւր անունը ։

— Դու ուսկի՞ գիտես ։

— Բագրատունեաց ցեղէն է ։

— Դու կը ճանչե՞ս զինք ուրեմն ։

— Այո, շատերէն լաւ կը ճանչեմ ։

— Իրաւունք չունէի՞ զինք այնչափ գովելու ։

— Բայց դու ի՞նչ տեսար ։

— Ի՞նչ տեսայ. կին մը տեսայ որ իր իշխանութեան տակ գտնուող ամէնքը իր իմաստութիւնը, իր առաքինութիւնը, իր արդարութիւնը կը գովէին. բոլոր Արտանուշի գաւառը եւ շրջակայքը իբրեւ թագուհի զինք կը յարգեն ։ Կայ բան մ՚ել որ հիմա չեմ կրնար գրուցել ։

Խօսրով այս միայն կ՚ուզէր իմանալ, ուստի լռեց, եւ իր ուշադրութիւնը դարձուց Գուրգէնի եւ Իշխանիկի ուշադրութեան ։

— Ինչ անամօթ մարդիկ են այդ Յոյները, կ՚ըսէր Գուրգէն, որովհետեւ ես տարի մը չերեւցայ, կայսեր հրովարտակաւ իմ արեանց եւ քրտանց տրիտուր պարգեւեալ Թորթում կ՚ենեն կը յափշտակեն. բայց Աստուած ինձ տուած է այս բազուկը որ պիտէ ջախջախել, եւ այս սուրը որ պիտէ յօշոտել. այս յիմարները այնչափ շուտով մոռցան Գուրգէն ։ Վաղը ես Թորթում եմ ։

— Երբ եւ ուր կ՚ուզես քեզի հետ եմ, կ՚ըսէր Իշխանիկը, միայն իմ ղրկած ձիաւորքս Յունաց բանակին եւեւէն դեռ չդարձան ։

— Այդ կը նշանակէ որ վատ Յոյները մինչեւ Կարին կը փախչին, հազարաւորք՝ երկու հարիւր մարդու առջեւէն ։ Ախ, Հայոց ազգ. այս ինչ անէծք է քու վրադ որ այսպիսի անարդ ու վատթար պետութեան ստրուկ եւ գերի ես դարձեր ... Վաղն ուրեմն կը կարգադրենք թէ ի՞նչ պիտի ընենք, ըսաւ Գուրգէն եւ ելաւ, եւ ամէնքը գնացին ննջելու ։

Գուրգէնի գուշակութիւնը ճիշդ էր, Յոյները Կարինի ճամբան առեալ կ՚երթային. այս լուրը հազիւ թէ իմացաւ Բագրատունի Իշխանիկը եւ գնաց հաղորդելու Գուրգէնի, ահա հետեւակ գրաբեր մը կը հասնէր Արտանուշ գաւառէն նամակաւ, որ արտօրնօք օգնութիւն կը խնդրէր աբարացի աւազակաց դէմ որ յանկարծ մըտեր երկիրը իրենց սովորական բարբարոսութեամբ ամէն չարիք կը հասցնէին գիւղացւոց, եւ Սմբատաւան պաշարել էին ։

Նոյն միջոցին երբ նամակը կը կարդար Իշխանիկը, Յովնան, Խօսրով եւ Աշոտ Գուրգէնի սենեակը կը մտնէին. Յունաց փախուստը ամէնն ալ գիտէին ։

Եւ ահա Իշխանիկը նամակը բարձրաձայն իրենց կարդաց, եւ աւելցուց.

Ահա վիճակը, պատուական բարեկամներ, ես չեմ կրնար անօգնական թողուլ դրացի գաւառ մը, որուն բոլոր բնակիչքը հայ են եւ ինծի կը դիմեն, ոչ միայն իբրեւ Հայու, այլեւ Բագրատունւոյ, վասն զի ինչպէս ձեզ յայտնի է, այս գաւառը անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր Բագրատունեաց առաջին սեփականութիւնն է ։

— Ո՞վ է տէր երկրին, ո՞վ գրեր է այդ, ո՞վ է ստորագրեր այդ նամակին, հարցուց Գուրգէն ։

— Ստորագրողը «Վասկանոյշ Բագրատունի, Մայրապետ Աստուածամայր վանուց Արտանուշի ։ Այս կինը հօրեղբօր զաւակ է Սպարապետին, հռչակաւոր իմաստութեան եւ առաքինութեամբ, Տայոց եւ թէ Բարձր Հայոց նահանգներու մէջ ։

— Ինչ կեցեր կը դանդաղինք, երթանք, ըսաւ Աշոտ եւ ոտք ելաւ ։

— Կեցցես, Աշոտ, կ՚ըսէր Գուրգէն ծիծաղելով, այս կինն էլ դիր քու միւս կնոջ քո վորու կենաց մեզ երէկ գինի խմուցիր ։

— Նոյն կինն է, պէտք չէ ժամանակ կորսնցնել, կգըսէր ։

Այս բոլոր խօսակցութեանց մէջ Խօսրով որ բերան չմացաւ, զՅովնան կը զննէր, որ Վասկանոյշ անունին փոքրիկ աննշմարելի ցնցում մը միայն ունեցաւ. իսկ անկից վերջ անխռով էր քարէ արձանի պէս ։

— Երթանք ուրեմն, կ՚ըսէր Գուրգէն ծիծաղելով բարձրաձայն. ի՞նչ կ՚ըսես Յովնան, մեզ է այս տղան. տեսէք, զէնքերն արդէն առաւ եւ սաղաւարտը կը դնէ ։

ԾԵՐԵՆՑ

(Շար.)

խաղաղական Խորհուրդին երկու Թեկնածուներ՝ Փերվուխին եւ Սապուրով եւս արձակուած են իրենց պաշտօներէն: Պաշտօնական յայտարարութիւն մը չկայ, թէ այս երկուքը արդեօք տակաւին կը մնա՞ն կուսակցութեան շարքերուն մէջ: Այսպէս թէ այնպէս, անակնկալները կըրնան իրարու յաջորդել:

Այս բոլորը յայտնելով, Մոսկուայի ձայնասփիւռը չճշդեց, թէ կուսակցութենէն արտաքսուելով հանդերձ, «հակակուսակցական խմբակ»ի անդամները արդեօք իրենց պաշտօնները դեռ կը պահե՞ն կառավարութեան մէջ: Մոլոթով եւ Գականովիչ փոխ-նախագահներ էին, իսկ Մալենկով լուսաւորութեան նախարարութեան փոխ-նախագահ:

Լեհաստանէն հասած լուրերուն համաձայն, մաքրագործումներ կը նախատեսուին նաեւ արբանեակ երկիրներու մէջ: Յատկապէս՝ Արեւելեան Գերմանիա «Ուլպրիխտի դիրքը վտանգուած է» եւ Չեխոսլովաքիա:

Համայնավար կուսակցութեան չորս պարագլուխներուն արտաքսումը անակընկալի բերաւ ամերիկեան քաղաքական շըրջանակները: Միացեալ Նահանգներ ո՛չ մէկ բացատրութիւն կուտան այս ուղղութեամբ, սպասելով Մոսկուայի իրենց դեսպանին պաշտօնական տեղեկագրին:

Լոնտոնի մէջ, Խ. Միութեան անցուդարձերուն մասնագէտներուն կարծիքը այն է, թէ Բերիայէն ետք, համայնավարներու գլխաւոր տագնապն է այս վերջինը:

Համայնավար կուսակցութեան Կ. Կոմիտէն իր չորս գլխաւոր գործակիցները արտաքսելէ վերջ, անդամներուն թիւը եօթնէն բարձրացուց տասնըմէկի:

Երէկ առտուան ֆրանս. մամուլը մեծ խորագիրներով կը հաղորդէր լուրը: Ընդհանուր կարծիքը այն է՝ որ Խ. Միութեան վարիչ մարմինը կրկին բաժանուած է՝ ինքն իր մէջ: «Իւմանիթէ» չորս պարագլուխներու «հրաժարումը» կը նկատէ համայնավարական «ողջախոհութիւն»... սակայն տակաւին լուրը չէր ստացած, որ չորս «ընկերները» արտաքսուեցան նաեւ կուսակցութեան շարքերէն:

Ներկայիս Խրուշչեւ Խ. Միութեան միահեծան տէրն է: «Փրաւտա» չորս պարագլուխները կը նմանցնէ ... Բերիայի:

Համայնավար Չինաստանի մամուլը, երէկ առաւօտ ո՛չ մէկ տեղեկութիւն կուտար Խ. Միութեան մէջ կատարուած փոփոխութիւններուն շուրջ: Միւս կողմէ Եուկոսլաւիոյ մէջ յայտարարուեցաւ, թէ Պելկրատի եւ Մոսկուայի միջեւ յարաբերութիւնները կրնան բարելաւուիլ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ պիտի հրատարակուի զոր. տը Կոլի յուշերը:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ Մայիս 30ին ձերբակալուած հարիւրաւոր մարդիկ հացադուլ կ'ընեն:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ Քատարի կառավարութեան իշխանութեան գլուխ գալէն ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով յայտարարուեցաւ, որ մեկուսացման մեծագոյն կայանը կը գտնուի Փեշտայէն յիսուն քիլոմեթր անդին: Նախապէս տասը հազար բանտարկեալ կար այնտեղ:

ՓէՔԻՆԻ մէջ «աջակողմեան հոսանք» մը ղիմակազերծուած է, համայնավար կուսակցութեան մտաւորական խմբակցութեան մէջ:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ համայնավար մամուլը, բանակէճի սկսաւ Խ. Միութեան թերթերուն հետ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ երկու հարիւր յիսուն հազար բժիշկներ կան, որոնց միայն քըսան հազարը կը գործածէ արդիական միջոցները: Մնացեալները նախնական խոտերով կը «բժշկեն» իրենց հիւանդները:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ բանջարեղէններու գիները յաւելում պիտի կրեն՝ մինչեւ յառաջիկայ շաբաթ:

ԵՐԱԺՇՏ. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԵՐԳԻՆ

Բ. հազար ֆրանք: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՏԱՐՕՆ – ՍԱՍՆՈՅ ՉՈՐՍ Հայր. Միութեան Հերոսներու Յիշատակի հանդէսը՝ 28 Յուլիս Կիրակի Սէն Անտրէի Պէլվէտէր պարտէզի մէջ: Մարսէյլ:

Տպ. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը՝ «Կապոյտ Խաչ»ի օրը կը տօնէ դաշտահանդէսով մը, այս կիրակի, ամբողջ օրը, Տէսինի ծանօթ անտառը՝ Քաֆէ Լաֆարկի եւեւը:

Առաւօտուն, օթօքարը՝ կը մեկնի, ժամը ճիշդ 9ին, Փլաս Կիշառէն: Ժողովուրդէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Ներօյ (Մարսէյլ) շնորհակալութիւն կը յայտնեն այն հայ ընտանիքներուն որոնք մասնակից եղան իրենց ցաւոն կսկիծին իրենց զաւկին Ժան-Կլոտի մահուան առթիւ:

×

Mr. et Mme Nerault remercient les familles arméniennes qui ont pris part à leur profonde douleur à l'occasion de la perte de leur fils Jean Claude.

ԼԻՈՆԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԴՊՐՈՑԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս Կիրակի, Կապլյէոնի սրճարանը, Տէսինի Ջրանցքին եզերքը:

Արտասանութիւններ, մեներգներ, խըմբերգներ եւ ծիծաղաշարժ խօսակցութիւններ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ եւ աճպարարութիւններ ու զարմանազան անակնկալներ:

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Տէսինի Հայութիւնը:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Պօմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահի մէջ:

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին:

Ի նպաստ Ֆ. Կ. Խաչի բարենպատակ ձեռնարկներուն:

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարժարանի աշակերտութեան համար:

Յայտագիր՝

Հանրային կեանքէ կրթիչ եւ զուարթ ներկայացում մը, տրամախօսութիւններ, նուագ, երգ, մանկական պար եւն.:

*

Սէն Ժերոմի (Մարսէյլ) Ս. Սահակ-Մեսրոպ վարժարանի, կազմակերպուած Թաղ. Խորհուրդի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Ազգէն Մարտիրոսեանի, այս շաբաթ ժամը 21ին, Վարդապետի սրահին մէջ, ճոխ յայտագրով:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Քղիի Հայր. Միութեան: 7 Յուլիս, Սէն Լուկրան Փէնի Եօթնեղբայրեաններու նախկին օդասուն ագարակը:

Գեղարուեստական բաժին:

Արեւելեան նուագ Թորգոմ եւ որդի:

Առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Տեղւոյն վրայ կը ծախուի Շիշ քէպապ եւ պաղ ըմպելիներ:

Բարձրախօս Ալքազ նուագատուն:

Մուտքը ազատ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Կիւլխատան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօրաքրոջ՝

ՏԻԿԻՆ ԱՆԳԻՆԷ ՀԱՎԼՈՒՃԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

Թաղիս Ս. Գ. Լուս. Գիւտ Նշխարաց եկեղեցւոյ հիմնարկութեան եւ անուան 26րդ տարեդարձին առթիւ, հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ տեղի պիտի ունենան այս կիրակի առաւօտ, հանգուցեալ հիմնադիրներու — Առաջնորդ Պալաքեան Ս. Հօր, Գ. Շահլամեանի, Ա. Դարբինեանի, Ո. Անտուրեանի, ինչպէս նաեւ Սահակ Մեսրոպ Մշակոյթի Ազգ. Տան հիմնադիր նախ. Թաղ. Խորհուրդին անդամներու եւ եկեղեցւոյ եւ սրահի կառուցման նիւթապէս եւ կամաւոր աշխատանքով սատարող բոլոր ազգայիններու ննջեցեալներու հոգւոց ի յիշատակ: Կը հրաւիրենք Մարսիլիոյ հայ ժողովուրդը՝ ներկայ ըլլալ սոյն հոգեւոր հանդիսութեանց, ի յարգանս բոլոր հանգուցեալներուն:

Այրի Տիկին Եազուտեանց եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԽՈՐԷՆ ԵԱԶՈՒՏԵԱՆՑԻ

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Ասլանեան եւ Եազուտեանց ննջեցելոց յիշատակին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները:

ՌՈՆԻ - ՍՈՒ – ՊՈՒԱՅԻ ԼՍԱՐԱՆ

Եղանակին վերջին դասախօսութիւնը աս շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին, Քաֆէ տիւ Քոմէրսի վերնայարկը:

Կը խօսի երիտասարդ մտաւորական Պ. Եռիքարտաշեան Անտրէ, ֆրանսերէն լեզուով, երիտասարդները հետաքրքրող նիւթի մը շուրջ:

Կը նախագահէ Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Կառ. տը լ'Էսթէն օթոռայ ժամը 20.50ին:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ

Ս. ՂԱԶԱՐ (ՎԵՆԵՏԻԿ)

Վերջին երկու տարիներու յաջողութիւնէն քաջալերուած, մանաւանդ երիտասարդութեան մօտ, այս տարի՝ կրկին կը կազմակերպուի ուխտագնացութիւնը:

Խումբը պիտի այցելէ Հռոմ, Փոմփէյ, Նափոլի եւ վերջին երկու շաբաթը Վենետիկ:

Մեկնում՝ Օգոստոս 8ին, եւ վերադարձ՝ Սեպտեմբեր 1ին:

Մանրամասնութեան եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

Dr. Aram Djindjian
29 rue Bleue, PRO 79-09
G. Atamian
53 rue Chateaudun, TRI 57-74
H. Basmadjian
11, Rue Béranger
Arnouville-les-Gonesse (S. et O.)
Mr Tzron
58, Bd Serrurier PARIS-19

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ընկ. Յարութիւն Տէմիրճեանի բնակարանը:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.—Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 20.30-ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առտու, ժամը 10ին, Պառ տիւ Կլոպ, 7 Պուլվ. տ'Աթէն: Օրակարգ՝ նիւթական եւ բարոյական զեկուցում եւ վարչութեան ընտրութիւն:

ՎԱՐՁՈՒ Է

Արձակուրդի եղանակին համար, սենեակ մը, խոհանոցով, օդաւէտ, բարձր դիրքի վրայ: Փարիզէն 250 քիլմ.:

Դիմել Չաղացպանեանի՝

Ballan-Mire. Indre et Loire

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԹԱՏԵՐ. ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մարսէյլի (Պօմոն) Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի կողմէ: Կիրակի, 7 Յուլիս, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սալ տ'Աթէն, 15 Ավընիւ տը լա Վիքթուար:

Կը ներկայացուին ծանօթ թատերագիր Գրիգոր Վահանի «ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ», (կատակերգութիւն ժամանակակից Հայ կեանքէ) եւ Հայկական պար, Նոր Սերունդի Պօմոնի պարախումբի կողմէ:

Տոմսերու մասնակցութիւն 200 եւ 250 ֆրանք.

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Օդ. կայանի չէնքին ի նպաստ.— Զարեհ Պէյ Նուպարէ 50.000 ֆրանք, Պ. Արմենակ Համբարձումեանէ յիսուն հազար ֆրանք: Զ. եղբարք քսան հազար (այս վերջինը «Յառաջ»ի միջոցով):

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլը, Տեղւոյս Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան մեծ դաշտահանդէսը, այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէխինէի, Շաթօ Պօրկարտի զեղեցիկ փառքին մէջ:

Կը խօսի Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին:

Երգեր, արտասանութիւններ եւ մասնաւոր բարձրախօս երգապնակներով:

Գնդակի մրցում տարեցներու եւ պատանիներու միջեւ:

Ճոխ պիւֆէ եւ այլազան ուտելիքներ:

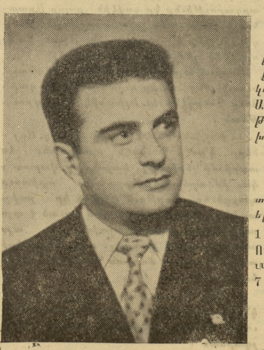
Օթօքարները կը մեկնին ժամը 8.30ին Շըմէն տը լա Փիլն, 8.45 դպրոցին առջեւ, 9ին Փլաս Վեռտէօն, 9.15 Քուռ Պերիա եւ Ժան Ժօրէս: Պիտի կենան նաեւ Փաքսին առջեւ:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԾԱՆՕԹ ԵՐԳԻՉ ԱՒԵՏԻՍ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆԻ

10 երգերը մէկ երգապնակի վրայ
ՄԻՔՐՈՍԻՅՈՆ

Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ երգած է 10 երգեր, բոլորն ալ բուռն ծափերու եւ կրկնութիւններու արժանացած Փարիզի հայկական հանդէսներուն մէջ, երաժիշտ Պ. ԱՒԵՏԻՍ ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ տնօրէնութեամբ եւ Փարիզի սէնֆօնիք նուագախումբի ընկերակցութեամբ:

ԳԻՆ 2200 ՖՐԱՆՔ

Իւրաքանչիւր երգապնակի հետ կը տրուի 10 երգերու բառերը պարունակող երգարաններ:

1.— Կիլիկիա, 2.— Ես քեզ տեսայ, 3.— Ով սիրուն, սիրուն, 4.— Ողջո՛յն, Երեւան, 5.— Հայու աղջիկ, 6.— Հայրենիք, 7.— Չիս սառում, 8.— Առ նազելին, 9.— Աղբիւրի մօտ, 10.— Աշուղական:

Կը ծախուի Պ. Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆի մօտ, Ալֆորվիլի եկեղեցիին ճիշդ դիմացի տունը եւ գրատուները:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Fondateur : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 փր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրաք: Հատը 12 փր.

ՇԱԲԱԹ 6 ՅՈՒԼԻՍ • SAMEDI 6 JUILLET 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7934 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3735

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

•

Սթալինեան դպրոցին վերջին պահակները՝ Մոլոթով, Մալենկով, Շեպիլով եւ Կաղանովիչ դատապարտուեցան առջի օր Կեդր. Կոմիտէի լիակատար նիստին մէջ։

Ձեռնպահ մնացած էր... Մոլոթով։

Դատապարտուեցան իբրեւ հակա-կուսակցական պաշտօնական զեկոյցի մը մէջ, իրենց «սխալներուն» համար։ Ներքին թէ արտաքին ճակատներուն վրայ, Հատուածական քաղաքականութիւն վարած են կուսակցութենէն ներս, մասնաւորապէս Մալենկով, Մոլոթով եւ Կաղանովիչ։ Իսկ Շեպիլով որ Արեւմուտքի փիք–ըփ–պոյը ըմած է իր ժպիտով, եթէ առանձին բան մը չէ ըրած, գործակցած է երեք մեղադրեալներուն հետ։ Արդ, այս «սթալինականները» կը հեռացուին ճիշդ սթալինեան մեթոտներով։

1956 Փետրուարին կուսակցութեան 20րդ համագումարը արդէն կը գծէր նոր ուղեգիծ մը բաւական նորութիւններ բերելով Սթալինի մահէն ետք։

Խրուշչեւ վնասակար կը գտնէր մասնաւորապէս մէկ անձի մը ղեկավարութիւնը, եւ նոր նշանաբանը կ'ըլլար՝ հաւաքական ղեկավարութիւն։

Այսօր եթէ երեւութապէս կը մնայ Մոսկուայի մէջ հաւաքական ղեկավարութիւն մը, կարելի չէ այլեւս ժխտել թէ այդ ղեկավարութեան մէջ իսկ թիւ 1 տեղը կը գրաւէ Խրուշչեւ։

Այսպէս նոր յաղթանակ մըն է որ կը տանի, այսօր, հեռացնելով չորս «վնասարարներ», որոնց գլխաւորն է անշուշտ Մոլոթով, ամէնէն սթալինեան տիպարը մնացորդաց մէջ, որուն գլխուն արդէն դալիք կար՝ այն օրէն ի վեր երբ Թիթօ կ'երթար Մոսկուա։

Այդ ժամանակ Կրեմլինը սկսեր էր արդէն զոհել Մոլոթովը Եուկոսլաւիոյ վարչապետին։

Եւ Մոլոթով կը հրաժարէր արտաքին նախարարութենէն այն օրը՝ երբ Թիթօ Մոսկուա կը հասնէր։ Կարելի չէր անշուշտ լաւագոյն նուէր մը ընել այս յանդուգն համայնավարին, որ դուրս բռնած էր Մոսկուայի։

Այսօր Մոլոթովի դատապարտութեան մէջ կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ նաեւ իր սխալ եւ «հակալենինեան» ընթացքը հանդէպ Եուկոսլաւիոյ։ Խրուշչեւ իր օծիքին կը փաթթէ նաեւ Աւստրիոյ դաշնագրին հարցը։

Մալենկով եւ Կաղանովիչ ինչպէս ընկեր Շեպիլով, որուն ժպիտը սկսած էր հրապուրել Արեւմուտքը, ունեցած են նոյն «գիջումները» հատուածական քաղաքականութիւն վարել կուսակցութեան մէջ՝ վնասելով համայնավարութեան գերագոյն շահերուն։

Այս տեսակ մաքրագործումները սակայն միշտ աւելի յուզում կը պատճառեն ազատ աշխարհի մէջ քան թէ երկաթէ վարագոյրէն ներս։

Ամերիկա արդէն «ծանր տագնապ» մը կը տեսնէ Խորհրդ. Միութեան մէջ, մինչ «Փրավտա»ն նոր ուժեղացում մը կը տեսնէ կուսակցութենէն ներս, ինչպէս Բերիայի դատապարտութենէն ետք։ Կառավարական պաշտօնաթերթը կը հաստատէ լենինեան սկզբունքներու նոր յաղթանակ մը, ապահովելու համար կուսակցութեան միասնականութիւնը։

Անշուշտ այնքան պարզ չէ Խրուշչեւի քաղաքականութիւնը եւ ազատ աշխարհը չի կրնար գիտնալ թէ ի՞նչ են Խ. Միութեան նոր նպատակները։

Այն օրերուն մանաւանդ՝ երբ Կրեմլին ապագինում կը հոլովէ ամէն կողմ, ներքին ճակատի վրայ աւելի քան երբեք բանակին կը յանձնէ երկրին ղեկավարութիւնը, իր կողքին առնելով Ժուկովը։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

•

ԵՐԵՔ ՊԱՐԱԳԼՈՒԽՆԵՐԸ ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ԻՐԵՆՑ ՊԱՇՏՕՆՆԵՐՆ ԱԼ ԿՈՐՍՆՑՈՒՑԻՆ...

Վերջին ամիսներուն, միջազգային քաղաքական շրջանակները անձկութեամբ կը հետեւէին Խ. Միութեան անցուդարձերուն։ Հակառակ երկու աշխարհներուն միջեւ ստեղծուած թանձր վարագոյրին, արեւմտեանները կը գուշակէին՝ թէ սուր պայքար մը սկսած է Կրեմլինի տէրերուն միջեւ։ Իշխանութեան պայքարը։

Երէկ, համայնավար չորս պարագլուխներու Նախագահական Խորհուրդէն (Պրեզիդիում) եւ կուսակցութենէն արտաքսումը յայտնելով, հարց կը ծագէր, թէ արդեօք Մոլոթով, Մալենկով եւ Քականովիչ կը պահէ՞ն իրենց դիրքը, կառավարութեան մէջ։ Նոյնիսկ՝ անակնկալներու կը սպասուէր։

Այսօր կը պարզուի թէ Նախագահական Խորհուրդը, իր չորս գլխաւոր անդամները շարքերէն արտաքսելէ վերջ, ժողով մը գումարելով, որոշեց հեռացնել զանոնք իրենց կառավարական պաշտօններէն։

Շեպիլով, Փետրուար 15էն ի վեր հրաժարած էր արդէն Արտաքին Նախարարի իր պաշտօնէն։

Մոլոթով, Մալենկով եւ Կաղանովիչ հեռացուեցան իրենց պաշտօններէն։ Մալենկովի յաջորդեց Փաւլենկօ, որ նախապէս ալ ունէր նոյն պաշտօնը։ Փաւլենկօ Խրուշչեւի «հաւատարիմ»ներու շարքին կը պատկանի։ Մոլոթովի եւ Կաքանովիչի յաջորդները ցարդ չեն նշանակուած։

Մոսկուայի ձայնասփիւռը, Համայնավար կուսակցութեան վարիչ մարմնէն արտաքսուած պարագլուխներուն կառավարութեան յանձնուած «հրաժարական»ներուն լուրը հաղորդեց՝ առանց շեշտելու անոնց կարեւորութիւնը։

Ցարդ ոչ մէկ տեղեկութիւն կայ Սապուրովի մասին։ Իր անունը չկայ Նախագահական Խորհուրդին (Պրեզիդիում) անուանացանկին մէջ։ Պաշտօնապէս ոչ մէկ լուր հաղորդուեցաւ։ Սապուրով ընտրուած էր Սթալինի կողմէ, 1949ին, յաջորդելու համար «Հաշուեյարդար»ի ենթարկուած Վոզնեզենսկիի։

Խ. Միութեան բոլոր թերթերը (նոյնիսկ՝ մարզական) հրատարակեցին Համայնավար կուսակցութեան Կ. Կոմիտէին ամբողջական տեղեկագիրը, որ կը հաղորդէ չորս պարագլուխներու հեռացման պատճառները։ Ձայնասփիւռէն կարդացին նոյն տեղեկագիրը. խօսնակը աւելցուց, թէ արտաքսումը եղած է Խ. Միութեան և այլ ժողովուրդներու շահուն համար.— «Գիտէք, որ պարտիզպան մը շարունակ կը կտրէ չորցած ճիւղերը՝ պտղատու ծառերուն...»։

Խ. Միութեան բոլոր քաղաքներուն մէջ, «պարտիա»ն բացառիկ ժողովներ կը գումարէ «սեւցնել»ու համար ընդդիմադիր խմբակցութեան հակակուսակցական ընթացքը։

Կրեմլինի վարիչներուն մաքրագործումը արձագանգ գտաւ նաեւ արբանեակ երկիրներուն մէջ։ Առաջին առիթով՝ Ռումանիոյ Համայնավար կուսակցութեան մէջ, Ստալինեան նկատուող երկու անձեր չէզոքացուած են։

Խ. Միութեան եւ Համայնավար կուսակցութեան միահեծան տէրը՝ Խրուշչեւն է ներկայիս։ Մինչեւ Սթալինի մահը՝ 1953, Խրուշչեւ կը գտնուէր առանձնաշնորհեալներու ութներորդ շարքին մէջ։ Եչ. օր, Կրեմլինի մէջ սկսաւ Սթալին Բ.ի իշխանութիւնը։

Խ. Միութեան փոխ-նախագահը՝ Ա. Նաստաս Միկոյեան, Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանատան մէջ, լրագրողներու առջեւ խօսք առնելով յայտարարեց.— ոչինչ պիտի փոխուի. աշխատանքները պիտի ընթանան այնպէս՝ ինչպէս առաջ. թերեւս՝ աւելի լաւ ձեւով։

Մամուլին կարծիքը այն է, թէ Խրուշչեւի իշխանութեամբ արմատական փոփոխութիւններ պիտի ըլլան համայնավար աշխարհին մէջ։ Մանաւանդ՝ երբ Սթալին Բ. չահած է նաեւ վստահութիւնը կարմիր բանակին։ Կը թուի թէ առաջին առիթով, Մալենկովի մեկնումէն վերջ, յարաբերութիւնները պիտի բարելաւուին Եուկոսլաւիոյ հետ։ Բուլկանին եւ Խրուշչեւ Բչ. օր կը սպասուին Փրակա։

Խրուշչեւն էր, որ արժեզրկեց Սթալինը՝ Համայնավար կուսակցութեան 20րդ համագումարին մէջ։ Ապահովեց որոշ համակրանք՝ ժողովուրդին մէջ։ Ներկայիս՝ երբ իր հնարամտութիւնները կշխուքի գարկաւ եւ չորսի դէմ ... երեքով յաղթական դուրս ելաւ (Նախագահական Խորհուրդը եօթը անդամ ունէր) նոր յայտարարութիւն մը ըրաւ ժողովուրդին.— Այսուհետեւ գիւղացիները իրենց արտադրութիւնները Պետութեան պիտի չյանձնեն։ Ազատ պիտի ըլլան համաձայնութիւններ կնքելու իրենց միջազգային գործակիցներուն հետ։

Սթալին Բ.ի կողմէ ձեռք առնուած նոր միջոց մը՝ իր անձին հանդէպ Խ. Միութեան ժողովուրդներուն համակրանքը աւելցնելու համար։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ

ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ԶԲԱՂԵՑՆԵԼ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

Ընկերվարականներու միջազգային համագումարը, որ տեղի կ'ունենայ Վիէննայի մէջ, մասնակցութեամբ բոլոր երկիրներու Ընկերվարական կուսակցութիւններուն (Հայերու կողմէ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչն է ընկեր Հրանտ Սամուէլ) շարունակեց Ալժերիոյ հարցին քննութիւնը։ Հակառակ Ֆրանսայի Ընկերվարականներու պատգամաւոր Քոմէնի պաշտպանողականին եւ Ալժերիա քննիչ յանձնախումբ մը ղրկելու առաջարկին՝ ժողովականները շարունակեցին քննադատել Ֆրանսայի ալժերիական քաղաքականութիւնը։

Նորվեկիոյ եւ Շուէտի ընկերվարական ներկայացուցիչները առանց այլեւայլի՝ պաշտպանեցին Ալժերիոյ քաղաքական անկախութեան տեսակէտը։ Այս երկուքին միացաւ Անգլիոյ Աշխատաւորականներու ներկայացուցիչ՝ Պեւան, որ իր կարգին բուռն կերպով քննադատեց Ֆրանսայի Ընկերվարականներուն դիրքը՝ Ալժերիոյ հանդէպ, յիշեցնելով անոնց ընկերվարութեան սկզբունքը՝ ժողովուրդներու ազատութիւնը։ Սուէզի մասին խօսելով, Անգլիացի աշխատաւորականը յատկապէս շեշտեց.— «անակնկալի եկանք՝ լսելով որ մեր ընկերներէն շատեր համաձայն են անգլեւֆրանսական քաղաքականութեան, որ աչնան կրնար ստեղծել համաշխարհային Գ. պատերազմը»։

Արաբական աշխարհին մէջ ալ, մանաւանդ՝ Եգիպտոս եւ Սուրիա, Ալժերիա քաղաքական հարցերու գլխաւոր նիւթերէն մէկն է։ Սուրիոյ Վարչապետը այս առթիւ (?) արտայայտուելով, ըսաւ.— «Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան միջամտութիւնը՝ արաբական հարցերուն մէջ, սկսաւ այն օրէն, երբ Ամերիկացիները Իսրայէլ մը ստեղծեցին։ Ներկայիս, ռազմական անվերապահ օժանդակութիւն բերելով Ֆրանսայի, Միացեալ Նահանգներու կէտ նպատակին է՝ Ալժերիան նոր Պաղեստինի մը վերածել»։

× Ալժերիոյ մէջ ըմբոստները կը շարունակեն յարձակումներ գործել։ Ահաբեկիչները բազմաթիւ ձեռնառումբեր արձակեցին զանազան քաղաքներու մէջ։

(Շար.ը կառռաւ Դ. էջ)

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԵՐԸ

Եգիպտական ընտրութիւնները կատարուած են լարուած մթնոլորտի մը մէջ։ Բազմաթիւ միջադէպեր պատահած են զանազան շրջաններու մէջ, յատկապէս՝ Տիգնա, ուր ընդդիմադիրներու եւ Թեկնածուներու համակիրներուն միջեւ արիւնալի բախում մը պատահած է, որուն հետեւանքով տասնըեօթը հոգի սպաննուած է։ Նոյն շրջանին մէջ, ութսուն հոգի ձերբակալուած է։

Տարբեր շրջաններու մէջ ալ կռիւներ եղած են՝ դանակով։ Վիրաւորուած են բազմաթիւ մարդիկ։ Ներքին Նախարարութեան տեղեկագիրին համաձայն, այլ շրջաններու մէջ պատահած միջադէպերը զոհ չեն խլած։

Առաջին անգամ ըլլալով Եգիպտոսի մէջ կիներն ալ քուէարկած են։ Քուէարկութիւնը պարտադիր էր, իրենց քաղաքացիական պարտականութիւնը չկատարող անձերը տասը օրուան բանտարկութիւն պիտի ունենային։

Լիբանանի մէջ ալ, ընդդիմադիրները կը դատապարտեն Նախագահ Շամունը, այն տարակուսեամբ, որ նորընտիր երեսփոխանները «ո՛չ թէ ժողովուրդին մեծամասնութեան՝ այլ կառավարութեան կամքը կը ներկայացնեն»։ Պատրաստած են նաեւ յուշագիր մը, որուն մէջ կ'ըսուի, թէ «Հանրապետութեան Նախագահը անտեսած է Սահմանադրութեան մէջ իրեն վերապահուած իրաւունքները»։

ՏԱՔԸ՝ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

Հեղձուցիչ տաքը կը շարունակուի Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ։ Տրեստի մէջ 35, Պերլին՝ 34, իսկ Փարիզ՝ 35·6 աստիճան ըրաւ, շուքի մէջ։ Բազմաթիւ մարդիկ արեւահար եղած են։ Քաղաքներու բնակիչները ծով կամ գետ կը վազեն. խեղդամահներ ալ կան։

× Ջուրը կը պակսի Փարիզեան շրջաններու մէջ։ Առջի օր հասարակութեան թելադրուեցաւ, որ ունեցողները կարելի եղածին չափ քիչ գործածեն ջուրը, որպէսզի չունեցողները օգտուին, որոշ չափով։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔՈԹԻ այսօր Սթրազպուրկ գնաց։ Քաղաքը եռուզեռի մէջ է, ընդունելու համար բարձրաստիճան հիւրը։ Նախագահը պաշտօնական այցելութիւններ պիտի տայ քաղաքական մարդոց։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ դրամատուներու պաշտօնեաները գործադուլ պիտի հռչակեն յառաջիկայ շաբթու՝ եթէ ընթացք չի տրուի իրենց պահանջներուն.— 30 առ հարիւր աշխատավարձքի յաւելում, 40 ժամ աշխատանք եւ մէկ ամիս արձակուրդ՝ մէկ տարուան աշխատանքէն ետք։

ՓԵՇՏԱՅԻ Պատ. Ատեանին կողմէ մահուան դատապարտուած երկու գրողներուն պատիժը վերածուած է, մէկը 15 տարուան եւ միւսը ցկեանս բանտարկութեան։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ Կասպից Ծովու ափին պատահած երկրաշարժին զոհերուն թիւը հասաւ՝ հազար հոգիի։

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ մէջ, Ամմանէն յիսուն քիլոմեթր անդին գտնուող նաւթահորերուն առաջին հետազօտութիւնը կատարուեցաւ Հիւսէյն արքային ներկայութեամբ։

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ (Արժանթին) կատաղի ցոյց մը եղաւ փերոնականներու կողմէ, որոնց պարագլուխն է Ֆրոնտիսի։ Ցուցարարները կ'աղաղակէին. «Կեցցէ՛ Փերոն, կեցցէ՛ Ֆրոնտիսի»։

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻԱ պատրաստ է մասնակցելու ապագինման, պայմանաւ որ իրականացուի Գերմանիաներու միացումը, յայտարարեց վարչապետ Ատընաուըր։

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ մէջ, Հասարակաց Շուկայի հարցին քննութիւնը դանդաղօրէն կ'ընթանայ։ Քուէարկութիւնը՝ այսօր։

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Հայ կրեսոսը, Գալուստ Կիւլպէնկեան, իր վերջին տարիներն անցուց Փորթուկալի Հանրապետութեան մայրաքաղաքին մէջ, հանդարտ երկրի մը խաղաղութեան մէջ: Թէեւ անգլիահպատակ եւ հայ իր անունը յաւերժացնող հիմնարկութիւնը երկրին անունը կը կրէ եւ վարչութեան գործը յանձնուած է կատակով Փորթուկալցինե - րու, փոխանակ յանձնելու Անգլիացինե - րու եւ հայ կազմակերպութեան մը: Կիւլպէնկեան, բծախնդիր բարւոք մատակարարութեան, մեծ վստահութիւն ունեցած ըլլալու է իր շրջանակին վրայ: Նախագահ, վարչապետ, ազնուականներ փառաշուք հանդէսի մը մէջ պանծացուցին կտակարարին յիշատակը: Կիւլպէնկեան գնահատած ըլլալու է երկրին իրաւակարգը:

Երկիրը յաճախ յեղափոխութեան մէջ էր, բռնութեան յեղաշրջումները լրացնելու համար: Ձեղծումները սովորական էին, բանուորական հարց չկար, որովհետեւ մեծ ճարտարարուեստ չունի, հողային հարց չկար, որովհետեւ մեծ հողատէրեր չկան: Փոքր հողատէրեր են գիւղացիները: Ընդհանուր գործադուլ հռչակուեցաւ, աւարեկիչները դեռին տապալեցին ազատական նախարարներ 19 Հոկտեմբեր 1921ին: Սպաներ պետական հարուած մը փորձեցին 1925ին: Անիշխանութեան յաջորդեց զրամական անկում, ելեւմտական տագնապ:

Նախագահը իմաստութիւնն ունեցաւ ելեւմտական նախարարութեան կոչելու ելեւմտական գիտութեանց ուսուցիչ Սալազար, 1928 Ապրիլին: Գիւղացի համեստ ընտանիքի զաւակ, մենակեաց մը «նուիրուած Աստուծոյ եւ թիւերու»: Սալազար պահանջեց խիստ հակակշիռ հաստատելու իրաւասութիւն պետական ծախսերու վրայ: Յաջողեցաւ բարեկարգել ելեւմուտքը, յետոյ բարեկարգել պետութիւնը, մեկնելով այն սկզբունքէն, թէ իւրաքանչիւր ժողովուրդ իր ընկերային պայմաններուն համաձայն սահմանադրութիւն մը ունենալու է, հետեւաբար «սխալ է թէ անգլիական իրաւակարգը կը պատշաճի ամէն ժողովուրդի»:

Սատանձնեց վարչապետութիւնը 1932ին, արդէն ոերացած էր բարձր վարկի մը, իր անշահախնդիր, հայրենասիրական գործունէութեամբ, իր խստակրօն կենցաղով: Փորթուկալի ժողովուրդը հանրաքուէով 1933 Մարտին վաւերացուց նոր սահմանադրութիւնը, որ ոչ ֆաշական է, ոչ ռամկավարական, այլ ազգային, հիմնուած ընտանիքին, արհեստակցական միութիւններուն, համայնքին, ազգային կեանքի մնայուն իրականութեանց վրայ: Կառավարական տագնապներ վերջ գտան, ժողովուրդը ըմբռնեց խաղաղութեան, ընկերային ներդաշնակութեան բարիքը: Խաղաղութեան հետ կայունացաւ դրամը, ելեւմուտքը բարւոքեցաւ, պետական պիւտճէն կանոնաւորուեցաւ, հանրային աշխատանքներ կատարուեցան, բարեսիրական հաստատութիւններ հիմնուեցան, հանդստեան թոշակներ հաստատուեցան, վերջ գտան տնտեսական, ընկերային տագնապները: Ժողովրդային յեղափոխութիւնը լուրջ եւ անկեղծ էր, կը գրէ Սալազար: Լրջութիւն մը որ կուգար գըղացումներու եւ գաղափարներու ներդաշնակութենէն, գործերու համաձայնութենէն սկզբունքներու հետ: «Անհատական եւ հանրային կեանքի մէջ անկեղծութեան պակասը կը յոգնեցնէ եւ կը զզուեցնէ: Քաղաքական ոչ մէկ իրաւակարգ կրնայ վարկ ստանալ ժողովուրդի հոգիին մէջ եթէ սուտը կը գործածէ որպէս կառավարական մեթոտ կամ կը գոհանայ պայմանադրական ճշմարտութիւններով»: Պայմանաւ որ ժողովուրդի հոգին գնահատելու կարող ըլլայ վարիչներու անկեղծութիւնը, բարոյական մեծութիւնը: «Ժողովուրդի պատկերն է իր վարչութիւնը: Ժողովուրդ մը արժանի է իր վարիչներուն»:

Սալազար քաղաքական շարժումներու հիմ կը գտնէ լրջութեան պակասը: Անհատ ու վարիչ անհատական եւ հանրային կեանքի մէջ լրջօրէն ըմբռնելու են իրենց ընկերային պարտականութիւնը: Կը կրկնէ դեսպան եւ ակադեմական Վլատիմիր տ'Օրմեսոնի խօսքը: «Լուրջ է կեանքը, լուրջ է աշխատանքը, լուրջ է իր օրապահիկը ճարել, հերկել կամ գործիք մը գործածել, զաւակներ մեծցնել եւ կրթել, պայքարիլ հիւանդութեան դէմ, փորձանքներու դէմ, խնայող ըլլալ ծերութեան օրերու ապահովութեան համար»: Սալազար կը դառնայ բարոյախօս մը, լուրջ գործի կը հրաւիրէ քաղաքացիները, ազգային յեղափոխութեամբ կոչ կ'ուղղէ բոլոր հայրենակիցներուն բարի կամեցողութեամբ:

Ելեւմուտքը կը կանոնաւորուի տուրքերու արդար բաշխումով, ծախսերու խիստ հակակշռով, օրէնքի բացարձակ յարգանքով: Տնտեսական գործունէութեան մէջ պետութիւնը զրաւելու չէ անհատներու տեղը, յարգելու է անհատական ձեռնարկութիւնը, քաջալերելու է, հակակշռելու է: Փորթուկալ ազատ փոխանակութեան կողմնակից է, դրամանիշերու ազատ առեւտուրի, Պետութիւնը կը խուսափի հակակշիռ հաստատելէ արհեստակցական միութիւններու վրայ, բայց իրեն կը վերապահէ օրէնքներու կիրարկումը, հաւաքականութեան շահերու պաշտպանութիւնը: Կը մնայ հաշտեցնել ազատութիւնը հակակշռին հետ:

Փորթուկալի պետութիւնը ընտանիքին պարտականութիւնը կը սեպէ դաստիարակչական պաշտօնը: Պետութիւնը պիտի օժանդակէ ընտանիքին մարդն ու քաղաքացին պատրաստելու համար: Ընտանիք եւ դպրոց բարոյական դաստիարակութեան կեդրոններ ըլլալու են: Ամէնէն առաջ տղան պիտի սորվի անցեալի ժառանգութիւնը յարգելով եւ աճեցնելով յաջորդներուն փոխանցելու:

Սալազար կը քննէ արտադրութեան ազդակներէն դրամագլուխն ու աշխատանքը եւ կը սրբագրէ հին ըմբռնումները: Գործաւորը արտադրող մեքենայ մը չէ, անհատականութեան տէր աշխատաւոր մը, որ ունի ընտանիք մը: Յարգելու է արժանաւորութիւնը եւ արդար վճարումով բարձրացնելու է դիրքը նկատի առնելով իր ընտանիքին ներդաշնակութիւնն ու առողջ պահպանումը, զաւակներուն կրթութիւնը: Հարստութիւնը վախճան մը չէ ինքնին, այլ ընկերային ծառայութեան միջոց մը, արժանապէս ապրելու միջոց մը:

Արեւմուտք կը ջանայ եւրոպական միութիւն մը կազմել, Սալազար համոզուած չէ կարելիութեան: «Բազմաթիւ պատճառներով անկարելի է իրականացնել Եւրոպայի միութեան գաղափարը նախ վերցնելու է եւրոպական պետութիւններէն իրենց իրաւունքներէն մէկը, որուն համար դարեր գոհաբերուած են բազմաթիւ պատերազմներով, ազգային վեհապետութեան իրաւունքը: Փոխանակ գլխատելու ազգային վեհապետութիւնները, հաստատելու է անկեղծ բարեկամութիւններ, ամուր դաշնագրեր»:

Հաւասարութեան հիմ առնել իւրաքանչիւր պետութեան գոյութիւնը բնական օրէնքներու դէմ երթալ է: Միշտ մեծ ու փոքր պետութիւններ պիտի ըլլան, ժողովուրդներ կան որոնք պիտի աճին, ուրիշներ պիտի նուազին:

« Ապաղան այն ժողովուրդներուն է, որոնք խաղաղ եւ լուռ աշխատանքով կ'ապահովեն իրենց գոյութիւնը, կը յառաջդիմեն, հաւատարիմ են զինակցութեանց եւ բարեկամութեանց: Բարեկամութեան եւ զինակցութեան մէջ իւրաքանչիւր պետութիւն իր բաժինը բերելու է, ոչ թէ բարեկամութեանց վրայ վստահացած անհոգ մնալու է»:

Սալազար կը փափաքի որ իր հայրենիքը հաւատարիմ մնայ անցեալին, կը հաւատայ թէ «կամքը գերագոյն ստեղծողն է պատմութեան»: Իւրաքանչիւր ժողովուրդ անանելու է լաւագոյն աւանդութեանց աւիշէն, խեղդելու չէ իր հանճարին ստեղծագործ ուժը օտար ներածումներու ծանրութեան տակ, այնուհետեւ գործակցելու է համաշխարհային խաղաղութեան:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ԱՄՐՈՑԸ՝ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ. — Լը Մոնտի աշխատակիցը՝ Ժօժէն Մանոնի, Լիբանան այցելելով գրի առած է իր տպաւորութիւնները: Ստորեւ՝ յօդուածին գլխաւոր մասերը:

Պասլպէքի հազարամեայ աւերակներուն մէջ, անցեալ տարի երբ փառատօն մը կը ներկայացուէր, Ժան Քոքթօ պարապ տեղը չէ յայտարարած, որ Ֆրանսացի մը «հեռուներէն գալով՝ ինքզինք ընտանեկան յարկի մը տակ կը գտնէ Լիբանանի մէջ:»

Ծանօթ՝ Փրանսերէնէ զատ ուրիշ լեզու չխօսելու մեր ունակութեան, Լիբանանցիները, ծայր աստիճանի քաղաքավարօրէն՝ Ֆրանսացիներուն կը խնայեն այդ տհաճութիւնը: Ֆրանսերէն կը խօսին:

Հոս կեանքի մակարդակը շա՛տ աւելի բարձր է, քան Միջին Արեւելքի եւ Հիւս. Ափրիկէի երկիրներուն մէջ: Մայրաքաղաքին մէջ ամերիկեան պերճաշուք ինքնաշարժերուն թիւը աւելի՛ շատ է, քան՝ Միացեալ Նահանգներու որեւէ քաղաքին մէջ: Տղոց 90 առ հարիւրը դպրոց կ'երթայ, հակառակ անոր, որ ուսումը պարտադիր չէ (սկզբունքով) քանի որ դպրոցները ձրի չեն: Ֆրանսերէնը կ'աւանդուի բոլոր վարժարաններուն մէջ: Բարձրագոյն կրթութեան կեդրոններուն մէջ, շատ աւելի քան ժամ տրամադրուած է Ֆրանսերէնին. գլխաւոր լեզուն՝ որու միջոցով կ'աւանդուին թուաբանութիւնը, գիտութիւնները եւ յաճախ պատմութիւնն ու աշխարհագրութիւնը:

Լիբանանի ֆրանսական նախակրթարանները ունին 42.286 աշակերտ, բարձր. վարժարանները 8.646, իսկ համալսարանները 1982 ուսանող:

Անգլեւֆրանսական միջամտութիւնը՝ Սուէզի մէջ, ընդդիմադիրները մղեց, որ քաղաքական եւ մշակութային խզում պահանջեն, սակայն անոնք երբեք չմտածեցին փակել ֆրանսական հաստատութիւնները: Այս հարցը, վերջերս Ֆրանսայի ուշադրութեան յանձնեց Նախագահ Շամունի հակառակորդ՝ Համիտ Ֆրանժիէն: Քաղաքական դէմքերու զաւակները կը յաճախեն ֆրանսական դպրոցները:

Լիբանանեան համալսարանի վարիչը՝ Ֆուատ Պուսթանի, վերջերս գնաց Ռապաթ եւ Թունուզ: Ան յաջողեցաւ համոզել Մարոքի Ազգ. կրթութեան նախարարը, որ իրենց դպրոցներուն մէջ տան ֆրանքեւարաբական դաստիարակութիւն: Մարոք՝ Լիբանանէն կը սպասէ ուսուցիչներ, դասախօսներ, բժիշկներ, մանկաբարձուհիներ եւ հիւանդապահուհիներ: Լիբանանցիները յաճախ կ'երթան Թունուզ: Վերջերս Պուրկիպա առաջարկեց Պ. Պուսթանիի որ Լիբանանի Արտաքին նախարարը՝ Շարլ Մալիք, այցելութիւն մը տայ իրենց: Թունուզի մէջ, 49 դաստիարակներ պիտի դասաւանդեն աւարտական կարգերուն: Մարոք եւ Թունուզ Լիբա -

ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

(Եղբօրս՝ Արամ Տէր Կարապետեանի յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ):

Սեւ ծով մը տեսայ, սպիտակն էր բոլոր,
Ալիք կը զարկէր չէր խառուի իրուր.
Են ո՞րն է տեսեր մէկ ծով երկթաւուր,
Անտունի սիրտն է՝ պղտոր ու մոլոր.
Ախ, խկի մ'եղնիք սրտիկ սեւաւոր ...

Այն ժամանակ, դեռ եօթը գլխանի գեւը չէր անցած Սրբազան Տարօն Աշխարհէն: Մոխրակոյտի չէր վերածած Մշոյ սարերն ու սրբավայրերը: Մանկութեան առաջին յիշատակներս պաշտելի ծննդավայրէս, ընտանիքէս եւ սիրական ու մէկ հատիկ ազբարիկէս, կը սկսին Մշոյ Ս. Մարինէի թաղէն, ուր ծնած ու անցուցած ենք մեր մանկութեան երջանիկ տարիները:

Երազի պէս կը յիշեմ Մշոյ մեր տունը, Մուխսի Ֆարատի նեղ փողոցը, որուն անկիւնը, տարին տասներկու ամիս, գըլուխները կախ, կը սպասէին Մուխսի Ֆարատի տանեակ մը էշերը:

Կը յիշեմ, թխադէմ, արտակարգօրէն սեւ ու խոշոր աչքերով, որոնցմէ հուրբոց կը ժայթքէր, անվախ ու քաջ, անզուսպ ու կրակուրոց մանուկ մը, որ վեց տարեկանին, Ս. Մարինէի թաղին դրան առջեւ կծկտած պառաւներուն, հալւորներուն ու փողոցէն անցնող կատուներուն սարսափն ու սիրականն էր միանգամայն: Սատմայ ծըռերէն, անպայման, կաթիլ մը արիւն ունէր ան իր երակներուն մէջ:

Մկրտութեան անունը Արամ Վահրամ էր, բայց տնեցիները զայն կը կոչէին Արամիկ - Վարիկ: Իսկ դրկիցները չեմ գիտեր իր յանդո՞ւղն բնաւորութեան թէ հուր - հրեղէն աչքերուն համար՝ զայն կ'անուանէին «Արաբօ»: Քանի քանի անգամներ տանիքներէն քար նետած ու կոտրած էր դրացիներուն կուժերն ու բըղբըղիկները, եւ սկրդած Մուխսի Ֆարատի հեղ ու խոնարհ էշերուն պոչերն ու ականջները: Հակառակ այս բոլորին, թաղեցիներուն սիրական ու փնտռուած Վարիկն էր անիկա: Երբ յոգնէր մանկական անառակութիւններէն, ժրդելով կը քսէր իր մեղքերը: Ձայնը կը ձգէր տանիքներէն ու փողոցներէն, կ'երգէր համարձակ ու քաղցր ձայնով, կ'երգէր տարօնական ոգիով ու շեշտով, ու, դրան առջեւ կըծկըտած, կոտրած կժերու տէր պառաւներուն սիրտերը կը կակուղնային, հոգիները կը զուարճանային, անէծքները կը փոխուէին օրհնէնքներու եւ չորս կողմէ կը լսուէին անոնց ուրախ կանչերն ու գովասանքները. — «Վույ, ապրիս դու Վարիկ, թիփիս ու կանչնաս դու Արաբօ, ձէնդ անսպառ»... Երբեմն այնքան կ'ոգեւորուէր, որ այլեւս անկարելի կ'ըլլար լռեցնել զայն: Այս անգամ, պառաւներուն գլուխը կ'ուռէր, եւ նեղսրտած կը կոչէին. «Հերիք է ղուրպան, հերիք է, մըր գլուխ գիժաւ, մըր անկջներ կոան. հերիք է, Վարիկ հերիք է ...»:

Կարօտով եւ յուզումով կը յիշեմ դարձեալ, երբ միասին դուրս կ'ելնէինք խաղալու... ես, իր փոքրիկ քուրիկը, Մուխսի Ֆարատի էշերէն սարսափահար, ան — համարձակ ու երկչոտ քայլերով կը յառաջանայի, ան՝ անվախ ու քաջ «Արաբօ»ն, վզէն կախած փամփուշտի տեղ շարան մը ոչխարի ճանէր, փայտ մըն ալ ուսին իբրեւ հրացան, մեծ ազբարիկի եւ հերոսի հովեր առած, ձեռքս ամուր մը բռնած, քաշելով քաշքշելով գիս դուրս կը հանէր Մուխսի Ֆարատի նեղ փողոցէն ու էշերու շրջանակէն, երթալ խաղալու համար Լօթի Մըկոյի բաղնիքին եւ աղբիւրին մօտերը, ուր կը գտնուէր Մշոյ առաջնորդարանը:

Երբեմն ալ, գարնան ձիւնհալին, կամ ամրան տօթերուն, թաղին անառակ տղաքը մեզ խաբելով կը տանէին աւելի հեռուները, վարժապետ Հայրապետի դրան առջեւ, առուի եզրին, կամ աւելի վերը, ձորին մէջ, ուր խելայեղ վազքով եւ աղմուկով կ'իջնէր առուն Սասնոյ լեռներէն, իր հետ քշել բերելով մարդաչափ գերաններ, ծառերու կոճղեր ու կոտրած ճիւղեր, հոն՝ առուի ջրերէն գոյացած ու լըճացած Գուլէի աղբրի մօտիկ, շուշան ծաղիկներու եւ մանուշակներու կողքին, կանաչ խոտերու վրայ կը նստեցնէր գիս եւ ինքն ալ բոբիկցած, թաղին տղոց հետ, կը մտնէր աղբրի զուլալ ջրերուն մէջ, վարդավառ խաղալու, իրարու վրայ ջուր հոշկելու, կամ գորտեր թռցնելու, որոնք սարսափահար դուրս կը ցատկէին ջրէն եւ կ'անհետանային քարերուն եւ կանաչ թուփերուն ներքեւ:

Կը յիշեմ մանաւանդ, երբ քուրիկ - ազբարիկ, ձեռք ձեռքի բռնած, կ'երթայինք յաճախ այցելելու մեր տան մօտիկ Մշոյ Առաջնորդարանը, տեսնելու մեր պաշտելի հայրիկը եւ համբուրելու աջը Առաջնորդ սրբազանին, որուն զուարճալիքը եւ սիրական «ուլիկն ու գառնիկն» էինք: Նըստած սրբազանին ծունկերուն, ես եւ ձայնաւոր ազբարիկս դէմ դիմաց, կ'երգէինք «Գացէք տեսէք ով է կերեր գէծ»ը եւ ուրիշ երգեր ու արտասանութիւններ, իբր վարձատրութիւն, ստանալով Առաջնորդ սրբազանին լործնաշուրթն համբոյրները եւ կակուղ մօրուքին գգուանքը մեր այտերուն, ինչպէս նաեւ, դրամական փոքրիկ նուէրներ: Եւ, դեռ ինչ քաղցր եւ անմոռանալի յիշատակներ տարաբախտ եղբօրմէս, հայրենի սարերէն ու ձորերէն, այգիներէն ու վանքերէն, որոնց վերյիշումը կը խռովէ ու կ'ալեկոծէ հոգիս, եւ արիւն արցունք կը քամէ աչքերէս ու վիրաւոր սրտէս ...:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵԽՈՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՄՈՒՐԱՏԻ ՈԳԵԿՈՉՄԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժիւսթի «Պար տիւ Ծալէ»ի մէջ տեղի ունեցաւ «Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան» Մարսէյլի մասնաճիւղի կազմակերպած, «Ոգեկոչման օրը»:

Առաւօտէն սկսած, հինաւուրց ուխտաւորներու նման, խումբեր կը հասնէին: Ձայնասփիւռը հայկական եւ եւրոպական ընտիր եղանակներ կ'արձագանգէր:

Աստիճանաբար լեցուեցաւ պարտէզը եւ սկսաւ հանդիսութիւնը: Պ. Յակոբ Եսայեան հանդէսը բանալով, գրաւոր ճառով մը ներկայացուց անմահ հերոսին, Մուրատի կեանքն ու գործունէութիւնը եւ առաջարկեց՝ վայրկեան մը յոտնկայս յարգել անոր յիշատակը: Ապա գործադրութեան դրուեցան հանդէսին յայտագիրը:

Հայկական երգեր, արտասանութիւններ եւ փանթէզիներ իրարու յաջորդեցին: Խումբ մը երիտասարդ - երիտասարդուհիներ պարեցին կովկասեան ու գեղջկական պարեր, բուռն ծափեր խլելով եւ մթնոլորտն ոգեւորելով ընկեր Գ. Քէնտիրեան արտասանեց՝ Ա. Ծառուկեանի «Ուխտ Արարատին» եւ Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիր»ը, արժանանալով ծափերու:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Յարութիւն Ազայեան «Սիրելի Սեբաստացիներ եւ յարգելի հայրենակիցներ, դէմ եմ բոլոր ճառախօսութիւններու եւ մանաւանդ, երբ՝ անիկա դաշտահանդէսի մը առիթով է: Եւ սակայն «Ոգեկոչման օր» խօսքը կը փրկէ մեզ:

Քառորդ դար առաջ, առիթն ունեցած եմ հիանալու մեծ հերոսին վրայ, երբ անմահն Միքայէլ Վարանդեան լոյս կ'ընծայէր «Մուրատ»ը:

Այդ գրքի պատրաստութեան առեն, միշտ ընկերացայ՝ Վարանդեանին, Սէնթ Անթուանի բարձունքներուն վրայ գտնելու՝ հերոսին քոյրը, որպէս զի, ճոխ ու կենդանի վկայութիւններ ձեռք բերուէին Կովտունցի մեծ Հայուն մանկութեան եւ պատանեկութեան մասին:

Շատ դժուար պիտի ըլլար ոգեկոչել հերոսի մը յիշատակը, եթէ ծանօթ չըլլանք անոր բեղուն կեանքին:

Երանի ձեզի, Կովտունցիներ եւ Սեբաստացիներ, որ կը տեսնէք ձեր գոց աչքերով ալ այդ հերոսին աղնուական կերպարանքը»:

Կրկնենք Մալխասին խօսքն ալ Սեբաստացի Մուրատ այդ կայտառ, խոհուն դէմքով, ուժի եւ խելքի մարդը, մեր վահանդն Աստուծոյ տպաւորութիւնը կը ձգէր:

Դուն, Սեբաստացի հայ պատանի, մի մոռնար, որ քու արիւնէդ, քու միսէդ էր այս հերոսը որ 16 տարեկանին, զէնքը գրկած, լեռ բարձրացաւ, յանուն հայութեան: Եղաւ՝ ղեկավար հայ - թաթարական կռիւներուն:

Հայ յեղափոխութեան եւ ուսմունքի քարոզիչ Մուրատ, թէեւ անուս էր, բայց արթուն էր եւ ուշիմ:

Նուիրեալ մը ազգին բարօրութեան, ազատագրութիւններուն:

Ընկերը իր խօսքը վերջացուց հետեւեալ քառեակով՝ խլելով բուռն ծափեր:

«Ուրա՛խ եղիր դու հայ տղայ,
Ունիս պաշտպան քաջ Անդրանիկ,
Մուրատի պէս հօտով ծաղիկ
Էլ ի՞նչ ուզում է հայրենիք»:

Ալիս Յարութիւնեան՝ յստակ առոգանութեամբ եւ յուզումով արտասանեց Կ. Զարեանի մէկ բանաստեղծութիւնը, երգեց Հայաստանեան նոր երգ մը, երկարատեւ ծափեր խլելով:

Երգեցին նաեւ ընկեր Վարդգէս Աւիկեան, Պ. Համբարձում եւ ուրիշներ:

Վիճակահանութենէն վերջ, խօսք տրուեցաւ հանդիսականներէն՝ ընկեր Ժիրայր Միրիճեան:

Ընկերը յանպատրաստից՝ յստակ մտքերով, յուշեր պատմելու ճառով մը, պատկերացուց Մուրատը եւ իր նմանները, բուռն ծափերու արժանանալով:

Հանդէսի ընթացքին՝ տեղի ունեցան սրտաբուխ նուիրատուութիւններ:

Խանդավառ ու հայկական ջերմիկ մթնոլորտի մը մէջ, վերջացաւ հանդէսը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

×

ԼԻՈՆԻ ԴՊՐՈՑԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի կէսօրէ յետոյ տեղի ունեցաւ «Հայկազեան» վարժարանի ամավերջի հանդէսը, «Անարատ Յղութեան» սրահին մէջ, կրթասէր կոկիկ բազմութեան մը ներկայութեան:

Մինչանկեալ մտանանչենք որ, քանի տարիները կ'անցնին, այնքան աւելի մերիները կը հեռանան հայկական հաւաքոյթներէ: Մինչդեռ մեր մայրերը անապատին աւազին վրայ իրենց փոքրիկներուն Ա., Բ., Գ., կը սորվեցնէին, իսկ այսօր այս ազատ եւ հիւրընկալ ափերուն վրայ, գոնէ տարին քանի մը ժամ չենք ուզեր լսել անոնց շրթներէն մեր գեղեցիկ, ոսկեղնիկ լեզուն:

Ժամը չորսին օրուան նախագահ Պ. Հ. Թադէոսեան կարճ եւ ամփոփ պատմութիւնը ըրաւ Հայկազեան վարժարանի (հիմնուած 1936) որ քսան տարիէ ի վեր իր գոյութիւնը կը պահէ շնորհիւ հայ կրթասէր հասարակութեան նիւթական եւ բարոյական զոհողութեան: Ու ըսաւ. «Մեր նպատակն է հայ մանուկին տալ տոհմային առողջ դաստիարակութիւն, սիրցնել անոր հայ գիրն ու գիրքը, եւ պատրաստել վաղուան համար լաւ Հայեր եւ ինչո՞ւ չէ օր մը գանոնք փոխադրել դէպի հայրենիք»:

Օրուան յայտագիրը շատ ճոխ էր եւ այլազան: Ամբողջ երեք ժամ երգ, պար, մենախօսութիւն, տրամախօսութիւն, արտասանութիւններ, կատակերգութիւն մը, տեղի ունեցաւ երկսեռ փոքրիկներու կողմէ, բոլորն ալ յստակ եւ մաքուր առոգանութեամբ, շնորհիւ իրենց անխոնջ ուսուցչուհիին Օր. Ստեփանեանի, որ տարիներէ ի վեր ջերմեռանդութեամբ նուիրած է իր սիրական ասպարէզին:

Կ'արժէ քանի մը հատը յիշել այս սիրուն յայտագրէն «Գիւղացին եւ քաղաքացին», «Պոր Թագաւորը» եւ մանաւանդ «Բժիշկը եւ Հիւանդը» որ կուշտ ու կուռ խնդացուց ներկաները: Դադարի միջոցին եղան ինքնաբուխ նուէրներ Հայկազեան վարժարանի ի նպաստ: Ինչպէս նախորդ տարիներուն այս տարի ալ տեղւոյս Կապոյտ Խաչի երեք հազար Փրանքով մասնակցեցաւ նուիրատուութեան որ տասը վայրկեանի մէջ 30.500 Փրանքի բարձրացաւ: Փոքրիկներուն դրօշակի մարզանքով վերջ գտաւ այս դպրոցական գեղեցիկ հանդէսը: Ազգային Միութիւնը գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը նուիրեց Օր. Ստեփանեանի: Հանդէսին ամբողջ տեւողութեան, պարերու եւ երգերու դաշնակով ընկերացաւ Օր. Թադէոսեան:

ՀԻՒՍԷՅՆԻԿՑԻ

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ ՃԱԽԱՐԵԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Գ. (1956) տարուան մրցումի — որուն նիւթն էր մանկական վէպ մը — արդիւնքը ակամայ պատճառներով, որոշեալ ժամանակէն երկու-քուկէս ամիս ուշ կը յայտարարենք: Հասած են 7 գրութիւններ. կը շահին՝

Առաջինը՝ Փարիզէն՝ Պ. Տ. Չիթունիի «Մովի Լուսիկ Թագուհին» անուն գրութիւնը, 62 էջ, 150 ս. ոսկի:

Երկրորդը՝ Աղեքսանդրիայէն (Եգիպտոս) Օր. Անայիս Հերանի «Տղու Անձ-կութիւններ» վիպակը, 73 էջ, հարիւր ս. ոսկի:

Երրորդը՝ Հալէպէն՝ Պ. Հայկ Արմենակեանի «Ծաքարն ու Զաքարը» անուն գրութիւնը, 67 էջ, յիսուն ս. ոսկի:

Այս առթիւ պարտք կը զգանք յիշեցնել որ, «մանկական» բառով կը հասկնանք գրութիւն մը, որ մանուկներու հասաքրքրութիւնը արթնցնէ. ոչ թէ գրութիւն կամ վէպ մը, որուն հերոսները մանուկներ ըլլան. կամ գրութիւններ, որոնք մի-այն կարճ եւ կամ մանուկներու գլխուն կարդացուած խրատականներ ըլլան:

×

Գ. ՏԱՐԻ, 1957
ՆԻՒԹ՝ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՃԱԽԵՇՏ ՄԸ

Պայմաններ.—

1.— Պէտք չէ անցնի 30 էջը:

2.— Նախընտրաբար հայ կեանքէ առնուած ըլլայ:

3.— Հեղինակին անունն ու հասցէն պէտք է գրուի գրութենէն անջատ առանձին թուղթի վրայ:

4.— Գրութիւնները մեզի պէտք է հասնին մինչեւ 31 Դեկտեմբեր 1957:

5.— Մրցանակը կը տրուի, առաջնութեան շահողին 200, երկրորդին 100 ս. ոսկի:

6.— Արդիւնքը կը յայտարարուի 1958 Ապրիլի սկիզբը:

Հասցէ.—

Kevork Barsoumian
33-35 Rue Keyaly, Djideydé
Alep — Syrie

ՆՈՐԵՐՈՒ ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ռոպեր Յակոբ Պապիկեան, յաջողութեամբ աւարտած է «Էքօլ տ'Էնժէնիէօր»ը, արժանանալով հօթը չէնչնիւի:

ՎԻՇԻ.— Ռոպեր Սամոյեան (Սիմոնեան) 24 տարեկան, իբրեւ վիրաբոյժ - ատամնաբոյժ, վկայուած է Լիոնի բժշկական համալսարանէն:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Ամերիկահայ բանաստեղծներ ու Միջին Արեւելքը նանցիներու համար «առաքելութեան երկիրներ»ը եղած են:

Լիբանան, Ֆրանսական ազդեցութեան վերջին ամրոցն է՝ Միջին Արեւելքի մէջ: Լիբանանի եւ Ֆրանսայի յարաբերութիւնները մնացին իրենց ամուր հիմերուն վրայ, հակառակ անոր, որ արաբ այլ պարագլուխներ այս ուղղութեամբ ճնշում բանեցուցին Պէյրութի կառավարութեան վրայ:

Իսրայէլի եղած ամէն օժանդակութիւն, ինչպէս նաեւ անգլեւֆրանսական միջամտութիւնը Սուէզի եւ Ալժերիոյ հարցերուն մէջ, Լիբանանցիները մղած է բողոքի ցոյցեր կազմակերպելու բայց միաժամանակ պահած են Ֆրանսայի բարեկամութիւնը:

Եգիպտոսի հետ Լիբանան խզած է դիւանագիտական յարաբերութիւնները. եգիպտական թերթերու մուտքը արգիլուած է երկրին մէջ: Այսուհանդերձ, իրենց երկրին դէրքը կը մղէ զիրենք, որ ցաւ յայտնեն «Սուէզի Ջրանցքին ազգայնացման» համար, որ պարզապէս բարձրացուց ազգայնութիւնը Նասրի՝ որուն լուսանկարները կը տեսնուին Պասթայի (ԽՄԲ.— Պէյրութի մահմետականներու թաղամասը) խանութներուն մէջ:

Լիբանան, ուր ներդաշնակօրէն կ'ապրին քրիստոնեաներն ու մահմետականները՝ կողք կողքի Ֆրանսայիններուն կուսայ մեղմացնող պատկերը անիրական եւ երջանիկ Ալժերիայի մը: Կրօնական երկու համայնքներն ալ հաւասարապէս բազմաթիւ, նոյնքան քրիստոնեաներ՝ որքան մահմետականներ, ցոյց կուտան, թէ տարբեր համայնքներու պատկանող մարդիկ ինչպէս կրնան խաղաղ ապրիլ միասին: Ի՛նչ որ կը սպասուի Ալժերիոյ համար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (82)

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԺԷ.

ՔՍԱՆ ԵՕԹ ՏԱՐԻ՛

— Երթանք, ըսաւ Յովնան եւ դուրս ելաւ:

Ժամ մը չեղած չորս հարիւրի չափ հետեւակ եւ ձիաւոր Արամանեակ բերդէն կ'ելնէին երկու օրուան պաշար առած եւ Արտանուշի վրայ կ'արշաւէին արագութեամբ: Գիշեր մը հանգիստ առած երկրորդ օրը այս կռուի գունդը կը հասնէր Սմբատաւանի առջեւ ճիշդ այն ժամանակին որ Արաբացիք հողապարսպին հետ կռուելով ներս խուժելու մօտ էին, Գուրգէն չէր այս անգամ խումբին գլուխը. Աշոտ մոլեգին կատաղած մը սկիզբը տըւաւ եւ Գուրգէն աչքը միշտ նորա վրայ երկու երեք անգամ զինքն ազատեց վըտանգներէ: Արաբացիք երկու սուրի մէջ մնացած սաստիկ ջարդուեցան եւ հազիւ քանի մը հոգի փախստական կրցան Կարս դառնալ: Աւանին չուրջը իրենց մեռեալներով ծածկուեցաւ եւ քանի մը օր Ճորոխ գետակներ Սեւ Ծով կը տանէր: Նոյն գիշերը աւանին բնակիչքը այս օգնական զօրքէն իբրեւ եղբայր հիւրընկալեցին, որք իրենց թողին թշնամւոյն աւարը, որպէս զի վնաս կրեալ գիւղացւոց բաժնուի: Այս առաջարկութիւնը որ Յովնան ըրած էր, իբրեւ պատգամ ընդունելի եղաւ զինուորներէն, եւ այն խեղճերը, որոնց գիւղերն Արաբացի կրակէն կը մխար եւ ամէն բանէ զրկուած էին եւ իրենց անձինքը միայն ազատած՝ յուսահատ ապագան կը մտածէին, հիմա առջինէն աւելի զիրենք հարուստ գտնելով՝ ուրախութեան հանդէս կը տօնէին:

Երբ առաւօտուն Իշխանիկ՝ զօրավարաց կը յայտնէր թէ վայել էր իրենց այցելութիւն ընել վանքի իշխանուհւոյն, Աշոտ անձայն կը մտածէր, իսկ Յովնան՝

— Ձեզ երթալ կարծեմ պէտք է, բայց ինձ համար կարեւորութիւն չեմ տեսներ. մանաւանդ թէ ժամ առաջ պէտք է որ ես Սասուն դառնամ, ըսաւ վճռողական ձայնիւ:

Հազիւ թէ ինք այս խօսքերը զրուցեց, մեզ ծանօթ Թադոս հայրիկ ներս մտաւ եւ ողջունելով զամէնքը,

— Տեարք, Վասկանուշ իշխանուհին ձեզ իւր շնորհակալութեան այցելութիւնր կուզայ ընելու ըսաւ, եւ հազիւ թէ խօսքը լմնցուց ահա իշխանուհին ինքն ներս մըտաւ, շրջապատեալ չորս հին պառաւ կոյսերէ, ողջունեց զամէնքը եւ նստաւ:

Ճար չկար, Յովնանու փախստեան տեղի չմնաց. իւր սրտին տրոփիւնն՝ Խոսրով որ քովը կեցեր էր կը լսէր որոշ եւ յայտնի, եւ այդ զօրաւոր մարմինը բաբախման հետ կը շարժէր:

Տեսարան մ'էր Աշոտի վիճակն էր որ Գուրգէնի կռնակը պատսպարան գտեր էր ինքզինքը ծածկելու իշխանուհւոյն աչքերէն:

Իսկ սա՝ համառօտ եւ քաղցր շնորհակալութիւններ ըրաւ ամէնուն իւրեանց քաջութեան եւ ազնուասրտութեան համար, եւ խնդրեց որ նոյն շնորհակալութեանց թարգման լինին այն պատուական զօրաց որ այնչափ գութ եւ եղբայրասիրութիւն ցոյց տուեր էին իւր ժողովրդեան, եւ խօսքը վերջացուց ըսելով թէ՝ «հայ ազգին այսպիսի թշուառ վիճակին մէջ մեծ մխիթարութիւն էր տեսնել այնպիսի դիւցազուններ՝ որոնց զինուորական քաջութեան հաւասար էր պատերազմէն վերջ առաքինութիւնն եւ անշահասիրութիւնը»:

Այս խօսքերը զրուցելէն ետքը իշխանուհին ոտք ելաւ, արդէն բայց իրմէ ոչ ոք չէր նստած. «Կը յուսամ, զօրավար Տեարք, որ այս երեկոյ մեր վանքի շնորհակալութիւնն ուզէք պատուել ընթրեք յանձն առնելով» ըսաւ: Եւ քանի մը քայլ առաջ անցնելով, Աշոտի առջեւ կեցաւ.

— Քաջ պատսպարան մը գտեր ես ինքզինքդ ծածկելու համար, Աշոտ իշխան, բայց դարձեալ քու քաջութիւնդ յայտնի ըրած է քեզ ամէնուն, քու երէկուան համբաւդ ինձ հասաւ եւ ուրախացուց եւ ես գոհ եմ, որ խոստմունքիդ դրժող զքեզ չեմ կրնար համարել:

Աշոտ քանի մը խօսք թոթովեց չփոթած, եւ իշխանուհին անցաւ Յովնանու առջեւ կանգնեցաւ. իր լուսաւոր հայեցուածքը վսեմ եւ քաղցր այդ մարդուն կրակէ աչքերուն վրայ ուղղեցան, որ կարծես թէ գալիքը էին նոյն միջոցին. հազիւ թէ այդ անխոնջ ծունկերը զինք կը վերցնէին:

— Յովնան զօրավար, գիս չես ճանչեր,

— Ես ով եմ որ զքեզ ճանչեմ, իշխանուհի, պատասխանեց Յովնան խեղդուկ ձայնով:

— Ես Վասակ Բագրատունւոյ դուստր Վասկանուշն եմ... յիշեցիր զիս, այնպէս չէ՞:

— Այո, իշխանուհի, ըսաւ Յովնան նոյն ձայնով:

— Այս երեկոյ ուրեմն կը տեսնուինք, այնպէս չէ՞:

— Հրամանը քուկդ է, իշխանուհի:

— Շատ բարի, ըսաւ Վասկանուշ եւ դառնալով իշխանաց հրաժարական ողջոյն մը տուաւ եւ ելաւ: Ամէնքը յուղարկաւոր գնացին ետեւէն մինչեւ որ հեծաւ ջորին եւ վանքին ճամբան բռնեց: Իսկ Յովնան անհետացաւ:

ԾԵՐԵՆՑ

(Շար.)

Վիրաւորներ եւ զոհեր կան: Ամէն օր բախումներ կը պատահին բանակայիններու եւ ըմբոստներու միջեւ: Նոր ձերբակալութիւններ եղած են: Ապստամբները քաջալերուած են Ամերիկեան Ծերակոյտին եւ Ընկերվարականներու միջազգային համագումարին մէջ ի նպաստ իրենց յայտնուած կարծիքներէն:

Ազգ. Ժողովին Թելադրած նախապատրաստական աշխատանքները վերջացած են յանձնախումբի մը կողմէ եւ յառաջիկայ շաբթու օրակարգի գլխաւոր նիւթը պիտի ըլլայ՝ Ալժերիան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այսօր կիրակի, Ազգ. բարերար Գ. Կիւլպէնկեանի եւ իր ողբ. Տիկնոջ մահուան տարելիցներուն առթիւ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյն մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ պիտի մատուցուի:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ հոգեւոր հովիւը՝ Տ. Պարգեւ քհնյ. Մերձանեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ Բարկէն Սիւնիի վարչութիւնը խորին շնորհակալութեամբ ստացաւ ընկերուհի Հելէն Երամեանի նշանտուքին առթիւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները:

Սարգիսեան, Սարաֆեան, Երեւանեան ընտանիքներէ հինգ հազար ֆրանք:

Պ. Պ. Ռօպէր Սարաֆեան, հազար ֆր., Թադէոս Թորոսեան երկու հազար, Տօնիքեան (Մարոք) հազար, Խաչատուր Երամեան երեք հազար, Փօլ Երամեան երկու հազար, Յակոբ Մելիքեան (Վիէն) հազար, Աստուր Երամեան (Մարսէյլ) երկու հազար, Այրի Տիկին Շուշանիկ Ասլանեան հազար ֆրանք:

●

ՍԷՆ Ժերոմի (Մարսէյլ) Թաղ. խորհուրդը, ողբ. Պետրոս Մակարեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները՝ ի նպաստ Թաղիս եկեղեցիին եւ դպրոցին:

Այրի Տիկ. Հռիփսիմէ Հայրապետեան երկու հազար ֆրանք, Պ. Պ. Տքթ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեան, Մանուկ Գասպարեան, Զալեան ընտանիք, Վարպետեան եղբ., Թիւթիւնճեան եղ., հազարական ֆրանք, իսկ Պ. Պ. Յարութիւն Փանոսեան, Մուրատ Սանկալեան, Կարապետ Կտաւճեան, Սուրէն Մինասեան, Կիրակոսեան ընտանիք, Օննիկ Տօրումեան, Պառ Անթուան, Պառ Մօտեռն, Օննիկ Թահթալեան 500ական ֆրանք ի նպաստ դպրոցին:

Պ.Պ. Ռուբէն Ասարլըքեան, Աբրահամ Մանկասարեան 500ական ֆր., ի նպաստ եկեղեցւոյ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԱՆ ՃԱՇԸ

21 Յուլիս Կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի Եկեղեցւոյ կից՝ Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

Համադամ կերակուրներ

Հայկական ջերմ մթնոլորտ, գեղարուեստական բաժինով:

Արձանագրուիլ ամէնէն ուշը մինչեւ 18 Յուլիս, Պ. Յ. Հայգազործեանի մօտ,
15 Rue Longues des Capucines
CO 0578
ինչպէս նաեւ վարչութեան անդամներուն մօտ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը՝ «Կապոյտ Խաչ»ի օրը կը տօնէ դաշտահանդէսով մը, այս կիրակի, ամբողջ օրը, Տէսինի ծանօթ անտառը՝ Քաֆէ Լաֆարկի եւեւը:

Առաւօտուն, օթօքարը՝ կը մեկնի, ժամը ճիշդ 9ին, Փլաս Կիչառէն: Ժողովուրդէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԼԻՈՆԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԴՊՐՈՑԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի, Կապլյեոնի սրճարանը, Տէսինի ջրանցքին եզերքը:

Արտասանութիւններ, մեներգներ, խմբերգներ եւ ծիծաղաշարժ խօսակցութիւններ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ եւ աճպարարութիւններ ու զարմանազան անակնկալներ:

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ Տէսինի Հայութիւնը:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Պոմոնի Ս. Սահակ - Մեսրոպ սրահի մէջ:

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին:

Ի նպաստ Ֆ. Կ. Խաչի բարենպատակ ձեռնարկներուն:

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարժարանի աշակերտութեան համար:

Յայտագիր՝

Հանրային կեանքէ կրթիչ եւ զուարթ ներկայացում մը, տրամախօսութիւններ, նուագ, երգ, մանկական պար եւն.:

*

ՍԷՆ Ժերոմի (Մարսէյլ) Ս. Սահակ - Մեսրոպ վարժարանի, կազմակերպուած Թաղ. Խորհուրդի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Ազգէն Մարտիրոսեանի, այս շաբաթ ժամը 21ին, Վարդապետի սրահին մէջ, ճոխ յայտագրով:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Քղիի Հայր. Միութեան: 7 Յուլիս, ՍԷՆ Լուկրան Փէնի Եօթնեղբայրեաններու նախկին օդասուն ագարակը:

Գեղարուեստական բաժին:

Արեւելեան նուագ Թոքգոմ եւ որդի:

Առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Տեղւոյն վրայ կը ծախուի Շիշ քէպապ եւ պաղ ըմպելիներ:

Բարձրախօս Ալֆագ նուագատուն:

Մուտքը ազատ է:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԻԹՈՎ

Վարձու է Քանի մէջ (Քօթ տ'Ազիւր), Յուլիսի համար սենեակ մը, խոհանոց մը, Օգոստոսի համար երկու սենեակ խոհանոց մը, (ամբողջ յարկաբաժինը), Սեպտեմբերի համար զարձեալ սենեակ մը խոհանոցով: Դիւրամատչելի պայմաններ:

Դիմել «Յառաջ»ին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Սամսոն Ճիճեանէ (Մարսէյլ) 2500 ֆրանք, «Յառաջ»ին բարգաւաճման համար:

ՊՈՄՈՆ

Թաղիս Ս. Գ. Լուս. Գիւտ Նշխարաց եկեղեցւոյ հիմնարկութեան եւ անուան 26րդ տարեդարձին առթիւ, հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ տեղի պիտի ունենան այս կիրակի առաւօտ, հանգուցեալ հիմնադիրներու — Առաջնորդ Պալաքեան Ս. Հօր, Գ. Շահլամեանի, Ա. Դարբինեանի, Ո. Անտուրեանի, ինչպէս նաեւ Սահակ Մեսրոպ Մշակոյթի Ազգ. Տան հիմնադիր նախ. Թաղ. Խորհուրդին անդամներու եւ եկեղեցւոյ եւ սրահի կառուցման նիւթապէս եւ կամաւոր աշխատանքով սատարող բոլոր ազգայիններու ննջեցեալներու հոգւոց ի յիշատակ: Կը հրաւիրենք Մարսիլիոյ հայ ժողովուրդը՝ ներկայ ըլլալ սոյն հոգեւոր հանդիսութեանց, ի յարգանս բոլոր հանգուցեալներուն:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Այսօր շաբաթ, ժամը 21ին, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Րիւ Վոլթէր, Հայկական վարժարանի ամավերջի հանդէսը:

Հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի:

Երգ, արտասանութիւն, պար աշակերտներու կողմէ:

Ծնողները եւ դպրոցին բարեկամները սիրով կը հրաւիրուին այս հանդէսին, իրենց ներկայութեամբ քաջալերելու մեր մանուկները եւ հոգաբարձութեան ջանքերը:

ՌՈՆԻ - ՍՈՒ - ԲՈՒԱՅԻ ԼՍԱՐԱՆ

Եղանակին վերջին դասախօսութիւնը աս շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին, Քաֆէ տիւ Քոմէրսի վերնայարկը:

Կը խօսի երիտասարդ մտաւորական Պ. Ետիքարտաշեան Անտրէ, ֆրանսերէն լեզուով, երիտասարդները հետաքրքրող նիւթի մը շուրջ:

Կը նախագահէ Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Կառ տը լ'Էսթէն օթոռայ ժամը 20.50ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ընկ. Յարութիւն Տէմիրճեանի բնակարանը:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առտու, ժամը 10ին, Պառ տիւ Կլոպ, 7 Պուլվ. տ'Աթէն: Օրակարգ՝ նիւթական եւ բարոյական զեկուցում եւ վարչութեան ընտրութիւն:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԹԱՏԵՐ. ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մարսէյլի (Պոմոն) Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի կողմէ: Կիրակի, 7 Յուլիս, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սալ տ'Աթէն, 15 Ավընիւ տը լա Վիքթուար:

Կը ներկայացուին ծանօթ Թատերագիր Գրիգոր Վահանի «ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ», «Շանթ» թատերախումբի կողմէ

Բեմադրութիւն ընկ. Գրիգոր Գենտիրեանի:

(կատակերգութիւն ժամանակակից Հայ կեանքէ) եւ Հայկական պար, Նոր Սերունդի Պոմոնի պարախումբի կողմէ:

Տոմսերու մասնակցութիւն 200 եւ 250 ֆրանք.

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլը, Տեղւոյս Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան մեծ դաշտահանդէսը, այս կիրակի ամբողջ օրը, ՍԷսինէի, Շաթօ Պօրկարտի գեղեցիկ փառքին մէջ:

Կը խօսի Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին:

Երգեր, արտասանութիւններ եւ մասնաւոր բարձրախօս երգապնակներով:

Գնդակի մրցում տարեցներու եւ պատանիներու միջեւ:

Ճոխ պիւֆէ եւ այլազան ուտելիքներ:

Օթօքառերը կը մեկնին ժամը 8.30ին Շըմէն տը լա Փլէն, 8.45 դպրոցին առջեւ, 9ին Փլաս Վեռտէօն, 9.15 Քուռ Պերիա եւ Ժան Ժօրէս: Պիտի կենան նաեւ Փաքսին առջեւ:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊՏՈՅՏ

Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբի տարեվերջի պտոյտը այս կիրակի:

Երգչախումբին համակիրները կրնան մասնակցիլ իրենց անձնական ինքնաշարժերով:

Ժամադրութիւն՝ առաւօտուն ժամը 8ին: Կառ տիւ Նորին դիմացը Պուլվ. Տրնէն, Թավէրն տէ Ֆրանսը ճաշարանին առջեւ:

ՏԱՐՕՆ - ՍԱՍՆՈՅ ԶՕՐԻ Հայր. Միութեան Հերոսներու Յիշատակի հանդէսը՝ 28 Յուլիս Կիրակի ՍԷՆ Անտրէի Պելվէտէր պարտէզի մէջ: Մարսէյլ:

Տպ. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731

C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 7 ՅՈՒԼԻՍ • DIMANCHE 7 JUILLET 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7935 | 33ème ANNEE | Directrice : *Arpik MISSAKIAN* | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3736

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹԷԵՒ ՓԱՐԻԶ Կ'ԱՊՐԻՆՔ

•

Ամավերջի հանդէսները իրարու կը յաջորդեն, Փարիզէն մինչեւ գաւառ : Հայերէնի դասընթացքներու կողքին եւ անոնցմէ առաջ կան նաեւ տեղական դպրոցներու մրցանակաբաշխութիւնները :

Մեր սիմակներուն մէջ սովորութիւն դարձած է այլեւս կարդալ «նորերու» յաջողութիւնը : Ամէն դպրոց, ուր հայ տղայ կայ, պէտք է որ ան առաջին ըլլայ գոնէ քանի մը նիւթերու մէջ : Դաստիարակներն ալ վարժուած են այլեւս «եան»երուն եւ ուսուցիչը միշտ կը յիշէ իր հայ աշակերտը, որովհետեւ ուշիմ է եւ խելացի :

Զենք գիտեր սակայն թէ դպրոցէն դուրս եւ դպրոցէն վերջ հայ երիտասարդը կ'օգտուի՞ իր միջավայրէն :

Ունինք ամէն դիւրութիւն, կ'ապրինք քաղաք մը ուր արուեստը, գրականութիւնը, գիտութիւնը, երաժշտութիւնը միշտ յեղաշրջման մէջ են :

Կ'ապրինք այս քաղաքը, ինչո՞վ կը սընանինք :

Կը սնանինք օրաթերթերով, առեւտրական ֆիլմերով (եւ նախընտրաբար անոնցմով որ արգիլուած են 16էն վարերուն), երկու երեք արդի երգիչներով եւ այսքան :

Զենք կարծեր թէ ուեւէ ազգի երիտասարդութիւն այսքան քիչ օգուտ քաղէ իր շրջապատէն՝ իր առջեւն ունենալով այնքան մեծ կարելիութիւններ :

Կայ անշուշտ հատընտիր զանգուած մը, որուն երեսն ալ չենք տեսներ հայկական շրջանակներու մէջ եւ որուն զարգացումը անօգուտ է ազգային տեսակէտով :

Փարիզի հայ երիտասարդութիւնը եթէ չի գրեր հայերէնով, կրնայ նոյնքան օգտակար գործ տեսնել եւրոպական մշակոյթին արդի ցոլացումները բերելով հայ մշակոյթին :

Ծանօթացնել մեզի արեւմտեան գրականութիւնը :

Գրեթէ չունինք թարգմանական գրականութիւն, ինչ որ մեծ պակաս մըն է : Պետական մեծ միջոցներ պէտք չկան ատոր համար : Կը բաւէ ունենալ ճաշակ եւ աշխատանքի սէր : Բայց ընդհանրապէս կը գոհանանք մեր գիտցածով եւ մանաւանդ մեր ... չգիտցածով :

Կ'ուրախանանք եւ կը հպարտանանք երբ երկու երեք Ֆրանսացի Նարեկ կամ Նահապետ Քուչակ կը թարգմանեն : Իսկ մե՞նք, անդին ոչ Փէյրֆիթին ծանօթ ենք, ոչ Փոլանը կը թափանցենք, ոչ իսկ Սարթրին խսկապէս ծանօթ ենք, յիշելու համար նորերը :

Գնահատելի է միշտ, թէեւ քիչ կը պատահի, երբ իրար կ'անցնինք որ մեր գիրը, մեր երգը, մեր բանաստեղծութիւնը օտարին ծանօթացնենք, բայց մենք ալ առնելիք չունի՞նք օտարէն, սորվելիք չունի՞նք մեր շրջապատէն :

Այս ուղղութեամբ կարծեմ 1925 – 35ի երիտասարդութիւնը աւելի աշխատանք տարած է : Աշխատանք մը որ աւելի գնահատելի է, մանաւանդ որ միջավայրը նոր էր իրենց համար, գրեթէ անծանօթ :

Բայց եթէ այդ օրերու Յառաջները բանաք, կը հանդիպիք Մաքս Ժաքոպի, Սթէֆան Ցվայկի, Փիէր Լուիսի, Ճոյսի, Թակորի եւ տասնեակ ուրիշներու :

Այսօր կեանքը աւելի դիւրին է Փարիզի մէջ, բայց ինչո՞վ կ'արդարացնենք մեր ապրիլը այստեղ : Ի՞նչ կը բերենք մեր մշակոյթին : Ի՞նչ կը քաղենք այս փարթամ պարտէզներէն :

Օր մը պիտի ըսե՞ն թէ եկան Եւրոպա, մեծցան, սորվեցան, բայց ուրիշ ի՞նչ ըրին :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

«ԶՕՐՍ»ԵՐԸ ՄԱՀՈՒԱ՞Ն ՊԻՏԻ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԻՆ

ԵՐԿՈՒ ՆՈՐ ԱՐՏԱՔՍՈՒՄՆԵՐ

Խրուշչեւ, համայնավար չորս պարագլուխները չնորհազրկելէ վերջ, սկսաւ հաւաքոյթներ կազմակերպել բովանդակ Խ. Միութեան մէջ : Կուսակցութեան վարիչ մարմինէն սկսեալ, մինչեւ յետին խմբակցութիւնները ժողովներ կը գումարեն՝ վաւերացնելու համար Մոլոթովի, Մալենկովի, Կագանովիչի եւ Շեպիլովի արտաքսումը : Մինչեւ իսկ՝ կը բողոքեն անոնց բռնած ընթացքին համար : Մոսկուայի ձայնասփիւռին համաձայն, վերջին մէկ երկու օրերու ընթացքին, 8.000 միթինկներ եղած են, որոնց մասնակցած են հարիւր հազար կուսակցականներ : Խիստ արտայայտութիւններ եղած են պարագլուխներու հասցէին. — «արտաքսումը՝ նըւազագոյն պատիժն է» անոնց համար յայտարարած են շատեր :

Կը թուի թէ Խրուշչեւի դիրքը աւելի ուժեղ է ներկայիս՝ քան իր բոլոր նախորդներուն ազդեցութիւնը : Մառեշալ Ժուկովը իրեն հետ առնելով, Սթալին Բ. ապահոված է բանակին «հաւատարմութիւն»ը : Զինուորական բազմաթիւ երեւելիներ միթինկներու մէջ խօսք առնելով գնահատած են «ընկեր» Խրուշչեւին աշխատանքը. — « Մեր երկիրը հոյակապ ըլլալու ուժ մը ունի, որ ամբողջն կը գտնուի լենինական Կ. Կոմիտէին կողքին » յայտարարած է Ժուկով :

Ապահովաբար, այս հաւաստիքին շընորհիւ է, որ Բուլղանին եւ Խրուշչեւ Փրակա պիտի երթան Բշ. օր :

Խրուշչեւ գիւղացիներու վրայ եղած զեղծումներն ալ վերագրած է չնորհազրկուած իր գործակիցներուն. նոր ազատութիւններ տալով, կը թուի թէ ապահոված է նաեւ գիւղացիներուն «հաւատարմութիւնը» :

Կուսակցութեան նորընտիր վարիչ մարմինը «գաղափարական քարոզչութեան» տնօրինութիւնը Շեպիլովէն առնելով որոշած է յանձնել 76 տարու Կիւզինէնի, որ «հիներէ»ն մէկն է :

Մոսկուայի ձայնասփիւռը հաղորդեց նաեւ, որ Փերվուխին եւ Սաբուրով եւս դուրս ձգուած են իրենց պաշտօններէն : Խորհրդային մամուլի գործակալութեան համաձայն Սաբուրով «հրաժարած» է իսկ Փերվուխին «դուրս ձգուած» : Սաբուրով 1955էն ի վեր փոխ - նախագահ էր, իսկ Փերվուխին՝ փոխ – վարչապետ :

Միւս կողմէ, Կագանովիչ ենթարկուած է նոր քննադատութիւններու, Ուկրանիոյ Վարչապետին կողմէ :

Լոնտոնի համայնավարական շրջանակներուն համաձայն, եթէ Կրեմլին Մոլոթով - Մալենկով - Կագանովիչ խմբակը դատարան յանձնէ «վարչակարգին դէմ դաւադրութեան» յանցանքով՝ երեք պարագլուխներն ալ կրնան մահուան դատապարտուիլ :

Մոսկուայի ձայնասփիւռը հաղորդեց, որ նախկին Արտաքին նախարար Շեպիլովի չնորհազրկումով Խ. Միութեան դիրքը չէ փոխուած Կրեմլինի վարած արաբական քաղաքականութեան մէջ :

Խ. Միութեան վերջին օրերու անցուդարձերը մեծ աղմուկ ստեղծեցին ազատ աշխարհի եւ արբանեակ երկիրներու մէջ :

Ուաշինկթընի արտաքին Նախարարութեան բանբերը յայտարարեց, թէ կարելի է տակաւին սպասել, տեսնելու համար Խ. Միութեան խաղաղասիրութեան չափանիշը :

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը չնորհաւորեց Խրուշչեւը «Մալենկով – Մոլոթով - Կագանովիչ հակակուսակցական խմբակին առնչութեամբ առնուած որոշումին համար » :

Եուկոսլաւ քաղաքական չորս անձնաւորութիւններ ամրան վերջը պիտի երթան Խ. Միութիւն :

Համայնավար Չինաստանի կուսակցական պարագլուխները նամակ մը ղրկեցին Մոսկուա, յայտարարելով որ կատարուած փոփոխութիւնը պիտի զօրացնէ Խ. Միութեան «պարտիա»ն — «Չինաստանի համայնավար կուսակցութիւնը ամրօրէն եւ հաւատարմօրէն պիտի մնայ Խ. Միութեան կողքին՝ միասին պայքարելու համար » :

Խ. Միութեան մէջ Մոլոթով քաղաքն ու Մոլոթով շրջանը փոխելով իրենց նոր մկրտութիւնները պիտի ստանան նախկին անունները :

✕ Նախագահ Հօ Շի Մին յետաձգա՞ծ է իր ճամբորդութիւնը՝ դէպի համայնավար երկիրներ :

ԱՄԵՐԻԿԱ ԴԷՄ Է

ՀԻՒԼ. ՌՈՒՄԲԵՐՈՒ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԱՐԳԵԼՔԻՆ

Նեւատայի անապատին մէջ Միացեալ Նահանգները պայթեցուցին աշխարհի զօրաւորագոյն հիւլէական ռումբը : Այս ռումբը երեքուկէս անգամ աւելի զօրաւոր էր Հիրոշիմայի վրայ արձակուած ռումբէն :

Նոյն օրը, Լոնտոնի մէջ գումարուող ապազինման ժողովին մէջ, Միացեալ Նահանգներու ներկայացուցիչը կը յայտարարէր, որ Ամերիկա համաձայն չէ, որ ջրածնային ռումբերու գործածութիւնը ամբողջութեամբ արգիլուի :

Կը թուի թէ, Միացեալ Նահանգներ ջըրածնային ռումբեր պիտի չգործածեն ժողովուրդներու դէմ, բացի այն պարագային՝ երբ անոնք հակառակ ընթացք բռնեն Միացեալ Ազգերու որոշումին : Այսինքն յարձակում գործելու պարագային :

Միւս կողմէ, հիւլէական ռումբերու պատրաստութեան մեծագոյն հակառակորդը, գերման գիտնական Օթթօ Հան, Նոպէլեան մրցանակի տարեկան համագումարին առիթով յայտարարեց. — սըխալ է այն կարծիքը՝ որ հիւլէական պատերազմէ մը վերջ աշխարհի բնակչութեան մեծ մասը պիտի մնայ : Հազիւ մարդկութեան մէկ հարիւրերորդը պիտի վերապրի, այդ դժոխքէն ետք :

ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ՇՈՒԿԱՆ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԵՑԱՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Յուլիս 5ին, Պունտըսթակի մէջ (Արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարան) բաց քուէարկութեամբ եւ ձայներու ջախջախիչ մեծամասնութեամբ վաւերացուեցաւ Հասարակաց Շուկան ու Եւրաթոմը :

Արեւմտեան Գերմանիոյ հանրային կարծիքը նպաստաւոր է՝ Միացեալ Եւրոպայի ծրագրին : Շատ քիչ ընդդիմադիրներ կան, որոնց առարկութիւնները անհիմն են :

Միւս կողմէ, Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովը, որ երէկ պիտի քուէարկէր Հասարակաց Շուկային հարցը, յետաձգեց Գշ. օրուան :

ՏԱՔԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Հեղձուցիչ տաքերը կը շարունակուին : Ոչ մէկ յոյս կայ՝ որ օդը բարելաւուի այսօր կամ վաղը : Այս ձեւով, հասարակութեան առողջապահութիւնը վտանգուած է : Ջուրի տագնապը կը շարունակուի, հետզհետէ մեծ բարդութիւններ ստեղծելով : Մոն – Վալերիէնի ջրամբարները արդէն պարպուած են :

Արտակարգ տաքին պատճառով, Անգլիոյ դատախազները արտօնութիւն ստացած են հանելու իրենց ... կեղծամները :

ՖՐԱՆՍԱ *երեսուն միլիոն տոլարի վարկ մը բացած է Իսրայէլի :*

ԱԼԺԷՐԻ ԳՐԱՒՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

*

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԵՒ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ինչպէս գրած էինք, Ֆրանսացիներու կողմէ Ալժէրի գրաւման 127րդ տարեդարձն էր՝ Յուլիս 5 : Այս առիթով Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատը 24 ժամուան ընդհանուր գործադուլ յայտարարած էր, որ գործադրուեցաւ :

Մայր երկրին մէջ, բացի Ռընոյի գործարանէն, որուն աշխատաւորներուն կէսը բացակայ էր, Ալժերիացիներու 80 - 95 առ հարիւրը գործադուլ ըրին : Ալժերիացի խանութպանները փակած էին իրենց հաստատութիւններուն դռները :

Մարսէյլի մէջ՝ 75 առ հարիւրը գործադուլ եղած է :

Իսկ Ալժերիոյ մէջ, գործադուլը մեծ համեմատութիւն ստացած է : Միաժամանակ եղած են բազմաթիւ յարձակումներ :

Օրանիայի մէջ, ապստամբներու խումբ մը յարձակում գործեց բանուորներու վըրայ : Իսկ նոյն շրջանին մէջ ձեռնառումբ մը արձակուեցաւ հանրային խաղավայրի մը վրայ :

Կոստանդինի մէջ, անապատայինները (ֆելլակա) սպաննեցին Եւրոպացիներ եւ գործադուլի հրահանգին անսաստող մահմետականներ :

Յարձակումներ եղած են նաեւ զանազան շրջաններու մէջ, խլելով բազմաթիւ զոհեր : Վիրաւորներուն թիւն ալ մեծ է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ *Կասպից Ծովու ափին պատահած երկրաշարժին զոհերուն թիւը բարձրացած է հինգ հազարի :*

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ *առաջին երեք զօրաբաժինները ուրբաթ օր պաշտօնապէս դրուեցան Եւրոպայի Պաշտ. Խորհուրդին տրամադրութեան տակ :*

ՃԱՓՈՆԻ *նախկին զօրավարներու եւ ծովակալներու պատուիրակութիւն մը գնաց Փէքին : Կը կարծուի թէ ոչ - յարձակողական համաձայնագիր մը պիտի ստորագրուի երկու երկիրներու միջեւ :*

ԱՆԳԼԻՈՅ *մէջ աշխատավարձերը բարձրացած են :*

ԱԼԺԵՐԻՈՅ *նախարար Լաքոստ օտար դիւանագէտներ հրաւիրած է Ալժերիա : Աւստրիացի, Պրազիլիացի, Քանատացի եւ Ֆիլիբեցի անձնաւորութիւններ պիտի այցելեն՝ քննութիւն մը կատարելու համար :*

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ *առեւտրական պատուիրակութիւն մը հասած է Թունուզ :*

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ *համայնավար կուսակցութիւնը, Մոսկուայի մէջ առնուած արտաքսման որոշումին համաձայն ըլլալով, յայտարարած է. — «Խ. Միութիւնը պիտի օգնէ մեր կուսակցութեան որպէս զի աւելի ուժեղ կերպով պայքարինք անջատողականներու դէմ » :*

ԵԳԻՊՏՈՍԻ *զինեալ ուժերու հրամանատարը գնաց Արաբիա :*

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ *անկախութեան օրուան տօնակատարութիւնները 310 մահ պատճառեցին :*

ԱԼԺԵՐԻՈՅ *նախարար Լաքոստ, այսօր ճառ մը պիտի արտասանէ, պատասխանելով ծերակուտական Քէննետիի :*

ՎԻԷՆՆԱՅԻ *մէջ վերջացաւ Ընկերվարականներու Միջազգային Համագումարը : Որոշուած է յանձնախումբ մը ղրկել Ալժերիա՝ քննութեան համար :*

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ. — *Երկրորդ անգամ ըլլալով՝ Անքթիլ շահեցաւ ինքնաշրջ. հանդիսանը : Դեղին շապիկը կը պահէ Ֆրանսացի Ֆորեսթիէ : Թոնոնի մէջ մէկ օրուան հանգիստէ վերջ, Բշ. օր տասներորդ հանգրուանը՝ դէպի Պրիանսոն : Գամունթէս, որ հաւանական յաղթականներէն կը նկատուէր, Շարլը Կոլի քաշուելէն ետք, իր կարգին լքեց շրջավազքը :*

ԱՅԺՄԷԱԿԱՆ

●

— Այժմէական բաներ գրէ՛, կ'ըսեն ինծի :

Ծփոթութիւնը, որ ստեղծուած է ընդմէջ գրագէտին եւ իր «պաշտօնակցին», ընդվզում չի պատճառեր այլեւս ինծի : Կ'անդրադառնամ այն պաշտօնակցին, մեր ծանօթութիւնը քիչ մը հին, որ Պոլսոյ Ենի Ճամիին բակին մէջ, ցածլիկ աթոռի մը վրայ նստած, երկու ծունկերը իրեն գրասեղան, աղերսագիր կը գրէր կամ բարեւագիր՝ համաձայն յաճախորդին պահանջին : Դէպի Արեւելք ճամբորդութեանս ընթացքին՝ բախտն ունեցայ անգամ մը եւս տեսնելու պատմական այդ տիպարը, ցուցատախտակ մը քովը, վրան գրուած՝ էֆրիվէն փիւպլիք : Պոլսոյ Ենի Ճամիին բակի եազըճըն է ըսի մտովի եւ երկա՜ր երկա՜ր դիտեցի, բախտակիցի մը աչքով : Եազըճը մըն ալ ես, էֆրիվէն կամ գրող, որ կոչուած է այժմէական բաներ գրելու՝ ըստ հաճոյս ընթերցողին :

Մեր կոչումին շուրջ ստեղծուած շփոթութիւնը չէ որ կը զբաղեցնէ զիս այսօր : Այլ իմաստը որ կը տրուի այժմէական բառին :

Այս բառով պահ մը կը կարծուի թէ ժամանա՛կն է խօսքին առանցքը : Այդ պարագային՝ եթէ այժմէական բաներ կը պահանջուին ինծմէ, կը նշանակէ թէ ետ է մնացած գրական ժամացոյցս : Վէճը, թէ որո՛ւ ժամացոյցին վրայ պէտք է լարել ժամացոյցները, ընթերցողի՞ն թէ ամբողջական գրագէտին ժամացոյցին վրայ, միտք չունիմ նորոգելու : Պէտք է ըսել թէ ընթերցողին մտքին մէջ այժմէութիւն բառը կը նշանակէ հանրային հետաքրքրութիւն :

Տեսէք թէ ուրկէ՛ ինծի կուգայ կը ցցէ խոյը :

Ինչ որ ցասման կը մատնէ գրիչս որ կը խոյանայ, ահա, ընդդէմ խոյին, ա՛յն պահանջն է որով հանրային հետաքրքրութեան կը տրուի գրական պահանջի բանաձեւ, գրագէտը առաջնորդելով... Ենի Ճամիին Ալլուն :

Հին է վէճը, նոր է մխանդամայն, վասնզի յաւիտենակա՜ն, — որո՞ւ համար կը գրէ գրագէտը : Իրականին մէջ, գոյութիւն չունի նման վէճ, — կան գրագէտներ՝ որոնք կ'առաջնորդուին հանրային հետաքրքրութեամբ, ինչպէս կան գրագէտներ՝ որ չե՛ն հետաքրքրուիր նման հետաքրքրութիւններով, դի՛ր վերջակէտը՝ լմնցաւ :

Այն գրագէտը, որ Պարոն կամ Տիկին Հանրային Հետաքրքրութեան ձեռնասունն է, այնպէս մը կը գրէ որ Կուր-Վաննէսն ալ կը հասկնայ, գիւղին վարժապետն ալ, նոյնիսկ տէրտէրը : Եւ երբ ամէն Հայ կը հասկնայ գրուած բանը (լա շոզ լիթէրէր), գրագէտը կը դառնայ... ամենայն Հայոց գրագէտ :

Ընդհակառակն այն գրագէտը, որ չի հետաքրքրուիր հանրային հետաքրքրութեամբ, այնքան պիտի չբարկանար՝ եթէ մօրը հայհոյէիք, որքան կը բարկանայ՝ եթէ կոչէք զինք գրագէտ ամենայն Հայոց :

Կը տեսնէ՞ք թէ մեզ ո՛ւր տարաւ այժմէականը :

Զուգեցի ձեզի ըսել թէ, եղբա՛յր, գրագէտին համար ի՛նչ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ այժմէութիւնը, մանաւանդ մե՛րը : Վա՜խ - վա՜խ – վա՜խ, հազար անգամ վա՜խ, — երբ ժողովուրդին կէսը տիրացու է դարձեր, մաս մըն ալ ժամկոչ, ի յիշատակ սրբոց Կուռնելիոսի եւ Դամիանոսի կամ Եսայրաքսէ կոյսին նահատակութեան՝ չարական գրո՞ղ պակսեցաւ որ հայ գրագէտէն կը պահանջուի հետաքրքրուիլ մեր այժմէականով :

Գրական քննադատին թոյլով մեկնութիւն մը գրել «ամենայն Հայոց» տարազին նուաստացուցիչ (ավիլիսան) երանգին մասին, թոյլ տուէք ինձ յայտարարել թէ, գրական աշխարհի մէջ, տենչ մը կայ, ազնուական եւ հպարտ, որ կը թելադրէ արհամարհել հասարակը, անմատչելի մնալ ռամկութեան, պարծիլ ինիսիէններու մտերմութեամբ, ունենալ Ողիմպոսը բնակարան, հաւատալով թէ մտածման եւ ստեղծագործութեան թագաւորութեան մէջ արուեստ չի համարուիր ձիւթ ծամելը : Կզակով բանաստեղծութիւն գրողը կոչնայ կոչուիլ բանաստեղծ ամենայն Հայոց, բայց երբեք ընտրեալ մարդոց :

Ճշմարիտ ստեղծագործը ծանօթ է եւ սիրելի միայն ընտրանիին, — երբ կը դառնայ առարկայ հանրային գնահատութեան, երբ կը դառնայ Ամենայն Հայոց, կը կորսնցնէ ինիսիէններուն յարգանքը, վար կ'իջնէ Ողիմպոսէն, կը մտնէ փողոց : Կը դառնայ այժմէական :

×

Մեր ողբացեալ ընկերը, Ցառաջի խմբագրապետը, չէր սիրեր հրապարակագիր բառը, կը նախընտրէր ըսել օրագրող : Առաջին բառը, բառագիտական ճամբով, հեռաւոր խնամութիւն մը կ'ենթադրէ անոր հետ՝ զոր «պաշտօնակից» անուանեցի այս յօդուածին սկիզբը, — չեմ գիտեր, այս պարագա՞ն կը դայթակղեցնէր զինք թէ հրապարակը, այն ընդարձակ տարածութիւնը, որ, մեծ քաղաքներու մէջ, յեղափոխութիւն կը չինէ՝ ըստ կարգ մը հոգեբաններու : Կորեցէք կատուին պեխերը, մուկ չի բռներ այլեւս. Ջնջեցէք հրապարակները եւ յեղափոխութիւն չէն չիներ այլեւս քաղաքները : Ճի՞շդ է թէ ոչ, հարցուցէք կիւսթավ Լը Պոնին, կամ Տիկ. Մառի Պոնափարթին : Բայց ես, ի՞նչ մեղքս պահեմ, կը սիրեմ այն պահը, մենութեան եւ քոնթ-ամփլասիոնի պահը, աբեւին հարսնիքէն առաջ, անառակ թռուչուններուն անհամբերութենէն առաջ, երբ լոյսը փորձ կ'ընէ ճեղքելու Նարեկացիի սարսափը, — ահա պահը՝ երբ կուգայ կ'այցելէ յեղափոխութեան դիցուհին, իր ամբողջական չքեղութեամբ, չրթներդ մրկող իր աղուոր բաներով, ժենեակդ լուսաւորող իր սքանչելի մերկութեամբ : Բիչ եաքը՝ երբ փողոց իջնէ, պարէ հրապարակին վրայ, համբուրե՛լդ ալ չի գար : Հոգեբնախօսութեան վարպետները արդեօք կ'ընդունի՞ն թէ գոյութիւն ունի ըղձայարանք մը, որ կը վարէ ինչ որ փռիվէ է մարդուն մէջ : Ինծի կը թուի թէ ամօթխածութիւնը կամ պատկառանքը այդ կալուածէն կուգայ, — արդարեւ նոյն այդ զգացումն է, որ կը պաշտպանէ ինչ որ փռիվէ է մարդուն մէջ : Աստուած անգամ, առաջի՛նը անոնց մէջ որ կը սիրեն վիվրը աճ օմ փռիվէ, ծաւալ տուաւ պատկառանքին, ատով պաշտպանելու համար ստեղծագործութեան իրաւունքները կամ պայմանները, — ազատութիւն, առանձնականութիւն, ժամանակ խոկալու :

Ո՜րքան ճիշդ է ստեղծագործ մարդը նըմանցնել զողի, — մինակ աշխատիլ, աչքերէ հեռու :

Այսպէս է որ աշխատանքները կը դառնան կատարեալ, ու կը ներկայանան նորութեան մը փայլով եւ գաղտնիքի մը հմայքով : Երբեք եւ երբեք այժմէական :

×

Ընդհակառակն, գայթակղութի՛ւն է ինչ որ կուտայ օժտուած եւ ընտրեալ գրագէտը : Վասն զի անսովոր՝ հանրային հետաքրքրութեան զգայարանքներու համար : Հապա ի՞նչ կ'ուզէիք, ես ըսէի՝ Կուր-Վաննէսն ալ ծափահարէ՞ր : Օ՜ ծափահարութիւններ կան, գնահատութիւննե՛ր կան, զորս պիտի ուզէի փոխել Սոկրատի խմած մոլեխինդին հետ : Մինչ կ'երջանկանամ՝ երբ ուսերուս վրայ գրուած դըդմաձեւ տուփին մէջ կը չարեմ նոր գաղափար մը աւելի, գիտնալով հանդերձ թէ ծախուելիք նիւթ չէ, փերեզակային արժէք չէ, այժմէական չէ, ամենայն Հայոց չէ :

Դդմաձեւ տուփիս մէջ ինչե՛ր կան, ինչե՛ր, — պղպեղի պէս այրող, արջասպի պէս փառող, աղը - վէրքի վրայ եւ ատոնց նման այլ բաներ : Բայց երբեք եւ երբեք այժմէական : Երբեք եւ երբեք հանրային հետաքրքրութեան չէշխտով :

Ընդհակառա՜կն, գայթակղութի՛ւն կը պատճառէ, կը կախե՛ն զիս՝ եթէ դուրս հանեմ դդմաձեւ տուփէս ինչ որ կը մտածեմ երիտասարդութիւն վարելու մասին, հին ու նոր գրագէտներու մասին, ձուլման մասին, եկեղեցիի մասին, հայրենիքի մասին, Հայաստանի մասին : Ինչո՞ւս պէտք, նոր հարուստներ չա՜տ, գրագելու համար այդ հարցերով : Վախը չէ որ կ'արգիլէ ցոյց տալ գանձերս : Մեր եպիսկոպոսները, որոնք ազգին ղեկավարներն են հիմա (Աստուած աւելցնէ անոնց թիւը), երբ կը պօղոսմ(ան), իրենց առաջին սրբազան գործը կ'ըլլայ անգամ դրուիլ Հայ Բարեգործական Ընդհանո՜ւր Միութեան, երկրորդ սրբազան գործը կ'ըլլայ հաւաքել կուտ ունեցողները՝ խորհրդակցութեան համար անուշահոտ բազմոցներու վրայ : Այլեւս հարկ կա՞յ դդմաձեւ տուփիս գանձերը ցուցադրելու : Գարեգին կաթողիկոս Փարիզ էր եկած, ըսի. — Վեհափա՛ռ, Հայ եկեղեցիին իշխաններուն մօտ հին աւանդութիւն է դարձած, երբ թեմերուն այցելութեան կ'երթան, հրաւիրել բոլոր կուտ ունեցողները եւ անոնց տիկինները (այս վերջին բառը կլլեցի՝ արտասանութեան ժամանակ), բայց կը մոռնան խորհրդակցութեան հրաւիրել անոնք որ նոյնպէս կուտ ունին, բայց այդ կուտը տարբեր կուտ է, չի գտնուիր գըրպանի մէջ, կը սիրէ պահուիլ դդմաձեւ սասնկ տուփերու մէջ :

Արդարեւ, կը հարցնեմ ձեզի, դուք տեսա՞ծ էք առաջնորդ մը, ի՛նչ հանգամանք կամ աստիճան ալ ունենայ, որ օ՜ր մը գէթ՝ հրաւիրած ըլլայ, մտաւորակա՜ն խորհրդակցութեան համար, կուտը տարբեր հարուստներ : Ազգը կ'երթա՜յ կոր, կը մեռնի՜ կոր, — կը պոռան հրապարակներու վրայ : Բայց հրաւիրա՞ծ են Արտաւազդները, որոնք դէմ են այս կամ այն հմայքին փոսին մէջ թաղելու ամբողջ ժողովուրդ մը : Հրաւիրա՞ծ են «գայթակղեցնողները», որպէս զի գայլին աշխուժացնէին հանրային հետաքրքրութիւն, այժմէութիւն եւ նման այլ փաճփըրլիւշներով ու պըէմպօրիոններով ուշակորոյս ժողովուրդը :

Աշխարհագրական հորիզոններու վրայ կ'երեւան Ցայտնութենական (ափոքալիփթիք) սարսափելի նշաններ, ու մտաւորական հորիզոններու վրայ՝ հրաշագան պատկերներ, — ի՛նչ ահաւոր դար, ի՛նչ սքանչելափառ դար : Բայց մենք այս դարուն մէ՞ջ կ'ապրինք թէ այս դարէն դուրս :

Հանրային հետաքրքրութեան նի՞ւթ կ'ուզէք, — ահաւասիկ : Ժամանակն է, որ բան մը փոխենք մեր «այժմէականին» կամ «հանրային հետաքրքրութեանց մէջ :

Փոխել նաւին խելքը, — ահա օրուան միակ պատգամը :

«Այսպէս եկեր ենք՝ այսպէս ալ կ'երթանք» վարդապետութիւն մըն է, որ նողկանք կը պատճառէ ինծի, որովհետեւ հրապարակագրութիւն կը հոտի, — քալել ժողովուրդին հետաքրքրութեանց ուղղութեամբ : Իսկ ես կ'ատեմ աննպատակ հետաքրքրութիւնները, չըսելու համար հրապարակագրութիւնը :

Ցառաջի խմբագրապետը տարիներով աշխատեցաւ օրաթերթին կապել զիս, ու չյաջողեցաւ, այնքան որ զարմանք կը պատճառէր ընդդիմութիւնս զոր Գ. Մխիթարեան նշմարեր էր հեռուէն : Կարելի չէ, սակայն, վերջնապէս կտրուիլ օրաթերթէն, էվազիոնի բազմաթիւ փորձերս ապացոյց, — պարտաւորութիւններ կան, ընկերական կապեր կան, քաղցր ու դառն լուծեր կան, որոնց ծանրութիւնը մոռնալու եւ, օրուան տուրքս հատուցանելով հանդերձ, հրապարակագրութեան մեղքերէն հեռու մնալու համար, կը նախընտրեմ աշխատակցութիւնս սահմանափակել բանասիրական եւ ակադեմական նիւթերու շուրջ : Օրուան թերթերն իսկ չկարդացող մը, — հի՜ն սովորութիւն, — չի կրնար ասկէ աւելի մօտ ապրիլ օրաթերթին : Ուրեմն յաջորդով կը շարունակեմ ուսումնասիրութիւնս ձեռքին մասին, յետոյ աշխարհաբարի պատմութեան մասին, միշտ դուրս մնալով ... այժմէականէն :

×

... Գրական կեանքիս մէջ՝ երբեք գրած չեմ յօդուած մը, որ ըլլար այսքան գեղաղորէն այժմէական :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՊԵՐՃ ՊՌՕՇԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 120ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

●

Պերճ Պռօշեան հրապարակ եկաւ հայ նոր գրականութեան ձեւաւորման շրջանին եւ մեր ազգային վիպասանութեան բոլորովին նոր թափ մը տալով, հանդիսացաւ ազդ. վիպասանութեան ռահվիրաներէն մէկը՝ Աբովեանի յաջորդը :

Աղքատ արհեստաւորի մը զաւակն էր եւ շատ փոքր հասակէն ճաշակեց կեանքի բոլոր դառնութիւնները :

Ականատես ըլլալով նահապետական կեանքի քայքայման, Պռօշեան, տակաւին պատանի, կը համակուի աշխարհի չարն ու բարին ճանչնալու անդիմադրելի ձըգտումով եւ կ'ուզէ ի գին ամէն բանի դըպրոց յաճախել : 1845ին կ'ընդունուի իր գիւղին նորաբաց դպրոցը, ուր, սակայն, աւելի շատ ծեծ ու հայհոյանք կը ստանայ, քան գիտելիք : Այդ շրջանին, սակայն, կարեւոր դէպք մը կը պատահի, որ զօրաւոր ազդեցութիւն կը ձգէ իննամեայ պատանիին վրայ — այդ՝ Խաչատուր Աբովեանի հետ ունեցած իր հանդիպումն է :

Ներսիսեան դպրոցն աւարտելէն յետոյ Պռօշեան նիւթական պատճառներով կը ստիպուի ընդհատել իր ուսումը : Եւ մինչ Ներսէս Աշտարակեցին կը փափաքէր զինքը քահանայ դարձնել, Պռօշեան կը վերադառնայ իր գիւղը ուր կը նուիրուի մատաղ սերունդի կրթութեան ու դաստիարակութեան գործին :

Իր մանկավարժական գործունէութեան շնորհիւ, Պռօշեան հնարաւորութիւն կ'ունենայ մօտէն շփուելու մարդոց հետ, կը ծանօթանայ ժողովուրդի կեանքին ու կենցաղին, փիլիսոփայութեան ու բանահիւսութեան : Անոր առջեւ լայնօրէն կը բացուին կեանքի հակասութիւնները, տիրող իրականութեան արատներն ու ցաւերը :

Գրական առաջին իսկ քայլերով Պռօշեան կը փորձէ մօտենալ ժողովուրդին, հասկնալ անոր հոգին ու արտայայտել գիւղացիներու վիշտն ու տառապանքը, շրջապատող կեանքին հանդէպ զգացած դժգոհութիւնը :

Պատահական երեւոյթ չէ, որ Պռօշեանի անդրանիկ վէպը՝ « Սօս եւ Վարդիթեր »ը գրուած է «Վէրք Հայաստանի»ի զօրաւոր ներշնչմամբ : Հետեւելով իր մեծ նախորդին, Պռօշեան եւս իր ստեղծագործութեան համար որպէս նիւթ ընտրեց ժամանակակից կեանքը, ժողովուրդին առօրեան եւ իր գրականութիւնը դարձուց իրականութիւնն արտացոլող «անխարդախ հայելի» : » Պարզ հայելւոյ մէջ ցոյց տալ հասարակ ժողովրդական հոգւոյ պատկերը, — ահա գերագիտական այն սկզբունքը, որուն հետեւած է Պռօշեան իր ստեղծագործական կեանքին ամբողջ տեւողութեանը ընթացքին :

Արդարեւ, իր առաջին վէպէն իսկ սկըսեալ, երիտասարդ հեղինակը կը պատկերացնէր 19րդ դարու կէսերու հայ գիւղը՝ իր սովորութիւններով ու բարքերով, ժողովրդական կեանքի երանգներով : Մի - թեր»ի իր հռչակաւոր քննադատութեան քայլէ Նալբանդեան, « Սօս եւ Վարդի - մէջ Պռօշեանի վէպը կը կոչէ «արդեան ազգային վիպասանութիւն» հիմնաքարերէն մէկը, իսկ Պռօշեանը կը նկատէ « համբուրելի հեղինակ» :

« Սօս եւ Վարդիթեր»էն վերջ Պռօշեան հետզհետէ հեղինակեց «Հացի Խնդիր», «Ցեցեր», «Բողէ», «Ցունօն» վէպերը, որոնց բոլորին մէջն ալ կը նկարագրէր գիւղացիներու կեանքի պայմանները, հարստահարողներու եւ վաշխառուներու անգթութիւնը, չինովնիկներու կամայականութիւնները եւ բոլոր այլ կեղեքիչները, որոնք կը ներկայացուին որպէս «ցեցեր» :

Պռօշեան օժտուած էր դիտելու եւ տեսնելու բացառիկ կարողութիւններով. իր այդ կարողութեան շնորհիւ կերտած է բացասական տիպերու ամբողջ պատկերասրահ մը. անոնցմէ շատերը — խորամանկ ու խարդախ Մխիթար Սաքօն, դրամապաշտ Բողէն, իշխանաւէր Բալասան աղան՝ իր մեծ ու փոքր գործակիցներով — հայ գրականութեան ամէնէն ցայտուն ու կենդանի տիպարներէն են :

Հայ դասական հեղինակներու մէջ Պռօշեան առաջիններէն եղաւ, որ սիրեց գիւղացիներու «խոժոռ կեանքը», փառաբանեց անոնց արդար վաստակը եւ ներշնչուեցաւ անոնց ստեղծագործ աշխատանքէն : Ժողովրդական կեանքի գեղեցկութիւն ու բանաստեղծութիւն, ժողովրդական բնաւորութեան գեղջադիական հզօրութիւն — ահա Պռօշեանի հոգեւոր աշխարհը :

Եւ այս առումով ալ Պռօշեան արուեստագէտ էր : Ան հարազատօրէն պատկերացուց իր ապրած դարաշրջանը, առանց սակայն երբեք յուսահատելու կեանքի դառնութիւններէն. իր մահէն անմիջապէս առաջ, ծերացած ու հիւանդ հեղինակը կը գրէր. «Թող ուրեմն ամէն ճնշուած ու հարստահարուած, ամէն խեղճ ու տըռնանկ յոյսով ապրի, եւ յոյս ունենայ թէ իրեն սեղմող, իրեն կուզ ածող, իր կեանքի թշնամի ձմրան դէմ իրեն թեւ ու թիկունք, իրեն պաշտպան կը լինի կեանք տուող գարունը » :

(Քաղուած «Ս. Հայաստանէն») :

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՄԻ ԳՈՐԾ

Լսած էի երաժշտագէտ եւ երգահան Աշոտ Պատմագրեանի մանկավարժական ընտիր աշխատանքի մասին. — «Դասագիրք նուագ. գրագիտութեան» : Բայց այսօր միայն միջոց ունիմ մօտէն ուսումնասիրելու այդ գործը եւ մնացել եմ հիացած : Չգիտեմ, թէ Հայաստանի ուսումնարաններում ի՞նչ դասագրքեր ունեն երաժշտագիտութեան, բայց արեւմուտքում չեմ կարծում թէ աւելի յաջող աշխատութիւն ունեցած լինենք :

Պ. Պատմագրեան խորապէս թափանցած է մանուկների հոգին, իբրեւ դաստիարակ, եւ իրեն երկը այնպէս է դասաւորուած, որ երեխաների ուշադրութիւնը միշտ վառ պիտի մնայ : Քսան դաս ունի առաջին հատորը, երեսի մի կողմը՝ խորհուրդները դաստիարակչին, իսկ միւսը կողմը՝ երաժշտական օրինակները, սկսեալ մէկ նօթայէն՝ կամաց կամաց դժուարացնելով, մեծացնելով, լայնացնելով երաժշտական հորիզոնը :

Մեր ազգին մէջ երաժշտական ընդունակութիւնները չեն պակասում, բայց պատրաստութիւն չկայ : Այս դասագիրքը միջոց է տալիս զարգանալու եւ հասկանալու երաժշտութեան թեքնիկը : Բոլոր խորհուրդները, նօթաների օրինակները, մանկական սիրուն երգերը չափազանց յաջող են եւ այն աշակերտները, որ հետաքրքրութիւն ունենան ուսումնասիրելու այս արժէքաւոր գործը, որչափ պիտի զարգանան երաժշտապէս :

Պիտի ցանկանալ, որ բոլոր ուսումնարանները կարողանան օգտուիլ այդ արժէքաւոր գործէն : Իմացայ, որ այդ առաջին հատորը չտոնից սպառած է, իսկ յաջորդական հատորները, որոնք շարունակութիւնն են կազմում, դեռ լոյս չեն տեսած :

Մաղթենք, որ այդ շահեկան գործը նորէն հրատարակուի, ինչպէս եւ յաջորդական հատորները : Մի աշխատութիւն որ այնքան պատիւ է բերում հեղինակին եւ այնքան օգտակար մեր երաժշտասէր երիտասարդութեան համար :

Չմոռնամ աւելացնելու, որ հրատարակութիւնը (Եգիպտոս) ունի շատ գեղեցիկ արտաքին երես, որ Զօրեան նկարչի կազմութիւնն է :

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

ԿԵԴՐՈՆԱԽՈՅՍՆԵՐ

ԱՊԱԳԱՅ ԱՆԵՐԸ.— Դուն գիս այսպէս մի տեսներ. ես մեծ անցեալ ունիմ :

ԱՊԱԳԱՅ ՓԵՍԱՅՈՒ.— Դուք ալ գիս այսպէս մի տեսնէք. ես մեծ ապագայ ունիմ ... :

ԱՆԴԵՆԱԿԱՆԷՆ

— Ալլօ, տղաս դրասենեա՞կն է :

— Ոչ, ձեր թաղումին գնաց ...

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՀԵՏՔԵՐԸ ԳՏՆՈՒԵՑԱՆ ՄԵՌԵԱԼ ԾՈՎՈՒ ԱՓԻՆ

Մեռեալ Ծովու արեւմտեան ափին վրայ, Այն - Կեռի ովասիսին մօտ, Ֆրանսացի եւ Հրեայ հնախոյզներ գտան հետքերը քաղաքակրթութեան մը՝ որ գոյութիւն ունէր Եգիպտոսի բուրգերէն շատ առաջ :

Կազայէն Մեռեալ Ծովու միջեւ, Նեկեւի ամայի տարածութեան վրայ, Աբրահամէն հազար տարի առաջ բնակչութիւն կար . տարբեր ձեւով կարելի չէ բացատրել գոյութիւնը ստորերկրեայ գիւղերու, որոնց հետքերը մինչեւ այսօր մնացած են աւազներու տակ :

Ստորերկրեայ այդ տուներուն մէջ, հնախոյզները գտած են արուեստի արժէքաւոր առարկաներ եւ արձանիկներ :

Ֆրանսացի երիտասարդ գիտնական Ժան Փեռոյի կարծիքով, «անոնք տեղացի արուեստագէտներու ստեղծագործութիւններն են, եւ ոչ թէ ներածուած՝ Եգիպտոսէն կամ Միջագետքէն » :

Գտնուած առարկաներէն դատելով, այդ շրջանի բնակչութիւնը արդէն ձերբազատուած էր որսորդութեամբ ապրելու նախնական եղանակէն : Ժողովուրդը ըսկսած էր իր իսկ միջոցներով արտադրել իր ուտեստեղէնը :

Կը թուի, թէ բնակչութիւնը խաղաղասէր է եղած, իրենց միակ զէնքը գլխահատ գործիք (Քաս - թէթ) մըն է, — իրական զէնք մը ըլլալէ աւելի՝ խորհրդանշական «զէնք» մը ...

Ֆրանսացի հնախոյզին հաստատումով՝ «Ապու - Մաթար ստորերկրեայ գիւղի (Պիւրշեպայի մօտ) բնակիչները մասնագիտացած էին պղինձի գործածութեան մէջ, — այն օրէն իսկ, երբ տակաւին մետաղը անծանօթ էր Նեղոսի հովիտին մէջ» :

Դամբարանի մը մէջ գտնուած են չորս կմախքներ : Հնախոյզները կ'ենթադրեն, որ Արմենոյիտներ եղած են անոնք.— Պաղեստինի մէջ հաստատուած եկուոր ցեղ մը :

×

ՆԱԶԸՄ ՀԻՔՄԷԹԻ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԳԻԼՈՒԵՑԱՒ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Առենին գրած էինք, որ Մոսկուայի «Երգիծանքի Թատրոնի»ն մէջ կը ներկայացուէր Թուրք գրող Նազըմ Հիքմէթի մէկ թատերգութիւնը (Յառաջ, Մայիս 26), որուն նիւթն է՝ անհատի պաշտամունքը :

Գործողութիւնը կը կատարուի Ի. Միութեան մէջ տեղ մը, որուն կուսակցական քարտուղարը, Փեթրով, բարի անձ մըն է, բոլորին կողմէ սիրուած ու յարգուած : Սակայն երեւան կուգայ Իվան Իվանովիչ անուն մարդ մը եւ կը սկսի սադրանքներու ...

Թատերգութիւնը կը կրէ «Իվան Իվանովիչը գոյութիւն ունէ՞ր» խորագիրը եւ կը պարզէ համայնավար կուսակցութեան մէջ գոյութիւն ունեցող անհատի պաշտամունքին ներքին ծալքերը :

«Իվան Իվանովիչը գոյութիւն ունէ՞ր» թատերգութեան ներկայացումը մեծ աղմուկ բարձրացուց Մոսկուայի մէջ : Կրեմլինի վարիչները սկսան մտահոգուիլ եւ երկրորդ ներկայացումէն ետք... արգիլեցին թատերգութեան ներկայացումը : Սովիէթսքայա Գուլտուրա թերթը խմբագրական մը գրելով խստօրէն քննադատած է թատրոնին տնօրէնութիւնը, որ յեղափոխութեան քառասուներորդ տարեդարձին առթիւ ... օտար գրողներու գործերը ընտրած է ներկայացնելու համար :

ԿՐԿՆԵՐԳ

Պարտէզին մէջ, ուր կար ծիծա՜ղ դեռ երէկ,
Ծառերն աշնան
Կը դողան,
Պարտէզին մէջ, լուին ու խոր կարծես համերգ՝
Ծառերն աշնան
Աղաչական
Կը դողան ...

Ծառերուն տակ տերեւաթափ, երկու սրտեր
Իրար գտան .
Սիրեցին :
Աշունին մէջ, երկու սրտեր լքուեր,
Իրար գտան՝
Անկարելին
Փորձեցին ...

Աշունն անցաւ, կուգայ աշո՛ւնը կրկին,
Հեւքը գարնան
Կը մաշի՛,
Ծառերուն տակ ծնած սէրն այդ անմեկին,
Աղաչական
Ու անմայիս
Կ'երկարի ՝

Պարտէզի՛ն մէջ, պարտէզի՛ն մէջ, ուր հիմա՝
Ծիծառներուն
Եւ երկրի՛
Գարնանային համանուագը դեռ կայ,
Մեր սրտերուն՝
Ինչո՛ւ աշունն
Երկարի ...

ԱՐՄԵՊԻԼ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՁՐԵՒԻ ԿԱԹԻԼԸ

Երկինքը միանգամից մթնեց ; բայց անձրեւը կարծես պէտք ուշանար : Եւ յանկարծ .

— կա՛թ ... կա՛թ ... կա՛թ ...

Լալկան ուռենու ամենավերին ճիւղին ընկաւ մի կաթիլ, որը սահեց, սահեց ներքեւ .. Ահագին ծառը չկարողացաւ պահել այն : Ճիւղերի բոլոր յարկերի մատղաշ տերեւներին քսուելով, կորցնելով իր կաթիլային քաշի մեծ մասը, նա ընկաւ ... ծառի տակ վազող փոքրիկ աղջկայ քթին :

Օ՜, ինչ դժբախտութիւն ...

Աղջիկը կարծեց, թէ այդ փոթորիկը ճայթեց :

Նա բնազդով ձեռքը տարաւ քթին ու ափի մէջ տեսնելով ցրուած կաթիլի վերջին մնացորդները, նայեց գարնանային երկնքին ու երանութեամբ ժպտաց :

Մի վայրկեան յետոյ նրա զանգակած վազքը կրկին իր արագութեան մէջ մըտաւ :

Եւ վե՛րջ ...

Անցան տարիներ : Գարուններ եկան ու անցա՛ն, անձրեւներ եկան ու անցա՛ն, աղջիկը մեծացաւ ու սիրեց, տառապեց ու լաց եղաւ, ապրեց երջանկութիւնն ու թախիծը, բայց ամէն գարնան, անձրեւի մի առաջին կաթիլ, միայն մի փոքրիկ կաթիլ բաւական է, որ նրա սրտում նորից ծնուի մանկութեան երազը՝ երանութիւնը եւ գարունների պատրանքը ...

ՇՈՂԻԿ ՍԱՖԵԱՆ

***

Ամպածրար լեռան վրայ,
Ուր արծիւն է միայն թառում,
Ու երկնքին աչքը յառում, —
Գրել եմ ես անունը քո :

Ժայռի ճեղքից դուրս է եկել
Մի վարդենի ամպաթերթիկ,
Օրօրւում է քամուց մեղմիկ,
Համբուրում հեզ անունը քո :

Ո՛վ կարող է, իմ սիրելի,
Վարդ անունդ ջնջել ժայռից,
Երբ արծիւն է բարձունքներից
Հսկում անջինջ անունը քո :

ՌՈԲԵՐՏ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ առողջապահական կայաններուն մէջ աշխատողներու վաթսուն առհարիւրէն աւելին, իսկ ուսուցիչներու 50 առ հարիւրը կիներ են :

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ Գաւառագիտական Թանգարանին մէջ բացուած է խորհրդահայ կերպարուեստի ցուցահանդէս մը, ուր ցուցադրուած են հայ նկարիչներու եւ քանդակագործներու ստեղծագործութիւնները : Ցուցադրողներուն մէջ կարելի է հանդիպիլ Մ. Սարեանի, Գ. Գիւրջեանի, Ա. Սարգսեանի, Ս. Ստեփանեանի, Մ. Աբեղեանի, եւ բազմաթիւ այլ արուեստագէտներու անուններուն :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ բանաստեղծներն ու երաժիշտները միացեալ խորհրդակցական ժողով մը գումարած են՝ նոր եւ բարձրորակ երգեր ստեղծելու համար : Այս առթիւ տրուած են շօշափելի որոշումներ :

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Դեռատի Արաքսի Դմրէթեան, Լիսէ Մոնթէնյի տարեվերջի քննութիւններուն փայլուն յաջողութիւն ձեռք բերած է, ստանալով 12 մրցանակ եւ Էքսէլանսի կոչում : Ամբողջ լիսէին մէջ (բոլոր դասարաններուն համար) Արաքսի Դմրէթեան միակը եղած է որ բոլոր ճիւղերուն մէջ ալ առաջին հանդիսացած է :

Արաքսի Դմրէթեան մասնաւոր գնահատանքի արժանացած է արտասանութեան ճիւղին մէջ, առաջնութիւնը շահելով Ալֆրէտ տը Միւսէի եւ Լըքօնթ տը Լիլի գործերուն արտասանութեամբ :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Չեմ գիտեր, չար պատալի մը անէ՞ծքը բռնեց թէ աչքի եկաւ աղբարիկս :

Ճակատագիրը ուզեց որ, օր մը տանիքէ մը ցատկած ժամանակ, իյնայ գլխիվայր փողոց : Թէեւ հրաշքով կ'ազատի ուղեղատապէ եւ մահուընէ, սակայն ձախ ոտքը ծանրապէս վնասուած ըլլալով, հիւանդանոցի եւ մասնագէտ բժիշկներու չգոյութեան պատճառաւ, փտախտը կը սկսի ոտքին բութ մատէն եւ արագօրէն կը տարածուի ամբողջ սրունքին մէջ : Հայրս, խելայեղ, ազատելու համար իր մէկ հատիկ մանչուկը, ճարահատ կը դիմէ տեղւոյն զինուորական Թուրք բժիշկներուն, որոնք, ով գիտէ ինչ յետամնաց ձեւով ու գործիքներով, Մուշի մեր տան մէջ, կը կտրեն ոտքը ծունկէն : (Այդ կտրուած սրունքը, իբր մարմնին մէկ մասը. պատանքուած եւ յանձնուած է քահանայի մը, որ խաչով ու աւետարանով զայն կը տանի կը թաղէ Մշոյ Շէկ - Աւետարան եկեղեցիին կից գերեզմանատունը) :

Այս նախնական պայմաններու տակ կատարուած բարբարոս վիրաբուժական գործողութիւնը սարսափելի տանջանքներու կ'ենթարկէ խեղճ եղբայրս, որ լման տարի մը գամուած կը մնայ անկողնին եւ ծունկին վէրքն ալ անկարելի կ'ըլլայ գոցել :

Հայրս, այն ժամանակ Մշոյ Առաջնորդարանի քարտուղար, կապ ունէր Պոլսոյ Պատրիարքարանին հետ. կը խորհի, բժշկական խնամք, արհեստական ոտք մը եւ ուսում ստանալու համար, իր տղան ղրկել Պոլիս : Այդ ուղղութեամբ կը բանակցի Պոլսոյ պատրիարքին եւ կարող վիրաբոյժներու հետ. երկար բարակ թղթակցութիւններէ ետք, խնդիրը կը կարգադրուի եւ կ'առաջարկուի փոքրիկ Արամիկը ղրկել Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոց, ուր վիրաբուժապետը, Տոքթ. Զարդարեան՝ պատասխանատուութիւնը կը ստանձնէ տղուն ոտքը արմատապէս բուժելու : Այսուհանդերձ, եօթը տարեկան անչափահաս երախան, հեռաւոր գաւառէն ի՞նչպէս մինակը ղրկել մինչեւ Պոլիս : Այդ հարցն ալ շուտով կը կարգադրուի : Հայրս իր եղբօր տղան, հօրմէն որբ, 12 տարեկան Արտաշէսը կ'որոշէ ղրկել Պոլիս, թէ ուսանելու եւ թէ իբր հարազատ ընկեր, զօրավիգ դառնալու Արամիկին՝ օտարութեան մէջ :

1906, Օգոստոս 11ի առաւօտուն, երկու փոքրիկ զարիպ Մշեցիները, իրենց մայրերէն սրտաճմլիկ բաժանումով մը կը հեռանան Մուշէն, փայտէ սնտուկներու մէջ տեղաւորուած եւ կապուած ջորիներու կռնակին, դէպի Թուրքիոյ մայրաքաղաքը : Հազարումէկ դժուարութիւններով, հազիւ երկու ամիսէն կը հասնին Պոլիս, Հայոց պատրիարքարան, ուրկէ կը ղրկուին Եդի Գուլէի Ս. Փրկիչ Ազգ. Հիւանդանոցը : Այն օրերու համար աննախընթաց, այս երկու փոքրիկ հարազատներու առանձին, երկար եւ տաժանելի ճամբորդութիւնը հալումաշ կ'ընէ ծնողքս, որոնք, գիշեր ցերեկ, մեծ մտատանջութեամբ եւ անհամբերութեամբ կը սպասեն անոնց բարի լուրերուն եւ ողջ առողջ Պոլիս ժամանումին :

Ահա, հօրս, 1906ի գրպանի օրացոյցէն քաղուած, քանի մը սրտառուչ տողեր, այս փոքրիկներու ճամբորդութեան մասին :

«11 Օգոստոս (1906) : Այսօր, Աստծոյ ողորմութեամբ, պզտիկ ու մէկիկ հիւանդ տղեկս Արամիկը, եղբօրս որդի Արտաշը, կառավարութեան օրինական անձագրով, ջորեպան Մկրտիչի ձիերով, ճամբու դրինք դէպի Կարին եւ նոյն օրը Ծխավու գիւղը հասնելով, գիշերեցինք Ռէս Ցովկանց տունը : Այս առաւօտ անչափահաս տղոց բաժանումը իրենց մայրերէն ու հարազատներէն եղաւ սրտապատառ ...» :

« 12 Օգոստոս : Արթնցանք ուրբաթէն լոյս շաբաթ գիշերը ժամը 7ին : Տղայքս, Արամիկը եւ Արտաշը տարինք Ռէս Ցովկանց տունէն յանձնեցինք կարաւանին » :

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԸ

Պելֆոնթէնէն կը հեռաձայնեն որ օդափոխութեան կայանին մանուկները ողջ առողջ հասած են :

«Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն :

Գինը 100 փրանք

(Փոստով ղրկուելու պարագային՝ 25 փրանք աւելի) :

Դիմել Յառաջի խմբագրութեան հասցէով :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝

Olonne-sur-Mer (Vendée)

3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Արձանագրութեան եւ մանրամասնութեան համար դիմել՝

Edouard Mavian, 116 Rue Réaumur,
Paris 2ème. CEN 06-42

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԱՆ ՃԱՇԸ

21 Յուլիս Կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի Եկեղեցւոյ կից՝ Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ :

Համադամ կերակուրներ

Հայկական ջերմ մթնոլորտ, գեղարուեստական բաժինով :

Արձանագրուիլ ամէնէն ուշը մինչեւ 18 Յուլիս, Պ. Յ. Հացագործեանի մօտ,

15 Rue Longues des Capucines
CO 0578

ինչպէս նաեւ վարչութեան անդամներուն մօտ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Փարիզի Հայ Աղք. Ընկերակցութեան

Սիմոն Զիլինկիրեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Փարիզի Հայ Աղք. Ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները՝ Պ. Սուրէն Զիլինկիրեանէ յիսուն հազար Փր : Պ. Արմենակ Աճէմեանէ հինգ հազար : Պ. Մկրտիչ Գազանճեանէ երեք հազար Փր. :

Պ. Ա. Հարէնց երեք հազար փրանք :

Տէր եւ Տիկին Արա Աթալլահ երկու հազար փրանք (Մոնմորանսիի ծերանոցին) :

Նոյն տխուր առթիւ Պ. Մկրտիչ Գազանճեան կը նուիրէ երկու հազար Փր. Եկեղեցւոյ դպրոցին : Այս վերջինը ստանալ «Յառաջ»էն :

●

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղին դպրոցի տարեվերջի քննութեանց օրը եղան հետեւեալ նուէրները .—

Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ երկու հազար Փր, Ազգային Միութիւն 7000, Տէր եւ Տիկին Սիսլեան երկու հազար, Պ. Մարտիրոսեան հազար, Պ. Աքէլէկեան հազար փրանք դպրոցին ֆոնտին :

Իսկ Պ. Միքայէլեան հազար փրանք, Պ. Պ. Մխքճեան հազար փրանք, մրցանակներու յատկացուելու համար :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ (Մարսէյլ) .— Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը Յուլիս 21ին Սէն Ժիւսթ Ավընիւ Բօրօ Պար Շալէի պարտէզին մէջ :

✕ Խանասորի տարեդարձը կը տօնուի Վալանսի մէջ Յուլիս 21ին :

ՏԱՐՕՆ – ՍԱՍՆՈՅ ԶՕՐԻ Հայր. Միութեան Հերոսներու Յիշատակի հանդէսը՝ 28 Յուլիս Կիրակի Սէն Անտրէի Պէլվէտէր պարտէզի մէջ : Մարսէյլ :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԻԹՈՎ

Վարձու է Քանի մէջ (Քոթ տ'Ազիւր), Յուլիսի համար սենեակ մը, խոհանոց մը, Օգոստոսի համար երկու սենեակ խոհանոց մը, (ամբողջ յարկաբաժինը), Սեպտեմբերի համար դարձեալ սենեակ մը խոհանոցով : Դիւրամատչելի պայմաններ :

Դիմել «Յառաջ»ին :

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Բովանդակութիւն Մայիս - Յունիսի (թիւ 185 – 186) .— Ի՞նչ է հանճարը (Է. ՎԷՌՀԱՌՆ) .— Փորին մէջ ջուր կայ (Ն. Բ. Բ.) .— Մի չարչարէք աղիքները (ՏՔԹ. ՊԼՈՆՏԷԼ) .— Օդափոխութիւն (ՏՈՔԹ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ) .— Երեւանի հիւանդանոցները (ՇԱԽՈՅԵԱՆ) . — Փա՛ռք կեռասին (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ) .— Կեռասները (Ա. ՏՕՏԷ) .— Մեղուներուն կաթը հրաշագործ դեղ (ՏՈՔԹ. Շ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ) .— Քրտնելուն կարեւորութիւնը (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ) .—Գլխու պտոյտ (ՏՈՔԹ. ՔՈՐՈՆ) .— Գեղեցիկ սեռը եւ զօրաւոր սեռը (Հ. Բ.) .— Երբ իժը խայթէ ... (ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ) :

Տարեկան բաժնեգինը հազար փրանք Ֆրանսայի համար, 1200 փրանք արտասահմանի համար :

Դիմել Շ. Նարդունիի, Յառաջի հասցէով :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Ժիրայր Մուրատեան, իր երկու զաւակներուն մկրտութեան առթիւ տասը հազար Փր. նուիրած է Ալֆորվիլի աղքատներուն :

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ

Ս. ՂԱԶԱՐ (ՎԵՆԵՏԻԿ)

Վերջին երկու տարիներու յաջողութիւնէն քաջալերուած, մանաւանդ երիտասարդութեան մօտ, այս տարի՝ կրկին կը կազմակերպուի ուխտագնացութիւնը :

Խումբը պիտի այցելէ Հռոմ, Փոմփէյ, Նափոլի եւ վերջին երկու շաբաթը Վենետիկ :

Մեկնում՝ Օգոստոս 8ին, եւ վերադարձ՝ Սեպտեմբեր 1ին :

Մանրամասնութեան եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

Dr. Aram Djindjian
29 rue Bleue, PRO 79-09
G. Atamian
53 rue Chateaudun, TRI 57-74
H. Basmadjian
11, Rue Béranger
Arnouville-les-Gonesse (S. et O.)
Mr Taron
58, Bd Serrurier PARIS-19

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓ. ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլէի օդափոխութեան կայանին մանուկներու Ա. խումբը կը մեկնի, երկուշաբթի առաւօտ, 8 Յուլիսին :

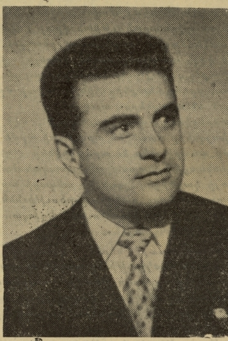
Ժամադրավայր, Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնը, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, ժամը 8ին :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Մինաս Աթալլահ կը նուիրէ երկու հազար Փրանք Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլէի օդափոխութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբ. Սիմոն Զիլինկիրեանի մահուան առիթով :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԾԱՆՕԹ ԵՐԳԻՉ ԱՒԵՏԻՍ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆԻ

10 երգերը մէկ երգապնակի վրայ
ՄԻՔՐՈՍԻՅՈՆ

Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ երգած է 10 երգեր, բոլորն ալ բուռն ծափերու եւ կրկնութիւններու արժանացած Փարիզի հայկական հանդէսներուն մէջ, երաժիշտ Պ. ԱՒԵՏԻՍ ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ տնօրէնութեամբ եւ Փարիզի սէնֆօնիք նուագախումբի ընկերակցութեամբ :

ԳԻՆ 2200 ՖՐԱՆՔ

Իւրաքանչիւր երգապնակի հետ կը տրուի 10 երգերու բառերը պարունակող երգարաններ :

1.— Կիլիկիա, 2.— Ես քեզ տեսայ, 3.— Ով սիրուն, սիրուն, 4.— Ողջո՛յն, Երեւան, 5.— Հայու աղջիկ, 6.— Հայրենիք, 7.— Զիս աստւմ, 8.— Առ նազելին, 9.— Աղբիւրի մօտ, 10.— Աշուղական :

Կը ծախուի Պ. Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆի մօտ, Ալֆորվիլի եկեղեցիին ճիշդ դիմացի տունը եւ գրատուններու :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 փր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրանք: Հատը 12 փր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
9
ՅՈՒԼԻՍ
MARDI
9 JUILLET
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7936 33ème ANNEE
Directrice : Arpik MISSAKIAN
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3737

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԹԱԼԻՆԻ ՃԱՄԲՈՎ

Կարելի չէ անշուշտ նախատեսել թէ ի՞նչ հետեւանքներ պիտի ունենան, ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան մէջ, Մոսկուայի վերջին «մաքրագործումները»:

Ինչպէս կ'ըսէինք առջի օր, յուզումը միշտ ազատ աշխարհի մէջ է: Ամերիկայէն մինչեւ Գերմանիա իրար անցած են, բացատրելու համար Խրուշչեւի եղելութիւնները, մինչ անդին, ամենայն պաղարիւնութեամբ, ամբողջ Խ. Միութիւնը եւ արբանեակ երկիրները ամէն ինչ ընդունեցին համակերպութեամբ:

Շատ հետաքրքրական է նկատել թէ ինչ արագութեամբ համայնավարները Զինաստանէն մինչեւ Ֆրանսա, մէկ վայրկեանի մէջ կ'ընդգրկեն Մոսկուայի բոլոր բանաձեւերը, եւ կը ձայնակցին Խրուշչեւի, յայտնելու համար թէ՝ «այո, մենք գիտէինք արդէն որ ասոնք դաւաճաններ էին»:

Նման ներդաշնակութիւն հաւանաբար կարելի չըլլար գտնել ուրիշ որեւէ կուսակցութեան շարքերէն ներս:

Եւ այսօր Սթալինի թիւ 1 թշնամին, իւրացնելէ ետք անոր բոլոր մեթոտները, մաքրագործումներ կը կատարէ, յիշեցնելով 25 տարի առաջ Սթալինի կատարածները:

Ամէն յեղափոխութիւն զոհերու պէտք ունի, կ'ըսուի, բայց ահա յեղափոխութիւն մը՝ որ մօտ քառասուն տարի է կը շարունակէ զոհ փնտռել:

Յունիս 29ի ժողովէն ետք՝ Խրուշչեւ գործի լծած է իր բոլոր «հաւատարիմները», փաստելու համար չորսերուն (որոնք արդէն աւելցած են) ծանր յանցանքները:

Ապասթալինացում կը քարոզէ Խրուշչեւ ամէն կողմ, իր կարգին դառնալով մենատիրութեան ախոյեան մը, եւ շուքի մէջ ձգելով իր սրաշտապանած հաւաքական ղեկավարութիւնը:

Առաջին առթիւ ինք ալ շաբաթ օր արտայայտուեցաւ այս մաքրագործումներուն մասին:

Լենինկրատի հիմնարկութեան 250ամեակին առթիւ, «ընկեր» Խրուշչեւ խօսք առնելով, բուռն յարձակումներ ըրաւ չորսերուն, մասնաւորաբար Մալենկովի դէմ:

Անոր վիզին կը փաթթէ շատ մը մեղքեր, մինչեւ իսկ 1949ի Լենինկրատի «խորհրդաւոր խնդիրը» եւ կը շեշտէ Մալենկովի վնասարար գործունէութիւնը: Ծանօթ է որ անորոշ պատճառներով դընդակահարութիւններ եւ աքսորներ տեղի ունենացան, խուճապ ստեղծելով ամբողջ քաղաքին մէջ:

Խրուշչեւը կը յայտարարէ նաեւ թէ չորսերը պատրաստուած էին զինքը հեռացնելու Գերագոյն Խորհուրդէն եւ անցնելու իշխանութեան գլուխը:

Ուրիշ ձեւով Խրուշչեւ կ'ուզէր ըսել թէ, եթէ ինք չմաքրէր չորս պարագլուխները, անոնք զինքը պիտի մաքրէին:

Պարզ է թէ այդ ժամանակ Մաօ Ցէ Թունկէն մինչեւ Թորէզ դաւաճան պիտի հռչակէին Խրուշչեւը:

Այս յայտարարութեանց կը յաջորդեն կիրակի օր Շվերնիկի ամբաստանութիւնները:

Այս ձեւով հաւանական կը նկատուի դատավարութիւն մը Մոսկուայի մէջ: Եւ ինչ պատիժ պիտի սահմանեն այս «դիծէն շեղածներուն»: Ծիծաղելի չէ՞ դատավարութիւն մը բեմադրել, երբ շատոնց վճիռը տրուած է արդէն: Եւ այդ վճիռը կը գործադրուի առանց դատավարութեան մը անհրաժեշտութեան, բատ նախընթաց օրինակներուն:

Այսօր շատ ուժեղ կ'երեւայ Խրուշչեւի դիրքը, բայց ինք անգամ հաւանաբար շատ ապահով չըլլայ իր ապագային մասին:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ՍՈՒՐ ՊԱՅՔԱՐ «ԶՈՐՍ»ԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

ՀԱԿԱԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԽՄԲԱԿԸ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ ԷՐ

Խ. Միութեան մէջ, արտաքսուած չորս պարագլուխներուն դէմ չդադարող պայքարը հետզհետէ սուր բնոյթ կը ստանայ: Շբ. օր (Յուլիս 6) Լենինկրատի 250րդ տարեդարձին առիթով, Խրուշչեւ ճառ մը արտասանելով ուժգնօրէն հարուածեց Մալենկովը, Մոլոթովը, Կագանովիչն ու Շեպիլովը: Մասնաւորապէս իր յարձակումները գործեց Մալենկովի վրայ, չորսերուն մէջ ամէնէն «վատ»ը որ չէր «համարձակած» Լենինկրատի 250րդ տարեդարձին ներկայ գտնուիլ, որովհետեւ 1949ին, «Լենինկրատի մէջ պատահած տխուր դէպք»ի մը գլխաւոր կազմակերպիչն է:

Հանդիսութեան ներկայ եղած են նոր Նախագահական Խորհուրդին (Պրեզիդիում) բոլոր անդամները եւ իրենց կարգին խօսք առած են, պարզապէս Խրուշչեւի ըսածները ... կրկնելու համար:

Լենինկրատի զանազան բաժանմունքներու 18.000 պատգամաւորներուն կողքին, ժողովրդական աւագին ամբոխ մը մասնակցեցաւ բողոքի այս ցոյցին:

Խրուշչեւ յատկապէս ըսած է. — «Լենինկրատի համայնավարները միշտ օրինաւորապէս ենթարկուած են լենինական Կ. Կոմիտէին: Մալենկով, Մոլոթով եւ Կագանովիչի հակակուսակցական խմբակը կուսակցութեան կողմէ կայացուած որոշումներուն կ'ընդդիմանար:

Անոնք դէմ կեցան նոյնպէս ձեռք առնուած միջոցներուն, որոնց շնորհիւ Խ. Միութեան միսի, կաթի եւ կարագի արտադրութիւնը Միացեալ Նահանգներէն աւելի պիտի ըլլար: Այս մարդիկը երկրին կեանքին հետ իրենց ունեցած կապը խզած էին եւ իրականութենէն ո՛չ մէկ լուր ունէին: Արտաքին քաղաքականութեան մէջ, այս խմբակը, եւ յատկապէս Մոլոթով, դիրք բռնած էին համակեցութեան եւ խաղաղութեան լենինեան սկզբունքին հանդէպ»:

Խրուշչեւի ճառին գլխաւոր կէտը Մալենկովի դէմ եղած յարձակումն էր. — «Այս խմբակը երբ տեսաւ, թէ Նախագահական Խորհուրդը (Պրեզիդիում) իրեն թիկունք չի կանգնիր, գործունէութեան տարբեր ճամբան ընտրեց: Խմբակը կարողացաւ որսալ նաեւ Շեպիլովը. այս պատեհապաշտը կը խաղար երկու լարի վրայ»: Այնուհետեւ, «կուսակցութեան Կ. Կոմիտէին դէմ պատրաստուած դաւադրութեան» մասին խօսելով, համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար յատկապէս շեշտեց, թէ Լենինկրատի 250րդ տարեդարձին տօնակատարութեան առիթով, խմբակին անդամները մութ աշխատանք կը տանէին, որպէս զի 1949ի «Լենինկրատի տխուր դէպքին» գլխաւոր կազմակերպիչը՝ Մալենկով, նախագահէր հանդիսութեան: «Մալենկով, Մոլոթով եւ Կագանովիչ, 20րդ համագումարին սկզբունքները կ'անտեսէին»:

«Լենինկրատի տխուր դէպք»ը համաշխարհային Բ. պատերազմէն վերջ պատահած էր: Երկրին հիւս. մայրաքաղաքին մէջ երկու հոսանք գոյութիւն ունէր, այդ օրերուն. մէկ մասը կը հետեւէր Ժտանովին, միւսը՝ Մալենկովի: Խրուշչեւի բացատրութեան համաձայն, Մալենկով մաքրագործում մը կատարեց Լենինկրատին մէջ: Ներկայիս, երբ Խրուշչեւ «արինոտ» այս հարցը կը հրապարակէ, ուրիշ նպատակ չունի՝ եթէ ոչ դատավարութիւն մը պատրաստել, որուն հետեւանքը պարզապէս Մալենկովի եւ ընկերներուն մահապարտութիւնը կրնայ ըլլալ:

Միւս կողմէ, կիրակի օր, իր կարգին Նիկոլա Շվերնիկ ծանր ամբաստանութիւններ ըրաւ Մալենկովի, Մոլոթովի եւ Կագանովիչի դէմ: Կրկնելէ ետք Խրուշչեւի նախորդ օրուան յայտարարութիւնները Լենինկրատի մէջ, նախկին նախագահը որ անցեալ շաբաթէն ի վեր կրկին մաս կը կազմէ Գերագոյն Խորհուրդին, նոր մեղք մը փաթթեց անոնց վզին. — «Օրինազանցութիւն յեղափոխական օրինականութեան դէմ» ինչ որ մեծագոյն մեղքն է խորհրդային սահմանադրութեան նկատմամբ: Շվերնիկի այս վերջին ամբաստանութիւնները հանրութեան չյայտնուեցան մինչեւ որ չհաղորդուին մամուլին միջոցով:

Շվերնիկ յայտնեց նաեւ թէ չորսերը դաղտնի ժողովներ կը գումարէին կեդրոնական կոմիտէի կոնակէն՝ իրենց ձեռքը առնելու համար ղեկավարութիւնը:

Շվերնիկ աւելցուց թէ կուսակցութիւնը համբերութեամբ եւ ուշադրութեամբ պիտի սրբագրէ սթալինեան շրջանի բոլոր սխալները:

Խրուշչեւի կողմէ մեղադրուած «հակակուսակցական խմբակ»ին հարցը եռուզեռ մը ստեղծեց Խ. Միութեան մէջ: Բուլգանին եւ Խրուշչեւ Բշ. օր մեկնեցան Փրակա, ուր տեղի պիտի ունենայ ժողով մը՝ Արեւելեան Եւրոպայի արբանեակ երկիրներու մասնակցութեամբ:

Արեւմտեան Գերմանիոյ Վարչապետը՝ Ատընաուըր, Մոսկուայի անցուդարձերուն շուրջ արտայայտուելով, ըսաւ. — «Սթալինի մահէն վերջ սկսած իշխանութեան պայքարն է որ կը շարունակուի համայնավար աշխարհին մէջ: Խրուշչեւ կ'ընէ ճիշդ այն՝ ինչ որ Սթալին ըրաւ Լենինի մահէն ետք»: Միւս կողմէ, Արեւելեան Գերմանիոյ կուսակցական քարտուղարութեան ղեկավարը յայտարարեց. — «Անոնք որ Արեւմուտքի մէջ կը սպասեն Խրուշչեւի անկումին՝ պիտի սխալին: Իսկ Մոսկուայի մէջ եղած «մաքրագործում»ը համայնավար կուսակցութեան միասնականութիւնը զօրացնելու համար եղած է»:

ՀԱՅԻԹԻԻ մէջ ծագած խռովութիւններու պատճառով, բազմաթիւ հազարէ աւելի մարդիկ սպաննած է: Զոհերը թաղուած են երկու հասարակաց փոսերու մէջ:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

«ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆ ՎԱՆՔ»

Նարդունիին աչքը լո՜յս, քսի առջի օր երբ իրագործուած տեսայ տարիներու իր երազը:

Այո, աշխարհի մէջ ուրիշ մէկն ալ կայ եղեր, հեղինակ ... նոյն երազին, առանց բանագող ըլլալու: Բայց այս մէկը դուրս է ելած արդէն իր երազէն եւ մտած իրականութեան մէջ:

Պատմեմ-որ աւելի պարզ ըլլայ:

Ամերիկուհի մը, Տիկին Լոնէ Հընտի, ագարակ մը գներ է Իլինոյզի մէջ, եւ այնտեղ հաւաքեր է ապագայ խոստացող գրագէտները: Կանոնագիրն ալ որոշ:

Առտուն վեցին կ'ելլես, նախաճաշէն վերջ մինչեւ ցերեկ կ'աշխատիս: Այս աշխատանքը մասնաւորաբար ընդօրինակութեան մէջ կը կայանայ: Ցերեկին՝ ճաշ, այս ընթացքին արգիլուած է գրականութեան մասին խօսիլ:

Ճաշէն ետք դաշտային աշխատանքներ, մարզանք եւ պտոյտ: Թեթեւ ճաշ մը եւ ժամը 9ին՝ անկողին, դպրեվանքին մէջ արգիլուած են կին, ալքոլ, այցելութիւն եւ աւելորդ նամակագրութիւն:

Այս ամբողջին փոխարէն՝ Տիկին Հընտի պայման կը դնէ որ եթէ անուանի հեղինակ դառնան «վանականները» իրենց շահուն, 20 առ հարիւրը պիտի տրամադրեն տիկնոջ, որ ... վանամայրն է: Գործը յաջողութեան մէջ է:

Իսկ Տիկին Հընտի առաջին ծախսերը հանած է առաջին վանականին՝ Ճոնսի «Որչափ ատեն որ մարդիկ կան» վէպին վաճառումէն, ստանձնելով հարիւր հազար տոլար:

Մեր ողբացեալ խմբագրապետն ալ շատ խանդավառուած էր Նարդունիին ծրագրով եւ յաճախ կը կրկնէր. «Պէտք է իրագործել այս ծրագիրը»: Մանաւանդ որ շատցած են ... «անելիք չունինք» ըսողները:

Ուշ չէ: Կ'արժէ այսօր ալ ձեռնարկել գործի: Նախ գտնենք ... Տիկին Հընտի մը: Յուսահատելու չէ: Կը գտնուի: Ըսենք թէ գտանք: Այս անգամ դէմ դիմաց պիտի գանք տարբեր դժուարութիւններու հետ: Կէր գտնել գրագէտը եւ ոչ-գրագէտը:

Երեւակայեցէ՛ք, ո՞վ պիտի համարձակի՞ս խնդրոյ առարկայ դարձնել ուեւէ Հայու գրագէտ կամ առնուազն մտաւորական ըլլալը:

Վա՜յ քեզի:

Եւ մենք պէտք պիտի ունենանք, մէկի տեղ, քանի մը տասնեակ «աշխարհական վանք»եր:

Հաւանաբար այս պատճառով է որ Նարդունին չէ փորձած հիմնել իր վանքը, իր միաբանութիւնը, իր ... «համայնքը», տեղի չտալու համար «երկփեղկումի» կամ «բազմափեղկումի»:

ՆՈՐ-ԱՐԵՒ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ՝ ՔԵՆՆԷՏԻԻ

Ալժերիոյ նախարարը, Ամերիկացի ծերակուտական Քեննետիի ալժերիական հարցին շուրջ յայտնած կարծիքներուն պատասխանելով, յատկապէս ըսաւ. — «Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատին ղեկավարները անջատուած են իրարու մէջ: Զյաջողեցան կառավարութիւն մը կազմել: Եթէ Ֆրանսա լքէ Ալժերիան, համաշխարհային Գ. պատերազմի մը նախօրեակին պիտի չգտնուի՞նք արդեօք: Եթէ Մարոք եւ Թունուզ Ալժերիոյ անկախութիւնը կ'ուզեն՝ պարզապէս կ'երազեն օգտուիլ Ֆրանսայի կողմէ Սահարայի մէջ գտնուած քարիւղէն: Կը յիշեցնեմ ծերակուտական Քեննետիի, որ ապստամբներու ահաբեկութիւնը մասնաւորապէս ուղղուած է մահմետականներու դէմ, (Յունուար ամսուն սպաննած են՝ 298 հոգի, Մարտին՝ 322 եւ Մայիսին 880): Ալժերիա անկախ պիտի չըլլայ»:

ՓԵՐՈՆ ԿՐԿԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈ՞ՒԽ ՊԻՏԻ ԳԱՅ

Արժանթինի ընտրութիւններուն նախօրեակին, (Յուլիս 28) ծանր միջադէպեր կը պատահին Պուէնոս Այրէսի մէջ: Նախկին նախագահ Փերոնի կողմնակիցները ցոյցեր կը կազմակերպեն: Բախումներ ալ պատահած են:

Վերջերս Արժանթինի եւ Վենեզուէլայի միջեւ դիւանագիտական յարաբերութիւնները անակնկալօրէն խզուեցան: Փերոն կը գտնուի Վենեզուէլայի մէջ, եւ Պուէնոս Այրէս կը պահանջէ որ անմիջապէս արտաքսուի, որովհետեւ դրացի երկրէն քաղաքական աշխատանքներ կը տանի՝ արժանթինեան կառավարութիւնը տապալելու համար:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ «կուսակցութիւնը խաբած» երկու նախարարներ քննադատուած են և ընդունած իրենց «ծանր սխալներ»ը: Միւս կողմէ, վարչակարգին սխալները «յիշեցնող» Փէքինի համալսարանին դասախօսներէն մէկը, հարցաքննութեանց տանջանքներուն չդիմանալով՝ փորձած է անձնասպան ըլլալ:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳՐԱՒՄԱՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

1827 Թ. Օգոստոս 17ի երեկոյեան, Էջմիածինը, Օշականի ճակատամարտից յետոյ, վերջնականապէս ազատագրուեցաւ պարսկական տիրապետութիւնից :

Այդ օրերին Կովկասեան ճակատը ընդհանուր հրամանատար զօրավար Պասկեւիչը նստած Նախիջեւանում, որոճում էր իր ռազմական ծրագիրները Թաւրիզ արշաւելու, ուր, ըստ իր ստացած լուրերի, գտնւում էր Պարսից Շահը իր բանակով, իսկ իր անմիջական ախոյեան՝ գահաժառանգ Աբբաս Միրզայի շարժումների, Օշականի ճակատամարտի կամ Էջմիածնում տեղի ունեցած դէպքերի մասին տեղեկութիւն անգամ չունէր : Հաւատացած էր, որ Աբբաս Միրզան իր քառասուն հազարնոց բանակով, դեռ նստած է Խոյում, որի մօտ Յուլիս 28ին բանագնաց էր ուղարկել ռուս ականաւոր գրագէտ Գրիբոեդովին, հաշտութեան դաշինք կռելու, ծանր ռազմական հատուցումներ եւ հողային պահանջներ ներկայացնելով, բայց ապարդիւն : Երբ իրեն լուր տուին Աբբաս Միրզայի Էջմիածին արշաւելու մասին, Պասկեւիչը թերահաւատ, խիստ վերապահութեամբ ընդունեց այս լուրը եւ համարեց այդ Պարսից բանակի մասնակի զօրաշարժ : Միայն Էջմիածնի ազատագրուելուց տասը օր յետոյ, Օգոստոս 27ին ստացաւ պաշտօնական տեղեկագիրը զօրավար Կրասովսկիյի, ուր մռայլ գոյներով ներկայացուած էր մերկ իրականութիւնը : Փրփրեցաւ Պասկեւիչը կատաղի անզօրութեան մէջ, խանգարուած էին իր ռազմական ծրագիրները : Տեղեկացրեց Ցարին, իր անզուսպ զայրոյթը թափելով իր ստորադաս զօրավարների, մասնաւորապէս Կրասովսկիյի ու Ներսէս արքեպիսկոպոսի վրայ : Փոխել դէպքերի ընթացքը, այլեւս ուշ էր, մանաւանդ քաղաքական հորիզոնը Ռուսաստանի մայրաքաղաքում այդ օրերին խիստ մռայլ էր, սպասւում էր ռուս-տաճկական պատերազմի, իսկ այդպիսի դէպքում թողնել Երեւանի խանութիւնը սրի պէս խոցուած ռուսական բանակի կողին ու արշաւել դէպի Ատրպատական՝ Թաւրիզ, իսկ միւս կողմից էլ դէպի Կարս, կը լինէր անխոհեմութիւն, ուստի Պասկեւիչը հարկադրուեցաւ լքել իր ռազմական ծրագրները եւ նոյն օրը Օգոստոս 27ին հրամայեց իր գնդերից 3ին արշաւել դէպի Էջմիածին, իսկ ինքը երկու օր յետոյ Օգոստոս 29ին, բռնեց նոյն ճամբան, յուսալով ութ օրում հասնել Էջմիածին, կտրելով մօտաւորապէս 150 քիլոմեթր տարածութիւն :

Արշաւանքի վեցերորդ օրը՝ Սեպտեմբեր 3ին Պասկեւիչի բանակը թառած էր Ազատ գետի ափին, Հայաստանի հնամենի մայրաքաղաքներ՝ Արտաշատի եւ Դուինի շրջափակում, որտեղից երբեմնի Հայոց հզօր այր ու ձին, Հայ սպարապետների եւ նախարարների առաջնորդութեամբ, շարժուել էր նոյն Պարսիկների դէմ, Հայոց զէնքի փառքը հիւսելու :

Սեպտեմբեր 5ի երեկոյեան ժամը 10ին, Պասկեւիչը իր բանակով հասաւ Էջմիածին :

Հակառակ ուշ երեկոյին, ղօղանջեցին Էջմիածնի զանգակները, Ներսէս Արքեպիսկոպոսը, շրջապատուած միաբաններով հանդիսաւորապէս դիմաւորեց Պասկեւիչին, իսկ այս թունոտ եւ քինախնդիր զօրավարը, շատ պաղ ընդունեց Հայոց եկեղեցու պետին եւ առանց կարմրելու յայտարարեց, որ կը նախընտրէր կորցնել Էջմիածինը, քան թէ ազատագրել այդքան զոհերի գնով :

Նոյնքան եւ աւելի պաղ վերաբերմունք զօրավար Կրասովսկիյի հանդէպ :

Ռուս պատմագիր Վ. Պոտտօ, թերեւս միակը ռուս հեղինակներից, որ ակներեւ յարգանք ու համակրանք ունի Ներսէս արքեպիսկոպոսի եւ անաչառ վերաբերմունք հայութեան հանդէպ, անշուշտ ազդուած զօրավար Կրասովսկիյի յուշերից, յաճախ անխնայ քննադատում է Պասկեւիչի ընթացքը եւ փառաբանում Կրասովսկիյին : Իսկ զօրավար Կրասովսկին, անկեղծօրէն իր յուշերի մէջ խոստովանում է, որ ինքը մոռնալով իր անձը, աններելի է գտնում Պասկեւիչի վերաբերմունքը հանդէպ Հայոց Եկեղեցու Պետի՝ Ներսէս Արքեպիսկոպոսի, եւ երբ Պասկեւիչի ուշադրութեանն է յանձնում այդ պարագան, ստանում է շատ սուր եւ կծու պատասխան.— Այնպէս փաղաքշում եք պարոն Արքեպիսկոպոսին, որ չի համարձակի այլ եւս մղել սխալանքի այնտեղ, ուր ես ներկայ չեմ : Դառնացած Կրասովսկին շարունակում է գրել, որ Ներսէս Արքեպիսկոպոսը, իմ անվերապահ ու թանկարժէք գործակիցը, հակառակ իր անչափ համեստութեան, չկարողացաւ թաքցնել ինձնից իր անսահման զայրոյթն ու թախիծը այդ անվայել վերաբերմունքի համար : Եւ մինչ Պասկեւիչը եւ իր զօրականները այդ յաղթանակների համար վարձատրուեցան շքանշաններով, Ներսէս Արքեպիսկոպոսը, իբրեւ վարձատրութիւն իր մատուցած ծառայութիւնների համար, հետագային աքսորուեցաւ հեռաւոր Բեսարաբիա :

Ասպարէզը բաց էր Պասկեւիչի առջեւ :

Աբբաս Միրզան լսելով ռուսական բանակի ժամանումը, լքել էր իր բոլոր դիրքերը եւ իր ամբողջ բանակով անցել Արաքսի աջ ափը եւ ամրացել Ղարա Ղալա բերդում, թողնելով Երեւանի պարսկական կայազօրը իր բախտին :

Պասկեւիչին յայտնի էր նաեւ, որ Երեւանի սարդարը յուսահատ, գաղտնի թողել էր Երեւանի բերդը եւ փախել Թրքական սահման : Սրա փախուստից յետոյ, Հասան Խանը ինքնակոչ, յայտարարել էր իրեն Սարդար, մեղադրելով իր նախորդին փախուստի մէջ եւ խնդրում է Շահին, ոչ միայն իրեն օգնական թարմ ուժեր ուղարկել, այլ եւ փոխարինել տեղում գտնուած Թաթարներից բաղկացած բանակը բուն Պարսիկ զինուորներով :

Պարզ էր Պարսիկների համար, որ Երեւանի անկումը մօտալուտ է եւ բոլորը սպասում էին, որ Պասկեւիչը շուտով կը շարժուի Էջմիածնից Երեւան :

Յ. Ա.

ՖՐԱՆՍԱՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

«Բնակարաններու տագնապը, փարիզեան շրջանին մէջ, երկու տարիէն կրնայ լուծուիլ » կը յայտարարէին այս հարցով շահագրգռուող անձնաւորութիւնները : Այս ճշդումը ընելով հանդերձ, կը շեշտէին էական պայման մը. — շինութիւնները պէտք է ընթանան այն թափով՝ ինչպէս եղաւ 1955 – 56 տարեշրջանին : Միաժամանակ՝ պէտք է դադրի գիւղերու բնակչութեան գաղթը՝ դէպի Փարիզ եւ արուարձանները : Ընդհակառակն սակայն, գիւղերէն դէպի մայրաքաղաք շարժումը կը շարունակուի եւ հետզհետէ՝ աւելի մեծ թափով : Այս ձեւով, շատ հաւանական է, որ բնակարանային տագնապը երբեք չլուծուի փարիզեան շրջանին մէջ : Աւելին ըլլալով՝ բնակչութեան անհամեմատ աճումը շրջագայութեան եւ ջուրի մատակարարման լուրջ դժուարութիւններ կը ստեղծէ. իրենց կարգին, այս հարցերն ալ լուծումի մը պիտի չյանգին, եթէ շարունակուի ներկայ կացութիւնը :

Ուրեմն, գլխաւոր հարցը գիւղերէն դէպ ի Փարիզ գաղթն է, որ նորութիւն չէ : Երկար տարիներէ ի վեր, յիշեալ խնդիրը ընդհանուր անհաւասարակշռութիւն մը ստեղծած է միշտ՝ երկրին բնակչութեան մէջ : Նմանապէս՝ տնտեսական, քաղաքական եւ ընկերային գետիններու վրայ :

Պատերազմի ընթացքին, պահ մը կարծուեցաւ որ փարիզեան շրջանի բնակչութիւնը սկսած է պակսիլ : Արդարեւ, այդ միջոցին երկու հարիւր հազար հոգի պակսած էր : Սակայն, 1946 - 54ին, 700 հազար հոգի աւելցաւ : Ճիշդ պիտի չըլլար մտածել թէ այս երեւոյթը միայն գիւղէն մայրաքաղաք եղած գաղթին արդիւնքն է : Որովհետեւ, նախ՝ պատերազմի ընթացքին Փարիզը լքած երկու հարիւր հազար հոգին վերադարձաւ : Յետոյ՝ պէտք չէ մոռնալ նաեւ բնակչութեան բնական աճումը. այսինքն՝ ծնունդները :

1939էն առաջ, Ֆրանսայի մէջ մահերը աւելի շատ էին քան ծնունդները : 1935 - 1937ին, օրինակ, Ֆրանսայի մէջ ծնած էր 629.800 մանուկ, իսկ մեռած 643.000 հոգի : Ուրեմն 13.600 հոգի պակսած էր : Ընդհակառակն, 1946էն ասդին, ծնունդները աւելի շատ են՝ քան մահերը, որոնց հետ համեմատած, տարեկան մօտաւորապէս 300.000ի յաւելեալ ծնունդ կայ : 1946 - 1954 Ֆրանսայի բնակչութիւնը աւելցաւ երկու միլիոն չորս հարիւր հազար հոգիով : Այս պարագան յատկապէս շեշտուած է փարիզեան շրջանին մէջ :

Թուական յաւելումին մէջ կը հաշուուին նաեւ Ֆրանսա, մանաւանդ՝ Փարիզ եկող եւ հաստատուող օտարականներն ու բազմաթիւ Հիւս. Ափրիկեցիները :

Ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերու մասնագէտները, դուրսէն գալով Փարիզ հաստատուողներէն զատ, մայրաքաղաքի բնակչութեան բնական աճումը արդէն՝ տարեկան մօտ յիսուն հազար հոգի է : «Ֆիկարօ»յի աշխատակիցին համաձայն, մինչեւ 1970 Ֆրանսայի բնակչութիւնը պիտի աւելնայ երեք միլիոն հոգիով : Մայրաքաղաքն ալ, առնուազն 400.000 հոգիի յաւելեալ թիւ մը պիտի ներկայացնէ :

Ինչպէս յայտնի է բնակարանային տագնապը հետզհետէ պիտի աւելնայ՝ փոխանակ պակսելու : Ստեղծուելիք քաոսին առաջքը առնելու համար, միայն մէկ ճամբայ կայ. — Սովորականէն աւելի մեծ թափով առաջ տանիլ շինութիւնները :

Թ. Ա. Թ.

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՅՈՒՆԻՍ 17Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԵՒ ՅՈՒՆԻՍ 23Ի ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Չորրորդ տարին է որ Գերմանիոյ դաշնակցային հանրապետութեան մէջ եւ արեւմտեան Պերլինի մէջ կը պանծացուի 1954 Յունիս 17ի շարժումը : Արեւելեան Գերմանիոյ գործաւորութիւնը կարծելով թէ այլեւս ազատ էր ցոյցեր ընելու ինքնեկ շարժումով մը աշխատանքը վար դրած էր այդ օրը եւ վերամիացման, աշխատաւորական ազատութեան ցոյցերու դիմած էր շարք - շարք քալելով արեւմտեան Պերլինի սահմանները եւ բողոքելով, այսպէս կոչուած, ապարատչիքներու վարմունքին դէմ : Պերլինի մէջ՝ «Ֆրանքֆուրթեր Ալէ»ն «Ստալին Ալէ»ի վերածումով և լայն պողոտայի շինութիւնով աշխատաւորական մեծ զանգուած մը գրաւած էր : Այս զանգուածը, գործը վար ձգեց եւ ցոյցին ազդանշանը տուաւ. Նոյնը եղած էր շատ մը արեւելեան քաղաքներու մէջ : Ռուսական զինուորներ եւ պահակներ պահ մը ժպտադէն վերաբերուեցան այս շարժումին, բայց գերման կառավարութեան դիմումին վրայ ռուսական զրահապատներ ցրուեցին ցուցարարները, ինկան զոհեր եւ կատարուեցան ձերբակալութիւններ : Արեւմտեան Գերմանիա ազգային տօն հռչակած է այս պոռթկումի օրը եւ տեղի կ'ունենան համապատասխան հանդէսներ ամէն տեղ : Պերլինի մէջ խօսեցաւ այս տարի Սոց. Դեմ. Փրոֆ. Կարլօ Շմիթ եւ վերամիացումի, 17 միլիոն Գերմանացիներու ազատագրումի պահանջքը դրաւ մարդկութեան եւ ազատութեան սկզբունքներու հիման վրայ :

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

Ինչպէս գրած էինք անգլիական ամէնէն տարածուած շաբաթաթերթերէն մին, *Սընտէյ Թայմզ*, սկսած է հրատարակել ընդարձակ հատուածներ Րալֆ Հիւվինզի մէկ գործէն, որ նուիրուած է Գալուստ Կիւլպէնկեանի կեանքին ու գործին :

Րալֆ Հիւվինզ, իր այս աշխատասիրութեան համար մեծապէս օգտուած է Գալուստ Կիւլպէնկեանի անձնական յուշերէն եւ իր զաւկին՝ Նուպար Կիւլպէնկեանի ու ընտանեկան այլ պարագաներու տուած տեղեկութիւններէն :

Ա. ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՅԼԵՐԸ

1955ի «Հու իզ Հու»ին(*) մէջ տրուած կարճ բացատրութիւն մը կ'ըսէ. «Կիւլպէնկեան, Գալուստ, Սարգիս ... յայտնի՝ առեւտուրի եւ ճարտարարուեստի ասպարէզներուն մէջ : Նախընտրած զբաղումները՝ արուեստ եւ պարտիզամշակութիւն » :

Հաստատիւր այս գրքին մէջ կարելի չէ գտնել ասկէ աւելի սխալ բացատրութիւն մը :

Ի՞նչ պարտէզ : Իր 86ամեայ կեանքին տեւողութեան առաջին 65 տարիներուն — Թուրքիոյ, Ռուսաստանի, Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ — ոչ իսկ թիզ մը պարտէզ մշակած է : Իսկ իր կեանքին վերջին 12 տարիներուն գրեթէ առանց ընդհատումի կ'ապրէր Լիզպոնայի պանդոկներէն մէկուն մէջ : Ծաղիկներու հանդէպ ունեցած հետաքրքրութիւնը կը սկսէր ծաղկավաճառի խանութէն եւ կը վերջանար ծաղիկները ստացող տիկնոջ շնորհակալական ժպիտով :

Ճիշդ է, 1920ի ատենները աներեւակայելի «ձմեռնային պարտէզ» մը շինել տուած է փարիզեան իր բնակարանին տանիքին վրայ, որ 25.000 անգլ. ոսկի արժած է իրեն. բայց տարին հազիւ քանի մը անգամ կը նստէր այնտեղ՝ բացառիկ կերպով հեղձուցիչ օրերուն նամակներ տուն տալու համար :

Կայ նաեւ Տովիլի մօտերը գտնուող Կիւլպէնկեան կալուածը, որուն պարտէզին վրայ 1930էն ի վեր հարիւր հազարաւոր անգլ. ոսկիներ ծախսած է, եւ որ անկասկած նոյնքան գեղեցիկ է որքան աշխարհի ամէնէն գեղեցիկ պարտէզները. հազուագիւտ ծառեր աշխարհի զանազան կողմերէն բերուած, արեւելեան հազուագիւտ թռչուններ, կը զարդարեն զայն : Վաթսունէ աւելի պարտիզպաններ կը խնամէին այդ կալուածը, որուն վերահըսկիչը գեղեցիկ տուն մը ունէր իր տրամադրութեան տակ. սակայն Կիւլպէնկեան իրեն համար բնակարան մը շինել տըւած չէր այնտեղ. տարին հազիւ շաբաթ մը երբ Տովիլ այցելէր Յունիսին կամ Սեպտեմբերին, կը նախընտրէր Նորմանտի պանդոկը իջնել : Իր անձնական պարտէզներուն մէջ հանգիստ աթոռներ իսկ չկային պատահական այցելութեանց պարագային օգտագործուելու համար. քանի մը չոր աթոռներ միայն, որոնց վրայ նստած, իր թուղթերը կարգի կը դնէր :

Միակ հողը որ երբեւիցէ մշակած է, քարիւղաշատ անապատներու հողն է :

***

Վաթսուն տարի շարունակ, «Պարոն Հինգ առ Հարիւր » — ինչպէս կը կոչէին զինքը կէս մը նախանձով կէս մըն ալ վախով — Իրաքեան Քարիւղի Ընկերութեան մէջ ունեցած իր շահաբաժինին շնորհիւ կ'իշխէր քարիւղի աշխարհին վըրայ, թեւերը հսկայի մը նման տարածած Ատլանտեանի այս եւ այն ափերուն :

Հետագային ճանչուեցաւ նաեւ որպէս «Աշխարհի ամէնէն հարուստ մարդը» , որ հաւանաբար չափազանցուած որակում մը չէր եւ կը համապատասխանէր իրականութեան մինչեւ այն օրը երբ Թէքսասի քարիւղի հանքերուն տէրերը գլեցին անցան զինքը : Ցամենայն դէպս, 1955ին, իր մահէն անմիջապէս վերջ, եթէ կարելի ըլլար հաշուել թէ որքան հարստութիւն ունի, գումարը հաւանաբար պիտի մօտենար 150 միլիոն անգլ. ոսկիի :

Ճանչցուած էր նաեւ «խորհրդաւոր միլիոնատէրը» անունով, որովհետեւ չէր սիրեր իր անունին շուրջ աղմուկ բարձրացնել եւ կը խրտչէր լրագրողներէն : Բաժնետէրերու ժողովներու ընթացքին ճառ չէր խօսեր, մամուլի ասուլիսներ չէր կազմակերպեր, թերթերու մէջ իր նկարը կամ իր մասին լուրեր չէին տպուեր : Կը սիրէր կրկնել՝ «Ամէնէն արժէքաւոր բանը, զոր կարելի է դրամով գնել՝ առանձնութիւնն է » :

Իր մահէն վերջ միայն կարելի եղաւ ի մի հաւաքել իր երկար եւ հետաքրքրական կեանքին զանազան պարագաները, շնորհիւ իր զաւկին՝ Նուպար Կիւլպէնկեանի աջակցութեան, որ արտօնութիւն տուաւ նոյնպէս, որ օգտուիմ Գալուստ Կիւլպէնկեանի անձնական յուշերէն, գրի առնուած՝ 1945 Սեպտեմբերին :

Նուպար Կիւլպէնկեան կ'ըսէ. «Հայրս իմ կարծիքս կը հարցնէր ամէն բանի մասին եւ, հակառակ անոր որ յաճախակի վիճաբանութիւններ կ'ունենայինք իրարու հետ (որովհետեւ մեր բնաւորութիւնները շատ կը նմանէին իրարու) :

ՐԱԼՖ ՀԻՒՎԻՆԶ

(1 Շար.)

(*) « Հու իզ Հու» (ո՞վ ով է).. աշխարհի մեծ կամ յայտնի ապրող անձնաւորութեանց մասին տեղեկութիւն տուող տարեկան հրատարակութիւն՝ բառարանի ձեւով :

Կիրակի 23 Յունիս, տեղի ունեցան արեւելեան Գերմանիոյ մէջ «ընտրութիւններ» միասնական կուսակցութեան ցանկին համար : Այստեղ «ազատական դեմոկրատ», Քրիստոնէական ընկերվարական եւ միասնական կամ միութենական կոչուած կուսակցութիւնները ձեւական գոյութիւն մը ունին իբր առանձնակի կուսակցութիւններ, իրականին մէջ պարտաւոր են ընել ինչ որ վարդապետն ասաց ..: Նոյնիսկ արտօնուած է Սոց. Դեմոկրատ կուսակցութիւնը արեւելեան Պերլինի մէջ իբր գոյավիճակ, բայց ոչ մէկ գործունէութիւն կրնայ ունենալ ազատօրէն : Հոն ուր մէկ ուղղութիւն պարտադրուած է, ընտրութիւնը ի՞նչի մէջ պիտի կայանայ.. Արեւմտեան Գերմանիոյ քաղաքական շըրջանակները քաշքշելով այս «ընտրութիւնը» կը համարին զայն Ուլբրիշտ-Գրոթեվոլեան թատրոն մը եւ կը մարգարէանան 99 առ հարիւր ձայներու յաղթանակով: Իսկապէս յայտարարուեցաւ թէ 99,58 առ հարիւրը ձայներուն տրուած է «միասնական ցանկ»ին, որուն մաս կը կազմեն Միութենական, Ազատական (արեւելեան կեդրոնի ենթակայ) քրիստոնէական - ընկերվարական (արեւելեան կեդրոնի ենթակայ) կուսակցութիւնները : Պէտք է նկատել որ առաջինը համայնավարական կուսակցութիւնն է, իսկ միւս երկուքը որեւէ կապ չունին արեւմտեան նոյնանուն կուսակցութեանց հետ 1946էն ի վեր եւ զուտ յարմարուողական գոյութիւն մը կը պահեն :

Ուրեմն արեւելեան (արթնեակ) Գերմանիոյ համայնքային ընտրութիւնները ջախջախիչ մեծամասնութեամբ կը զօրացնեն արեւելեան մասի բաժանեալ կառավարութիւնը : Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ կը պնդեն սակայն թէ բուն ժողովրդական ընտրութիւնը կատարուած էր 1954 Յունիս 17ին, երբ յեղափոխութիւն կը հանէին գործաւորները պարտադրուած այդ իշխանութեան դէմ :

ԻՐԱԶԵԿ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ են հետեւեալ նոր գիրքերը. «Հայ Գուսաններ», ժողովածու : Ստ. Զորեանի «Պապ Թագաւոր»ը, վէպ: Սուրէն Յարութիւնեանի «Յոլակ Ամերիկեան»ը, կենսագրութիւն: Նորիկ Նազարեանի «Մոծակների հարսանիքը», առակներ, զրոյցներ եւ բանաստեղծութիւններ: Ա. Արաքսմանեանի «Դաւիթ Մալեան»ը :

ՊԵՐՃ ՊՌՕՇԵԱՆԻ ծննդեան 120ամեակին առթիւ ցուցահանդէս մը կազմուած է իր ծննդավայր Աշտարակի մէջ: Ցուցահանդէսը ունի հետեւեալ բաժինները — «Պռօշեանի մանկութեան տարիները», «Պռօշեանը որպէս վիպասան», «Հայ Գրողները Պռօշեանի մասին», «Պռօշեանը եւ մեր օրերը», եւայլն: Աշտարակի մէջ Պռօշեանի տունը տարիներէ ի վեր վերածուած էր թանգարանի, ուր եւ կազմակերպուած է այս ցուցահանդէսը :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻ

●

ՎԱԼՊԱՐԻԼ (Մարսէյլ). — Սիրելի Յառաջ, ուշադրութեամբ կը հետեւիմ ազգապահպանման հարցին շուրջ՝ ձեր խմբագրականներուն եւ շարք մը յօդուածներուն, որոնք մատնանշելով հանդերձ փըրանսահայութեան դժուարին պայմանները կորսուած չեն նկատեր մեր գաղութը :

Խօսելով մասնաւորապէս Մարսէյլի հայութեան մասին, պէտք է ըսել թէ, բոլոր շրջաններուն մէջ եւ միշտ գտնուած են «խենդ»եր՝ որոնք ունենալով այդ հաւատամքը՝ հակառակ իրենց համեստ պաշարին կատարած են օգտակար գործեր, կազմակերպելով կրթական մշակութային, մարզական եւ այլ միութիւններ» ջանալով խանդավառել հասարակութիւնը ազգ. կեանքով :

Դժբախտաբար՝ ժամանակի ընթացքին անհասկացողութիւններու եւ զանազան քմահաճ արարքներու հետեւանքով եղած են դառնացած՝ ազգայիններ որոնք քաշուած են հանրային կեանքէ :

Այս կացութեան պատասխանատուութիւնը. — Իմ համեստ կարծիքով ընդհանրապէս պէտք է վերագրել ազգ. վերին մարմիններու անտարբերութեան, որոնք ամէն ինչ ձգած են բախտին եւ դարմանի մասին չեն ալ խորհիր կարծես :

Շատերու մէջէն օրինակ մը: Սէն Լուի երբեմնի մեր բարգաւաճ գաղութը որ իր սեփական եկեղեցիով ու դպրոցով այնքան բեղուն ազգային գործունէութիւն մը ունեցած էր, ի՞նչ վիճակի մէջ է այսօր : Ո՞վ կը հետաքրքրուի :

Ազատագրութեան օրերուն Վալպառել - Լա Փոմ - Սէն Մարսէլ շրջանին մէջ ալ կազմուեցաւ Ազգ. Միութիւն մը եւ ունեցաւ համեստ սրահ մը շաբաթական դասընթացքներու համար :

Այս ձեռնարկին յաջողութեան համար բարոյապէս թէ նիւթապէս միշտ սիրայօժար սատարած են բոլոր թաղեցիները անխտիր: Դպրոցին կահաւորման աշխատութիւններուն լծուած են մասնաւորապէս երիտասարդներ եւ Տիկիններ : Աշակերտութեան թիւը հետզհետէ բարձրացած է մինչեւ 38ի, յաջորդական պաշտօնավարութեամբ ուսուցիչներ՝ Պ. Պ. Տիգրան Փիրանեանի եւ Ազգէն Մարտիրոսեանի, այս դասընթացքին պիւտճէն կը գոյանար տարեկան երկու հանդէսներով, հովանաւորութեամբ ազգ. կեդր. վարչութեան :

Շնորհիւ տարիներու տեւական աշխատանքին մեր շրջանին մէջ պահ մը ստեղծուած էր ազգ. համերաշխ ու խանդավառ մթնոլորտ մը արժանանարով տեղացիներու յարգանքին :

Ներկայիս՝ դժբախտաբար փակուած է-ին դասընթացքները ու գոյութիւն չունէր որեւէ ազգ. գործունէութիւն :

Այս վիճակին ելք մը գտնելու համար՝ հոգաբարձութիւնը Յունիս 30ին ընդհ. ժողովի հրաւիրած էր թաղեցիները : Հոն որոշուեցաւ անգամ մըն ալ փորձել վերահաստատելու համար նախկին ոգեւորութիւնը ընտրուեցաւ նոր հոգաբարձութիւն մը հետեւեալ ազգայիններէ.—

Պ. Պ. Երուանդ Կէտիկեան, Յակոբ Եսայեան, Հայկ Պէտիկեան, Բիւզանդ Գույումճեան, Ներսէս Գաշըրգճեան, Սահակեան, Ա. Աչճեան :

Յուսա՞նք թէ այս անգամ ազգ. վերին մարմինները պիտի հետաքրքրուին՝ բերելով իրենց բարոյական աջակցութիւնը :

ԱՍՏԻԿ ԱՇՃԵԱՆ

×

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համա - Խարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի եւ Սէն Լու Կրան Փէնի քոյր մասնաճիւղերու տարեկան մեծ դաշտահանդէսը իր յաջողութեամբ գերազանցեց նախորդները :

Կիրակի, Յունիս 30ին, հակառակ քանի մը այլ դաշտահանդէսներու զուգադիպութեան, առաւօտ կանուխէն բազմաթիւ ընտանիքներ իրենց կէսօրուան ճաշով փութացած էին Եօթնեղբայրեանի օդասուն ագարակը, որ Մարսէյլի արուարձաններէն Սէն Լուի բլուրի մը վրայէն զմայլելի տեսարանի մը կը տիրապետէ :

Ռատիօ Սէն Ժանի հայկական եւ ֆրանսական եղանակները հաճոյքով ունկընդրուեցան օրուան ընթացքին :

Ժամը չորսին սկսաւ գեղարուեստական բաժինը՝ Մարսէյլի մասնաճիւղի նախագահ հայրենակից Ս. Տէր Մարտիրոսեանի բեմավարութեամբ : Շեշտելէ վերջ մեր Միութեան կենսունակութիւնը, հայ հասարակութեան մեզի հանդէպ ունեցած վստահութեան համար շնորհակալութիւն յայտնեց: Մէջ ընդ մէջ եղան երգեր եւ արտասանութիւն:

Խօսք տրուեցաւ Կեդր. վարչութեան քարտուղար Աճէմեանի, որ միութեանս նպատակն ու հաւատամքը պարզեց. — «Մեր միութիւնը հաւատքի եւ հայրենասիրութեան վրայ հիմնուած է: Կը հաւատանք մեր հայրենիքին բարգաւաճման եւ յառաջդիմութեան »:

Կարդացուեցաւ հատուած մը՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի Զատկուայ պատգամէն:

Ժողովրդական դերասան Թրագօշ իր խումբով ներկայացուց «Կեղծ իշխանը» զաւեշտը, որ հանդիսականներուն զուարթ պահեր շնորհեց :

Հանդէսի կազմակերպութիւնը շատ յաջող էր եւ անդամներու նուիրումը անսահման: Պիւֆէի սպասարկութիւնը անթերի էր:

Իրիկունը ուշ ատեն, ժողովուրդը դըժուարով բաժնուեցաւ այս հանդիսավայրէն ուր ամբողջ օր մը քաղաքի հեղձուցիչ մթնոլորտէն դուրս, հայրենակցական մտերմիկ շրջանակի մը մէջ իր առօրեայ հոգերը մոռցած էր:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ ամավերջին հանդէսներու առիթով ազգային կեանքէն ներս եռուզեռը սկսած է: Վարժարանները կատարած են իրենց ամավերջին հանդէսները: Իսկ հայ թէ օտար հաստատութիւններէն բարձրագոյն կրթութեանց եւ մասնագիտական վկայականներ առած են բազմաթիւ հայորդիներ : Ամերիկեան համալսարանէն՝ յիսունէ աւելի տղաք ու աղջիկներ վկայականներ ստացած են զանազան ճիւղերու մէջ (բժշկութիւն, գիտութիւն, արուեստ, երկրաչափութիւն, գեղագործութիւն եւայլն): Կիլիկիոյ Կաթող. Դպրեվանքին ամավերջին հանդէսին նախագահած է Զարեհ Ա. : Միջնակարգ Ուսմանց վկայական ստացած են երեք սարկաւագներ: Իսկ տիրացու Ա. Դարբինեան ստացած է կրօնագիտութեան եւ հայագիտութեան վկայագիր :

ՅՈՒՆԱՀԱՅՈՑ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱԿԱՆ ՏԵՂԱՊԱՀ ԻՍԱՀԱԿ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ ԵՂԱԾ Է

Աթէնքէն կը հաղորդեն թէ Յունահայոց Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը միաձայնութեամբ որոշած է Առաջնորդական տեղապահի իր պաշտօնէն դադրեցնել Գեր. Իսահակ վարդապետ Ղազարեանը եւ այս պարագան հաղորդած է Հայր Սուրբին, պետութեան եւ մամուլի միջոցաւ հանրութեան :

Ազգային Կեդր. վարչութիւնը, որ տարուան մը փորձի շրջանի համար հրաւիրած էր Ղազարեան վարդապետը, եւ սակայն, այս պայմանաժամի լրումին հաստատած է որ ենթական ժողովական թէ յարաբերական կեանքի մէջ իր անպատշաճ եւ յանձնապաստան ընթացքով, առաջնորդական տեղապահի մը անվայել ու անխոհեմ արտայայտութիւններով ընդ. դժգոհութիւն ստեղծած է ժողովուրդին մէջ եւ ինչ որ մտահոգիչ է երկրի քաղաքականութեան անհաշտ ընթացքի մէջ գտնուած է:

Ղազարեան վարդապետ կողմնակի միջոցներով Էջմիածնէն բերել տուած է գինք կաթողիկոսական պատուիրակ եւ առաջնորդ նշանակող հեռագիր մը, պարզապէս ինքզինք պարտադրելու համար թեմին :

Այս քայլը շատ աւելի մեծ ընդվզում ստեղծած է, որովհետեւ Մայր Աթոռը իրաւունք չունի գաղութներու թեմական գործերու միջամտելու :

Միւս կողմէ, Ազգային Կեդրոնական վարչութիւնը Առաջնորդական տեղապահ նշանակած է Ներսէս քհնյ. Խոչորեանը :

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՏԱՐՕՆ ԱՇԽԱՐՀԻ», պատմագրեց Կարօ Սասունի, հրատարակութիւն Տ. Տ. Հայր. Միութեան: 1957 Պէյրութ, Սեւան տպարան, 1252 էջ, շքեղ տպագրութիւն :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (83)

ԵՐԿՈՒՆՔ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԷ.

●

ՔՍԱՆ ԵՕԹ ՏԱՐԻ՛

Ան ատեն Գուրգէն Աշոտի ըսաւ.

— Իրաւունք ունիս դու տղայ, այդ կինը սովորական կին չէ. իրա՞ւ թագուհու կը նմանի. իր ամէն շարժումին, ձայնին, խօսքերուն մէջ վսեմութիւն մը կայ որ ակնածութիւն կը հրամայէ :

— Դու որ այնչափ կը ծիծաղէիր իմ վրաս :

— Ճշմարիտ է որ չհամարձակեցայ անգամ իր առաջ նստելու: — Եւ դառնալով Խոսրովու, — բայց տեսա՞ր Յովնանու վիճակը. այդ առիծը ապուշ ոչխար էր դարձել, աչքերը մինչեւ իրենց փայլը կորուսել էին, ես հիւանդ կարծեցի :

— Այո: կ'երեւայ թէ փոքրիկ տկարութիւն մը ունէր :

— Քանի՞ տարեկան կարծես այս կինը, Խոսրով :

— Կարծեմ թէ հիմա քառասուն եւ հինգ պէտք է լինի :

— Շատ պակաս կը ցցնէ. վանքի կեանք, աղօթել, ուտել, խմել, հանգիստ ընել, զաւակ չունենալ գինք երիտասարդ են պահել :

— Այսպէս չուտ դատաստան ընել՝ անխոհեմութիւն է, Գուրգէն, ո՛ գիտէ մարդկանց կեանքը՝ անցեալը ինչ գաղտնիքներ ունի: Բագրատունի Օրիորդ մը, սիրուն՝ հանճարեղ՝ գեղեցիկ ինչ դիպուած տեսնենք զինք բերեր ձգեր է Եփրատի ափանց վրայէն այս Ճորոխի ափանց վրայ: «Մարդկային սրտի խորը ծովու անդունդներուն կը նմանի» ըսեր են ..— մենք կը խօսինք, կը խմենք, կ'երգենք. ամբոխը որ մեր սրտին վէրքերը չի ճանչեր՝ չի տեսներ եւ կարողութիւն չունի մեր ճակտին վրայ կարդալու մեզ երանի կուտայ: Ինչո՞ւ հեռուն երթանք. Գուրգէն, քեզ տեսնողը Աստուածին շնորհիք, զուարթ՝ գեղեցիկ՝ կորովի՝ հակայ՝ արքայազարմ խելօք երիտասարդ, ինչ որ գրուցէ՝ ինչպէս կը դատէ. միթէ՞ չի գրուցեր «Ահա աշխարհիս ամէնէն երջանիկ մարդը»: Բայց ես առանց Սողոմոն իմաստուն լինելու կը տեսնեմ թէ կայ որդ մը որ քու սիրտդ կը կրծէ. կը տեսնեմ որ կայ այդ պարզ ճակտիդ վրայ հոգ մը, ամպ մը որ պայծառ արեւուդ ստուեր կը ձգէ. եւ ինչպէս գրուցեմ թէ Գուրգէն երջանիկ է՝ բարեբախտ է: Այսպէս իմացիր նաեւ այդ սեւերով ծածկեալ կնոջ համար որ բեհեզներու եւ ծիրանիներու կեանքի համար էր ստեղծեալ :

— Իրաւունք ունիս, Խոսրով, դու ինձ մէ խելօք ես :

— Քու լէցի, բայց քեզմէ աւելի փորձառու եմ, վասնզի քու կրկին տարիքդ ունիմ, եւ տեսածէս օգուտ քաղել ջանացեր եմ միշտ :

Բարեբախտաբար Գուրգէնի համար, որ Խոսրովու դուշակութիւններէն գոհ չէր մնացել, թէպէտ մեծ համարմունք առաւ նորասրատեսութեան վրայ, իշխանիկը եկաւ որ իբրեւ աւելի ընտանի՝ իշխանուհւոյն ընկերացեր էր քիչ մը տեղ :

— Ուրեմն կամայ ակամայ այսօր եւ այս գիշեր էլ մենք դեռ հոս պէտք է անցընենք, երբ Յովնան զօրավար նաեւ մնալու խօսք տուաւ իշխանուհւոյն: Վաղը կ'ուղեւորինք Արամանեակ եւ անկից Թորթում ի միասին :

— Շատ բարի, ըսաւ Գուրգէն, բայց իմ դղեակս գրաւողը ի՞նչ տեսակ մարդ է :

— Անպիտան յոյն իշխան մը: Ես Յունաց Սպարապետին քանի անգամ գնացի իմացնելու թէ եղածը մեծ անիրաւութիւն էր, թէ Գուրգէն կայսեր բանակին մէջ ծանօթ անձ մ'էր... բայց նա իմ խօսքերս ընդհատելով, քու խնդրանաց համար, կը հրամայեմ որ հիմա ոչ ոք դղեակը չըգրաւէ եւ տարի մ'էլ ժամանակ կուտամ. բայց այդ պայմանաժամն որ անցաւ եւ Գուրգէն չերեւցաւ՝ ամենեւին մ'աշխատիր, վասնզի ո՛վ գիտէ նա ինչ վիճակներու՝ ինչ վտանգներու մէջ կը գտնուի իւր յանդուգն բնաւորութեամբ՝ եթէ ողջ է: Եւ որովհետեւ տարին չլրացեալ, Յոյնք ինձ թշնամացան, նոյն միջոցին երբ իմ վրաս յարձակեցան Արամանեակ յափշտակելու, լսեցի թէ Թորթումի դըղեակն էլ գրաւեր են: Ինչ ընես, որդեակ, անտէրունջ ազգ ենք, ամէն մարդ իրաւունք կը կարծէ մեզ համար անիրաւութիւն եւ յափշտակութիւն: Մենք էլ ազգովին չփոթած եւ յուսահատ՝ հացի մէկ պատառը չունինք բերանը կը նետենք միւսն ազատելու համար. ես քանի որ աչքս բացեր եմ, այս եմ տեսեր. վայ նոցա որ մեր եաեւէն պիտի գան :

— Ոչ իշխանիկ, այդպէս պէտք չէ լինի, աւելի լաւ է անժառանգ աշխարհէս երթալ քան թէ այդպիսի վիճակ մը մեր զաւակներուն թողուլ :

Նոյն երեկոյին վանքին նախապարսպի սենեակներուն մէջ լաւ ընթրիք մ'ըրին իշխանուհւոյն կոչնականք, որ վայրկեան մը երեւցաւ եւ իբրեւ իրեն փոխանորդ Թողլով վանքին քահանան՝ քաշուեցաւ : Ընթրիքը երբ վերջացաւ եւ ամէնքը կը պատրաստուէին Սմբատեան դառնալու՝ դարձեալ երեւցաւ իշխանուհին, եւ ամէնուն բարի ճանապարհ մաղթելէ վերջը՝ դարձաւ Յովնանու ըսաւ.

ԾԵՐԵՆՑ

(Շար.)

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Գահիրէի մէջ յայտարարուեցաւ, որ յառաջիկայ ամսուն տեղի պիտի ունենայ արաբական պետութիւններու ներկայացուցիչներուն համագումարը։ Մինչ այդ, պիտի աշխատին մեղմել արաբական կարգ մը պետութիւններուն միջեւ գոյութիւն ունեցող լարուածութիւնը եւ ներդաշնակել՝ արտաքին քաղաքականութիւնը։

Արաբական Դաշնակցութեան նախկին քարտուղարը՝ Շուքէյրի, ներկայիս կը շրջի արաբական մայրաքաղաքներուն մէջ, խորհրդաժողովին նախապատրաստական աշխատանքները տանելու եւ կարծիքները շօշափելու համար։

Շուքէյրի ներկայիս կը գտնուի Գահիրէ, ուր տարած է Սէուտ արքային մէկ նամակը՝ որ Եգիպտոսն ալ կը հրաւիրէ յիշեալ համագումարին։

Սեպտեմբերին՝ ՄԱԿի խորհրդաժողովին մէջ, Շուքէյրի պիտի ներկայացնէ Արաբներու տեսակէտը՝ Ալժերիոյ եւ Աքապայի ծոցին նկատմամբ։

Միւս կողմէ, Եգիպտոսի Պատերազմական նախարարը գացած է Արաբիա, ուր տեսակցութիւն մը ունեցած է Սէուտ արքային հետ։ Գահիրէի ձայնասփիւռը լուրը հաղորդելով կ'աւելցնէ Արաբիոյ Արտաքին նախարարին յայտարարութիւնը, որ իր երկիրը «Եգիպտոսի կողքին» պիտի շարունակէ «գործնական խաղաղութիւն»ը հետապնդել «պիտի ընդդիմանանք բոլոր տեսակի օտար Դաշնակցութեանց» աւելցուցած է ան։ Պաղեստինեան հարցին շուրջ արտայայտուելով Արաբիոյ նախարարը ըսած է, թէ Թոյլ պիտի չտան որ Իսրայէլեան նաւեր անցնին Աքապայի ծոցէն։

✕ Վերջերս եգիպտական եւ սուրիական թերթերը սկսած էին քննադատել Յորդանանի կառավարութեան ընթացքը, որ «արաբական կարաւան»ը լքեր էր։ Յորդանանի Արտաքին նախարարը մամուլի ասուլիս մը տալով դատապարտեց յիշեալ երկիրներու մտածելակերպը։

✕ Անգլիական նաւեր այսուհետեւ պիտի կարենան անցնիլ Սուէզի ջրանցքէն, պայմանաւ որ՝ զինուորականներ չիջնեն Եգիպտոսի հողամասին վրայ, յայտարարեց Անգլիոյ Պատերազմական Նախարարութիւնը։

✕Ֆրանսա Եգիպտոսէն պիտի գնէ տասներկու միլիոն ֆրանքի բամպակ։ Վճարումը տոլարով՝ պիտի ըլլայ։ Եգիպտոս ալ, Ֆրանսայէն պիտի գնէ ալիւր, ցորեն, գործիքներ եւն.։

✕ Սուրիացիներ եւ Իսրայէլացիներ զինամարտ մը ունեցած են իրենց սահմանագլուխին վրայ։

ՀԱՍԱՐԱԿԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ԶԵԿՈՅՑԸ

Լոնտոնի մէջ գումարուած Հասարակապետութեան խորհրդաժողովին վերջնական զեկոյցը հրատարակուեցաւ։ Հաստատելէ վերջ «շինարար աշխատանքի մը հետապնդումը՝ Միացեալ ազգերը զօրացնելու եւ խաղաղութիւնը, արդարութիւնն ու ժողովուրդներու համագործակցութիւնը ապահովելու համար» տեղեկագիրը կ'աւելցնէ. — «Հասարակապետութեան Նախարարները պարզեցին իրենց մտահոգութիւնը՝ Հունգարիոյ ողբերգական անցուդարձերուն համար եւ որոշեցին Միացեալ ազգերու յառաջիկայ նիստին հարցը քննել»։

Անդրադառնալով Միջին Արեւելքի կացութեան, տեղեկագիրը կ'ըսէ, որ խաղաղութիւնը ապահովելու համար, պէտք է այնտեղ բարձրացնել տնտեսական եւ ընկերային մակարդակը եւ աշխատիլ մեղմացնել լարուածութիւնը՝ Իսրայէլի եւ Արաբներու միջեւ։

Համագումարը որոշած է Անգլիոյ մէջ հիւլէագէտներու ժողով մը գումարել՝ 1958ին։

Հասարակապետութեան ներկայացուցիչներուն ժողովը պիտի շարունակուի այս շաբթու՝ կարծիքի փոխանակութիւններ ունենալու համար քաղաքական հարցերու շուրջ։

ԻՆԴՈՆԵԶԻՈՅ մէջ, անծանօթներ կրակ բացած են համայնավար կուսակցութեան ակումբին վրայ։

ՎԻԵՆՆԱՅԻ Ընկերվարականներու միջազգային համագումարը փակուեցաւ։

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

«Յառաջ»ի վարչութիւնը պարտք կը սեպէ անգամ մըն ալ յիշեցնել իր բաժանորդներուն որ փակեն իրենց առկախ հաշիւները։

Որեւէ օտար թերթ կարելի չէ ապառիկ կարդալ եւ փափաքելի է որ նոյնը ըլլայ մանաւանդ հայերէն թերթի համար, որուն ... աւելի ... են։

... ... գացող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի անպայման ղրկել իրենց նոր հասցէին հետ նաեւ հինը։ Ծախքերու համար՝ 100 ֆրանք։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ»ի չէք - փոստալի թիւն է՝ 15069 - 82, կը խնդրուի չգործածել նախորդը որ ջնջուած է։

Կը յիշեցնենք նաեւ որ այս թիւը ՎԵՐԱՊԱՀՈՒԱԾ է «Յառաջ»ին, կը խնդրուի թերթին չպատկանող գումարները (նուէրներ, տարբեր թերթերու բաժնեգիններ եւայլն) ղրկել միայն մանտա-քարթով։

Շնորհակալութիւն մեր այն բաժանորդներուն որ կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Բովանդակութիւն Մայիս - Յունիսի (թիւ 185 – 186). — Ի՞նչ է հանճարը (Է. ՎԻՌՀԱՌՆ). — Փորին մէջ ջուր կայ (Ն. Բ. Բ.). — Մի չարչարէք աղիքները (ՏՔԹ. ՊԼՈՆՏԷԼ). — Օդափոխութիւն (ՏՈՔԹ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ). — Երեւանի հիւանդանոցները (ՇԱԽՈՅԵԱՆ). — Փա՛ռք կեռասին (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ). — Կեռասները (Ա. ՏՕՏԷ). — Մեղուներուն կաթը հրաշագործ դեղ (ՏՈՔԹ. Շ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ). — Քրտնելուն կարեւորութիւնը (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ). — Գլխու պտոյտ (ՏՈՔԹ. ՔՈՐՈՆ). — Գեղեցիկ սեռը եւ զօրաւոր սեռը (Հ. Բ.). — Երբ իժը խայթէ ... (ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ)։

Տարեկան բաժնեգինը հազար ֆրանք Ֆրանսայի համար, 1200 ֆրանք արտասահմանի համար։

Դիմել Շ. Նարդունիի, Յառաջի հասցէով։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԱՆ ՃԱՇԸ

21 Յուլիս Կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի Եկեղեցւոյ կից՝ Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ։

Համադամ կերակուրներ

Հայկական ջերմ մթնոլորտ, գեղարուեստական բաժինով։

Արձանագրուիլ ամէնէն ուշը մինչեւ 18 Յուլիս, Պ. Յ. Հայգործեանի մօտ

15 Rue Longues des Capucines
CO 0578

ինչպէս նաեւ վարչութեան անդամներուն մօտ։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ ՌՕՆԻ - ՍՈՒ - ԲՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

1957 – 1958 դպրոցական տարեշրջանին համար սկսած են աշակերտներու արձանագրութիւնները։ Արուարձանիս Մշակութային Միութիւնը Ռօնիի, Ֆօնթընէի, Մօնթրէօյի, Վիլմոնպլի, Կանյիի, Րէնսիի եւ Պօնտիի մեր հայրենակիցներէն կը խնդրէ այժմէն արձանագրել տալ իրենց զաւակները, Գրատուն Պարսամեանի, 46 րիւ Րիշէ, ինչպէս նաեւ Հայոց եկեղեցին, 15, Րիւ Ժան Կուժօն եւ Ա. Պիպէռեանի մօտ, 16, րիւ Փասթէօր, Ռօնի։

Բացի հինգշաբթի օրերու փոքրերու դասընթացքէն, մեծերու համար ալ գիշերային դասընթացք մը պիտի բացուի, նայելով արձանագրութեան արդիւնքին։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Հայնուռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ։

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ

Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957։

Գին՝ 1100 ֆրանք։

Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուններ։

Տէր եւ Տիկին Արսէն Տէր Աւետիսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Տէր Աւետիսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Եփրեմեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ռ. Տէր Մանուէլեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Ալեքսան Տէր Աւետիսեան եւ զաւակները (Քալիֆորնիա), Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Տէր Աւետիսեան (Քալիֆորնիա), Տէր եւ Տիկ. Տոքթ. Թովմաս Տէր Աւետիսեան եւ զաւակները (Քալիֆորնիա), Այրի Տիկին Վիքթորիա Զատիկեան եւ զաւակները (Քալիֆորնիա), Տէր եւ Տիկին Տիգրան Առաքելեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Գալուստ Նալպանտեան եւ զաւակները (Հալէպ), Ֆէրմանեան եղբայրներ (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Տիգրան Մարտիրոսեան եւ զաւակները (Հալէպ), Այրի Տիկին Ծիածան Մենետեան եւ զաւակները, Պ. Արամ Յակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բարգէն Ինճարապեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Խանըմ Շմաւոնեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Հայկանուշ Քէպապճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թովմաս Պետիկեան եւ զաւակները եւ բոլոր ազգականները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր, աներհօր, եղբօր, հօրեղբօր եւ մօրեղբօր

ԳՐԻԳՈՐ ՏԷՐ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆԻ

(92 տարեկան, Հայնեցի)

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, 3 Փասաժ Լավընան, Ժանթիյեի, Սէն։

Թաղումը տեղի կ'ունենայ այսօր երեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 13.30ին Իվրիի փարիզեան նոր գերեզմանատունը ընտանեկան դամբարանին մէջ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Սիմոն Չիլինկիրեանի մահուան առթիւ Պ. Պերճ Զաքըճեան 5000 Ֆր. կը նուիրէ Աղքատախնամ ընկերութեան։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պոմոնի Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Յարութիւն Նիկողոսեանէ հինգ հարիւր Ֆր. իր ծնողած հոգեհանգստեան առթիւ։

●

Տիկին Հռիփսիմէ Պէրպէրեանէ նոյնպէս ստացած է հինգ հարիւր Ֆր. իր հօրը հոգեհանգստեան առթիւ։

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան։

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Ռէսթօրան տէ Քրոթ Մօնար, Թրուա Լիւէ, զովասուն եւ կանաչազարդ պարտէզին մէջ։

Կը նախագահէ Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Կը խօսի Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ ու խնամուած բաժին։ Միրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ Պոմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբը։ Երգ, նուագ, արտասանութիւն, անեկնկալ։

Առաւօտեան պուլի մրցում։

Պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել։

Հայկ. եւ Եւրոպական պարեր։

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված։

Մուտքը ազատ է։

Ծանօթ. — Առնել 7 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան, Շէ Մարէն, Ռութ տէ դ'Օլիվ։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՎԵՆԵՏԻԿ ԵՒ ՖԻՐԵՆՑԷ

Մեկնում՝ Մարսէյլէն՝ երկուշաբթի 12 Օգոստոս։

Վերադարձ՝ Մարսէյլ չորեքշաբթի՝ 28 Օգոստոս։

Օթօքարով կ'այցելուին նաեւ Փատովա - Ազոլօ - Փիզա։

Արձանագրութեան համար դիմել կամ գրել՝

ՖԷՐՏԻ ԱՊԱՃԵԱՆԻ

293 Av. St. Julien, Tèl. GUY 7975

ԱԼՖՈՆՍ ՊԻՊԷՐԵԱՆԻ

8 Tse. Tonkin Pt. de Vivaux GA 9131

ԶԱՒԷՆ ՆԱՀԱՊԷՏԵԱՆԻ

36 rue des Dominicains, CO 2761

ԱՐՄԻԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

Chez Bové - 104 Rte. Nle. St. Louis MONTÉ 9238

ՎԱՐԴԳԷՍ ՄԱՐՃՈՅԵԱՆԻ

Rue de L'Etoile, CO 8608

Գ. ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆԻ՝

52 Rue Belle de Mai. NA 3477

Փութացէք ապահովել ձեր սենեակները եւ տոմսերը։

1.— ՖՐԱՆՍԱՀՊԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ — Նախընտրելի է որ, անոնք առնեն իրենց ինքնութեան թուղթը, որ պարտաւորիչ պիտի դառնայ յառաջիկայ Հոկտեմբերէն սկսեալ եւ պիտի ծառայէ նաեւ իբր անցագիր Իտալիոյ համար։

2.— ԼԻԲԱՆԱՀՊԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ — Անհրաժեշտ է որ անոնք ունենան, իրենց անցագիրը (մէկ տարուան պայմանաժամով)։

3.— ՀԱՅԵՐՈՒՆ (Րէֆիւժիէ) Պէտք է դիմեն

Office Français de Protection des Réfugiés et Apatrites, 7 Rue Copernic, Paris 16ème ստանալու համար զաղթականի իրենց հանգամանքը հաստատող վկայականը որ բոլոր գաղթականներուն յատուկ փառք - փոքր վկայականն է, պէտք է չշտել, որ պահանջուած փաստաթուղթը, 15 օր Իտալիա պտոյտի երթալու համար է։

«Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն։

Գինը 100 ֆրանք

(Փոստով ղրկուելու պարագային՝ 25 ֆրանք աւելի)։

Դիմել Յառաջի խմբագրութեան հասցէով։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԺԱՄԲԱՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝

Olonne-sur-Mer (Vendée)

3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Արձանագրութեան եւ մանրամասնութեան համար դիմել՝

Edouard Mavian, 116 Rue Réaumur, Paris 2ème. CEN 06-42

ԾԱԽՈՒ Է

Մեկնումի առթիւ, անմիջապէս ամէնէն տեսակ առեւտուրի յարմար փոքր տը ֆօ - մերս մը բանուկ հրապարակի մը վրայ, Փարիզի կեդր. մէկ թաղին մէջ, խանութը ունի բնակարան մը երեք սենեակով եւ խոհանոց մը։ Գրել «Յառաջ»ին, կամ հեռաձայնել ՓՐՕ. 07-25։

ՇԱՒԻԼԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ

ԿԸ ԴԻՄԷ ՁԵՐ ՍՐՏԱԲՈՒԽ ԵՒ ԱԶՆԻՒ ԶԳԱՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ, ԽՆԴՐԵԼՈՎ ՁԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ, ՇՈՒՏՈՎ ԼՐԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ ՄԵՐ ԱՄԷՆՈՒՍ ՍԻՐԵԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ։

Assoc- Cultuelle des Arméniens
C. C. P. Paris 14827-18

Ա. Զ. Դ.

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, յաւարտ պատարագի պիտի օծուի Առաջնորդ Սրբազան հօր ձեռամբ, Շաւիլի նորակառոյց եկեղեցւոյ Զանգակատան խաչը։

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ՅՈՒԼԻՍ • VENDREDI 10 JUILLET 1957

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 փր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրաք : Հատը 12 փր.

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7937 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3738

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՏԱՀՈԳ ՖՐԱՆՍԱՆ

Ինչպէ՞ս փոքրամասնութեան կառավարութիւն մը այսքան մեծ պատասխանատուութեան տակ կը մտնէ, կը հարցնեն Հասարակաց Շուկային եւ Եւրաթոմին ընդդիմադիրները :

Հրաժարինք Ալժերիայէն, օր մը չէ օր մը տեղի պիտի տանք, կ'ըսեն անոնք որ թերահաւատ են կառավարութեան քաղաքականութեան մասին :

Եւ այս երկու հարցերը վարանոտ կը դարձնեն երկրին վարիչները եւ ներքին տարակարծութիւնները պատճառ կը դառնան որ նոյնիսկ Ֆրանսայի բարեկամ ճանչցուած երկիրները իր դէմ արտայայտութիւններ ունենան :

Ֆրանսան կորսուած չէ կամ արհամարհանքի արժանի չէ անպայման, այն մեղրանքով թէ դահլիճ կը փոխէ յաճախ :

Անտարակոյս տակաւին ի վիճակի է շատերու ալ բան սորվեցնելու, բայց դժբախտաբար իր յետ-պատերազմեան տագնապը քիչ մը երկար տեւեց : Ընտրանին չգրաղեցաւ քաղաքականութեամբ :

Պէտք չէ կարծել թէ այսօր Ֆրանսան մարդ չունի, բայց հաւանաբար պէտք եղած տեղերը չունի :

Երբ Ազգային Ժողովը վերջացնէ Հասարակաց Շուկայի հարցը, պիտի անցնի Ալժերիոյ խնդրին :

Երկու հարցերն ալ ունին նոյն պաշտպանները եւ ընդդիմադիրները : Յաճախ եւ բնականաբար նոյն հոսանքէն :

Հասարակաց Շուկային քուէ չտուողներուն մտահոգութիւնը այն է թէ Ֆրանսան պիտի տուժէ տնտեսապէս, ինչպէս նաեւ դիւանական գետնի վրայ : Գլխաւոր հակառակորդներէն Մենտէս Ֆրանս կը յայտարարէ թէ պզտիկ եւ միջին հաստատութիւնները չեն կրնար դիմանալ եւ երկիրը կ'ընթանայ դէպի սնանկութիւն, անգործութեան դատապարտելով մէկուկէսէն մինչեւ երկու միլիոն բանուորներ : Ընդդիմադիրները նկատել կու տան նաեւ թէ եւրոպական շուկայի վեց պետութիւններէն՝ Ֆրանսա ամենալաւ պատրաստուածն է հիւլէական գետնի վրայ, թէ փոխանակ մաս կազմելու պզտիկ Եւրոպայի մը՝ կրնար ըլլալ 4րդ Մեծ մը, մերժելով Եւրաթոմը :

Բայց զանց առնելով հատուածական ընդդիմութիւնները, Ֆրանսան պիտի նախընտրէ անշուշտ «Եւրոպան» :

Հազիւ ազատած այս խնդրէն, Հինգշաբթի Ազգ. Ժողովին առջեւ կու գայ Ալժերիոյ խնդիրը :

Մեծ հարց մը Ֆրանսայի համար, զոր օտարները դիւրութեամբ կը լուծեն : Ծերակուտական Քենետին անկախութիւն կը պահանջէ Ալժերիոյ, չեշտելով որ հարցը արդէն միայն ֆրանսական չէ : Անդին աշխատաւորական Պիվըն Իտալիոյ ընկերվարական «Աւանթի»ի մէջ ֆրանսական հասարակապետութեան մը ստեղծումը կը թելադրէ :

Նախարար Լակոստ յստակօրէն յայտնեց կառավարութեան տեսակէտը. — «Ալժերիան չի կրնար անկախ ըլլալ» : Եւ, ինչպէս դիտել տուաւ, եթէ խռովարարները խուճապ ստեղծած են Ալժերիոյ եւ Մայր Հայրենիքին մէջ, ատիկա հետեւանք է դուրսէն ստացուած օժանդակութեան :

Ալժերիոյ նախարարը շատ ծանր կը տեսնէ լքումի մը հետեւանքները եւ չի վարանիր յայտարարելէ թէ կրնայ պատճառ դառնալ Գ. պատերազմի մը : Փոխադարձ վստահութիւնը եւ օտարներու չէզոքութիւնը միայն պիտի կրնան ստեղծել Ալժերիոյ մէջ հաշտարար ոգի եւ հասկացողութիւն երկու համայնքներուն միջեւ :

Եւ երբ Ֆրանսան ազատի իր այս հոգերէն, կրնայ կրկին ցոյց տալ թէ երբեք չէ դադրած ըլլալէ Տէքառթներու եւ Քլէմանսօներու երկիրը :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԾԱԼՔԵՐԸ

ԲՈՒԼՂԱՆԻՆ ԵՒ ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՓՐԱԿԱ ԿԸ ՀԱՍՆԻՆ ԱՅՍՕՐ

Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը «Ունիթա», հրատարակած է Մոսկուայի իր թղթակիցին երկար մէկ յօդուածը, որ կը պատմէ թէ Խրուշչեւ ինչպէ՛ս յաղթական դուրս ելաւ, 13 օրուան պայքարէ մը վերջ : Թղթակիցը կը յայտարարէ, թէ իր լուրերը քաղած է կուսակցութեան պաշտօնական տեղեկագիրներէն, որոնց համաձայն, Մալենկով եւ Մոլոթով «աննշան խնդիր մը առիթով կատաղի թշնամութիւն ցոյց տուին, Յունիս 17ին կամ 18ին» : Այս միջոցին Նախագահական Խորհուրդին (Պրեզիտիում) երեք անդամները Մոսկուայէն բացակայ էին :

Ժողովի բացումէն անմիջապէս վերջ, Նախագահական Խորհուրդի չորս անդամները (հակակուսակցական խմբակ) ուժգնօրէն հարուածելով՝ պահանջած են կուսակցութեան քարտուղարութեան ինչպէս նաեւ կառավարութեան փոփոխութիւնը, ըստ իրենց, քաղաքական այն ուղղութիւնը՝ որուն կը հետեւէին, թրոցքիական էր եւ պատեհապաշտութիւն : Փոփոխութիւն պահանջողները փոխանորդներու անուանացանկերը պատրաստած էին արդէն : Մեկնողներուն առաջինը պիտի ըլլար Խրուշչեւ :

«Հակակուսակցական խմբակ»ին անդամները նախապէս յարաբերութիւններ ունէին եւ կանգ առած էին միեւնոյն տեսակէտին վրայ. ապահով՝ իրենց յաղթանակին եւ քաջալերուած երեք անդամներու բացակայութենէն, անմիջական քուէարկութիւն պահանջած են :

Իտալիոյ համայնավար թերթին թղթակիցը՝ Պոֆա, այնուհետեւ կը պատմէ, թէ Խրուշչեւ ինչպէ՛ս աճապարանքով Մոսկուա կանչած է Նախագահական Խորհուրդին բացակայ երեք անդամները : Խրուշչեւ միաժամանակ ափ առած է Կեդրոնական Կոմիտէին դուռը. — «Զօրսերը չեշտակիօրէն կրկնեցին, որ իրենց համար անարժէք է Կեդր. Կոմիտէին որոշումը. պահանջեցին նաեւ, որ անմիջապէս առնուելիք որոշումը հրատարակուի մամուլով, միաժամանակ քաղաքականութեան վերաբերեալ յայտարարութիւն մը ըլլայ, որուն պատրաստութիւնը վստահուած է Շեպիլովի» :

Այս վիճաբանութիւններուն նիւթը անմիջապէս Կեդր. Կոմիտէի անդամներուն սեփականութիւնը դարձած է, Խրուշչեւի կողմէ : Երբ Կ. Կ.ի գաւառները բնակող անդամներն ալ Մոսկուա հասած են, առաջարկուած է անմիջապէս ընդհանուր ժողով գումարել : Այդ ժողովը տեղի ունեցած է Յունիս 22ին, քննելու համար Նախագահական Խորհուրդին մէջ պատահած կռիւները... «Զօրսերը անմիջապէս զգացին իրենց առանձնութիւնը : Բազմաթիւ առաջարկներ սկսան տեղալ՝ պահանջելով որ արտաքսուին կուսակցութենէն : Զօրսերուն մէջ Մոլոթով դաւադրութեան գաղափարը յղացողն էր եւ Մալենկով՝ կազմակերպիչը» :

Մոսկուայի ձայնասփիւռը երէկ առաւօտ անդրադառնալով Խ. Միութեան անցուդարձերուն եւ արտայայտուելով երկրին արտաքին քաղաքականութեան շուրջ, ըսաւ, թէ ո՛չ մէկ դժուարութիւն կը նախատեսեն — «ո՛չ թէ Մոսկուան, այլ Ամերիկայի Արտաքին նախարարութիւնն է որ տագնապի մը առջեւ կը գտնուի : Անոնք որ կը սպասեն, թէ կուսակցութեան մէջ կատարուած փոփոխութիւններուն հետեւանքով արմատական փոփոխութիւններ ըլլան Խ. Միութեան քաղաքականութեան մէջ, կը սխալին : Այսպէս մտածողները պէտք է յիշեն որ ո՛չ Մալենկով, ո՛չ Մոլոթով եւ ոչ ալ Կագանովիչ անձնապէս կ'որոշէին խորհրդային քաղաքականութիւնը» :

× Բուլղանին եւ Խրուշչեւ, որոնք Մոսկուայէն մեկնած էին դէպի Փրակա, իրենց ճամբուն վրայ հանդիպած են Լվով եւ Ուքրանիա : Խ. Միութեան այժմու երկու «տէրեր»ը այսօր Փրակա հասան : Խորհրդակցութիւնները կը սկսին այսօր : Կը կարծուի, թէ արբանեակ երկիրներու ներկայացուցիչներուն հետ ունենալիք իրենց ժողովին մէջ, պիտի աշխատին «մոլոթովականներ»ուն թիւը գեղչել Խ. Միութեան մէջ :

× Խորհրդային «Մոլոթով» նաւուն անունը փոխուած է : Այսուհետեւ այդ նաւը, որ պատերազմէն առաջ շինուած է Հոլանտայի մէջ, պիտի կոչուի՝ «Պալթիկա» :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԻՆՉՈ՞Ւ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՉՈՒԶԵՐ

Լոնտոնի «Ապզըրվըր» խորհրդաժողովի Խ. Միութեան պատուիրակը ո՛չ մէկ նորութիւն կը բերէ : Թէեւ միանգամընդմիշտ չի հրաժարիր ապազինման գաղափարէն, սակայն փոխանակ հիւլէական փորձերու ամբողջական արգելքին՝ կը պահանջէ որ ջրածնային զէնքերը արգիլուին... առանց պայմանի. ինչ որ Արեւմտեաններ չեն ընդունիր :

Այնպէս կ'երեւի, թէ Խ. Միութիւն հիւլէական ռումբերուն ամբողջական արգելքին շուրջ համաձայնութիւն մը պիտի չգոյացնէ :

Ժողովը պիտի շարունակուի այսօր՝ Դշ. օր :

× Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ, ճառ մը խօսելով արտայայտուեցաւ քաղաքական ներկայ կացութեան մասին. — «Ամէն անգամ, որ նոր զէնք մը կ'աւելնար խաղաղութեան հաւանականութիւնն ալ կ'աւելնայ : Չեմ կարծեր որ Խ. Միութիւն պատերազմ ուզէ, որովհետեւ լաւ գիտէ թէ այդ պարագային հիմնովին պիտի կործանի» :

ՌՈՒՍԵՒԳԵՐՄԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, Արեւմտ. Գերմանիա յուշագիր մը յանձնած էր Խ. Միութեան, որուն պատասխանը հրատարակուեցաւ Պոննի մէջ. — Խ. Միութիւնը կը մերժէ Գերմանիոյ այն դատապարտութիւնը՝ որուն համաձայն «Հազարաւոր Գերմաններ կան տակաւին Մոսկուայի մէջ : Անոնց թիւը աննշան է» կ'աւելցնէ Խ. Միութիւն, իր պատասխանին մէջ :

Այս առիթով, կարգ մը այլ կէտեր եւս եկած են օրակարգի վրայ. — 1) Գերմանիա թող որոշէ այն թուականը, երբ Մոսկուայի մէջ պիտի բացուի երկու երկիրներուն միջեւ առեւտրական կապ ընդեղծելու կոչուած ժողովը : 2) Մոսկուա կը մերժէ այն առաջարկը, որուն համաձայն առեւտրական յիշեալ համաձայնագրին պէտք է միացնել Գերմանացիներու հայրենադարձին հարցը : 3) Կը ցաւի, որ Գերմանիա մշակութային յարաբերութիւններու մասին չի խօսիր :

Արեւմտեան Գերմանիոյ քաղաքական շրջանակները բաւարարուած չեն այս պատասխանէն : Իրենց յուշագրին մէջ, Մոսկուայի յայտնած էին, որ տակաւին հարիւր հազար Գերմանացիներ կան Խ. Միութեան մէջ. մինչդեռ Կրեմլին «ցուրտ պատասխան» մը կու տայ այս էական հարցին :

× Ատընաուըրի պատասխանելով, Արեւելեան Գերմանիոյ համայնավար կուսակցութեան քարտուղարը՝ Իուլպրիխտ, յայտարարեց. — «Մենք տակաւին իշխանութեան գլուխ պիտի ըլլանք այն ատեն՝ երբ Ատընաուըրի վարչակարգը տապալած պիտի ըլլայ» :

Մամուլը այս առթիւ կը գրէ թէ պատասխանը կը յիշեցնէ Հիթլէրի հռչակաւոր մէկ խօսքը՝ «Նացիներու վարչակարգը պիտի դիմանայ ... հազար տարի» :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Երաժշտագէտ Հ. Ղեւոնդ Վ. Տայեանի (Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութենէն) խմբագրատունս տուած իր այցելութենէն օգտուելով քանի մը տեղեկութիւններ ուզեցինք քաղել իրմէ, հայ շարականներու մասին, որոնցմէ իմ մէկ գործը երգուած էր ուրբաթ գիշեր Միջազգային Կրօնական Փառատօնին :

Վարդապետը հրաւիրուած էր առանձնապէս Սրբ. երգերու միջազգային Գ. համաժողովին որ Փարիզի մէջ տեղի ունեցաւ : Ինքն ալ համաժողովին նիստերէն մէկուն մէջ զեկոյց մը տուած է ժողովի մէկ մտահոգութեան առջեւ, «թէ պէտք էր փրկել արեւելեան աւանդական շարականները, մոռացումի վտանգէն» : Այս զեկոյցին առթիւ կը հաղորդէր իր 25 տարուան ջանքերուն պսակումը որ 12 հատորներու մէջ ամփոփուած են եւ որոնք սկսած են հետզհետէ հրատարակուիլ : Ասոնցմէ 4րդ եւ 5րդ հատորները որոնք շարքին ամէնէն կարեւորը նկատուած են, հրատարակուած են արդէն, առաջինը մեծադիր 414 էջ, երկրորդը 560 էջ : Այս շարականները Մխիթար Աբբահայրը ինք սորված է Հայաստանի վանքերու մէջ եւ գլխաւորապէս Սեբաստիոյ Ս. Նշան, Կարնոյ Կարմիր վանքին եւ Էջմիածնայ մէջ : Այս շարականները անկէ ասդին 250 տարիէ ի վեր բերնէ բերան, աւանդաբար, փոխանցուած են յաջորդական սերունդներու : Նախանձախնդիր և փորձ Մխիթարեան երաժիշտ վարդապետներու կողմէ, ինչպէս կը հաստատեն վանքին տոմարները : Անշուշտ բերանացի աւանդութեամբ միշտ աղաւաղումներու վտանգ կայ, հակառակ բոլոր հսկողութիւններու : Սակայն նկատի ունենալով գրաւոր աւանդութիւնը թէ Մխիթար Աբբահայր Հայաստանի վանքերու մէջ սորված է, ինչպէս յիշեցինք արդէն եւ մանաւանդ ամենօրեայ ժամերգութիւններու հետեւողականութիւնը Ս. Ղազարու եկեղեցւոյ մէջ, մասնայատուկ արժէք մը կու տայ այդ շարականներուն վաւերականութեան, մանաւանդ որ ուրիշ ոչ մէկ տեղ ամբողջական եւ տեւական ձեւով մը երգուած են անոնք եւ ժողովրդականացած : Վարդապետը ներկայ եղած է Յուլիս 5ի փառատօնին եւ շատ գոհ մնացած է հայկական բաժինէն :

ՏԽՐՈՒՆԻ

Ցաւով կ'իմանանք որ քանի մը օր առաջ Միլանոյի մէջ ինքնաշարժի արկածի մը զոհ գացած է Տօքթ. Լեւոն Պապայեանց :

Մեր ողբացեալ բարեկամը, մօտ յիսուն տարեկան, Իտալիոյ ծանօթ առեւտրականներէն էր եւ գաղութին սիրուած մէկ անդամը : Միշտ պատրաստ եղած է օգտակար ըլլալու իր հայրենակիցներուն : Քաջալերած է նիւթապէս եւ բարոյապէս բազմաթիւ արուեստագէտներ :

Մեր ցաւակցութիւնները Այրի Տիկին Ժիւլիէթ Պապայեանցի, զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔՈԹԻ ԱԼԶԱՍԻ ՄԷՋ

Հանր. նախագահ Ռընէ Քոթի որ Ալզաս կը գտնուի, իր այցելութիւնները շարունակեց տալ պատմ. վայրերու եւ բարձր. անձնաւորութիւններու : Եչ. օր, Ֆէսըն հայմի մէջ բացումը կատարեց ջրաելեկտրակայանի մը՝ որ Եւրոպայի ելեկտրականութեան ամէնէն արդիական կեդրոններէն մէկն է :

Նախագահ Քոթի Քոլմարի մէջ ներկայ եղաւ պաշտօնական ճաշի մը, այս առիթով ճառ մը խօսելով, վեր առած է Ալզասցիներու հայրենասիրութիւնը. — «322 տարիէ ի վեր, հայրենիքի փառքին համար շարունակ կը զոհուիք» :

Իր եղբակացութեան մէջ, անդրադառ-

(Լուրերու Շ.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԿՆՃԻՌԸ

Ֆրանսայի ներկայ վարչապետը՝ Պուրժէս-Մոնուրի, Ազգ. Ժողովին ներկայացուած իր առաջին յայտարարութեան մէջ, գրեթէ նոյնութեամբ կ'իւրացնէր իր նախորդի՝ Կի Մոլլէի ընդհանուր քաղաքականութիւնը :

Ալժերիոյ հարցի մասին մասնաւորապէս, նոր վարչապետը վճռապէս կը յայտարարէր որ ամէն հնարաւոր միջոց գործ պիտի դնէ ամբողջացնելու նախորդ կառավարութեան ձեռնարկած բարենորոգչական ծրագիրները :

Աւելին ըլլալով, Պուրժէս-Մոնուրի խոստացաւ մօտ ապագային Ազգ. Ժողովին ներկայացնել Ալժերիոյ հիմնական բարենորոգումներու ծրագիրը :

Թէ ի՞նչ ձեւ եւ բովանդակութիւն պիտի ստանայ այդ նախագիծը եւ որչափո՞վ պիտի նպաստէ Ալժերիոյ տագնապի լուծման, այդ արդէն ապագան ցոյց պիտի տայ :

Աւելորդ չէ յիշել, որ Կի Մոլէի կառավարութիւնը, բայց մասնաւորապէս Ալժերիոյ նախարար Լաքոստ, համաձայն ըլլալով հանդերձ բարենորոգումներու ծրագրի կազմութեան, գործնական եւ նպատակայարմար կը գտնէին այդ աշխատանքը կատարել աւելի ետքը : Իրենց հիմնական առարկութիւնը այն էր, որ այդ ծրագիրը իրական արժէք եւ կշիռք կ'ունենար այն պարագային միայն, երբ անոր քննութեան մասնակից ըլլային Ալժերիոյ ներկայացուցիչները՝ ընտրուած ժողովրդական ազատ ընտրութեամբ :

Ուրիշ խօսքով, գործնական կը նկատուէր նախ ապահովել կարեւոր նախապայմաններ — կրակի դադարում, հանրային ապահովութեան վերականգնում եւ ընդհանուր ընտրութիւններ — ապա միայն ձեռնարկել բարենորոգումներու հիմնական քննութեան :

Կարեւորը այս պարագային, այն է, որ Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատը սկիզբէն իսկ անընդունելի յայտարարեց Ֆրանսական իշխանութիւններու կողմէ եղած բարենորոգչական բոլոր ձեռնարկներուն :

Եւ առիկա այն պատճառով միայն, որ Ալժ. Ազատագր. Ճակատը իր հերթին, ապստամբական գործողութիւնները դադրեցնելու եւ բանակցութիւններու մէջ մտնելու համար, իբրեւ նախապայման կ'առաջարկէր, հանդիսաւորապէս եւ անվերապահօրէն ընդունիլ Ալժերիոյ անկախութեան սկզբունքը :

Աւելորդ է ծանրանալ այս այլապէս ծանր եւ բարդ հարցի շուրջ ծանօթ տեսակէտներու վրայ : Անհրաժեշտ է հաստատել միայն, որ Ֆրանսայի մէջ, բացի համայնավարներէ եւ սակաւաթիւ մտաւորականներէ, քաղաքական բոլոր կուսակցութիւններու, զանազան բնոյթ կրող կազմակերպութիւնները, բայց մասնաւորապէս զինուորականութիւնը, Ալժերիան կը նկատեն իբրեւ Ֆրանսայի անբաժան մէկ հողամասը, եւ հետեւաբար՝ դէմ են վճռապէս անկախութեան պահանջին :

Այս հաստատումը լայնօրէն կը բացատրէ արդէն Ալժ. Ազատագր. Ճակատի հակառակութիւնները, եւ անոր յամառ եւ հետեւողական պայքարը՝ ամէն գնով նսեմացնելու եւ խանգարելու համար կատարած բոլոր ձեռնարկները :

Ստեղծուած այս պայմաններուն մէջ, դժուար է անշուշտ նախատեսել թէ՝ ե՞րբ եւ ինչպէ՞ս կրնայ վերջանալ այս սպառիչ պայքարը :

Հաստատ է սակայն, որ ապստամբական շարժման ղեկավարները, եթէ յամառ վճռականութեամբ կը շարունակեն զինական, ահաբեկչական եւ խափանարարական գործողութիւնները, առանք սահմանուած են առաւելապէս քարոզչական նպատակներու համար : Ուրիշ խօսքով, այս միջոցով կը կարծեն իրենց դատը դուրս հանել Ֆրանսական իշխանութեան իրաւասութեան սահմաններէն եւ դարձնել միջազգային հարց :

Արդարեւ, այսօր, Ալժերիոյ խնդիրը արդէն իսկ լայնօրէն կը զբաղեցնէ միջազգային հանրային կարծիքը :

Դեռ անցած շաբթուն, Միացեալ Նահանգներու Ծերակոյտին մէջ, Հանրապետական կուսակցութեան պարագլուխներէն ծերակուտական Քեննետի, կառավարութեան միջամտութիւնը կը պահանջէր ի նպաստ Ալժերիոյ անկախութեան :

Ընկերվարական Միջազգայինի համագումարը, գումարուած Վիէննայի մէջ, նոյնպէս անցած շաբթուն, իր կարգին զբաղուեցաւ այս խնդրով :

Անհաւանական չէ, որ միջազգային տարբեր կազմակերպութիւններն եւս զբաղուին այս խնդրով :

Եւ վերջապէս, ՄԱԿի մէջ, արաբական եւ իսլամական երկիրներէ զատ, կան եւ ուրիշները, որոնք առաւել կամ նուազ չափով շահագրգռուած են միշտ այս խնդրով :

Այս իրողութիւնները, եթէ որոշ չափով քաջալերիչ կարելի է նկատել Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատի համար, դժուար է սակայն իրական երաշխիք մը նկատել իրենց դատի յաղթանակին :

Եւ առիկա մանաւանդ այն պատճառով որ — Ալժերիոյ ութ միլիոն իսլամ ազգաբնակչութեան հետ, երկրին մէջ հաստատուած կան շուրջ մէկուկէս միլիոն Ֆրանսացիներ, որոնք ոչ նուազ իրաւունքներ ունին այդ հողին վրայ, որքան բուն բնիկ տարրերը :

Եւ նաեւ այն պատճառով, որ Ֆրանսայի գոյութեան ամրապնդման համար, Ալժերիան «կենաց եւ մահու» նշանակութիւն ունի :

Այս կրկնակի իրողութիւնները, որոնք կարեւոր չափով մը մաս կը կազմեն Եւրոպայի ապահովութեան հետ, նուազ կըշիռք չեն ներկայացներ միջազգային այն ուժերուն համար որոնց օժանդակութեանը ապաւինած է Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատը, անտեսելով իր երկրի եւ ժողովուրդի իրական շահերը ...

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ. — Մարտ 30ին, Խրուշչեւ առաջարկած էր վերանորոգում մը՝ Խ. Միութեան արդիւնաբերութեան մէջ : Առաջարկը վաւերացուեցաւ Գեր. Խորհուրդին կողմէ՝ Մայիսի սկիզբը : Իսկ պաշտօնապէս գործադրութեան դրուեցաւ Յուլիս մէկին :

«Լը Մոնտ»ի աշխատակիցը՝ Պեռնար Ֆերոն, Մոսկուա երթալով տեղւոյն վրայ ուսումնասիրած է հարցը եւ յօդուածաշարքով մը կը պարզէ թերթին մէջ : Ստորեւ կուտանք գլխաւոր մասերը :

Յունիս երկուքին, Մոսկուայի մէջ ճարտարարուեստի եւ հողամշակութեան ցուցահանդէսը բանալով, Խրուշչեւ կը հեգնէր «պուրժուա» քաղաքագէտները, որոնք արդիւնաբերութեան վերանորոգումը կը նկատէին ռազմագիտական նոր միջոցներ. — «Վերջապէս, աւելցուցած է ան, եթէ այդ քաղաքագէտները հարցը այդպէս կ'ըմբռնեն, մենք դայն պիտի չուրանանք, որովհետեւ ան ալ նոյնքան կարեւոր եւ օգտակար է» :

Եթէ դժուար է չտեսնել վերանորոգման ռազմագիտական առաւելութիւնները, յամենայն դէպս ոչ ոք կը մտածէր, որ ան միակ նպատակակէտն է համայնավարներուն : Տնտեսական պատճառները բաւաբար չափով կարեւոր էին, «այնպիսի յառաջդիմութիւն մը արձանագրեցինք», որ մեր հաստատութիւնները ի վիճակի չէին ընդունելու մեր բոլոր արտադրութիւնները. հարկ էր ուրիշ բան գտնել» : Մօտաւորապէս այս ձեւով կը բացատրեն վերանորոգման պատճառը՝ Մոսկուայի մէջ : Մինչդեռ, օտար քննադատները այս որոշումէն կը դատեն, որ տնտեսական անօրինութիւնը կատարեալ սնանկութեան մատնուած է : Խրուշչեւ, հեգնելով օտար քննադատները, կը մերժէր ընդունիլ անոնց եզրակացութիւնները :

Տեղեկագրին ընթերցումէն վերջ, մանաւանդ՝ երբ նշուեցան վարչական կարգասխալներու օրինակները, կը տեսնուի թէ ճիշդ է խորհրդային տնտեսութեան անցուցած տագնապը : Իշխանութիւնները մեղքը կը փաթթեն վարչական գործերով զբաղող մարդոց վիզերուն : Սակայն, խորհրդային հաստատութիւններու սնանկութեան գլխաւոր հաշուեկշիռը կարելի է ընել, հետեւեալ ձեւով. —

1.— Ներկայիս Խ. Միութեան մէջ կայ մէկ միլիոն վեց հարիւր հազար երկրաչափ եւ արհեստագէտ : Միաժամանակ՝ վեց միլիոն մասնագէտ (1917ին՝ երկու հարիւր հազար) : Թիւերը տպաւորիչ են, սակայն իրականութեան ճշգրիտ պատկերը չեն տար : Աւելի ճիշդը՝ բազմաթիւ մարդիկ, իրենց մասնագիտութեան մէջ չկարենալով աշխատիլ, ուրիշ գործերով կը զբաղին : Մինչդեռ, հարցը բոլորովին տարբեր է ծանր ճարտարարուեստին մէջ, ուր տեղաւորուած են երկրին լաւագոյն փորձագէտները : Գործարանները չկարենալով օգտուիլ այս առաւելութիւններէն, շատ ետ մնացած են : Որովհետեւ գործարաններու վարիչները չեն կրնար շարժիլ իրենց ուզածին պէս : Պանդոկի մը տնօրէնը նոյնիսկ, պիտի չյանդգնէր յաճախորդին փափաքին ընդառաջելով անոր սենեակը փոխել, առանց արտօնութիւն առնելու ... պանդոկներու վարչութեան ընդհանուր տնօրէնութենէն :

2) Գեր. Խորհուրդի նախորդ նիստին, արբանեակ երկիրներու ներկայացուցիչներուն դէմ արտայայտուեցան «կեդրոնական» դրութեան, որ «օդի մէջ որոշում» կուտայ, յաճախ՝ սխալ թիւերու վրայ հիմնուելով : Պատահական չէր նաեւ, որ ծրագիրներու գործադրութեան կազմակերպութիւնները ութը ամիս շարունակ հարուածուեցան տեղական երեսփոխաններէն եւ, Գերագոյն Խորհուրդէն : Նոյնիսկ ըսուեցաւ, որ զանազան շրջաններու մէջ նշանակած էին եկամուտներ որոնք .. գոյութիւն չունէին :

3) Նախարարները իրենց արդիւնաբերական ճիւղերուն վարիչներն էին, ամբողջ երկրամասին վրայ : Անմիջական արտադրութեան չվերաբերող բոլոր որոշումները կը տրուէին Մոսկուայի մէջ, մարդոց կողմէ՝ որ նոյնիսկ խնդրոյ առարկայ գործարանը չէին տեսած : Այս է պատճառը, որ վարչական դժուարութիւններ ծագեցան : Յաճախ նոյն քաղաքին մէջ, նոյն գործով զբաղող քանի մը վարչութիւններ կ'ըլլային :

4) Վարչական բաժանումներու հետեւանքով ստեղծուած դժուարութիւններէն մէկն ալ երթեւեկի հարցն է : Ֆրանսայէն 22 անգամ աւելի ընդարձակ հողամասի մը վրայ, Խ. Միութիւնը 1955ին 120 հազար քիլոմեթր երկայնութեամբ երկաթուղագիծ ունէր միայն : Լաւագոյն շոգեկառքները ժամական յիսուն քիլմ. արագութիւն ունին. մէկ-երկու բացառութիւններ կան միայն : Սառոյցն ալ իր կարգին, անգործածելի կը դարձնէ որոշ շրջաններ եւ գետեր : Վերանորոգման համար նկատի առնուած գլխաւոր կէտերէն մէկն ալ այս է :

5) Բնակարանային տագնապը Խ. Միութեան մեծագոյն դժուարութիւններէն մէկն է : Այս է նաեւ պատճառը, որ Ռուսերուն մեծ մասը կը հաստատուի քաղաքներու մէջ : Մոսկուայի մէջ, հարցը ծեծուած է բազմաթիւ առիթներով : Բնական երեւոյթ է, որ բազմաթիւ ընտանիքներ բնակին միեւնոյն յարկաբաժինին մէջ : Ծրագիր մը պատրաստուած էր, որուն գործադրութեամբ, տասը տարիէն ամէն ընտանիք պիտի ունենար իրեն յատուկ բնակարան մը : Բայց, 1956ի եւ 1957ի շինութիւններէն դատելով, ոչ թէ տաս՝ այլ քսան տարիէն ալ տագնապը չի լուծուիր : Մոսկուայի մտահոգութիւնը այս չէ սակայն. շինութիւնները առաջ տանելով՝ մէկ նպատակ կը հետապնդեն. —

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

●

Ա. ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՅԼԵՐԸ

Շատ կը սիրէր զիս, իսկ ես՝ խոր եւ անկեղծ սէր ու ակնածանք ունէի իրեն հանդէպ, հակառակ այն իրողութեան, որ միշտ ալ վախցած եմ իրմէ :

« Շատ պիտի փափաքէի որ իր կեանքին առարկայական պատմութիւնը գրուի, այնպէս ինչպէս որ էր, իր բոլոր թերութիւններով ու բարեմասնութիւններով » :

⁂

Կիւլպէնկեան տարօրինակ հակասութիւններու տէր մարդ մըն էր :

Շատ քիչ Անգլիացիներ, ալ չխօսինք յետագային անգլիահպատակութիւն ընդունած մարդոց մասին, Կիւլպէնկեանէն աւելի հարստութիւն եւ իշխանութիւն բերած են Անգլիոյ՝ 20րդ դարու ընթացքին : Սակայն Անգլիայէն պաղեցաւ չափազանց մեծ տուրքերու օրէնքին եւ գրեթէ երեւակայական վիրաւորանքներու պատճառով, եւ իր հարստութիւնը փոխադրեց Փորթուկալ : 1940ին հեռացաւ Անգլիայէն, ու այդ թուականէն վերջ այնտեղ ոտք չկոխեց այլեւս :

Մենակեաց մը, որ կը խրտչէր մարդոց ընկերութենէն եւ տաղտակի կը սարսափէր իր անձին շուրջ աղմուկ բարձրացնելու գաղափարէն. բայց միեւնոյն ատեն օժտուած էր դիւանագիտական ու ելմտական գիտար հակասող շահերը համաձայն յայտարարի բերելու բացառիկ տաղանդով. մեծ բաւականութիւն կը ստանար դժուար եւ անլուծելի բանակցութիւններ յաջողութեամբ գլուխ հանելէ : Բանակցութիւններ վարելը իր ամէնէն աւելի սիրած զբաղումն ու գործն էր միեւնոյն ատեն :

Գրեթէ ամէն մարդու հետ, նոյնիսկ իր ընտանիքին եւ ամէնէն մօտիկ գործի ընկերներուն հետ կը կռուէր ու անուն հանած էր որպէս դժուարահաճ, սակայն, իր ետին ձգեց համակրանքի զօրաւոր ըզգացում մը, զոր կը զգան նոյն իսկ այնպիսի մարդիկ, որոնք Կիւլպէնկեանի կողմէ գործէ հանուած են :

×

Կիւլպէնկեանի կեանքին վրայ շատ մեծ ազդեցութիւն ձգած է — հոգեբանական թէ նիւթական տեսակէտէն — իր զուարթ, համակրելի եւ ծանրաբարոյ կինը, Նուարդ, որուն հանդէպ աւելի քան վաթսուն տարի ցոյց տուաւ բացառիկ յարգալիր վերաբերմունք մը : Հակառակ ասոր, սակայն, ամէնէն պզտիկ խնդիրներու համար կնոջը սիրտը կը կոտրէր առաւօտէն մինչեւ իրիկուն :

Կը սիրէր եկեղեցին — Լոնտոնի մէջ եկեղեցի մը շինել տուաւ, ինչպէս նաեւ Երուսաղէմի հայկական վանքին մատենադարանը, — իր բարերարութիւններով կը հասնէր բոլորին. բոլոր ժամանակներու երկրորդ մեծագոյն հարստութիւնը կտակեց հիւանդանոցներու, գիտութեան, դաստիարակութեան գործին ու արուեստներու — եւ սակայն գրեթէ ոչինչ ձգեց իր պաշտօնեաներուն :

Անժխտելի ճաշակ ունէր արուեստի գործերու համար. բայց արուեստի անգին գանձերու, աշխարհի լաւագոյն իւղանկարներու եւ արձաններու այս տէրը կը նախընտրէր պանդոկներու մէջ ապրիլ :

Իր հանրային կեանքին ու գործունէութեան ուսումնասիրութիւնը կ'ընդգրկէ Միջին Արեւելքի պատմութեան այն տարիները, որոնք կը տարածուին 1895էն (երբ Կլատըսթոն այնքան անյաջող կերպով փորձեց միջամտել հալածուած Հայերու ի նպաստ) մինչեւ զնդապետ Նասըրի վերջին յաջողութիւնները :

Ամբողջ կեանքը ապրեցաւ Քարիւղի Դարուն մէջ, եւ այդ դարուն ալ մարմնացումը եղաւ ինք, որովհետեւ հազիւ տասը տարեկան էր երբ 1859ին առաջին անգամ ըլլալով գործադրուեցաւ մեքենական միջոցներով քարիւղ դուրս քաշելու մեթոտը, եւ մեռաւ հիւլէական ուժ արտադրող առաջին կայանին բացումէն, այսինքն Հիւլէական Դարաշրջան սկսելէն տարի մը առաջ : Նոր քաղաքակրթութեան մը, քարիւղի քաղաքակրթութեան հիմնադիրներէն մէկը եղաւ եւ ապրեցաւ որպէս հայ մը :

×

Գալուստ Սարգիս Կիւլպէնկեան ծնաւ 1869ին, Վոսփորի ասիական ափին, Սկիւտարի մէջ. եւ մինչեւ վերջն ալ մնաց արեւելքցի, ըլլա՛յ գործի, ըլլա՛յ անձնական կեանքին մէջ :

Եօթը տարեկան էր երբ արծաթ մէճիտիէ մը անցաւ ձեռքը. շունչը առաւ դէպի պազար. եւ փոխանակ անուշեղէն կամ այլ ուտելիքներ գնելու, իր նոր մէճիտիէն փոխանակեց հին դրամի մը հետ : Երբ իմացաւ, հայրը սրտնեղեցաւ. «Եթէ ձեռքդ անցած դրամը այս ձեւով պիտի մսխես, ապագադ փայլուն չեմ տեսներ» :

« Աշխարհի ամէնէն հարուստ մարդ»ուն ու հին դրամներու եւ արուեստի գործերու սիրահար Կիւլպէնկեանի ամէնէն հին յիշողութիւններէն մէկն է այս միջադէպը :

Բնազդով շահադէտ էր. սակայն քսան տարեկան չկար, երբ իր ունեցած ամբողջ դրամը կորսնցուց շահադիտութեան մէջ :

ՌԱԼՖ ՀԻՒՎԻՆՉ

(2 Շար.)

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ
1956 - 57 ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ

Կը քաղենք գլխաւոր մասերը :

Այս տարեշրջանը ընդհանուր ձեւով անցաւ խաղաղ եւ արդիւնաւէտ աշխատանքով ճեմարանի համերաշխ մթնոլորտին մէջ :

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ .— Անցած տարուան 450 աշակերտներու դիմաց դպրոցը ունեցաւ հինգ հարիւր հոգի, թիւ մը զոր հազիւ կարելի եղած է պարփակել ներկայ դասարանային պայմաններուն մէջ : Այս թիւը կրնար շատ աւելի բարձրանալ եթէ բոլոր դիմումներուն ընթացք կարելի ըլլար տալ :

Աշակերտութիւնը բաժնուած է հետեւեալ ձեւով .—

Մանկապարտէզ՝ 89 փոքրիկներ՝ երեք դասարաններու մէջ :

Նախակրթարանի հինգ դասարաններ իրենց զուգընթացներով 228 հոգի :

Բարձ. Նախակրթարանի երեք դասարանները 182 աշակերտ, լսարանական բաժինը երեք դասարանով 40 աշակերտ :

Ընդհանուր գումար 4209 աղջիկ, 280 տղայ) = 489 :

Այս թիւին վրայ պէտք է աւելցնել վեց ուսանողուհիներ, որոնք կը հետեւին հայագիտութեան եւ հինգ ուրիշներ, որոնք կարգ մը դասեր կ'առնեն իբրեւ ազատ ունկնդիր, որով դպրոցի աշակերտութեան ընդհանուր թիւը կը հասնի այս տարի հինգ հարիւրի :

Ճեմարանը հետզհետէ սկսած է դառնալ իրապէս համազգային եւ համագաղութային հաստատութիւն — մեր հայաշատ բոլոր կեդրոններէն աշակերտներ հիւրընկալելով : Այսպէս Լիբանան 379, Սուրիա 41, Իրան 87, Իրաք վեց, Պաղեստին - Յորդանան 12 :

Եգիպտոս երեք աշակերտ, Յունաստան երեք, Թուրքիա հինգ, Անգլիա երեք, Գումար հինգ հարիւր աշակերտ :

Ճեմարանը աւելի քան քառորդ դարու իր գոյութեան ընթացքին ստեղծած է իւրայատուկ միջավայր մը, զգալու եւ մտածելու կերպ մը, բարոյական աւանդութիւններ որոնց ամբողջութիւնն է, որ կը կազմէ ճեմարանի մթնոլորտը եւ որքան աշակերտ մը երկար մնայ այդ մթնոլորտին մէջ այնքան աւելի կը դառնայ ճեմարանական լաւ հայ մը :

ՃԵՄԱՐԱՆԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Կրկնուած է յաճախ թէ կեանքի պայմաններու բերումով ճեմարանը ստիպուած է կրթական ծանր եւ խճողուած ծրագիր մը իրագործել : Մէկ կողմէ ծառայել իր բուն նպատակին, այսինքն հայեցի դաստիարակութեան, միւս կողմէ ստիպուած է մրցիլ օտար հաստատութիւններու հետ : Ուրախալի է որ այս ճիգերը ամէն տարի քիչ մը աւելի կը բեղնաւորուին եւ յաջողութիւն կը գտնեն :

Դպրոցին գիտական զոյգ աշխատանոցները, Նահիկեան քիմիական աշխատանոցը, եւ Ուշտունի Թովմասեան բնագիտական աշխատանոցը իրենց սարքաւորումով մեծապէս կը նպաստեն ուսանողներու գիտական պատրաստութեան : Մօտ տասը հազար հատորներ հաշուող Մուրատ Մատենադարանը նմանապէս թանկարժէք հարստութիւն մը կը կազմէ : Այս պայմաններու տակ ճեմարան յաճախողները բախտաւոր ուսանողներ են անշուշտ, որովհետեւ անցեալին հետ բաղդատելով շատ աւելի լաւ պայմաններու մէջ կ'ուսանին :

Արդիւնքը քաջալերական է, նոյնիսկ փայլուն : Այս տարի առաջին լսարանէն չորս հոգի յաջողութեամբ անցուցին Ֆրանսական Պրէվէի գրաւոր եւ բերանացի քննութիւնները : Իսկ աւարտական դասարանէն հինգ հոգի, յաջողեցան Ֆրանսական պաքալորէայի քննութեանց մէջ : Օտար վարժարաններու արձանագրած յաջողութեան տկար համեմատութիւնները, ճեմարանի արդիւնքը խնի վրայ հինգ աւելի գոհացուցիչ կարելի է նկատել :

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԲԱԺԻՆ

Զորրորդ տարին է, որ վերաբացուած է ճեմարանի գիշերօթիկի բաժինը : Առաջին տարին սկսաւ տասը հոգիով, այսօր չորրորդ տարին ունի 63 երկսեռ աշակերտ :

Հետեւեալ երկիրներէն .—

Իրանէն 37, Իրաքէն վեց, Յունաստանէն 3, Սուրիա 2, Եգիպտոս 1, Քուէյթ երեք, Մ. Նահանգներ երեք, Մեքսիքա մէկ, Չիլի մէկ, Լիբանան վեց :

Պերճախօս պատկեր մը, որ ցոյց կու տայ թէ ճեմարանը դարձած է արդէն Սփիւռքի հայեցի կրթութեան կեդրոն :

Տարատեսակ խառնուածքի եւ դաստիարակութեան տէր գիշերօթիկներ պահելն ու միաձուլելը դիւրին գործ չէ . ժամանակ եւ աշխատանք կը պահանջէ, իսկ երբ եկողները տարիքով մեծ ըլլան դժուարութիւնը կը կրկնապատկուի : Տնօրէնութիւնը կը խնդրէ բոլոր հայ ծնողներէն որ կազմուած ու չափահաս պատանիներ չուղարկեն . մանկական հասակի մէջ միայն հնարաւոր է նկարագիրներ եւ հոգիները ճկել :

Աղջիկներու գիշերօթիկ բաժինը այս տարի հաստատուած էր ճեմարանի անմիջական մօտիկը գտնուող շէնքի մը մէջ, որ միայն իբրեւ ննջարան կը ծառայէր :

Բոլոր գիշերօթիկները վայելեցին ընտանեկան խնամք եւ առատ ու համեղ սնունդ . ինչպէս նաեւ բժշկական յարատեւ հսկողութիւն :

ԶՈՒՏ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՌԱՆՁԻՆ ԲԱԺԻՆ

Հայագիտական ներքին բաժինը նուիրուած հեռաւոր երկիրներէ եկող գիշերօթիկներու այս տարի լայն տարողութիւն ստացաւ : Մ. Նահանգներէն ունեցանք երեք օրիորդներ, մէկ հոգի Մեքսիքայէն եւ հինգերորդ մը Իրանէն :

Այս հինգ Հայուհիները ամբողջ տարին լուրջ աշխատանք կատարեցին հայերէն սորվելու համար : Իրենց առած մասնաւոր գործնական դասերէն զատ անոնք հետեւեցան նաեւ Լսարանական բաժնի հայագիտական դասընթացքներուն : Ուշագրաւ է անոնց կատարած յառաջդիմութիւնը : Տարուան սկիզբը հազիւ քանի մը հայերէն նախադասութիւն թոթովել գիտցող այս աղջիկները, այսօր ազատ կը կարդան ու կը գրեն, կը խօսին ու կ'երգեն : Վաղը անոնք մեծ դեր մը կոչուած են կատարելու Ամերիկահայ գաղութին մէջ, հոն տանելով ճեմարանի շունչը, Լիբանանի հոծ հայութեան ապրումները եւ հայ մշակոյթի սէրն ու խանդավառութիւնը :

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ .— Ճեմարանի աշակերտութեան առողջական ընդհանուր վիճակը այս տարի ալ շատ գոհացուցիչ եղաւ : Հաստատութեան բժիշկները, Տօքթ. Ս. Սէմէրճեան, Տօքթ. Արամ Պաղտասարեան եւ Տօքթ. Եղիկ Գոնեալեան կատարեցին իրենց տարեկան քննութիւնները, մարմնի, աչքի եւ ակռաներու : Ամէն հաւանականութեան դէմ աշակերտութիւնը պաշտպանած ըլլալու նպատակով այս տարի ապահովագրուեցան ծանօթ ընկերութեան մը մօտ : Բարեբախտաբար դպրոցէն ներս որեւէ լուրջ արկած չէ պատահած : Դարմանատունը որ «Դարբինեան» դարմանատուն անունը կը կրէ վերջնական կազմակերպումի ու յարդարումի պիտի ենթարկուի կառուցուող նոր շէնքին մէջ :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ .— Մարզական խաղերը, դասարանային պտոյտները եւ ճեմարանի տարեկան ընդհանուր պտոյտը նպաստեցին տղոց ընդհանուր առողջութեան զանոնք պահելով կենսուրախ եւ աշխոյժ տրամադրութեան մէջ : Բացի դասարանային մարզական կանոնաւոր դասընթացքէն, պասքէթպոլի ներքին եւ արտաքին մրցումներէն, շարունակուեցաւ նաեւ զինուորական մարզանքը մեր վերի երկու դասարաններուն համար, պետութեան տրամադրած մարզիչի մը կողմէ :

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄ .— Ուսուցիչներու թիւը մօտաւորապէս մնաց նոյնը 37, 22 մնայուն եւ 15 այցելու : Ասոնցմէ երկուքը մեզի տրամադրուած է Ֆրանսական կրթական առաքելութեան, մէկը Լիբանանի կրթական նախարարութեան կողմէ : Բացի մէկէն բոլորն ալ հայ են եւ հայու սրտով ու զգացումով կապուած ճեմարանին :

Ամէն տարի հազիւ մէկ կամ երկու հոգի կ'ըլլայ ուսուցչական կազմէն հեռացող, ամուսնական եւ այլ պատճառներով : Կազմը իր հաւաքականութեան մէջ կը մնայ նոյնը, իր փորձառութեամբ եւ տարիներու կապերով :

ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԸ .— Նոր շինութեան աշխատանքները սկսած են : Մօտ ատենէն պիտի լրանայ չորս յարկանի գեղեցիկ շէնք մը դարձեալ ճեմարանի եւ Համազգայինի կարիքներուն յատկացուած : Գետնայարկը պիտի պարփակէ սրպարանը, առաջին յարկը պիտի ունենայ խանութներ եւ Համազգայինի գրասենեակը, երկրորդ յարկը, միակտուր հինգհարիւր հոգի ընդունող սրահ մը, որ նոյն ատեն պիտի ծառայէ իբրեւ գիշերօթիկներու ճաշարան . երրորդ յարկը պիտի դրաւէ Մարտիկեան թանգարանը եւ կեդրոնական Մատենադարանը, իսկ վերջին յարկը պիտի յատկացուի գիշերօթիկներու ննջարանի :

Այս շէնքը, կը կառուցուի յոբելեանի հանգանակութեան գումարներու մէկ մասով :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ . — Այս տարուան ելեւմուտքը կը հասնի մօտ 150.000 լ. ոսկիի, առանց հաշուելու գիշերօթիկներու մուտքերն ու ելքերը : Այս գումարին մօտ 55000 լ. ոսկին կը գանձուի ինքնավճար աշակերտներէ, մօտ 12000 լ. ոսկիի չափ սան պահող կազմակերպութիւններէ եւ անհատներէ, 11.000 լ. ոսկի Քալիֆորնիոյ Հայ Կրթ. Հիմնարկութենէն, նոյնքան Ամերիկայի Հայ Օգնութեան Միութենէն, մնացեալը մօտ վաթսուն հազար լ. ոսկի նուիրատուութիւններէ եւ կտակներէ :

Թիւերու այս պատկերը ցոյց կու տայ, որ ճեմարանը տակաւին հաստատ եւ մնայուն եկամուտ չունի եւ իր գոյութիւնը կը պահէ հայ ժողովուրդի զոհողութիւններով :

Համազգայինի եւ ճեմարանի յոբելեանը բաւական շօշափելի գումար մը ապահովեց անցած տարուայ ընթացքին : Յոբելենական հանդէսները եւ հանգանակութիւնը շարունակելու համար տնօրէնը ընկեր Վրացեան Մարտի վերջը մեկնեցաւ Հարաւային Ամերիկա, Համազգայինի Կեդր. վարչութեան որոշումով եւ սիրայօժար ընկերակցութեամբ Պ. Ճորճ Մարտիկեան եւ իր Տիկնոջ :

Տնօրէնութիւնը իր եւ Համազգայինի կողմէ այս առթիւ իր ջերմ շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Պ. Ճորճ եւ Տիկին Մարտիկեաններուն, որոնք անձնուիրաբար, նիւթական եւ բարոյական ամէն զոհողութիւն յանձն առնելով, երկու ամիս անընդհատ, նուիրուեցան Համազգայինի եւ ճեմարանի գործին, իրենց վրայ առնելով նաեւ ճամբորդութեան եւ ձեռնարկներու հետ կապուած ամբողջ ծախսը :

ԿՏԱԿՆԵՐ ԵՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ .— Ներկայ տարեշրջանին երկու կարեւոր նուիրատուութիւններ եղան ճեմարանին, Պ. Հայրապետ Ճելալեանէն 1500 տոլար եւ Տօքթ. Բ. Պաղտասարեանէն 1400 տոլար, փոխարէնը երկու դասարաններ կոչուեցան Հայրապետ Ճելալեանի եւ Տէր եւ Տիկին Յ. եւ Ն. Առուանեանի անունով :

Թեհրանէն Պ. Ռոման Իսայեանի նուիրած օթօպիւսը հասած է արդէն Պէյրութ : Յառաջիկայ տարեշրջանին աշակերտներու փոխադրութիւնը պիտի կատարուի սեփական ինքնաշարժով : Պ. Իսայեանի մեծարժէք նուիրատուութիւնը զինքը կը դասէ ճեմարանի բարերարներու շարքին : Իր հանգուցեալ մօր Զարվարդ Իսայեանի յիշատակը յաւերժացնելու համար անոր անունը արձանագրեցինք Վասպուրական սրահի մէջ գտնուող մարմարեայ յուշատախտակին վրայ : Ստացուած են նաեւ զանազաններէ դրամական նուէրներ, մօտ 1500 տոլար եւ 1600 լ. ոսկի :

Զանազան բարենպատակ միութիւններ, հայրենակցականներ, անհատներ իրենց ծախքով կը պահեն 90 ուսանողներ որոնց երեքը գիշերօթիկ :

Տեղեկագրին կցուած է նաեւ Պ. Վրացեանի «Հուաք բանքը» որով յարգելի տնօրէնը կը խրատէ եւ կը քաջալերէ մեկնող շրջանաւարտները մնալ պարկեշտ, հայրենասէր եւ իրենց ժողովուրդին մշակոյթովը հպարտ Հայեր :

կեդրոնացնել վարձքերու եկամուտը . վերանորոգման ծրագիրը այս ուղղութեամբ պիտի պատրաստուի :

Երկիրը ներկայիս բաժնուած է հարիւր հինգ տնտեսական շրջաններու : Սագնապը զգալի է ամէն տեղ : Վերանորոգումը արդեօք պիտի կարենա՞յ լուծել այս դժուարութիւնները : Քիչ մը աւելի խոր ուսումնասիրութեամբ, պիտի տեսնենք որ հարցը չէ լուծուած արդիւնաբերութեան նախարարներու շնորհազրկումով : Մոլոթով, Մալենկով, Կագանովիչ, Շեպիլով եւ Փերվուխին «հակակուսակցական խմբակը» ընդդիմացած էր Խրուշչեւի վերանորոգման այս ծրագիրներուն, ինչ որ պատճառ եղաւ՝ իրենց շնորհազրկման :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (85)

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԺԷ.

ՔՍԱՆ ԵՕԹ ՏԱՐԻ՛

— Քեզ եւ քու Սասնցւոց դէմ բարի ճանապարհ չեմ կարող մաղթել եւ կը փափաքիմ որ քանի մը օր աւելի ինծի հիւր լինիք, վասնզի ինչպէս կրնաք երեւակայել, կարելի է որ այդ անգամ Արարացիք դառնան վրէժ խնդրելու իրենց պարտութեան. եւ որովհետեւ ես էլ Տարօնայ գաւառէն ձեզ հետ մերձաւոր հայրենակից եմ, կը յուսամ թէ իմ խնդիրքս չէք մերժեր :

Իսկ Յովնան որ բոլորովին կաղդուրեալ մարդ մ'էր, եւ առջի չփոթութենէն ազատ՝ անխռով, բայց ամենայն խոնարհութեամբ պատասխանեց .

— Քու փափաք եւ խնդիրը մեզ Սասնցւոց համար սուրբ հրաման է, իշխանուհի, եւ զմեզ երջանիկ կը սեպենք եթէ քեզ եւ քու կիններուդ համար կենաց վտանգաւոր անգամ կարենանք ծառայել :

Այս ոչ միայն իմ՝ այլ բոլոր մեր Սասնցւոց ամէնուն փափաքն է :

Այս խօսքերն այնպիսի միամտութեամբ զրուցուեցան, որ մէկուն կասկածի տեղիք չէին կրնար տալ, եւ Խօսրով նաեւ ամենեւին չէր կասկածեր՝ եթէ Հռիփսիմէ Տիկնոջ պատմութեան տեղեակ չլինէր :

Առաւօտուն իշխանաց հեծելազօրը կը բաժնուէր Սասնցւոց եւ Գուրգէն խօսք առնելով Յովնանէ որ պիտի գայ զինք Թորթում տեսնելու, իր միւս ընկերներով կ'երթար իր նպատակին :

Այս վիճակին մէջն էր առհա խեղճ Յովնանու անձը երբ ամէն ընկերները գնացին, եւ ինք մինակ մնաց իր Սասնցիներուն հետ, մանաւանդ թէ իւր քան եօթ տարուան տենչանաց հետ . իրաւ, տեսաւ, եւ ոչ միայն տեսաւ, այնպիսի սիրոյ մը համար, որոյ մէջ ոչ յանցանաց, այլ ստգտանաց նաեւ նշմարանք չէր մնացեր, որուն մարդկային եւ երկնաւոր ամէն բիծերն ու ժամը (եթէ այդպէս բլուր մը կրնայ գործածուիլ սիրոյ համար) թշուառութեան կրակը եւ հալածանաց բոցը մաքրեր եւ զտեր էր, եւ ուր նիւթական ամէն բան հատեր աննիւթականն էր միայն մնացել :

— Ինչ բաներ ունէր Յովնան զրուցելու այդ կնոջ, ինչչափ բաներ ունէր իմանալու իրմէ . քսան եօթ երկայն անհատնում տարիներու եւ նոյնա աւելի երկայն գիշերներու պատմութիւնն իր աչաց առաջ կը հոլովէին : — Կը յիշէր այն դառնացեալ՝ անջատեալ սիրոյն գիշերները երբ մարդկային ամէն ձայներ կը լռէին, ամէն աղմուկներ կը դադրէին, երկու տարուան բանտարկութենէ վերջ նաեւ այն օրերը որ ինք միայնակ՝ օտար՝ պանդուխտ եւ կամաւոր տարագիր իւր պերեզմանական սենեակին դուռը կը գոցէր, իւր կը րակէ գլուխը երկու ձեռքերուն մէջ առած, թեւերը ծունկերուն յենուցած՝ երկու անուն միայն շրթունքները կը մրմնջէին. «Աստուած եւ Վասկանուշ» ... Եւ հիմա ականջին կը խօսէր այն ձայնը՝ այն մարդարէական ձայնը որ գեհենափոր տաճարին մէջ իրեն զրուցեր էր. «Կուգայ տարին, կուգայ օրը, եւ թերեւս հեռու էլ չէ, որ դարձեալ զինք պիտի տեսնես, դարձեալ արցունքներովդ իր ոտքերը պիտի թրջես» ... Ո՞ւր է այն ժամն, ո՞ւր էր այն վայրկեանն . եւ ինչ պիտի ընէր Յովնան անկից վերջ կեանք բռնած բանը, որ չարչարանք եղեր էր իրեն համար եւ բով տանջանաց այնչափ տարիներ :

Այս մտածութիւնք զինքը կը տարուբերէին եւ վայրկեանները ժամեր կ'երեւէին, երբ Թադոս Հայրիկ ներս մտաւ եւ իր հանդարտ կերպով . —

(Շար.)

ՏԵՐԵՆՑ

նալով 1944 – 1945ի ձմրան ապստամբու – թեան՝ Հանր. Նախագահը յիշած է տը Կո– լի, Լըքլէրի եւ Լաթրի անունները :

Գչ. օր նախագահը այցելեց Միլուզ, ուր ճառ մը խօսեցաւ անդրադառնալով Ալժերիոյ խնդրին :

ՀԱԿԱՄԱՐՏ ՈՒԺԵՐԸ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Փէքինի համայնավար կուսակցութեան օրգան «Ժողովուրդի Թերթ»ը երէկ առ – տուան իր խմբագրականով խստօրէն կը քննադատէր համայնավար Չինաստանի «մաքրագործում»ները, որոնք վերջերս լայն ծաւալ ստացան: Թերթը զանոնք «ա– ջակողմեաններու «զոհ»երը կը նկատէ եւ կը ցաւի, որ կարգ մը մարդիկ այս հար - ցին մէջ «չէզոք» կը մնան: Այս մարդոց մտածելակերպին մէջ, կ'աւելցնէ թերթը «համայնավար կուսակցութիւնը համա – ձայն չէ ազատ վիճաբանութիւններու» : Ըսելէ վերջ, թէ «սխալ» է այս մտածելա- կերպը, թերթը կը յիշեցնէ որ այս վերա- քննութիւնը «դաստիարակիչ» է :

Փայտի արդիւնաբերութեան նախարա – րը դարձեալ կը քննադատուի, որ դաղտ– նի ժողովի մը մէջ ըսած է, թէ «Հունգարիոյ ապստամբութեան նման պոռթկում մըն ալ կրնայ պատահիլ Չինաստանի մէջ» :

× Միացեալ Նահանգներու Ծերակոյտի անդամ Հըմֆրի յայտարարած է, թէ ե– թէ «համայնավար Չինաստան չմասնակ - ցի ապազինման բանակցութիւններուն » Խ. Միութիւնը կրնայ այդ երկրին անու – նով խախտել առնուած որոշումը, կրնայ Չինաստանի մէջ հիւլ. ռումբեր պատրաս- տել եւ նոյնիսկ՝ յարձակումներ գործել :

ԱՐԱԲԻՈՅ Արտաքին նախարարը պա – հանջած է, որ ՄԱԿի միջազգային ուժերը հեռանան Աքապայի ծոցէն :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ համայնավար կուսակ – ցութեան վերջին ժողովին մէջ, Ներքին նախարարը յայտարարութիւններ ըրած է, պարզելով, որ նոր ապստամբութեան մը վախը կայ երկրին մէջ :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակ – ցութեան Կեդր. Կոմիտէի անդամներէն Խոսրով Ռուզպէ, որ ի բացակայութեան մահուան դատապարտուած էր, Բչ. օր ձերբակալուած է :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Անիէռ Պուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընկերական խըն – ջոյքը այս շաբաթ, ժամը 21ին ընկերվա- րականներու սրահը 149պիս, Ավընիւ Ար– ժանթէօյ, Անիէռ, ուր տեղի պիտի ունե- նայ «Շաւարշ Միսաքեան» խումբին երդ- ման արարողութիւնը :

Կը հրաւիրուին շրջաններու կոմիտէներն ու խումբերը : Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

Ծախքերու մասնակցութիւն :

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Թաթուլ Ինճէեան իրենց մօր՝ Արուսեակ Ինճէեանի մահուան տա- րելիցին առթիւ հազարական ֆրանք կը նուիրեն Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերուն : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւ- նը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, տօն Սրբոց Թարգմանչաց, մասնաւոր հանդի – սաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի Մայր Եկեղեցիի հիմնադիր – բարերար ողբ. Աստուր Վահան Խօրասանճեանի եւ իր գերդաստանի ննջեցեալներուն յիշատա - կին, մասնակցութեամբ երկսեռ երգչա - խումբին, որ Ս. պատարագը կ'երգէ բազ– մաձայն, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սար- գսեանի: Այս տարուան բացառիկ հոգե - հանգիստը ունի նաեւ ոչ - կրօնական մե – ծարանքի բաժին, հանգուցեալ մեծանուն ազգասէրին մօտաւորագոյն ազգականնե – րուն Ֆրանսայէն ու Պելժիայէն հրաւիր - ուելուն առիթով, մարմարեայ Չարխա – փանի նոր խորանին զետեղման պատեհու- թեամբ :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

«Յառաջ»ի վարչութիւնը պարտք կը սե– պէ անգամ մըն ալ յիշեցնել իր բաժա - նորդներուն որ փակեն իրենց առկախ հա – շիւները :

Որեւէ օտար թերթ կարելի չէ ապառիկ կարդալ եւ փափաքելի է որ նոյնը ըլլայ մանաւանդ հայերէն թերթի համար, ո - րուն [illegible] աւելի սահմանափակ են :

[illegible] մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի անպայման ղրկել իրենց նոր հասցէին հետ նաեւ հի - նը: Ծախքերու համար՝ 100 ֆրանք :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ»ի չէք – փոսթալի թիւն է՝ 15069 - 82, կը խնդրուի չգործածել նա – խորդը որ ջնջուած է :

Կը յիշեցնենք նաեւ որ այս թիւը ՎԵՐԱ- ՊԱՀՈՒԱԾ է «Յառաջ»ին, կը խնդրուի թերթին չպատկանող գումարները (նուէր- ներ, տարբեր թերթերու բաժնեգիններ եւայլն) ղրկել միայն մանտա–քարթով :

Շնորհակալութիւն մեր այն բաժա – նորդներուն որ կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչու - թեան գործը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Բովանդակութիւն Մայիս - Յունիսի (Թիւ 185 – 186).— Ի՞նչ է հանճարը (Է. ՎԻՐԱՀԱՌՆ).— Փորին մէջ ջուր կայ (Ն. Բ. Բ.).— Մի չարչարէք աղիքները (ՏՔԹ. ՊԼՈՆՏԷԼ).— Օդափոխութիւն (ՏՈՔԹ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ).— Երեւանի հի – ւանդանոցները (ՇԱԽՈՅԵԱՆ). — Փա՛ռք կեռասին (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ).— Կեռասները (Ա. ՏՕՏԷ).— Մեղուներուն կաթը հրա - շագործ դեղ (ՏՈՔԹ. Շ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ).— Քրտնելուն կարեւորութիւնը (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ).—Գլխու պտոյտ (ՏՈՔԹ. ՔՈՐՈՆ).— Գեղեցիկ սեռը եւ զօրաւոր սեռը (Հ. Բ.).— Երբ իժը խայթէ ... (ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ) :

Տարեկան բաժնեգինը հազար ֆրանք Ֆրանսայի համար, 1200 ֆրանք արտա - սահմանի համար :

Դիմել Շ. Նարդունիի, Յառաջի հաս - ցէով :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը խորին շնորհակալութեամբ ստացած է՝ Տէր եւ Տիկին Զոպոյեաններէ, իրենց զաւկին ապաքինման առթիւ երկու հազար ֆրանք :

×

Սէն Ժերոմի Թաղ. Խորհուրդս, ողբ. Կիրակոս Կիրակոսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի խորին շնորհակա – լութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրնե – րը, ի նպաստ թաղիս եկեղեցւոյ եւ դըպ - րոցին.— Պ. Պ. Յակոբ եւ Մարգար Յա- կոբեան եղբարք երկու հազար ֆրանք, Սարգիս Թորոսեան, Կարպիս Աճէմեան 500ական ֆրանք դպրոցին, իսկ Պ.Պ. Յա– կոբ եւ Մարգար Յակոբեան եղբարք եր - կու հազարական ֆր., Ներսէս Պօյաճեան, Յակոբ Յակոբեան 500ական, Պ. Գրիգոր Մամասեան (Լիոնէն) հազար ֆր., ի նը- պաստ եկեղեցւոյ պայծառութեան :

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համաչարսանճաղի Հայր. Միութեան :

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Ռէնք-օրան տէ Քրոք Մօնար, Թրուա Լիւէ, զովա - սուն եւ կանաչազարդ պարտէզին մէջ :

Կը նախագահէ Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Կը խօսի Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ ու խնամուած բաժին: Սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ Պօմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստա – փոր» խումբը: Երգ, նուագ, արտասա – նութիւն, անակնկալ :

Առաւօտեան պուլի մրցում :

Պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միա - սին բերել :

Հայկ. եւ Եւրոպական պարեր :

Ճոխ պիւֆէ, չամփուրով խորոված :

Մուտքը ազատ է :

Ծանօթ.— Առնել 7 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան, Շէ Մարէն, Ռութ տէ գ'Օլիվ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇԸ

21 Յուլիս կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի Եկեղեցւոյ կից՝ Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ :

Համադամ կերակուրներ

Հայկական ջերմ մթնոլորտ, գեղար - ուեստական բաժինով :

Արձանագրուիլ ամէնէն ուշը մինչեւ 18 Յուլիս, Պ. Յ. Հայգործեանի մօտ,

15 Rue Longues des Capucines
CO 0578

ինչպէս նաեւ վարչութեան անդամներուն մօտ :

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԼՕ . ՔԱՇԱՆ,— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրի - կուն, ժամը 21ին, սովորական հաւաքա – տեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
11
ՅՈՒԼԻՍ
JEUDI
11 JUILLET
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7938 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3739

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի ԽՆԴԻՐ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ

Ընկերվարական Միջազգայինի հինգե-րորդ համագումարը տեղի ունեցաւ արտակարգօրէն «տաք մթնոլորտ»ի մէջ : այս բացատրութեան բարոյական ու նիւթական իմաստով :

Ամբողջ հինգ օր, աշխարհի չորս կողմերէն Վիէննա հաւաքուած պատգամաւորները, ժողովարահի նեղ պատերուն մէջ, 34 - 40 աստիճան տաքութեան տակ, առատ քրտինք թափեցին՝ օրուան հրատապ հարցերուն լուծում մը գտնելու համար :

Բարդ ու անլուծելի խնդիրներ կային օրակարգին վրայ :

Ընկերվարական Միջազգայինը իր գաղափարախօսութեամբ կանգնած է բոլոր ճնշուած եւ անազատ ժողովուրդներու ազատագրութեան եւ անկախութեան սկզբունքին վրայ :

Եւ որովհետեւ ո՛չ միայն Եւրոպայի, այլ նաեւ Ասիոյ ու Ափրիկէի մէջ բազմամիլիոն ժողովուրդներ կը շարունակեն հեծել բռնատիրական, աշխարհակալական ու գաղթապետական լուծերու տակ, ընկերվարութիւնը պարտականութիւն կը դգայ գրաղիլ անոնց ճակատագրով :

Ամէնէն առաջ կեդրոնական եւ արեւելեան Եւրոպայի երկիրներն են, որ ուշադրութեան առարկայ դարձան :

Բոլշեւիկեան բռնակալութիւնը իր ճանկերուն մէջ առած է հսկայ Լեհաստանը, Պալթեան երկիրները (Լիթուանիա, Լաթվիա եւ Էսթոնիա), Ուկրայինան, Չեխոսլովաքիան, Ռումանիան, Պուլկարիան, Հունգարիան եւ Արեւելեան Գերմանիան :

Միջազգայինը կը պահանջէ այս երկիրներու ազատագրութիւնը :

Հերոսական Հունգարիոյ դատը յուզիչ խօսքերով ներկայացուց Աննա Քէթլի, որուն անունը խորհրդանշան մը դարձած է արդէն անցեալ աշնան հերոսամարտէն ի վեր :

Եւրոպայի «տարագիր» ընկերվարական կուսակցութիւնները առանձին խորհրդաժողով գումարեցին եւ միացեալ կոչ մը ուղղեցին քաղաքակիրթ աշխարհին :

Մերձաւոր Արեւելքի անլոյծ մնացած խնդիրներն ալ արծարծուեցան հեղինակաւոր անձնաւորութեանց կողմէ :

Իսրայէլի արտաքին նախարար Տիկին Կոլտա Մէյր նպաստաւոր հող գտաւ համագումարին մէջ՝ իր երկրին դատը պաշտպանելու համար :

Իրեն ձայնակցեցան կարգ մը երկիրներու պատգամաւորները :

Կիպրոսի խնդրին մասին Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան ներկայացուցիչները՝ Կէյթսքէլ եւ Պեվան առարկայական առաջարկներ ներկայացուցին :

Ամէնէն աւելի վէճի նիւթ դարձաւ Ալժերիոյ հարցը :

Անցեալ տարի Քոփէնհակի մէջ Միջազգայինի խորհրդաժողովին ատեն բազմաթիւ ընկերվարական կուսակցութիւններ խիստ դիրք բռնած էին Ֆրանսայի քաղաքականութեան դէմ : Ֆրանս. պատուիրակութիւնը իբրեւ բողոքի ցոյց՝ ժողովասրահէն հեռացած էր :

Այս անգամ աւելի դիւանագիտական ձեւով սեղանի վրայ եկաւ Ալժերիոյ հարցը

Արդէն Ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութիւնը Թուլուզի իր համագումարին մէջ խնդիրը կրկին քննած եւ տուար մեծամասնութեամբ վաւերացուցած էր Կի Մոլէի եւ Ռոպէր Լաքոստի քաղաքականութիւնը :

Նորվեկիոյ եւ Շուէտի պատգամաւորները պահանջեցին անկախութիւն շնորհել Ալժերիոյ : Ֆրանսայի պատուիրակը՝ Փիէր Քոմէն մանրամասնօրէն պարզաբանեց կուսակցութեան տեսակէտը : «Ալժերիական ազգ չկայ», ըսաւ : Ու աւելցուց թէ ութ միլիոն իսլամի դիմաց 1.200.000 եւրոպացի կայ : «Եթէ Հնդկաստանի մէջ քառասուն միլիոն Անգլիացիներ ապրէին, Մեծն Բրիտանիան տարբեր կարգադրութիւն կ'ընէր : Թուական համեմատութիւնը նոյնն է Ալժերիոյ մէջ» :

Ու կանխելով պատգամաւորները, առաջարկեց Միջազգայինի կողմէ քննիչ յանձնախումբ մը ղրկել Ալժերիա՝ տեղւոյն վրայ կացութիւնը քննելու եւ տեղեկագիր ներկայացնելու համար :

Համագումարը ընդունեց այս առաջարկը :

Նորընտիր Բիւրօն պիտի նշանակէ քննիչ մարմնի անդամները :

Միջազգայինի դիւանը նորոգուեցաւ : Մորկըն Ֆիլիփսի տեղ նախագահ նշանակուեցաւ դանիացի Ալսինկ Անտէրսըն, քարտուղար՝ Ալպըրթ Քարթի (անգլիացի) :

Ընկերվարական Միջազգայինը նոր շրջանը կը սկսի թարմ ուժերով, իբրեւ նշանաբան ունենալով ժողովուրդներու ազատագրութիւնը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

239Ի ԴԷՄ 342 ՁԱՅՆՈՎ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ՇՈՒԿԱՆ

Ինչպէս գրած էինք, Գշ. օր, կէսօրէ վերջ տեղի ունեցաւ Եւրաթոմի եւ Հասարակաց Շուկայի քուէարկութիւնը : Ազգ. ժողովը 239ի դէմ 341 ձայնով վաւերացուց Հասարակաց Շուկան եւ 243ի դէմ 337 ձայնով՝ Եւրաթոմը : Իսկ ծրագիրներուն ամբողջութիւնը ստացաւ 342 թեր եւ 239 դէմ ձայներ :

Ինչպէս կը տեսնուի, Ազգ. ժողովին մէջ մեծամասնութիւն մը գոյացած է, քանի որ Հասարակաց Շուկան 106 եւ Եւրաթոմը 94 քուէի տարբերութիւն ունին : Այնպէս որ, վերջնական վաւերացումին համար ո՛չ մէկ կասկած կայ. Հանրապետութեան Խորհուրդը (Ծերակոյտ) հարցերը պիտի սկսի քննել Յուլիս 18էն ըսկսեալ : Պէտք չէ մոռնալ նաեւ, որ Հանրապետութեան Խորհուրդին մէջ համեւրոպական գործակցութեան ծրագիրը աւելի շատ համախոհներ ունի՝ քան Ազգ. ժողովին մէջ :

Տեղական թերթերը, անդրադառնալով Գշ. օրուան Ազգ. ժողովին վիճաբանութեանց, զանոնք «պատմական» որակելով հանդերձ, կ'աւելցնեն, թէ նախորդներէն ոչ աւելի լաւ էր եւ ոչ ալ գէշ : Այսինքն երկու թեւերն ալ իրենց տեսակէտները յամառօրէն պաշտպանած են, ինչպէս կը նախատեսուէր :

Վարչապետ Մոնուրի քառորդ ժամ տեւող յայտարարութիւն մը կարդացած է, ծանրանալով հարցերուն էական բնոյթին վրայ. — « Եւրոպական համաձայնագիրը, որ քիչ ետք պիտի վաւերացնենք, կոչուած է զօրացնելու մեր ճիգերը՝ բոլոր ճակատներու վրայ : Ո՛չ մէկ պարագայի մէջ, — շեշտած է վարչապետը, — Ֆրանսա բացակայ չի կրնար ըլլալ եւրոպական համագործակցութենէն : Զուր է եւ վտանգաւոր՝ ժամանակ շահելու համար դէմ արտայայտուիլ հարցերուն : Ֆրանսա Եւրոպայի կապը պիտի ըլլայ՝ Ափրիկէի եւ աշխարհի միջեւ » :

Ցաջորդաբար խօսք առած եւ հարցը պաշտպանած են երեք նախկին վարչապետներ՝ Շուման, Ռընօ եւ Փլէվէն :

Ժագ Սուսթէլ (հանրապետական - ընկերվարական) առաջարկած է որ (ինչպէս նախապէս Մենտէս - Ֆրանս) մայր երկրին մէջ գտնուող Ալժերիացիները նկատի առնելով երկու տարուան

(Շար.ը կառռաւ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

«ԴԱՏԱՐԿ ԿՐԱԿՈՑՆԵՐ»

Հայաստանի Գրողներու Միութեան պաշտօնաթերթը *Գրական Թերթը* Յունիս 9ի իր թիւին մէջ հրատարակած էր խմբագրական մը, որ կը կրէր *Սովետական գրականութեան անսասան սկզբունքները* վերնագիրը, եւ կը յայտնէր թէ շուտով տեղի պիտի ունենայ Հայաստանի գրողներու համագումարը : Խմբագրական յօդուածը միաժամանակ կոչ կ'ուղղէր բոլորին՝ « *ակտիվօրէն մասնակցիլ նրա* (համագումարին) *աշխատանքներին, համարձակօրէն առաջ քաշել հարցեր ու խնդիրներ, որոնք այժմէական են եւ յուզում են բոլորին, մասնացոյց անել գործն ու միջակը, վեր հանել մեր նուաճումները, մի խօսքով սկսել մեծ խօսակցութեան՝ մեր այսօրուայ գրականութեան շուրջը* ».

Բայց, ինչպէս կը տեսնուի, այս խմբագրականն ու անոր պարունակութիւնը հաճելի չեն եկած Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթ *Սովետական Հայաստան*ին, որ առանց ժամանակ կորսնցնելու, իր Յունիս 11ի թիւին մէջ *Դատարկ կրակոցներ* գրութեամբ խիստ յարձակում կը գործէ Գրողներու միութեան ու *Գրական Թերթ*ին դէմ :

Ահա մէջբերում մը *Սովետական Հայաստան*էն. —

...«Թերթի («Գրական Թերթ») *խմբագրութիւնը, դժբախտաբար, կարծում է որ այդ կոչերը վերաբերում են ամէնքին, բայց ոչ իրեն : Այլապէս ինչո՞վ բացատրել որ ինչպէս առաջնորդող յօդուածում, այնպէս էլ այդ համարում տպագրուած միւս նիւթերում չենք տեսնում այն կոնկրետ ու հրատապ հարցերը, որոնք յուզում են մեր գրողներին իրենց պլենումի* (համագումար) *նախօրեակին : Աւելին .... նրանում շատ թէ քիչ համարձակօրէն առաջ չի քաշուած եւ ոչ մի հարց, մատնացոյց չի արուած ոչ մի կոնկրետ թերութիւն »* :

Աւելցնելէ վերջ, թէ խմբագրական յօդուածը պարզ *շաղակրատանք է, մաքերի զարմանալի չփոթ ու պարզունակութիւն* ունի, *Սովետական Հայաստան* կը հեգնէ *Գրական Թերթ*ի այն հաստատումը թէ հայ գրողները յաջողած են *վերջնական ու սպառիչ* պատասխան տալ սոցիալիստական ռէալիզմի մասին, որ «*ոչ թէ ժխտում, այլ հաստատում է կլասիկ ռէալիզմի շատ բնորոշ կողմերը* » ...

Սովետական Հայաստան խստօրէն կարգի կը հրաւիրէ *Գրական Թերթ*ն ու անոր խմբագրութիւնը, որ այս ձեւի «գրական մարգանքներ»էն հրաժարին (ի՛նչ համարձակութիւն), եւ փոխարէնը «*լրջօրէն ըղբաղուին սովետահայ գրականութեան ... գաղափարական ու գեղարուեստական այն սխալներով ու արատներով, որ տեղ են գտել վերջին շրջանի մեր գրական արտադրանքի մէջ* » :

Արդ, ի՞նչ բացատրութիւն տալ *Սովետական Հայաստան*ի այս պատժին : Ստալինի մահէն վերջ թոյլատրուած համեմատական ազատութեա՞ն վերագրել մամուլի միջոցով արտայայտուած կարծիքներու այս տարբերութիւնը, թէ՝ «հէյ վա՜խ» ըսել Հայաստանի այն բոլոր գրողներուն համար, որոնց ստեղծագործութիւնները վերջին շրջանին սկսած էին «բանի մը նմանիլ» եւ հանոյքով կարդացուիլ :

«Ինքնաքննադատութիւն»ներու եւ հրապարակային «մեղայ»ներու նոր շրջանի մը նախօրեակի՞ն կը գտնուինք արդեօք, որ *Գրական Թերթը*, առանց յաւելեալ բացատրութեանց, բաւականացած է միայն արտատպելով *Սովետական Հայաստան*ի այս խիստ սաստը :

ՇԱՔԷ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՇՆՈՐՀԱԶՐԿՈՒԱ՞Ծ ԷՐ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՊԵՏԵՐԸ ՓՐԱԿԱՅԻ ՄԷՋ

Պուլկանին եւ Խրուշչեւ Դշ. օր, առտուան ժամը 8.30ին հասան Չեխոսլովաքիա : Անմիջապէս դիմաւորուեցան զանազան պատուիրակութիւններու, Արտաքին նախարարութեան եւ 15.000 հոգիէ բաղկացած ամբոխի մը կողմէ : Սահմանագլուխի Սեռնա քաղաքին մէջ ի պատիւ հիւրերուն ընդունելութիւն մը սարքուած էր. դպրոցական աշակերտներ ծաղիկներ բերած էին, բարիգալուստի մաղթանքներով ...

« Մենք Չեխոսլովաքիա չենք գար ներքին հարցեր եւ անհասկացողութիւնն կարգադրելու համար, — յայտարարած է Խրուշչեւ, — մեր համայնավար երկու կուսակցութիւնները համաձայն են իրարու » :

Իր կարգին Չեխոսլովաքիոյ համայնավար կուսակցութեան քարտուղարը Նովոթնի, Խրուշչեւի պատասխանելով, ըսած է թէ իրենք ընդունած են համայնավար կուսակցութեան վերջին որոշումը՝ որ այնքան ուժգնօրէն տրուած է, միասնականութիւնը պահպանելու համար. — « Առանց տարակուսութեան մենք կ'ընդունինք Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին որոշումները» աւելցուցած է ան :

Դշ. օր, Պուլկանին եւ Խրուշչեւ գիշերը պիտի անցնեն շոգեկառքին մէջ : Այսօր կը հասնին Փրակա, ուր տօնական օր հռչակուած է : Գործարաններն ու գրասենեակները փակ կը մնան՝ որպէսզի բանուորները կարենան «ողջունել» Խ. Միութեան երկու «տէր»երը :

Մինչ երկու «յաղթական»ները կը շրջագային իրենց իշխանութեան սահմաններուն մէջ, բոլոր երկիրներու համայնավար կուսակցութեանց պաշտօնաթերթերը կը շարունակեն այլազան ձեւերով մեկնաբանել վերջին անցուդարձերը : Հռոմի «Ունիթա»էն ետք, Լեհաստանի համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը իր կարգին կը հրատարակէ դաւադրութեան ներքին ծալքերը :

Չեխոսլովաքիոյ համայնավար աղբիւրներուն համաձայն, Մոսկուայի Նախագահական Խորհուրդին (Պրէզիտիում) մէջ քուէարկութիւն մը եղած է եւ երեքի դէմ հինգ ձայնով Մոլոթով քարտուղար ընտրուած է. սակայն Խրուշչեւ մերժած է ընդունիլ այդ որոշումը եւ յաջողած՝ Ժուկովի օժանդակութեամբ յաղթական դուրս գալ, հինգ օր, կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարի պաշտօնէն արտաքսուած մնալէ վերջ :

Միւս կողմէ, Խրուշչեւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ ճառ մը խօսելով ըսած է. — «Ինչ որ պատահեցաւ Մոսկուայի մէջ՝ ոչ ոքի գաղտնիք է : Մեր հօտին մէջ դրաւիչ գառնուկներ ունէինք, որոնք կ'երազէին իշխանութեան տիրանալ եւ դուք գիտէք, թէ ի՛նչ վախճան ունեցաւ. դրաւիչ այդ գառնուկներուն պոչերէն բռնեցինք եւ դուրս նետեցինք » :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ *դրամատուներու պաշտօնեաները, երէկ առաւօտ գործադուլ հռչակեցին «անորոշ ժամանակ»ով :*

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ *մէջ ընդդիմադիրները բազմաթիւ ռումբեր արձակեցին զանազան վայրերու մէջ եւ հատ մըն ալ՝ նախագահական պալատին մօտ, այն պահուն՝ երբ Նախագահ Արամպուրու ճառ մը կը խօսէր :*

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ *եւ Ֆրանսայի միջեւ մշակութային յարաբերութեանց համաձայնութիւն մը կնքուած է :*

ՖՐԱՆՍԱՅԻ *մէջ, հեղձուցիչ տաքերուն կը յաջորդեն փոթորիկն ու անձրեւները :*

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

●

Երեւանի ինքնակոչ Սարդար՝ Հասան Խանը տենդագին պատրաստութեան մէջ էր, դիմադրաւելու համար ռուսական արշաւը։ Քաջալերում էր իր զինուորներին մեռնել պարիսպների վրայ, բայց անձնատուր չլինել, ոգեկոչելով 1808 Թ. իր յաղթանակը Ռուսների դէմ Երեւանի պարիսպների տակ։ Մինչեւ Պասկեւիչը փոխանակ արշաւելու Երեւանի վրայ, ծրագրեց նախ գրաւել Սարդարաբատի բերդը, ապահովել իր թիկունքը, ապա յարձակուել Երեւանի վրայ։

1827ի Սեպտեմբեր 14ի ուշ երեկոյեան, երբ թանձր խաւարը պատել էր շրջապատը, մեռելային լռութեան մէջ, Պասկեւիչի գնդերը, թնդանօթներով միասին, զօրավար Կրասովսկիյի հրամանատարութեամբ պաշարեցին Սարդարաբատի բերդը, որ կանգնած էր բաց դաշտի մէջ, հողէ ամրակուռ պարիսպներով, շրջապատուած ծառախիտ պարտէզներով եւ այգիներով։

Սեպտեմբեր 15ի առաւօտեան սկսուեց բերդի ռմբակոծութիւնը։ Պարսիկները պատասխանեցին նոյնպիսի սաստկութեամբ։

Սեպտեմբեր 16ի առաւօտեան հասան ռուսական ծանր թնդանօթները, որոնք տեղաւորուեցին այգիների մէջ, պարիսպներից ոչ հեռու, իսկ Սեպտեմբեր 18ի լուսաբացին, որոտացին այնպիսի սաստկութեամբ, որ առաջին համազարկերից սասռսացին Պարսիկները եւ ինքն իսկ Հասան Խանը, որ գիշերով կարողացել էր բերդ մտնել եւ հրամանատարութիւնը ստանձնել։

Ծանր էր Պարսիկների վիճակը, երկինք եւ երկիր գղրդում էր հրանօթների կրակից, օդը յագեցած էր փոշու եւ վառօդի հոտով, խորտակւում էին պարիսպները, իսկ բերդի ներսն եղած բազմութիւնը ապրում էր ողբերգական ժամեր։

Թնդանօթամարտը շարունակուեցաւ Սեպտեմբեր 19ի ամբողջ օրը նոյնպիսի սաստկութեամբ, պարիսպների փլատակների տակ թաղելով Պարսից թնդանօթներն ու թնդանօթաձիգները, խլելով նաեւ բազմաթիւ զոհեր խաղաղ ազգաբնակչութիւնից, որոնք մեծ մասամբ Հայեր էին։

Հասան Խանը տեսնելով, որ այլեւս անկարող է դիմադրել, նոյն օրը երեկոյեան ժամը 5ին, պարզեց սպիտակ դրօշակը բերդի գլխին, խնդրելով եօրեայ զինադադար եւ արտօնութիւն զէնքը ձեռին հեռանալու բերդից։ Պասկեւիչի պատասխան եղաւ, 24 ժամուայ ընթացքում յանձնուել առանց պայմանի եւ սաստկացրեց կրակը։ Ուշ երեկոյեան, արկածով, ռուսական թնդանօթի մէկ ռումբ ընկնում է իրենց վառօդի պահեստի վրայ։ Ահաւոր պայթիւնը չփոթ եւ խրարանցում է ստեղծում բանակում, Հասան Խանը օգտւում է առիթից եւ գիշերային մթութեան մէջ, իր բանակի մնացորդների հետ փախչում է դէպի Երեւան։ Բերդում գտնուած Հայերը անմիջապէս լուր են տալիս Ռուսներին Սարդարի փախուստի մասին, Ռուսերը հալիւ ուշքի եկած ահաղանգ են հնչեցնում ու սկսւում են գիշերային խաւարի մէջ հետապնդել Պարսից բանակին եւ անխնայ կոտորել, բայց Պարսիկները քաջածանօթ տեղին, մեծ մասամբ կարողանում են ճողոպրել եւ մտնել Երեւանի բերդը։

Սեպտեմբեր 20ի առաւօտեան Պասկեւիչը իր գլխաւոր ուժերով մտնում է բերդ, ազատագրում է բազմաթիւ ռուս գերիներ եւ խաղաղ ազգաբնակչութիւնը այդ դժոխից, ինչպէս նաեւ ձեռք է բերում մեծ քանակութեամբ ռազմամթերք ու պաշար լքուած Պարսիկների կողմից։

Պասկեւիչն այլեւս դադար չունէր, պէտք էր շտապել գրաւելու Երեւանը։

Սեպտեմբեր 22ին նա իր բանակով արդէն էջմիածնում էր իսկ յաջորդ օրը Երեւանի պատերի տակ, Հրազդանի ափին։ Դասաւորեց իր բանակը, տեղաւորեց իր թնդանօթները — եւ Սեպտեմբեր 26ի առաւօտեան սկսեց ռմբակոծել Երեւանը։ Օրէ օր աւելի սաստկացնելով կրակը, Ռուս բանակը յամրաքայլ մօտենում էր Երեւանի բերդի պարիսպներին։

Սեպտեմբեր 28ին Պասկեւիչը արձակեց իր ամենահրէշային հրամանը, — Առաջին գծի վրայ նետել եւ առանց դադարի, բոլոր այն զինուորներին եւ սպաներին, որոնք կովկասեան բանակ էին աքսորուած, որպէս անվստահելի տարրեր, ինչպէս նաեւ պատժուած ու ստորճանապարհ սպաներին, որպէս զի իրենց քաջութեամբ եւ արեան գնով քաւէին իրենց «յանցանքը»։ Ո՞վքեր էին այդ «յանցաւորները», — այդ օրերի յեղափոխականներն էին՝ Դեկաբրիստները, ռուս մտաւորականութեան լաւագոյն զաւակները։

Փոխուել են դարերը, բայց չեն փոխուել կարգերը եւ այս բարքերը մինչեւ օրս էլ շարունակւում է բանակների մէջ։

Սեպտեմբեր 30ին Պասկեւիչը առաջարկեց Հասան Խանին անձնատուր լինել վեց ժամ պայմանաժամ տալով իրեն, խոստացաւ ազատ ելք իրեն եւ իր բանակի համար։ Հասան Խանը համաձայն է անձնատուութեան, բայց արտօնութիւն է խնդրում նախապէս հարցնելու Աբբաս Միրզայի կարծիքը, որ գտնւում էր Խոյի մօտերը։ Անմիջապէս կամ երբեք լինում է Պասկեւիչի պատասխանը, որ մնում է անպատասխան։

Ձեռք են առնւում ամենախիստ եւ ամենաբարբարոս միջոցները քաղաքը արագ գրաւելու համար, անխնայ ռմբակոծութիւն, անտեսելով քաղաքում գտնուած 18.000 հայ ազգաբնակչութիւնը։

Քառասուն թնդանօթներ սկսեցին կրակ տեղալ, մէկ գիշերուան մէջ թափելով Երեւանի վրայ աւելի քան հազար ռումբ, աւերակների կոյտի վերածելով քաղաքը, խլելով բազմաթիւ անմեղ զոհեր։

Հասան Խանը մի քանի տասնեակ ձիաւորներով փորձում է փախչել բերդից, բայց հանդիպում է Կոզակների սաստիկ կրակին ու տիպուած վերադառնում է բերդ եւ ամրանում է մզկիթում։

Հոկտեմբեր մէկի առաւօտեան ռուս բանակը բախում է պարսպի դարպասները։ Սարսափահար ժողովուրդը օգտուելով Հասանի բացակայութիւնից բաց է անում Դարպասը եւ ռուս բանակը զօրավար Կրասովսկիյի առաջնորդութեամբ մտնում է ներս։ Երբ Քրասովսկին իմանում է, որ Հասան Խանը գտնւում է մզկիթում, երկու վաշտ զինուորներով շրջապատում է մզկիթը, ներս է մտնում, զինաթափ է անում, գերում է Հասանին ինչպէս նաեւ նրա հետ գտնուած վեց ուրիշ նշանաւոր Խաների։

Ազատագրուած էր Երեւանը Պարսիկներից բայց դժբախտաբար մինչեւ այսօր էլ շարունակւում է Ռուսական տիրապետութիւնը։

Յ. Ա.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

*

ԽՄԲ. — Ինչպէս գրած էինք Ուրբաթ իրիկուն Շայեոյի պալատին մէջ տեղի ունեցաւ եկեղեցական միջազգային երաժշտութեան համերգ մը, որուն իրենց մասնակցութիւնը բերին նաեւ Հայերը։

Ուրախութեամբ կ'արձանագրենք որ երգչախումբը բացառիկ յաջողութեան արժանացած է եւ հայ եկեղեցական երաժշտութիւնը մեծապէս գնահատուած ներկայ միջազգային հասարակութենէն։

Այս առթիւ Յառաջի թղթակիցի յօդուածէն զատ ստացանք նաեւ երկու յօդուածներ Օր. Մ. Բաբայեանէ եւ Պ. Տ. Չիթունիէ։ Նկատի առնելով համերգին բացառիկ հանգամանքը, ինչպէս նաեւ գրութիւններուն տարբեր բնոյթը, բացառապէս տեղ կուտանք երեքին ալ, ներկայացնելով լրիւ պատկեր մը։

⁂

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿ

Միջազգային երրորդ կրօնական համագումարին երկրորդ հանդէսը տեղի ունեցաւ ուրբաթ, Յուլիս հինգին, Փալէ տը լա Շայեոյի ընդարձակ սրահում, այլազան յայտագրերով։

Բացումը կատարեց Լինց քաղաքի տաճարի խումբը (Աւստրիա), բացի Քալտարայի եւ Մօցարթի կտորներէ, հետաքրքրութիւն չունեցող ուրիշներ կատարեց խումբը, վարժ, երաժշտապէս պատրաստուած, բայց ձայները աղքատ։ Նոյնը կարելի չէ ասել, Վիէննայի Ակադեմիայի խումբի մասին։ Երկրորդ մասին մէջ Քափէլա Քարոլինա էքս լա Շափէլ տաճարին խումբը, որ աւելի մեծ է, բայց բացի Փալէսթրինի մի երկից ոչ մի հետաքրքրութիւն չունեցող կտորներ կատարեց նորագոյն անզոյն հեղինակներէ։

Այս երկրորդ մասին մէջ չափազանց վայելուչ էր Հարիւրաւոր փոքրիկ երախաները սպիտակ հագած, որ հիանալի կերպով երգեցին երեք գրեգորական մեղեդիներ եւ մասնակցեցին Հոնեգերի Քանթաթ տը Նէօլ բատիօ կայարանի խումբի, երգիչների, յայտնի երգիչ Կամիլ Մոռանի որի ձայնը այդ հսկայ դահլիճի մէջ շատ փոքր կ'երեւայ եւ այդ գործը հիանալի կերպով կառավարեց Կիւսթավ Քլօէզ ղեկավարը։

Անցնեմ հիմա մեզ համար յուզիչ «հայկական մասին», որ հիանալիօրէն ղեկավարեց Պ. Կարպիս Ափրիկեանը։ Տեսարանը շատ յաջող էր։ Հարիւրաւոր երգչուհիներ սպիտակ սքող եւ սեւ քղանցքներով հագուած, պարոններ՝ սեւ զգեստներով, կատարեալ զգացմունքով ներկայացուցին մեր պատարագէն եօթը կտոր։ Այդ չոր գերմանական ձայներից յետոյ, որոնց անկարելի էր հասկանալ, թէ լատիներէն, իտալերէն թէ գերմաներէն կ'երգեն, հայկական ձայները այնքան քաղցր, անուշ, լուսաւոր երեւեցան եւ զգայուն Պ. Ափրիկեանի հասատատուն ղեկավարութեան տակ։ Երգեհոնը սկսեց, «Հրաշապատ Աստուած» մեղեդիով, այնուհետեւ խումբը կատարեց Ա) Տէր կեցո եւ Բ) Տէր ողորմեա Կոմիտաս վարդապետի կողմէ քառաձայն։

Սուրբ, սուրբը՝ Եկմալեանի դաշնաւորումով։

Մեծացուսցէ՝ Կոմիտաս վարդ.ի։

Հայր մեր՝ Եկմալեանի։

Եղիցի քո՝ ըստ Վենետիկի ձեւի (Վարխանթ)։

Գովեա Երուսաղէմ՝ Կոմիտաս վրդ.ի։

Այս բոլոր մեղեդիները քառաձայն երգուեցան, միայն մէկին մէջ մի շատ սիրուն տենօրի ձայն մեներգեց, բայց շատ քիչ տեւողութեամբ։

Ափսոս, որ մի քանի մեներգներ տենօրի կողմից երգուած, չկային յայտագրին մէջ, որ այնքան մեր եկեղեցական երաժշտութեան մէջ տեղ ունեն։

Բայց մնացի հիացած, թէ ինչպէս կարճ ժամանակամիջոցում Պ. Ափրիկեանը կարողացաւ դուրս բերել քառաձայն, աչքի առաջ ունենալով, թէ որքան քիչ պատրաստուած երգիչներ ունէր եւ այդքան սքանչելի կերպով ներկայացրեց մեր աննման կրօնական մեղեդիները։

Մեծ պատիւ իրեն, եւ այն համակրական ազգային շրջանակին, որ թէ բարոյապէս եւ թէ նիւթապէս կարողացաւ իրագործել այդ յարգելի ազգային գործը։

Չը մոռանամ յիշատակելու այն պարոնին, որ կը ներկայացնէր յայտագիրը եւ մանրամասն խօսեց հայկական երաժշտութեան մասին։ Կարելի է ասել, որ հայկական երաժշտութիւնը լաւագոյն տեղը գրաւեց այդ հոյակապ երեկոյթին։

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

ՊԱՐՈՆ ՋՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

●

Ա. ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՅԼԵՐԸ

Այս ձախողութիւնը այնքան զօրաւոր ազդեցութիւն ունեցած է իր վրայ, որ մինչեւ կեանքին վերջը ամօթով կը յիշէր իր առաջին անյաջողութիւնը։

Մեծ յարգանք ունէր դրամին հանդէպ եւ կը պահանջէր որ իր ընտանիքին միւս անդամներն ալ գիտնան դրամին յարգը։ Մինչեւ եօթանասուն տարեկան ըլլալը, կը նախընտրէր փոքր կառքի մը մէջ պտըտիլ փոխանակ տարածուն եւ հանգստաւէտ կառք մը գնելու, որովհետեւ այս ձեւով որոշ խնայողութիւն մը ըրած եւ միաժամանակ ուշադրութիւն գրաւած չէր ըլլար։ Երբ զաւակը ստիպեց իրեն, որ Ռոլս – Ռոյս կառք մը գնէ, կը շարունակէր աւելի փոքր եւ աննշմար անցնող կառքի մը մէջ պտտիլ։

Կը սիրէր ատեն ատեն պտոյտներ կատարել ծովուն վրայ. սակայն երբեք չուզեց զբօսանաւ մը գնել. հաշիւ կ'ընէր որ օրական հարիւր ոսկի տալով զբօսանաւ մը վարձելը աւելի աժան կը նստի իր վրայ, քան զբօսանաւ մը գնելը։

Կինն ու զաւակները ինչ որ փափաքէին կրնային գնել, սակայն հակառակ էր որոշ եւ կանոնաւոր յատկացումներ ընելու անոնց։ Հաճոյք կ'առնէր դրամի շնորհած իշխանութեան զգացումէն։ Տիրակալութեան զգացումը այնքան շեշտուած էր իր մէջ, որ կը տարածէր ոչ միայն իր գործին ու նիւթական ստացուածքներուն վրայ, այլ նաեւ իր անձնական յարաբերութեանց մէջ։

Դրամը դրամին սիրոյն հաւաքել չէր սիրեր, թէեւ այնպիսի ուժգնութեամբ կը պաշտպանէր իր իրաւունքները, որ կրնար զարմանք պատճառել։ Ամէնէն աւելի կապուած էր իր գործին, որուն հանդէպ ունեցած սէրը գրեթէ պաշտամունքի հասցուցած էր. այս բանին շնորհիւ էր, որ առանձինն կրցած էր դուրս ելլել միջազգային առեւտուրի եւ դիւանագիտութեան ամէնէն խորամանկ ու ճարպիկ ներկայացուցիչներուն հետ։

×

Իր կազմակերպած եւ գլուխ հանած մեծ ձեռնարկներուն մանրամասնութիւններով չէր հետաքրքրուիր. ժողովներու ներկայ չէր գտնուեր, համաձայնագրեր չէր ստորագրեր. այդ բոլորը կը վստահէր իր զաւկին կամ ներկայացուցիչներուն։ Երբ կը տեսնէր որ ձեռնարկ մը յաջողութեան ճամբան գտած է, այլեւս չէր հետաքրքրուեր անով, կը քաշուէր իր սենեակը եւ նոր ծրագիրներ կ'որոճար։

Գալուստ Կիւլպէնկեանի զաւակը հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ իր հօր բնաւորութեան այս առանձնայատկութիւնը. «Հայրս չէր սիրեր միտքը յոգնեցնել աւելորդ մանրամասնութիւններով. կը նախընտրէր անտառը դիտել ծառի մը գագաթէն. չէր ուզեր ծառէն վար իջնել, մասնագիտական հարցերու մէջ մխրճուիլ եւ տեսողութեան սահմանները նեղցնել։

«Կը խուսափէր պաշտօնական ճաշերէ եւ ընդունելութիւններէ, բացի այն պարագայէն, ուր կը յուսար հետաքրքրական ծանօթութիւն մը հաստատել, նոր անձ մը իր ծրագիրներով հետաքրքրել։ Մէկ խօսքով, խոյս կուտար այն բոլոր բաներէն, զոր անհրաժեշտ չէր նկատեր։

«Սակաւապետ էր ամէն բանի մէջ. իր ուժը առաւելապէս կը վերապահէր կեանքի իր միակ նպատակին — գործին։ Այդ պատճառով ալ ոչինչ կը խնայէր, որպէս զի առողջութիւնը չխանգարուի։ Օրը անգամ մը շուէտական մարզանք կ'ընէր. ձեռքին տակ դեղերու պատրաստ շարք մը ունէր միշտ. ինքզինքը շրջապատած էր քանի մը բժիշկներով, որպէսզի մէկ հոգիի սխալ դարմանումին զոհ չերթայ»։

«Ամբողջ կեանքին ընթացքին Փիզիքական զօրաւոր ճիգ թափած չէ. չէր սիրեր նաեւ մրցակցութեան գաղափարին վրայ հիմնուած մարզախաղերը, զոր կամ վտանգաւոր կը նկատէր, կամ՝ աւելորդ ժամավաճառութիւն, եւ կամ երկուքը միասին։ Երբ Հարրոյի յայտնի դպրոցը մտայ, հայրս արգիլեց ինծի մարզախաղերու մասնակցիլ, ան պատրուակով, թէ սիրտս տկար է։ Իսկ երբ, Քէմպրիճի համալսարանին մէջ սկսայ ձիավարժութեամբ զբաղիլ, բարկացաւ. «Քեզ այդտեղ ղրկեցի որպէսզի բան սորվիս, եւ ոչ թէ որպէսզի կեանքդ վտանգի մէջ դնես»։

«Այս բոլորը իրեն համար պարզ, տրամաբանական նախազգուշութիւններ էին։ Խորքին մէջ, այնքան ալ հոգ չէր ըներ ինքզինքին համար։ Յաճախ կը սիրէր յիշեցնել թէ իր մեծ հայրը մինչեւ 106 տարեկան ապրած է՝ նուազ առողջապահական դարու մը մէջ. համոզուած էր թէ ինք շատ աւելի երկար պիտի ապրի. այդ հիման վրայ ալ կը դասաւորէր իր բոլոր ծրագիրները»։

Միակ բանը որ պէտք եղածէն աւելի մտահոգութիւն կը պատճառէր Պարոն Հինգ առ Հարիւրին, այն ալ ժամանակէն շատ առաջ հերաթափ եղած իր գլուխն էր։ Իր կնոջ եղբայրը, Եդուարդ Եսայեան, հետեւեալը կը վկայէ այս մասին. «Ով որ յաջողէր Գալուստին գլխուն վրայ թել մը իսկ մազ բուսցնել, ուզածը կրնար ստանալ անկէ»։

Աշխարհը տակնուվրայ ըրած է բազ բուսցնող նոր եւ ազդու դեղեր եւ այդ դեղերը յաջողութեամբ գործածող սափրիչներ գտնելու համար։ Իր ճաղատութեան պատճառով էր առաւելապէս, որ չէր սիրեր նկարուիլ։

ՐԱԼՖ ՀԻՒՎԻՆՁ

(3 Շար.)

ՀԱՅ ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ՇԱՅԵՈՅԻ ՊԱԼԱՏԻՆ ՄԷՋ

Յուլիս հինգի Ուրբաթ գիշեր, Շայեոյի մեծ սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ Միջազգային Կրօնական երգեցողութեանց եռօրդ համաժողովին առթիւ կազմակերպուած երգահանդէսը, բարձր հովանաւորութեամբ հանրապետութեան նախագահին։

Յայտագիրը կազմուած էր հինգ մասերէ։

Աւստրիոյ Լինց քաղաքի մայր եկեղեցւոյ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Ժոզէֆ Քոնչթայների, Վիէննայի եկեղեցւոյ ակադեմական երգչախումբը, ղեկավար՝ Հանս Կիլլապերկէրի, Ուսրու կազմակերպութեան հինգ հարիւր հոգինոց երգչախումբը եւ նուագախումբը, առաջնորդութեամբ Օր. Օռէթ Հեռոյի ու բրոֆէսէօր Կիւսթավ Քրէզի, Լէքս լա Շափէլի մայր եկեղեցւոյ «Քափէլլա Քարոլինա» երգչախումբը ղեկավարութեամբ Գերապայծառ Թէոտոր Բրհմանի։

Յայտագրի հինգ մասերէն մին նուիրուած էր հայկական երգեցողութեան։ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը, ուժեղացած հայ եւ օտար լաւագոյն երգիչ-երգչուհիներու, Կաթող. Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Դպրաց դասով, ղեկավարութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի, ստանձնած էր այդ դժուարին եւ պատասխանատու գործը, պատուաւոր կերպով։

Սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր բազմահազար ունկնդիրներով։ Ներկայ էր նաեւ Ամատունի գերապայծառ, ինչպէս նաեւ Հայ Կաթողիկէ եւ Մխիթարեան վարժարանի բոլոր հայրերը։

Հայկական երգչախումբը կրցաւ արժանավայել կերպով ներկայացնել Հայոց Կրօնական երգեցողութիւնը, որոտընդոստ ծափեր խլեց ներկաներէն, արժանանալով գնահատանքի միջազգային հասարակութեան կողմէ, գնահատանք մեր զմայլելի շարականներուն, երգչախումբին եւ Կ. Ափրիկեանի, այս բոլորին միջոցաւ՝ հայ ժողովուրդին։

Միւս բոլոր երգչախումբերը կազմուած էին մասնագէտ արուեստագէտներէ։ Անշուշտ կարելի չէ նոյնը ըսել մերինին համար։ Բացի այդ, երբ նկատի ալ առնենք, վերջին պահուն հապճեպով մէջտեղ բերուած այս 130 հոգինոց երչախումբը, կարելի է վստահօրէն ըսել թէ ան ետ չմնաց միւս երգչախումբերէն։

Շողշողուն լոյսերու ցոլքերուն տակ, միջազգային դրօշներով շրջապատուած, որոնց կարգին նաեւ հայկական եռագոյնը, Սիփան Կոմիտասի մեր սիրելի անդամ-անդամուհիները եւ մեր բոլոր միւս երգիչները Հայու սովորական ոգեւորութեամբ գերազանցեցին իրենք զիրենք, զմայլելի կերպով երգելով քառաձայն «Տէր կեցո»ն, «Տէր ողորմեա»ն, «Սուրբ-սուրբ»ը, «Մեծացուսցէ»ն, «Հայր մեր»ը, «Լուսաւոր Հօր»ը, որոնք մեծ հետաքրքրութեամբ ունկնդրուեցան։

Հայկական բաժնի յայտագիրը փակուեցաւ «Գովեա Երուսաղէմ»ով որ արժանացաւ որոտընդոստ եւ դղրդալից ծափահարութեանց ներկաներու կողմէ։

Խօսնակը, իւրաքանչիւր երգեցողութեան, բարձրախօսով կուտար բացատրութիւնը եւ թարգմանութիւնը մեր անոյշ շարականներուն։ Նախ քան յայտագրի գործադրութիւնը, պատմականը ըրաւ հայ եկեղեցական երգեցողութեանց, յիշեց անունները Գարա Մուրզայի, Եկմալեանի, Կոմիտաս վարդապետի, աւելցնելով որ հայ երաժշտութիւնը շատ հին է, կը սկսի 5րդ դարէն, երգուած է միաձայն, միայն 19րդ դարուն է որ մուտք գտած է բազմաձայն երգեցողութիւնը։

Անշուշտ կարելի էր աւելի ստուարթիւ խումբով մը հրապարակ գալ, եթէ եսասիրութիւններ եւ այլ ճղճիմ հաշիւներ արգելք չըլլային։

Ամէն պարագայի մէջ հպարտութեամբ կարելի է ըսել, որ ուրբաթ գիշեր Շայեոյի պալատին մէջ հայութեան պատիւը բարձր պահուեցաւ օտարներուն առջեւ։ Ցոյց տրուեցաւ մանաւանդ մեր բոլոր տեսակի թերահաւատներուն որ Հայը եթէ կամք ունենայ, իրեն համար անկարելիութիւն գոյութիւն չունի։

Գնահատելի էր տեսնել տարեց հայ երգիչներ որոնք իրենց մասնակցութիւնը բերած էին եւ բոլորուած՝ երիտասարդ ղեկավար Ափրիկեանին շուրջ յանուն հայ երգի փառաբանութեան եւ ազգային արժանապատուութեան։

Պատիւ իրենց եւ բոլոր այն անձնաւորութեանց որոնք ջանք չխնայեցին այս գործի կազմակերպութեան եւ յաջողութեան համար։

Գ. ՊԱՐԹԵՒ

***

ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԵՐԳԻՆ ՄԷՋ

Ուրբաթ, հինգ Յուլիս, իրիկուն, Ֆրանսայի գեղեցիկ մայրաքաղաքին Փարիզի ամէնէն մեծ սրահին, 3000 հոգինոց երաժշտասրահին «Փալէ տը Շայեոյի» բեմին վրայ, ապրեցաւ Հայը, իր երգչախումբերէն մէկին նախաձեռնութիւնով։

Երեւակայեցէք, վերէն վար՝ երեք հազարնոց ամենազգի բազմութեան մը աչքերուն առջեւը, յանկարծ, երբ լայն վարագոյրը բացուեցաւ, ինչ ակնապարար պատկեր մը պարզուած տեսանք, անյագ վայելքով մը։

Բայց որպէս զի ներկայ չեղողներուն ալ՝ վայելքը լիակատար ըլլայ մեր ականատեսներուս չափ, պէտք է չնշտենք հետեւեալը։ Երեկոյթին առաջին ու երկրորդ նիւթերը երգուեցան երկու աւստրիական տարբեր խումբերէ։ Առաջինը երեսնեակ մը երգիչներով, երկրորդը երկվեցեակ մը։ Երկուքն ալ երկսեռ։ Երկուքն ալ ոտքէն մինչեւ գլուխ՝ սեփ սեւ տարազով։ Անշուշտ մշակուած եւ մարզուած մետաղը խումբով եւ զոյգ մը մասնագէտ երաժիշտ փրոֆէսէօրներու ղեկավարութեան տակ։ Երկու խումբերուն կողմէ թէ ինչ մեծ ջանք ու դրամ ծախսուած են, հասկնալի է։ Պետութիւն է Աւստրիա։ Միջազգային երաժշտութեան աւանդական երկիրն է ան։

Երբ որ վարագոյրը ծանրօրէն վեր բարձրացաւ, խօսնակին պարագայական բացատրութիւններէն ետք, ծափերու տեղատարափը պոռթկաց։ Ինչ սքանչելի տեսարան։ Հայկական երկսեռ խումբն է, բեմին վրայ, երիտասարդ տաղանդաւոր խմբավար Կարպիս Ափրիկեանի ղեկավարութեամբը։

Երկարատեւ զռացող ծափերը, ութը կտոր հայաշունչ ու կրօնաբոյր բազմաձայն երգերու ընթացքին, սկիզբն ու վերջը, եւ ոսկեզրուած խորքին վրայ՝ երգեհոնին աջն ու ձախը առկախ ամենազգի ազգային դրօշներու կարգին, եթէ կը փայլէր նաեւ հայկականը, չէր երեւար սակայն այն դրօշը, որուն ակիշին մէջ խորովուած ազգը ահա անջինջ կը շողար, մեծ ազգերուն թեւ տուած։ Հոն՝ մենք, ներկայ Հայերս, արդար փառքով չէ՞ր որ զոհացում կը գտնէինք մեր ազգային անկոտրելի մշակոյթին շնորհիւ։ Մարմնով մեզ անճիտել ուզող մահիկը, արդեօք ներկայ աչք մ'ունէ՞ր այդ միջազգային մեծ փառատօնին։

Ես չեմ մտներ մանրամասնութիւններու մէջ։ Կրնայ ըսուիլ թէ հայ երգչախումբը կատարեալ չէր։ Կամ կրնար աւելին ընել։ Կարելի է ըսողներ կան որ՝ միւս ազգերու խումբերն ու մեղեդիները աւելի լաւ էին։ Վիճելի կէտերը՝ հոս իմ աչքիս կը չքանան։ Զմայլելի կապոյտ ծովերու եւ ովկիանոսներու կամ բարձրասլաց սարերու վրայ ծագող բարի արեւը՝ որքան տգեղ բաներու ալ վրայ կը թափէ իր շողերը։ Մենք մեր գոհարները նայինք ու գնահատենք՝ օտարներու հետ։ Այդքան հազարաւոր զոռ ծափերէն մեծագոյն մասը՝ օտար այլազան քաղաքակիրթ – քրիստոնեայ ձեռքերէ էր որ կը թուէին, կը թնդացնէին թատրոնին կամարներն ու կողմնամասերը, ներկայ բիւրաւոր երկսեռ երաժշտասէրներուն սրտերն ու հոգիները։ Ու գիտէ՞ք թէ այդ մէկ իրիկուան մար մտնող արեւին հետ՝ քանի քանի հազար օտար միտքեր, որոնք ցարդ Հայուն ինչ ըլլալն անգամ չէին գիտեր, անկասկած, կարեւոր չափով մը ճանչցան հայ ազգն ու իր դարաւոր մշակոյթը, կրօնական բարերուն վրայ. քանի որ համաշխարհային այդ երգատօնը կազմակերպուած էր՝ միմիայն կրօնական սրբազան երգեցողութեան դրօշին տակ։

Թող մենէ աւելի խայտան, ի տես այս սրբազան հայ երգի յաջողութեանը, ամէն անոնք, որ ոչինչով ճամբայ ելան, անհաւատալի կարճ ժամանակի մը մէջ, մարզեցին, կարգի բերին, բեմի վրայ հանեցին հայ երկսեռ երգչախումբը, եւ ճշմարիտ պարծանքի խրատունքով պանծացուցին ազգը։ Ասոնց ի գլուխ՝ մոռնալու չէ անունը գերյարգելի Հայր Ամատունիին, որ ամէն ճիգ թափած ու յաջողած էր իր ձեռնարկին մէջ։ Եւ ամէնուն ձեռակից՝ մեր պատուական հայ ժողովուրդը, որ այս կարգի ամէն գործի համար՝ չէ խնայած իր համեստ լումաները։ «Կաթիլ կաթիլ՝ լիճ կ'ըլլայ, կը հոսի, կ'երթայ՝ ծով կ'ըլլայ»։

Առանց այդ ժողովրդական կայլակներուն, ոչ նախաձեռնութիւնը կը պսակուէր, ոչ առանց դրամի, եւ բաւական կոկիկ գումարի՝ խումբ կը տնտեսուէր, բեմի վրայ կրնար հանդէս գալ։

Մեր անվերապահ ծափերն՝ ուրեմն այդ գեղեցիկ միջազգային փառատօնը հայկակա՛ն ալ ընել կրցողներուն։

Այս ազգը երբեք չի մեռնիր։

Հայը միշտ ներկայ է. միշտ անմահ ու խօսուն։

ԶԻԹՈՒՆԻ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Ինչպէս գրած էինք, Թուրքիոյ Միլլէթ կուսակցութեան պարագլուխը՝ Պէօլիւքպաշը ձերբակալուած էր։ Այնուհետեւ ընդդիմադիր կուսակցութիւնները եռուզեռի մէջ են։ Սկսած են ծրագիրներ մշակել՝ ընդդիմադիրներու միջեւ համագործակցութիւն ստեղծելու համար։ Այս կուսակցութիւններուն կողմէ ապահովուած փաստաբանները բողոքագիր մը ներկայացուցած են Պառլ. Ատեանին, Պէօլիւքպաշըի ձերբակալութեան ապօրինութիւնը փաստելով։ Սակայն, դատարանը մերժած է զայն, ներկայացուած փաստերն ու պատճառաբանութիւնները անհիմն գտնելով։

Միւս կողմէ, երկու թերթեր, որոնք զանազան խորհրդածութեանց նիւթ դարձուցած էին Պէօլիւքպաշըի ձերբակալութիւնը՝ փակուած են, Ընդհ. Դատախազութեան որոշումով։ Պէօլիւքպաշըի փաստաբաններն ալ որոշած են դատ բանալ երկու այլ թերթերու դէմ, որոնք անարգական արտայայտութիւններ ունեցած էին Միլլէթի պարագլուխին դէմ։ Իսկ Դեմոկրատ կուսակցութեան Պոլսոյ նահանգային վարչութեան նախագահը՝ Քէօփրիւլիւլի, Պէօլիւքպաշըի հանդէպ համակրանք ցոյց տալուն պատճառաւ՝ կուսակցութեան կեդրոնը իր հրաժարականը պահանջած է։ Կրնայ ըլլալ, որ կուսակցութենէն ալ արտաքսուի։

× Պոլսոյ լրագրողներու սէնտիքան փակուած է Յուլիս հինգին։ Հաստատութեան դէմ եղած մեղադրանքը այն է՝ որ Պետութեան շահերուն աննպաստ քաղաքական գործունէութիւն ունէր։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (86)

ԵՐԿՈՒՆՔ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԷ.

●

ՔՍԱՆ ԵՕԹ ՏԱՐԻ՛

— Յովնան զօրավար, մայր իշխանուհին քեզ կ'ուզէ տեսնել, ըսաւ։

Արքայութեան աւետաբեր հրեշտակն էր այդ ծերը։ Թռաւ Յովնան, հասաւ վանք. մտուցին զինք այն սենեակը ուր Աշոտ Սիւնի եւ Վասկանուշ տեսութիւն մը ունեցեր էին եւ ուր ինք Յովնան ուրիշներուն հետ տեսած էր Վասկանուշ. բայց հիմա ... ոչ ոք չկար սենեկին մէջ, դուռը գոցուեցաւ վրայէն։ Իր սիրտը այնպէս կը տրոփէր որ պայթելու մօտ էր եւ ձեռքը հոն կը դնէր՝ իբրեւ թէ այդ խեղճ գործարանին սանձ մը դնել կը ջանար. երբ վաղմնի դուռ մը բացուեցաւ եւ Վասկանուշ երեւցաւ, դալկահար՝ ծանր եւ հանդարտ երկու քայլ առնելով՝ «Յովնան» ըսաւ եւ ձեռքը երկնցուց. լեռնականը սրացաւ ծունկի վրայ եկաւ եւ այդ գեղեցիկ փոքրիկ ձեռքը իր երկու ափերուն մէջ գրկելով՝ շրթանց եւ աչաց վրայ դնելով՝ արտասուաց հեղեղներով կը լուանար եւ կը հեկեկէր ու նոյն դիրքին մէջ մնաց բաւական ժամանակ, մինչեւ որ հեկեկանաց ձայնը դադրեցաւ, եւ իշխանուհին «Բաւ է, Յովնան» ըսաւ։ Իսկ Յովնան գլուխը վեր առնելով. «Ո՛հ իմ Տիրուհիս, ուր էր թէ հիմա հոս մահը հասնէր»։

ԳԼՈՒԽ ԺԸ.

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

Այդ խօսքերէն վերջը՝ այդ դիրքին մէջ ո՛վ գիտէ քանի վայրկեան մնացին այս տարիներով բաժնուած սիրահարքը, երբ Յովնան յանկարծ զգաց որ Վասկանուշի ծնկուըները կը դեղեւէին, եւ իյնալու վրտանգը տեսնելով յափշտակեց զինքը եւ տարաւ մը պէս բերաւ բազմոցին վրայ դրաւ. բայց սոսկումը զինք առաւ երբ նշմարեց մահուան գոյնը երեսը պատած, շրթունքները ճերմկած՝ աչքերու բիբերը փայլը կորուսած բոլորովին վեր յօնքերու կը դիմէին. «Ով Աստուած իմ, կ'ըսէր, այսպէս ուրեմն իմ խնդիրքս լսեցիր դիս պատուհասելու համար՝ մահը ես ինձ համար ուզեցի»։ Այդ պատերազմի եւ արիւններու մարդը նուաղման գաղափարը չունէր, կեանք եւ մահ միայն կը ճանչէր եւ տեսեր էր, այդ երկուքին մէջի վիճակը չէր գիտեր. ուստի սոսկումը զինք պատեց, իր սիրտը որ կը տրոփէր, ձայն տուաւ իրեն եւ ձեռքը դրաւ նորա սիրելի սրտին վրայ՝ եւ այնպէս կարծեց թէ դա էլ կը տրոփէ, չըսյս առաւ, թէպէտ իր ձեռաց եռանդներուն տրոփիւնն էր այն. պատուհան բացաւ որ օդ մտնէ, եւ դողդոջուն ձեռօք այդ կուսական սուրբ եւ պաշտելի մարմնոյն կապերը թուլցուց եւ բաժակ մը ջուր գտնելով ուզեց խմցնել իր տիրուհւոյն. ցուրտ ջուրը վար չերթալով որովհետեւ շրթունք եւ ծնօտ կղպուած էին՝ թափեցաւ այդ ձիւնափայլ մարմնոյն վրայ, եւ փոքրիկ ցնցում մը յայտնի ըրաւ Յովնանու թէ կեանք կար. նորա սառած ոտքերը ձեռքերը կը շփէր իր հրացայտ դողդոջուն ձեռքերով, փըչեց իր հրաշունչ ոգւով երեսին եւ նուիրական կուրծքին ուր ձեռք երկնցնել երբեք մտքէն չէր անցել եւ չէր համարձակել. եւ ահա ծնօտները թուլցան, շնչառութիւնն սկսաւ եւ բիբերը իրենց բնական դիրքն առին։ «Աստուած իմ, Աստուած իմ, կ'ըսէր Յովնան, այս ինչ շնորհք է։ Եւ ահա հառաչանաց ձայներ՝ մեծ մեծ շունչեր լսուեցան եւ Վասկանուշ շարժեցաւ, շտկուեցաւ. «Ուր եմ ես» ըսաւ. «Ահ, Տիրուհիս, հոս»... «Յովնան, դո՞ւ ես, մերթար, էլ մի հեռանար։ ոհ, շատ եւ երկայն էր այս միայնութիւնը»... ըսաւ եւ դարձեալ նոյն առջի վիճակը եկաւ։ Իսկ սա կրկնեց իւր շփմունքը իւր շունչը, եւ վերջապէս գոհութեամբ տեսաւ որ ելաւ իւր տիրուհին ու նստաւ, եւ բեսին գոյնն սկսաւ գալ. եւ կատարեալ դառնելով վիճակը զգեստներուն դիրքը շտկեց, ծածկուեցաւ վերարկուն եւ հրամայեց ձեռքով Յովնանու պատուհանը գոցել եւ ջուր տալ։ Փոթորիկն անցաւ. իշխանուհին նստած էր բազմոցին վրայ եւ Յովնան ծունկ չոքած կը կենար բաւական հեռաւորութեամբ իբրեւ յանցաւոր՝ դողալով որ մի գուցէ նոյն վիճակը վերադառնայ։

«Մօտ եկ, Յովնան», ըսաւ վերջապէս Վասկանուշ, իր տկար եւ դողդոջուն ձայնին մէջ մինչեւ փսեմութիւն կը սիրէր. իսկ լեռնցին որուն աչքերը չլացեր էին այս արեւէն, եւ որուն այնչափ տարիներ աշխարհք խաւար էր, հազիւ թէ կը համարձակէր իրեն նայիլ՝ ոտքերուն քով եկաւ չոքեցաւ։

— Զրուցէ, Յովնան, այսչափ տարիներ որ անցան քանի որ իրարմէ բաժնուեցանք, ինչ ըրիր, խօսք մը չունի՞ս ինձ։

— Ի՞նչ զրուցեմ, Տիրուհիս, քսան եօթ տարի է եւ շատ ապրեցայ. երկայն քշեց այս կեանքը, ինչչափ կարճ էին օրերը՝ անգին օրերը՝ եւ երկար, տարիները։

Ես կը խոստովանիմ թէ մեղաւոր եմ, թէ մեծ յանցանք գործեցի, ես թշուառ ողորմելի արարած, քեզ՝ անման հրեշտակիդ աչքս բարձրացուցի եւ յանդգնեցայ քու տեսիդ իմ աչքերս քսել։

ՍԵՐԵՆՑ

(Շար.)

ժամանակամիջոց մը՝ հարցը աւելի ա-զատօրէն քննելու համար ։

× Այն պահուն, երբ Ազգ. Ժողովին մէջ եւրոպական համագործակցութեան գլխաւոր հարցերը վաւերացուեցան, կարելի է ակնարկ մը նետել վերջին յիսուն տարուան Ֆրանսայի եւ Հասարակաց Շուկայի միւս երկիրներուն տնտեսական զործունէութեան վրայ ։

1901էն ասդին, ուրեմն 54 տարուան մէջ, Եւրոպայի արտադրութիւնը քառապատկուած է, սակայն իւրաքանչիւրին բաժինը տարբեր է ։ Ֆրանսա, որ 1901ին, Արեւմտ. Եւրոպայի արտադրութեան 19 առ հարիւր ունէր, ներկայիս միայն 14 առ հարիւրը ունի ։ Պակսած է նաեւ Անգլիոյ արտադրութիւնը (34 առ հարիւրէն իջած է երեսուն առ հարիւրի) ։ Ընդհակառակն, Արեւմտ. Գերմանիոյ արտադրութիւնը որ 21,2 առ հարիւր էր 1901ին, ներկայիս բարձրացած է 23,5 առ հարիւրի ։ Հոլանտա՝ 2,4 առ հարիւրէն, բարձրացած է 3·8 առ հարիւրի, իսկ ամէնէն աւելի Իտալիոյ արտադրութիւնն է որ աւելցած է. 5,6 առ հարիւրէն՝ 9 առ հարիւրի հասած է այսօր ։ Գերմանիա արտաքին առեւտուրի մէջ Եւրոպայի յիսուն առ հարիւր ունի, մինչդեռ միւս հինգ երկիրները միասնաբար՝ 21 առ հարիւրը ունին ։ Հասարակաց Շուկան պիտի գայ հաւասարակշռել այս բոլորը ։

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔՈԹԻ՝
«Ո՛Չ» ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ

Փարիզեան թերթերը, առանց բացառութեան, իրենց Ա. էջերուն վրայ կը հրատարակեն Միլանօյի մէջ Նախագահ Քոթիի ըրած յայտարարութիւնները՝ Ալժերիոյ նկատմամբ ։ Հարցը կարեւորութիւն կը ստանայ անոր համար, որ Ֆրանսայի Հանր. Նախագահին յայտարարութիւնն է, հետեւաբար՝ պաշտօնական ։ Մէկ խօսքով՝ Նախագահ Քոթի Ֆրանսայի կամքը յայտնած է.— « Այն Պետութիւնները, որոնք մեզ կը դատապարտեն իբրեւ աշխարհակալ, Ֆրանսացի մը պիտի չգտնե՞ն որ յայտարարէ իրենց.— «Ձեր մէջ ո՞ր երկիրն է, որ մեզմէ նուազ գաղթատիրական է եւ նուազ ցեղապաշտ ։ Ալժերիա բոլորովին տարբեր է միւս երկիրներէն ։ Առանց ինքզինք անպատուելու, Ֆրանսան ինչպէ՞ս Ալժերիոյ մահմետական բնակչութիւնը կրնայ յանձնել կիներ, ծերունիներ եւ մանուկներ մորթող մարդոց ։ Ֆրանսա կը փափաքի վերջ մը տալ ալժերիական ողբերգութեան, սակայն ոչ ոք թող մտածէ, որ Միջերկրականի ափին ուրիշ Ալզաս - Լորէն մը պիտի զոհենք ։ Ալժերիա անկախ պիտի չըլլայ »։

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ
ԻՍՐԱՅԷԼ - ՍՈՒՐԻԱ ԶԻՆԱԴԱՐՏ

●

Իսրայէլէն հասած տեղեկութիւններու համաձայն, Հուլէ լիճին մօտերը, սուրիացի զինուորներ կրակ բացած են Իսրայէլացիներու վրայ ։ Երկու կողմերէն ալ զոհեր կան ։

Սուրիացիները չէին յարգած ժամը 18·30ին կնքուած զինադադարի որոշումը ։

Իսրայէլի զինուորական բանբերին համաձայն, Սուրիացիները կը գործածէին հիւլէական զէնքեր ։

Միացեալ Ազգերու ներկայացուցիչներու կողմէ առաջարկուած զինադադարը վերջապէս յարգուած է իրիկուան դէմ ։

Միւս կողմէ Սուրիացիներն ալ կը դատապարտեն Իսրայէլացիները՝ որ նախայարձակ եղած են ։

Յորդանանցիներն ալ կրակ բացած են իսրայէլեան օդանաւի մը վրայ, որ թէեւ զարնուած է, սակայն օդաչուն կարողացած է իջնել Իսրայէլի հողամասին վրայ ։

× Պէյրութի թերթերու տէրերը երեք օրուան գործադուլ հռչակած են, բողոքելու համար լրագրող Հաննա Ղոսնի բանտարկութեան դէմ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ ծխախոտներու գները 4 - 5 առ հարիւր յաւելում մը պիտի կըրեն, այս ամսու ։

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ մէջ շուտով պիտի սկսի մեծ դատավարութիւն մը ։ 40ի մօտ քաղաքացիներ եւ զինուորականներ պիտի դատուին ։

ՊԵԼԿՐԱՏԻ եւ Մոսկուայի յարաբերութիւնները, ըստ երեւոյթին պիտի բարելաւուին ։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ մէջ, Համայնավար կուսակցութեան Քաղաքական Բիւրոյին եր-

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, տօն Սրբոց Թարգմանչաց, մասնաւոր հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի Մայր Եկեղեցիի հիմնադիր - բարերար ողբ. Ասլեռ Վահան Խօրասանճեանի եւ իր գերդաստանի ննջեցեալներուն յիշատակին, մասնակցութեամբ երկսեռ երգչախումբին, որ Ս. պատարագը կ'երգէ բազմաձայն ; ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի ։ Այս տարուան բացառիկ հոգեհանգիստը ունի նաեւ ոչ - կրօնական մեծարանքի բաժին, հանդուցեալ մեծանուն ազգայինին մօտաւորագոյն ազգականներուն Ֆրանսայէն ու Պելժիքայէն հրաւիրուելուն առիթով, մարմարեայ Զարխափանի նոր խորանին զետեղման պատեհութեամբ ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

«Յառաջ»ի վարչութիւնը պարտք կը սեպէ անգամ մըն ալ յիշեցնել իր բաժանորդներուն որ փակեն իրենց առկախ հաշիւները ։

Որեւէ օտար թերթ կարելի չէ ապառիկ կարդալ եւ փափաքելի է որ նոյնը ըլլայ մանաւանդ հայերէն թերթի համար, որուն [illegible] աւելի սահմանափակ են ։

[illegible] մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի անպայման ղրկել իրենց նոր հասցէին հետ նաեւ հին ։ Ծախքերու համար՝ 100 ֆրանք ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ»ի չէք - փոսթալի թիւն է՝ 15069 - 82, կը խնդրուի չգործածել նախորդը որ ջնջուած է ։

Կը յիշեցնենք նաեւ որ այս թիւը ՎԵՐԱՊԱՀՈՒԱԾ է «Յառաջ»ին, կը խնդրուի թերթին չպատկանող գումարները (նուէրներ, տարբեր թերթերու բաժնեգիններ եւայլն) ղրկել միայն մանտա-քարթով ։

Շնորհակալութիւն մեր այն բաժանորդներուն որ կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Բովանդակութիւն Մայիս - Յունիսի (Թիւ 185 – 186).— Ի՞նչ է հանճարը (Է. ՎԻՌՀԱՌՆ).— Փորին մէջ ջուր կայ (Ն. Բ. Բ.).— Մի չարչարէք աղիքները (ՏՔԹ. ՊԼՈՆՏԷԼ).— Օդափոխութիւն (ՏՈՔԹ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ).— Երեւանի հիւանդանոցները (ՇԱԽՈՅԵԱՆ). — Փա՛ռք կեռասին (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ).— Կեռասները (Ա. ՏՕՏԷ).— Մեղուներուն կաթը հրաշագործ դեղ (ՏՈՔԹ. Շ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ).— Քրտնելուն կարեւորութիւնը (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ).—Գլխու պտոյտ (ՏՈՔԹ. ՔՈՐՈՆ).— Գեղեցիկ սեռը եւ զօրաւոր սեռը (Հ. Բ.).— Երբ իժը խայթէ ... (ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ) ։

Տարեկան բաժնեգինը հազար ֆրանք Ֆրանսայի համար, 1200 ֆրանք արտասահմանի համար ։

Դիմել Շ. Նարդունիի, Յառաջի հասցէով ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի արշաւանքի տարեդարձի առթիւ, Վիէնի կոմիտէն կազմակերպած է մեծ դաշտահանդէս մը, Յուլիս 21, կիրակի մինչեւ երեկոյ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ. Հերոսամարտի Օրը, Խանասորի Արշաւանքի 60ամեակին առթիւ ։

21 Յուլիսին, կիրակի Շաւիլի անտառին մէջ ։

կու անդամները արտաքսուած են՝ «անջատողական գործունէութեան » մեղադրանքով ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յուլիս 9).— Զոյլ ոսկի՝ 481·000, նափոլէոն 3700, զուից. 3390, անգլ. 4270, քսան տոլարնոց 16,960, Թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1135, տոլար 410, զուից. 98·25 ։

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան ։

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Ռէսթօրան տէ Քրոթ Մօնար, Թրուա Լիւէ, զովասուն եւ կանաչազարդ պարտէզին մէջ ։

Կը նախագահէ Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Կը խօսի Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ ու խնամուած բաժին ։ Սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ Պօմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբը ։ Երգ, նուագ, արտասանութիւն, անակնկալ ։

Առատօտեան պուլի մրցում ։

Պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել ։

Հայկ. եւ Եւրոպական պարեր ։

Ճոխ պիւֆէ, չամփուրով խորոված ։

Մուտքը ազատ է ։

Ծանօթ.— Առնել 7 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան, Շէ Մարէն, Ռուէթ տէ զ'Օլիվ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.—

Տէր եւ Տիկին Պետրոս Ալոյեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի ՓրատոյիՄայր եկեղեցւոյ մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ տեղի պիտի ունենան իրենց վաղամեռիկ զաւկին հոգւոյն եւ յիշատակին համար ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

×

Այս առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան, 500 ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման, 500 ֆր. «Հայ - Բոյժ»ին ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Մարիամ Թարաքճեան կը նուիրէ հազար ֆր. Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. մարմնին, փոխան ծաղկեպսակի, ՝ Տիկին Օհանեան Զաքըրի (Պոլիս) մահուան առիթով ։

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. մարմնի Ֆէսանվիլէի օգափոխութեան կայանին կը նուիրեն.— Օր. Հ. Գարագաշեան երկու հազար ֆրանք, Պ. Ա. Քիրէճեան երկու հազար ֆրանք ։

ՇԱԻՎԻԼԻ Եկեղեցաշէն յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է վերայիշաբնակ հետեւեալ ազգայիններէն. — Խաչիկ Գեհրիպարեան հինգ հազար ֆրանք, Արա Զրպաշեան, Թիրեաքեան, Տիկ. Ժերմէն Պէյլէրեան հինգ հազարական ֆր., Սարգիս Պէյլէրեան երեք հազար, Պասմաճեան հազար ֆրանք, փոքրիկն Յովհաննէս Զրպաշեան իր դանձանակին ամբողջ հարստութիւնը հազար ֆր., Գասպարալեան հինգ հարիւր ֆրանք ։

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԽՕ · ՔԱՇԱՆ,— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Անիէռ Պուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընկերական խընջոյքը այս շաբաթ, ժամը 21ին ընկերվարականներու սրահը 149պիս, Ավընիւ Արժանթէօյ, Անիէռ, ուր տեղի պիտի ունենայ «Շաւարշ Միսաքեան» խումբին երդման արարողութիւնը ։

Կը հրաւիրուին շրջաններու կոմիտէներն ու խումբերը ։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը ։

Ծախքերու մասնակցութիւն ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Հայեւռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ ։

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ

Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957 ։

Գին՝ 1100 ֆրանք ։

Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուններ ։

«Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն ։

Գինը 100 ֆրանք

(Փոստով ղրկուելու պարագային՝ 25 ֆրանք աւելի) ։

Դիմել Յառաջի խմբագրութեան հասցէով ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Կրօն. Ընկերակցութեան Կրթ. Մարմնոյ Յանձնաժողովի դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ դպրոցներու « Յառաջ»ի միջոցով. — Տ. Շահինեան հազար ֆրանք, Պ. Մ. Գազանճեան երկու հազար, Օր. Գարագաշ Հիւսիսմէ հազար ֆրանք, ողբ. Սիմոն Զիլինկիրեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի ։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ
ՌՕՆԻ - ՍՈՒ – ՊՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

1957 – 1958 դպրոցական տարեշրջանին համար սկսած են աշակերտներու արձանագրութիւնները ։ Արուարձանիս Մշակութային Միութիւնը Ռօնիի, Ֆօնթընէի, Մօնթրէօյի, Վիլմոմպլի, Կանյիի, Րէնսիի եւՊօնտիի մեր հայրենակիցներէն կըխնդրէ այժմէն արձանագրել տալ իրենց զաւակները, Գրատուն Պարսամեան, 46 բիւ Բիշէ, ինչպէս նաեւ Հայոց եկեղեցին, 15, Րիւ Ժան Կուժօն եւ Ա. Պիպէռեանի մօտ, 16, րիւ Փասթէօր, Ռօնի ։

Բայց հինգշաբթի օրերու փոքրերու դասընթացքէն, մեծերու համար ալ գիշերային դասընթացք մը պիտի բացուի, նայելով արձանագրութեան արդիւնքին ։

ՇԱՒԻԼԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ

ԿԸ ԴԻՄԷ ՁԵՐ ՍՐՏԱԲՈՒԽ ԵՒ ԱԶՆԻՒ ԶԳԱՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ, ԽՆԴՐԵԼՈՎ ՁԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ, ՇՈՒՏՈՎ ԼՐԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ ՄԵՐ ԱՄԷՆՈՒՍ ՍԻՐԵԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ։

Assoc- Cultuelle des Arméniens
C. C. P. Paris 14827-18

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 փր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրաք : Հատը 12 փր.

ՈՒՐԲԱԹ 12 ՅՈՒԼԻՍ
VENDREDI 12 JUILLET 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7939 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3740

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՏՈՒՀԱՆԷՆ ՄՏՆԵԼՈՒ ՓՈՐՁԵՐ

Ցորդանանի անգլիական վերջին զինուորները Յուլիս վեցին մեկնեցան Աքապայէն՝ երկու երկիրներու միջեւ կնքուած համաձայնութեան հիման վրայ :

Հիւսէյն Թագաւորի երկիրը այժմ տեսականօրէն դարձած է բոլորովին անկախ :

1956 Յունիս 16ին բրիտանական վերջին զինուորը հրաժեշտ տուած էր Սուէզի գօտիին, ամբողջ երեք քառորդ դար անոր արթուն պահակն ըլլալէ ետք :

Գնդապետ Նասր իր բացարձակ անկախութեան ապացոյցը տուաւ քառասուն օր վերջ՝ դղրդագին որոշումով մը, որ հսկայ յեղաշրջում առաջ բերաւ ո՛չ միայն քաղաքական, այլ տնտեսական ու ռազմական ճակատներուն վրայ : Պահ մը նոյնիսկ նոր աշխարհամարտի մը մղձաւանջին տակ պահեց մարդկութիւնը :

Անցեալ աշնան դէպքերը պատմութեան կը պատկանին արդէն :

Սուէզի ազգայնացման պատճառած ցնցումները մեղմացած են :

Անգլիա, որ ցարդ մրցակից չունի դիւանագիտական ասպարէզին մէջ, սկսած է դարպասել գնդապետին՝ բրիտանական կայսրութեան իրական շահերը գերադաս համարելով արժանապատուութեան վերացական գաղափարներէն :

Լոնտոնի ու Գահիրէի միջեւ մերձեցումը կը շեշտուի հետզհետէ :

Սուէզի արշաւանքը շատ սուղ արժած էր Անգլիոյ, ինչպէս իր զինակցին՝ Ֆրանսայի :

Երկու պետութիւններն ալ փարաւոններու երկրին մէջ կորսնցուցած էին՝ բացի իրենց բարոյական ազդեցութենէն ու դարաւոր հմայքէն՝ անսահման նիւթական հարստութիւններ :

Անգլիա այժմ սակարկութեան մտած է գնդապետին հետ :

Մեծն Բրիտանիոյ դրամատուններուն մէջ արգելքի տակ գտնուող եւ Եգիպտացիներու պատկանող 120 միլիոն ֆրանքի գումարը կ'առաջարկէ վերադարձնել՝ պայմանաւ, որ Անգլիոյ կրած վնասներուն համար համապատասխան հատուցում տրուի :

Ցորդանանի ապրիլեան դէպքերը, Լիբանանի խորհրդարանական ընտրութիւնները, Պաղտատի եւ Ամմանի «Թագաւորաց ժողովները», ամերիկեան նաւատորմին շարժումները, «Այզընհաուըրի վարդապետութեան» յաջողութիւնները Եգիպտոսի վարիչին ցոյց տուին իր հետեւելիք նոր ճամբան :

Մոսկուայի վերջին «մաքրագործում»ները աւելի եւս շեշտեցին արեւմուտքի հետ լեզու գտնելու անհրաժեշտութիւնը :

Գահիրէ ու Դամասկոս գրեթէ կղզիացած էին արաբական միւս երկիրներէն : Մոսկուայի հետ իրենց սիրաբանութիւնը հիմնուած էր շահի վրայ :

Մէկուկէս տարի առաջ Սուրիա 75 միլիոն տոլարի զէնք գնած էր Չեխոսլովաքիայէն (հրասայլ, թնդանօթ եւ Միկ օդանաւ) : Անցեալ դեկտեմբերին Նախագահ Շիւքրի Քուաթլիի Մոսկուա այցելութենէն ետք, նոր զէնքեր սկսան հասնիլ Սուրիա, երկու հարիւր միլիոն տոլարի բարձրացնելով Դամասկոսի կառավարութեան պարտքը խորհրդային երկիրներու :

Սուրիոյ օրինակին հետեւած էր Եգիպտոս :

Այժմ Անգլիա ու Ամերիկա կը ջանան Մոսկուայէն բոլորովին հեռացնել արաբական այս երկու երկիրներն ալ :

Եգիպտոս եւ Սուրիա չկրցան գործադրել Ցորդանանին նիւթապէս օժանդակելու իրենց խոստումը :

Անոնց փոխարէն Միացեալ Նահանգները օգնութեան հասան Հաշէմիներու երկրին : Անցեալ ապրիլին տասը միլիոն տոլարի տնտեսական աջակցութիւն մը ընելէ վերջ այժմ ալ 10 միլիոն զէնք կը հայթայթեն :

Ու մինչ Անգլիա եւ Ամերիկա ամէն միջոցի կը դիմեն սիրաշահելու համար արաբական երկիրները, Ֆրանսա՝ կլանուած Ալժերիոյ անլուծելի հարցով, մեկուսացած կը մնայ եւ հնարաւորութիւն չունի վերագրաւելու Մերձաւոր Արեւելքի երկիրներուն մէջ իր կորսնցուցած կարեւոր դիրքերը :

Իսկ Իսրայէլին տրուելիք երեսուն միլիառ ֆրանքի փոխատուութիւնը կոչուած է աստիճան մը եւս շեշտելու արաբական աշխարհի ատելութիւնը այս երկրին դէմ :

Ցորդանանէն քաշուելէ ետք, Անգլիա բանակցութեան մէջ մտած է արդէն՝ նիւթապէս օժանդակելու համար նաեւ այն երկրին՝ զոր ինք ստեղծած է :

Առանց յուսահատելու եւ առանց դառնութեան, «Նենգամիտ Ալպիոն» կը շարունակէ հետզհետէ ամրացնել իր դիրքերը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ :

Դուռնէն դուրս ելլելէ վերջ, այժմ կը ջանայ պատուհանէն ներս մտնել :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՐԳԸ ԲՈՒԼԳԱՆԻՆԻ՞Ն ԵԿԱՒ

ՄԱԼԷՆԿՈՎ ԵՒ ՄՈԼՈԹՈՎ ԱՔՍՈՐՈՒԱԾ

«Խրուշչեւի կողքին, Չեխոսլովաքիոյ մէջ, Բուլկանինի վերջի՞ն անգամ է, որ պաշտօնապէս կը ներկայացնէ իր կառավարութիւնը»· գլխաւոր գծերուն մէջ, ասիկա ըսել կ'ուզէ, ամերիկեան «Նիւ Եորք Թայմզ» թերթին քաղաքական թղթակիցը, որուն համաձայն մառեշալ Բուլգանին շուտով կրնայ նետուիլ ղեկավար դասէն : Խ. Միութեան վարչապետին հաւանական յաջորդը կը նկատուի մառեշալ Ժուկով :

Ամերիկացի թղթակիցին ցարդ յայտնած կարծիքներուն լրջութիւնը նկատի ունենալով, լուրը մեծ աղմուկ հանեց ազատ աշխարհին մէջ : Ֆրանսական թերթերը, իրենց Ա. էջերուն վրայ լայն տեղ յատկացուցած էին, երէկ առաւօտ :

Բուլգանինի հաւանական շնորհազրկման պատճառը այն է, որ Յունիս 17ին «Կրեմլինի մէջ ծայր տուած իշխանութեան պայքարին ծանր օրերուն» Հանր. Նախագահ Վորոշիլովի կողքին՝ վարչապետն ալ դիրք բռնած է Խրուշչեւի դէմ եւ միացած է ընդդիմադիրներու քուէարկութեան՝ կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարին «մեկնումը» պահանջելով : Բայց այս պարագային մէջ ալ հարց կը ծագի, թէ Խրուշչեւ ինչո՞ւ անմիջապէս չձերբազատուեցաւ Բուլգանինէն : Ամերիկացի քաղաքական թղթակիցին համաձայն, Խրուշչեւ չէր փափաքեր, որ իր քաղաքականութեան դէմ ստեղծուած ընդդիմադրութիւնը ուժեղ տեսնուէր, բայց «Փրակայէն վերադարձին, Բուլգանինի հրաժարումը անակնկալ մը պիտի չըլլայ» կը հաստատէ «Նիւ Եորք Թայմզ» :

Խորհրդային թերթերն ալ, Խրուշչեւի յաղթանակին վաղորդայնին, սկսան աստիճանաբար նուազեցնել Բուլգանինի «հռչակ»ը :

Միւս կողմէ, Խրուշչեւի կողքին Չեխոսլովաքիոյ մէջ շրջագայելով, Բուլգանին «Ստալին Բ.»ի գովքը կը հիւսէ շարունակ : Կը սպասուի, որ «երկուք»ը վերադառնան Մոսկուա, որմէ ետք հարցը պիտի պարզուի :

Մոսկուայի համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթ «Փրաւտա»ն անդադար կը քննադատէ «հակակուսակցական խմբակ»ը ամէն օր նոր «յայտնութիւն»ներ հրապարակելով :

Խրուշչեւ, որուն «ետեւէն կը քալէ Բուլգանին» Չեխոսլովաքիոյ մէջ ընդունելութեանց արժանացաւ. Դշ. օր Փրակա հասնելով, Խ. Միութեան նոր «տէր»ը յայտարարեց. — «ո՛չ ոք պիտի կարենայ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Ելմտական նախարարութիւնը կը հաղորդէ, թէ հաւանաբար երկու շաբաթէն Հռոմի մէջ կը սկսին ֆրանքօ-եգիպտական ելմտական բանակցութիւնները :

Միւս կողմէ, Գահիրէի մէջ երէկ առաւօտ սկսան անգլօ-եգիպտական խորհրդակցութիւնները : Ինչպէս ծանօթ է, Անգլիացիները Եգիպտոսի մէջ ունէին գոյքեր՝ որոնք գրաւուած էին անգլօ-ֆրանսական յարձակումէն ետք : Բանակցութիւնները կը տարուին՝ այս հարցին լուծում մը գտնելու համար :

× Մինչ ՄԱԿի զինադադարի քննիչ յանձնախումբը Իսրայէլ-սուրիական նախորդ օրուան բախումին քննութիւնը կը կատարէր, նոր զինամարտ մը սկսաւ երկու թշնամիներուն միջեւ, որ տեւեց աւելի քան 9 ժամ : Իսրայէլացիները ունին զոհ մը եւ եօթը վիրաւոր :

Միւս կողմէ անպաշտօն կերպով կը հաղորդուի, թէ Սուրիոյ մէջ 400 ռուս մասնագէտներ կը գտնուին : Սուրիացիները հիւլէական զէնքեր կը գործածեն :

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷ

ԲԱԽՈՒՄՆԵՐԸ ԵՒ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Մինչ Ալժերիոյ հարցին շուրջ պաշտօնական եւ վերջնական կարծիքներ կը յայտնուին Ֆրանսայի Հանր. Նախագահ Քոթիի կողմէ եւ ալժերիական մամուլը խանդավառութեամբ կ'արձանագրէ Ֆրանսայի ուժեղ դիրքը՝ ապստամբները կը շարունակեն մահ ու աւեր սփռել ամէն կողմ : Ֆրենտայի մօտերը ինքնաշարժի մը վրայ յարձակելով ըմբոստները սպաննեցին երեք Եւրոպացիներ, որոնց մէկը՝ կին : Երկու Եւրոպացիներ սպաննուած են Օրանիայի մէջ : Տիարըթի մօտերը լեգէոնականներու եւ ըմբոստներու միջեւ պատահած բախումի մը հետեւանքով հինգ զինուորականներ զոհ գացին եւ երկու ուրիշներ վիրաւորուեցան : Նետրոմայի մէջ 9 մահմետականներ մորթուած գտնուեցան : Բանակը խուզարկութիւններու ձեռնարկեց Օրանիայի մէջ ուր պատահած բախումներու հետեւանքով քառասունի մօտ ըմբոստներ սպաննուեցան :

Մայր երկրին մէջ ալ իրարու համակարծիք չգտնուող Ալժերիացիներու միջեւ զինամարտները կը շարունակուին, զոհեր եւ վիրաւորներ պատճառելով :

× Վերջին վեց ամիսներու ընթացքին, Մարոքէն եւ Թունուզէն 54.617 Ֆրանսացիներ վերադարձած են Ֆրանսա : Հայրենադարձներուն եղած է 797 միլիոն ֆրանքի օգնութիւն մը՝ պետութեան կողմէ :

× Իշխան Մուլէյ Հասան Մարոքի գահաժառանգը կարգուեցաւ իր հօր՝ Մուհամմէտ Ե.ի կողմէ :

ԱԹԷՆՔ ԱՆՏԱՐԲԵՐ Է ԱՆԳԼ. ՈՐՈՇՈՒՄԻՆ ՀԱՆԴԷՊ

Կիպրոսի հարցին վերաբերեալ բրիտանական կառավարութեան բարենորոգման վերջին որոշումը անտարբերութեամբ դիմաւորուեցաւ Յունաստանի քաղաքական շրջանակներուն կողմէ : Աթէնքի եւ Անգարայի միջեւ ստեղծուած բարեխառն մթնոլորտը Անգլիացիներուն յոյս կու տայ, որ կարելի պիտի ըլլայ խաղաղ լուծում մը գտնել, տարիներէ ի վեր քաղաքական շրջանակները յուզող այս կնճռոտ հարցին շուրջ : Հելլէն մամուլը սկեպտիկ տրամադրութիւն մը ցոյց տալով, կը հրաւիրէ կառավարութիւնը որ արթուն ըլլայ՝ որպէսզի Անգլիոյ առած նոր քայլը ստեղծուած անջրպետը աւելի չընդարձակէ :

ՄԵԾ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ֆրանսական Երկաթուղագծի Ընկերութեան նախագահը՝ Արման, յայտարարեց թէ կազմուած է մեծ ծրագիր մը, որուն շնորհիւ Մոն-Փառնասի կայարանը պիտի քանդուի եւ արդիական կայարան մը պիտի շինուի Մէն պողոտային վրայ. կայարանին գրաւած հողամասին վրայ պիտի կառուցուին շէնքեր՝ որոնք պիտի ունենան հազար յարկաբաժիններ, ինքնաշարժերու Փարիզի մեծագոյն փարքին-քը՝ որ պիտի կարենայ ընդունիլ հինգ հազար կառք եւ պանդոկ մը՝ հազար սենեակներով :

Փարիզի շրջանի կարեւորագոյն այս ծրագիրը պիտի իրականանայ յառաջիկայ ինը տարիներու ընթացքին : Առաջին առիթով՝ պիտի պարպուին կայարանին պատկանող գրաւուած հողամասերը, որմէ վերջ պիտի ձեռնարկուի աշխատանքին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԷՔԻՆԻ եւ Պիրմանիոյ միջեւ համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ՝ երկու երկիրներու սահմանագլուխին վրայ ապազինեալ գօտի մը ստեղծելու համար :

ՄԻԼԱՆԻ մէջ Յուլիս 5-8ին, տաքին հետեւանքով մեռած է 294 հոգի :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ փերոնականներու ցոյցերը կը շարունակուին : Բազմաթիւ ռումբեր արձակուած են : Ոստիկանութիւնը ձերբակալած է 17 ցուցարարներ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ դրամատուներու պաշտօնեաներուն գործադուլը կը շարունակուի, թէեւ դրամատուներուն ներկայացուած չէքերը կը վճարուին :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ակադեմիային անդամ Անտրէ Շըվրիյօն մեռաւ Փարիզի մէջ :

ՖՐԱՆՍ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ժողովին կողմէ յանձնախումբ մը պիտի երթայ Կիւյան, քննելու համար շրջանին տնտեսական վիճակը եւ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ բնակչութեան կեանքին մակարդակը բարելաւելու համար :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ եւ Խ. Միութեան միջեւ Մոսկուայի մէջ համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ : Մինչեւ 1959ի վերջը, Ֆրանսա Խ. Միութեան պիտի ծախէ 35 վայրաշարժ, որուն փոխարէն պիտի ստանայ ածուխ եւ հում նիւթեր :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ Յունիս 19ին վեց մահմետականներ իրենց զէնքերը գործածեր էին բանակին դէմ : Վեցն ալ ձերբակալուած եւ Զին. Ատեանին կողմէ մահուան դատապարտուած են :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ մէջ Ալժերիոյ հարցին քննութիւնը կը շարունակուի :

ԱՂԱ ԽԱՆԻ առողջական վիճակը վատթարացած է : Ժամէ ժամ կը սպասուի որ մեռնի : Զաւակները զինքը շրջապատած են :

ՍՊԱՆԻՈՅ Նախագահ՝ զոր. Ֆրանքօ եւ Փորթուկալի Նախագահ՝ Սալազար տեսակցութիւն մը ունեցան, որուն առանցքը գաղտնի կը պահուի : Կը կարծուի թէ դաշնակցութիւն մը պիտի կազմեն Լատին-Ամերիկայի երկիրներուն հետ :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մէջ երեւան հանուած է համայնավարական դաւադրութիւն մը : Համայնավարները կը փորձէին Ապատանի զտարանները պայթեցնել՝ երբ ձերբակալուեցան :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Ծերակոյտին Արտաքին նախարարութեան յանձնախումբը վաւերացուց միջազգային ոստիկանական ուժ մը ստեղծելու ծրագիրը :

ՃԱՓՈՆԻ դահլիճին նախարարները իրենց հրաժարականը յանձնեցին վարչապետ Քիշիի, որ պիտի կազմէ նոր կառավարութիւն մը :

ԱՄԵՐԻԿ. ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹԵՐ

ՄԱՌԵՇԱԼ ՓԵԹԷՆԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

●

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարութիւնը Կիրակի օր (Յուլիս 7) լոյս ընծայեց 900 էջերէ բաղկացած հատոր մը, որ կը պարունակէ դիւանագիտական փաստաթուղթեր՝ 1940 Յունիս-Դեկտեմբերի շրջանին Միացեալ Նահանգներու եւ Վիշիի կառավարութեան ունեցած յարաբերութեանց շուրջ :

Այս փաստաթուղթերուն համաձայն, կը թուի թէ 1940 Յունիսին ստորագրուած զինադադարի վաղորդայնին, Փեթէնի կառավարութեան կարգ մը անդամներուն կողմէ յայտնաբերուած տեսութիւնը՝ Անգլիոյ դէմ վերջնական մեկնակէտ մըն էր : Ռուզվելթն ու Քորտել Հըլը արջօրէն կասկածի ենթարկեցին «Ատանցք»ի կողքին Անգլիոյ հանդէպ դիրք բռնելու Վիշիի թաքուն նպատակը :

1940 Յուլիս 29ին, փոխ-վարչապետ Լաւալ, ամերիկեան դեսպանատան գործակատարին յայտարարած էր, որ «կը փափաքէր Անգլիոյ պարտութիւնը» : Մեծըն Բրիտանիոյ կը վերագրէր Ֆրանսայի դժբախտութիւններուն մեծ մասը, դատապարտելով զայն իբրեւ «խաբեբայ, անպատասխանատու եւ յիմար» : Հետեւանքը ան եղաւ, որ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարը՝ Հըլ, Լաւալը կոչեց « Հիթլէրի դաշնակից» : Ֆրանսայի փոխ վարչապետը Ամերիկայի աչքին՝ Հիթլէրի եւ Մուսոլինիի ձեռքին գործիք էր : Բացատի, ան սնդած էր «Միացեալ Նահանգներու հանդէպ իր ունեցած հիացումին եւ բարեկամութեան» վրայ :

Լաւալ նոյնիսկ ամերիկեան կառավարութեան լուսաբանութիւն մը տուած էր ֆրանքեւղերման գործակցութեան շուրջ եւ առաջարկած՝ Ամերիկա-Եւրոպա ապագայ համագործակցութիւն : Լաւալ գրած է նաեւ թէ 1931ին, երբ Միացեալ Նահանգներ կը գտնուէր, խորհած էր «որ եթէ երիտասարդ ըլլար՝ ամերիկեան հըպատակութիւնը պիտի ընտրէր» :

Ըստ երեւոյթին սակայն, այս բոլորին հետ Ֆրանսայի փոխ-վարչապետը չէ կրցած համոզել ամերիկայի դիւանագէտները : Գործակատար Մաթիւս, 1940 Նոյեմբերին իր կառավարութեան կը տեղեկացնէր, թէ պարապ տեղը աշխատած էր Լաւալը համոզել, որ «Միացեալ Նահանգները վստահութիւն չունէին Հիթլէրի վրայ» եւ կը հաւատային Անգլիացիներու յաղթանակին, ընդհակառակն, ան դիրք ճշդած է .— «Ֆրանսայի եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ բացուած փոսը պիտի մնայ այնքան ատեն, որ Լաւալի ազդեցութիւնը կը մնայ Վիշիի մէջ» :

Ռոպէր Մըրֆիի յանձնած մէկ տեղեկագիրէն կը պարզուի, թէ Լաւալ ուղղակի դիրք էր ճշդած Միացեալ Նահանգներու դէմ եւ նկատի չէր առներ ամերիկեան կարծիքը :

Ամերիկայի դիւանագէտին տեղեկագրին մէջ կը պարզուի նաեւ ծովակալ Տարլանի հակաբրիտանական զգացումները : 1940 Յուլիսին, Տարլանի համար « անգլիական ծովուժը նոյնքան խաղի եկած էր, որքան ֆրանսական բանակը» : Ծովակալը նոյնիսկ յայտարարած է, թէ «Անգլիոյ ամբողջական պարտութիւնը՝ Գերմանացիներու կողմէ, պիտի վերջանայ հինգ շաբաթէն» : Մերս-էլ-Քէպիրի վրայ կատարուած անգլիական յարձակումին անդրադառնալով, Տարլան անարգական արտայայտութիւններ ունեցած է Մեծն Բրիտանիոյ հանդէպ .— « Զըրչիլ, գինով մը ...» : Մաթիւսի տեղեկագրին մէջ, Լաւալի եւ Տարլանի ունեցած ազդեցութիւնէն դատելով, կը պարզուի թէ Ֆրանսա «քանի մը տարուան գրաւման տաժանելի շրջանէն վերջ, Եւրոպայի իրադարձութեան ղեկավարութիւնը կրնար ստանձնել » :

Ընդհակառակն, Մառեշալ Փեթէն, Անգլիոյ հանդէպ չեշտուած կիրք չունէր եւ այդ պատճառով, ամերիկայի գործակիցներուն համակրանքը շահած էր : 1940 Նոյեմբերին Արտաքին նախարարութեան յանձնուած Միացեալ Նահանգներու գործակալին մէկ յուշագիրը կը ճշդէ, թէ Փեթէն «միակ մարդն է, որ արժանի է խօսելու Ֆրանսայի անունով . Ֆրանսացիներն ալ իրենց վստահութիւնը միայն անոր ընծայած են » : Փեթէն, որ Միացեալ Նահանգներէն օգնութիւն խնդրած էր քաղաքացիներու եւ բանտարկեալներու համար, այս առիթով ճշդած էր, որ « Ֆրանսա պէտք է մաղթէ Անգլիոյ յաղթանակը», աւելցնելով .— «Զեմ սիրեր Անգլիացիները եւ Ֆրանսան պիտի պաշտպանեմ անոնց դէմ : Սակայն անոնց յաղթանակը աւելի նախընտրելի է Ֆրանսայի համար, քան՝ Գերմանիոյ յաղթանակը» : Կը թուի թէ, այդ շրջանին Փեթէն յուսալքուած էր Գերմաններէն եւ ըսած Մաթիւսի .— «Գուցէ զիս բանտարկեն : Բայց ոչ մէկ քայլ պիտի առնեմ՝ որ աչքաւ բերէ Ֆրանսայի պատուին » :

Հակառակ անոր, որ Ռուզվէլթ ծովակալ Լիհէի թելադրած էր «մառեշալ Փեթէնի հետ կարելի եղածին չափ լաւ յարաբերութիւններ մշակել», արժանապատուութեան հարցը պիտի գար մեղմացնել Սպիտակ Տան եւ Օթէլ տիւ Փարքի հաղորդակցութեանց մթնոլորտը :

Յուլիս հինգին, Մերս էլ Քեպիրի ռմբակոծումէն ետք, Փեթէն բազմաթիւ էջերէ բաղկացած նամակ մը գրկած է նախագահ Ռուզվէլթի, դատապարտելով Անգլիացիներու ընթացքը՝ ֆրանսական ծովուժին հանդէպ : Քանի մը օր վերջ Փեթէն ստացաւ նամակին պատասխանը, ուր կ'ըսուէր, թէ նախագահ Ռուզվէլթ «հետաքրքրութեամբ» կարդացած է իր նամակը :

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարութեան հրատարակած մեծադիր հատորը 1940 Յունիս-Դեկտեմբերի շըրջանին պատահած դէպքերը հետեւեալ ձեւով կ'արտայայտէ .—

1) Ֆրանսայի ամբողջական գրաւումէն քիչ առաջ, դեսպան Պիւլիթ խնդրած էր Ռուզվէլթէն, որ ամերիկեան ծովուժը ղրկէ Միջերկրական եւ ամերիկեան նաւ մը՝ Պոռտօ, որպէսզի առնէր Պանք տը Ֆրանսի եւ Պելժիոյ պահեստի ոսկիները : Ժորժ Մանտէլի առաջարկին վրայ, նոյնպէս Ամերիկայէն ուզած էր 5-10 հազար գնդացիր, Փարիզի ոստիկաններուն համար, կարենալ դիմադրաւելու համար համայնավարական խլրտումները :

2) 1940 Դեկտեմբերին, Վիշիի Կրթական նախարարին միջնորդութեամբ, Ֆրանսայի վարչապետը Փեթէնի առաջարկած էր վեց քանատական զօրաբաժիններ՝ Թունուզ, Ալժերիա եւ Մարոք ղրկելու համար, որպէսզի օգնեն ֆրանսական կառավարութեան՝ Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ դէմ պատերազմը շարունակելու, պայմանաւ որ ֆրանսական կառավարութիւնը իր կեդրոնը փոխադրէր Հիւս. Ափրիկէ : Կրթ. նախարար Շվալիէի վկայութեամբ, որ նամակը յանձնած է, Փեթէն անմիջապէս այրել տուած է փաստաթուղթը, յայտարարելով. — «Ես անանկ բան չստացայ » :

3) 1940 Նոյեմբերին Զըրչիլէն իմանալով, որ Ֆրանսա կը մտածէր Տաքարէն եւ Քազապլանքայէն քշել Ժան-Պար եւ Ռիշըլիէօ նաւերը, Ռուզվէլթ դիւանագիտական ճամբով առաջարկած է որ երկու նաւերը ծախեն Միացեալ Նահանգներու : Փեթէն վստահեցնելով որ այդ նաւերը Գերմանացիներու ձեռքը պիտի չանցնին, պատասխանած է .— « Ես չեմ կրնար ծախել այդ նաւերը, նոյնիսկ՝ եթէ ուզեմ : Զինադադարի պայմանները ինծ կ'արգիլեն : Առանց անոր ալ, Գերմանացիները թոյլ պիտի չտան արդէն : Մենք տկար ենք » :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

●

Յունիս 30ին, Կրընոպլի Կապոյտ Խաչի տարեվերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսն է :

Ազգապահպանման բծախնդիր, գիտակից, սրտցաւ Հայեր, եկած են իրենց համակրանքն ու քաջալերանքը բերելու տեղական Կապ. Խաչի այս ձեռնարկին : Եկած են անոնք՝ հայ մանուկն ու հայ դպրոցը քաջալերելու գիտակցութեամբ . ու նկատի չեն ունեցած, ոչ օրուան հեղձուցիչ օդը, եւ ոչ ալ իրենց կիրակնօրեայ հանգիստը՝ աւելի «հաճելի» ձեւով անցընելու մտահոգութիւնը :

Վարագոյրը կը բացուի, բեմին վրայ է դպրոցի աշակերտութիւնը, կարգապահ եւ հնազանդ : Հանդէսը կը սկսի մանկական զոյգ խմբերգներով : Տիկին Միքայէլեան, ներկաներուն ուղղուած իր շնորհակալութեան խօսքէն վերջ՝ կուտայ պատկերը դպրոցական տարեշրջանին » : Կը յորդորէ ծնողքները որ գուրգուրան հայ դպրոցին վրայ, եւ իրենց զաւակները կանոնաւորաբար ղրկեն դպրոց :

Ներկաները խանդավառանքով եւ ուշադրութեամբ հետեւելով օրուան յայտագրին, լսելով փոքրիկներուն խմբերգներն ու արտասանութիւնները, տրամախօսութիւնները, զաւեշտներն ու խմբական պարերը, համոզուեցան թէ՝ Կ. Խաչի դպրոցի ուսուցչուհին՝ Տիկին Միքայէլեան, քանի օրեր, շաբաթներ սիրտ մաշեցուցած է, պատրաստելու համար մանկական այս կոկիկ, գեղեցիկ հանդէսը :

Սրտով եւ համոզումով ըսուած, գնահատանքի այս քանի մը խօսքերը, թող մեր ազնիւ ընկերուհիին համեստութիւնը չվիրաւորեն : Տարեվերջի քննութեան ներկայ անձնաւորութիւնները, «Մանուկներու օրուան» եւ այս վերջին հանդէսին ներկայ հասարակութիւնը, աշակերտներու ծնողքները, ու մանաւանդ Կապ. Խաչի վարչութիւնը՝ որ շատ մօտէն հետեւած է իր անձուէր գործունէութեան . խղճի բարոյական պարտք մը կատարած ըլլալու գիտակցութեան ըմբռնումով է որ կ'ըսեն հրապարակաւ իրենց գնահատանքի խօսքը :

Բայց, ի՞նչ ըսել, եւ ինչպէս նկարագրել մեր փոքրիկ դերակատարներուն ունեցած բեմական յաջողութիւնները : Անո՞ւն տալ, բայց ո՞ր մէկինը : Անարդար եղած կ'ըլլայինք եթէ փորձէինք մէկը միւսէն զանազանել : Բոլորն ալ Հայու իմաստուն ճակատով, խոհուն աչքերով, ժիր ու կայտառ, պատասխանդիր հայկականներ՝ ոչ միայն իրենց ուսուցչուհիին խղճմիտ աշխատանքն արդարացուցին, այլ նաեւ ներկայ եղող իրենց ծնողքներուն յուզումի եւ գոհունակութեան պահեր ապրեցուցին :

Դպրոցական տարեշրջանի, մրցանակաբաշխութեան պահն է : Կ'արժէ տեսնել տղոց ժիր ու աշխոյժ կեցուածքը, եւ լսել ներկաներուն խանդավառանքի յուզիչ արտայայտութիւնները : Քաջալերելու համար տղոց մէկ տարուան ջանքերը, սովորականէն շատ աւելի թուով աշակերտներ կը ստանան զանազան պարգեւներ :

Ինչպէս տարեվերջի քննութեան օրը, այս անգամ եւս ընդհանուր աշակերտութեան կողմէ կը ներկայանան երեք ժըրտաղէմ աղջնակներ . Մ. Քէհիրեան, Ս. Ալիքեան բոնած մէկ, մէկ ծաղկեփունջ . իսկ Ս. Աբրահամեան կը կարդայ գեղեցիկ ուղերձ մը, արտայայտելով, իրենց երախտագիտական զգացումները, նաեւ գգջումը իրենց չարութեան պահերուն :

Ամբողջ մէկ տարի, աշակերտ եւ ուսուցչուհի աշխատած են միասին, յայտնի է որ իրենց միջեւ ստեղծուած է հոգեկան որոշ կապ : Աշակերտի եւ դաստուի միջեւ ստեղծուած հոգեկան այդ կապը՝ անպայման մեծապէս նպաստեց, որ մեր դպրոցը բոլորէ արդիւնաւոր տարեշրջան մը : Ոչ միայն տարւոյ կէսին դպրոցէն հեռացողներ չունեցանք, այլ նաեւ նոր արձանագրուողներ եղան :

Ընկերուհի մը, վարչութեան գնահատանքի զգացումներուն թարգմանը ըլլալով, գեղեցիկ ինքնահոս գրիչ մը կը նուիրէ, Կ. Խաչի կողմէ Տիկին Միքայէլեանին : Իսկ մեր անձնման, ազնիւ ժողովուրդը, ոչ միայն իր ներկայութեամբ եւ բուռն ծափերով կը քաջալերէ օրուան փոքրիկ դերակատարները, եւ նուէր ըստացող յառաջադէմ աշակերտները, այլ նաեւ ի նպաստ դպրոցին իր սրտաբուխ ու առատաձեռն նուէրներով (նուիրատուներու ցանկն առանձին) ուզեց անգամ մը եւս հաստատել թէ՝ ուր կայ իր սրտին խօսող աշխատանք, ներկայ է հոն, չխնայելով իր նիւթական ու բարոյական աջակցութիւնը :

Չվիրաւորելու համար, ոեւէ մէկին ազգային զգացումները, պիտի չտանք նաեւ անունները բոլոր անոնց՝ (ընկեր կամ համակիր) որոնք իրենց սիրայօժար մասնակցութեան բաժինը բերելով, աշխատեցան վարչութեան կողքին՝ նպաստելով հանդէսի նիւթական ու բարոյական յաջողութեան : Որովհետեւ ճանչնալով զիրենք, գիտենք թէ իրենց բերած աշխատանքի բաժինն եղաւ նոյնքան սրտաբուխ, որքան նիւթապէս իրենց մասնակցութիւնը լայնօրէն բերող հայրենակիցներունը :

Մանկական այս հանդէսին առիթով, բեմին վրայ երեւցած փոքրիկները, վերջին պատերազմի թուականէն միայն հաշուած . մեր համեստ դպրոցի չորրորդ բերքն է արդէն : Եւ այդ դպրոցը տարի-

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

●

Ա. ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՅԼԵՐԸ

Եթէ հասակին կարճութեանը համար հոգ ընէր, դեռ կարելի էր հասկնալ . բայց այդ մասին չէր մտահոգուեր . ճակատութիւնն էր որ զինքը կը տառապեցնէր » :

×

Գալուստ Կիւլպէնկեանի հայրն ու մայրը, Սարգիս եւ Տիրուհի Կիւլպէնկեաններ, Հայ էին . ազգ մը, որուն անուան հետ դարերէ ի վեր կապուած է «ջարդ» բառը : Գալուստ ծնաւ արհաւիրքի եւ տեւական վտանգի շրջանի մը մէջ եւ դարմանալի թող չթուի թէ զգուշ եւ կասկածամիտ էր ամէն մարդու, նոյնիսկ իր ազգականներուն հանդէպ : Ամէնէն ճարպիկ եւ խելացի Հայերն են միայն, որ կրցան վերապրիլ :

1853ին, Կլատսթոն առաջին անգամ ըլլալով անգլիական հանրային կարծիքին ուշադրութիւնը կը հրաւիրէր Օսմանեան Կայսրութեան մէջ ապրող Հայերու անտանելի կացութեան վրայ : Այդ թուականէն ի վեր, Թուրքիոյ մէջ ապրող չորս միլիոն Հայերէն երեք միլիոնը բնաջնջուեցան :

Սարգիս Կիւլպէնկեան այն հազուագիւտ Հայերէն էր, որ փրկուեցաւ եւ դժբախտ ճակատագիրը յաղթահարեց : Կեանքի ասպարէզը նետուեցաւ Կեսարիոյ մէջ, որպէս մանր առեւտրական, բայց քիչ ատեն վերջ դարձաւ ոուսական քարիւղ ներածող պոլսարնակ մեծ վաճառական : Իր գործակալներուն միջոցաւ կը գրաւէր նաեւ Միջագետքի մէջ սուլթանական անձնական ստացուածքներու եկամուտները գանձելու գործով :

1880ական թուականներուն, Կիւլպէնկեանները, դրամի շնորհիւ, որոշ դիրք մը ստեղծած էին իրենց համար՝ Պոլսոյ բարձրագոյն շրջանակներէն ներս : Այդ տարիներուն Կ. Պոլիսը Լոնտոնի, Փարիզի, Վիէննայի եւ Ս. Պետերսպուրկի հետ աշխարհի հինգ մեծագոյն մայրաքաղաքներէն մէկն էր : Պոլսոյ բարձր դասը կիրթ, լուսաւորեալ, սակայն կեղծ ու բամբասող, զանազան մեքենայութիւններ նիւթող ընկերութիւն մըն էր, որ կ'ապրէր կայսերական փտած շրջափակին մէջ : Սուլթանն ու իր փաշաները կ'ապրէին շնորհիւ Հայերու, Հրեաներու, Յոյներու եւ այլ օտարականներու գործունեայ նըկարագրին, որոնք իրենց ձեռքին կեդրոնացուցած էին երկրին տնտեսական կազմակերպութիւնը . Թուրքերը չէին դիջաներ կամ անկարող էին այդ գործերով զբաղելու :

×

Երկրին ամբողջ սիստեմը հիմնուած էր «պախշիշ»ի սկզբունքին վրայ : Իւրաքանչիւր Թուրք նախարար կամ պաշտօնատար իր որոշ սակը ունէր : Որեւէ գործ յաջողցնելու համար, պէտք կ'ըլլար պաշտօնեաներու եւ պաշտօնատարներու ամբողջ հոյլի մը դրամ կերցնել : Եթէ տրուած « պախշիշ »ը շատ ըլլար, կրնային խորհիլ թէ դիմում կատարողը՝ պետութիւնը չափազանցեալ կերպով կը կողոպտէ :

Իսկ եթէ քիչ ըլլար, «պախշիշ» ստացողները կրնային վիրաւորուած զգալ : Եթէ, սխալմամբ, պէտք եղածէն աւելի «պախշիշ» տրուէր ստորադաս պաշտօնեայի մը, իր պետերը կրնային դէչ տրամադրուիլ : Ամբողջ ճարպիկութիւնը կը կայանար «ճիշդ պէտք եղած չափով դրամ կերցնելուն մէջ : Գալուստ Կիւլպէնկեան կրցաւ հակայաքայլ յառաջ երթալ այս փտած ընկերութեան մէջ, որովհետեւ « պախշիշ »ի հարցին մէջ մասնաւոր հոտառութիւն ունէր, գիտէր թէ որուն ինչքան պէտք է կերցնել . գիտէր նաեւ թէ «պախշիշ» տալու ամէնէն յարմար պահը ո՞րն է :

Արտաքին ձեւերը պէտք էր յարգուէին՝ Ուրեմն, պոռչեալ պահուն, խնդրարկուն ձեռքերը կուրծքին վրայ խաչաձեւ ծալլած, պէտք է խոնարհութիւններ ընելով յառաջանար դէպի նախարարը՝ առանց այս վերջինին դէմքին նայելու :

ՐԱԼՖ ՀԻՒՎԻՆՁ

(4 Շար.)

ներ շարունակ այս փոքր գաղութին մէջ ջանաներով կանգուն պահող կազմակերպութեան անդամուհիներու անձնուէր գործունէութեան օրինակը՝ հայ կնոջ գոհաբերումի, նուիրումի հոգիին ցայտուն ապացոյցը :

Որպէս հայ կին, մեր սիրտը կ՚ուռի, որովհետեւ մեծ է մեր գոհունակութիւնը, երբ կը մտածենք թէ աշխատելու այս ձեւը՝ միայն Կրընոպլի յատուկ չէ : Ուր կայ ափ մը հայութիւն, հոն՝ պաղթահայ կանայք այս միութիւնն ունի, բուռ մը համեստ կիներ, որ կը գործեն լուռ ու մնջիկ :

Թող ներուի մեզի սակայն, եթէ պահ մը մոռնալով մեր հայ կին եւ խաչուհի ըլլալու հանգամանքը. ապատօրէն կ՚արտայայտուինք հայ կնոջ հանրային գործունէութեան մասին, վեր առնելով անոր զոհաբերութեան ոգին :

Թող չկարծուի սակայն, թէ կը մոռնանք ու երախտիքով չենք յիշեր, այրերու եւ մեր բարի ու ազնիւ ժողովուրդին մեզի ընծայած նիւթական ու բարոյական աջակցութիւնը : Զենք մոռնար նոյնպէս հանրութեան մեզի եւ մեր գործին հանդէպ ցոյց տուած համակրանքն ու վստահութիւնը՝ որ ոչ միայն մեզի կ՚ըլլայ զօրավիգ, այլ նաեւ կը ներշնչէ մեզի քաջութիւն եւ ինքնավստահութիւն, միշտ յառաջանալու եւ գործելու :

Հանդէսէն մէկ շաբաթ առաջ, տեղի ունեցան մեր համեստ դպրոցի տարեվերջի քննութիւնները, որուն ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ ներկայ եղան գաղութիս մէջ գոյութիւն ունեցող զանազան կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները, եւ հայ դպրոցով հետաքրքրուող Տիկիններ եւ պարոններ, թուով տասնեւհինգ հոգի :

Ներկաները մեծ ուշադրութեամբ հետեւելով տղոց քննութեան, հաճոյքով նրկատեցին որ տղաքը ոչ միայն ամբողջ տարին լաւ են աշխատած, այլ նաեւ մասնաւոր ջանք էին տարած յաջող քննութիւն տալու համար : Սրտանց կը շնորհաւորենք զիրենք, եւ սիրով ու գուրգուրանքով կը համբուրենք բոլորն ալ, հայու իրենց իմաստուն, անուշ աչքերէն, որովհետեւ իրենց տուած քննութեան արդիւնքը, եղաւ սպասուածէն շատ աւելի յաջող, եւ մեծապէս խանդավառեց ներկաները, ու հոգեպէս վարձատրեց իրենց ուսուցչուհիին մէկ տարուան տքնաջան աշխատանքը :

Ներկաներէն ազգ. միութեան քարտուղար Պ. Միքձեան, Մանուկեան եւ Սիսլեան գնահատանքի ջերմ բառերով, իրենց գոհունակութիւնը յայտնեցին տարուած աշխատանքին եւ ձեռք ձգուած սքանչելի արդիւնքին համար : Ներկաներու գնահատանքի արտայայտութիւնը սակայն, չմնաց միայն խօսքի սահմանին մէջ : Ազգ. Միութեան ի նպաստ դպրոցին վրան 7000 ֆրանքի նուիրատուութեան գեղեցիկ օրինակին հետեւեցան նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ. երկու հազար ֆրանք, ինչպէս նաեւ շատեր : (Նուիրատուներու ցանկն առանձին) վարչութիւնը ներկաները պատուասիրեց զովացուցիչ ըմպելիներով :

Յաճախ կը մեղադրենք ծնողները, անոնց անտարբերութեան վերագրելով, տղոց անկանոն եւ կամ տարուայ կէսին դասընթացքներէն հեռանալուն պատճառը : Իհարկէ ոչ ոք կը ժխտէ, որ ծնողներու աչալուրջ հսկողութիւնն ու հետաքրքրութիւնը, ոչ միայն կը նպաստէ իրենց զաւակներու յառաջդիմութեան, այլ մեծապէս կրնայ դիւրացնել դաստատուին գործը :

Բայց ինչո՞վ բացատրել սակայն, իր նոյ զաւակներու հայեցի դաստիարակութեան սրտանց ցանկացող ընտանիքներու պզտիկներուն, տարւոյ կէսին դպրոցը ձգել հեռանալու, եւ կամ ծնողքի սաստի վախէն անկանոն յաճախող աշակերտներու պարագան :

Կը կարծենք թէ, հոս կը սկսի եւ կըլլկին հոս պէտք է փնտռել դաստատուին մանկավարժական կարողութիւնը՝ եւ իր պաշտօնին համապատասխան ցոյց տուած նուիրումի, զոհաբերումի ոգին : Եւ մէկը, եւ միւսը, բարոյական անհրաժեշտ զէնքեր են, մանուկին հայ լեզուին հանդէպ ունեցած անտարբերութիւնը չահագրգռութեան վերածելու եւ զինքը հայ լեզուին, ու հայ դպրոցին կապելու :

Եթէ կան դաստատուներ, որոնք գործին կը մօտենան «Պաշտօնս խոնիփալ է» էի հոգեբանութեամբ. պարզապէս խաբած կ՚ըլլան, ոչ միայն իրենց խնամքին յանձնուած աշակերտներու ծնողքներն, ու դպրոցապատկան մարմինները, այլ նաեւ բարոյապէս պարտաւոր եւ պատասխանատու կը մնան իրենց Հայու խղճին առջեւ ...

Որովհետեւ մեր զաւակներու հայեցի կրթութեան տեսակէտէն, կորսուած տարին չէ կարելի փոխարինել : Մինչեւ տասնեւհինգ տարեկան, եթէ յաջողեցանք իրենց մէջ հայու կայծն արծարծել ու զիրենք հայութեան կապել, շատ բարի : Անգամ մը որ այդ տարիքն անցաւ, ուշ է արդէն. որովհետեւ այլասերումի աւերն իր ակօսներն արդէն բացած կ՚ըլլայ անոնց հոգիներուն մէջ ...

Մենք գիտակցաբար պարզ թղթակցութեան մը սահմաններէն դուրս եկանք, որովհետեւ հաւատացած ենք, որ մեր ներկայ պայմաններուն մէջ, շաբաթական դասընթացքներու այս համեստ ձեռնարկը՝ իր տեղն ու դերը ունի, օտար ափերու վրայ հասնող սերունդներու հայեցի դաստիարակութեան տեսակէտէն : Նոյն իսկ այն պարագային մէջ, երբ կարելիփոխելըլայ, այս գաղութն օժտել երկրորդական վարժարաններով : Այս նկատումներով ալ մեզի համար, անըմբռնելի կը մնայ, որ մեր պատասխանատու մարմիններն ու դէմքերը՝ երբեք ալ անհրաժեշտ կարեւորութիւնը չեն ընծայած, ազգային տեսակէտով, այս շատ կարեւոր հարցին, եւ դպրոցական խնդիրը մնացած է տեղական ուժերու հայեցողութեան, եւ հետեւաբար պատահականութեան :

Մխիթարական պիտի ըլլար մեզի յուսալ, որ օր մը՝ այս ձեռնարկը հիմնականօրէն պիտի կազմակերպուի. զայն դարձնելով ազգապահպանման իրական եւ ոչ թէ խաբուսիկ ազդակ մը :

Ա. ՍԻՍԼԵԱՆ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

«ՁԳՈՒՇԱՑԷՔ, ԱՂՋՆԱԿՆԵՐ»

●

Ֆրանսական թերթերը վերջերս բաւական խօսեցան Իվ Ալլէկրէի վերջին ժապաւէնին մասին : Պատճառը այն էր որ գրաքննիչ յանձնախումբը դէմ էր այսպիսի գործի մը հրապարակ ելլելուն :

Այսուհանդերձ կրթական նախարարը արտօնեց ժապաւէնին ցուցադրութիւնը, պայմանաւ որ անպատշաճ նկատուած պատկերները կրճատուին : Ահա այս մըկրատուածժապաւէնն է զոր տեսայ : Ժապաւէնին անունը «Մէֆիէ վու Ֆիյէթ» այսինքն «Զգուշացէք աղջնակներ» ըլլալով, կրնաք վայրկեան մը ենթադրել թէ պիտի տեսնէք մանկունակ աղջնակներ, որոնք վատ մարդոց ձեռքն իյնալով պիտի սայթաքին : Բայց անոնց փոխարէն կը տեսնէք այնպիսի «աղջնակներ». որոնք սայթաքելու բոլոր ստորոգելիները ունենալով որեւէ պատճառ չունին զգուշանալու :

Եթէ ուրեմն մէկը կայ զգուշացնելու, այն ալ հասարակ հանդիսատեսն է, որ խաբուելով ժապաւէնին անունէն, կրնայ բարոյական իմաստ մը վերագրել անոր : Բայց բարոյական իմաստ ոչ միայն չկայ ժապաւէնին մէջ, այլ եւ նոյնիսկ կը կասկածիմ որ բեմադրիչը երբեւիցէ ունեցած ըլլայ իր մտքին մէջ :

Ցամենայն դէպս ձեռնարկը յաջողած է, քանի որ մարդիկ պիտի վազեն այս ֆիլմը տեսնելու : Ոմանք, միամիտներ, դեռատի աղջիկները զգուշացնելու կերպերը սորվելու համար, իսկ ուրիշներ, այս ֆիլմին շուրջ եղած աղմուկէն հետաքրքրուած :

Գանք նիւթին : Աւազակներու եւ պոռնիկներու միջավայրի մը մէջ, երկու հակամարտ խմբակներ իրարու հաշիւ կը մաքրեն զէնքերով եւ դաշոյններով : Այս արիւնոտ հաշուետուութիւններուն ազդեցութիւնը թեթեւցնելու համար, բեմադրիչը, երբեմն ձեզի կը հրամցնէ կիներու մերկացումի արարողութիւններ, որոնք սթրիփ – թիզ անուան տակ Ամերիկայէն Եւրոպա ղրկուած «արուեստի» նմոյշներ են :

Ժապաւէնը աւելի համեմելու համար՝ բեմադրիչը այս վաւաշոտ շրջանակին մէջ մտցուցած է պատուախնդիր դեռատի կին մը : Տեսէք թէ ինչպէ՞ս : Երիտասարդ կինը, — որուն դերը ստանձնած է խօսլացի դերասանուհի Անտոնելլա Լուալտի, — ակամայ վկայ կը հանդիսանայ ոճիրի մը : Հակամարտ խումբերէն մին, օգտագործելու համար այս վկան, զայն կ՚առեւանգէ եւ պատանդ կը պահէ իր մօտ :

Բոլորս ալ գիտենք, — շատ մը ֆիլմերու մէջ տեսած ըլլալով, թէ այսպիսի պարագաներու մէջ առեւանգուած կնոջ ամուսինը կամ սիրականը իրար կ՚անցընէ աշխարհը, եւ վերջապէս յաղթական դուրս կ՚ելլէ :

Բայց Իվ Ալլէկրէն այս առեւանգումը սարքած է որոշ նպատակով : Իրեն համար կարեւորը այն չէ, թէ կնոջ ամուսինը գտնէ իր առեւանգուած կինը : Կարեւորը, ինչպէս ըսի, պատմութիւնը համեմելն է : Ահա այս պատճառաւ մեր դեռատի կինը վատ մարդոց կողմէ զանազան փորձութեանց կ՚ենթարկուի : Մարդիկ կ՚աշխատին զայն պոռնկացնել, նախ անուշութեամբ, յետոյ ապտակներով եւ վերջապէս բռնաբարելով : Այս արարողութիւնները, Իվ Ալլէկրէն գլուխ հանած է մեծ ճարտարութեամբ : Մեծ յուզումներ սիրողներուն համար, ընդունինք որ այսպիսի տեսարաններ պոհացում կուտան :

Նպատակս չէ ժապաւէնին գործողութիւնները պատմել, բայց ըսեմ այսքանը, թէ լի է մարդասպանութիւններով, շառաչուն ապտակներով, կնոջական մերկամարմին պատկերներով եւ կեղծ բարոյախօսութեամբ : Մէկ խօսքով սատիզմով :

Այս ֆիլմին նիւթը առնուած ըլլալով Ճէյմս Հէտլի Չէյզի մէկ գործէն, պէտք չէ զարմանալ որ սատիզմը այնչափ լայն տեղ գտած ըլլայ ֆիլմին մէջ : Չէյզ արդէն ծանօթ է, այդ մարզին մէջ ունեցած իր յատկութիւններով : Բայց կը զարմանամ որ Իվ Ալլէկրէն, որ տրամայի մէջ բացառիկ յատկութիւններ ցոյց տուած էր իր մէկ գլուխ գործոցով (Մանէժ), այս նոր գործով կը փորձէ մարդոց սեռային զգացումներուն վրայ ազդել, հետաքրքիր դարձնելու համար իր դերը :

Բեմադրութիւնը վարժ է : Դերակատարներուն մէջ Րոպէր Հոսէինը, կանկսթէրի դերին մէջ, ամէնէն շատ կը մօտենայ Չէյզի հերոսներուն : Միշէլ Քորտու շատ լաւ է պոռնիկի դերին մէջ (առ ի գիտութիւն ըսենք որ կինն է Իվ Ալլէկրէին) : Անտոնելլա Լուալտին, պատուաւոր կնոջ դերին մէջ, համոզիչ խաղարկութիւն ունի : Ժան Կավէն, Ժէրար Ուրի, Փիէր Մոնտի, լաւ պատկերացուցած են «միջավայրի» մարդոց տիպարները :

Այս ժապաւէնը արգիլուած է 16 տարեկանէն վար պատանիներուն : Այս իսկ պատճառաւ վստահ եմ որ շատեր, նոյնիսկ «արգիլուածները», պիտի վազեն այս ֆիլմը տեսնելու : Անոնց համար ես ալ իմ կարգիս կ՚ըսեմ. «Զգուշացէք աղջնակներ» :

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ծանօթ բժիշկներէն Տօքթ. Գ. Թապուրեան կառավարութեան կողմէ պարգեւատրուած է Մայրիներու Ա. կարգի շքանշանով :

«ՔԱՐԷՆ ԵՓՓԷ» ճեմարանին (Հալէպ) տարեվերջի հանդէսը տեղի ունեցած է Յունիս 30ին, հովանաւորութեամբ Բերիոյ Առաջ. Ղեւոնդ արք.ի : Երկու հազարէ աւելի բազմութիւն մը ներկայ եղած է : 12 տղաք ու աղջիկներ վկայական ըստացած են :

ԸՆԿ. Մ. ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ Յունիս 28ին Աթէնքի արուարձաններէն Գոքինիայի մէջ բանախօսութիւն մը տուած է :

ՓՈՔՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Քոլոմպի Վիկթոր Հիւկօ Թաղային նախակրթարանին Բ. դասարանի 43 աշակերտներու մէջ առաջին հանդիսացած է «պատուոյ մրցանիշով» փոքրիկն Արման Երանեան 9ուկէս տարեկան :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ «Հրաշագործ Հայը» հրատարակութիւն Խօվան, Պէյրութ : Գին՝ 200 ֆրանք : Դիմել հեղինակին. — 52, rue du Strasbourg, Vincennes (Seine) :

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ, թատերգութիւն մէկ արար, հեղինակ Գրիգոր Վահան, տպագրութիւն Արաքս (Փարիզ : Գին 250 ֆրանք, հասցէ՝

Mr. J. LATIFIAN,
34, Rue de l'Amiral Mouchez PARIS (14).

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (87)

ԵՐԿՈՒՆՔ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԸ.

●

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

Բայց մի՞թէ կարելի էր զքեզ տեսնել, զքեզ ճանչել եւ զքեզ չսիրել : Իմ խեղճ սիրտս կ՚ըսէր ինծ. «Աստուած տեսնել չէ շնորհեալ մարդու, բայց նա սիրել յամենայն անձէ՝ յամենայն սրտէ եւ յամենայն մտաց Աստուածային պատուիրան է. եթէ դու այդ գերմնական էակին վրայ՝ Աստուածային շնորհք կը տեսնես՝ կրնա՞ս՝ մի սիրեր, բայց որովհետեւ չես կրնար, սիրէ՝ եւ անյոյս սիրէ» : Ես գոհ էի իմ վիճակէս երբ անխօս զքեզ կը պաշտէի, գոհ էի երբ Բագրատունեաց պալատէն կը հեռանայի քու ձայնդ միայն լսելով, քու մէկ հրամանդ կատարելով, քու մէկ «Յովնան» ձայն արձակելովդ, քու երեսդ մէկ մը տեսնելով, նաեւ քղանցքդ սաուերը միայն նշմարելովս : Կ՚երթայի իմ լեռներուս գլուխը եւ առանձնութեան մէջ ժամերով, օրերով այդ յիշատակներէն կը յափրանայի եւ հրեշտակային արբեցութեամբ յերկինս կ՚ամբառնայի եւ ինծ այնպէս կը թուէր թէ մարդկանց ամէնէն երջանիկը ես եմ : Բայց իմ այս յանդըգնութիւնս, իմ չափէս վեր բարձրանալս անհաճոյ թուեցան Աստուծոյ՝ եւ զիս պատժեց. ես արժանի էի իւր պատուհասին, բայց իմ պատճառաւս երբ կը մտածէի թէ դու աննման հրեշտակ՝ դու նաեւ կը քաշէիր. դու՝ թագուհի լինելու՝ ծիրանիներու եւ բեհեզներու համար ստեղծուած, սուգի եւ բանտի կեր դատապարտեալ եւ իմ մեղացս համար, այս էր ահա որ ես իմ անձիս չէի կրնար ներել, եւ քու աչացդ երեւիլ ու թողութիւն նաեւ խնդրել չէի համարձակել :

— Գիտէի՞ր, Յովնան, իմ հոս լինելս :

— Առջի տասը տարին չէի գիտեր. երկու տարի գողի պէս կը պտտէի բոլոր Հայաստան, առանց համարձակելու անունդ ըսելէս հանել, բախտէն սպասելով որ իմանամ թէ ո՞ւր ես : Վերջը յուսահատ թողի գնացի Յունաստան եւ զինուոր եղայ հոն. տեսայ որ օտար հող զիս չուզեր ընդունիլ. դարձայ եկայ Տարօն, եւ մեր լեռներէն զիս պարտաւորեցին՝ եւ ես անօգուտ կեանք մը օգտակար ընելու համար կ՚երթայի Բագարատ իշխանին Սասնոյ գործերը կարգի դնելու : Հոն դիպուածով իմացայ թէ Արտամունչի վանքն է իշխանուհիդ :

— Եւ անգամ մը զայ մտքէդ չանցաւ :

— Պէտք է խոստովանիմ ճշմարիտը. ամէն տարի կուգայի Ծորոխի ղիմացի ափը թուփերու մէջ օրերով կը սպասէի ինչպէս կը վայելէր ինծ պէս յանցաւորի մը, եւ երբ զքեզ կը տեսնէի որ կը ճեմէիր առանձին, ես այսպէս ծունկի վրայ կը խնդրէի յԱստուծոյ որ Տիրուհիս երջանիկ ընէ : Կը փափաքէի որ ձայնդ լսեմ, բայց անիրաւ Ծորոխ այնչափ շառաչանք ունէր, որ կարելի չէր լսել : Բայց դարձեալ այն տեսութեամբ ծարաւս կ՚անցնէի եւ գոհ ու երջանիկ կը դառնայի Սասուն : Այս ամառ միայն չկրցի գալ :

— Ել Յովնան, նստէ քովս, եւ մտիկ ըրէ թէ ինչ պիտի ըսեմ :

— Ներէ Տիրուհիս, ես այս դիրքիս մէջ աշխարհիս ամէնէն երջանիկ մարդն եմ, եւ յաւիտենականութեան մէջ եթէ քու ոտիցդ առջեւ այսպէս կենայի, արքայութիւն կը դառնար այն ինծ համար :

— Բայց ես կը հրամայեմ, Յովնան, եւ դու չե՞ս հնազանդիր, ըսաւ Վասկանուշ քաղցրութեամբ, եւ ձեռքէն բռնելով նըստեցուց քովը ... : — Ես չեմ ուզեր որ իմ վրաս դրած սէրդ յանցանք համարիս. ես չեմ ուզեր որ դու աշխարհիս յիմար օրէնքները Աստուծոյ բնութեան հրամայած օրէնքներէն վեր դնես : Ես քեզ սիրեցի եւ դարձեալ կը սիրեմ եւ միշտ պիտի սիրեմ : Ես գոհ եմ ըսեմ, դու ինչ որ կ՚ընէիր, եւ մանաւանդ ինչ որ այս վերջի տարիներս ըրիր, ամէնն ալ գիտեմ. միայն քու թուփերու մէջ պարտիլդ զիս գիտելը չէի գիտեր :

(Շար.) ԾԵՐԵՆՑ

այսուհետեւ բաժանել ընկերվարական երկիրներու մեծ դաշնակցութիւնը » :

Մինչ այս մինչ այն, Մոսկուայի ձայնասփիւռը յայտարարեց, թէ Մալենկով Խաղախստանի ջրաելեկտրակայաններէն մէկուն տնօրէնը նշանակուած է .... իսկ Մոլոթով Մոսկուայէն երեք հազար քիլոմետր հեռուն կը գտնուի :

Երբեմնի Վարչապետ եւ նախկին փոխ-վարչապետ Մալենկովի աքսորին լուրը յայտնելով, Մոսկուայի ձայնասփիւռը կ'աւելցնէ թէ «հակակուսակցական խմբակին անդամները դատարան պիտի չյանձնուին » :

Առեւնին, Թրոցքին ալ Խաղախստան ճամբած էին ... :

× Յուլիս 4ին, Ռումանիոյ համայնավար կուսակցութեան քաղաքական բիւրոյէն արտաքսուած երկու անդամները Գչ. օր (Յուլիս 9) Պուքրէշի հասարակութեան առջեւ մեղադրուած են իբրեւ «հակակուսակցական եւ անջատողական խմբակի մը կազմակերպիչներ » :

Ռումանական մամուլի գործակալութիւնը լուրը յայտնելով, կ'աւելցնէ թէ այս երկու պարագլուխները «պաշտպանութիւն»ը ստանձնած էին՝ 1952ին արտաքսուած երկու «աջակողմեան մտահապաշտներուն» :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յուլիս 10) — Զոյգ ոսկի՝ 480·000, նափոլէոն 3720, դոլար 3400, անգլ. 4270, քսան տոլարնոց 16·960, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1140, տոլար 408, դոլար 97·25, պելժ. 8, լիր 0·65 :

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Անիէռ Պուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընկերական խնջոյքը Յուլիս 23ին, ժամը 21ին ընկերվարականներու սրահը 149րիս, Ավընիւ Արժանթէօյ, Անիէռ :

Կը հրաւիրուին շրջաններու կոմիտէներն ու խումբերը : Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

Տոմսերու մասնակցութիւն :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Տաքերու պատճառով Մարսէյլի Համազգայինի ճաշը յետաձգուած է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի արշաւանքի տարեդարձի առթիւ, Վիէնի կոմիտէն կազմակերպած է մեծ դաշտահանդէս մը, Յուլիս 21, կիրակի մինչեւ երեկոյ :

***

Հայ. Հերոսամարտի Օրը, Խանասորի Արշաւանքի 60ամեակին առթիւ :

21 Յուլիսին, կիրակի Շաւիլի անտառին մէջ :

***

Տէսինի Տարօն - Տուրուբերան Հայր. Միութեան մասնաճիւղի ընտանեկան մեծ դաշտահանդէսը, Օգոստոս 4ին կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Քափէ Լամարկի մօտ գոմաստ ծառաստաններուն տակ :

Մանրամասնութիւնք յաջորդով :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, տօն Սրբոց Թարգմանչաց, մասնաւոր հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի Մայր Եկեղեցիի հիմնադիր - բարերար ողբ. Ասպետ Վահան Խորասանճեանի եւ իր գերդաստանի ննջեցեալներուն յիշատակին, մասնակցութեամբ երկսեռ երգչախումբին, որ Ս. պատարագը կ'երգէ բազմաձայն, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի : Այս տարուան բացառիկ հոգեհանգիստը ունի նաեւ ոչ - կրօնական մեծարանքի բաժին, հանգուցեալ մեծանուն ազգայէրին մօտաւորագոյն ազգականներուն Ֆրանսայէն ու Պելժիքայէն հրաւիրուելուն առիթով, մարմարեայ Զարխափանի նոր խորանին զետեղման պատեհութեամբ :

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ
Ս. ՂԱԶԱՐ (ՎԵՆԵՏԻԿ)

Վերջին երկու տարիներու յաջողութիւնէն քաջալերուած, մանաւանդ երիտասարդութեան մօտ, այս տարի՝ կրկին կը կազմակերպուի ուխտագնացութիւնը :

Խումբը պիտի այցելէ Հռոմ, Փոմփէյ, Նափոլի եւ վերջին երկու շաբաթը Վենետիկ :

Մեկնում՝ Օգոստոս 8ին, եւ վերադարձ՝ Սեպտեմբեր 1ին :

Մանրամասնութեան եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

Dr. Aram Djindjian
29 rue Bleue, PRO 79-09
G. Atamian
53 rue Chateaudun, TRI 57-74
H. Basmadjian
11, Rue Béranger
Arnouville-les-Gonesse (S. et O.)
Mr Taron
58, Bd Serrurier PARIS-19

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համաչարսանճաղի Հայր. Միութեան :

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Ռէսթօրան տէ Քրոթ Մօնար, Թրուա Լիւ, զովասուն եւ կանաչազարդ պարտէզին մէջ :

Կը նախագահէ Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Կը խօսի Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ ու խնամուած բաժին : Սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ Պօմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբը : Երգ, նուագ, արտասանութիւն, անակնկալ :

Առաւօտեան պուլի մրցում :

Պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել :

Հայկ. եւ Եւրոպական պարեր :

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված :

Մուտքը ազատ է :

Ծանօթ. — Առնել 7 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան, Շէ Մարէն, Ռութ տէ Օլիվ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ. —

Տէր եւ Տիկին Պետրոս Ալոյեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ տեղի պիտի ունենան իրենց վաղամեռիկ զաւկին հոգւոյն եւ յիշատակին համար : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

×

Այս առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան, 500 ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման, 500 ֆր. «Հայ - Բոյժ»ին :

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ՎԵՆԵՏԻԿ ԵՒ ՖԻՐԵՆՑԷ

Մեկնում՝ Մարսէյլէն՝ երկուշաբթի՝ 12 Օգոստոս :

Վերադարձ՝ Մարսէյլ չորեքշաբթի՝ 28 Օգոստոս :

Օթոքարով կ'այցելուին նաեւ Փատովա - Ազոլօ - Փիզա :

Արձանագրութեան համար դիմել կամ գրել՝

ՖԷՐՏԻ ԱՊԱՃԵԱՆԻ
293 Av. St. Julien, Tèl. GUY 7975
ԱԼՖՈՆՍ ՊԻՊԷՐԵԱՆԻ
8 Tse. Tonkin Pt. de Vivaux GA 9131
ՋԱՒԷՆ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆԻ
36 rue des Dominicains, CO 2761
ԱՐՄԻԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ
Chez Bové - 104 Rte. Nle. St. Louis
MONTÉ 9238
ՎԱՐԴԳԷՍ ՄԱՐՃՈՅԵԱՆԻ
Rue de L'Etoile, CO 8608
Գ. ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆԻ՝
52 Rue Belle de Mai. NA 3477

Փութացէք ապահովել ձեր տեղերը եւ տոմսերը :

1·— ՖՐԱՆՍԱՀՊԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ —

Նախընտրելի է որ, անոնք առնեն իրենց ինքնութեան թուղթը, որ պարտաւորիչ պիտի դառնայ յառաջիկայ հոկտեմբերէն սկսեալ եւ պիտի ծառայէ նաեւ իբր անցագիր Իտալիոյ համար :

2·— ԼԻԲԱՆԱՀՊԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ —

Անհրաժեշտ է որ անոնք ունենան, իրենց անցագիրը (մէկ տարուան պայմանաժամով) :

3·— ՀԱՅԵՐՈՒՆ (Րէֆիւժիէ)

Պէտք է դիմեն

Office Français de Protection des Réfugiés et Apatrites, 7 Rue Copernic, Paris 16ème

ստանալու համար զաղթականի իրենց հանգամանքը հաստատող վկայականը որ բոլոր գաղթականներուն յատուկ փասփորի վկայականն է, պէտք է շեշտել, որ պահանջուած փաստաթուղթը, 15 օր Իտալիա պտոյտի երթալու համար է :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ողբ. Սիմոն Ջիլինկիրեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գէորգեան (Փավիյեօն սու Պուա) հազար ֆրանք կը նուիրեն Աղքատախնամ Ընկերութեան Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԽՕ · ՔԱՇԱՆ, — Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ :

Այս կիրակի, դէպի Պուարան :

Մեկնում Կառ տիւ Նորէն (Հօլ Պանլիէօ) ժամը առտուան 8·30ին :

Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի ընկերները եւ համակիրները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ջիլինկիրեան, Գէորգեան, Պասմանեան, Խաչատուրեան, Ջիթունի, Միւլէր ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով եւ բարենպատակ կազմակերպութեանց նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբ. հօր, մեծ հօր եւ ազգականին ՍԻՄՈՆ ՋԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆի մահուան առթիւ :

×

Շավիլի եկեղեցւոյ յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. — Պ. Սարաֆեան 5000 ֆր., Տիկ. Մարիամ Կամկամեան, Տիկ. Նեգտար Փափազեան, Ոմն հինգ հազարական, Տիկ. Թագուհի Պետոյեան չորս հազար ; Պ. Սարգիս Պարսիկեան հազար, Պ. Տորք Բէշլիվանեան հազար, Տէր եւ Տիկ. Մանդակոնեան երկու հազար, Պ. Վահրամ Նալպանտեան հազար, Ոմն հինգ հազար, Պ. Յարութիւն Էգպէրեան 25·000 ֆրանք, Վերսայլէն Պ. Վահրամ Խայեան հինգ հազար ֆր. :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

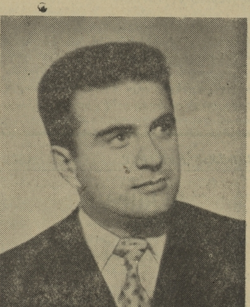
Ձեռնարկուներ (անթըրփրընէօռ) եւ տունը աշխատող գործաւորուհիներ պըլուզի եւ զգնոցի (Թայլէ) համար : Դիմել՝

BORUCKI
19, Rue du Caire, Paris (2e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԾԱՆՕԹ ԵՐԳԻՉ ԱՒԵՏԻՍ ՔԻՒՓԵԼԵԱՆԻ

10 երգերը մէկ երգապնակի վրայ
ՄԻՔՐՈՍԻՅՈՆ

Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ երգած է 10 երգեր, բոլորն ալ բուռն ծափերու եւ կրկնութիւններու արժանացած Փարիզի հայկական հանդէսներուն մէջ, երաժիշտ Պ. ԱՒԵՏԻՍ ՄԵՍՈՒՄԵՆՑի տնօրէնութեամբ եւ Փարիզի սէնֆօնիք նուագախումբի ընկերակցութեամբ :

ԳԻՆ 2200 ՖՐԱՆՔ

Իւրաքանչիւր երգապնակի հետ կը տրուի 10 երգերու բառերը պարունակող նրգարաններ :

1·— Կիլիկիա, 2·— Ես քեզ տեսայ, 3·— Ով սիրուն, սիրուն, 4·— Ողջո՜յն, Երեւան, 5·— Հայու աղջիկ, 6·— Հայրենիք, 7·— Զիս ասում, 8·— Առ նազելին, 9·— Աղբիւրի մօտ, 10·— Աշուղական :

Կը ծախուի Պ. Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆի մօտ, Ալֆորվիլի եկեղեցիին ճիշդ դիմացի տունը եւ գրատուները :

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 փր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրաք: Հատը 12 փր.

ՇԱԲԱԹ 13 ՅՈՒԼԻՍ • SAMEDI 13 JUILLET 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7940 33ème ANNEE
Directrice : Arpik MISSAKIAN
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3741

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

●

Մոսկուայի մաքրագործումները բացառիկ ուրախութեամբ ողջունուեցան Թուրքիոյ կողմէ:

Թուրք թերթերը մեծ վերապահութիւններով կը յիշեցնեն թէ նախկին արտաքին նախարար Մոլոթովն էր, որ 1945ին Փոցտամի մէջ Թուրքիայէն պահանջած էր Նեղուցները, ինչպէս նաեւ Կարսն ու Արտահանը:

Մոսկուայի ձայնասփիւռն ալ իր կողմէ առիթը օգտագործած է՝ յայտնելով, որ Թուրքեւխորհրդային յարաբերութեանց խանգարման գլխաւոր պատասխանատուներն էին ոչ միայն Մոլոթովը, այլ միւս երեք չնորհազուրկ վարիչները, — Մալենկով, Գականովիչ եւ Շեպիլով:

Իբրեւ բնական հետեւութիւն խորհրդային վարիչ մարմնի կազմին մէջ առաջ եկած այս կարեւոր փոփոխութեան, Մոսկուայի խօսնակը աւելցուցած է թէ յիշեալ չորս պատասխանատու դէմքերու չէզոքացումով Թուրքեւխորհրդային յարաբերութիւնները լաւ ճամբու մէջ պիտի մտնեն այսուհետեւ:

Արդէն վերջին ատենները Մոսկուայի եւ Անգարայի յարաբերութիւնները որոշ բարւոքում կրած էին: Երկու երկիրներու միջեւ մարզական, տնտեսական եւ գիտական գետնի վրայ շփումներ կատարուած էին՝ բարեկամական մթնոլորտ մը ստեղծելով:

Թուրքերը չեն ծածկեր իրենց ուրախութիւնը այս առթիւ, մանաւանդ որ տարիէ մը ի վեր Վոսփորի ու Տարտանէլի նեղուցներէն անցնող ռուսական փոխադրանաւերը դէպի Եգիպտոս, մանաւանդ դէպի Սուրիա կը փոխադրէին մեծ քանակութեամբ զէնք ու զինուորական պիտոյք:

Խորհրդային ուղեղին հետապնդող այս երկու երկիրներու պարապզինումը մեծապէս մտահոգիչ էր Թուրքիոյ ապահովութեան համար:

Մինչ արտաքին ճակատին վրայ Թուրքերը հետզհետէ կ'ամրապնդեն իրենց դիրքերը, ներքին ճակատին վրայ կացութիւնը օրէ օր աստիճան մը եւս կը վատթարանայ:

Դեմոկրատ կուսակցութեան եւ ընդդիմադիր կուսակցութեանց միջեւ պայքարը կը ծանրանայ ամէն օր:

Միլլէթ կուսակցութեան պետ Օսման Պէօլիւքպաշըի ղըրդաղին պայմաններու մէջ ձերբակալութիւնն ու բանտարկութիւնը մեծ յուզում առաջ բերած են երկրին մէջ, ուր վարիչ կուսակցութեան դէմ դժգոհութիւնը հետզհետէ կ'աւելնայ:

Նոյնիսկ Դեմոկրատներու պատասխանատու դէմքերէն քանի մը հոգի դիրք բռնած են ի նպաստ Պէօլիւքպաշըի: Հալէքի նախագահ Իսմէթն անգամ բանտին մէջ այցելած է այս վերջինին:

Խորհրդարանական ընտրութիւնները ըստ օրէնի տեղի պիտի ունենան 1958ին:

Երկրին տնտեսական տագնապը եւ ներքին զանազան դժուարութիւններ պատճառ դարձած են, որ ընտրութիւնները ժամանակէն առաջ կատարելու պահանջ ներկայացնեն զանազան խմբակցութիւններ:

Հալքը 1954ի ընտրութեանց մէջ գրեթէ դեմոկրատներու հաւասար քուէ ստացած էր, սակայն ընտրական օրէնքի տրամադրութեամբ շատ քիչ աթոռ միայն շահած էր ազգային ժողովին մէջ:

Այդ պատճառաւ ալ շարունակ կը պահանջէ ընտրական օրէնքին բարեփոխում մը: Դեմոկրատները կ'ընդդիմանան ու կ'ուզեն ընտրութիւնները կատարել նախկին օրէնքի հիման վրայ, որ նպաստաւոր եղած էր իրենց վերջին անգամ:

Մինչ այդ, բուռն պայքարը կը շարունակուի վարիչ եւ հակառակորդ կուսակցութեանց միջեւ: Զանազան քաղաքներու մէջ ժողովուրդն ալ կը խառնուի կռիներուն՝ կոփամարտով եւ մասամբ նորին:

- Կը տեսնուի, որ ժողովրդավար սկըզբունքները լայն տեղ գտած են Անատոլուի ժողովուրդին մէջ, որ գաղափարական գետնի վրայ սկսած է պայքար մղել:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

●

«ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»Ը ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Նախարարաց Խորհուրդը Դշ. օր շնորհաւորեց Նախագահ Քոթին՝ Ալզասի մէջ գտած խանդավառ ընդունելութեան համար, որմէ ետք շարունակեց հրատապ օրակարգերուն քննութիւնը:

Վարչապետ Մոնուրի առաջարկեց ըստեղծել ֆրանսերէն լեզուով ձայնասփիւռի յատուկ կայան մը՝ օտարներուն ծանօթացնելու համար Հիւս. Ափրիկէի եւ Ֆրանս. Միութեան ներքին հարցերուն բնոյթը: Առաջարկը ընդունուեցաւ: Դիւանագէտի մը կողմէ ղեկավարուելով՝ այս կայանը կապուած պիտի ըլլայ Դահլիճին: Մշակութային գործունէութիւն պիտի չտարուի այս մարզին մէջ: Մէկ խօսքով, ձայնասփիւռի այս նոր կայանը պիտի վարէ քաղաքական անձնաւորութիւններ՝ Ֆրանսան ծանօթացնելու համար արտասահմանի մէջ:

Փինօ տեղեկութիւններ տուաւ ապագինման հարցին շուրջ, որմէ վերջ, Ալժերիոյ Նախարար Լաքոստ բացատրութիւններ տուաւ ահաբեկումներու մասին, որոնք մասնաւորապէս կը պատահին Օրանիայի շրջանին մէջ եւ սահմանականներու վրայ:

Այնուհետեւ տեղեկութիւններ տրուեցան Մարոքի եւ Թունուզի հետ Ֆրանսայի ստեղծած բարեկամական կապերուն շուրջ: Շուտով Դեսպան մը պիտի ղրկուի Ռապաթ: Իսկ Պեն Պելլայի հարցը քննելու կոչուած յանձնախումբը Յուլիս 16ին ժողով մը պիտի գումարէ:

Գլխաւորը սակայն՝ «Արտակարգ Իրաւասութիւններ»ու հարցն է, որ մերժուեցաւ Ներքին Նախարարութեան յանձնախումբին կողմէ, հինգշաբթի առտու: Իսկ Ազգ. Ժողովին պիտի ներկայացուէր Ուրբաթ կէսօրէ վերջ:

Հարցին կնճռոտ կէտը այն է՝ որ Ալժերիոյ նախարար Լաքոստ կ'ուզէ որ մայր երկրին մէջ ալ ունենայ այն բացառիկ իրաւասութիւնները՝ զոր ունի Հիւս. Ափրիկէի մէջ. — այսինքն՝ անմիջական բանտարկութիւնները հինգ օրէն բարձրացնել մէկ ամսուան եւ կարենայ խուզարկութիւններ ընել, ցրուել Հիւս. Ափրիկեցիները՝ որպէսզի համախմբումներ չըլլան թաղերու մէջ, կասկածելիները առնել հսկողութեան տակ եւ անոնց համար որոշել բնակութեան յատուկ շրջան մը:

Այն երեսփոխանները՝ որ դէմ են «Արտակարգ Իրաւասութեանց» կ'առարկեն թէ այս ձեւով Ֆրանսան երկու օրէնք պիտի ունենայ իր քաղաքացիներուն համար: Այսինքն՝ Ալժերիա ծնողները տարբեր օրէնքի ենթակայ պիտի ըլլան, ինչ որ խոտոր կը համեմատի հանրապետական վարչակարգի մը օրէնքներուն հետ:

Ինչպէս ըսինք, այս առաւօտ հարցը պիտի դրուէր Ազգ. Ժողովին առջեւ, որ կըրնայ Դշ. օրուան յետաձգել՝ Յուլիս 14ի տօնակատարութիւններուն պատճառով:

× Հանրապետութեան Խորհուրդին յանձնախումբերը կը շարունակեն Եւրաթոմի եւ Հասարակաց Շուկայի հարցերուն քննութիւնները:

× Հրանիւթի գիներուն բարձրացման հետեւանքով, կը սպասուի որ շուտով «թաքսի»ներու գիներն ալ բարձրանան: Ասոր առաջքը առնելու համար կը նախա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՓՐԱԿԱՅԻ ՄԷՋ

●

Խրուշչեւի միակ երգը՝ Փրակայի մէջ, — միասնականութիւնն է: Գործարաններէն մէկուն բանուորներուն առջեւ ճառ մը խօսելով, Խ. Միութեան «տէր»ը բազմաթիւ ակնարկութիւններ ըրաւ մահէ շալ Թիթոյի նկատմամբ.— «Ինչպէս որ դրամատիրութիւնը կը յաջորդէ աւատապետութեան, համայնավարութիւնն ալ կը յաջորդէ դրամատիրութեան: Անոնք որ դէմ են ասոր՝ յիմարներ են. ասիկա հասարակ բառ մըն է, որուն համար ներողութիւն կը խնդրեմ յիմարներէն: Արտադրութեան տեսակէտէն, աշխարհի վրայ կը գրաւենք երկրորդ տեղը. ներկայիս՝ առաջին տեղը Ամերիկան կը պահէ, սակայն վաղը մենք պիտի ըլլանք ...»: Համայնավար կուսակցութեան քարտուղարը աննպաստ արտայայտութիւններ ունեցած է Եուկոսլաւիոյ նկատմամբ. — «Դո՛ւք, Եուկոսլաւներ, բանուորական խորհուրդներ ստեղծեցիք. լա՛ւ, ձեզի՛ պահեցէք, սակայն մի փորձէք մեզ քննադատել եւ ազդել մեր վրայ»:

Խրուշչեւի այս խօսքերը անակնկալի բերին Եուկոսլաւիոյ քաղաքական շրջանակները: Հարց կը տրուի, թէ եթէ Մոսկուայի ներկայ ղեկավարութիւնը կ'ուզէ բարեկամութեան ճամբան հարթել Պելկրատի հետ, ի՞նչ դիտաւորութեամբ կը հարուածէ Թիթօն: Պաշտօնական շրջանակները կատարեալ լռութիւն կը պահեն այս ուղղութեամբ: Պէտք չէ մոռնալ, որ Խրուշչեւ բազմաթիւ առիթներով Փրակայի մէջ յայտարարեց, թէ անհրաժեշտ է որ Եուկոսլաւիա յարի «ընկերվարական ժողովուրդներ»ուն:

Իսկ գալով Բուլղանինի, ուրիշ գործ տեսած չունի, եթէ ոչ հետեւիլ Խրուշչեւի եւ խօսք առնելու պարագային՝ փառաբանել զայն:

Անկախ անկէ, Բուլղանինի անունը շատ քիչ կը յիշատակուի, Խրուշչեւի հետ:

× Մոսկուայի ձայնասփիւռը անդրադառնալով կրկին արտաքսուածներուն պարագային, ճշդեց թէ Մալենկով պատահական ջրաելեկտրակայանի մը վարիչը չէ, այլ՝ Խ. Միութեան կարեւորագոյն կեդրոններէն մէկուն տնօրէնը:

Այս լուրը, որ անգլերէն լեզուով կը սփռուի, տակաւին հաղորդուած չէ Խ. Միութեան ժողովուրդներուն:

Գալով «հակակուսակցական խմբակ»ի միւս անդամներուն, դանիական համայնավարական թերթի մը Մոսկուայի թըղթակիցին համաձայն՝ Կաղանովիչ շինութեան գործարանի մը տնօրէն նշանակուած է, Մոլոթով՝ Արտաքին քաղաքականութեան խորհրդական, Շեպիլով՝ քաղաքական տնտեսութեան դասախօս:

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Խորհրդային մամուլի գործակալութեան համաձայն, Փեշտայի մէջ նոր դատավարութիւն մը սկսած է, քննելու համար ապստամբութեան ղեկավարներէն մէկուն պարագան: Գլխաւոր հարցը «Փեշտայի համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարին սպանութիւն»ն է: Միեւնոյն աղբիւրին համաձայն, շուտով պիտի սկսի ուրիշ դատավարութիւն մը՝ քննելու համար ձայնասփիւռի կայանին վրայ յարձակում գործած խմբակին անդամները: Ասոնք քանդած են նաեւ Հունգարիոյ մայրաքաղաքին համայնավար կուսակցութեան ակումբը՝ ապստամբութեան արիւնալի օրերուն:

Միւս կողմէ, Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը կը հաղորդէ, որ ոստիկանութիւնը միջամտելով վերջ տուած է չէնքի բանուորներուն գործադուլին, որ սկսած էր Յունիս հինգին: Բանուորները աշխատավարձքի յաւելում կը պահանջէին:

Թերթը բացատրութիւններ տալով, կը յայտնէ, թէ այդ բանուորներէն շատեր «նախկին բանտարկեալներ» եւ «ժողովրդավարութեան թշնամիներ» էին: Առաջին անգամ է, որ Հունգարիոյ մէջ, ապստամբութիւններէն ասդին պաշտօնապէս կը յայտարարուի թէ բանուորները ... գործադուլ ըրած են:

Կ'ենթադրուի թէ ձերբակալութիւններ ալ եղած են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ վերջին պահուն կ'իմանանք, թէ ֆրանսական քաղաքական շըրջանակներուն կարծիքով՝ Մոլոթով Խ. Միութեան դեսպանը կրնայ ըլլալ, Պուէնոս Այրէսի մէջ:

ՓԵՇՏԱՅԻ Պատժ. Ատեանին կողմէ մահուան դատապարտուած երեք բանտարկեալներ բանտէն փախած են:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան քաղաքական Բիւրոն Ալժերիացիներուն առաջարկեց՝ որ ահաբեկումներ չկատարեն մայր երկրին մէջ: Միւս կողմէ, ոստիկանութեան կողմէ, Հիւս. Ափրիկեցիներու պատկանող 26 սրճարաններ փակուեցան, յաճախակի կռիներու եւ սպանութիւններու առաջքն առնելու համար:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ, հակառակ տրուած վստահութիւններուն, համայնավար կուսակցութեան պարագլուխը՝ Իւլպրիխտ «հակակուսակցական խըմբակ»ին արտաքսումէն ի վեր, մաքրագործման վտանգին ենթակայ է:

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդարանը դրական դիրք մը բռնեց Խ. Միութեան յանձնած դաշնագրին հանդէպ եւ որոշեց բանակցութիւններ վարել Մոսկուայի հետ:

ԱԹԷՆՔԻ թերթերը հրատարակած են Անգլ. կառավարութեան կողմէ Կիպրոսի հարցին շուրջ կայացուած որոշումը: Յունաստան, Թուրքիա, Միացեալ Նահանգներ եւ Անգլիա բանակցութիւններ պիտի կատարեն, Կիպրոսին անկախութիւն տալու համար: Անգլիա պիտի ընդունի այս անկախութիւնը, պայմանաւ որ Աթէնք եւ Անգարա հրաժարին իրենց պահանջներէն եւ Անգլիա կարենայ այնտեղ պահել իր օդային խարիսխները: Այդ պարագային, Ռուշինկթըն, իր կարգին պիտի աշխատի, որ իբրեւ անկախ Պետութիւն՝ Կիպրոս մաս կազմէ ՄԱԿի ուխտին: Կիպրոսի թերթերը մանրամասնօրէն կը բացատրեն, թէ անկախութեան պարագային ինչպէս պիտի յարգուին Թուրք փոքրամասնութեան իրաւունքները եւ կղզիին տնտեսական մակարդակը պիտի բարձրանայ՝ Ռուշինկթընի կարեւոր օժանդակութեան շնորհիւ:

ԱՂԱ ԽԱՆ հինգշաբթի օր մեռաւ Զուիցերիոյ մէջ:

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ մեռած է հրեայ գրող Շոլէմ Աշ, որ հրեայ արդի գրականութեան մեծագոյն դէմքն էր:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը կը քննադատէ Կրեմլինի անցուդարձերը, շեշտելով. — «Եթէ Մալենկով յանցաւոր էր, ինչպէս ըսաւ Խրուշչեւ, Խ. Միութեան ժողովուրդը իրաւունք ունէր լսելու երկու կողմերու առարկութիւնները՝ հաւասարապէս»:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ, Նեհրու եւ Նասր կը քննեն Գահիրէի եւ Լոնտոնի միջեւ ստեղծուելիք բնականոն յարաբերութիւններուն պայմանները:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ սէնտիքաները Ազգ. Դաշնակցութիւնը գործադուլ հռչակեց՝ բողոքելու համար «կեանքի սղութեան» դէմ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ դրամատուներու պաշտօնեաներուն գործադուլը կը շարունակուի Փարիզի մէջ: Շարժումը հասած է մինչեւ գաւառները, բացի Սթրազպուրկէ, բովանդակ Ֆրանսայի դրամատան պաշտօնէութիւնը գործադուլի մէջ է ներկայիս:

Ո՛Չ

(ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ԿԸ ՊԱՏԿԱՆԻ ԱԶԳ. ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒՆ)

Կը թուի, թէ քամի կ՚ուզեն յանել նաև այս գաղութին մէջ (Աթէնք)։

Վրդովել մեր կեանքը նաև այս ափերուն վրայ, վստահօրէն ընդհանուր ծրագրի մը մասնակի մէկ փուլը իրագործելու եւ կռուան ապահովելու համար հաւանական փոփոխութիւններու, որոնց ճամբով կը նպատակադրուի շրջադարձ ստեղծել գաղութահայ կեանքի մէջ, դէպի կղերապետութիւն եւ անհակակշիռ ու անսանձ գործունէութիւն։

Կ՚ակնարկենք գողունի եւ բացայայտ կարգ մը կարգադրութիւններու, որոնք կը ներշնչուին հակասահմանադրական ծանօթ տրամադրութիւններէ, — աւագ կղերիկոսներու սանձարձակ գերադասութեան ախորժներէն։ Ձեղեալ նկատել կամ ժամանակավրէպ հռչակել ժողովրդավարական հիմունքները Հայ Եկեղեցիի եւ ազգային-կազմակերպական կեանքի, եւ, ինքնակամ ու յանձնապաստան, «կաթողիկոսական պատուիրակ»ներ ու «առաջնորդ»ներ պարտադրել ժողովուրդին։

Ծշդենք անմիջապէս։ — Մենք, գոնէ մեր հաստատումներու այս մասին մէջ, անձի խնդիր չենք յուզեր։

Խնդրոյ առարկայ եկեղեցականներու անունին եւ անհատական պարագային չենք անդրադառնար յականէ անուանէ։

Եթէ հանրային մեր կեանքին մէջ մեզի ուղեցոյց ճշդած ըլլայինք կարգն ու կանոնը, սահմանադրական մեր օրէնքներն ու սկզբունքները, խնայած կ՚ըլլայինք մեր ժողովուրդին՝ թունոտ ու ատելաւոր այն մթնոլորտը, որ ստեղծուեցաւ, վերջին հինգ-տասը տարիներու ընթացքին, Միջին Արեւելքի ազգային-եկեղեցական մեր կեանքին մէջ։

Չենք հանդուրժեր, որ միասնական որոշ աշխատանքի եւ խաղաղ գործունէութեան գաղափարին շուրջ հաշտ յունահայ գաղութը եւս ենթարկուի նոյն պղտոր եւ մշուշոտ նկատումներու քանդիչ անդրադարձներուն, ու մէկ օրէն միւսը քայքայուի ինչ որ չինուեցաւ վերջին տասը տարիներու ընթացքին։ —

Չենք ծածկեր մեր բուն ըսելիքը։ — Գաղութահայ կազմակերպ մեր կեանքին դէմ պտտաքին ուժերու ծրագրեալ մէկ դաւը բացայայտ իրականութիւն է։ Ա. Մեասնիկեանները երեսուն տարի առաջ չէին վարաներ յայտարարելու եւ գրելու «գաղութահայութեան հարց»ին շուրջ իրենց խորհրդածութիւններու եւ եզրակացութեանց կարգին, թէ «Խորհրդային իշխանութիւնները եւ Հայաստանի ղեկավարութիւնը, արտասահմանի հայութեան հանդէպ իրենց կեցուածքին եւ վերաբերումին մէջ, շահագրգռուած են միայն անո՛վ որ Սփիւռքը Ի՛ՆՉ ՁԱՓՈՎ, ԵՒ Ի՛ՆՉՊԷՍ ԿՐՆԱՅ ՀԱՄԱԿԻՐ ԴԱՌՆԱԼ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՎԱՐՉԱԿԱՐԳԻՆ»։

Այսօր ալ, երեսուն տարի ետք, մեր երկրի իշխանութեանց դիրքն ու շահագրգռութիւնը անփոփոխ կը մնան այս տեսակէտով։

Ամենայն Հայոց Հայրապետութիւն եւ Հայրապետ՝ կրօնական եւ եկեղեցական առումով պատմական եւ գերագոյն հեղինակութիւններ՝ որեւէ իրաւասութիւն չունին վարչական ճամբով ոտնձգութիւններ փորձելու գաղութահայ սահմանադրական մարմիններու կեանքին ու գործունէութեան մէջ։

Եւ հակառակ անոր, որ շահագրգռուող մարմիններն ու մամուլը կը խնդրեն, կը թելադրեն, կը պահանջեն ՎԱՐՉԱԿԱՆ իրենց գործունէութեան մէջ ազատ թողուլ ազգային-եկեղեցական մեր իշխանութիւնները, Ամենայն Հայոց Աթոռը կը շարունակէ ժխտել եւ արհամարհել ազգային մարմիններու սահմանադրական իրաւասութիւնները։

Մեր մեղադրանքն ու սաստը չուղղուիր անշուշտ օրուան Կաթողիկոսներու անձին եւ էջմիածնայ Աթոռին։ Գիտենք, եւ ոչ ոք կ՚անգիտանայ, թէ տարբեր ձեւով չէին կրնար «գործել» մեր Հայրապետներն ու Հայրապետութիւնները։

1930ական թուականներէն ի վեր, երբ անխուսափելի հետանկարներով խրամատ ստեղծուեցաւ ամերիկահայութեան մէջ, ու տարուէ տարի բացայայտուեցան արտասահմանեան հայ կեանքի դէմ կազմակերպուած դաւի մը առանձին ու անջատ փուլերը, ազգային-եկեղեցական ճակատներու վրայ անշնչելի մթնոլորտ եւ անհանդուրժելի կացութիւն ստեղծուեցաւ։ Նոյն հիմնական նպատակով, այդ դաւադրութեան ցանցը տարածուեցաւ մինչեւ Միջին Արեւելք, — Սուրիա, Լիբանան, Իրան եւ Յունաստան, ու կը թուի՝ թէ պիտի չսահմանափակուի նաեւ այս շրջաններուն մէջ։ Պիտի տարածուի աւելի նոր դիմայեղումներով ու բեմադրական տարբեր արտայայտութիւններով։

Յստակ է։ Մայր Աթոռի պաշտօնաթերթը՝ «Էջմիածին», վստահօրէն նոյն իշխանութիւններէն հրահանգուած, արտասահմանի իր «եպիսկոպոսաց դաս»ով հրապարակ դրած է Սահմանադրութեան ջնջում մի օրակարգ մը, դայն փոխարինելու համար Եկեղեցական կանոնագրութեամբ մը։ Տարբեր խօսքով՝ ջնջելու համար ժողովրդավարական կարգերը եւ հաստատելու կղերապետական կարգեր։

Եթէ այսօր կամայական եւ ապօրէն քայլեր կ՚առնուին՝ թեմական մեր կազմակերպութիւններուն մէջ «առաջնորդ»ներ պարտադրելու համար, պարզապէս կ՚ուզուի հող պատրաստել մօտաւոր ապագայի գործնական եւ վճռական «կարգադրութիւններուն»։

Հայ ժողովուրդը, սակայն, Ո՛Չ պիտի ըսէ։

ՈՉ ՊԷՏՔ Է ԸՍԷ, եթէ արժանապատուութիւն ունի եւ գիտակ է՝ որքան իր պարտաւորութիւններուն, նոյնքան եւ իր իրաւունքներուն։

Եւ մենք վստահ ենք, որ ունի այդ գիտակցութիւնն ու արժանապատուութիւնը։

(Խմբ. ԱԶԱՏ ՕՐԻ)

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԵՒ ԽՈՐՀ. ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բ.

Խրուշչեւի հաստատումով՝ մէկ ամսուան ընթացքին, Խ. Միութեան մէջ 40 միլիոն հոգի կարծիք յայտնած է արդիւնաբերութեան բարենորոգման մասին եւ չեչտած գործուած բոլոր սխալները։ Մինչ, խորհրդային մամուլը չէր խընայէր իր քննադատութիւնները նախկին վարչաձեւին հանդէպ, համայնավարներն աւելի վերապահ կը մնային՝ օտարներու հետ իրենց խօսակցութեանց ընթացքին։ Ընդհակառակն, կը փորձէին համոզել իրենց պաշտօնակիցները, որ Խրուշչեւի կողմէ ձեռք առնուած նոր միջոցները ուրիշ բնոյթ չունին՝ եթէ ոչ ամէն ինչ կարգի դնել։

Ցարդ գործերը կ՚ընթանային հետեւեալ ձեւով. — Թաշքենտի գործարաններէն մէկուն տնօրէնը, որ իր պահանջները կը ներկայացնէր Մոսկուայի, պիտոյքները կը ստանար Սթալինկրատէն եւ արտադրութիւնները կը յանձնէր Լենինկրատ։ Բայց հիմա, իր յարաբերութիւնները պիտի պահէ նոր վարչութեան մը հետ եւ պիտի գտնէ նոր յաճախորդներ։ Բնականաբար այս պարագան անելի պիտի մատնէր տնօրէնը։ Տարբեր ձեւով կարելի չէ բացատրել եղած բողոքները։

Հարկ է ըսել նաեւ որ մէկ կամ երկու տարուան ժամանակի մը մէջ, հինէն նորին փոխանցումը չափազանց փափուկ խնդիր է։

Ցիշեցինք Թաշքենտ գործարանի տնօրէնին պարագան։ Այս ձեւի դժուարութիւններ յաճախ պիտի ստեղծուին եւ յարաբերութեան խզումը անշարժութեան պիտի մատնէ Խ. Միութեան բովանդակ ճարտարարուեստը։

Խորհրդային ամսագիր մը, իր կարգին կը պարզէ բարեփոխման դժուարութիւնները։

Վարիչ մարմիններու անդամները դըժկամակութեամբ պիտի համակերպին այս ձեւին։

Երկու ամիսէ ի վեր, նախկին նախարարութիւններու բարձրաստիճան պաշտօնեաները, ոգի ի բռին կ՚աշխատին տարբեր գործեր գտնել՝ Մոսկուա մնալու համար։ Դժուար է սակայն նման պաշտօններ գտնել մայրաքաղաքին մէջ։ Այսուհետեւ երկու վարիչներ պիտի ըլլան, մէկը Մոսկուայի, միւսը՝ որոշ շրջանի մը մէջ։ Մինչդեռ, աւելի քան 25 նախարարութիւններ ջնջուած են։ «Իրաւ է որ, ըսած է կուսակցութեան գլխաւոր ղեկավարներէն մէկը, բարձրաստիճան պաշտօնեաները Մոսկուայի մէջ վարժուած էին հանգիստ կեանքի, հիմա պիտի երթան Ալմա-Աթայի վրաններուն տակ պառկիլ։ Իրենց կիները պիտի չուզեն հետեւիլ ամուսիններուն ... սակայն անոնք կարգադրութիւն մը կ՚ընեն, տեղւոյն վրայ»։

Առանց մտահոգուելու մարդկային հարցերով, Խ. Միութեան ղեկավարները միայն գործը կը հետապնդեն։ «Հիմա ի՞նչ պիտի ընեն, — ըսած է պատասխանատուներէն մէկը, — այն մարդիկը՝ որոնք իրենց համար միջավայր մը ստեղծած էին Մոսկուայի մէջ եւ շատ լաւ կը զուարճանային։ Մենք զանոնք կը ղրկենք հեռաւոր վայրեր, շրջանի մը մակարդակը բարելաւելու համար։ Պէտք է ընդունիլ, որ այս գործողութիւնը վտանգաւոր է, վարիչ դասակարգը դժուարութեամբ պիտի տեղափոխուի։ Անոնք պիտի կորսնցնեն իրենց նախկին արժէքը»։

Ինչպէս բացատրուեցաւ, նախկին ձեւով պարտադրուած էին գործիքներ, պիտոյքներ եւ ապրանքներ փոխադրել ընդարձակ տարածութեան մը վրայ, ինչ որ փոփոխութեան պիտի ենթարկուի՝ այս բարենորոգութեամբ։

Կարգ մը շրջաններու մէջ արդիւնաբերութիւնը յառաջացած է, սակայն տեղւոյն վրայ հում նիւթ չկայ։ Բնականաբար, հում նիւթերը հեռաւոր տեղերէ պիտի տարուին։ Այս առարկութիւնը եղաւ կարեւորագոյն շրջանին՝ Լենինկրատի մէջ, որուն պէտք եղած հում նիւթերուն 70 առ հարիւրը եւ վառելանիւթին 90 առ հարիւրը ներածում է եւ արտադրութեան 70 առ հարիւրը՝ արտածում։

Այս դժգոհութիւնները անշուշտ նկատի պիտի առնուին կուսակցութեան ղեկավարներէն։ Կեդրոնացման դրութիւնը քննադատուած էր բոլորին կողմէ եւ հասած այն աստիճանի ծայրայեղութեան, որ շատեր առաջարկած են Ռուսիոյ մէջ ստեղծել երկու շրջան միայն, մէկը արեւելեան Սիպերիա, միւսը՝ Ուրալ։ Խրուշչեւի տեղեկագրին մէջ, երկուքը բարձրացաւ 92ի, իսկ հանրապետութիւններու ներկայացուցիչներուն ընդհանուր ժողովին կողմէ՝ 105ի։

Հարց կը ծագի հիմա, թէ բարենորոգումը պիտի կարենա՞յ արդեօք ընդմիշտ ջնջել, «պաշտօնէութիւնը», որուն շատութենէն կը գանգատին Ռուսիոյ մէջ։ Ակադեմական երեսփոխան մը, Պարտին, այս հարցին ակնարկելով կ՚աղաղակէր. «չէ՞ք կասկածիր, որ պաշտօնէութիւնը այս ձեւով պիտի բազմապատկուի 92 անգամով»։ ... Սակայն Խրուշչեւի տեղեկագրին թիւն էր 92, որ յետոյ բարձրացաւ՝ 105ի ...։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԵՐԼԻՆԷՆ

ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Արեւմտեան Պերլինի չարժանկարի սոնահանդէսը հազիւ փակուած, գերման Դաշն. Հանրապետութեան նախագահը, Թէոտոր Հոյս, բացումը կատարեց շինարարութեան միջազգային ցուցահանդէսին։

Պերլին կը ձգտի մայրաքաղաքի իր դերը վերստին ստանձնելու եւ քիչ չեն այն ջանքերը, զորս կը թափեն արեւմտեան Պերլինի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ պաշտօնական մարմինները։ Հակառակ անոր որ ցամաքային հաղորդակցութիւնը որոշ միջնարար մը կը պարտադրէ եւ բարձր անձնաւորութիւններ օդային ճամբորդութեան պէտք է դիմեն, Պերլինի մէջ կը սարքուին, դիտմամբ, կարեւոր համագումարներ հաստատելու համար քաղաքին կեդրոնական հանգամանքը։

Թէոտոր Հոյսի համար վերաշինութեան եւ նորոգութեան ենթարկուած «Պելվիւ» պալատը երեք տարուան աշխատանքէ վերջ, նախքան նախագահին բնակութիւն հաստատելը, տրամադրուած է ցուցա –

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

Ա. ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՅԼԵՐԸ

Ապա, միշտ «Թէմէննահ» ընելով, պէտք է հետաքրքրուէր Փաշային առողջութեամբ, ներկայացնէր իր խնդիրքը, սպասէր որ ձեռքի շարժումով մը Փաշան գինքը ղրկէր դէպի քարտուղարը։ Այդ պահուն կը սկսէր գործին լուրջ մասը. Փաշան ո՞րքան շահաբաժին պիտի ստանար, քարտուղարին ձեռքը ի՞նչքան դրամ պէտք էր կոխել։ Հաշիւները մեծ խոհեմութեամբ եւ փափկանկատութեամբ պէտք է ճշդուէին։

Գալուստ բնածին տաղանդ մը ունէր այս ձեւի գործառնութեանց համար, ըստ իր կնոջ եղբօր՝ Եդուարդ Եսայեանի վկայութեան։ Այս առթիւ կը սիրէր կրկնել թրքական առածը, որ կ՚ըսէ «Այն ձեռքը որ չես կրնար խածնել, պագէ եւ համբուրէ»։ Յաջող սակարկութիւններ ընելն ու բանակցութիւններ վարելը արիւնին մէջը անցած էին։ Այս յատկութիւնը իրեն օգտակար եղաւ ոչ միայն Պոլսոյ մէջ այլ նաեւ հետագային՝ Լոնտոնի ու Փարիզի մէջ։

×

Այն ժամանակ կ. Պոլսոյ, բարձր դասու Հայերը սովորութիւն ունէին Փրանսացի եւ անգլիացի դաստիարակներու յանձնել իրենց զաւակներուն կրթութիւնը։ Գալուստ եւս, իր դասակարգի տղոց նման, ունեցաւ իր անգլիացի ու ֆրանսացի դաստիարակները։ Մեծ մեծ ծրագիրներ ունէր։ Մինչ իր միւս եղբայրները, Գառնիկ եւ Վահան, կը սիրէին ընկերներու հետ խաղալ, լողալ, զուարճանալ, Գալուստ կը նախընտրէր տունը նստած կարդալ, դաստիարակներուն հետ երկար խօսակցութիւններ ունենալ, մեծերու խօսակցութիւնը մտիկ ընել։ Տարիքէն շատ աւելի ծանրախոհ եւ հասուն էր, ու կ՚արհամարհէր իր զուարճասէր եղբայրները։ Այդ արհամարհանքը մինչեւ վերջն ալ պահեց իր մէջ։ Կտակին մէջ օրական միայն մէկ ոսկիի յատկացում մը ըրած էր իր եղբայրներուն այրիներուն։

Պոլսոյ ամերիկեան սնոպ դպրոցին մէջ, դասընկերները կը ծաղրէին փոքրակազմ Գալուստը, որովհետեւ կիւլպէնկեանները «զաւառացի» կը նկատուէին. ծաղրի առարկայ կը դարձնէին նաեւ իր մականունը — Կիւլ (վարդ), պէնկ (խալ). անուն ալ կախած էին Գալուստին — «չէչոտ»։

Որպէսզի ազատի ընկերներուն ծաղրէն, կը փախչէր դէպի պազարները, կը դեգերէր խանութներու առջեւ, մտիկ կ՚ընէր վաճառորդներու եւ գնորդներու սակարկութիւնները. ատենը անգամ մըն ալ ինքը հետաքրքրական «գործ» մը կ՚ընէր։

Դպրոցէն դուրս եկաւ անյաղթահարելի մտասեւեռումով մը. — որոշած էր, իր ժամանակակիցներէն Վահան Եսայեանի նման, բարձրագոյն ուսում ստանալ Անգլիոյ մէջ։

×

Եսայեաններն ալ, Կիւլպէնկեաններուն նման, յամառ աշխատանքով յաջողութեան տիրացած կեսարացիներ էին։ Սակայն Պոլսոյ ընկերութեան մէջ, Եսայեանները քանի մը աստիճան աւելի բարձր էին, որովհետեւ դրամատուներու եւ նաւերու տէր էին։ Վոսփորի եւրոպական ափին, ամէնէն գեղեցիկ տուներէն մէկը ունէին. մինչդեռ Կիւլպէնկեանները, որպէս պարզապէս քարիւղ ներածողներ, կ՚ապրէին Պոլսոյ ասիական ափի մարդաշատ արուարձաններէն՝ Սկիւտարի մէջ։ Իրենց քարաշէն տունը Եսայեաններու բնակարանին գեղեցկութիւնն ու ճոխութիւնը չունէր. իսկ ամառները չափազանց տաք կ՚ընէր։ Այս կարգի նկատումները կը մտահոգէին «չէչոտ» Կիւլպէնկեանն ու իր փառասէր հայրը. երկուքին ալ յուսախաբութիւնը շատ մեծ եղաւ, երբ յայտնի եղաւ թէ Գալուստ չէր կրնար Անգլիոյ մէջ դպրոց մը մտնել՝ անգլերէնի ու ֆրանսերէնի մէջ համեմատաբար տըկար ըլլալուն համար։

ՌԱԼՖ ՀԻՒՎԻՆՁ

(5 Շար.)

հանդէսին երկու մասնաբաժիններուն: Անշուշտ Նախագահը դեռ չի կրնար իր մնայուն բնակութիւնը Պերլին հաստատել եւ Պոնն պէտք է բնակի, որքան ատեն որ Գերմանիա բաժնուած է եւ Պերլինը «կղզի» մըն է ռուսական գրաւման գօտիին մէջ: Եւ ի զուր Պերլինցիները անցեալ տարի Նախագահին Պերլին ժամանած պահուն պոռացին ժողովրդական կատակով.
— Այդ ինչ է, առա՞նց կարասիի...:

Թէոտոր Հոյս եկած է իր որդիին Լուտվիկ Հոյսի եւ նախարարներու հետ շաբաթ մը հիւր ըլլալու Պերլին: Քաղաքը դրօշազարդուած է եւ ունի տօնական տրամադրութիւն: Շնորհիւ Պոննի կառավարութեան օժանդակութեան 17 միլիոն մարք ծախսուած է այս ցուցահանդէսին պատրաստութեան համար: Երկու տարի աշխատած են ութը հազար արհեստաւորներ այս օրին հասցնելու համար ծրագրուած շէնքերու, ճամբաներու, գետնուղիներու, պարտէզներու կառուցումը, շինութիւնը նոյնիսկ առկախ երկու հողինոց հանրակառքերու, որոնցմով շրջապտոյտ մը կարելի է ընել որոշ բարձրութեան մը վրայ ելեքտրական ընթացքով...: Շինուած են մօտաւորապէս յիսուն շէնքեր 63 ճարտարապետներու նախաձեռնով եւ մասնակցութեամբ: 14 օտար երկիրներէ ճարտարապէտներ եւ ճարտարապետութեան վարպետներ իրենց առանձնայատուկ արուեստը դրոշմած են մասնաւոր շինութիւններու յատակագծով: Եթէ Գերմանիոյ կողմէ Փրոֆ. Քարտինկլի գլխաւորութեամբ ներկայացուած է նոր ժամանակի գերման կառուցային արուեստը, Ֆրանսայի կողմէ կը ներկայանայ Քորպիւզիէ, ինչպէս Անգլիա, Շուէտ, Իտալիա, Զուիցերիա, Ֆինլանտա, Վենեզուէլլա, այլ մանաւանդ Միացեալ Նահանգներ իրենց առանձնայատկութիւններով...: Հանզա-քաղաքային թաղամասը յատկացուած է այս շինութեանց, որովհետեւ մօտ է Շարլոթենպուրգի շրջանակին եւ ամենէն շատ աւերուած է պատերազմի օդային յարձակումներէն: Շինուած են 1235 բնակարաններ, որոնց մէկ երրորդը արդէն բնակելի, մէկ երրորդը կիսաւարտ եւ մնացեալը նախնական աշխատանքի վիճակով: Շնորհիւ նոր շինութիւններու գործածութեանց ընծայած դիւրութիւններուն՝ շէնքերը ունին առանձնայատուկ ճկունութեան տիպեր, տեսքի եւ կառուցուածքի տեսակէտէն: Եւ ահա այս բազմաձեւութեան, օդի, լոյսի, կանաչութեան, ինչպէս նաեւ բնակարաններու ներքին գործնական կարգ ու սարքի ցուցադրութեամբ Պերլին կը կոչէ այս ցուցահանդէսը «վաղուան քաղաք»:

Պերլինի վարչութիւնը կը յուսայ որ մինչեւ Սեպտեմբեր տեւող այս ցուցադրութեան համար 150.000 դրսեցիներ պիտի այցելեն քաղաքը եւ կուտայ բազմատեսակ դիւրութիւններ: Նախապէս պատրաստուած են բնակարանային ցանկեր, ի հարկին այստեղ հիւրեր տեղաւորելու համար: Թարգմաններ պաշտօնի կոչուած են, որոնց միջոցով ոչ միայն անգլերէն, ֆրանսերէն, իտալերէն եւ սպաներէն կրնան տեղեկութիւններ տրուիլ, այլեւ թուրքերէն եւ ուրիշ տասը լեզուներով:

Անշուշտ Գերմանիոյ համար այս ցուցահանդէսը «հիւրերու ճարտարարուեստ»չէ: Ընդհակառակն կ՚արժէ արդէն 17 միլիոն մարք եւ տրուելիք հիւրընկալութիւնները կը հետապնդեն աւելի բարձր նպատակ մը: Գերմանիա արեւմտեան քաղաքակրթութեան սահմանապահն է. այստեղ պիտի ցուցադրուին ճարտարարուեստի իսկական նուաճումները: Այստեղ պիտի հաշտուին — եթէ պիտի հաշտուին — հակամարտ կողմերը: Ազատութիւնը, նաեւ շինութեանց ոճին նկատմամբ, պէտք է առաջնորդէ Գերմանիան խաղաղ ճամբով իրերահասկացողութեան եւ վերամիացման, որուն կը ձգտի 70 միլիոննոց ազգ մը նժարին վրայ նետելով միանգամայն իր տնտեսական վերելքի «հրաշքը»:

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՃԱՐՊԻԿ ՄԸ

ՕՆՆԻԿ.— Առ, մամա, ետ բերի 15 դրուշը:

ՄԱՅՐԸ.— Ինչո՞ւ, փոստա չձգեցի՞ր նամակը:

ՕՆՆԻԿ.— Ձգեցի, բայց առանց դրոշմաթուղթ փակցնելու. երբ պաշտօնեան զբաղած էր, շուտ մը նետեցի...:

Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ՀՈՂԸ ԳՆՈՒԵՑԱՒ ԼԻԶՊՈՆԱՅԻ ՄԷՋ

*

Ամերիկեան «Թայմ» շաբաթաթերթը իր Յուլիս մէկի թիւին մէջ մասնաւոր բաժին մը յատկացուցած էր գեղարուեստի, եւ Նիւ Եորքի յայտնի դրամատէր Ռոպըրթ Լէհմանի նկարներու եւ արձաններու ճոխ հաւաքածոյին:

Լէհման անցեալ ամառ իր հաւաքածոյի բոլոր արուեստի գործերը ցուցադրեց Լուվրի թանգարանին մէջ:

«Թայմ» այդ առթիւ կ՚անդրադառնայ նաեւ ողբացեալ Գալուստ Կիւլպէնկեանի արուեստի հաւաքածոյին ու կը գրէ:

— Ողբ. Գալուստ Կիւլպէնկեան, միջազգային քարիւղի հայ թագաւորը, ծնունդով գեղարուեստի հաւաքածոյի սիրահար մըն էր: Եօթը տարեկանին իր հօր տուած հինգ ոսկիով յունական դրամներ կը գնէր Իսթանպուլի շուկաներէն: Իր կեանքին մէջ միշտ շարունակեց արժէքաւոր գործերը հաւաքել եւ ունեցաւ աշխարհի ամենէն փնտռուած հաւաքածոներէն մէկը, որ կը գնահատուի քան միլիոն տոլար:

Կիւլպէնկեան կը գնէր միայն իր հաւնած գործերը: Կը գնէր իր հաճոյքին համար, եւ երբեք շահագործումի նպատակ չէ ունեցած: Միայն մասնագէտներու արտօնուած էր տեսնել իր հաւաքածոն: Նոյնիսկ ամենէն մօտիկ բարեկամներուն կ՚ըսէր.

— Չեմ կարծեր որ պիտի կարենաք գնահատել իմ հաւաքածոս: Ինչո՞ւ Լուվր չէք ուզեր երթալ, հոն կրնաք դուք ձեզ զբաղցնել:

Հակառակ իր ճոխ եւ որակաւոր հաւաքածոյին, Կիւլպէնկեան անոնց համար չէ կրցած գտնել մնայուն եւ արժանի վայր մը:

1940ին Կիւլպէնկեան իր հաւաքածոյին երեսուն լաւագոյն գործերը փոխ տուաւ Լոնտոնի Նէշըլ Կէլըրիին, աւելի վերջ յայտնեց թէ Կէլըրիին պիտի նուիրէր բոլոր այդ գործերը, պայմանով որ այդ նկարները զետեղուէին առանձին սրահի մը մէջ եւ անոնք անջատուէին թանգարանի միւս գլուխ գործոցներէն: Իր այս առաջարկը մերժուեցաւ:

Պատերազմէն անմիջապէս վերջ, Կիւլպէնկեան առաւ իր երեսուն նկարները, անոնց վրայ աւելցուց տասը գլուխ գործոցներ եւս եւ բոլորը մէկ ղրկեց Ուաշինկթընի Նէշընըլ Կէլըրիին: Այդ հաւաքածոյին մէջ կը գտնուէին Րամպրանտի Նստած Ծերունին, Րիւպէնսի Եգիպտոսփախուստը, ինչպէս նաեւ արժէքաւոր գործեր Քորոյի, Տէկայի, Պուշէի, Կուարտիի, Ֆրակոնարի, Ֆրանս Հալսի, Վան Տէքի, Մանէի, Մօնէի եւ Ռընուարի:

Կիւլպէնկեան, Լոնտոնի ուղղած իր առաջարկը կրկնեց նաեւ Ուաշինկթընի թանգարանին: Եւ եթէ կառուցուէր մասնաւոր Կիւլպէնկեան սրահ մը, խոստացաւ այդ ճոխ հաւաքածոն նուիրել թանգարանին:

«Նէշընըլ Կէլըրի» մեծ ցաւով մերժեց այդ առաջարկը, որովհետեւ իրենք ըսկզբունքով բոլոր գլուխ գործոցները կը ցուցադրեն ոչ թէ հաւաքիչին ճաշակով, այլ՝ անոնց պատկանած դպրոցին եւ շրջանին համաձայն:

1956ին երբ Կիւլպէնկեան մեռաւ Լիզպոնայի մէջ, ուր ապրած էր իր կեանքին վերջին 13 տարիները, իր գեղարուեստական հաւաքածոն ձգեց Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկին, թելադրելով որ կառուցուի Կիւլպէնկեան թանգարան մը:

Անցեալ շաբթու հիմնարկի ներկայացուցիչները յայտարարեցին թէ Լիզպոնայի մէջ գնուած է թանգարանին հողը եւ շէնքին շինութիւնը պիտի աւարտի երեք տարիէն:

Երբ թանգարանը պատրաստ ըլլայ Կիւլպէնկեան հաւաքածոյին, քառասուն գլուխ գործոցները — որոնք ներկայիս Ուաշինկթընի թանգարանին փոխ տրուած են, պիտի փոխադրուին իրենց մնայուն վայրը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

•

ԵՐԵՒԱՆԻ օփերայի եւ պալէի ակադեմիային աշակերտներուն աւարտական (9րդ դասարան) քննութիւնները տեղի ունեցած են պետական օփերայի բեմին վրայ: Աւարտականները, միւս աշակերտներուն հետ, կատարած են Սարազաթի «Գնչուական Մեղեդիներ»էն առնուած «Գնչուական պար»ը, Խաչատուրեանի «Գայանէ» պալէէն «Զահերով պար»ը, Չայքովսքիի «Ծաղիկներու պար»ը, եւն.: Այս տարի շրջանաւարտ եղած են երկու հոգի — Մ. Մուրատեան եւ Յ. Յակոբեան, որոնցմէ առաջինը արժանացած է Հայաստանի երիտասարդութեան առաջին Փեստիվալի (փառատօն) բրոնզեայ շքանշանին.

ԵՐԵՒԱՆԻ Գ. Սունդուկեան թատրոնի անձնակազմը կարգ մը ներկայացումներու համար մեկնած է Պաքու, իսկ Պաքուի պետական թատրոնի անձնակազմն ալ եկած է Երեւան՝ ներկայացումներու համար: Երկու խումբերն ալ արժանացած են փոխադարձ ջերմ ընդունելութեան:

ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻ Սիրանուշի կեանքին ու թատերական գործունէութեանը նուիրուած հատոր մը հրատարակած է Ռուբէն Զարեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գերագոյն Խորհուրդը որոշած է «ազատել Զ. Զարչեանը Հայաստանի առեւտրական նախարարի իր պարտականութենէն» եւ փոխարէնը առեւտրական նախարար նշանակած է Արամ Փիրուզեանը: Նոյն նիստին մէջ շինարարութեան նախարար նշանակուած է Մնացական Սարուխանեանը:

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ Ակադեմիայի հրատարակութեամբ լոյս տեսած է Հրաչեայ Աճառեանի աշխատութիւններու ամբողջական պիպլիոկրաֆին, որ կ՚ընդգրկէ հեղինակին տպուած ու անտիպ բոլոր աշխատութիւնները (աւելի քան երկու հարիւր), 1895ին «Հանդէս Ամսօրեայ»ի մէջ լոյս տեսած «Քանի մը դիտողութիւնք» յօդուածէն մինչեւ Աճառեանի վերջին աշխատանքը: Յիշեցնենք, որ Աճառեանի ամենէն արժէքաւոր աշխատանքներէն են «Հայերէն գաւառական բառարանը», «Հայերէն արմատական բառարանը» (7 հատոր), «Հայոց անձնանունների բառարանը» (չորս հատոր), «Լիակատար քերականութիւն Հայոց լեզուի, համեմատութեամբ աշխարհի 562 լեզուների» (10 հատոր), «Հայոց լեզուի պատմութիւնը» (երկու հատոր) եւայլն:

Աճառեանի գործերուն երրորդ պիպլիոկրաֆին է այս, կազմուած՝ Ե. Վլասեանի եւ Հ. Մանասիրեանի կողմէ:

ՁԱՅՆԸ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Յուլիս 7ին, կիրակի կէսօրէ վերջ տեղի ունեցաւ թատերական ցերեկոյթ մը, նախաձեռնութեամբ Նիսի «Գ. Զավրիեւ» խումբին եւ մասնակցութեամբ Պոմոնի «Քրիստափոր» թատերախումբին:

Հանդէսին բացումը կատարեց ընկեր Գ. Խոսրովեան հակիրճ բառերով եւ վերջացուց.— «Մեր իրականութեան մէջ ամէն կազմակերպութիւն, ըլլայ քաղաքական, բարեգործական, կրօնական թէ մարզական, պարտաւոր է իր գլխաւոր նպատակներէն զատ այս ժողովուրդին տալ հայ կեանքէն բան մը՝ որ անոր սրտին խօսի եւ մեր անցեալը, պատմութիւնն ու մշակոյթը յիշեցնէ»:

Ներկայացուեցաւ Գ. Վահանի «Բախտին Անիւ»ը, որ պատրաստուած էր ընկ. Քէնտիրեանի տքնաջան աշխատանքով: Դերակատարները անթերի խաղարկութիւն մը ունեցան՝ զուարթ մթնոլորտ մը ստեղծելով:

Հայկական պարերուն սկսելէ առաջ, Օր. Մատլէն Մարկոսեան (Մարսէյլի քոնսէրվաթուարէն) դաշնակի վրայ երկու կտոր նուագեց, իսկ Օր. Մակի Իշխանեան արտասանեց՝ ներկաներու գնահատանքին արժանանալով:

Իսկապէս տպաւորիչ էր հանդէսին վերջին մասը, որ կը բաղկանար հայկական տարազներուն գեղջկական պարերէ. Պոմոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարախումբը իր ներդաշնակ պարերով խանդավառեց հասարակութիւնը:

Ստեղծուած ոգեւորիչ մթնոլորտին մէջ, Մարսէյլի եւ Նիսի քոյր կազմակերպութեանց վարիչները գոհունակութեան խօսքեր ուղղեցին, յուսալով որ այլ առիթներով ալ կը կրկնուին նման հանդիպումները:

Ներկաները ոգեւորուած, ստեղծուած մթնոլորտէն, սրտաբուխ նուէրներ ըրին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (88)

ԵՐԿՈՒՆՔ

•

ԳԼՈՒԽ ԺԸ.

•

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

Քեզմով ես երջանիկ կրնայի ըլլալ աշխարհիս վրայ՝ իմ այս միայնութեան կեանքով, Աստուած այս վերջինը միայն կամեցաւ, որովհետեւ մարդիկ նորա օրէնքները ծամածռել յանդգներ են. ծընողք յիմար սովորութեանց եւ գոռոզութեան իրենց զաւկները եւ իրենց ծնողական գութը զոհել օրէնք ըրեր են. եւ ազնուատոհմութիւնը երբ բարձրէն արհամարհոտ աչք կը ձգէ ռամկին վրայ եւ կը կարծէ թէ այդ անարգ արարածն իրեն համար է ստեղծեալ, ահա այսպէս կը պատժուի եւ գերութեան շղթաներու գարուն ճաշակը կ՚առնէ: Որ նախարարական ցեղն է որ չունենայ մէկը Բաղդասար, եւ ի՞նչ ըրին որ արժանի չլինին այդ անարգանաց եւ երկրին կործանման: Այս վանքին՝ զոր դու բանտ կ՚անուանես՝ դռները բացուեցան ինձ համար եւ ինձ դիւրին էր դառնալ ծիրաններու եւ բեհեզներու պըլլուիլ եւ ես չուզեցի: Անոր համար չուզեցի՝ վասնզի գիտէի թէ Յովնան զիս կը սիրէր եւ ես զինք կը սիրէի. անոր համար չուզեցի՝ որ զիս այս տեղէն հանելով՝ պիտի խնդրէին այնպիսի մարդու մը մատնել որ ոչ սիրտ ունէր, ոչ զգացմունք եւ որ մոլութեանց մէջ թաթխեալ էր: Վասնզի շատ հազուագիւտ են այդ նախարարաց մէջ ազնիւ զգացմունք եւ առաքինութիւնք: — Բուզա՛ դոներնին կը ծեծէր. իսկ նոքա իրենց գինեբրուաց եւ մեղկ, անառակ երաժտութեանց ձայներէն խլացած չէին լսեր թէ ով կուգար: Նոյնը ահա կը տեսնեմ որ արեւելեան եւ հիւսիս. Հայաստանի կը սպառնայ եւ ամէն ոք ապշութեամբ թմբրեալ կը քնէ: Այո, Յովնան, այս աշխարհքիս մէջ իջնել չուզեցի, աւելի լաւ համարեցայ հոս այս վանքիս մէջ իմ կենացս մնացորդն անցնել խաղաղութեամբ Աստուծոյ հետ, ջանալով օգտակար լինիլ Քրիստոսի ժողովրդեան ինչչափ որ տրուած էր իմ տըկար կանացի ձեռքերուս կարողութեան, քան թէ երթալ անիրաւութեանց եւ կեղեքման մասնակցիլ: Լաւ համարեցայ քեզի պէս առանց յուսոյ սիրել, սէրը նուիրականութեան չիջեցնել երբեք իր բարձրութենէն, եւ այսպէս այս կարճ կեանքըն անցնել, անդին միշտ միասին ապրելու համար յաւիտենական կենաց մէջ:

Այս խօսքերը գրուցելուն՝ Վասկանուշի քնքուշ ձիւնափայլ ձեռքը Յովնանու առիւծաթաթ ձեռքին վրայ էր, իր աչքերը երկինքն էին, սէրը իւր բնական գեղեցկութեան աւելի փայլ մը տուեր էր. իսկ Յովնան գլխիկոր հազիւ թէ կը համարձակէր աչքերը վերցնել նայիլ այն հրեշտակին, որ զինքն առջի օրէն յափշտակած էր, այն անձին, որուն հետ բաղդատելու բան մը աշխարհքիս վրայ չէր տեսած, եւ նորա աչաց մէկ ակնարկին առջեւ իբրեւ տղայ կը սարսէր:

Շարժեցաւ Վասկանուշը եւ ելաւ, Յովնանու նայեցաւ եւ հասկցաւ որ այդ շարժմունքը հրաժարական կը կարծէր. ըսաւ ծիծաղելով.

— Ոչ, Յովնան, դեռ երթալու ժամանակ չէ, այսօր քեզ հետ միատեղ պիտի ճաշեմ. աշխարհքէս եւ անոր հաճոյից հրաժարեալ՝ այս զուարճութիւնն անգամ մը կ՚ուզեմ ունենալ. Եղիպտոսի մենակեաց անապատականք նաեւ երկու արմաւ եւ հացի մը պատառիկ միասին կ՚ուտէին եւ այդ ճաշ, սէր կ՚անուանէին:

Այս ըսելով ձեռքէն բռնեց եւ դէպի անյայտ դուռը տարաւ եւ Յովնան փոքրիկ սենեակ մը տեսաւ՝ անպաճոյճ սեղան մը եւ երկու աթոռ դիմացէ դիմաց դրուած:

Իշխանուհին բաժակը լցուց եւ Յովնանու դառնալով «Մեր յաւիտենական կենաց հարսանեաց» ըսաւ, եւ պուտ մը խմելով տուաւ նորա՝ որ առաւ քամեց բաժակը մինչեւ վերջին կաթիլը. Վասկանուշ որ իրեն կը նայէր՝ հարցուց.

ՏԵՐԵՆՑ

(Շար.)

տեսուի չարժավարներուն համար հրանիւթի գիները պակսեցնել, սակայն կը թուի թէ Ելմտական նախարարութիւնը նման առաջարկ մը պիտի մերժէ :

× Զանազան տեսակի քարածուխներու գիները կրնան յանկարծակի յաւելում մը կրել՝ մինչեւ յառաջիկայ շաբաթ :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄԻ ՄԷՋ

Համայնավար Չինաստանի մէջ, «աջակողմեան տարրեր»ու առաջին դատապարտութիւնները յայտարարուեցան, Համայնավար կուսակցութեան մէկ յանձնաժողովին կողմէ :

Համայնավարական քաղաքչութեան զօրաւորագոյն ղեկավարը՝ Լիւ Թինկ Եի, Փէքինի Ազգ. ժողովի առջեւ յայտարարեց.— «Աջակողմեաններու բռնած դիրքը հակասահմանադրական է. անոնք պիտի դատապարտուին, Սահմանադրութեան օրէնքներուն համաձայն»: Կուսակցական քաղաքչութեան ղեկավարը ճշդելով անոնց յանցանքը, յատկապէս շեշտեց, թէ «անջատողական» շարժումներ ստեղծողները յարաբերութեան մէջ են Չինաստանէն դուրս գտնուող «աջակողմեան»ներու հետ, որոնք «յետադիմական» եւ պայքարի «վտանգաւոր» թշնամիներ են եւ կրնան զինեալ բախումներ ստեղծել :

Փէքինի մէջ սկսած մաքրագործումներէն ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով այսքան ծանր մեղադրանք մը կ'ըլլայ՝ պաշտօնապէս: Ազատ աշխարհի քաղաքական շրջանակներուն համաձայն, այս մեղադրանքը նախաբանն է մաքրագործումներու՝ որոնք սկսած են արդէն եւ կը շարունակուին Համայնավար Չինաստանի անծայրածիր տարածութեան վրայ :

Ինչպէս կը տեսնուի, Համայնավար Չինաստանի ղեկավարները նոյնիսկ կանգ պիտի չառնեն՝ դատապարտելու համար անօթութենէ տառապող մարդիկը, որոնք բողոքի ցոյցեր ըրած էին :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝

Olonne-sur-Mer (Vendée)

3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Արձանագրութեան եւ մանրամասնութեան համար դիմել՝

Edouard Mavian, 116 Rue Réaumur, Paris 2ème. CEN 06-42

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

« Շ. Միսաքեան » խումբի կազմութեան առթիւ :

Անիէռ Պուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընկերական խնջոյքը Յուլիս 13ին, ժամը 21ին ընկերվարականներու սրահը 149պիս, Ավընիւ Արժանթէօյ, Անիէռ :

Կը հրաւիրուին շրջաններու կոմիտէներն ու խումբերը : Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

Ծախքերու մասնակցութիւն :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի Արշաւանքի 60ամեակին առթիւ

Կը տօնուի Շաւիլի անտառին մէջ, Հ. Յ. Դ. Շաւիլի «Արղութեան» խումբին կողմէ :

21 Յուլիս, կիրակի օրը առաւօտէն մինչեւ երեկոյ: Գեղարուեստական բաժին, երգ, պար եւ բարձրախօս :

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

Մոնփարնասէն առնել շոգեկառք եւ իջնել Շաւիլի կայարանը, Փոն տը Սէվրէն առնել Վերսայլ գացող 171 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Փիւի Սան Վէն, Շավիլ :

Հարցնել Շաւիլի գերեզմանատունը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, տօն Սրբոց Թարգմանչաց, մասնաւոր հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի Մայր Եկեղեցիի հիմնադիր - բարերար ողբ. Ասպետ Վահան Խօրասանճեանի եւ իր գերդաստանի ննջեցեալներուն յիշատակին, մասնակցութեամբ երկսեռ երգչախումբին, որ Ս. պատարագը կ'երգէ բազմաձայն, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի: Այս տարուան բացառիկ հոգեհանգիստը ունի նաեւ ոչ - կրօնական մեծարանքի բաժին, հանգուցեալ մեծանուն ազգասէրին մօտաւորագոյն ազգականներուն Ֆրանսայէն ու Պելժիքայէն հրաւիրուելուն առիթով, մարմարեայ Զարխափանի նոր խորանին զետեղման պատեհութեամբ :

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան :

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Ռէսթօրան տէ Քրոթ Մօնար, Թրուա Լիւֆ, զովասուն եւ կանաչազարդ պարտէզին մէջ :

Կը նախագահէ Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Կը խօսի Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ ու խնամուած բաժին: Սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ Պօմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբը: Երգ, նուագ, արտասանութիւն, անակնկալ :

Առաւօտեան պուլի մրցում :

Պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել :

Հայկ. եւ Եւրոպական պարեր :

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված :

Մուտքը ազատ է :

Ծանօթ.— Առնել 7 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան, Շէ Մարէն, Ռութ տէ վ'Օլիվ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.—

Տէր եւ Տիկին Պետրոս Ալոյեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ տեղի պիտի ունենան իրենց վաղամեռիկ զաւկին հոգւոյն եւ յիշատակին համար: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տէսինի Տարօն - Տուրուբերան Հայր. Միութեան մասնաճիւղի ընտանեկան մեծ դաշտահանդէսը, Օգոստոս 4ին կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Քափէ Լամարկի մօտ զովասուն ծառաստաններուն տակ :

Մանրամասնութիւնը յաջորդով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Արմենակ Համբարձումեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի, ի յիշատակ իր ողբացեալ կնոջ, ծնողաց եւ Համբարձումեան գերդաստանին բոլոր ննջեցելոց :

Տէր եւ Տիկին Վահէ Սիրաքեան, Տէր եւ Տիկ. Ժորժ Պետարեան, Տէր եւ Տիկին Գարլօ Սիրաքեան, Ինճէեան, Թէրզեան ընտանիքները, ինչպէս նաեւ իր բազմաթիւ աշակերտները եւ բարեկամները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ, հօրաքրոջ, ազգականին, ուսուցչուհիին:

Օր. ԷՊՐՈՒ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ
(Ծանօթ դաշնակահարուհի)

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 10ին, 64 տարեկանին, իր բնակարանը 43 բիւտ Մոպէօժ :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր շաբաթ առաւօտ, ժամը 8·45ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Մարմինը պիտի ամփոփուի Ռենսիի գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի արշաւանքի տարեդարձի առթիւ, Վիէնի կոմիտէն կազմակերպած է մեծ դաշտահանդէս մը, Յուլիս 21, կիրակի մինչեւ երեկոյ :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ :

Այս կիրակի, դէպի Պուարան :

Մեկնում Կառ տիւ Նորէն (Հօլ Պանլիէօ) ժամը առտուան 8·30ին :

Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի ընկերները եւ համակիրները :

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Թագուհի Եաղլեան Պոլսէն ժամանած իր մօրը Բրաբիոն Եաղըճեանի տասներորդ տարելիցին եւ պարագաներուն յիշատակին համար Հազարական Փըրանք կը նուիրէ երկու ծերանոցներուն : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՅԱՌԱՋ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՅՈՒԼԻՍ
DIMANCHE 14 JUILLET 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7941 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3742

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ, ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԻՒՆ, ՀԱՒԱՍԱՐՈՒԹԻՒՆ

•

Ահա՛ երեք նուիրական նշանաբաններ, որոնք 168 տարիէ ի վեր կը փոթորկեն ազատատենչ ու հայրենակարօտ մարդոց հոգիները՝ աշխարհի հինգ ցամաքամասերուն վրայ:

Ազատութեան ու ժողովրդավարութեան դասական երկրէն, Ֆրանսայի լոյս-քաղաքէն էր, որ արձակուեցան այս սրբազան սկզբունքները, որոնք Եւրոպայի սահմանները գլեցին անցան ամեհի ալիքներու նման եւ արձագանգ գտան Պալքաններու մէջ, ուր Օսմանեան բռնակալ լուծին տակ կը հեծէին միլիոնաւոր քրիստոնեայ ժողովուրդներ:

Արձագանգը չէ մարած դեռ: Այդ երբեակ կարգախօսները այսօր ալ՝ քսանըորրդ դարու երկրորդ կէսին՝ ներշնչումի եւ ոգեւորութեան աղբիւր կը հանդիսանան բոլոր այն ազգերուն համար, որոնք ոչ միայն Ասիոյ եւ Ափրիկէի խաւարակուռ անկիւններուն մէջ, այլ քաղաքակիրթ Եւրոպայի սրտին վրայ կը սպասեն այն երջանիկ օրուան, երբ վերջնապէս պիտի թօթափեն օտարի բռնակալ լուծը:

Չկա՛յ ուրիշ կարգախօս, որ ա՛յնքան խորապէս տպաւորած ըլլայ մարդկութիւնը եւ ճամբայ ցոյց տուած՝ կեղեքուած ժողովուրդներու:

Միջին դարու աւատապետական կարգերը իրենց խոր դրոշմը ձգած էին ֆրանսական վարչաձեւին վրայ մինչեւ 1789 Թըւականը, հակառակ անոր, որ թագաւորները շատոնց վերջ տալով տեղական աւատապետներու դերիշխանութեան, իրենց մականին տակ միացուցած էին ամբողջ Ֆրանսան:

Ազնուականութեան եւ կղերականներու տա՞ ձնաշնորհեալ դիրքը ժամանակավրէպ դարձած էր այլեւս:

Մտաւորական վերածնունդի մը սկիզբը դրին ԺԸ. դարու մեծ ռահվիրաները, Վոլթէրի, Մոնթէսքիէօի, Ժան Ժաք Ռուսոյի, տ'Ալանպէրի, Տիտրոյի պէս անուանի գրողներ, փիլիսոփաներ ու գիտնականներ՝ իրենց երկերով, մանաւանդ «Համայնագիտարան»ով: Լուսաւորեցին մտքերը եւ ճամբայ ցոյց տուին դէպի նոր ու փայլուն հորիզոններ, դէպի ազատական ու ժողովրդավար վարչաձեւ մը:

Լուդովիկոս ԺԶ.ի օրով առանձնաշնորհեալ զոյգ դասակարգերու զեղծումներն ու կեղեքումները ծայրագոյն սահմանին հասած էին:

Կազմուած էր «քաղքենի» դասակարգը, որ այլեւս չէր կրնար հանդուրժել տիրող վարչակարգին:

1789 Մայիս 5ին Վէրսայլի մէջ գումարուած ընդհ. ժողովը՝ որուն կը մասնակցէին բոլոր դասակարգերու ներկայացուցիչները, յունիս 17ին ազգային ժողովի վերածուեցաւ:

Բաժակը յորդած էր:

Յուլիս 14ին Փարիզի ժողովուրդը յեղափոխական աննախընթաց խոյանքով մը գրոհ տուաւ Պասթիլլի ամրոցին դէմ, որ Փարիզի սրտին վրայ կը խորհրդանշէր արքայական բացարձակապետութիւնը:

Բռնակալութեան այս միջնաբերդին կործանումն ու քանդումը ժողովուրդին մեծագոյն յաղթանակն էր իր կեղեքիչներուն դէմ:

Այդ փառաւոր յաղթանակին տարեդարձն է, որ դարձած է «ազգային տօն»:

Ֆրանսացիները չեն միայն, որ կը տօնեն «Յուլիս 14»ը: Բոլոր անազատ ժողովուրդներու համար ազատութեան խորհրդանշան մը դարձած է այդ թուականը:

Հայաստանի մէջ անգամ այս տարի կ'ոգեկոչեն «Յուլիս 14»ի յիշատակը, ինչպէս գրեցին թերթերը, ամբողջ շաբաթ մը ֆրանս. ժապաւէններ ցուցադրելով Երեւանի շարժանկարի սրահներուն մէջ ...

Ֆրանսայի «ազգային տօն»ին մէջէն Հայաստանի ժողովուրդին մտածումները բնականօրէն կ'ուղղուին դէպի ուրիշ ազգ. տօն մը (Մայիս 28), զոր արտօնուած չեն տօնելու:

Քառասուն տարի առաջ ուրիշ մեծ յեղափոխութիւն մը ծագեցաւ աշխարհի մէկ վեցերորդ մասին վրայ:

Այդ յեղափոխութիւնը փոխանակ ազատութիւն, եղբայրութիւն եւ հաւասարութիւն բերելու մարդկութեան, կարմիր բռնակալութեան անտանելի լուծին ենթարկեց հարիւրաւոր միլիոններով մարդիկ:

Դեռ շատ Պասթիյլներ կան գրաւուելիք:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀՈԳԵՐԸ

•

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՊԻՏԻ ՔՆՆԷ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՐՑԸ

Արձակուրդի երթալէ առաջ, վարչապետ Մոնուրիի կառավարութիւնը պիտի գտնուի լուրջ դժուարութիւններու առջեւ: Առաջինը՝ արտակարգ իրաւասութեանց հարցն է, որ վարչապետը պիտի աշխատի Ազգ. Ժողովին վաւերացնել տալ: Ընդդիմադրութիւնը ուժեղ է Փալէ Պուրպոնին մէջ: Սակայն, դժուարութիւնները քանի մը օրով պիտի ուշանան՝ որովհետեւ կառավարութիւնը ընդունեց, որ վիճաբանութիւնները յետաձգուին Դշ. օրուան: Եթէ վստահութեան հարց ծագի, ապահովաբար քուէարկութիւնը մնայ Ուրբաթ օրուան:

Միւս կողմէ, վարչապետն ու Ելմտական նախարարը համաձայնած են, որ Ազգ. Ժողովին առջեւ ելմտական հարցեր չբերուին: Առջի օրուան նիստին, վարչապետ Մոնուրի եւ Ելմտական նախարար Կայեար, հակառակ տրուած հարցումներուն՝ կատարեալ լռութիւն պահեցին: Սակայն, կը թուի թէ այս լռութիւնը չի կրնար երկարիլ եւ արդէն մամուլն ալ ծանօթ է որոշ կէտերուն:

Վարչապետը պատրաստած է նաեւ դըպրոցական բարենորոգման ծրագիր մը, որ Ազգ. Ժողովին կողմէ պիտի քննուի այս ամսուն վերջը:

ՇԱՔԵՐԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ

Հինգշաբթի գիշեր, Օրլիի օդակայանին մէջ ձերբակալուեցաւ Պէն Պելլայի փաստաբանը՝ Շաքեր, որ Թունուզէն կուգար: Ձերբակալութիւնը անակնկալի բերաւ որոշ շրջանակներ եւ հարց տրուեցաւ, թէ արդեօք ոստիկանութիւնը իրաւունք ունի՞ ձերբակալելու օտար փաստաբան մը, որ իրաւասու ձայնով կուգայ ֆրանսական ատեանին առջեւ դատ մը պաշտպանելու: Սակայն, նկատուեցաւ որ փաստ. Շաքեր երկրին արտաքին ապահովութեան դէմ շարժած է: Արդարեւ, շուտով յայտնուեցաւ, որ օտար փաստաբանը միասին բերած էր նամակներ՝ իր յաճախորդին յանձնելու համար, փաստաթուղթին մէջ, Պէն Պելլայի կարծիքը կը հարցնէին, Ֆրանսայի հետ սկսուելիք բանակցութեանց շուրջ: Փաստաբանը իր յանցանքը ընդունած է եւ ժամանակաւոր կերպով՝ ազատ արձակուած:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Մարգուլի մէջ (Ավինեոնի մօտ) Յուլիս 16ին, Գշ. օր բացումը պիտի կատարուի հիւլէական արտադրութեանց Ֆրանսայի կարեւորագոյն գործարանին: Անմիջապէս աշխատանքները պիտի սկսին եւ ցոլարձակման (ռատիոաքթիվիթէ) պատճառով շրջանը արգիլեալ գօտի մը պիտի ըլլայ:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

•

ՄԱՀԱՊԱՐՏ ՏՂԵԿԻ ՄԸ ԿԱՐԱՊԻ ԵՐԳԸ

Վերջերս տխուր լուր մը յուզումի մատնեց մարդկութիւնը: Հոլիվուտի ծանօթ աստղերէն Սքելթընի տղան՝ Ռիչըրտ, հազիւ ինը տարեկան, մահուան դատապարտուած է, նողկալի հիւանդութեան մը հետեւանքով (*լէօսէմի*): Դժբախտ մանչուկին հայրը, պաստառը լքելով, որոշած է տղան պտտցնել բովանդակ աշխարհին մէջ: Ինը տարու Ռիչըրտ, մեռնելէ առաջ պիտի ծանօթանայ աշխարհի հրաշալիքներուն ...

Ճակատագրին կողմէ մահուան դատապարտուած Ռիչըրտ, ընկերակցութեամբ ծնողքին եւ քրոջը, ներկայիս կը գտնուի Սթոքհոլմ: Ամերիկեան մեծ քաղաքները այցելած են արդէն: Երկու ամիս ալ պիտի պտտին Եւրոպայի մէջ, որմէ ետք պիտի երթան Ծայրագոյն Արեւելք: Ամէն քաղաքի մէջ, շրջապտոյտի ելած ընտանիքը պիտի մնայ այնքան՝ որքան ուզէ մահապարտ մանչուկը:

Ծանօթ դերասանը՝ Սքելթըն, կ'աշխատէր անտեղեակ պահել տղան՝ իրեն վերապահուած ճակատագրին մասին: Սակայն, երէկ առաւօտ ձայնասփիւռը հաղորդեց, որ Ռիչըրտ գիտէր այլեւս, թէ պիտի մեռնէր ...

Ի՞նչ կ'ուզէք, որ ըսէր կեանքի ու մահուան ճամին գաղափա՛ր անգամ չունեցող ինը տարու այս տղան: Չէ լացած: Չէ՛ տխրած: Անգամ՝ չէ բողոքած մայրիկին, կամ Աստուած «պապա»ին: Այլ՝ պարզապէս ըսած է, թէ նման պարագաներ պէտք է ըլլան, որպէսզի ծնողները քիչ մը աւելի լաւ վերաբերուին ունեցած զաւակներու հանդէպ ...

Քա՛ղցր հոգի, կը կարծե՞ս թէ մարդիկ պիտի լսեն քու անզօր կանչդ՝ ծաղիկ հասակիդ վերջին օրերուն: Թերեւս լսեն, սակայն պիտի մոռնան շուտով: Որովհետեւ մարդիկը չա՛ր են. հաճոյքներու, գինետուներու եւ խաղարաններու մէջ չեն հասնիր ճիչերը՝ որոնք հոգիի՛ն կը խօսին միայն: Կար ժամանակ մը (հազիւ քառասուն տարի առաջ), երբ հարիւր հազարաւոր մանուկներ մահուան դատապարտուած էին մարդակերպ *լէօսէմի*ներու կողմէ: Հա՛յ մանուկներ էին անոնք, որոնց ճիչերը դուրս չէին գար Տէր Զօրի անապատէն՝ շարժելու համար սառած խիղճը մարդկութեան, ծնողներու: Մէկ, երկու, տասը տարու, կամ տակաւին արեւ չտեսած մանչուկներ ու աղջնակներ կային՝ որոնք կեանքի՛ պաղատանքով կը սպաննուէին թրքական եաթաղաններով..

Ո՞վ լսեց ձայնը անմեղ այդ հայորդիներուն:

Թերեւս լսեցին մարդիկ ...

Բայց մոռցան: Մոռցա՛ն՝ մանաւանդ երբ գիտէին, թէ կրնայի՛ն ազատել այդ մանուկները:

Մոռցան՝ ինչպէս պիտի մոռնան ճակատագրահար այս մանչուկին կարապի երգը — մանուկներուն լա՛ւ կը նային:

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՓՐԱԿԱՅԻ ՄԷՋ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱՄԻԱՑՄԱՆ ԴԷՄ Կ'ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒԻ

•

Բուլկանին եւ Խրուշչեւ չարթուան վերջին երկու օրերը շարունակեցին այցելութիւններ տալ Չեխոսլովաքիոյ զանազան շրջանները: Միայն համայնավար լրագրողները իրաւունք ունին ընկերանալու իրենց:

Հակառակ Եուկոսլաւիոյ նկատմամբ Խրուշչեւի ըրած աննպաստ յայտարարութիւններուն, իր իշխանութեան սահմաններուն մէջ շրջագայելու ելած խորհրդային բռնատէրը, հոն՝ ուր բերանը կը բանայ ճառ խօսելու համար, կը կրկնէ ծանօթ յանկերգը. — Միանա՛նք: Կը պնդէ շարունակ, որ Եուկոսլաւիա յարի «ընկերվարական» երկիրներուն. այնպէս կը թուի, թէ Խրուշչեւ իր սլաքները կ'ուղղէ մանաւանդ Թիթոյի դէմ, Եուկոսլաւ ժողովուրդին դատը... պաշտպանելով:

Խրուշչեւ Պրաթիսլաւայի մէջ դիմաւորուեցաւ 120 հազար հոգիէ բաղկացած ամբոխի մը կողմէ եւ ճառ մը արտասանելով Գերմանիոյ վերազինման դէմ, ըսաւ. — «Արեւմտեան կարգ մը պետութիւններ, ապազինման հարցը կը կապեն Գերմանիոյ վերամիացման հետ: Ասոնք երկու տարբեր հարցեր են: Ապազինումը աշխարհի բոլոր ժողովուրդները կը հետաքրքրէ: Գերմանիոյ վերամիացումը միայն Գերմանացիները կը հետաքրքրէ: Անոնք որ այս երկու հարցերը կը միացնեն իրարու՝ ապազինում չեն ուզեր»: Անշուշտ, այս յայտարարութեան պէտք է յաջորդէր Խ. Միութեան եւ Չեխոսլովաքիոյ փառաբանանքը ...:

Խրուշչեւ մեծ պատիւներու արժանացաւ Փրակայի մէջ: Չեխոսլովաքիոյ մայրաքաղաքէն լուրը կը հաղորդուի հետեւեալ ձեւով. — «Այս գիշեր Փրակա լուսազարդուած էր փողոցներն ու յուշարձանները՝ ի պատիւ Նիքիթա Խրուշչեւի եւ մարէշալ Բուլկանինի: Միայն Սթալինի քառասունըհինգ մեթր բարձրութեամբ յուշարձանը կը մնար ստուերի մէջ...»:

ՀԱՄԸՐՇՈԼՏ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

•

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղարը՝ Տակ Համըրշոլտ, Ուրբաթ կէսօրէ վերջ եկաւ Փարիզ: ՄԱԿի քարտուղարը այցելութիւն մը տուաւ Նախագահ Քոթիի, որուն հետ երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Ալժերիոյ, Սուէզի եւ այլ հարցերու շուրջ:

Համըրշոլտ տեսակցութիւն մը ունեցաւ նաեւ Արտաքին Նախարար Փինոյի հետ, որմէ վերջ Արտաքին Նախարարութիւնը հացկերոյթ մը տուաւ, ի պատիւ ՄԱԿի քարտուղարին: Համըրշոլտի եւ Ֆրանսայի քաղաքական դէմքերու խօսակցութիւններուն գլխաւոր առանցքը կը կազմեն միջազգային հրատապ հարցերը:

Կար ժամանակ, երբ ո՛չ թէ Սթալին անձամբ, այլ՝ լուսանկարո՛վ անգամ նոյնքան պատիւներու կ'արժանանար ...:

× Ինչպէս կ'ըսէինք, Համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Խրուշչեւի ունեցած աննպաստ արտայայտութիւնները՝ Թիթոյի նկատմամբ, անակնկալի բերած էին Եուկոսլաւիոյ քաղաքական շրջանակները: Խրուշչեւի քննադատութիւնները ներկայիս կ'ուսումնասիրուին Պելկրատի մէջ, սակայն արդիւնքը գաղտնի կը պահուի: Ներկայիս հարց կը ծագի նաեւ, թէ Թիթօ-Խրուշչեւ հանդիպում մը տեղի պիտի ունենա՞յ շուտով: Խրուշչեւ իր ճառերուն մէջ, Եուկոսլաւիան հարուածելով հանդերձ, կը յայտարարէր, թէ շուտով տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ «ընկեր» Թիթոյի հետ: Ըստ երեւոյթին սակայն, Պելկրատի քաղաքական շրջանակները Խրուշչեւին չափ լաւատես չեն այդ հանդիպումին մասին:

ՆԵՀՐՈՒ յայտարարեց թէ անգլօ-եգիպտական յարաբերութիւնները շուտով պիտի բարելաւուին:

ԱԹԷՆՔԻ կառավարութիւնը Կիպրոսի հարցը կրկին պիտի բերէ ՄԱԿի ժողովին առջեւ:

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՑՈՒՑԱՏԵՏՐԸ

«ԱՆԴԱՍՏԱՆ»

ՊԱՐԲԵՐԱԳԻՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ (ՓԱՐԻԶ)

●

« Գրականութեան պատմութեան համար » յօդուածաշարքը սկսած ատենս այս սիւնակներուն մէջ, նպատակս «Անդաստան» պարբերագրին մասին խօսիլ էր: Այնպէս որ միջանկեալ աշխատանքս վերջացած ըլլալով — 1908 – 1915 մինչեւ մեծ տարագրութիւն գոյութիւն ունեցող եւ դադարման ենթարկուող եօթը պարբերականներուն համառօտ պատմութիւնը, — այս յօդուածով պիտի անդրադառնամ «Անդաստան»ին, որուն խմբագիրն է բանաստեղծ Բիւզանդ Թօփալեան :

« Այգահանդէս », « Հրախաղութիւն », « Համայնական սէր » եւ « Արեւագալ » հաւաքածոններուն հեղինակը, բոլորն ալ քերթուածներ, նման ձեռնարկի մը յաջողութեան եւ յարատեւութեան համար ամէն պայմաններ կը լրացնէր, տրուած ըլլալով որ արուեստագէտ է, գրականութեան եւ գեղարուեստի ճաշակ ունի, աշխատակիցները համակրանքը կը վայելէ, մանաւանդ տպարանատէր է եւ պարբերականին հրատարակութիւնը որեւէ մէկէն կախում չունի: Այս պայմանները պիտի բաւէին որ «Անդաստան»ը կանոնաւորապէս լոյս տեսնէր եւ պարբերականի մը հիմնական պայմանը լրացնէր : Բազմաթիւ ընթերցողներուն գանգատն այն եղած է, որ գեղարուեստի եւ գրականութեան նուիրուած այս պարբերականը անկանոն լոյս կը տեսնէ, երբեմն տարին թիւ մը միայն: Խմբագիրը անշուշտ իր պատճառաբանութիւնն ունի, նման այն պատճառաբանութիւններուն, որոնք կը լսուին միշտ, կապուած՝ նման ձեռնարկներու :

Առաջին թիւով (1952) հետեւեալ ձեւով կը բանաձեւուէր նպատակը · —

« Փնտռել ներդաշնակութիւնը հայ հոգիին՝ արդի ժամանակներու մեծապարփակ համադրութեանց մէջ: Անցեալը, ներկան եւ շրջանները որ պիտի գան : Բայց իրականութիւնը ներկայինն է անժխտելի կերպով :

« Դարուս զարհուրելի հրաշալիքներուն, գլխապտոյտ վերիվայրումներուն եւ սանձարձակ գիտութեան եւ ուժերին դէմ, Բանը, — բանաստեղծութիւնը թող բարձրանայ իր արժանի պատուանդանին:

« Պեղել հանքը ադամանդեայ գեղեցկութեան: Հայ հոգին թող լոյս աշխարհ գայ իր կենսալից ճառագայթումով, հայրենիքի եւ օտար հորիզոններու վրայ, իր ինքնուրոյն դիմագծով, յանուն ընդհանուր ներդաշնակութեան »:

Ինչպէս նախորդ շրջաններուն, «Անդաստան»ի սպասարկու նուիրեալները, որոնումի մէջ են, կարենալ պահելու համար Հայու մեր ինքնութիւնը ներկայ քաոսին մէջ :

Նախորդ շրջաններուն մեր երիտասարդութիւնը հանդգանակ մը կը ներկայացնէր, առանց պոռալու թէ ինքը անիրաւուած երիտասարդութիւնն է: « Անդաստան » շատ յստակօրէն կը բանաձեւէ առաջին օրէն եւ յառաջապահի իր դերով, «անիրաւուած երիտասարդութեան » դրոշը կը պարզէ : Ցատակ է նաեւ իր ախտաճանաչութիւնը եւ շա՛տ արդար · — « Արտասահմանի հայ բազմութիւնները, աշխարհի չորս հովերուն ցրուած, լծուած են իրենց նիւթական գոյութիւնն ու բարօրութիւնը ապահովելու արշաւին : Քաղաքակրթական ոստաններուն մէջ նըստած, անոնք ինքնագոհ անտարբերութեամբ կը ժխտեն մշակութային ու հոգեկան ամէն արժէք »:

Այս վերջին պարագան մտահոգութիւնն է բոլոր անոնց, որոնք՝ իրենց աչքերուն առջեւ մեր երիտասարդութեան հետզհետէ ազգային դիրքերէ հեռանալը կը տեսնեն: Շատ քիչերն անոնցմէ բացառութիւն կը կազմեն: Առօրեայ մեր փորձառութիւնը տխուր երեւոյթներու ականատես կ'ընէ մեզ դժբախտաբար, հակառակ ոմանց լաւատեսութեան:

Այս պայմաններուն մէջ, ի՞նչ չափով իր դրական դերը կատարած եւ կատարելու վրայ է «Անդաստան», որուն ընթերցողները մեծ չափով չափահաս սերունդին կը պատկանին: Որովհետեւ մեր երիտասարդ սերունդը, հայերէն լեզուի մէջ իր ունեցած հասկացողութեամբ ու կարողութեամբ մատչելի պիտի չգտնէ պարբերականին լեզուն, ոճը եւ բովանդակութիւնը: Որովհետեւ լեզուական ներդաշնակութիւն կը տիրէ հոն եւ արդի աշխարհաբարը իր կատարած նուաճումներով կը ներկայանայ հոն: Բայց եւ այնպէս արդար է պարբերականին գանգատը եւ ախտաճանաչութիւնը, որովհետեւ ներկայ օրերուն մէջ ո՛չ միայն երիտասարդութեան, այլ եւ ընդհանրապէս հայ անհատին համար առաքինութիւն մը չէ, երբ անոնք աւելի շատ անձնատուր «իրենց նիւթական գոյութիւնը ու բարօրութիւնը ապահովելու արշաւին » մեծ չափով եւ «ինքնագոհ անտարբերութեամբ կը ժխտեն մշակութային ու հոգեկան ամէն արժէք »

Ծոր եւ այլազան բովանդակութիւն մը ունի « Անդաստան»: Ամէնէն աւելի սակայն բանաստեղծութիւնը եւ անոր մեկնաբանութիւնը խմբագրին մտահոգութիւն կը պատճառեն: Գրեթէ աշխատակիցներէն խումբ մը կը փորձէ պատասխանել այդ մտահոգութեան ու մեկնաբանել գրական այդ սեռը: Եւ սակայն ո՛չ մէկը կը յաջողի իր տուած բացատրութիւնով հասկնալի դառնալ եւ գաղափարներու ներդաշնակութիւն մը ստեղծել :

Յ. Կոստանդեանին համար «բանաստեղծի բնութիւնը՝ «անբնական» է, եւ իր գալարուն մոլորումներով իսկ ձգտում է գերբնականին, այսինքն գերագոյն մի բնութեան»: Եւ կամ՝ «բանաստեղծութեան իրականութիւնը «անիրական» է, եւ «ծայրայեղ որոնումներով փորձում է դառնալ արտայայտութիւնը գերիրականի՝ արտացոլումը մի իրականութեան որ անհունօրէն մարդկային լինելով հանդերձ՝ անոր հաղորդ է տրամաբանութեան բնականոն օրէնքներին » :

« Անդաստան »ի մէջ (Թիւ 3) Գ. Ճիզմէճեան քերթուած մը ունէր «Կեանքը իբրեւ բացակայ» խորագրով: Պէյրութի « Նայիրի » շաբաթաթերթը կը խորհրդածէր թէ « Արձակի վերածելով մէկտեղ չէ կրցած հասկնալ քերթուածին իմաստը»: Գ. Ճիզմէճեան կը պատասխանէր թէ «բանաստեղծութիւն մը արձակի վերածել, մեռցնել է զայն: Ըսել է բան չհասկնալ բանաստեղծութենէ : Ըսել է կեանք մը բաժնել ինքն իրմէն : Արդարեւ ի՞նչ կ'ուզէք որ տայ բանաստեղծը ձեզի: Բանաստեղծը բան չի տար, բան չըսեր : Ան իր ըսելիքը ըսած է ձեւի մը մէջ, ձեւով մը եւ բանաստեղծութիւնը այդ ձեւն իսկ է »:

Անշուշտ վիճելի կէտեր կան այս տողերուն մէջ: Եւ սակայն տխուր է հաստատել որ գրական եւ գեղարուեստական հարցերու քննութեան եւ տարակարծութեան մը առթիւ, նիւթէն շեղելով, անճանականութեամբ կը գրաղին: Գ. Ճիզմէճեանի զուսպ եւ բարեկիրթ բացատրութեան, ընդդիմադիրը, գրականութեան եւ բարեկրթութեան հետ անհաշտ լեզու մը եւ արհամարհական ոճ մը կը գործածէր :

Գեղեցիկ զուգադիպութեամբ մը «Անդաստան»ի մէջ (Թիւ 4) ողբացեալ բանաստեղծ Արտաշէս Յարութիւնեանէն վըկայութիւն մը ունինք բանաստեղծին ու բանաստեղծութեան մասին · — « Ճշմարիտ բանաստեղծը այնքան օտար չէ մեզի համար: Եղբայր մըն է, որուն հետ հաւկրութեան բուռն ու անբաժանելի կապերով կապուած ենք: Իր բոլոր զգացումները, իր բոլոր յոյզերը, իր բոլոր երազները մերիններն են: Իրեն հետ կը լանք, իրեն հետ կը ժպտինք, իրեն հետ կը սիրենք » :

Բ. Թօփալեանին բանաստեղծութեան մասին ունեցած տեսակէտը, խտացած վիճակի մէջ տեսանք արդէն բանաձեւին մէջ. — « Բանաստեղծութիւնը, ըլլալով հոգեկան հաղորդակցութեան էական միջոց, գործածելով մէկ կողմէ լեզուի մը բոլոր կարելի գեղեցկութիւնները, ու միւս կողմէ ներշնչումի անխարդախ ոլորտները, կը բարձրացնէ մարդը իր իսկական պատուանդանին ու ազնուագոյն ճակատագրին »:

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՎԻՊԱՅԻՆ ՊՈԼԻՍԸ

●

Որքան կը հեռանայ Պոլիսը ինձմէ, այնքան աւելի վիպային կը դառնայ ինծի համար:

Անիկա այլեւս ինծի համար աշխարհի վրայ գոյութիւն ունեցող տեղ մը չէ, այլ իմ էութեանս մէջ ապրուած վէպ մը ամբողջ :

Կը վերապրիմ հիմա իր ամէն մէկ պահը, ինչպէս երբ աւինքնող վէպ մը կը վերջացնես, եւ յետոյ, միտքովդ եւ զգայարանքներովդ կը վերլուծես անոր ամէն մէկ էջը :

Այդ վէպը ես եմ գրած: Պոլիսը եւ ես ենք անոր հերոսները: Պոլսոյ ծովերը, հովերը, մարդերը, կը շրջապատեն մեզ, բայց ան եւ ես կը մնանք դէմ դիմաց :

Առանց անոր՝ ես չէի կրնար գոյութիւն ունենալ: Անոր ծովերէն, հովերէն չինուեցայ :

×

Բանաստեղծները մեծ տեղ կը բռնէին հոն : Աւելի ճիշդը՝ հոն ամէն մարդ բանաստեղծ էր :

Ի՞նչպէս բանաստեղծ չըլլալ, երբ շուրջիդ բնութիւնը մարդկութենէն անդին կ'անցընէ մարդերը, եւ այն ատեն, ապրելով հանդերձ, կարելի է միայն՝ իբր բանաստեղծ ապրիլ :

Այս վերացական էութիւնը որ չինուեցաւ մեր մէջ, Պոլսոյ վիպային մթնոլորտը անշուշտ, յետոյ կեանքին բիրտ հարուածներուն տակ շատ վնասաբեր եղաւ մեզի: Զկրցանք ազատագրուիլ վերացականութենէն, որ Պոլսոյ հովերէն եւ ծովերէն չինուած էր :

Բայց հիմա, երբ կը նայիմ դէպի ետեւ, եւ նաեւ էութեանս խորը, կը գտնեմ որ այն լաւագոյն պահերը, որոնք ապրած եմ, դարձեալ այդ վիպային Պոլիսին մէջ ապրուած վերացական պահերն էին, շըրջապատուած մարդերէ, որոնք բոլորն ալ բանաստեղծներ էին ...

×

Անշուշտ, երբ այսպէս վիպային ձեւ մը կու տամ հին Պոլիսին, պէտք չէ մոռնալ որ, Թուրքերուն սարսափը մարդոց սիրտերուն խորն էր եւ վրան :

Բայց, Աստուած իմ, Պոլսոյ ծովերը, հովերը այնքան գեղեցիկ էին, եւ բանաստեղծները այնքան լուկ սէրով տարուած եւ վերացած, որ կեանքը հոն, ամէնուն համար, վէպի մը վերածուած էր:

Հոն բանաստեղծութիւն կարդալով՝ լացողներ կային: Եւ սէրէ մեռնողներ ... :

Այդ մեծ զգացումը փողոցները չէր չափեր : Այլ կը մնար աչքերուն եւ սիրտերուն խորը սեղմուած ...: Հոն, սիրոյ նամակները չէին գրեր մեքենաներով : Այլ յաճախ, անճարակ գիրերով եւ մանիշակագոյն մելանով ...

Սիրոյ հեռաւորութիւնը կ'ինէլացնէր,

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

●

Ա. ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՅԼԵՐԸ

Մինչ Վահան Եսայեան, հպարտ – հըպարտ Անգլիա կը մեկնէր Հարրոյի դըպրոցին մէջ ուսումը շարունակելու, Գալուստ, 15 տարեկանին կ'ուղարկուէր Մարսէյլ՝ Փրանսացի ընտանիքի մը մէջ փրանսերէնը կատարելագործելու համար:

Այս թեթեւ ձախողութեան յիշատակը, ինչպէս կը թուի իր ազդեցութիւնը ձգած է Գալուստի ամբողջ կեանքին վրայ, եւ ինչպէս կը վկայէ իր փորթուկալցի բարեկամն ու փաստաբանը, Տոքթ. Փերտիկաօ, «Զէր կրնար հանդուրժել այն մարդոց, որ չեն աշխատիր: Հակառակ իր յառաջացած տարիքին (75էն մինչեւ 86), օրական ութը տասը ժամ կ'աշխատէր յաճախ»: Տասնըհինգ տարեկանէն սկսած, 70 տարի շարունակ, Կիւլպէնկեանի մեծագոյն զբաղումը աշխատանքն էր: Մընացածը — ընտանիք, հաճոյքներ, նոյնիսկ դրամը — երկրորդական արժէք կը ներկայացնէր իրեն համար :

1884ի աշնան իր յամառ աշխատանքը արդիւնք տուաւ. Լոնտոնի Քինկ'զ Քոլէճը ընդունուեցաւ 16 տարեկանին, իր դասարանին պահանջած տարիքէն մէկ տարի աւելի շուտ :Երեք տարի վերջ, յաջողագոյն նիշերով դպրոցը աւարտեց եւ ստացաւ քաղաքային ճարտարագէտի վկայական: Աւարտական ճառը գրած էր հանքային - ճարտարագիտութեան հարցին շուրջ, կարեւոր տեղ մըն ալ յատկացնելով նոր զարգանալ սկսող քարիւղի ճարտարարուեստին: Այս ուսումնասիրութիւնը մինչեւ օրս ալ կը յիշուի քարիւղի ճարտարարուեստով զբաղող շրջանակներու մէջ՝ որպէս ինքնայատուկ եւ մարդարէաշունչ գործ, եւ որուն շնորհիւ Գ. Կիւլպէնկեան կը նկատուի քարիւղի դարաշըրջանին նախակարապետներէն մին :

***

1887ի վերջերը վերադարձաւ Պոլիս, վկայականին հետ իր բնակավայրը փոխադրելով լուրջ մօրուք մը կպկին վըրայ, եւ մեծ համարում՝ ինքն իր մասին:

Առաջին այցելութիւնը տուաւ Հարրոյի նախկին ուսանող Վահան Եսայեանին :

Այս անգամ եւս Վահան զինքը կանխած էր. յաջողած էր ամուսնանալ հայ աւագանիին ամէնէն հարուստ եւ աչքի ինկող ժառանգորդուհիներէն Աննա Քարաքէհեաեանի հետ, որ Աբրահամ փաշայի աղջիկն ու Եգիպտոսի վարչապետ Նուպար փաշայի ազգականուհին էր : Այս ամուսնութեամբ, Եսայեանները Պոլսոյ ամէնէն բարձր հայկական ընտանիքը կը դառնային :

Ցնցումը մեծ եղաւ Գալուստի համար : Ընկերային տեսակէտէ, Եսայեանները Կիւլպէնկեաններէն աստիճան մը եւս բարձրացած կ'ըլլային: Սակայն չյուսահատեցաւ եւ իր առողջ բնազդն ալ օգնութեան հասաւ իրեն : Վահանի հետ ունեցած խօսակցութիւններուն ընթացքին յիշեց թէ այս վերջինը զարմուհի մը ունէր, Նուարդը, որ Գալուստի Մարսէյլ մեկնած ատեն, ուրեմն չորս տարի առաջ, տասը տարեկան սիրուն աղջնակ մըն էր: Նըւարդի հազիւ 13 - 14 տարեկան ըլլալը արգելք մը չէր Գալուստի համար. արեւելքի մէջ աղջիկները շատ կը հասունան. միւս կողմէ, փաստ էր որ Նուարդի գեղանի մայրը, Վերժին, հազիւ 14 տարեկան կար երբ ամուսնացած էր Յովհաննէս Եսայեանի հետ :

Գալուստ սկսաւ դառնալ Եսայեաններուն տան շուրջը :

×

Յովհաննէս եւ Վերժին Եսայեանները զինքը շատ պաշտօնապէս, ինչպէս նաեւ Հայերու յատուկ կասկածամտութեամբ ընդունեցին, մանաւանդ որ շատ համեստ ծագում ունենալով կանոնաւոր հայերէն իսկ չէին կրնար խօսիլ, ալ ուր մնաց անգլերէն կամ Փրանսերէն. այնպէս որ շատ զգուշ կը վարուէին անգլիական համալսարանէն դեռ նոր դուրս ելած այս ինքնավստահ տղուն հետ :

Յովհաննէս Եսայեան հասկցած ալ էր, որ Կիւլպէնկեանի այցելութիւնը որոշ չափով կապ ունի Նուարդի հետ : Երբ խօսակցութիւնը կը դառնար և կուգար կանգ կ'առնէր գործի վրայ (ինչպէս անխուսափելի կերպով կը պատահի երբ երկու Հայ իրարու հետ կը խօսակցին), Գալուստ հետաքրքրական գաղափարներ կ'արտայայտէր, բայց իրողութիւնը այն էր, որ տակաւին ոչ գործ ունէր ոչ դրամ, ոչ ալ որեւէ հաստատ փաստ, որ խոստաբարոյ Սարգիս Կիւլպէնկեան իր զաւկին համար փայլուն գործ մը վերապահած է : Հետեւաբար, այս առաջին տեսակցութիւնը ոչ եւէ դրական արդիւնքի չյանգեցաւ : Սակայն դռնէն դուրս ելած պահուն, Գալուստ Նուարդը տեսաւ. անճարակ, անհրապոյր փոքրիկ դպրոցականի երեւոյթ չունէր պարմանուհին. այլ փոքրահասակ, բայց արդէն հասուն կազմով, դեղձի նման սահուն ու վարդագոյն մորթով, սեւ ու վառ աչքերով գեղեցիկ երիտասարդ աղջիկ մը դարձած էր :

Իր ամբողջ էութենէն կենսունակութիւն, զուարթութիւն եւ հրապոյր կը յորդէին: Գալուստի որոշումը անդառնալի էր. պէտք էր որ Նուարդ իր կինը ըլլար ուշ կամ կանուխ :

Յաջորդ վեց ամիսներուն, առանց վըհատելու Նուարդի ետեւէն ինկաւ, դարպասեց, համոզել ջանաց :

ՐԱԼՖ ՀԻՒՎԻՆՁ

(6 Շար.)

...եւ նոյն իսկ ցանկալի կը դարձնէր անոր խօսումը ...

×

Պոլսոյ մէջ, բացի օրաթերթերէն, որոնք մասնաւոր հետաքրքրութիւն մը ունէին, կը հրատարակուէին նաեւ գրական շաբաթաթերթեր:

Իմ հետաքրքրութիւնս կը սկսի «Ծաղիկ» շաբաթաթերթէն, որ դեղին կողքով, լայն էջերով, շատ ներկայանալի հրատարակութիւն մըն էր: Շաբաթ կէսօրերէն վերջ հրապարակ կ'ելլէր: Հետաքրքրութեամբ կը սպասուէր անոր, եւ ամէն մէկ թիւին պարունակութիւնը կը վերլուծուէր եւ կը կարդացուէր սրտի մեծ գոհունակութեամբ:

Բարեբախտաբար անոր ոչ մէջը եւ ոչ ալ ետեւը օտար լեզուով յաւելուած մը կար «հայերէն չգիտցողներուն» համար: Հայերէն էր եւ ամէն մարդ հայերէն գիտէր:

Դեռ քոլէժի վերջին դասարաններուն մէջ էի, երբ շաբաթ իրիկունները տուն եկած կ'ըլլայի, եւ մեր հիւրանոցին սեղանին վրայ կը գտնէի «Ծաղիկ»ը: Հոն է որ առաջին անգամ հանդիպած եմ Զապէլ Եսայեանին, իր «Սպասման սրահին մէջ» վէպով, նաեւ Մառի Յովհաննէսեանին, որ կին մը կը կարծուէր, բայց Մերուժան Պարսամեանը եղաւ վերջը:

Աւելի վերջ, անոր մէջ սկսան գրել նոր բանաստեղծներ, ինչպէս Հրանտ Նազարեան, Ռուբէն Սեւակ:

Ես աւելի վերջ, առաջին անգամ սկսած եմ աշխատակցիլ Ենովք Արմէնի «Մասիս»ին, «Հովանոցս» առաջին արձակ բանաստեղծութեամբս: «Մասիս» ալ շաբաթ կէսօրերէն վերջը կը հրատարակուէր:

Ես չեմ կրնար մոռնալ Մայիսի այն շաբաթ օրը, երբ «Հովանոցս» հրապարակ ելաւ: Անմիջապէս ընդունուեցաւ մարդոց սրտերուն մէջ, եւ ես, այդ օրէն, իմ վիպային էութիւնս վերածեցի, վէպը երգողի մը: Պոլսոյ ժողովուրդն էր որ կը ստեղծէր իր բանաստեղծները ...

***

Պոլսոյ գարունը խենթեցնող էր:

Սկիւտարի պարտէզներուն մէջ, գիշերները, սոխակները թոյլ չէին տար որ մարդիկ քնանան:

Բայց երջանկութեամբ արթուն կը մնայինք, որովհետեւ քունը գողցուած պահ մը պիտի ըլլար, անհուն երազանքին վրայ ...

***

Վիպային Պոլիսը կը մարմնաւորէր բանաստեղծ Հրանտ Նազարեանը, իր պարթեւ հասակով, դեղեցիկ մաթ գոյնով դէմքով, եւ երազուն սեւ խոշոր աչքերով:

Երբ անիկա կ'անցնէր Սկիւտարի լայն ճամբաներուն վրայէն, ռոմանթիք խոշոր եզրերով սեւ գլխարկին տակ, ծանր, չափաւորեալ գնացքով, վիպային Պոլիսով գինովցած սիրտերն էր որ կը քաշէր իր ետեւէն ...

Կը յիշեմ աշունի ուշ իրիկուն մը, երբ Ոսկեղջիւրի կամուրջին կապող եւ Սկիւտար տանող շոգենաւին եզերքը նստած էի:

Յանկարծ երեւցաւ Հրանտ Նազարեանը, եւ մտաւ նաւուն մէջ:

Այլեւս չտեսայ զինքը:

Բայց կ'երթայինք, աւելի քան երբեք, վիպային Վոսփորին ջուրերուն վրայէն...

ՄԱՆՆԻԿ ՊԸՐՊԸՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՓՇՐՈՒԱԾ ԻԴԻԼԻԱ

●

Երեսուն տարի յետոյ ես եղայ այն քաղաքում, ուր աւարտեցի համալսարանը:

Հիւրանոցում տեղաւորուելուց յետոյ թեթեւ ընթրեցի, թրեւ եկայ անճանաչելիօրէն գեղեցկացած քաղաքի փողոցներում, բարձրացայ մինչեւ համալսարանը, յիշեցի Լիա Մանուչեանին, թախծեցի, տխրեցի եւ վերադարձայ նորից հիւրանոց: Փողոցահայեաց բաց պատուհանից ես դիտեցի քաղաքի իրիկունը, յետոյ ժամանակ սպաննելու համար սկսեցի թերթել հեռախօսագիրքը. ահա: Մանուչեան Լ. Բ.: Ես յիշեցի նրա հօր անունը, — Բարսեղ, շրջանային կենդրոնի պետական ծառայող:

Յիշեցի նրանց տունը, նրանց պատշգամը, ուշ գիշերային իմ դեգերումները, մեր անմեղ հանդիպումները, նրա բաց, կապոյտ աչքերը, շագանակագոյն մազերը, յիշեցի նրա սիրած արտայայտութիւնը, — երբ ես հառաչում էի, նա քաշում էր մազերս եւ սաստում.

— Հառաչել՝ չկայ:

Նրա խուսափուկ, անտարբեր խօսակցութիւնից ես տխրում էի, քիթս կախում: Նա ժպտում էր ու քաշում փողկապս.

— Լաց լինել՝ չկայ:

Ու երբ մի անգամ ես իսկապէս լաց եղայ, նա ոտքի կանգնեց, մօտեցրեց դէմքը իմ դէմքին եւ կարծես խնդրեց.

— Զգացմունքների վրայ ազդել՝ չկայ:

Յետոյ նա ամուսնացաւ, կարծեմ ես էլ ամուսնացայ, վերադարձայ հայրենիքս՝ Մայկոպ, եւ ահա երեսուն տարի յետոյ, գործով նորից եղայ այն քաղաքում ...

Ես մեքենայաբար վերցրի հեռախօսափողը եւ միաժամանակ մտածեցի, որ «Լ. Բ.» ինիցիալները կարող են սոսկ զուգադիպութիւն լինել եւ, որ ես կարող եմ ընկնել մի անծանօթ տուն, որ ամուսնանալու հետեւանքով նա կարող էր փոխել իր օրիորդական ազգանունը, որ, որ ... բայց ես արդէն հաւաքեցի համարը:

— Լսում եմ, — լսեցի կանացի մի ձայն:

— Լիային կարելի՞ է խնդրել:

— Ո՞վ է հարցնում:

— Ո՞վ է հեռախօսի մօտ, — հարցրի ես:

— Լիայի մայրը, — եղաւ պատասխանը:

Հեռախօսը դողաց ձեռքումս: Ես ինձ զգացի յանցանքում բռնուած երեխայի պէս: Նրա մայրը չէր սիրում ինձ. թւաց, որ նա կարող է ճանաչել իմ ձայնը եւ յանդիմանել ինձ.

— Դու ե՞րբ պիտի իմ աղջկան հանգիստ թողնես ...

— Լսէ՛ք, — լսեցի ես հեռախօսափողից — նա հիմա հանգստանում է. նոր վերադարձաւ դեպուտատական աշխատանքից. ասացէք ինձ ձեր ազգանունը եւ ի՞նչ էք ուզում նրան ասել, ես կը յայտնեմ ...

Յայտնել իմ ազգանունը, — այդ էր պակաս:

— Ես ուզում էի նրան անհանգստացնել ... Լսո՞ւմ էք ... ինձ հետաքրքրում է մեր ընդհանուր ծանօթ ... կար մի այսպիսի Սահառունի, ի՞նչ եղաւ նա ... ինձ հետաքրքրում է նրա ճակատագիրը, մտածեցի որ գուցէ նա կ'իմանայ:

— Սպասեցէք, դուք հարցնում էք Լիայի ուսանողական տարիների ... հասկանալի է, այդ Սահառունուն ես էլ եմ յիշում, մի ժամանակ Լիային հանգիստ չէր տալիս... Յետոյ .... յետոյ Լիան մարդու գնաց. նա էլ կարծեմ յուսահատութիւնից ամուսնացաւ եւ անհետացաւ: Լսո՞ւմ էք ...

— Լսում եմ: Շնորհակալութիւն տեղեկութեան համար: Իսկ ինչպէ՞ս է Լիայի առողջութիւնը ...

— Շնորհակալութիւն ... դասաւանդում է. շուտով թոշակի է անցնում, երկու չարաճճի թոռ ունեցաւ ...

— Ինչպէ՞ս:

— Թոռ, թոռ ունեցաւ ...

— Ա՜, շնորհաւորում եմ, դուք թոռ ունեցաք...

— Ոչ, Լիա՛ն, Լիա՛ն թոռ ունեցաւ ... լսո՞ւմ էք:

— Ոչ, չեմ լսում: — Կարծեմ ասացի ես եւ հեռախօսը փակեցի:

Ես նզովեցի այն րոպէն, երբ որոշեցի զանգահարել եւ զանգահարեցի: Ի՞նչ կարիք կար փշրելու իմ երիտասարդական օրերի պայծառ իդիլիան: Ապրում էր նա իմ յուշերում որպէս փէա, քնքշութիւն, եւ աղջիկ ու արեւ... եւ պարզուեց, որ այդ փէան, այդ քնքշութիւնը, այդ աղջիկն ու արեւը վերցրել է ու առանց այլեւայլութեան տատիկ է դառել: Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ ես փշրեցի իմ իդիլիան:

Մի ծխախոտ վառեցի եւ սկսեցի չափել սենեակի երկայնքը: Հայելու մէջ տեսայ ինձ ու կանգնեցի: Հայելուց ինձ նայում էր խոր կնճիռներով, թափուած մազերով դժգոհ մի ծերունի, իսկ այդ ծերունին ես եմ: Իսկ նա, այդ Լիա տատիկը երեւի ինձ պատկերացնում է երիտասարդ եւ առնական, շքեղ, գանգուր մազերով, այնպէս, ինչպէս վերջին անգամ տեսաւ ինձ եւ յայտնեց.

— Ամուսնանում եմ: Բացատրութիւն պահանջել՝ չկայ. — ապա արտասուեց եւ շոյեց մազերս: Խեղճ Լիա տատիկ, երեւի մինչեւ հիմա էլ ինձ տեսնում է իր երազներում միշտ այնպէս երիտասարդ, կենսախինդ, շէնշող: Օ, ոչ, հարկաւոր է բանալ նրա աչքերը, ինչպէս ես հանգստացայ, ինչպէս բացուեցին իմ աչքերը:

Մեծ եւ շիտակ գործ կատարողի հաստատուն լրջութեամբ ես հաւաքեցի նորից նրա համարը:

— Ո՞ւմ էք ցանկանում, — լսեցի ես հեռախօսափողից կանացի ձայնը:

— Լիային կարելի՞ է խնդրել:

— Լիան է խօսողը:

— Բարեւ, Լիա, բարեւ, լիալուսին, որ շողում ես իմ բախտի բարձր լերան ուսին ...

— Սպասեցէք, միթէ այդ ... Սահառունի, դո՞ւ ես ...

— Ես եմ, շնորհակալութիւն, որ յիշեցիք, շնորհակալութիւն, որ չէք մոռացել:

— Երիտասարդական օրերը չեն մոռացուի, բայց ինչո՞ւ դու մի տեսակ սուսուացնելով ես խօսում:

— Այդ նրանից է, որ առաջի ատամներս թափուել են եւ ես ծուլանում եմ արհեստական ատամներ դնել... Այո՛, այդ դրանից է:

— Քո ատամները թափուե՞լ են:

— Ի՞նչ կայ զարմանալու, ոչ միայն ատամներս, մազերս էլ են թափուել, իսկ մնացած հատ ու կէնտ մազերիս, բանաստեղծական լեզուով ասած, ձիւն է իջել ...

Ես լսեցի նրա թոյլ հառաչը, յետոյ անհանգիստ եւ ընդհատ շնչառութիւնը.

— Աչքիս չերեւաս ...

Հեռախօսը փակուեց: — Չեմ էլ երեւայ ...

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ԵՍ ՔԵԶ ՏԵՍԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ՀԱԳԱԾ

●

Ես քեզ տեսայ կապոյտ հագած,
Սեւանն էր քեզ հագուստ տուել,
Աչքերիդ մէջ ծիծաղ ու կայծ,
Մեր արեւն էր այնտեղ բեկուել:

Ձայնդ ասես լինէր կարկաչ
Սարից իջնող ջինջ աղբիւրի,
Դու կենդանի շող ու ճաճանչ,
Ճառագայթում թոյր ու բոյրի:

Երբ քայլեցիր՝ զեփիւռն ասես
Օրօրեց մի մատղաշ բարտի,
Եւ շորերիդ շրջիւնը հեզ
Շորորն էր ուշ գարնան արտի:

Եւ մնացիր իմ յուշերում
Մեր աշխարհի հետ միացած ...
Քանի մնամ այս աշխարհում
Այդ միութեամբ եմ հիացած:

Վ. ՆՈՐԵՆՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (89)

ԵՐԿՈՒՆՔ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԸ.

●

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

— Ի՞նչչափ ժամանակ է, Յովնան, որ բերանդ գինի դրած չունէիր:

— Քսան եօթ տարի, Տիրուհիս:

— Խեղճ Յովնան, ամէն բան ինքզինքդ զրկեր էիր:

— Ինչ էր իմ զրկանքս, երբ զքեզ միտքս բերէի, դու՝ Բագրատունեաց Օրիորդ, ոսկեձեղուն պալատներուն մէջ ծնած, ինծի համար դատապարտուած, եւ խեղճ լեռնցի՝ ամէն տեսակ խիստ կեանքի ընտանի էի ի ծնունդենէ, ինծ համար հաւասար էր արդէն ջուրն ու գինին, մանաւանդ որ միտքս դրեր էի անդին՝ արքայութեան մէջ խմել երկնային գինին. բայց Աստուած արքայութեան երկնային գինւոյն ճաշակն այսօր ինծ տուաւ. երկրպագու եմ իւր շնորհաց եւ իւր հրեշտակին: Բայց դու ուստի՞ իմացար, Տիրուհիս, թէ ես գինի չեմ խմեր:

— Արդէն գիտէի, բայց անցեալ երեկոյ երբ իշխանայ հետ եկած էիր ընթրելու, տեսայ զքեզ այս դղեկէն եւ քու ամէն շարժմունքդ:

Գինին թէպէտ բաժակ մը՝ բայց Վասկանուշի շրթունքներն հպեալ եւ նորա ձեռքէն՝ համարձակութիւն եւ զուարթութիւն տուեր Յովնանու. տխրութիւնը հալածեցաւ իւր ձեռքէն, աչքերն իրենց բնական փայլն առին, բայց փոխանակ սովորական հրոյն՝ քաղցր լոյս կը ցոլար. կնոջ մը դիւթիչ զօրութեան ազդեցութիւնն էր, որ այդ հզօր պղնձէ ճակը մոմի պէս կակղցուցին, առիւծէ ի գառն կը փոխարկէր: Հիմա ծիծաղը հեզնութիւն չէր իւր երեսին վրայ, այլ սրտին կերպարանքն էր, որուն դառնութիւնը արտասուաց հեղեղը լուացել ու մաքրել էր:

Այդ ճաշը երկայն տեւեց, եւ երկու անձինք իրենց այնչափ տարուան քաշածները՝ զգացածները՝ ըրածները պատմեցին իրարու, երբեմն հեշտ արտասուք՝ երբեմն ծիծաղ փոփոխակի կը փայլէին իրենց երեսին վրայ, մինչեւ որ Վասկանուշ իր լուրջ կերպարանքն առաւ եւ ելաւ սեղանէն, էլ ժամն էր բաժանման. երբ մտան դարձեալ առջի ընդարձակ սենեակը՝ հարցուց.

— Գո՞հ ես, Յովնան, իմ հիւրընկալութենէս:

— Մինչեւ երկինք, Տիրուհիս:

— Կը փափաքիմ որ այս օրուան ուրախութիւնը պահես մինչեւ որ զիրար տեսնենք հոս կամ հոն, ըսաւ իշխանուհին եւ մատը երկիր ու երկինք ցուց:

— Գիտես թէ մէկ խօսքդ՝ մէկ ակնարկդ ինծ համար ինչ են, Տիրուհիս:

— Աստուած հետդ լինի, սիրելի Յովնանս:

Եւ ձեռքը երկնցուց. Յովնան ծունկի վրայ համբոյրներով ծածկեց այն սիրելի ձեռքը եւ իշխանուհին ծռեցաւ՝ իւր ձեռաց մէջ առաւ այդ առիւծի գլուխը եւ ճակտին վրայ համբոյր մը դրաւ, եւ հոն թողլով Յովնան, գնաց փոքրիկ սենեակին դուռը եւ այս վերջին խօսքերն ըսաւ.

— Վաղն առաւօտ արեւագալին՝ պարիսպին վրայ զիս տես վերջին անգամ:—

Եւ դուռը գոցեց անհետացաւ:

Ելաւ Յովնան, սրբեց ուրախութեան արցունքները, առաւ զէնքերը եւ երբ դուրս ելաւ սենեակէն, կը վախէր որ իւր ուրախութիւնն ուրիշները չկարդան իւր դէմքին վրայ: Այսպէս գնաց նա թեթեւեալ ոտքով Սմբատաւանի մօտ, եւ ամէնքը կրնային տեսնել իւր ճակատը պարզեալ կնճիռներէն:

Աւելորդ է գրուցել թէ երբ Վասկանուշ երկրորդ առաւօտուն ելաւ վանքին պարիսպին վրայ, նշմարեց ձորոյն հանդիպակաց կողմը մարդ մը ծունկի վրայ որ կը սպասէր եւ որ զինքը տեսնելուն թեւերը դէպի իրեն տարածեց: Երկու պտոյտ մ'ըրաւ իշխանուհին, գլխով այդ վարի մարդն ողջունեց եւ քաշուեցաւ:

Նոյն երեկոյ Մայր իշխանուհւոյն խնդրակներն եկան եւ իմացուցին թէ Արտաբացւոց ոչ հետք եւ ոչ նշմարանք մնացեր էին Կարսի շրջակայք. ուստի երկրորդ առաւօտուն շնորհակալութիւն կը յայտնէր Յովնանու եւ իւր Սասնայց Թադոս աւանապետ եւ իշխանուհւոյն եթէ խումբը կ'ելնէր ճամբայ Արտանուշի փոքրիկ գաւառին երախտագէտ ժողովրդեան երկայն տեղ ընկերակցութեամբ, որ զիրենք կ'օրհնէին, իրենց ըրած բարութեանց փոխարէն հազար եւ բիւր մաղթելով յԱստուծոյ:

Իսկ Յովնանեանք ուրախ եւ անտրտում շարունակելով իրենց ճանապարհը, հասան Թորթում ուր սիրալիր ընդունելութիւն Գուրգէնի կը սպասէր իրենց:

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

Թ Ո Ր Թ Ո Ւ Մ

Թէպէտ ձիւնը ամէն տեղ նստած էր եւ հազիւ սկսած էր հալիլ բարձր Հայոց աշխարհին մէջ, բայց Թորթումի գաւառը գարնան հոտերը սկսած էին. երբ Գուրգէն իջաւ լեռներէն իւր գունդով՝ ինչպէս սովորութիւնն էր միշտ առջեւէն, բլրոց եւ դաշտաց կանաչը՝ ծառերուն ձիւնափայլ ծաղիկը իր սիրտը չուրախացուցին:

Հեղինէի դառն յիշատակը որուն հետ ինք միտքը դրած էր դառնալ եւ բնակիլ հոն, ամէն գեղեցկութիւն ոչինչ կ'ընէր աչքին:

(Շար.) ԾԵՐԵՆՑ

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մինչ Խ. Միութեան «տէր»ը Ջենեւայի - վաժողով մէջ կը յայտարարէր, թէ «Գերմանիոյ վերամիացումը միայն Գերմանացիները կը հետաքրքրէ», Վարչապետ Ատընաուըր մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց , թէ նոյնիսկ Արեւմտ.Գերմանիոյ յառաջիկայ ընտրութիւնները իրենց անդրադարձը կ'ունենան աշխարհի մէջ :

Ատլանտեան Դաշնակցութեան պարագլուխները՝ Գերմանիան էական ուժ մը կը նկատեն իրենց մէջ . — «Պարտուած Գերմանիան այսօր իր տեղը ունի աշխարհի մէջ՝ շնորհիւ իր աշխարհագրական դիրքին եւ տնտեսական յառաջդիմութեան՝ որ տակաւին... պատերազմական չէ», յայտարարեց Ատընաուըր, շեշտելով՝ որ առանց Գերմանիոյ՝ Ատլանտեան Դաշնակցութիւնը գոյութիւն ունենալէ կը դադրի :

Գալով Մոսկուայի հետ Գերմանիոյ ունենալիք տնտեսական բանակցութեանց՝ Պոննի կառավարութիւնը համաձայն է եւ որոշած է թուականը՝ Յուլիս 22: Այս ուղղութեամբ դիմում կատարուած է Մոսկուա :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒԼԻՍ 14ի Ֆրանսական Յեղափոխութեան տարեդարձը, այս տարի ալ մեծ շուքով կը տօնուի: Ալժերիայէն եկան չորս հազար զինուորներ՝ մասնակցելու համար տողանցքին: Սովորականին պէս, այս տարի ալ ժողովրդական պարահանդէսներ կ'ըլլան Փարիզի եւ արուարձաններու թաղերուն մէջ :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ երկու միլիոն բանուորներ գործադուլ հռչակեցին :

ԲԵԼՃԻՈՑ մետաղագործներուն գործադուլը վերջ գտած է : Թէեւ երկու շաբաթ վճարովի արձակուրդ պիտի չըլլայ, սակայն 1958 Յունուար մէկէն սկսեալ աշխատավարձքերը 2 - 3 առ հարիւր յաւելում պիտի կրեն :

ՔԵՐԻՄ իշխանը պիտի յաջորդէ իր մեծ հօր՝ Աղա Խանի, իբրեւ կրօնապետ քանի միլիոն Իսմայիլեաններու: Իշխան Քէրիմ, որ քսան տարեկան է, անդրանիկ որդին է Ալի Խանի :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ Խորհրդարանը լիազօրեց կառավարութիւնը որ համաձայնի քարիւղի օտար ընկերութիւններու հետ , պայմանաւ որ Պարսկաստանի քարիւղի Ազգ. Ընկերութիւնը նուազագոյն երեսուն առ հարիւրի համեմատութեամբ բաժնեկից ըլլայ անոնց :

× Կասպից Ծովու ափին պատահած երկրաշարժին հետեւանքով վնասուած գիւղերու բնակիչները, ներկայիս ալ ենթարկուած են անձրեւներու պատուհասին :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ Կարմիր Խաչը դիմում կատարած է Կարմիր Խաչերու միջազգային դաշնակցութեան՝ որ հարկի պիտոյքներ հայթայթէ իրեն, պայքարելու համար մանկական անդամալուծութեան դէմ : Ներկայիս 750 նման պարագաներ կան, որոնց 70ը՝ վտանգաւոր :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ գտնուող ֆրանսական զօրաբաժինները սկսած են քաշուիլ :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ եւ Սուրիոյ սահմանագլուխին վրայ վերջապէս հանդարտութիւն տիրեց, յաջորդական զինամարտերէ վերջ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԱՍՐ Յուլիս 23ին ճառ մը պիտի խօսի . կը կարծուի թէ նորութիւններ պիտի ըսէ: Այս առթիւ կը յիշուի , թէ անցեալ տարի Յուլիս 23ին յայտարարեց Սուէզի ազգայնացումը :

ԲԱՆԱԿՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումին մասնակցողները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, որ տեղի կ'ունենայ Յուլիս 20, շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, Ազգ. Տան մէջ (32, րիւ տը Թրէվիզ) : Բերել ինքնութեան թուղթ եւ երեք հազար ֆր. պիէ ֆոլէֆթիվի համար :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի Արշաւանքի 60ամեակին առթիւ

Կը տօնուի Շաւիլի անտառին մէջ, Հ. Յ. Դ. Շաւիլի «Արղութեան» խումբին կողմէ :

21 Յուլիս, կիրակի օրը առաւօտէն մինչեւ երեկոյ: Գեղարուեստական բաժին, երգ, պար եւ բարձրախօս :

Ձոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

Մոնփարնասէն առնել շոգեկառք եւ իջնել Շաւիլի կայարանը, Փոն տը Սէվրէն առնել Վերսայլ գացող 171 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Փիւի Սան Վէն, Շավիլ :

Հարցնել Շաւիլի գերեզմանատունը :

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐ ՄԱՐՄՆԻ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ

Միջազգային եկեղեցական երաժշտութեան համերգին, որ տեղի ունեցաւ Փալէ տը Շայոյի մէջ 5 Յուլիսին, հայկական երգչախումբին մասնակցութիւնն ու ձեռք բերուած յաջողութիւնը Հովանաւոր Մարմնին մեծ ուրախութիւն պատճառեցին, որուն համար կը փութայ իր շնորհակալութիւնը յայտնել բոլոր անոնց, որոնք ամէն ջանք չխնայեցին այդ յաջողութեան համար:

Հովանաւոր Մարմինը խորապէս զգածուած է նաեւ այն ընդունելութեան համար, զոր հայ ժողովուրդը ցոյց տուաւ իր կոչին եւ փութաց իր նիւթական օժանդակութիւնով դիւրացնել իր գործը եւ որուն համար եւս հրապարակաւ կը յայտնէ իր շնորհակալութիւնը:

Ի դիմաց Հովանաւոր Մարմնի
Ատենապետ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
Ատենադպիր ՕԹՈՆ ՀԷՔԻՄԵԱՆ
Փարիզ, 12 Յուլիս 1957

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի արշաւանքի տարեդարձի առթիւ, Վիէնի կոմիտէն կազմակերպած է մեծ դաշտահանդէս մը, Յուլիս 21, կիրակի մինչեւ երեկոյ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խանասորի արշաւանքի տարեդարձը կը տօնուի այս տարի մեծ պատրաստութեամբ, օգոստոս 4ին, ամբողջ օրը: Այժմէն կը թելադրենք մեր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերու վարչութեանց, միջոցներ ձեռք առնել երթեւեկը ապահովելու համար, իսկ եթէ դժուարութեանց հանդիպին, թող դիմեն Շրջ. Կ.ին:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

Տպ. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

«Յառաջ»ի վարչութիւնը պարտք կը սեպէ անգամ մըն ալ յիշեցնել իր բաժանորդներուն որ փակեն իրենց առկախ հաշիւները :

Որեւէ օտար թերթ կարելի չէ ապառիկ կարդալ եւ փափաքելի է որ նոյնը ըլլայ մանաւանդ հայերէն թերթի համար, որուն միջոցները աւելի սահմանափակ են :

Հասցէի փոփոխութեան ատեն, մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի անպայման ղրկել իրենց նոր հասցէին հետ նաեւ հինը: Ծախքերու համար՝ 100 ֆրանք :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ»ի չէք - փոստալի թիւն է՝ 15069 - 82, կը խնդրուի չգործածել նախորդը որ ջնջուած է :

Կը յիշեցնենք նաեւ որ այս թիւը ՎԵՐԱՊԱՀՈՒԱԾ է «Յառաջ»ին, կը խնդրուի թերթին չպատկանող գումարները (նուէրներ, տարբեր թերթերու բաժնեգիններ եւայլն) ղրկել միայն մանտա-քարթով:

Շնորհակալութիւն մեր այն բաժանորդներուն որ կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համա-Զարասնճաքի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը, կիրակի 21 Յուլիս, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի Չրանցքին եզերքը, Կապոնի սրճարանին ծառաստանը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, առատ կերուխում եւ հաճելի ժամանց:

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի, Տէսինի եւ շրջանի հասարակութիւնը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տէսինի Տարօն - Տուրուբերան Հայր. Միութեան մասնաճիւղի ընտանեկան մեծ դաշտահանդէսը, Օգոստոս 4ին կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Քաֆէ Լամարկի մօտ զովասուն ծառաստաններուն տակ :

Մանրամասնութիւնը յաջորդով :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Լիոնէն Պ. Սահակեանէ 2000 ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ողբացեալ Սիմոն Չիլինկիրեանի մահուան առթիւ, Փարիզի Հայ Աղքատախնամ ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, փոխան ծաղկեպսակի, հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Ա. Կազէրէ (Թոլոզա) 2000 ֆրանք, Տիկին Արուսեակ Յակոբեանէ (Պուլոնեը սիւր Սէն) 2000 ֆրանք:

***

Սէնթ-Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ թաղական խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պ. Սարգիս Թորոսեանէ 1000 ֆր., Դպրաց Դասուն, փոխան ծաղկեպսակի, Իսկէնտէր Թորոսի մահուան քառասունքին առթիւ: Նոյնպէս Վօքլիւզէն Պ. Աբէլեանէ 1000 ֆրանք, ի նպաստ եկեղեցիին,

«Ո՛ՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն :

Գինը 100 ֆրանք

(Փոստով ղրկուելու պարագային՝ 25 ֆրանք աւելի) :

Դիմել Յառաջի խմբագրութեան հասցէով :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝

Olonne-sur-Mer (Vendée)

3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Արձանագրութեան եւ մանրամասնութեան համար դիմել՝

Edouard Mavian, 116 Rue Réaumur, Paris 2ème. CEN 06-42

Բանակողները չմոռնան բժշկական վկայական բերել :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 փր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 փր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՅՈՒԼԻՍ
MARDI 16 JUILLET 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7942 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3743

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՂԱ ԽԱՆ, ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Աղա Խանի մահուան առթիւ տեղական թերթ մը անցողակի յիշած էր հանգուցեալին կատարած կարեւոր դերը իսլամական աշխարհին մէջ՝ 1914ի ընդհանուր պատերազմին սկիզբը՝ երբ Թուրքիա «Ճիհատ»յայտարարեց:

Աւստրիա – Հունգարիոյ գահաժառանգ Ֆրանց Ֆէրտինանտի սպանութիւնը Սէրայէվոյի մէջ սերպ աշակերտի մը կողմը, 28 Յունիս 1914ին, փութացուցած էր առաջին աշխարհամարտի պայթումը:

Գերման սպայակոյտը շատոնց իր հակակշիռին տակ էր առած օսմանեան բանակը, որուն արդիացման ձեռնարկած էր ժթ. դարուն հռչակաւոր Մարեշալ Ֆոն Մոլթքէն:

Օսմանեան Սահմանադրութեան օրերուն Ֆոն Տէր Կոլց փաշան էր թրքական բանակին տէրն ու տիրականը: Իսկ 1914ին Լիման Ֆոն Զանտէրս փաշան եւ իր 42 հոգինոց սպայակոյտը ամենազօր տէրերն էին դարձած Օսմանեան կայսրութեան:

Հազիւ աւստրիական բանակները շարժման մէջ մտած էին դէպի Սերպիա եւ Գերմանիա կը պատրաստուէր արշաւել դէպի Պելժիա, երբ Իթթիհատի կառավարութեան մեծ – եպարքոս Սայիտ Հալիմ փաշա եւ Պոլսոյ գերման դեսպան Վանկէնհայմ Օգոստոս 2ին գինակցութեան դաշինք կնքեցին:

Թուրքիա զօրաշարժ յայտարարեց նոյն օրը եւ սպասեց դէպքերու ընթացքին:

Գերմանական զինուորին յաղթանակները Պելժիոյ եւ Ռուսիոյ մէջ (Թանէնպէրկ) քաջալերեցին Թուրք վարիչները՝ Գերմանիոյ կողքին պատերազմին մասնակցելու:

Համաթուրանական շարժումի ամէնէն խանդավառ շրջանը կ'ապրէին Թուրքերը: Ռուսիան ջախջախելով, կը յուսային ձեռք երկարել Ազրպէջանի եւ Թուրքիստանի իրենց ցեղակիցներուն: Ու կ'երազէին Անատոլուէն մինչեւ Միջին Ասիա 35 միլիոննոց թրքո - թուրանական կայսրութիւն մը կազմել, ոտքի տակ առնելով Հայաստանը:

Գերման ծովակալ Սուշոն 1914 Հոկտ. 29ին Կէօպէնն ու Պրէսլաուը Սեւ Ծով հանելով ռմբակոծած էր Օտեսան, Սեւաստափոլը, Թէոդոսիան եւ Նովորոսիսկը՝ առանց Օսմ. կառավարութեան հաւանութիւնն առնալու:

Գերմանները «կատարուած իրողութեան» առջեւ դրին Թուրքերը, որոնք պարտաւորուեցան պատերազմի մէջ մտնել:

Շէյխ իւլ Իսլամի ֆէթվային վրայ սուլթան Մէհմէտ Րէշատ հանդիսաւորապէս Ճիհատ (սուրբ պատերազմ) յայտարարեց քրիստոնեայ դաշնակիցներուն դէմ: Աշխարհի 250 միլիոն Իսլամները հրաւիրեց զէնքի ուժով պաշտպանել իսլամական սրբավայրերը, — Մէքքէ, Մէտինէ, Երուսաղէմ, Նէճէֆ, Քէրպէլա եւ Պոլիս (Խալիֆայանիստ մայրաքաղաքը): Կոչ ուղղեց Խրիմի, Քազանի, Թուրքեստանի, Պուխարայի, Խիվայի, Հնդկաստանի, Չինաստանի, Աֆղանիստանի, Պարսկաստանի եւ Ափրիկէի Իսլամներուն, որպէս զի Ռուսիոյ, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ դաշնակիցներուն դէմ կռուին կրօնական նուիրական պարտականութիւն համարին:

Այս «Ճիհատ»ը կատարեալ ձախողութիւն մը եղաւ: Դաշնակիցներու ենթակայ երկիրներու իսլամները ոչ մէկ աջակցութիւն ցոյց տուին Թուրքիոյ:

Աղա Խան գրօսանաւի մը մէջ էր՝ երբ Ճիհատի լուրը առացաւ: Անմիջապէս հեռագիր ուղղեց Հնդկաստանի Իսմայիլիներուն՝ յայտնելու համար, որ դաշնակիցները ոչ թէ թշնամի այլ պաշտպան եղած են միշտ իսլամութեան: Ուստի պէտք չէ մասնակցին «Ճիհատ»ին:

Թուրք խալիֆային ենթակայ չէին արդէն Մարոքի, Ալժերիոյ, Արաբիոյ, Աֆղանիստանի եւ Պարսկաստանի իսլամները:

Մեծ էր սակայն ազդեցութիւնը Աղա Խանի, որ կը նկատուէր յաջորդել իմամ Հիւսէյնը կամ Աստուծոյ մարմնացումը՝ Իսմայիլիներու կողմէ (Նախկին Հաշիշիններ):

Աղա Խան Թուրքիոյ հանդէպ իր մեղքը քաւեց 1919ին, երբ հնչած էր հաշուեյարդարի ժամը:

Յանուն դաշնակիցներուն Քլէմանսօ ամենախիստ ոճով պախարակած էր մեծ եպարքոս Տամատ Ֆէրիտ փաշայի Փարիզ դրկած պատգամաւորները: Հայկական ջարդերը օգտագործած էր՝ արդարացնելու համար Օսմանեան Կայսրութեան անխնայ անդամահատումը:

Այդ բախտորոշ օրերուն Հնդկաստանի Իսլամները՝ գլխաւորութեամբ Աղա Խանի՝ պատուիրակութիւն մը ղրկեցին հաշտութեան խորհրդաժողովին՝ ի պաշտպանութիւն Թուրքիոյ:

Մեծ դաշնակիցները ամէն գիջում ըրին Հնդկաստանի Իսլամներուն՝ նպաստաւորելու համար Թուրքիան, որուն վեհապետը խալիֆան էր քանի մը հարիւր միլիոն մահմետականներու: Իսլամները դարպասելու վայրկեանը հասած էր:

Հայութիւնը գլխաւոր զոհերէն մէկն եղաւ այս նոր քաղաքականութեան. այնքան դեղեցիկ ճառերէ եւ հանդիսաւոր խոստումներէ վերջ հայ ժողովուրդը լքուեցաւ իր բախտին:

Քանի մը տարի վերջ, Մուսթաֆա Քէմալ ջնջեց ոչ միայն սուլթանութիւնը, այլ եւ խալիֆայութիւնը:

Վերջին խալիֆան Ապտիւլ Մէճիտ երկար տարիներ Ֆրանսայի մէջ իբրեւ «տարագիր» ապրելէ վերջ, շունչը փչեց օտար երկնքի տակ:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅՈՒԼԻՍ 14Ը

ԱՊՍՏԱԲՆԵՐԸ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՅԱՆ ՄԸ ՊԱՅԹԵՑՈՒՑԻՆ

Ֆրանս. Յեղափոխութեան տարեդարձը, այս տարի բացառիկ շուքով տօնուեցաւ բովանդակ երկրին մէջ: Նախորդ տարիներէն աւելի մեծ թիւով բազմութիւն մը խռնուած էր Շան զ'Էլիզէի վրայ, ուրկէ բանակը տողանցեց, Հանրապետութեան Նախագահին ներկայութեամբ: Տասնըհինգ հազար զինուորականներ կը մասնակցէին շքերթին: Ալժերիայէն եկած հինգ հազար զինուորներուն անցքը խանդավառութեամբ ողջունուեցաւ ժողովուրդին կողմէ:

Փարիզի եւ արուարձաններու թաղերուն մէջ, աւանդութիւն դարձած ժողովրդական պարահանդէսները շարունակուեցան գիշեր եւ ցերեկ: Գաւառներու մէջ, Պասթիյի գրաւման տարեդարձին տօնակատարութիւնը անցաւ նոյնքան շքեղ՝ որքան մայրաքաղաքին մէջ:

Ալժերիոյ մէջ Յեղափոխութեան տարեդարձին առիթով տասը հազար զինուորականներ տողանցեցին: Նախարար Լաքոսթ ճառ մը խօսելով, յատկապէս շեշտեց այն պարագան՝ որ տողանցողներուն մէջ երեք հազար մահմետականներ կան, որոնց մեծ մասը նախկին ռազմիկներ են: Մինչ ժողովուրդը խանդավառ ողջոյններ կ'արձակէր, պտուտակաւոր օդանաւեր (Հէլիքոփթէր) փոքրիկ դրօշներ նետեցին, որոնց վրայ գրուած էր — «Նոր Ալժերիան ֆրանսական պիտի մնայ», իսկ ետեւը՝ «Բոլորս միացած՝ ապստամբութեան դէմ»:

Ալժերիոյ միւս շրջաններուն մէջ ալ, նմանապէս նշուեցաւ յեղափոխութեան տարեդարձը:

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Ֆրանս. Ազգ. Տօնին տարեդարձին առիթով, ապստամբները բազմաթիւ յարձակումներ գործեցին, մայր երկրին եւ յատկապէս Ալժերիոյ մէջ:

Սէթիֆի մէջ ձեռնառումբեր արձակուեցան զինուորական խմբակի մը վրայ, վիրաւորելով տասը մահմետականներ՝ որոնք մօտերը կը գտնուէին:

Աւելի ծանր դէպք մը պատահեցաւ Օրանիայի մէջ. օթօպիւսի մը վրայ արձակուեցան բազմաթիւ ձեռնառումբեր, որոնց հետեւանքով տասնէ աւելի մարդիկ վիրաւորուեցան. — չորսը՝ մտահոգիչ: Իսկ Ալժէի մէջ, երկու մահմետականներ սպաննուեցան:

Ըմբոստներուն գլխաւոր թիրախը եղաւ Լաղուաթի ելեկտրակայանը: Շաբաթէն Կիրակի լուսցող գիշերը, ապստամբներու խմբակ մը յարձակում գործելով քարուքանդ ըրած է ելեկտրակայանը՝ Լաղուաթի եւ Կարտաեայի շրջանները առանց լոյսի եւ ջուրի ձգելով: Ինը հոգի սպաննուած են, որոնց երեքը՝ ապստամբներ: Անմիջապէս աշխատանքի ձեռնարկուած է, վերակառուցելու համար կայանը: Կացութիւնը մտահոգիչ է յատկապէս Կարտաեայի շրջանին մէջ, ուրշուքի տակ՝ 42 աստիճան տաք կ'ընէ:

Մեծապոյն աղէտ էր անիկա՝ որ գործուեցաւ ըմբոստներու կողմէ: Ելեկտրակայանը հրդեհի տալով, փճացուցած էին հաստատութիւնն ու շրջակայքը: Կը կարծուի, թէ երկրին Հարաւային շրջանին մէջ կատարուելիք նոր յարձակումներու նախաքայլն էր Լաղուաթի ելեկտրակայանին կործանումը:

ՄԱՐՈՔԻ մէջ Նախագահ Պէքայ Ֆրանսական դեսպանատունը այցելեց, ուր հինգ հազար Ֆրանսացիներ հրաւիրուած էին՝ աւանդական ընդունելութեան առիթով:

ԹՈՒՆՈՒԶԷՆ սէտի Լամին Պէյ Նախագահ Պուրկիպային հեռագիր մը ղրկեց՝ խաղաղութեան մաղթանքներ ներկայացնելով:

ՊՈՒԼԿԱՆԻՆ ԵՒ ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՆ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ.— «ՔԻՉ ՄԸ ԿԱՐԱԳ ՄԱՐՔՍ-ԼԵՆԻՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ»

Փրակայի մէջ Խրուշչեւ կը շարունակէ իր այցելութիւնները՝ մարեշալ Պուլկանինի ընկերակցութեամբ: Փրակայի Ֆրանսական դեսպանատունը հրաւիրած էր զիրենք՝ ներկայ գտնուելու համար Յուլիս 14ի տարեդարձին առիթով կազմակերպուած ընդունելութեան: Տակաւին յայտնի չէ, թէ ընդունած են գացա՞ծ են, թէ ոչ:

Կիրակի օր, ամբոխ մը խռնուած էր հանքային քաղաք Օսթրավայի Օբէլ տը Վիլի հրապարակին վրայ, ուր ճառ մը պիտի խօսէր Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը: Ամբոխը շարունակ կ'աղաղակէր «կեցցէ՛ ընկեր Խրուշչեւ»: Վերջապէս տեսնուեցաւ «ընկեր» Խրուշչեւ եւ խօսքը ուղղեց հանքագործներուն. — «Ես ալ նախկին հանքագործ մըն եմ: Մենք պարզ մարդիկ ենք: Աշխարհի վրայ մեզմէ աւելի հարուստ երկիրներ կան. այսինքն՝ անոնք աւելի հարուստ են՝ քան մենք: Սակայն վաղը այդպէս պիտի չըլլան անոնք. ինչո՞ւ. ըսե՛մ ձեզի.— երբ ծնունդի մը վայրկեանը հասնի՝ անկարելի է որ դրամատիրութիւնը չփոխարինուի ընկերվարութեամբ: Մեր մէջ բազմաթիւ հըմուտ մարքսեաններ ունինք, ձեզի հարց կուտամ, պէ՞տք պիտի ըլլար եթէ քիչ մը կարագ քսէինք մարքս - լենինեան մեր ուսուցումին վրայ... ես կ'ըսեմ՝ որ քիչ մը կարագ քսելով մարքս-լենինականութիւնը լաւագոյն համը պիտի ունենայ: Լաւ յարկարաժիններով, քիչ մը աւելի լաւ կեանքով, լաւ դպրոցներով, մենք բոլոր ժողովուրդները պիտի սիրաշահինք՝ ընկերվարութեան եւ համայնավարութեան կողքին»:

Խրուշչեւ, կարապ չտեսած հանքագործներուն... կարագ խոստանալէ վերջ, կրկնեց իր յանկերգը՝ ընկերվարական երկիրներու միասնականութեան համար: Անդրադառնալով հունգարական հարցին, աւելցուց. — «Չեմ ուզեր խառնուիլ ձեր ներքին գործերուն, արդէն կը տեսնեմ որ ձեր ղեկավարները շա՛տ լաւ քաղաքականութիւն մը կը վարեն. բայց զօրացուցէ՛ք ձեր համայնավար կուսակցութիւնը եւ թոյլ մի տաք որ ներքին բաժանումներ ըլլան: Հունգարիան մեզի համար ահազանգ մըն է. այնտեղ համայնավար կուսակցութիւնը ինը հարիւր հազար հոգի կը հաշուէր իր շարքերուն մէջ. սակայն Ռաքոսիի եւ Ժերոյի յիմար քաղաքականութեան հետեւանքով հունգարական հակայեղափոխութիւն մը յաջողութիւն գտաւ, օտարներու օժանդակութեամբ եւ արեան բաղնիք մը սարքուեցաւ Փեշտայի մէջ»:

Մարեշալ Պուլկանին ալ, իր «յաւիտենական» ընկերէն բաժնուելով գնաց Պռնօ եւ իր կարգին ճառ մը խօսեցաւ:

Միւս կողմէ, Մոսկուայի մէջ «հակակուսակցական խմբակ»ին արտաքսուած անդամներուն տեղ նորեր որոշուելու համար, կը սպասուի որ Պուլկանին եւ Խրուշչեւ վերադառնան իրենց շրջապտոյտէն:

(Շար.ը եռօրեայ Դ. էջ)

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԱՐԱԲԵՒԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

Իսրայէլի խորհրդարանին մէջ կը քննուի Խ. Միութեան կողմէ Սուրիոյ տրըւած ռազմական օժանդակութեան հարցը: Հրէական մամուլը երկարօրէն կ'անդրադառնայ Սուրիոյ յանձնուած պատերազմական առարկաներուն շուրջ, յայտնելով թէ ներկայիս հինգ հարիւր ռուս մասնագէտներ կը գտնուին Դամասկոսի մէջ:

Սուրիական վտանգը ներկայիս նոյնքան մտահոգիչ դարձած է՝ որքան եգիպտականը:

Միւս կողմէ, Սուրիոյ Արտաքին նախարարութիւնը ՄԱԿի քննիչ յանձնախումբին առաջարկեց, որ քննութիւն մը կատարեն Սուրիա - Իսրայէլ սահմանագլուխին վրայ գտնուող Ֆրանսացի վայրաշուներու եւ օդաչուներու վրայ:

Արաբեւիսրայէլեան տագնապին շուրջ խօսելով, Փաքիստանի վարչապետը Ուաշինկթընի մէջ յայտարարեց, թէ Փաքիստան պատրաստ է հաշտարար դեր խաղալու՝ Արաբներու եւ Իսրայէլի միջեւ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար. — «Մենք կը ցաւինք, որ Իսրայէլ մը ստեղծուեցաւ, սակայն այս երկիրը այլեւս չի կրնար քանդուիլ: Տհաճ դէպք մըն է անոր գոյութիւնը, թէեւ գիտենք որ Իսրայէլ գոյութիւն ունի: Կը կարծեմ թէ ուրիշ բան չի մնար հիմա, եթէ ոչ աշխատիլ որ խաղաղութիւնը վերահաստատուի» ըսած է ան, աւելցնելով՝ որ Միացեալ Նահանգներ կրնան այս ուղղութեամբ շինիչ գործ տեսնել:

× Եգիպտոսի մէջ ընտրապայքարին ընթացքին, յուլիս 14ին պատահած են զինեալ բախումներ՝ զոհեր եւ վիրաւորներ պատճառելով:

× Գահիրէի մէջ, Նասրի հետ բազմաթիւ անգամներ տեսակցութիւն ունենալէ վերջ, Նեհրու մեկնեցաւ Նոր Տելհի:

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՑՈՒՑԱՏԵՏՐԸ

«ԱՆԴԱՍՏԱՆ»

ՊԱՐԲԵՐԱԳԻՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ (ՓԱՐԻԶ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Գեղարուեստական նիւթերը մասնագէտներու կողմէ մշակուած են: Գ. Քէրէսթէճեան կը ներկայացնէ «Մեկնաբանութեան հարցը երաժշտութեան մէջ» եւ Օննիկ Պէրպէրեան՝ «Փորձ մը հայ երաժըշտութեան պատմութեան, հնութենէն մինչեւ մեր օրերը», ինչպէս նաեւ «Դէպի ո՞ւր կ'երթայ արուեստը» վերնագրով ուսումնասիրութեան մը մէջ:

«Հին հայերէն ձեռագիրներ»ու, «հայկական մանրանկարչութեան», «Օտար արուեստագէտներու մանրանկարեալ հայ ձեռագիրներ»ու եւ «Կուտինահայ յախճապակեգործութեան» մասին մանրամասն ուսումնասիրութիւններ ունի Յ. Քիւրտեան: Ողբացեալ Շ. Ռ. Պէրպէրեան զրոյց մը ունի արհեստներու եւ արուեստներու մասին «Բրուտի կրպակին առջեւ» խորագրով: Օր. Լիտիա Կարինի «Ծիսական երաժշտութիւնը» նիւթին մասին գրի առած մասնագիտական ուսումնասիրութիւնը, թարգմանուած Վ. Ի.ի կողմէն, մասնաւոր նշանակութիւն կը ստանայ այս օրերուն: Շատ ինքնատիպ, միեւնոյն ատեն տրամաբանական տեսակէտներ պարզած է շնորհալի արուեստագիտուհին, որ իր թէքնիքին ու երգեցողութեան կը միացնէ նաեւ տեսականը, այդ մարզին մէջն ալ մշակուած, եւրոպական մտքի շընորհը ցոյց տալով:

Շահեկան եւ մասնագիտական էջեր կը գրաւէ հաւաքածոյին մէջ արձակ գրականութեան վերլուծական բաժինը. մեծ մասով աշխատուած ուսումնասիրութիւններ: Ն. Սարաֆեան՝ «Ֆրանսական արդի գրականութիւնը», Կ. Փօլատեան՝ «Ֆրանսական արդի բանաստեղծութիւնն ու Գրականութիւնը», Ն. Պէշիկթաշլեան՝ «Շէյքսփիրեան առեղծուածը», Հրաչ Զարդարեան իր «Ժամանակ եւ խորհուրդք իւր» գիրքէն հատուածներ ունի, ինչպէս նաեւ կը խօսի Տոստոյեւսկիի մասին, Ղ. Մելոյեան՝ «Գոյութենականութեան» վարդապետութեան եւ «Ռոմէն Ռոլանի գործ»ին մասին, Արթիւր Ատամօֆ՝ «Ներածութիւն Փլոպէրի լ'Էտիւքասիօն Սանթիմանթալի մասին, Յ. Ներսոյեան՝ «Կեանքի արժէքը հիւլէական ուժի լոյսին տակ» իմաստասիրական հարցերու մասին, Վ. Շուշանեանէն՝ «Օրագրի էջեր» եւ Անտրէ Ժիտի «Երկրային սնունդներ»էն քանի մը հատուածի թարգմանութիւնը, Ե. Այվազեան՝ «Գողգոթայի խորհուրդը», Եղ. Սիմքէշեան կը խօսի «Փօլ Վալերի»ի եւ Գ. Ճիմճէճեան՝ «Բացասական պաշտամունք» նիւթը կը վերլուծէ փիլիսոփայական, ընկերաբանական, հոգեբանական, ցեղագրական տեսակէտով, մասնաւորաբար խորանալով «ծոմապահութեան» հարցին մէջ, Հայկ Պէրպէրեան թարգմանութիւն մը ունի Ալֆ Սոմմըրֆիլտէն, «Լեզուաբանութիւնը ընկերային գիտութիւն մըն է» խորագրով, Շ. Նարդունի՝ «Ֆոլքլորի ծագումը, զարգացումը եւ ճառագայթումը» նիւթին շուրջ, եւ Զ. Մ. Որբունի՝ «Դերենիկ Դեմիրճեանի մասին:

Նիւթերու յիշատակութիւնն իսկ կը բաւէ հաստատելու թէ ո՛րքան նորութիւններ կը պարունակեն անոնք, եւ ո՛րքան պըրպըտումներու եւ խնամուած աշխատութեան արդիւնք են անոնք: Կը թուի թէ այդ ուսումնասիրութիւնները ստորագրողներուն Փարիզ հաստատուած ըլլալը վկայութիւն մըն է թէ «Անդաստան» պարբերականը հետամուտ է, շնորհիւ իր աշխատակիցներուն, գիտական, բանասիրական, իմաստասիրական եւ հոգեբանական ժամանակակից նորութիւններուն, որոնցմով՝ անգամ մը եւս կ'արդարանայ իր գոյութիւնը:

Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի է Հր. Ն. Թորոսեանի գրութիւնը (Թիւ 4) «Անտիպ բեկորներ Արտաշէս Յարութիւնեանի Գրականութենէն» խորագրով, որուն մէջ տարաբախտ Գրագէտ-քննադատին՝ Գրականութեան, արուեստի, կեանքի ըմբռնումներուն եւ եղերական մահուան մասին ամփոփ տեղեկութիւններ կը գտնենք, շարք մը անտիպ քերթուածներով:

«Անդաստան» ունի նաեւ իր պատմական բաժինը, ուր կ'երեւին՝ Հայկ Պէրպէրեան Ժորժ Տիւմէզիլի կողմէ գրուած եւ իրմէ թարգմանուած «Լկտի եւ սրիկայ» բառերուն մասին նորութիւններ, Վ. Մելիքեան՝ ազգային-պատմական նիւթերով, «Անի քաղաքին հետքերուն վրայ», «Էջ մը Անի քաղաքի պատմութենէն» եւ «Վասպուրականի մեծ իշխան Դերենիկի սպանութեան պարագան», Ն. Ադոնց՝ «Ռուբինեանց նախահայրը» նիւթին շուրջ, թարգմ. Հ. Պ.ի ինչպէս նաեւ նոյն հեղինակէն՝ «Աչառ Երկաթ Թագաւոր Հայոց»:

Քրոնիկը, որ պարբերականի մը անհրաժեշտ մէկ բաժինն է, կարելի էր աւելի ճոխ եւ մտածուած ըլլալ: Այդ բաժինն է, որ պէտք է իբրեւ հայելի, իր մէջ խտացնէ տարուան մը կամ շրջանի մը գրական-գեղարուեստական կենդանի շարժումը, արդարացնելու համար իր հանդանակը: Ա. Վեհազատ շահեկան յօդուածաշարք մը ունի «Արտասահմանը իր հարցականներուն դիմաց», ինչպէս նաեւ՝ «Հայերէնը՝ նիւթեղէն հիմնաքար ըՍփիւռքի Հայութեան» նիւթերուն շուրջ, որոնք քրոնիկի սահմանէն անցած են, դառնալով այժմէական ուսումնասիրութիւններ: Այս բաժնին մէջ Գ. Քէրէսթէճեան իր խօսքն ունի միշտ, իբրեւ երաժշտական քննադատ:

Իբրեւ եզրակացութիւն ամփոփենք մեր տպաւորութիւնները: — «Անդաստան»ի եօթը թիւերը քննութեան առնելէ ետք, քանի մը հաստատումներ կրնանք ընել ի նպաստ այս հրատարակութեան. —

Ա) Մեզի ծանօթ պարբերականներու բովանդակութենէն բոլորովին տարբեր բովանդակութիւն մը կը գտնենք «Անդաստան»ի մէջ:

Բ) Նոր շունչ մը կը ծաւալի հոն, երբ գրական բոլոր սեռերը նկատի առնենք:

Գ) Այդ սեռերէն առաջինը բանաստեղծականն է: Պարբերագրքին հիմնական մըտահոգութիւններէն ու որոնումներէն մէկըն է քնարերգութիւնը, իբրեւ ստեղծագործութիւն, որուն համար բոլոր ներկայացուցիչները, ինքնատիպ արուեստով մը նոր ըսելու մտահոգութիւնն ունին: Իսկ բանաստեղծութիւնը իբրեւ սեռ տեսականօրէն բացատրելու մտահոգութիւնը դարձեալ հիմնական կէտերէն մէկն է:

Դ) Գրական էջերու բացակայութիւնը, իբրեւ ստեղծագործութիւն, զգալի է:

Ե) Գրական ուրիշ սեռեր իրենց պատուոյ տեղն ունին եւ աշխատակիցները ներդաշնակ գործունէութեան մը ապացոյցները տալ կը նկրտին: Պատմագիտական, երաժշտագիտական, իմաստասիրական, բանասիրական, գիտական վերլուծական եւ գեղարուեստական յօդուածները լուրջ եւ աշխատուած փունջ մը կը ներկայացնեն, որոնք նորութիւններ կը պարունակեն, պրպտումներու իբրեւ արդիւնք, եւ արդի մտածողութեան արձագանգը կը բերեն, եթէ նոյնիսկ անոնք ըլլան յաճախ վիճելի: Բայց եւ այնպէս ըս-ունելու յանդուգն ձեւով իսկ համակրելի են:

Զ) Արտասահմանի մեր մամուլին մէջ ձայներ կը բարձրանան եւ Փարիզի գրական շրջանակներէն նորութիւններ կը ըսպասուին: «Անդաստան» շատ մը հարցումներուն եւ հետաքրքրութիւններուն գոհացում կուտայ:

Խմբագրութիւնը վերջերս Թեհրանի «Նոր էջ» գրական խմբակցութենէն նամակ մը ստացած էր, որով կը յայտնէին թէ «Անդաստան»ի վերջին թիւին (6–7) երկու երեկոյ նուիրած են եւ խօսած՝ մասնաւորաբար բանաստեղծութեան եւ բանաստեղծներու մասին, խոստովանելով որ հանդէսին շատ մը էջերը իրենց գոհացում կուտան: Աւելցնենք նաեւ որ «Նոր էջ» գրական խմբակցութիւնը մինչեւ հիմա ութը հատորներ լոյս ընծայած է: Աչքի առջեւ ունիմ վերջին երեքը, Թիւ 6 «Զորս հողմերը եւ ես» հեղինակ՝ Արշաւիր Մկրտիչ, Թիւ 7 «Եթէ ապրի» հեղինակ՝ Ա. Ասլըն եւ Թիւ 8 «Ամբողջ սրտով» հեղինակ՝ Գ. Խանենց: Երեքն ալ բանաստեղծութիւններու հաւաքածոներ, խընամուած տպագրութեամբ:

Է) Թէեւ անհատական նախաձեռնութեան արդիւնք, յայտնի է որ հաւաքական աշխատանքի մը դրոշմը եւ հետքերը կան «Անդաստան»ի վրայ: Բարեբախտաբար աշխատակիցները նիւթական, խմբագրական եւ բարոյական որեւէ պատասխանատուութիւն չունին, այլապէս ան ալ նոյն ճակատագրին պիտի ենթարկուէր եւ շատոնց դադրած պիտի ըլլար:

Ուրիշ պարբերականներու պատմութիւնը այդ տեսակէտով աննպաստ վկայութիւն մը կը բերէ:

Բանաստեղծ Բիւզանդ Թօփալեանը սըրտանց կը շնորհաւորենք եւ յարատեւութիւն կը մաղթենք:

Յ. Գ. — «Մեհեան» Գրականութեան եւ Արուեստի հանդէսին նուիրած յօդուածիս մէջ («Յառաջ», 3 Յուլիս) կարեւոր վրիպակ մը տեղի ունեցած է: Հանդէսին հանգանակի յիշատակութեան մէջ, «ստեղծագործ խնդութեանց» պիտի ըլլայ եւ ոչ թէ խնդութեանց:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Ո՞Վ ԷՐ ԱՂԱ ԽԱՆ

ԽՄԲ. — Ինչպէս գրած էինք Զուիցերիոյ մէջ մեռաւ Աղա Խան, 79 տարեկանին: Այս առթիւ Էտ. Սապլիէ Լը Մոնտի մէջ գրած է յօդուած մը, որուն գլխաւոր մասերը կուտանք՝ ստորեւ. —

×

Քարաչիի մէջ երբ ծնաւ Մուհամմէտ Շահ Աղա Խան, բժիշկները ըսին՝ թէ քանըհինգ տարիէն աւելի պիտի չապրի: Աղա Խան ապրեցաւ 79 տարի: Ինք նոյնիսկ կը զուարճանար, ըսելով. — «Կեանքըս կամուրջ մը եղաւ Վիքթորիայի եւ Էլիզապէթի դարերուն միջեւ»:

Իր երիտասարդութիւնը անցուցած է այն Հնդկաստանին մէջ, զոր այնքան գեղեցկօրէն նկարագրած է Քիփլինկ: Մեծ հայրը՝ Աղա Խան Ա. լքած էր իր ծննդավայր Պարսկաստանը, հալածուելով Շահ Մոհամմէտ Քաճարէն, որ անոր ազդեցութեան եւ հարստութեան քով՝ ստուերի տակ մնացած էր: Աղա Խան կը նկատուի Մուհամմէտ մարգարէի սերունդէն, անոր աղջկան՝ Ֆաթիմէի կողմէ:

Երբ Մուհամմէտ մեռաւ, իսլամական աշխարհին կտակեց գիրք մը՝ «Գուրան»ը, որ կը նախատեսէր ժամանակակից դէպքերը. սակայն ոչինչ կ'ըսուէր, թէ ո՞վ պիտի ըլլար մարգարէին յաջորդը:

Իր առաջին յաջորդները եղան «Խալիֆ»ները (տեղակալ), որոնք իր չորս զէնքի ընկերներն էին: Դժգոհութիւններ ծագեցան, որուն հետեւանքով Իսլամները բաժնուեցան իրարու մէջ: Սիւննիներուն համար, որոնք մեծամասնութիւն կը կազմէին, Մուհամմէտ վերջին մարգարէն էր, որմէ վերջ ո՛չ ոք կրնար ունենալ աստուածային ներշնչումը: «Խալիֆ»ները ընտրուած էին Մարգարէին գերդաստանէն, շիիներուն համար՝ անոնք Աստուծոյ պաշտօնեաներն էին եւ պէտք է ընտրուէին Ալիի սերունդէն, որ Մուհամմէտի փեսան էր: Անոնք իմամ կը կոչուէին:

Շիիներու մէկ աղանդը կ'ուզէր, որ իմամութիւնը պատկանի Իսմայիլի ժառանգորդներուն. անիկա Ալիէն վերջ վեցերորդ իմամն էր: Անոնց ղեկավարները հետագային դարձան «լերան ծերունիներ»ը: Աղա Խան սերած էր այս աղանդէն եւ իր հաւատարիմները կ'ընդունէին անոր «աստուածային ուղիղ ծագումը»:

Ուրիշ առանձնաշնորհում մըն ալ զօրացուց Աղա Խանի ընտանիքին իշխանութեան դիրքը: Երբ երկու հազար հաւատարիմներով Հնդկաստան եկան անգլիական կառավարութիւնը ամէն դիւրութիւն ընծայեց իրեն: 1886ին Պոմպէյի Բարձ. Ատեանը հաստատեց, որ Աղա Խան իսմայիլեան աղանդին առաջնորդն էր: Այս հաստատումը թոյլ տուաւ Աղա Խանի յաջորդներուն, որ իրենց ձեռքը առնեն յիշեալ աղանդին առաջնորդութիւնը, միաժամանակ տիրանալով ահագին հարստութեան:

Այս թուականէն սկսեալ, Պոմպէյ իսլամական աշխարհին կարեւորագոյն կեդրոններէն մէկը դարձաւ: Աղա Խան նկարագրած է Աղա Հոլը. — «Երեւակայեցէք, Պոմպէյի ամէնէն ապահով թաղամասին մէջ, փակ կալուած մը, որուն երկայնքը կը հաւասարի Մատլէնէն մինչեւ Օփերա ինկած անջրպետին եւ լայնքը՝ Մատլէնէն Իէնա կամուրջը: Հոյակապ

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

Ա. ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՅԼԵՐԸ

Եսայեաններու ճոխ տան հաւատարիմ այցելուներէն դարձաւ պատեհ ու անպատեհ ամէն առիթով. որքան ալ տեսնէր Նուարդը, դարձեալ չէր կշտանար: Այդ ժամանակ օրէնք չէր որ տղայ մը եւ աղջիկ մը առանձին ձգուէին. Գալուստ Նուարդը կը զարպասէր ընտանիքին անդամներուն ներկայութեան: Եսայեաններու տունը Վոսփորի գեղեցիկ ափէն կը բաժնուէր սիրուն պարտէզով մը. սակայն Գալուստ չէր համարձակեր հրաւիրել Նըւարդը, որ իրեն հետ պարտէզը պտտու-գայ՝ հետաքրքիր ակնարկներէ հեռու:

Նուարդն ալ, իր կողմէ, չէր քաջալերեր զինքը, մանաւանդ որ ծնողքն ալ շատ համամիտ չէին իրենց աղջկան ձեռքը Գալուստին շնորհելու: Ատեն մը վերջ հասկցուցին, որ այլեւս վերջ տայ այցելութիւններուն: Բայց Գալուստ չյուսահատեցաւ. գաղտնի նամակներով, ծաղիկներով, գիրքերով ու հրաբորբոք բանաստեղծութիւններով ռմբակոծել սկսաւ Նըւարդը:

×

Այդ ժամանակներուն էր, որ Գալուստի հայրը զինքը ղրկեց Պաքու, անձնապէս տեսնելու համար Պաքուի նաւթահորերն ու այնտեղի գործի բարեկամներուն հետ անձնական ծանօթութիւն հաստատելու նպատակով:

Պաքուի մէջ Գալուստ ուղղակի զայթակղեցաւ երբ տեսաւ թէ նաւթահորերուն քարիւղը ինչպէս կը վատնուէր պարապ տեղը:

15 տարի հազիւ անցած էր այն օրէն ի վեր, երբ նաւթը մեքենական միջոցներով դուրս հանելու սիստեմը սկսած էր կիրարկուիլ, բայց մեծ քանակութեամբ նաւթ աւելորդ տեղը կը կորսուէր աւազներուն մէջ. Պաքուի մէջ սովորական երեւոյթ էր ամէն քայլափոխին հանդիպիլ նաւթի նոր հորի մը, ուրկէ հազուագիւտ հեղուկը երեք հարիւր ոտք բարձրութեամբ դուրս կը ժայթքէր օրեր շարունակ, մինչեւ որ մասնաւոր ամբարներ շինուէին. այսպէս, իւրաքանչիւր հոր օրական վաթսուն հազար տակառ նաւթ կորսնցուցած կ'ըլլար մինչեւ ամբարին շինութիւնը: Նաւթահորերու շրջակայ տարածութիւններուն հողը, Կասպից Ծովի մակերեսը, ամբողջութեամբ ծածկուած էին այսպէս վատնուող քարիւղով, որոնք տեղի կուտային հրդեհներու. յաճախ կրակը կը տարածուէր նաեւ նաւթահորերուն մէջ, ու միլիոնաւոր տակառներով քարիւղ հրոյ ճարակ կը դառնար:

Շուէտացի Նոպէլ եղբայրները միակ նաւթատէրերն էին, որոնք իրենց հորերը կը պահէին լաւ պայմաններու մէջ, մասնաւոր ծրագրով մը կը շահագործէին զանոնք եւ այս ձեւով կը ստանային առաւելագոյն արտադրութիւն մը: Միւս նաւթատէրերուն միակ մտահոգութիւնը օր առաջ հարստանալն էր, առանց մտահոգուելու հորերուն ապագայով, կամ լաւագոյն պայմաններու մէջ առաւելագոյն արտադրութիւն մը ստանալու հարցով: Կիւլպէնկեան արագ հաշիւ մը ընելով այն եզրակացութեան հասաւ, որ եթէ ամէն մարդ Նոպէլ եղբայրներուն ձեւով շահագործէ իր նաւթահանքերը, Պաքուի արտադրած քարիւղին քանակը առնուազն կը կրկնապատկուի: Նշմարեց նաեւ, որ «քարիւղի հետ կապուած ուրիշ արտադրութեանց, ինչպէս օրինակ վազըլինի, պենզինի եւ այլ նման նիւթերու ճարտարարուեստը գրեթէ անտեսուած է», առանց հաշուելու Պաքուի նաւթահորերուն մէջ գտնուող բնական կազերու վատնումը, որ կը հասնէր օրական հարիւր հազար խորանարդ մղոնի ...

×

Այս բոլորին մասին Գալուստ կը գրէ. «Պիտի ուզէի համոզել Ֆրանսացի ճարտարագէտները, որ մեկնին դէպի քարիւղի այդ երկիրը, ուր շատ դիւրաւ պիտի կարենան բարեփոխել շահագործման ու զտման պայմանները:

ՐԱԼՖ ՀԻՒՎԻՆՁ

(7 Շար.)

պարտէզներու միջեւ, բազմաթիւ մեծ պալատներ եւ փոքր բնակարաններ՝ որոնք կրնային պարփակել աքսորեալ մեծ հօրս բոլոր հետեւորդները։ Ի՛նչ ըսել տակաւին պարտէզներու, աղբիւրներու եւ ազնիւ ձիերով լեցուած ախոռներուն մասին ․․․»։

Իսմայիլեաններու ժառանգորդ իմամը կ՚իշխէր գաղափարական կայսրութեան մը վրայ, որ կը տարածուէր «Չինական հընդկայ պարիսպներէն մինչեւ Հարաւ․ Ափրիկէ»։

Հազուադէպ պարագայ մը, այս ազդեցութիւնը որ շատ բան կը պարտէր բրիտանական կայսրութեան, միշտ հաւատարիմ մնաց Անգլիոյ։ Այս է պատճառը, որ տակաւին շատ երիտասարդ՝ Աղա Խան բազմաթիւ պաշտօններ ունեցաւ Հնդկաստանի քաղաքական եւ վարչական կեանքին մէջ։ Ան աշխատեցաւ մեղմացնել ազգայնականներու հակաբրիտանական զգացումները։ Սակայն, մանաւանդ պատերազմի ընթացքին Աղա Խան անգնահատելի գործ տեսաւ Անգլիացիներուն եւ դաշնակիցներուն համար։ 1914ին, Թուրքիա պատերազմի մէջ էր կեդրոնի ուժերուն կողքին։ Թուրքիոյ Սուլթանը, որ պետն էր իսլամ հաւատացեալներուն, դաշնակիցներուն դէմ «ճիհատ»ի հրաման մը արձակած էր — Սուրբ պատերազմ՝ անհաւատներու դէմ։ Ծանրակշիռ կացութիւն ստեղծուած էր․ «Խալիֆ»ը կրնար տարակարծութիւն ստեղծել մահմետական աշխարհին մէջ՝ մեծապէս օժանդակելով պատերազմին, յատկապէս անգլիական բանակին՝ Հնդկաստանի մէջ եւ ֆրանսականին՝ Ափրիկէի մէջ։ Աղա Խան անմիջապէս հրահանգեց իր հետեւորդներուն՝ որ Դաշնակիցներու կողքին մնան։

Ինչպէս կը տեսնուի, Աղա Խան իրական կրօնապետ մը չէր․ միջամտութիւններ կ՚ընէր նոյնիսկ քաղաքական հարցերու․ թէեւ իբրեւ կրօնապետ՝ յարգա՛նք կը ներշնչէր իր հետեւորդներուն։

Աղա Խան երկու սէր ունեցած է կեանքի մէջ․ — Գեղանի կիներն ու ձիերը։ Իր յաջորդական ամուսնութիւնները պարիկներու հէքեաթի մը տպաւորութիւնը կը ձգէին։ Ասոնց կողքին, անիկա մեծ սէր կը տածէր նաեւ երաժշտութեան եւ օփերային հանդէպ։ Շահած էր բազմաթիւ արուեստագէտներու բարեկամութիւնը, եւ կ՚ապրէր իրական ազնուականի մը նման։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Մեզի կը հաղորդեն թէ Դպրոցասէր Աղջըկանց վարժարանի աւարտական կարգի չորս աշակերտուհիները Ֆրանսական պըռըվէի գրաւոր եւ բերանացի քննութիւններուն մասնակցելով, չորսն ալ յաջողած են։ Այդ աշակերտուհիներն են, Քրիստինէ Տուրկութեան, Շաքէ Յարութիւնեան, Սիրվարդ Ուզունեան եւ Ժանին Քրաչմանեան։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յատուկ).— Գարնանաշունչ պատկեր էր։

Հայ մանուկներ, առանձինն, երբեմն երկուքով, երբեմն խումբով բեմ կուգային եւ իրենց մայրենի լեզուով կը բարբառէին՝ արտասանութիւններ, մենախօսութիւններ, կ՚երգէին։

Տարեշրջանի մը անդուլ եւ յարատեւ աշխատանքով ձեռք ձգուած արդիւնքն էր․ արդասիքը, զոր կուգային ներկայացընել, անցած շաբաթ, վեց յուլիսին, Թաղիս Ազգ․ սրահին մէջ հաւաքուած ծընողքներուն եւ դպրոցասէրներուն, շրջանիս Կ․ Խաչի ժրաջան եւ անձնուէր Տիկինները եւ դպրոցին անխոնջ մշակը՝ Պ․ Մ․ Պապուխեան (Վ․ Միխթիկ)։

Երեկոյեան ժամը 9·30ին, Կ․ Խաչի անունով ընկերուհի Ն․ Քիպրիթճեան սեղմ գծերով ներկայացուց Ֆ․ Կ․ Խաչի ազգանուէր գործունէութեան գլխաւոր աշխատանքները։

Հայ մայրերուն պատիւ բերող մեր այս կանացի կազմակերպութիւնը, ոչ միայն զբաղած է գթութեան գործով այլեւ տիպար հայ կնոջ հոգեբանութեամբ իր միտքն ու ուշքը կեդրոնացուցած մեր մատղաշ սերունդի հայեցի դաստիարակութեան։

Արդարեւ միայն Պոմոնի մէջ, շրջանիս Կ․ Խաչը կը պահէ միօրեայ դպրոց, 55 աշակերտ - աշակերտուհիներով։

Թերթին սեղմ սիւնակները թոյլ չեն տար մեզ, յիշել մէկ առ մէկ, արտասանողներու, տրամախօսողներու, երգողներու եւ պարողներու անունները եւ իրենց ի յայտ բերած ընդունակութիւնները։

Արդար հպարտութեամբ պէտք է սակայն մատնանշել․ որ շնորհիւ իրենց ուսուցչին՝ Պ․ Վ․ Միխթիկի անձնուէր եւ յարատեւ ջանքերուն եւ ցուցմունքներուն բոլո՛րն ալ անխտիր ցոյց տուին շնորհք եւ կարողութիւն։

Յետ դադարի ներկայացուեցաւ Ռ․ Զարդարեանի «Երեք խրատ»ը, գաւեշտ մը բարոյական խորքով զոր թատերգութեան վերածած էր Պ․ Վ․ Միխթիկ․ դերակատարները թէեւ պատանիներ, սակայն գիտցան ի յայտ բերել բեմի վայելչութիւն եւ ընդունակութիւն։

Հաստատում մը։ Հնարաւոր է նորածիլ եւ մատղաշ մեր սերունդը կապել հայութեան, անհրաժեշտ է սակայն առ միշտ ի մտի ունենալ որ միայն եւ բացառաբար հայ դպրոցով է որ կրնանք ջամբել մեր նորահաս սերունդին հայրենապաշտութիւն եւ անոր միջոցաւ ազգային վառ գիտակցութիւն։

Այլ միջոցները չորոնենք։

Արդիւնքը տեսանք անցեալ շաբաթ, հոյլ մը տիկիններու ժրաջան յարատեւութեան եւ դպրոցի անխոնջ ուսուցիչ Պ․ Վ․ Միխթիկի աշխատանքին որպէս անմիջական արդասիք, մեր մանուկները իւրացուցած էին իրենց մայրենի բարբառը։

Շնորհաւորել պէտք է միայն հայ դպրոցի «անձինք նուիրեալները»։ Ժ․ Մ․

ՅԱՋՈՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

●

ԿՐԸՆՈՊԼԸ․— Անոնք որ ներկայ եղան տեղւոյս Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի Յուլիս եօթի դաշտահանդէսին, վստահ եմ որ լաւագոյն տպաւորութիւն մը տարին իրենց հետ։ Առաւօտեան ժողովուրդը խումբ - խումբ սկսաւ հաւաքուիլ մեկնումի կայանները։ Ամէնքս ալ ուրախ զուարթ լեցուեցանք հանրակառքերը դէպի քաղաքէն մօտ քսան քիլոմեթր հեռու եղող Սէսինէի բարձրունքին վրայ գտնուող գեղեցիկ անտառը։ Շուտով տեղաւորուեցանք լեռներէն ջրվէժող առուակին եզերքը։ Տեսարանը զմայլելի էր, չորս կողմերը կանանչազարդ։

Անմիջապէս գործի կը սկսին կազմակերպիչները, սեղաններ բազմատեսակ խմիչները եւ ուտելիքները, ամէն բան տեղն է եւ սպասարկութիւնը անթերի։ Շուտով ծայր կուտայ խանդավառութիւնը։ Կէս օրէ վերջ հետզհետէ կուգան եւ շատեր։

Մեր տղոց սպասածէն շատ աւելի բազմութիւն մը կը լեցնէ անտառը։

Ժամը չորսին կը սկսի հանդէսին պաշտօնական բաժինը։ Տիկին Աղաւնի Կիւմիւշեանի ղեկավարութեամբ Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի երկսեռ երգչախումբը երգեց «Յառաջ Նահատակ»ը, եւ Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի քայլերգը։ Շատ յաջող արտասանութիւններ ըրին Օննիկ եւ Ստեփան Կիւմիւշեան եւ Օր․ Պ․ Քէշիշեան։ Երկու յաջորդական սիրուն զուգերգներ երգեցին Օր․ Օր․ Իւլրիխ եւ Աւագեան։ Սահուն արտասանութիւն մը ըրաւ նաեւ փոքրիկն Գէորգեան, հաճոյքով ունկնդրուեցաւ Օր․ Ալիս Մարտիրոսեանի մեներգը՝ «Դու մեղաւոր չես»։ Խումբը երգեց նաեւ «Կաղաւիկը», բոլո՛րն ալ գնահատուեցան ջերմ ծափերով։

Խօսք տրուեցաւ օրուան բանախօսին Պ․ Կ․ Տէրմոյեանի որ հրաւիրուած էր Վիէննէն։ Բանախօսը նախ իր ուրախութիւնը յայտնեց տեղւոյն մէջ նոր կազմուած Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի մասնաճիւղին համար եւ աւելցուց «1918ին երբ Մանուկ Հայաստան մը կը ծնէր մեր պատմական հողերուն մէկ մասին վրայ քանի մը ամիս յետոյ Պոլսոյ մէջ մեր ջարդարարներուն աչքերուն առջեւ ծնունդ կ՚առնէր նաեւ Հ․Մ․Ը․Մ․ը, հայ երիտասարդական միակ կազմակերպութիւնը։ Միութեան հիմնադիրները միայն մէկ նպատակ ունէին, «Համախմբել արտասահմանի հայ երիտասարդութիւնը միեւնոյն դրօշին տակ, մարզել անոնց մարմինները, ազնուացնել անոնց հոգիները, բարձրացնել անոնց նկարագիրը, կամքը, ու այսպէսով կերտել ապագայ հայ առողջ երիտասարդը Հայաստանի համար։

Այսօր Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ կուռ կազմակերպութիւն մըն է ամէն տեղ ունի իր մասնաճիւղերը։ Շատ մը տեղեր մեր պարծանքն է ան։ Օտարները անգամ կը հիանան անոնց շահած մրցանիշներուն վրայ։

Եկէք Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ին հետ, քաջալերեցէք զայն։ Մի ըսէք թէ յոյս չկայ մեր երիտասարդութիւնը փրկելու։ Անոնք են մեր վաղուան յոյսը»։ Ներկաները ազդուած օրուան բանախօսէն ինքնաբուխ նուէրներով քանի մը վայրկեանի մէջ 28 հազար ֆրանքի գումար մը գոյացուցին Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի գանձին։

Ահա այսպէս է մեր սքանչելի ժողովուրդը սիրով կուտայ երբ կատարուած աշխատանքը տեսնէ։ Այս նոյն ներկաները մէկ շաբաթ առաջ ալ նոյնչափ եւ աւելի նուիրատուութիւն մը ըրած էին Կ․ Խաչի դպրոցին ամավերջի հանդէսին օրը։

Պիւֆէի սպասարկողները կ՚ըսէին․«մենք շատ գոհ ենք մեր սպասածէն շատ աւելին եղաւ․ շնորհակալ ենք բոլորին, լիուլի վարձատրեցին մեզի»։

Մեկնելէ առաջ պատանի Յակոբիկ Թորոսեան շնորհակալական գրութիւն մը կարդաց իրենց վարիչներուն եւ ներկայ հասարակութեան ուղղուած։ Ուշ ատեն ուրախ զուարթ ազգային եւ յեղափոխական երգերով վերադարձանք մեր տեղերը։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ՍԿԱՒԱՌԱԿ ՄԸ

*

Յուլիս մէկին եւ երկուքին Սէօլա Քանթօրէօմի մեծ սթիւտիոյի մէջ Կոմիտաս վարդապետի քառաձայն պատարագի զանազան մասերը սկաւառակի վրայ առնուեցան Ս․ Յովհ․ Մկրտիչ եկեղեցւոյ երգչախումբին ամբողջական կազմին կողմէ, ղեկավարութեամբ Արա Պարթեւեանի։

Եկեղեցական երաժշտութեան այս երկրորդ սկաւառակը պիտի ամբողջացնէ այն մասերը որոնք առաջինին մէջ չկային։ Յաւելեալ ըլլալով քանի մը ուրիշ երգեր։

Երգեցողութիւնը տեղի ունեցաւ սթիւտիոյին մեծ երգէոնին ընկերակցութեամբ։ Ձայնառումը (անրըժիսթրըման) տեւեց երկու օր։ Մեներգեցին Օր․ Պիւլպիւլեան, Պ․ Պ․ Սերոբեան եւ Ճիւմէճեան։

Սկաւառակը հրապարակ կ՚ելլէ աշնան։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (90)

ԵՐԿՈՒՆՔ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԹ․

●

ԹՈՐԹՈՒՄ

Բայց Գուրգէնի քով կիրք կար այդ Յոյն իշխանաց անիրաւութեան դէմ՝ որ օգուտ քաղելով իր հեռաւորութենէն տիրացեր էին իր բերդին եւ կարասեաց, իրենց կայսերը հրամանը նաեւ արհամարհելով․ ուստի լի բարկութեամբ կը քշէր Յոլակ, մինչեւ որ Բագրատունի իշխանիկը մօտենալով իրեն ձայնեց․

— Գուրգէն իշխան, Գուրգէն իշխան, տէ՛, ձիանքը պիտի սպաննես, տղայ․ քիչ մը ծանր գնա։

— Իրաւունք ունիս, Իշխանիկ, ըսաւ Գուրգէն, բայց շատ բան չմնաց, եւ ես կ՚ուզեմ նախ միայն մտնել ներս բերդը։

— Բայց եթէ միայն մտնես շատ վտանգաւոր գործողութիւն մը կ՚ընես, վասնզի Յոյն իշխանը երկու ծառայով առանձին չի բնակիր հոն։

— Քանի՞ հոգի կրնայ ունենալ այդ աւազակը։

— Ո՛վ գիտէ, գոնէ երեսուն քառասուն զինեալ մարդիկ պէտք է ունենայ։

— Միթէ՞ ես մինակ բաւական չե՞մ այդ կնամարդիկը պարսպէն վար թափելու։

— Բայց որդեակ, ինչո՞ւ վտանգաւոր գործ ընել երբ կարելի է խոհեմութեամբ եւ դիւրութեամբ գործին յաջող ելք տալ․ առ քեզ հետ ութ տասն հոգի ընտրանօք։

— Այդ լաւ չէ․ ութ տասը հոգի շատ են քառասուն հոգւոյ դէմ, ես եւ չորս հոգի շատ շատ։ Այդ Յոյները ես քեզմէ լաւ կը ճանչեմ, Իշխանիկ, խորամանկ են սատանայի չափ, տասը զինեալ հայ հեծելն բաւական են որ դոները գոցել տան եւ բերդին բոլոր պատերազմական պատրաստութիւնները երեւան հանեն․ ես անգամ մը ոտք ներս դնեմ, յունարէնի բոլոր գիտութեամբս իրենց վստահութիւն տամ, ինծի դժուար չէ այն ատեն բերդին տիրանալ։ Քեզ կը ճանչեն, դու մի գար․ Աշոտ, Խոսրով եւ Վահրիճ բաւական են ինծի հետ ընկերանալու։ Դուք կէս ժամ վերջը երեւեցէք։

Իշխանիկ թէպէտ չհամոզուեցաւ, բայց Գուրգէնի դէմ տալ կարելի չէր, ուստի լռեց․ չորս հոգի այդ խորտուբորտ ճամբաներէ անցան առաջ եւ միւսներն ետ մնացին։ Եւ ահա երեւցաւ Թորթումի բերդը իր ահաւոր կերպարանօք․ քարեղէն բլուր մը կործանեալ մօտակայ բարձրաբերձ լեռներէն, զատուած ամէնէն, ինք միայնակ սեպաձեւ սահած իջած էր հովտին մէջ, գետը եւ փոսը մը զինք կը շրջապատէին, եւ այդ ժայռին չորս կողմը ամուր պարիսպ մը կար։ Միջնաբերդը դարձեալ իր ամրակառոյց պարիսպներն ունէր։ Գուրգէն իր ընկերաց հետ դէպի մեծ դուռն ուղղեցաւ, եւ պահապանք տեսնելով չորս հոգի միայն, դուռները չփակեցին․ մանաւանդ երբ Գուրգէն զուարթ երեսով եւ յունական հնչմամբ իրենց բարեւ տալով հարցուց թէ Թէոփիլոս իշխանը հո՞ն էր եւ ի՞նչպէս էր, եւ թէ լաւ տեղաւորուի՞լ էր, եւ թէ գո՞հ էր իր նոր բնակութենէն։ Այսպիսի քաղցր հարցմունքներո հասաւ միջնաբերդը եւ ծիծաղելով ապսպրեց պահապանաց որ լաւ խընամք տանին իր եւ իր ընկերաց ձիանց․ ներսուն եթ Կարնոյ զօրավարին հետ չէն ուզեր թշնամանալ, վասնզի ինք անոր կողմէն կուգայ։

Երբ ներմիջնաբերդին դահլիճին մէջ առաջնորդեցան մեր երեք բարեկամները, եւ Գուրգէն ոտքեց իրեն պատուհանի մը քով տեղ մը ուսկից կրնար տեսնել հայկական զունդին գալը, եւ Վահրիճ դրան քով կանգնեցաւ ինչպէս իրեն պատուիրեր էր Գուրգէն, Յոյն իշխանը երեւցաւ իր բոլոր թատեական ծանրութեամբ եւ քաղաքավարութեամբ ութ տասը ծառաներով։ Բիւզանդեան կոտրտուքներով ու ձեւերով պատասխանեց Գուրգէն, և Կոնսթանդնուպոլսոյ վրայ խօսակցութիւններ բացաւ որպէսզի ժամանակն անցնի, եւ աչքը շարունակ ճամբուն վրայ էր։ Յոյն իշխանը տեսնելով Գուրգէնի ուշադրութիւնը,

— Կարծեմ այս տեսարանը քեզի շատ գեղեցիկ երեւցաւ, վասնզի միշտ այն կողմը կը նայիս ըսաւ։

— Այո, պատասխանեց Գուրգէն, տեսնելով հայ զունդին ծայրը, եւ յանկարծ ձեւը, կերպը եւ ձայնը փոխելով, այս տեսարանը, այս բերդը, այս կարասիքը, ամէնն ալ իմս են եւ կը զարմանամ թէ որո՞ւ թոյլտուութեամբ դու եկեր՝ տիրացեր եւ նստեր ես։

— Սորա տէրը հայ մ՚է, որ Արաբաց դէմ պատերազմելով մեռած է եւ ես բարձրագոյն հրամանաւ տիրացեր եմ։

— Այդ սորա տէր Հայը ես եմ, եւ դու եթէ կարդալ գիտես՝ ահա նորա հրովարտակը։

— Այդ հրովարտակը շատ հին է, ըսաւ Յոյն իշխանը արհամարհոտ աչք մը ձգելով հրովարտակին վրայ․ դու եթէ ոչ հրովարտակ, այլ փոքրիկ թուղթ մը բերէիր Կարնոյ կուսակալէն, աւելի ազդեցութիւն կարելի է ունենար։

— Եթէ դու չես հնազանդիր կայսեր, ես գիտեմ հնազանդեցնել իրեն ապստամբները։

— Իմ տանս մէջ ինծի սպառնալիք ընելու նաեւ կը համարձակիս․ եւ չես իմանար, անմիտ հայ, թէ իմ ձեռաց մէջն ես եւ թէ ակնարկ մը միայն բաւական է քեզ եւ քու ընկերներդ կապել ու պարիսպներուն բարձրութենէն վար նետել։

ԾԵՐԵՆՑ

(Շար․)

Կը կարծուի, թէ Արտաքին Նախարար Կրոմիքօ պիտի հեռացուի իր պաշտօնէն։

Բուլկանին եւ Խրուշչեւ այսօր՝ Գշ. օր կը վերադառնան Մոսկուա։

× «Հակակուսակցական խմբակ»ին արտաքսուած անդամներուն մասին արտախորհրդային բոլոր երկիրներու համայնավար կուսակցութեանց վարիչները յայտնեցին իրենց կարծիքը։ Իր կարգին Իտալիոյ Համայնավար կուսակցութեան պարագլուխը՝ Թոլիաթթի, տեղեկագիր մը յանձնեց Կեդր. Կոմիտէին, որ վաւերացուեցաւ — «Կրեմլինէն արտաքսուած չորսերուն հանդէպ խղճահարութիւն պէտք չէ ունենալ։ Նախ մեր ընկերները պէտք է կարդի դնենք, որպէսզի թշնամիին կողմէ լարուած ծուղակին մէջ չիյնան»։ Պէտք չէ մոռնալ, որ Թոլիաթթի Մոլոթովի պաշտպանեալն էր ...։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ մէջ այս շաբաթ վիճաբանութիւններու շարք մը կը սկսի։ Օրակարգի գլխաւոր նիւթն է՝ Ալժերիա։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ գտնուող խորհրդային զինեալ ուժերը Զեխոսլովաքիա կը փոխադրուին, կիսապաշտօն կերպով կը հաղորդուի Վիէննայէն։

ՇԻՖԱԿՈՅԻ մէջ տեղատարափ անձրեւներ եկան, որոնց հետեւանքով մէկ հոգի մեռած եւ 30 ուրիշներ վիրաւորուած են։

ԼԻԲԻՈՅ մէջ, Ֆէզզանի արեւմտեան կողմը քարիւղի նոր հանք մը երեւան եկած է։

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ կատարուած համաձայնութեամբ մը, Խ. Միութիւն նոր զէնքեր պիտի յանձնէ Եմէնի, ինչպէս նաեւ եռեսնեակ մը մասնագէտներ։ Միւս կողմէ չորս նաւեր պիտի յանձնուին Եգիպտոսի մինչեւ 1958։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ եւ Խ. Միութեան միջեւ առեւտրական համաձայնութիւն մը կնքըւած է։

ԱՂԱ ԽԱՆԻ մարմինը Եշ. օր պիտի փոխադրուի Եգիպտոս եւ թաղուի Ասուանի մէջ։

ՀՕ ՇԻ ՄԻՆ Մոսկուա գնաց, ուր տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Արտաքին Նախարար Կրոմիքօյի հետ։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒ - ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ տեսակցութիւնը հաւանաբար տեղի ունենայ Կովկասի մէջ, ուր կը գտնուին ներկայիս Եուկոսլաւիոյ Համայնավար կուսակցութեան երկու վարիչները։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԻՐԱԿԻՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ՝ Պարսըլոն - Աքս Լէթերմ, 16րդ հանգրուանը շահեցաւ Ֆըրանսացի Պուրլ։ Ընդհ. դասաւորման մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ միշտ Ֆրանսացի Անքթիլ։ Այդ 16րդ հանգրուանին ընթացքին ծանր արկած մը պատահեցաւ Ռատիօ Լիւքսէմպուրկի թղթակիցին՝ Ալեքսվերին, որ փոսը իյնալով իր ընկերոջ հետ մեռաւ։ Ընկերն ալ որ մօթօն վարողն էր, մեռաւ հիւանդանոց տարուած ատեն։ Ալեքս Վերօ 20 տարեկան էր։

ԻՈՏԻ ՍՏԵՓԱՆՈՖ, Խորհրդային մարզիկը կիրակի օր Լենինկրատի մէջ կոտրեց բարձրութիւն ցատկելու մրցանիշը 2 մ. 16ով։

«ՌԷՆՍԻ ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿԻ» ընթացքին արկածի զոհ գացին երկու անգլիացի շարժավարներ։

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ տեղի ունեցաւ Ֆրանսական եւ Արժանթինեան ֆութպոլի խումբերուն հանդիպումը։ Ֆրանսացիները յաղթեցին՝ 5-0 արդիւնքով։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ ՌՕՆԻ - ՍՈՒ - ԲՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

1957 - 1958 դպրոցական տարեշրջանին համար սկսած են աշակերտներու արձանագրութիւնները։ Արուարձանիս Մշակութային Միութիւնը Ռօնիի, Ֆօնթընէի, Մօնթրէօյի, Վիլմոնպլի, Կանյիի, Րէնսիի եւ Պօնտիի մեր հայրենակիցներէն կը խնդրէ այժմէն արձանագրել տալ իրենց զաւակները, Գրատուն Պարսամեան, 46 րիւ Րիշէ, ինչպէս նաեւ Հայոց եկեղեցին, 15, Րիւ Ժան Կուժօն եւ Ս. Պիպէռեանի մօտ, 16, րիւ Փասթէօր, Ռօնի։

Բացի հինգշաբթի օրերու փոքրերու դասընթացքէն, մեծերու համար ալ գիշերային դասընթացք մը պիտի բացուի, նախընթաց արձանագրութեան արդիւնքին։

Ալթունեան (Լիոն) եւ Պետրոսեան (Էքս լէ Պէն) ընտանիքները սրտի խորունկ վիշտով կը ծանուցանեն

ՏԻԿ. ԶԱՊԷԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Պետրոսեան)

անակնկալ մահը, որ պատահեցաւ շաբաթ 13 Յուլիս առաւօտեան ժամը 10.30ին։

Յուղարկաւորութիւնը այսօր՝ երեքշաբթի, Յուլիս 16ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3-ին, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, 69 Րիւ Լուի Պլան, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Կիյոթիէրի գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ԽՄԲ.— Մեր ցաւակցութիւնները մեր աշխատակից՝ ընկ. Նշան Պետրոսեանին եւ ընտանեկան պարագաներուն այս տխուր առթիւ։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի Արշաւանքի 60ամեակին առթիւ

Կը տօնուի Շաւիլի անտառին մէջ, Հ. Յ. Դ. Շաւիլի «Արդութեան» խումբին կողմէ։

21 Յուլիս, կիրակի օրը առաւօտէն մինչեւ երեկոյ։ Գեղարուեստական բաժին, երգ, պար եւ բարձրախօս։

Ձուկ եւ մատչելի պիւֆէ։

Մոնփարնասէն առնել շոգեկառք եւ իջնել Շաւիլի կայարանը, Փօն տը Սէվրէն առնել Վերսայլ գացող 171 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Փիւի Սան Վէն, Շավիլ։

Հարցնել Շաւիլի գերեզմանատունը։

Ժամը 3ին՝ այց՝ գերեզմանատունը։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի Մարսէյլ - Պոմոնի մէջ Հայ Մշակոյթի Տան նուիրատուներու ցանկը.—

Տօռումեան եղբարք տասը հազար Ֆր., Յակոբ Տօլպաշեան հինգ հազար, Աբրահամ Թօնկուլեան երեք հազար, Շաւարշ Մալեմէզեան երեք հազար, Կարպիս Զաքմաքճեան, Օննիկ Մխկիրճեան, Յարութիւն Ղազարեան, Կարապետ Եկաւեան, Մովսէս Տունճայեան, Կիրակոս Ղազարեան, Տիկին Թաթիկեան, Նիկոլ Սահակեան, Զարդավաթճեան եղբարք 2000ական ֆրանք, Ղազար Պաղտատլեան 1500, Քէրքէրեան 1500, Յար. Ասլանեան 1000 ֆրանք։

(Շար.)

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի (Սէն Ժերոմ)։

Այս կիրակի, նուիրուած Հերոսներու յիշատակին, Սիթէ Ս. Ժիւսթ, Ավընիւ Քօրօ, Պար տը Շալէ։

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի։

Կը նախագահէ ընկ. Մ. ԶՈՐԱՊԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Կը մասնակցին Սէն Ժերոմի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ խումբը։

Գեղարուեստական բաժին, ազգային եւ եւրոպական պարեր, բարձրախօս Ալ-Գազ։ Շիշ քէպապ եւ զովացուցիչ ըմպելի, կարելի է կէս օրուան ճաշ միասին բերել։

Տանօթ.— Առնել 53 թիւ Սէթ Սէն Ժիւսթ օթօպիւսը եւ իջնել Պարտը Շալէի առջեւ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տէսինի Տարօն - Տուրուբերան Հայր. Միութեան մասնաճիւղի ընտանեկան մեծ դաշտահանդէսը, Օգոստոս 4ին կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Քօֆէ Լամարկի մօտ զովասուն ծառաստաններուն տակ։

Մանրամասնութիւնը յաջորդով։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խանասորի արշաւանքի տարեդարձը կը տօնուի այս տարի մեծ պատրաստութեամբ, օգոստոս 4ին, ամբողջ օրը։ Այժմէն կը թելադրենք մեր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերու վարչութեանց, իջոյներ ձեռք առնել երթեւեկը ապահովելու համար, իսկ եթէ դժուարութեան հանդիպին, թող դիմեն Շրջ. Կ.ին

Մանրամասնութիւնները մօտերէն։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

«Յառաջ»ի վարչութիւնը պարտք կը սեպէ անգամ մըն ալ յիշեցնել իր բաժանորդներուն որ փակեն իրենց առկախ հաշիւները։

Որեւէ օտար թերթ կարելի չէ ապառիկ կարդալ եւ փափաքելի է որ նոյնը ըլլայ մանաւանդ հայերէն թերթի համար, ո- րուն ժ... [illegible] ...ն։

... [illegible] ... մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի անպայման ղրկել իրենց նոր հասցէին հետ նաեւ հինը։ Ծախքերու համար՝ 100 ֆրանք։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ»ի չէք - փոստալի թիւն է՝ 15069 - 82, կը խնդրուի չգործածել նախորդը որ ջնջուած է։

Կը յիշեցնենք նաեւ որ այս թիւը ՎԵՐԱՊԱՀՈՒԱԾ է «Յառաջ»ին, կը խնդրուի թերթին չպատկանող գումարները (նուէրներ, տարբեր թերթերու բաժնեգիններ եւայլն) ղրկել միայն մանտա-քարթով։

Շնորհակալութիւն մեր այն բաժանորդներուն որ կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համա-Զարսանճաքի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը, կիրակի 21 Յուլիս, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի Ջրանցքին եզերքը, Կապիոնի սրճարանին ծառաստանը։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, առատ կերուխում եւ հաճելի ժամանց։

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի, Տէսինի եւ շրջանի հասարակութիւնը։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կրընոպլի Կապ. Խաչի վարչութիւնը, շնորհակալութեամբ ստացած է, ի նպաստ իր դպրոցին, պարգեւաբաշխութեան հանդէսին եւ քննութեան օրը՝ հետեւեալ նուէրները։

Ազգ. Եկեղեց. Միութենէն 7000 Ֆր., Հ. Մ. Ը. Մ.-էն երկու հազար, Մարտիկներու Միութիւն երկու հազար, Տիկիններ՝ Արապեան, Պօյաճեան, Տէիրմէնճեան, Իւլըիչ, Կիւմիւշեան, Ալիքեան, Խ. Աւագեան հազարական ֆրանք, Սիմոնեան հինգ հարիւր։ Պ. Պ. Ուզուրեան, Վ. Սրէնճեան հազարական, Կ. Մարանճեան 500, Բարախեան, Էսթէյ, Մանուկեան հազարական, Ն. Քիւրէճեան 500, Պ. Պ. Երանոսեան, Միքայէլեան, Մխկճեան, Մարտիրոսեան, Աքէլէկեան հազարական, Սթալեան երկու հազար, Գումար 31.500 ֆրանք։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս հինգշաբթի, իրիկուն, 17 րիւ Պլէօ։

ԲԱՆԱԿՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումին մասնակցողները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, որ տեղի կ'ունենայ Յուլիս 20, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ազգ. Տան մէջ (32, րիւ տը Թրէվիզ)։ Բերել ինքնութեան թուղթ եւ երեք հազար Ֆր. պիէ քոլէքթիվի համար։

«ՈՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն։
Գինը 100 ֆրանք

(Թղթատարական սակերու փոփոխութեան պատճառաւ, կը պահանջուի 50 ֆրանք՝ փոստով ղրկուելու պարագային։ Ուրեմն ղրկել ընդամէնը 150 ֆրանք դրոշմաթուղթ)։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Ս. Անթուանի մասնաճիւղի տարեկան մեծ դաշտահանդէսը, այս կիրակի ամբողջ օրը, Նաճարեանի օդասուն ագարակին մէջ։

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ՅՈՒԼԻՍ
MERCREDI 17 JUILLET 1957

88ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7943 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3744

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՀՈԳԵՐ

Ֆրանսա Եւրոպայի ամէնէն սուղ երկիրն է, կը գանգատին օտար զբօսաշրջիկներ տարիներէ ի վեր :

Այդ գիտողութիւնը արդիւք մը չէ սակայն, որ տարուէ տարի աւելնայ Ֆրանսա այցելող զբօսաշրջիկներու թիւը :

Միայն օտարները չեն, որ կը զգան ապրուստի սղութիւնը: Տեղացիները ամէն օր ատրիճան մը աւելի կը կրեն անոր շօշափելի ազդեցութիւնը :

Տանտիկինները, որ պատերազմէն առաջ շուկայ կ'երթային 50 - 100 ֆրանքով՝ 2 - 3 օրուան ուտելիք ճարելու համար, այսօր 5000 – 10·000 ֆրանքի պէտք ունին նոյն որակով ու քանակով գնումներ կատարելու համար :

Ուրեմն ապրուստի անհրաժեշտ նիւթերու գինը առնուազն հարիւր անգամ բարձրացած է :

Այսինքն ֆրանքին գնման կարողութիւնը հարիւր անգամ պակսած է ներքին շուկային վրայ, մանաւորապէս ուտելիքի — միս, բանջարեղէն, պտուղ, կաթնեղէն — վերաբերեալ նիւթերու համար:

Արտաքին շուկային վրայ նոյնը չէ համեմատութիւնը :

Պատերազմի նախօրեակին տոլարը կ'արժէր առաւելագոյն 38 ֆրանք: Այսօր միայն տասն անգամ աւելի կ'արժէ (պաշտօնական սակն է 350, սեւ սակարանի գինը՝ շուրջ չորս հարիւր ֆրանք) :

Ներքին եւ արտաքին շուկաներու վրայ ֆրանքի գնման կարողութեան այս արտասովոր տարբերութիւնն է անշուշտ պատճառը, որ օտար զբօսաշրջիկներ ․․․ կը գտնեն ապրուստը Ֆրանսայի մէջ :

Մեր աչքին առջեւ կը տեսնենք, տարիներէ ի վեր ամէն կարգի ապրանքներու տարապայման սղելը :

Վերջին ամիսներու ընթացքին բանջարեղէններու եւ պտուղներու գինին անբացատրելի յաւելումը սկսած է մտահոգիչ դառնալ:

Պատերազմի «սեւ շուկայ»ի օրերուն՝ երբեք այսքան չէր սղած ապրուստը Ֆրանսայի մէջ :

Քանի մը տարի առաջ կառավարութիւնը մասնաւոր գին նշանակած էր 213 տեսակ ապրանքներու վրայ, որոնք անհրաժեշտ են ժողովուրդի առօրեայ ապրուստին համար :

Եւմտացոյցին մէջ մասնաւոր վարկ յատկացուած էր՝ արգիլելու համար անոնց գիներուն բարձրացումը :

Աշխատաւորներու «երաշխաւորեալ նուազագոյն ամսական»ն ալ ըստ այնմ ճշդուած էր :

Այս առթիւ համաձայնութիւն գոյացած էր կառավարութեան եւ արհեստակցական միութեանց միջեւ, որ յիշեալ 213 ապրանքներու գիներու բարձրացման պարագային յաւելում պիտի կատարուի նաեւ «նուազագոյն ամսական»ներուն վրայ :

Այժմ գիներու բարձրացումը 149ի բարձրագոյն սակը անցած ըլլալով, վախ կայ, որ ամսագլխուն հարիւրին հինգ յաւելում մը կատարուի «երաշխաւորեալ նուազագոյն ամսական»ին վրայ :

Ուրիշ խօսքով, գործադրութեան պիտի դրուի «շարժական աստիճանաչափը» (էշէլ մոպիլ), որուն համաձայն աշխատավարձերը պէտք է աւելնան ապրուստի սղութեան համեմատութեամբ :

Կի Մոլէի կառավարութիւնը ամէն ճիգ ըրաւ՝ յաւելման առաջքն առնելու համար: Սակայն ներկայիս ոչ մէկ յոյս կայ պահելու նախկին գոյավիճակը :

Աշխատավարձերու յաւելումով ապրանքներու գիներն ալ պիտի բարձրանան:

Կարելի պիտի չըլլայ դուրս ելլել «կախարդական շրջանակ»էն :

Պարբերական գործադուլները յայտարար նշաններ են ամսականաւոր պաշտօնեաներու եւ գործաւորներու դժգոհութեան :

Անցած շաբաթ դրամատան պաշտօնեաները գործադուլ ըրին՝ յաւելում պահանջելով :

Ուրիշ ճիւղերու մէջ ալ գործադուլի կը սպասուի :

Անցեալ տարիներու փորձը ցոյց տուաւ թէ ամառուան եղանակը ամէնէն յարմար շրջանն է՝ մասնաւորաբար փոխադրութեան ճիւղերուն մէջ գործադուլ յայտարարելու համար :

Պուրժէս - Մոնուրիի կառավարութիւնը դժուարին կացութեան մը առջեւ կը գտնուի ներկայիս :

Ի՞նչպէս դուրս պիտի գայ անկէ՞ն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՌՈՒՍԵՐՆ ՈՒ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ ԿԸ ԶԻՆԵՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ

1·600 ԹՈՆ ՌԱԶՄԱՄԹԵՐՔ՝ ԼԻԲԱՆԱՆԻ

Այն պահուն, երբ Իսրայէլ կը յայտարարէ, թէ ի վիճակի է սուրիական յարձակում մը կասեցնելու, Միացեալ Նահանգներն ու Խ. Միութիւնը կը շարունակեն զինել Միջին Արեւելքի երկիրները: Միւս կողմէ, Իսրայէլ եւ Սուրիա Փաքիստանի միջամտութիւնը մերժելով, դարձեալ լարուած կացութիւն մը կը ստեղծեն «Արգասաբեր մահիկ»ին հարաւային շրջանին մէջ :

Մինչ այս մինչ այն, Խ. Միութիւն հարուածային գործի ձեռնարկած է, զէնք ու ռազմամթերք բաժնելով արաբական երկիրներուն: Ինչպէս գրած էինք, Եմէն շուտով կ'ունենայ իրեն խոստացուած առարկաները, ռազմանիւթն ալ աւելիով : Արդէն սկսած է «բողոքագիրներ» ներկայացնել Անգլիոյ՝ աննշան միջադէպերու առիթով: Բրիտանիոյ Արտաքին Նախարարութիւնը յստակօրէն կը տեսնէ թէ Եմէն ուժ կը ստանայ Մոսկուայէն եւ դիրք կը ճշդէ՝ իր կարգին վտանգ մը դառնալով արաբական աշխարհին մէջ : Միւս կողմէ, Եգիպտոսի միջամտութեամբ, Արաբիա շուտով պիտի ստանայ «Միկ» օդանաւեր: Ռազմական բազմաթիւ այլ պիտոյքներ պատրաստուած են Խ. Միութեան մէջ, որոշ ուղղութիւններով ղրկելու համար :

Բչ. օր Պէյրութ հասած է ամերիկեան նաւ մը, որ լիբանանեան բանակին համար բերած է 1·600 թոն ռազմական պիտոյքներ : Մասնաւորապէս կան հեռաձայնի եւ ձայնասփիւռի առարկաներ: Լիբանանի կառավարութեան յանձնուած, կամ շուտով յանձնուելիք ամերիկեան այս գործիքները հինգ միլիոն տոլարի արժէք մը կը ներկայացնեն :

Երբ ամերիկեան նաւը հասած է Պէյրութ, Լիբանանի Զին. ընդհանուր հրամանատարը ճառ մը խօսելով շնորհակալութիւն յայտնած է Միացեալ Նահանգներու, «անկախութիւնը պաշտպանելու» համար՝ Լիբանանին եղած ռազմական օժանդակութեան անդրադառնալով :

Լիբանանի Արտաքին Նախարար Շարլ Մալիք յայտնած է, թէ Լիբանան ամերիկեան օժանդակութիւնը ստացած է անոնց գոհելու իր անկախութիւնը :

Այս առթիւ կը յիշուի, որ 1957ի ընթացքին, Միացեալ Նահանգներ 21 միլիոն տոլարի օգնութիւն ըրած են Լիբանանին :

Իրաքի նախարարական խորհուրդին որոշումով վեց անգլիական օդանաւեր պիտի յանձնուին լիբանանեան բանակին :

Իսկ Եգիպտոսի ընտրապայքարէն «յաղթական» դուրս ելած Նախագահ Նասըր կ'աշխատի իր շուրջ համախմբել արաբա–

(Շար.ը կարդալ 'Ի. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

ԼՈՆՏՈՆԻ ԼՈՐՏԵՐԸ ԱՐՈՒԵՍՏԸ ԵՒ ... ԽՈԶԵՐԸ

Վերջերս համաճարակ մը սկսած է մեծ քաղաքներու մէջ.— արուեստի կեդրոնները կը վերածուին պարասրահներու, խաղաքանններու կամ առեւտրական հաստատութիւններու :

Փարիզի Վոլթէր ճաշարանն ալ, որ ֆրանսացի մտաւորականներու կեդրոն մը եղած էր, ատենին կը գտնուէր նոյն բնպատնալիքին տակ. բարեբախտաբար արագ շարժողներ եղան եւ հաստատութիւնը վերածուեցաւ հանրային մատենադարանի... Ամերիկացիներու կողմէ :

Հիմա ալ նման փոքրիկ մը ծագած է Լոնտոնի մէջ :

Շէյքսպիրեան տիպարներու հռչակաւոր մեկնաբան՝ Լորդնս Օլիվըրի կինը՝ Վիվեըն Լէյ, որ ծանօթ դերասանուհի է շարժանկարի եւ թատրոնի աշխարհին մէջ, մաս կը կազմէ Լոնտոնի «Լորտերու Ակումբ»ին: Վերջերս անգլիացի լորտերը որոշած էին 122 տարիէ ի վեր գոյութիւն ունեցող Սէն Ճէյմս թատերասրահը վերածել առեւտրական հաստատութեան : Առանց վարանելու՝ Վիվեըն Լէյ «Լորտերու ժողով»ին մէջ ոտքի ելլելով յայտարարած է.— Կը բողոքեմ այդ որոշումին դէմ: Անակնկալ՝ ազնուականներու դասուն մէջ: Իրարանցում: Դերասանուհին յանդգնած էր բողոքել՝ լորտերու որոշումին դէմ: Հարցը լուծելու համար՝ մէկը կը փսփսայ «յեղափոխական» կնոջ ականջին .— «Լաւ է որ մեկնիք »:

Սակայն հարցը այդ ձեւով չի փակուիր:

Մինչ լորտերը կ'առարկէին, որ Սէն Ճէյմս թատրոնը «պատմական եւ ճարտարապետական ո՛չ մէկ արժէք կը ներկայացնէ », Վիվեըն Լէյ, դերասանուհիի մը եւ թատերական քննադատի մը ընկերակցութեամբ փողոց իջած՝ բողոքի վերտառութիւններ կրող պաստառ մը կը պտտցնէր, միաժամանակ զանգահարելով՝ ուշադրութիւն գրաւելու համար ...

Լոնտոնի թերթերը, առանց բացառութեան լուրը հաղորդեցին իրենց Ա. էջերուն վրայ, դերասանուհիին լուսանկարն ալ տպելով :

Սէն Ճէյմս թատրոնը, Լոնտոնի բնակիչներէն շատերուն համար յիշատակներու կեդրոն մըն է եւ յատկապէս՝ Վիվեըն Լէյի համար, որ Կլէոպատրայի դերով իր առաջին յաղթանակը տարած էր ա՛յդ բեմին վրայ: Արուեստագէտներուն համար դժուար է տեսնել կործանումը այն բեմին՝ որուն վրայ ապրած են իրենց փառքին առաջին վայրկեանները ... եւ Վիվեըն Լէյ որոշած է մինչեւ վերջ պայքարիլ՝ պահելու համար այդ թատրոնը: Այլապէս, պիտի հեռանայ Անգլիայէ մը, ուր «արուեստագէտներու համար տեղ չկայ»...

Դերասանուհիին համակարծիք է լորտերէն մէկը, որ հաշիւ մը ընելով տեսած է, թէ Անգլիոյ մէջ արուեստներու յառաջդիմութեան համար յատկացուած գումարը կը համապատասխանէ... խոզաբուծութեան յատկացուած գումարին:

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

*

Մինչ Ազգ. Ժողովին մէջ « Արտակարգ իրաւասութեանց » հարցը կը շարունակէ վիճաբանութեան նիւթ դառնալ, Ֆրանսա կը գտնուի ընկերային լուրջ տագնապի մը նախօրեակին :

Դրամատուններու պաշտօնեաներուն գործադուլը կը շարունակուի տակաւին: Արդէն շաբաթ մը անցած է եւ համաձայնութիւն կարելի չէ եղած գոյացնել պաշտօնեաներուն հետ, որոնք 12 առ հարիւր աշխատավարձքի յաւելում կը պահանջեն եւ շաբաթական 40 ժամ աշխատանք (5 օր):

Ելեկտրականութեան եւ օդային կապի աշխատաւորներն ալ գործադուլ հռչակած էին Բչ. օրուան համար, սակայն ամէն ինչ կարգին էր Փարիզի մէջ: Կը սպասուի որ այս առաւօտ աշխատաւորները գործադուլ ընեն: Աշխատավարձքի յաւելում կը պահանջեն: Պաշտօնական խորհրդակցութեան թուական մը որոշուած չէ: Ուրեմն այսօր, Չորեքշաբթի առաւօտ, ելեկտրականութիւն եւ օդային կապ պէտք չէ ըլլայ Փարիզի մէջ :

✕ Պատրաստուած է ծրագիր մը՝ Փարիզի մէջ 42 քիլոմեթր երկայնութեամբ պողոտայ մը կառուցանելու համար: Այս ձեւով շարժավարները դիւրութեամբ պիտի կարենան գտնել իրենց... ճամբան:

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ բանակէ մը 3 մահապարտներ փախած էին: Փորձած են աւստրիական սահմանը անցնիլ. 2ը սպաննուած են իսկ երրորդն ալ ծանրօրէն վիրաւորուած՝ հասած է աւստրիական հողամասին վրայ: Փախստականը յայտարարած է, թէ Արեւելեան Գերմանիայէն բազմաթիւ բանուորներ տարուած են Հունգարիա եւ լծուած ստաժանակիր աշխատանքի այն բանակին մէջ՝ ուր կը գտնուէր ինք, երկու ընկերներով :

ԱՍԻԱԿԱՆ ԿՐԻՓԸ հասած է Միջին Արեւելք: Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Իսրայէլի մէջ համաճարակէն վարակուած են բազմաթիւ մարդիկ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆ

●

ՆԵՐՔԻՆ ՀԱԿԱՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Փեքինի Ազգ. համագումարը, 17 օրուան յաջորդական նիստերէն ետք փակուեցաւ Յուլիս 15ին: «Անջատողական »–ներու դէմ սուր քննադատութիւններ արձանագրուեցան եւ կարգ մը մարդիկ հրապարակային « ինքնաքննադատութիւն »ներ ըրին :

Համագումարը, ըստ երեւոյթին ջրեց չորս ամիս առաջ տրուած որոշումները : Այդ միջոցին Նախագահ Մաօ Ցէ Թունկ կը քաջալերէր կառավարութեան եւ կուսակցութեան գործունէութեանց դէմ եղած բոլոր քննադատութիւնները : Ընդհակառակն, այս համագումարը մասնաւորապէս գրաղեցաւ կառավարութեան եւ կուսակցութեան (համայնավար անշուշտ) պաշտպանութեամբ եւ հարուածեց «աջակողմեան անջատողական տարրեր»ը, որոնք քննադատներն էին: 17 օր անընդհատ, այս մարդիկը պախարակուեցան : Երեք նախարարներ, տասնեակ մը լրագրողներ, բարձրաստիճան պաշտօնեաներ, համալսարանի հարիւրեակ մը դասախօսներ եւ կառավարական համեստ պաշտօններ վարող անձեր վերաքննութեան ենթարկուեցան : Նախարարներէն երկուքը համագումարի վերջին նիստին «ինքնաքննադատութիւն» ըրած են. Հաղորդակցութեան եւ փայտաշինութեան նախարարները ընդունած են, որ «հակակուսակցական» գործունէութիւն ունեցած են: Իսկ երրորդը՝ որ պարենաւորման նախարարն է, մերժած է «ինքնաքննադատութիւն» ընել եւ չէ ուզած լսել իրեն դէմ եղած գրպարտութիւնները :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ դպրոց - նաւ մը Սուէզի ջրանցքէն անցնելով ուղղուեցաւ դէպի Կարմիր Ծով, կը հաղորդէ եգիպտական մամուլը :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Պոննի դեսպանին համաձայն, Մոսկուա պիտի ընդունի Յուլիս 22ին բանակցութեանց սկսելու գերմանական առաջարկը :

Ո՛Չ

(ՎԱՐՁԱԿԱՆ ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ԿԸ ՊԱՏԿԱՆԻ ԱԶԳ. ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒՆ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ժամանակին հրատարակեցինք պատճէնը որոշումի մը, որ տուած է Ցունաստանի Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը, ի մասին Առաջնորդ. Տեղապահ Գեր. Տ. Իսահակ Վրդ. Ղազարեանի:

Ուշագրաւօրէն իրատես եզրակացութիւն մը կայ պաշտօնական այդ յայտարարութեան մէջ, որ ընդգծել եմ, թէ «Գեր. Իսահակ Վրդ. Ղազարեանի պաշտօնավարութեան ընթացքին գաղութիս համար օգտակար որեւէ գործունէութիւն չէ ունեցած», կը վճռափակէ.

— «Առաջնորդուելով գաղութիս գերագոյն շահերէն, ինչպէս նաեւ նոյն այս գաղութի հանդիստն ու խաղաղութիւնը պահպանելու մտահոգութեամբ, Վարչութիւնս վերջ տուած է Հայր Սուրբի պաշտօնին եւ Առաջնորդական Տեղապահ նշանակած է Արժ. Տ. Ներսէս քհնյ. Խոշորեանը»:

Ո՞վ հրաւիրեց Ղազարեան վարդապետը՝ Առաջնորդական Տեղապահի պաշտօնին:

— Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը:

ԻՆՉՈ՞Ւ հրաւիրեց:

Հովուելու համար Յունահայութիւնը՝ հոգեւոր իր կարիքներուն եւ ազգային-տեղական ստիպողութեանց հետ ներդաշնակ գործունէութեամբ:

Եւ այսօր ինչո՞ւ այդ նոյն Կեդր. Վարչութիւնը կը հարկադրուի վերջ տալ նոյն Առաջն. Տեղապահի պաշտօնին, երբ հօտ ու եկեղեցի այնքան պէտք ունին շինարար ու դրական աշխատանքի: «Հովիւ քաջ»երու, որոնք իրենց անձը դնեն իրենց ոչխարներուն վրայ, զանոնք ապահով ու անսայթաք պահելու, «խաղաղ նաւահանգիստ» առաջնորդելու համար:

Որովհետեւ փորձը ցոյց տուաւ, թէ Ղազարեան վարդապետ երիտասարդական իր աւիւնը կ'օգտագործէ ոչ թէ ի շահ իր հօտին, այլ ի խնդիր փառախնդրական ձգտումներու: Մտահոգ է ոչ թէ ազգային եկեղեցական կեանքի վերելքով, այլ բացառապէս իր բարձրացումով: Կը տոչորի ոչ թէ բան մը աւելցնելու համար վերջին տասը տարիներու խաղաղ համակեցութեան վրայ, այլ... փառք մը բարդելու համար իր անունին եւ հանգամանքին վրայ՝ հաւաքական մեր ապահովութենէն եւ ներքին խաղաղութենէն բան մը պակսեցնելու գնով:

Ըսինք, թէ մենք գործ չունինք անձերու հետ:

Մարդիկ նախատելու կամ եկեղեցականներ վիրաւորելու նպատակ չունինք:

Մեզի համար գործն է չափանիշ՝ գնահատութեան կամ դատապարտութեան:

Նախատրամադրութիւններ չէր կրնար ունենալ Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը, — եւ չունի:

Նկատումներ եւ հաշիւներ չունէր երէկ, — եւ չունի այսօր:

Եթէ ունենար, առաջին իսկ օրէն չէր հրաւիրէր Ղազարեան վարդապետը:

Եթէ բան մը ունէր, — տակա այն հաւատքն էր եւ ակնկալութիւնը, թէ երիտասարդ հոգեւորականը պիտի ուզէ եւ կարենայ իր հօտին ծառայել, բայց երբեք իր անձնական փառասիրութիւններուն:

Եթէ զգացում մը ունէր, — տակա բարեյուսութիւնն էր այն մասին, թէ առաջնորդական տեղապահի իր հանգամանքով պիտի ուզէ եւ կարենայ անխախտ պահել սահմանադրական կարգն ու սարքը, անոնց յաջ եւ յաճախ խոտորելու, կամ կղերապետական մարդանքներ փորձելու՝ կամապաշտական տրամադրութիւններով:

Եթէ մտահոգութիւն մը ունէր, — տակա այն մտածումն էր, որ Յունաստանի նման երկրի մը մէջ, ուր հարկ է ազգային մեր կեանքը զերծ պահել արտաքին ամէն կարգի միջամտութենէ, Ղազարեան Վրդ. ուզէ եւ կարենայ տոկալ.. Հանգամանքներու եւ քահանայական ատեանի բարձրացման հասկնալի տկարութիւններուն ու չփորձէ կողմնակի միջոցներով ապահովելու ինչ որ ազգային մարմիններու իրաւասութեանց սահմաններուն մէջ կ'իյնայ...

Դժբախտաբար, Առաջնորդական Տեղապահը չարդարացուց այս ակնկալութիւնները:

Հեզ չեղաւ. խոնարհամիտ չեղաւ. ժուժկալ ու զուսպ չեղաւ:

Ընթադրեց ու հաւատաց, ընդհակառակն, թէ կարելի է սանձարձակ գործել, արհամարհել ժողով եւ ժողովականութիւն, «հովեր առնել» եւ ինքնագոհ դառնալ, — կապ պահելու համար «հեռաւոր սուրբ»երու հետ, փոխանակ կապ պահելու գաղութի վարչական մեքենային եւ իրաւասու մարմիններուն հետ:

Քրիստոնէաշունչ բացատրութեամբ մը՝ «կշռուեցաւ ու պակաս գտնուեցաւ»...

Եւ հիմա, ճարահատ, Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը կը հարկադրուի պաշտօնապէս յայտարարել, թէ «վերջ տուած է Հայր Սուրբի տեղապահական պաշտօնին»...:

Մենք չէշտեցինք մասնաւոր կարեւորութեամբ, թէ «ուշագրաւօրէն իրատես եզրակացութեան մը» յանգած է Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը:

Ու այդպէս է:

Յունահայ գաղութի ապահովութեան տեսակէտով, ինչպէս առհասարակ ազգային — եկեղեցական շահերու մտահոգութեամբ՝ հարկ է արթուն եւ ուշադիր հսկել մեր եկեղեցականներու վարչական գործունէութեան վրայ: Աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել, թէ անհրաժեշտ է օրէնսդրական իշխանութիւն դառնալու եւ վարչական տնօրինութիւններ բանաձեւելու յաւակնութիւնը չքացնել մեր առաջնորդներուն եւ տեղապահներուն մէջ:

Եկեղեցականութիւնը գործադիր իշխանութիւն է, ու մեր հանգամանաւոր հոգեւորականները իրաւունք չունին յանձնապաստան կարգադրութիւններով միջամուխ դառնալու ազգ. մարմիններու գործունէութեան: Եթէ ազգային — կաղմակերպական մեր կեանքին մէջ մարդիկ ճանչնան իրենց չափը, իրենց իրաւունքներն ու պարտականութիւնները, շեղումներ եւ զանցումներ կը խնայուին, ու մեղմէ ամէն մէկը՝ իր ճամբուն մէջ՝ իր պատասխանատուութիւններուն հանդէպ խղճահար մնալու որեւէ պատճառ չունենար:

(Խմբագրական ԱԶԱՏ ՕՐի)

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴ. ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒՄԷՆ ԱՄԷՆ ՄԱՐԴ ԶՕԳՏՈՒԻՐ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Տարիներէ ի վեր, խորհրդային իշխանութիւնները կը փորձէին սահմանափակել կեդրոնական նախարարութիւններու իրաւասութիւնը: Անկարելի էր հետեւողականօրէն վարել երկու հարիւր հազար հաստատութիւններն ու հարիւր հազար աշխատանքի շրջանները: Հանրապետութիւններու կողմէ ղեկավարուած ճարտարարուեստին ամբողջական արտադրութիւնը 1953ին, 31 առ հարիւրէն բարձրացաւ 47 առ հարիւրի՝ 1955ին եւ 55 առ հարիւրի՝ 1956ին:

Նախարարութիւններու կողմէ ղեկավարուած գործերը ամբողջութեամբ Սովնարխոզներու (ժողովրդական տնտեսութիւն) ձեռքը պիտի չանցնին: Ազրպէյճանի մէջ, օրինակի համար, 639 ճարտարարուեստական հաստատութիւններ եւ 150 շրջաններ կան. այս կազմակերպութիւններէն միայն 384ին վրայ սովնարխոզը հսկողութիւն պիտի ընէ: Կիրկիզի մէջ, ուր գոյութիւն ունին հինգ հարիւր հաստատութիւններ, սովնարխոզը 146 հատը պիտի ղեկավարէ միայն: Համեմատութիւնները շատ աւելի են միւս հանրապետութիւններուն մէջ. ցարդ հրատարակուած թիւերով տակաւին չենք կրնար գիտնալ, թէ սովնարխոզները քանի՞ հաստատութիւն պիտի վարեն հողամասին ամբողջութեան վրայ: Յայտնի չէ նաեւ տեղական մարմիններուն վերապահուած շրջաններուն թիւը:

Խրուշչեւի ներկայացուցած ծրագրին մէջ, մամուլը նախընտրաբար տեղ տուաւ այն մասին, ուր տնօրէնները իրենց իրաւունքներուն ընդլայնումը կը պահանջէին: Սթալինի օրով իրականացած էր ասիկա: Ընթակայ՝ նախարարական հսկողութեան, տնօրէնը իր հայեցողութեան ձգուած ամբողջական ազատութիւնը չունէր սակայն: Երկու տարի առաջ, կառավարութիւնը այս ուղղութեամբ միջոցներ ձեռք առած էր, սակայն Խրուշչեւի տեղեկագրէն կը պարզուի, որ այդ բոլորը մնացած են... «Մեռեալ տառ»: Ներկայիս կը վստահեցնեն, որ վերանորոգման շնորհիւ, տնօրէնները բաւարարութիւն պիտի ստանան:

Հաստատութիւնները միայն սովնարխոզներու ենթակայ պիտի չըլլան: Կը թուի թէ «ղեկավարութեան մասնաճիւղերը» աւելի լայն իրաւասութիւններ պիտի ունենան տնտեսական խորհուրդներու վրայ հսկողութիւն կատարելու համար: Հարց է, թէ արդեօք կարեւորագոյն գործարաններու վարիչներն ալ պիտի մասնակցի՞ն սովնարխոզներու համագումարին:

Ի՞նչ իրաւասութիւններ պիտի ունենան գործարաններու վարիչները. —

1) Մրցանակները գործադրելու աւելի լայն մենաշնորհներ պիտի ունենան եւ ուղղակի յարաբերութիւններ պիտի կարենան պահել իրենց հայթայթիչներուն հետ:

2) Առաջարկուած է նաեւ, որ շահին որոշ մէկ մասը գործարաններուն մնայ. այս ձեւով, անոնք պիտի կարենան ընկերային աշխատանքները բարելաւել եւ գործադրութեան դնել աշխատանքները դիւրացնելու կոչուած նորոյթները:

3) Ծանօթ է, որ մասնագիտական հաստատութիւններուն մեծ մասը, ցարդ կը ղեկավարուէին նախարարութիւններու կողմէ, այսուհետեւ պիտի վստահուին սովնարխոզներուն: Ձեւով մը ապակեդրոնացում պիտի ստեղծուի, որովհետեւ գործարանները կ'ուզեն աւելի նուազ թիւով կեդրոնական հաստատութիւններէ ղրկուած բանուորներ ընդունիլ եւ առաւելապէս աշկերտներ առնել:

4) Երկար ժամանակէ ի վեր, Խ. Միութեան մէջ, հաստատութիւններու տնօրէններուն իրաւասութեանց ընդդիմացող հոսանքն մը գոյութիւն ունէր արդէն: Բայց վիճաբանութիւններէն ի յայտ եկաւ, որ նոյնիսկ այդ ձեւով գործատեղիներու վարիչները ի վիճակի չէին ամէն բան իրենց ըմբռնածին պէս կազմակերպել, պէտք է հետեւէին որոշ օրէնքներու:

Եթէ այս բոլորը վերաքննութեան ենթարկենք, կը տեսնուի թէ վերանորոգումէն օգտուողները միայն հաստատութիւններու տնօրէնները պիտի ըլլան եւ ընդհանուր առմամբ՝ վարիչ դասակարգը, բացի վերակացուներէն (ֆոնթրըմեթրը):

Վերանորոգումը ի՞նչ չափով օգտակար պիտի ըլլայ «ամբոխ»ին... մինչդեռ, Խրուշչեւ այս է որ առաջ կը քշէր: Ճիշդ է, որ Խ. Միութեան մէջ գործերը վարելու եղանակները պիտի փոխուին, սակայն իրենց գործունէութիւնը ո՞չինչով պիտի բարելաւուի: Գործարաններու

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

Ա. ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՅԼԵՐԸ

Իրենց կշիռքով ոսկի արժող արտադրութիւններ այսօր ծով կը թափուին ու ապարդիւն կերպով կը փտնուին:»

Քարիւղի ապագայ հեռանկարները արդէն իսկ սկսած էին ձեւ ու մարմին առնել Կիւլպէնկեանի մտքին մէջ:

Պոլիս վերադարձին աշխատեցաւ այս կամ այն ձեւով օգտագործել դէպի Պաքու կատարած ճամբորդութեամբ ձեռք ձգած իր փորձառութիւնը: Այս բոլորին մասին յօդուածաշարք մը գրեց եւ հրատարակութեան համար ղրկեց Փարիզի յայտնի «Րըվիւ տէ Տէօ Մոնտ»ին. յօդուածաշարքը ընդունուեցաւ եւ տպուեցաւ. բան մը, որ ինքնին մեծ յաջողութիւն մըն էր հազիւ քսանմեայ օտարականի մը համար:

Յաջորդ տարին, իր գրած յօդուածներր առանձին հատորով հրատարակուեցան Փարիզի Լիպրէրի Հաշէթ հրատարակչական տան կողմէ: Տակաւին հասունութեան տարիքը չթեւակոխած, Կիւլպէնկեան դարձած էր հեղինակ, այն ալ քարիւղի նման բարդ հարցի մը մասին գրուած գրքի մը՝ քաղաքակիրթ աշխարհի միջազգային լեզուով — Ֆրանսերէնով: Գրքին այն գլուխները, որոնք կը խօսէին քարիւղի ճարտարարուեստին տնտեսութեան ու թէքնիքներուն մասին, Պաքուի նաւթահորերուն մասին այդ օրը գրուած ամէնէն ճշգրիտ ու մասնագիտական վկայութիւնները կը հանդիսանային:

Գալուստ գոհ էր. փառասիրութիւնը չոյուած կը նկատէր. յօդուածաշարքին առանձին հատորով հրատարակուելուն շնորհիւ կրնար համոզել իր հայրը, որ այլեւս անփորձ երիտասարդ մը չէ, այլ՝ քարիւղի հարցերու մասնագէտ հասուն մարդ մը. կրնար տպաւորութիւն գործել նաեւ Յովհաննէս Եսայեանի վրայ, ցոյց տալով անոր, թէ քարիւղի գործին մէջ փայլուն ապագայ ունեցող մէկն է ինք, հետեւաբար եւ արժանի՝ իր աղջրկան հետ ամուսնանալու. կրնար ցոյց տալ Նուարդին, թէ ինք կարող մէկն է հակառակ իր անպաճոյճ արտաքինին. եւ վերջապէս, կրնար մուտք գործել կայսերական եւ իմտական շրջանակներէ ներս եւ անհրաժեշտ յանձնարարականները ձեռք ձգել, իր հաշուին Արեւմտեան Եւրոպայի մայրաքաղաքներուն մէջ գործ հաստատելու յարմար պահը հնչած ատեն այդ յանձնարարականները օգտագործելու համար:

×

Գրքին հրատարակութեան առաջին արձագանգը հրաւէր մը եղաւ. Օսմանեան Կայսրութեան ամէնէն զօրաւոր, վստահելի եւ անմերձենալի անձնաւորութիւններէն մէկը, Յակոբ Փաշա, որ Ապտիւլ Համիտի անձնական ելեւմուտքին վրայ կը հսկէր, հրաւէր ղրկեց Կիւլպէնկեանին, որ ներկայանայ իրեն:

Առանց «պախշիշ»ի, առանց անվերջանալի սպասումներու, առանց ստորնացուցիչ «թէմէննահ»ներու, Կիւլպէնկեան առաջին իսկ օրէն գլուխը բարձր բռնած մուտք գործեց երկրին ամէնէն բարձր եւ իմտական շրջանակներէն ներս՝ շնորհիւ իր գրքին ձգած փայլուն տպաւորութեան: Այսպիսի արագ բարձրացում տեսնուած ու լսուած չէր Անիծեալ Ապտիւլ Համիտի օրով:

Կիւլպէնկեանի յուշերը կը բացատրեն թէ ինչու Յակոբ Փաշա եւ Օսմ. կայսրութեան հանքերու նախարար փաշան այնքան կը փափաքէին տեսնուիլ երիտասարդ Կիւլպէնկեանի հետ: Գերմանացիները կ'ուզէին Միջագետքի քարիւղին մենաշնորհը ապահովել գերմանական դրամագլուխներով կազմուած Անատոլու Երկաթուղիի ընկերութեան համար, մինչդեռ Սուլթանին անձնական գանձապահը, Յակոբ Փաշա, կ'ուզէր Սուլթանին հաշուին խլրացնել այս մենաշնորհը: Հետեւաբար պաշտօն յանձնուեցաւ Կիւլպէնկեանին, որ Միջագետքի քարիւղին ու անոր շահագործման պայմաններուն բոլոր կարելիութիւնները ուսումնասիրէ եւ այդ ուղղութեամբ տեղեկագիր մը ներկայացնէ:

Սուլթանական երկու փաշաներուն եւ Կիւլպէնկեանի տեսակցութիւնը պատմական տեսակցութիւն մը եղաւ, որովհետեւ կարելի է ըսել թէ այդ օրն է որ սկսաւ սաղմնաւորուիլ հետագային Կիւլպէնկեանի կողմէ հիմնուելիք Իրաքեան Քարիւղի Ընկերութիւնը: Այդ օրուընէ կը սկսի նաեւ Միջագետքի քարիւղին տիրանալու համար ծայր տուած անգլեւգերմանական զօրաւոր մրցակցութիւնը, որ մաս կը կազմէր Գերմանիոյ Վիլհելմ կայսեր Պերլին–Պաղտատ երկաթուղիի ծրագրին եւ որուն արձագանգը եղաւ, 1941ին, Կովկասի վրայ կատարուած հիթլերական արշաւանքը:

ՐԱԼՖ ՀԻՒԻՆՁ

(8 Շար.)

վարչութիւնները դարձեալ «վերին մարմին»ներ պիտի ըլլան, որոնք իրարու մէջ ժողովներ պիտի գումարեն եւ որոշումներ կայացնեն :

Եթէ Պետութիւնը կը պատկանի բովանդակ բնակչութեան՝ ուրեմն պէտք չէ նըւազեցնել անոր ուժը :

Ուրեմն Խ. Միութեան կառավարութիւնը կը կորսնցնէ 25 նախարարներ, բայց նոյնքան ալ պիտի ունենար դաշնակցային հանրապետութիւններու կառավարութեաց նախագահները, յետոյ՝ պետական մարմիններու գլխաւոր ղեկավարները : Պարզ է, որ ասոնք յաճախ իրարու քով չեն կրնար գալ՝ օրը օրին վարելու համար երկրին գործունէութիւնը : Նոյնիսկ Խրուշչեւի բարենորոգումէն առաջ, երկրին գերագոյն իշխանութիւնը կը պատկանէր Նախագահական Խորհուրդին :

Արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող պետական նախագիծ պատրաստող մարմիններու (Կոսփլան) կողքին ստեղծուեցաւ «մասնագէտներու մարմին» մը որ պիտի քննէ մասնագիտական յառաջդիմութիւնները, միաժամանակ հետեւելով արտախորհրդային նմանօրինակ աշխատանքներու : Սակայն, այս պարագային, խորհրդային գիտնականներն ալ կը պահանջեն, որ իրաւունք ունենան հետեւելու արտասահմանի գիտական նուաճումներուն : Մինչեւ 1954, անոնք կը ստանային արտախորհրդային գիտական հրատարակութիւններ : Խրուշչեւի ծրագրին քննութեան ժամանակ, մասնագէտները պահանջած են որ նախկին օրէնքը վերահաստատուի եւ կարենան դարձեալ հրատարակութիւններ ստանալ արտասահմանէն : Հաւանական է, որ այս առաջարկին ընթացք տրուի, որովհետեւ Խ. Միութեան ղեկավարներն ալ անդրադարձած են, որ օտար երկիրներու հետ յարաբերութիւն չունենալով ետ մնացած են մասնագիտական մարզերու մէջ :

Այս խնդիրներուն առիթով ուրիշ փափուկհարց մըն ալ սեղանի վրայ դրուեցաւ աշխատավարձքերը : Նախապէս, մէկ քաղաքի մէջ գոյութիւն ունեցող բազմաթիւ նախարարութիւններուն պատճառաւ, յաճախ միեւնոյն գործը տեսնող բանուորները տարբեր աշխատավարձքեր կը ստանային, անհաւասարութիւններու տեղի տալով : Այսուհետեւ Մոսկուայի մէջ ըլլալու որոշուին աշխատավարձքերը :

Այս բոլորին հետ միաժամանակ, բովանդակ Խ. Միութեան մէջ, ամէն ինչ կեդրոնացնող մարմինը կը մնայ Համայնավար կուսակցութիւնը, որուն տեղական մասնաճիւղերը պիտի հսկեն ժողովրդական Տնտեսութեան Խորհուրդներու (սովնարխոզ) գործունէութեանց վրայ, ինչպէս նաեւ մօտէն պիտի հետեւին այլ մարմիններու աշխատանքին :

Խ. Միութեան մէջ, ամէն մարդ գիտէր, որ վերանորոգում մը էական էր՝ երկրին արդիւնաբերութեան մէջ : Խրուշչեւ իր ազդեցութիւնը կշռի դարկաւ եւ յաղթահարեց ընդդիմադրութիւնը :

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԵՐԼԻՆԷՆ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՁԳՏՈՒՄՆԵՐԸ

Պերլինի միջազգային շարժանկարի տօնահանդէսին առիթով տեղի ունեցան հրապարակային հանդիպումներ շարժանկարի վերաբերմամբ : Տասը օրուան ընթացքին զանազան ուղղութեամբ բանախօսութիւններ եւ կարծիքներու ազատ փոխանակութիւններ տուին տուին շարք մը խորհրդածութիւններու :

Քանի, Վենետիկի եւ Պերլինի այս հանդէսներուն արուեստի եւ մշակութային զարգացական ձգտումներուն հետ կը քալէ իւրաքանչիւր երկրի մրցակցական կարողութեան ցուցահանումը եւ քարոզչութիւնը, բայց անկէ հեռու չէր կրնար ամբողջ Եւրոպայի մրցակցական տեսակէտը Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներուն հետ :

Հրապարակային ելոյթներէն մէկուն մէջ, Ամերիկայի, Ֆրանսայի, Ճափոնի եւ Գերմանիոյ ներկայացուցիչները լայնօրէն արտայայտուեցան եւ հարցումներու պատասխանեցին իրենց առանձնայատուկ հոգերու եւ յոյսերու շուրջ : Գերմանիոյ կողմէ արտայայտուեցաւ մեր հայրենակիցը Պ. Վազգէն Բաղալ, որ երեսուն տարիէ ի վեր Պերլինի եւ Միւնխի մէջ հաստատած Թրանսօցէան շարժանկարային հաստատութեամբ լայն բաժին մը ունի գերմանական շարժանկարի արտածման եւ ներածման գործունէութեանց մէջ :

Գերմանիոյ այս ճարտարարուեստը 1946ին դեռ ենթակայ էր միայն ներածման ստիպողութեան եւ համաձայնականներու խիստ արգելքներուն : Հինգ տարի, 1945 - 1950 արտածումը արգիլուած էր, միայն վերջին եօթը տարին է որ արագ քայլերով յաջողութիւններ արձանագրուած են : Կան տուրքի դժուարութիւններ, բայց այս տարի արտածումը աւելցած է նախորդին վրայ քըսան առ հարիւր եւ մօտաւոր հաշիւով երկու հարիւր միլիոն հոգի գերմանական շարժանկար տեսնողներ կան : Պետութիւնը այս ճիւղէն 150 միլիոն մարք տուրք կը գանձէ, բայց օժանդակութիւն մը չըներ, ինչպէս Ֆրանսայի մէջ օրէնքով Էտ տէքա մը կայ ամէն մէկ շարժանկարի պատրաստութեան ի նպաստ : Արժէքաւոր ժապաւէնի պատրաստութիւնը համեմատաբար սուղ է եւ ապահով չէ թէ պատահական պարգեւի մը պիտի արժանանայ. օրէնքի համար՝ «Հաուփթման Ֆոն Քէօփենիքը», որուն պարգեւ տրուեցաւ 250 հազար մարք եւ «Ֆելիքս Կնուլ»ը, որուն պարգեւ ինկաւ 150.000 մարք :

«Ֆրանս Ինի»ի ներկայացուցիչը տըւաւ լայն բացատրութիւններ Ֆրանսական շարժանկարին շուրջ եւ յայտնեց թէ իւրաքանչիւր Ֆրանսացի տարին տասը անգամ սինեմա կ'երթայ, վանդի 420 միլիոն տոմսակ ծախուած էր 1956ին : Բայց ընդամէնը 133 ժապաւէն շինուած է ամբողջ 1956ի ընթացքին եւ ամերիկեան ներածումը մեծագոյն թիւը կը հաշուէ :

Ընդհանրապէս եւրոպական երկիրներու շարժանկարային մրցակցութեան դժուարութիւնը կը համարուի այն, որ համեւրոպական գործակցութիւնը դեռ չէ յաջողած : Ֆրանսական, իտալական եւ գերմանական միացեալ արտադրութիւն, միացեալ բէֆլամները, սեփական սինեմաներ Ամերիկայի մէջ պիտի դիւրացնէին եւ ընդարձակէին շարժանկարի կարելիութիւնները, որովհետեւ եւրոպական ոչ մէկ երկիր առանձնակի կրնայ դոյզն չափով իսկ մրցակցիլ Ամերիկայի շարժանկարին նիւթական միջոցներուն հետ :

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

●

ԼԻՈՆ.— Յուլիս 7ի կիրակին, Տէսինի ծանօթ դաշտին վրայ տեղի ունեցաւ Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը, եղանակին առաջինը :

Օդը նպաստաւոր էր, նոյնիսկ շրջականերէն հանդիսականներ բազմութեամբ փութացած էին զբօսավայր :

Ուրախ էին Խաչուհիները, որոնք ամիսներէ ի վեր աշխատանքի լծուած էին այս դաշտահանդէսին պատրաստութեան համար : Հայկական երգապնակները իրարու կը յաջորդէին, պարերգներ, մեներգներ եւ յեղափոխական երգեր օդը կը թնդացնէին, իսկ մեր ժրաջան տիկինները մեղուի նման կ'աշխատէին բոլորը գոհացնել :

Ժամը չորսին, օրուան խօսնակը, քանի մը բառով պատմականն ըրաւ Կապոյտ Խաչին, որ այս գաղութին մէջ միայն մօտ երեսուն տարուան գործունէութիւն մը ունի, եւ աւելցուց.— «Որպէսզի այս բարենպատակ կազմակերպութիւնը կատարէ իր նպատակները բոլորիս պարտականութիւնն է թեւ ու թիկունք հանդիսանալ մեր մայրերուն եւ քոյրերուն, եւ բերել մեր բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւնը» : Յետոյ բարձրախօսին առջեւ երգելու եւ արտասանելու հրաւիրեց Ժան Ղազարեան, Անժէլ Կարապետեան, Օր. Տիգրանուհի Զպուքճեան (Համազգային - Փալանճեան ճեմարանէն) տիկիններ Մինասեան, Կարապետեան, Հարէլեան, Օր. Տապաղեան եւ վերջապէս Պ. Գ. Մամասեան (Ժորժ Մաս) որոնք իրենց երգերով, արտասանութիւններով եւ ...ւ-ղերձներով դաշտահանդէսին մթնոլորտը ոգեւորեցին :

Յետոյ խօսք տրուեցաւ Պ. Թ. Այվազեանին, որ ամփոփ կերպով պատկերացուց Խաչուհիներու գործունէութիւնը եւ ծանրացաւ մասնաւորաբար օդափոխութեան սեփական կայանին վրայ, ըսելով Կապոյտ Խաչը ամէն տարի մօտ 150 հայ մանուկներու համար կը սեղմէ հայկական միջավայրի մը մէջ, առողջապահական լաւագոյն պայմաններ : Օժանդակենք իրենց, որպէսզի զգան որ մենք հոս ենք » :

Երեկոյեան արդէն ճոխ պիւֆէն սպառած էր, ապահովելով բաւական կոկիկ հասոյթ մը, իրենց բարենպատակ ձեռնարկներուն համար :

× Այս առթիւ Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ, բոլոր անոնց որոնք իրենց մասնակցութիւնը բերին գեղարուեստական բաժնին, նաեւ ներկայ հասարակութեան որ գիտէ քաջալերել, այն ձեռնարկները, որոնք իր սրտին կը խօսին :

ՀԻՒՍԷՅՆԻԿՅԻ

ԲՂԻՒ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ).— Դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Յուլիս եօթին ամբողջ օրը Սէն Լուի Եօթնեղբայրեաններու ծառազարդ ագարակին մէջ :

Այս տարի եւս, Մարսիլիոյ զանազան շրջաններէն եկած էին մեր բոլոր հայրենակիցները անխտիր, ինչպէս նաեւ Միութեան բարեկամները՝ քաջալերելու այս գեղեցիկ ձեռնարկը, որուն յաջողութեան համար վարչութիւնը ոչ մէկ ճիգ խնայած էր :

Օրուան նախագահ՝ Վ. Այվազեան քանի մը խօսքով բացումը կատարեց :

Գեղարուեստական բաժինին, իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էին՝ Տիկին Նեվրիկ Մարգարեան, Օր. Օր. Օտէթ եւ Ժանէթ Էքինճեան, Պ. Սօճիքեան (մեներգ), փոքրիկն Ժագլին Մարգարեան (արտասանութիւն) եւ Հրայր Գըլնճեան (ջութակ) : Արտասանեցին նաեւ Միութեանս սաներէն Յ. Մոսոյեան եւ Վ. Ճառայեան :

Յաջող էին բոլորն ալ եւ արժանացան բուռն ծափահարութեանց :

Վարչութեան կողմէ ղեկուցանեց հայրենակից Օ. Ճառայեան, ծանրանալով միութեան կատարած մէկ տարուան գործունէութեան, եւ մանաւանդ նպատակին վրայ.— «Ունինք երկու յստակ նպատակներ, առաջինը նիւթապէս եւ բարոյապէս օժանդակել մեր կարօտեալ, հիւանդ ու տարեց բոլոր հայրենակիցներուն անխտիր, իսկ երկրորդ՝ ազգային գաղափարներով ներշնչուած, ոչ մէկ զոհողութեան առջեւ կանգ առնել՝ պայքարելու համար սպիտակ ջարդին դէմ, փրկելու համար հիւրընկալ երկիրներու մէջ ծնած մեր նոր սերունդը :

Այս ուղղութեամբ Ամերիկայի մեր Կեդր. վարչութիւնը, իր՝ կարելիութեան սահմաններու մէջ կը պահէ 15 ուսանող սաներ, Ֆրանսայի, Աթէնքի, Պէյրութի, եւ Հալէպի հայ վարժարաններուն մէջ, որոնց դաստիարակութեան համար, միմիայն 56 - 57 տարեշրջանին յատկացուցած է 2.100 տոլար » :

Աճուրդի դրուեցաւ տարկայ մը, կոկիկ հասոյթ մը ապահովելով, որմէ վերջ, սկսան հայկական եւ եւրոպական պարերը :

Մեծ գոհունակութեամբ նկատեցինք որ ներկայ հանդիսականներուն մէջ, մեծամասնութիւն կը կազմէր հայ երիտասարդութիւնը, որուն ներկայութիւնը էական է հայկական մթնոլորտի մէջ :

Օ. Ճ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (91)

ԵՐԿՈՒՆՔ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

●

ԹՈՐԹՈՒՄ

— Դուն ոչ զիս կը ճանչես եւ ոչ իմ ընկերներս, եւ տղու մը պէս կը խօսիս, վախեմ որ եաքը շատ պիտի զղջաս :

Հազիւ թէ այս խօսքերը զրուցեց Գուրգէն, ահա երկու երեք սպասաւորներս վազեցին լուր տալով թէ երկու հարիւրի չափ ձիաւոր կը յարձակէին բերդին վրայ եւ մեծ աղաղակներով կ'ուզէին իրենց ընկերները որ ներսն էին :

Իսկ Յոյն իշխանը ոտք ելաւ եւ աչքերը բանալով հարցուց թէ դոները լաւ գոցեր ամրացուցե՞ր էին. եւ երբ գոհացուցիչ պատասխան առաւ, այն ատեն հեղնական եւ գոռոզ ծիծաղով մը դարձաւ Գուրգէնին.

— Դուք դաւաճանութեամբ եկեր մեր վրայ՝ առանց իմանալու ծուղակն ինկեր էք, թէ որ ձեր կեանքը կ'ուզէք ազատել՝ ձգեցէք այդ զէնքերը եւ անձնատուր եղէք, ըսաւ :

Իսկ Գուրգէն ոտք ելնելով հանդարտութեամբ եւ ահագին սուրը մերկացնելով.

— Անձնատուր լինելու եթէ մարդ կայ այստեղ մենք չենք այլ դուք էք, փուճ կենդանիք, գոչեց եւ ձախ ձեռօք Յոյն իշխանին թեւէն յափշտակելով տղու մը պէս գետին զարկաւ եւ ոտքը վրան դնելով, թո՛ղ գայ ով որ համարձակի զքեզ այս վիճակէն ազատելու :

Խոսրով եւ Աշոտ մերկ սուրերը ձեռուընին ոտքի վրայ էին, նոյնպէս Յոյն պահապանք սուրերը մերկացեր անշարժ մնացեր էին ապշեալ, եւ չէին գիտեր թէ ի՛նչ ընեն : Իսկ Թէոփիլոս այդ սոսկալի ոտքին տակ ճնշեալ՝

— Ազատեցէ՛ք զիս, ազատեցէ՛ք, կը գոչէր խեղդուկ եւ ողորմուկ ձայնով :

— Թէ որ ոտք մը առաջ առնուք, կ'ըսէր Գուրգէն պահապանաց, իւր պատերազմական ձայնը հանելով, ձեր տէրը որդի մը պէս կը ճզմեմ ոտքիս տակ եւ իւր դիակը դարձեալ ձեզի պէս անպիտաններու չեմ տար, եթէ տասնապատիկ նաեւ աւելի լինին :

Սրահը ընդարձակ էր բաւական. մէկ կողմը տաս-տասներկու Յոյնք կանգնած էին սուսերամերկ, եւ միւս կողմը Գուրգէն իր երկու բարեկամներով ու Վահրիճ նոյնպէս սուսերամերկ : Թէոփիլոս երեսի վրայ պառկած հսկային ոտքին տակ որ կռնակին վրայ կոխել էր, հազիւ թէ շունչ կ'առնուր եւ երեսները կապտեր էին ու քունքերուն եւ վզին երակները ուռած, խեղդուելու մօտ էր :

— Մեռա՛յ, մեռա՛յ, ազատեցէ՛ք զիս կ'ըսէր :

— Եթէ ազատիլ կ'ուզես, հրամայէ քու մարդոցդ զէնքերը ձգեն եւ ելնեն :

— Պահապա՛նք, դուրս ելէք :

— Խարդա՛խ Յոյն, զէնքերը ձգել մի՛ մոռնար :

Այս միջոցին պահապաններէն մէկը սիրտ ըրաւ եւ սուրը ձեռքը յանկարծ յարձակեցաւ Գուրգէնի վրայ, իսկ սա՝ որուն աչքը շարժմունք մը չէր կորուսած, դեռ մարդը իրեն չհասած՝ այնպիսի ...ւտքի հարուած մը տուաւ փորին, որ խեղճը իւր սուրը ձեռքը վեր թռաւ մարդաչափ բարձրութեամբ եւ պատոյ մը ընելով օդին մէջ՝ դիակի մը պէս ինկաւ մնաց : Իսկ Թէոփիլոս իր խեղդուկ ձայնով.

— Ձգեցէ՛ք զէնքերը, դուրս ելէ՛ք, մեռա՛յ, ո՜հ...

— Վահրիճ, սուրերը ժողվէ, սա յիմար դիակն ալ դուրս քաշել տուր ընկերներուն, ըսաւ Գուրգէն եւ ոտքը վերցուց Թէոփիլոսի վրայէն, որ.

— Մեռա՛յ, մեռայ, կ'ըսէր մարած ձայնով :

— Մի՛ մեռնիր, դու մեզի դեռ հարկաւոր ես, վասնզի թէ որ կ'ուզես ապրիլ պէտք է հրամայես որ բերդին դըռները բանան, եւ ամէն բան առանց կաթիլ մը արիւն թափելու վերջանայ :

— Այդ անկարելի բան է, կը մեռնիմ, սպաննեցէք զիս, ես այդպիսի հրաման չեմ տար. Գուրգէնի ոտքը դարձեալ ծանրացաւ Յոյնին վրայ որ ձայն չհանեց եւ տոկաց քիչ մը ատեն. բայց երբ ոսկորներն սկսան ճարճատիլ.

— Ո՜հ, ո՜հ, անգութ գազան, սպաննեցիր զիս...

— Քու ձեռքդ է ազատութիւն, քու ձեռքդ է մահ, կ'ըսէր Գուրգէն եւ ծանրացնէր իր ոտքը :

(Շար.)

ԾԵՐԵՆՑ

կան երկիրները :

× Կիպրոսի հարցը կը զբաղեցնէ Անգլիան : Միացեալ Նահանգները յարմար կը նկատեն, որ այլեւս խորհրդակցութիւնները կատարուին Մակարիոս Արք.ին հետ, գէթ վերջ մը գտնելու համար ահաբեկիչներու գործունէութեան :

Հետեւեալ որոշումները տրուած են .—

1) Կղզին ընդհանուր կառավարիչ մառեչալ Հարտինկի տեղը պէտք է քաղաքացի մը դնել :

2) Մեծն Բրիտանիա պէտք է պահէ Անգլիայի կառավարութեան վերջոյի իրաւունքը :

3) Երկու համայնքներու միջեւ կղզին «բաժանում»ը լուծում մը չէ ներկայիս :

× ՄԱԿի ժողովին մէջ, Յունաստան կրկին պահանջեց Կիպրոսի հարցին քննութիւնը :

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷ

ԱՀԱԲԵԿՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք, Լաղուաթի ելեկտրակայանը, որ ապստամբներու կողմէ հրդեհի տրուեցաւ Յուլիս 13 - 14 լուսնալու գիշերը, հինգ հարիւր միլիոնի վնաս պատճառեց : Առանց ելեկտրականութեան եւ ջուրի մնացած էին կարգ մը շրջանները : Երէկ պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ, թէ ջուրի տագնապը լուծուած է արդէն եւ քանի մը օրէն կը կարգադրուի ելեկտրականութեան մատակարարումը :

Գահիրէի ձայնասփիւռը լուրը հաղորդելով, կ'աւելցնէ թէ Սահարայի կայաններն ալ պիտի քանդուին ապստամբներու կողմէ եւ Լաղուաթի դէպքը նախաքայլն է այդ գործունէութեան :

Միւս կողմէ, վերջին երկու օրերուն ահաբեկիչները չեն դադրած յարձակումներ գործելէ : Օրանիայի եւ Սեթեֆի շրջաններուն մէջ արձակուած ձեռնառումբեր քանի մը վիրաւորներու եւ զոհերու պատճառ դարձան : Նմանապէս՝ Ալժէի, Պլիտայի եւ Պոնայի մէջ, ուր չորս մահմետականներ սպաննուեցան : Կոստանդինի մէջ լեգէոնական մը ծանրօրէն վիրաւորուած է : Վերջապէս, բազմաթիւ ագարակներ եւ այլ հաստատութիւններ հրդեհի տրուած են :

Ալժէի Զինուորական Ատեանը «Միլք Պար»ի եւ «Քոք Հարտի»ի մէջ արձակուած ձեռնառումբերու հեղինակներուն հարցը քննելով, չորս հոգի մահուան դատապարտեց :

× Մարոքեան եւ Թունուզեան հարցերու գործավար Բլաժարէի առաջարկին ընդառաջելով, Ֆրանսա Թունուզի յանձնեց երեք հարիւր թոն միջատասպան փոշի : Շուտով պիտի ըլլան նոր ուղումներ՝ քանակը հազար թոնի բարձրացնելու համար :

Ասիկա Ֆրանսաթունուզական համագործակցութեան նախաքայլը կը համարուի :

× Ռընոյի գործարանը, Թունուզի եւ Մարոքի մէջ պիտի հաստատէ նոր մասնաճիւղեր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ խօսած ճառերը տարբեր ձեւով հաղորդուած են Չեխոսլովաքիոյ մամուլին եւ ձայնասփիւռին կողմէ : Ձայնասփիւռէն տրուած իր ճառերը այլափոխուած եւ կամ «սրբագրուած» են մամուլին մէջ :

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ միապետութիւն պիտի հաստատուի Զօր. Ֆրանքոյի մահէն ետք, յայտարարեց նախարար Պլանքօ, որ Ֆրանքոյի աջ բազուկը կը նկատուի :

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ձկնորսական նաւ մը փոթորիկի բռնուելով ընկղմած է Կասպից Ծովուն մէջ. 207 հոգի խեղդամահ եղած է :

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ ռումանացի օդաչուի մը կողմէ «Թռչող սկաւառակ» մը պիտի կառուցուի : Այս Ռումանացին 1948ին, երկու ուրիշներու հետ փախած էր իր երկրէն :

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ պաղպաղակաճառներն ու բանջարավաճառները գործադուլ հռչակեցին :

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆ առեւտրական գործակցութիւն պիտի ունենայ Արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներուն հետ :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒ առեւտրական պատուիրակութիւն մը գնաց Մոսկուա, երկու երկիրներու առեւտրական գործակցութեան շուրջ խորհրդակցութիւններ ունենալու համար :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ Յուլիս 15 - 16ին ճամբու արկածները խլեցին 46 զոհ եւ հարիւրեակ մը վիրաւոր :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի Արշաւանքի 60ամեակին առթիւ կը տօնուի Շաւիլի անտառին մէջ, Հ. Յ. Դ. Շաւիլի «Արդութեան» խումբին կողմէ :

Կը խօսի՝ ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

21 Յուլիս, կիրակի օրը առաւօտէն մինչեւ երեկոյ : Գեղարուեստական բաժին, երգ, պար եւ բարձրախօս :

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

Մոնփարնասէն առնել չոգեկառք եւ իջնել Շաւիլի կայարանը, Փոն տը Սէվրէն առնել Վերսայլ գացող 171 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Փիւի Սան Վէն, Շավիլ :

Հարցնել Շաւիլի գերեզմանատունը :

Ժամը 3ին՝ այց՝ գերեզմանատունը :

Փորթ Իթալիէն օթօքարը կը մեկնի ժամը 8·30ին : Վերադարձ՝ ժամը 20·30ին :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի (Սէն Ժերոմ) :

Այս կիրակի, նուիրուած հերոսներու յիշատակին, Սիթէ Ս. Ժիւսթ, Ավընիւ Քօրօ, Պար տը Շալէ :

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի :

Կը նախագահէ ընկ. Մ. ԶՈՐՊԱՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Կը մասնակցին Սէն Ժերոմի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը եւ Հ. Յ. Դ. Դրօ երիտասարդաց խումբը :

Գեղարուեստական բաժին, հայկական եւ եւրոպական պարեր, բարձրախօս Ալ - Գազ : Շիշ քէպապ եւ զովացուցիչ ըմպելի, կարելի է կէս օրուան ճաշը միասին բերել :

Ծանօթ.— Առնել 53 թիւ Սիթէ Սէն Ժիւսթ օթօպիւսը եւ իջնել Պար տըՇալէի առջեւ :

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ ԵՒ ՖԻՐԵՆՑԷ

Մեկնում՝ Մարսէյլէն՝ երկուշաբթի՝ 12 Օգոստոս :

Վերադարձ՝ Մարսէյլ չորեքշաբթի՝ 28 Օգոստոս :

Օթօքարով կ'այցելուին նաեւ Փատովա - Ազոլօ - Փիզա :

Արձանագրութեան համար դիմել կամ գրել՝

ՖԷՐՏԻ ԱՊԱՃԵԱՆԻ

293 Av. St. Julien, Tèl. GUY 7975

ԱԼՖՈՆՍ ՊԻՊԷՐԵԱՆԻ

8 Tse. Tonkin Pt. de Vivaux GA 9131

ԶԱՒԷՆ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆԻ

36 rue des Dominicains, CO 2761

ԱՐՄԻԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

Chez Bové - 104 Rte. Nle. St. l'ouis MONTÉ 9238

ՎԱՐԴԳԷՍ ՄԱՐՃՈՅԵԱՆԻ

Rue de L'Etoile, CO 8608

Գ. ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆԻ՝

52 Rue Belle de Mai. NA 3477

Փութացէք ապահովել ձեր տեղերը եւ տոմսերը :

1.— ՖՐԱՆՍԱՀՊԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ — Նախընտրելի է որ, անոնք առնեն իրենց ինքնութեան թուղթը, որ պարտաւորիչ պիտի դառնայ յառաջիկայ հոկտեմբերէն սկսեալ եւ պիտի ծառայէ նաեւ իբր անցագիր Իտալիոյ համար :

2.— ԼԻԲԱՆԱՀՊԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ — Անհրաժեշտ է որ անոնք ունենան, իրենց անցագիրը (մէկ տարուան պայմանաժամով) :

3.— ՀԱՅԵՐՈՒՆ (Րէֆիւժիէ) . Պէտք է դիմեն

Office Français de Protection des Réfugiés et Apatrites, 7 Rue Copernic, Paris 16ème ստանալու համար գաղթականի իրենց հանգամանքը հաստատող վկայականը որ բոլոր գաղթականներուն յատուկ փասդփորի վկայականն է, պէտք է չեշտել, որ պահանջուած փաստաթուղթը, 15 օր Իտալիա պատյտի երթալու համար է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տէսինի Տարօն - Տուրուբերան Հայր. Միութեան մասնաճիւղի ընտանեկան մեծ դաշտահանդէսը, Օգոստոս 4ին կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Քաֆէ Լամարկի մօտ զովասուն ծառաստաններուն տակ :

Մանրամասնութիւնը յաջորդով :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

«Յառաջ»ի վարչութիւնը պարտք կը սեպէ անգամ մըն ալ յիշեցնել իր բաժանորդներուն որ փակեն իրենց առկախ հաշիւները :

Որեւէ օտար թերթ կարելի չէ ապառիկ կարդալ եւ փափաքելի է որ նոյնը ըլլայ մանաւանդ հայերէն թերթի համար, որուն ...

... մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի անպայման ղրկել իրենց նոր հասցէին հետ նաեւ հինը : Ծախքերու համար՝ 100 ֆրանք :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ»ի չէք - փոսթալի թիւն է՝ 15069 - 82, կը խնդրուի չգործածել նախորդը որ ջնջուած է :

Կը յիշեցնենք նաեւ որ այս թիւը ՎԵՐԱՊԱՀՈՒԱԾ է «Յառաջ»ին, կը խնդրուի թերթին չպատկանող գումարները (նուէրներ, տարբեր թերթերու բաժնեգիններ եւայլն) ղրկել միայն մանտա-քարթով :

Շնորհակալութիւն մեր այն բաժանորդներուն որ կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի Մարսէյլ - Պոմոնի մէջ Հայ Մշակոյթի Տան նուիրատուներու ցանկը .—

Հայկազ Մակարեան, Պօղոս Պօղոսեան, Յար. Ալթունեան, Գրիգոր Նաճարեան, Լեւոն Օհանեան, Ոմն (Ժորժ), Յակոբ Տէյիրմէնճեան, Յար. Քէչեան, Պետրոս Վանոյեան, Մկրտիչ Աթոյեան, Ոմն, Գաբրիէլ Լուսարարեան, Փասդալ (Մարաշցի), Յար. Արզարեան, Տիգրան Թումիքեան, Յովսէփ Տունայեան, Արամ Գափրիէլեան, Յակոբ Վարդանեան, Մանուկեան հազարական ֆրանք :

(Շար.)

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համա-Զարասնճաքի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը, կիրակի 21 Յուլիս, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի Ջրանցքին եզերքը, Կապիոնի սրճարանին ծառաստանը :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, առատ կերուխում եւ հաճելի ժամանց :

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի, Տէսինի եւ շրջանի հասարակութիւնը :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ «Մուրատ» Ուսումնասիրացի Տէսինի մասնաճիւղի, ի նպաստ իր սաներու ֆոնտին :

Կը խօսի Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՇԻՐՎԱՆԵԱՆ (Փարիզէն) :

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Մառէի զովասուն անտառին մէջ :

Բարձրախօսով հայկական եւ եւրոպական երգեր : Պարեր ու անակնկալներ :

Ճոխ պիւֆէ, առատ եւ ընտիր ուտելիքներ : Գիները դիւրամատչելի :

ԾԱՆՕԹ.— Անձրեւի պարագային հանդէսը կը յետաձգուի :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԾԱ ՕԹ ԵՐԳԻՉ ԱՒԵՏԻՍ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆԻ

10 երգերը մէկ երգապնակի վրայ ՄԻՔՐՈՍԻՅՈՆ

Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ երգած է 10 երգեր, բոլորն ալ բուռն ծափերու եւ կրկնութիւններու արժանացած Փարիզի հայկական հանդէսներուն մէջ, երաժիշտ Պ. ԱՒԵՏԻՍ ՄԵՍՈՒՄԵՆՑի տնօրէնութեամբ եւ Փարիզի սէնֆօնիք նուագախումբի ընկերակցութեամբ :

ԳԻՆ 2200 ՖՐԱՆՔ

Իւրաքանչիւր երգապնակի հետ կը տրուի 10 երգերու բառերը պարունակող երգարաններ :

1.— Կիլիկիա, 2.— Ես քեզ տեսայ, 3.— Ով սիրուն, սիրուն, 4.— Ողջո՜յն, Երեւան, 5.— Հայու աղջիկ, 6.— Հայրենիք, 7.— Չիս ասում, 8.— Առ նազելին, 9.— Աղբիւրի մօտ, 10.— Աշուղական :

Կը ծախուի Պ. Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆի մօտ, Ալֆորվիլի եկեղեցիին ճիշդ դիմացի տունը եւ գրատուններ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս հինգշաբթի, իրիկուն, 17 րիւ Պլէօ :

ԲԱՆԱԿՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումին մասնակցողները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, որ տեղի կ'ունենայ Յուլիս 20, շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, Ազգ. Տան մէջ (32, րիւ տը Թրէվիզ) : Բերել ինքնութեան թուղթ եւ երեք հազար ֆրանք քոլէքթիվի համար :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի Արշաւանքի 60ամեակին առթիւ, Վիէնի կոմիտէն կազմակերպած է մեծ դաշտահանդէս մը :

Այս կիրակի մինչեւ իրիկուն : (Իստրբլէնի Տապուէթ) Պ. Բուվիէի դաշտին վրայ առուակին եզերքը, զովասուն ծառերուն հովանիին տակ :

Կը խօսի ընկեր Գ. ՔԻՐԷՃԵԱՆ (Վալանսէն) :

Զանազան անակնկալներ : Ուրախ ժամանց : Ճոխ պիւֆէ :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի :

«Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն :

Գինը 100 ֆրանք

(Թղթատարական սակերու փոփոխութեան պատճառաւ, կը պահանջուի 50 ֆրանք՝ փոստով ղրկուելու պարագային : Ուրեմն ղրկել ընդամէնը 150 ֆրանք դրոշմաթուղթ) :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Ս. Անթուանի մասնաճիւղի տարեկան մեծ դաշտահանդէսը, այս կիրակի ամբողջ օրը, Նաճարեանի օդասուն ագարակին մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խանասորի արշաւանքի տարեդարձը կը տօնուի այս տարի մեծ պատրաստութեամբ, օգոստոս 4ին, ամբողջ օրը : Այժմէն կը թելադրենք մեր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերու վարչութեանց, միջոցներ ձեռք առնել երթեւեկը ապահովելու համար, իսկ եթէ դժուարութեանց հանդիպին, թող դիմեն Շրջ. Կ.ին :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ Է

Մահուան պատճառով ժեռանսի համար նպարեղէնի, բանջարեղէնի եւ պտուղի խանութ մը, մեծ մառանով մը, կառատուն եւ բնակարան : Դիմել՝

33 Rue Pierre Brossolette
Arnouville les Gonesse (S. et O.)

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7944   33ème ANNEE

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925   Tél. : PRO. 86-60   R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 փր. վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրանք :   Հատը 12 փր.
Directrice : Arpik MISSAKIAN

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
18
ՅՈՒԼԻՍ
JEUDI
18 JUILLET
1957

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3745

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԱԲ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ

Մերձաւոր Արեւելքի մէջ կարելի չէ վերջնական խաղաղութիւն հաստատել՝ մինչեւ որ չկարգադրուի Պաղեստինի արաբ գաղթականներու ցաւոտ հարցը :

Քանի մը օր առաջ թերթերը արձագանգ եղան լուրի մը, որուն համաձայն արաբ գաղթականական խմբաւորումներու ներկայացուցիչները Հոմսի մէջ բանակցութիւններ սկսած են վարել Իսրայէլի պատասխանատու դէմքերուն հետ :

Վերջերս որոշ մերձեցում կը տեսնուի Իսրայէլի եւ արաբական կարգ մը շրջանակներու միջեւ :

Վարչապետ Պէն Կուրիոն իր մօտ կանչելով Քնէսէթի (խորհրդարան) հինգ արաբ երեսփոխանները, յայտնած է թէ շուտով պիտի վերցուին Իսրայէլի 180.000 Արաբներուն վրայ (36.000ը քրիստոնեայ) դրուած սեղմումները՝ 1948ի պատերազմէն ի վեր :

Խոստացած է միաժամանակ օգնել Արաբներուն՝ զարկ տալու համար ոռոգումներու եւ երկրագործութեան :

Միւս կողմէ կազմուած է Արաբ – Հրէական Միութիւն մը՝ երկու ազգերու պատկանող մտաւորականներէ, նպատակ ունենալով հող պատրաստել Արաբներու եւ Հրեաներու համակեցութեան : Թէլ Աւիվի մէջ հրապարակային հաւաքոյթի մը ընթացքին՝ երկու կողմի բանախօսները գնահատած են Իսրայէլի բոլոր տարրերուն գործակցութիւնը :

Արաբներու կողքին խօսած են նաեւ յոյն կաթոլիկ արքեպիսկոպոս Եորկի Հաքիմ եւ հայֆացի քրիստոնեայ փաստաբան Էլիաս Քուսա :

Իսրայէլաբնակ 30.000 արաբ գործաւորներ այսուհետեւ առանց արտօնագրի պիտի կրնան աշխատելու երթալ Գալիլիա եւ Յորդանանի սահմանագլուխին մօտ :

Այս բոլոր նշանները ցոյց կուտան՝ թէ ի վերջոյ կարելի պիտի ըլլայ լեզու գտնել Արաբներուն եւ Իսրայէլացիներուն միջեւ՝ Իսրայէլի ներկայ սահմաններուն մէջ :

Ատով չի լուծուիր սակայն գաղթականներու հարցը, որ 1948էն ի վեր կը զբաղեցնէ ո՛չ միայն արաբական երկիրները՝ այլ եւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը :

Երուսաղէմի Հանրածանօթ միւֆթիին թելադրութեամբ էր, որ Պաղեստինի Արաբները 1948 – 49ի կռիւներու ընթացքին տուն տեղ ձգած ապաստանեցան դրացի հինգ արաբական երկիրները :

Միջին հաշուով 800.000 հոգի (60.000ը քրիստոնեայ՝ որոնց կարգին նաեւ Հայեր) հեռացան իրենց հայրենի երդիքէն ու գացին՝

460.000 հոգի Յորդանան, 200.000 Կազա (որ Եգիպտոսի կցուեցաւ), 120.000 Լիբանան, 80.000 Սուրիա եւ 4000 հոգի Իրաք :

Գաղթականները մեծ մասամբ կը բնակին վրաններու տակ : Տեղ տեղ արդէն փոքրիկ բնակարաններու մէջ պատսպարուած են : Մանաւանդ Լիբանանի ու Սուրիոյ մէջ սկսած են վերջնապէս տեղաւորուիլ :

Միջազգային օգնութեան մարմինը 250 միլիոն տոլար յատկացուցած է իր եռամեայ ելմտացոյցին մէջ՝ ամսական 11 թոն ուտելիք բաժնելու համար գաղթականներուն :

Վերջերս ծրագրուեցաւ վերջ տալ նպաստաբաշխումին եւ իւրաքանչիւր գաղթականի յատկացնել որոշ դրամագլուխ մը՝ որպէսզի մնայուն գործի մը ձեռնարկեն եւ ինքնաբաւ դառնան :

Արաբ ազգայնականները կը պահանջեն, որ գաղթականները իրենց հայրենի տունը վերադառնալով վերստին տիրանան իրենց հողերուն ու տուներուն : Որպէսզի Հայերուն պէս արմատախիլ չըլլան եւ իրենց ստացուածքներն ալ «լքեալ գոյք» չդառնան :

Քանի տարիները երկարին ա՛յնքան կը դժուարանայ գաղթականական հարցին լուծումը : Մէկ կողմէ ներգաղթող Հրեաները կը տեղաւորուին Արաբներու «լքեալ» տուներուն մէջ : Միւս կողմէ գաղթականները իրենց ապաստանած երկիրներուն մէջ կը տեղաւորուին, գործի տէր կը դառնան եւ այլեւս չեն փնտռեր իրենց նախկին տունն ու գործը :

Ամէն պարագայի մէջ, Պաղեստինի արաբ գաղթականներու հարցը պէտք է այս կամ այն ձեւով լուծումի մը յանգի, այլապէս խաղաղութիւնը միշտ վտանգուած պիտի մնայ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՈՒԼԳԱՆԻՆ ԵՒ ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՆ

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԲԱՑԱԿԱՅ...

ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆԵՐ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Բուլկանին եւ Խրուշչեւ Յուլիս 16ին, օդի ճամբով Փրակայէն մեկնեցան Մոսկուա : Չեխոսլովաքիոյ մէջ հրատարակուեցաւ պաշտօնական զեկոյց մը, որ ամփոփումն է խորհրդային ղեկավարներու այցելութեան եւ կնքած համաձայնութեանց :

1. Առեւտրական համաձայնութիւն. — Վերջին ամիսներու ընթացքին կարեւոր բանակցութիւններ եղան երկու երկիրներու արդիւնաբերական եւ տնտեսական համագործակցութեան շուրջ, ինչպէս նաեւ՝ գիտական եւ մասնագիտական : Տնտեսական գետնի վրայ բազմաթիւ համաձայնութիւններ կնքուեցան, միւս հարցերն ալ շուտով յաջողութեամբ պիտի պըսակուին : 1958 – 60ի համար, առեւտրական կարեւոր համաձայնագիր մը պիտի ստորագրուի :

2. Ապազինման հարցերը. — Խ. Միութիւն եւ Չեխոսլովաքիա համաձայն են այն կէտին շուրջ, որ խաղաղութեան պայքարը պէտք է մղել՝ զինեալ ուժերը պակսեցնելու համար աշխարհի մէջ, ինչպէս նաեւ՝ հիւլէական փորձերու անմիջական արգելքին շուրջ միջազգային համաձայնութիւն գոյացնելու համար :

3. Գերմանական հարցը. — Խորհրդային եւ չեխ ղեկավարները իրենց խորհրդակցութեանց միջոցին, համաձայն գտնուեցան որ դաշնակցային Գերմանիոյ բռնած դիրքը չօժանդակեր աշխարհի խաղաղութեան : Խ. Միութիւն եւ Չեխոսլովաքիա թոյլ պիտի չտան որ Գերմանիա ռազմական կեդրոն մը ըլլայ՝ յարձակողական պատերազմի մը համար :

4. Վարշաւայի դաշինքը. — Երկու երկիրները կը հաստատեն, որ հարկ է յարգել Վարշաւայի դաշինքը : Պիտի աշխատին նաեւ որ Եւրոպայի ապահովութեան համար որդեգրուած սկզբունքը կանգուն մնայ : Երկու կողմերու համայնավար ղեկավարները հաստատեցին՝ որ ամբողջական համաձայնութիւն կը տիրէ իրենց միջեւ, կուսակցութեան տեսակէտներուն մէջ :

5. Կրեմլինի մաքրագործումը. — Չեխոսլովաքիոյ համայնավար կուսակցութիւնն ու Կեդր. Կոմիտէն միաձայնութեամբ հաստատեցին հակակուսակցական խմբակին դէմ տրուած որոշումը : Անջատողականներու դիմակազերծուած գործունէութիւնը նոր առիթ մը եղաւ որ աւելի զօրանայ համայնավարութիւնը :

Այս տեղեկագիրը ստորագրուած է երկու երկիրներու համայնավար կուսակցութեանց ընդհ. քարտուղարներուն՝ Խրուշչեւի եւ Նովոթնիի կողմէ :

Բացի Ա. Միկոյեանէ, Նախագահական Խորհուրդի (Պրէզիդիում) բոլոր անդամները Մոսկուայի մէջ դիմաւորած են Բուլկանինն ու Խրուշչեւը :

Անաստաս Միկոյեանի բացակայութիւնը ուշադրութիւն կը գրաւէ, երբ նկատի առնենք որ անիկա Նախագահական Խորհուրդին ամէնէն հին անդամներէն մէկն է :

Յուլիս 16ին, Լենինկրատի մէջ ճառ մը խօսելով, մառեշալ Ժուկով իր կարգին պախարակած է «հակակուսակցական խմբակ»ին անդամները. — «Անոնք իրենց ձեռքով կործանեցին համայնավար կուսակցութեան անդամ ըլլալու իրաւունքը» :

× Սոֆիայի մէջ, Մոսկուայի մաքրագործման նման արտաքսումներ եղան՝ համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէէն : Քաղաքական Բիւրոյի անդամ եւ փոխ - նախագահ Չանքով, Աշխատանքի նախարար Չերվենչեւ եւ Կ. Կոմիտէի անդամ Փանով «հակակուսակցական գործունէութեան» համար մեկուսացուած են : Հրատարակուած է պաշտօնական տեղեկագիր մը, որ կը հաստատէ. — «Պուլկարիոյ համայնավար կուսակցութեան Կ. Կոմիտէն գումարելով իր ընդհանուր ժողովը, միաձայնութեամբ արտաքսեց երեք անդամներ՝ որոնք անջատողական գործունէութեամբ կը կայնահարէին կուսակցութեան եւ Քաղաքական Բիւրոյին գործունէութիւնը, կուսակցութեան սկզբունքներուն դէմ շարժելով» : Տեղեկագիրը կ՚աւելցնէ, որ երեք անդամները յաճախ զգուշացուած էին, սակայն՝ դարձեա՛լ շարունակած «հակակուսակցական» իրենց ընթացքը :

× Եուկոսլաւ պատուիրակութիւնը հասած է Մոսկուա՝ խորհրդակցութիւններու սկսելու համար :

× Վիէթմինի Նախագահ Հօ Շի Մին Մոսկուա կը գտնուի ներկայիս :

× Պաշտօնապէս կը հաղորդուի, որ Գերմանիոյ եւ Խ. Միութեան ներկայացուցիչներուն խորհրդակցութիւնը տեղի պիտի ունենայ ամսոյս 22ին, Մոսկուայի մէջ :

Ի՞ՆՉ Կ՚ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Հակառակ անոր, որ բազմաթիւ առիթներով ճշդումներ եղան, Մոսկուայի ձայնասփիւռը «արաբական աղբիւրներ»է առնելով կը հաղորդէ, թէ ֆրանսական զօրաբաժիններ խմբուած են Իսրայէլ - Սուրիա սահմանագլուխին վրայ :

Մոսկուայի ձայնասփիւռը յատկապէս ըսաւ (16 Յուլիս). — «Յորդանանի ձայնասփիւռը կը հաղորդէ, թէ ՄԱԿի ներկայացուցիչները հաստատած են, որ ֆրանսական զօրաբաժիններ կը գտնուին սուրիական սահմանին վրայ : Տեղեկագիրը հաստատուեցաւ արաբական մամուլի գործակալութեան եւ արաբական կարգ մը երկիրներու կողմէ ... պատահական չէ, որ Իսրայէլ յարձակումներ կը գործէ Սուրիոյ վրայ, աշխատելով՝ որ պատեհը ստեղծէ եւ ֆրանսական բանակները սահմանը անցնելով գրաւեն Սուրիան : Իսրայէլեան բանակը բազմաթիւ անգամներ յարձակում գործեց արդէն, սակայն ետ մղուեցաւ, Սուրիացիներու կողմէ » :

Անգլիոյ հեռատեսիլի ընկերութեան շնորհած իր տեսակցութեան ընթացքին, Յորդանանի Հիւսէյն Թագաւորը յայտարարած է, թէ կարելիութիւններ չկան, որ արաբական Պետութիւնները համաձայնին Իսրայէլի գոյութեան : Հիւսէյն Թագաւոր կ՚ըսէ, թէ համայնավարութեան հետեւանքով ստեղծուեցաւ Իսրայէլը՝ Արաբներու դէմ «անարդարութիւն» գործելու համար : Սակայն արաբ ազգայնականութիւնը «աւելի ուժեղ եւ հակադիր ուժ մըն է »որ երբեք պիտի չհամաձայնի համայնավարութեան հետ :

Միւս կողմէ Հիւսէյն Թագաւորը յայտարարած է, թէ կը մտածէ Յորդանանի մէջ ստեղծել ժողովրդավար խորհրդարանի դրութիւն եւ արտօնել քաղաքական կուսակցութիւններու գոյութիւնը, պայմանաւ որ այդ կուսակցութիւնները դիտակցին իրենց գործունէութեան՝ Յորդանանի շահերուն դէմ չշարժելու համար : Երկրի մը կուսակցութիւնները օտարներու գործիք պէտք չէ ըլլան :

× Իսրայէլէն կը հաղորդուի, որ Սուրիոյ սահմանագլուխին վրայ պատահած միջադէպերուն հետեւանքով, սահմանապահ ուժերը սկսած են զօրացնել :

Միւս կողմէ Սուրիոյ զինուորական հրամանատարութիւնը ժողով մը գումարեց Դամասկոսի մէջ իսրայէլ եւ սուրիական սահմանագլուխին կացութիւնը քննելու համար : Սպայակոյտը այցելած է սահմանագլուխը եւ հարկին միջոցներ ձեռք առած՝ պաշտպանուելու համար հաւանական յարձակումի մը դէմ : Սահմանագլուխի սուրիական բանակը հրահանգ ընդունած է պատրաստ ըլլալու՝ դիմադրաւելու համար իսրայէլեան որեւէ յարձակում :

× Նախագահ Նասր դանիական թերթի մը թղթակիցին հետ տեսակցութիւն ունենալով յայտարարած է. — «Եգիպտոս միշտ պատրաստ է Սուէզին հարցին շուրջ համաձայնելու միջազգային Արդարութեան որոշումներուն, պայմանաւ որ միւսներն ալ յարգեն տրուած որոշումները » :

× Միացեալ Նահանգներու մէջ, Արտաքին նախարար Տըլըս բանակցութիւններ կը վարէ Արաբիոյ ներկայացուցիչներուն հետ՝ Աքապայի ծոցին հարցը լուծելու համար : Տըլըս ներկայացուցած է ծրագիր մը, որ հաւասարապէս կրնայ ընդունուիլ Իսրայէլի եւ Արաբներու կողմէ : Սակայն կը թուի թէ Արաբները պիտի չհամաձայնին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ Մ. ՏԷՋԷԻ բանտին պահակներուն գործադուլէն օգտուելով, բանտարկեալները, մեծ մասով Հիւս. Ափրիկեցի, հրդեհի տուած են հաստատութիւնը : Պէն Պելա հանդարտութեան հրաւիրած է խռովարարները : Ոստիկանութիւնը միջամըտած եւ դէպքին առաջքը առած է :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ մէջ «Արտակարգ իրաւասութեանց» հարցին քննութիւնը կը շարունակուի :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ բրինձի մշակութիւնը այս տարի աննախընթաց բերք մը տուած է :

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ պողպատի գինը շուտով կրնայ բարձրանալ՝ տասը առ հարիւր համեմատութեամբ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ, յատկապէս՝ Լանտի շրջանը, տասնըմէկ մանուկներ փոլիոյէ վարակուած են (մանկական անդամալուծութիւն) : Երեք փոքրիկներ մեռած են :

ՔՈԼՈՄՊԻՈՅ մէջ քաղաքական միջադէպերու հետեւանքով 72 հոգի մեռած են :

ՖԻԼԻՊԵԱՆՆԵՐՈՒ Լուզոն կղզիին մէջ, ողողումներու հետեւանքով հարիւրեակ մը մարդիկ խեղդամահ եղած եւ հազարաւորներ կորսուած են :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ Չինաստանի կուսակցութեան պաշտօնաթերթը կը հաղորդէ, թէ «վերաքննութեան» պայքարը պիտի շարունակուի : Միւս կողմէ Շանկայի մէջ պատահած ըմբոստութիւնները զսպելու համար՝ զինուորական կարեւոր ուժ մը ղրկուած է :

ՃԱՓՈՆԻ կառավարութիւնը համայնավար Չինաստանի հետ առեւտրական իր յարաբերութիւնները պիտի սերտացնէ :

ՄԱԿԱՐԻՈՍ ԱՐՔ. մօտ ատենէն պիտի երթայ Միացեալ Նահանգներ, Կիպրոսի հարցին շուրջ խորհրդակցութիւններ ունենալու համար :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ 1957ի առաջին եռամսեային, նախորդ տարիէն աւելի վեց հազար ամուսնութիւններ եւ չորս հազար ծնունդներ եղած են :

ԱՄՐՈՑ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ
(ՀԱԼԷՊԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 10ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

●

— «Ի՞նչ համարձակութիւն՝ ձեռնարկել երկրորդական վարժարանի մը բացումին, երբ ազգային սնտուկին մէջ սու մը իսկ չունինք տրամադրելի՝ այս գործին»։

— «Աւելորդ պերճանք, երբ վեցէ աւելի երկրորդական վարժարաններ կան՝ իբրեւ չէնք թէ ուսուցչական որակ անհամեմատ բարձր կարելիութիւններով»։

— «Հո՞ս, թիթեղածածկ այս այրիանոցներուն մէ՞ջ պիտի բանաք երկրորդական հայ կրթարանը։ Բայց ո՞ր ծընողը պիտի ուզէ հոս ղրկել իր զաւակը»։

— «Ֆրանսական պաճպաճուն ծրագրով հայ երկրորդական վարժարան՝ Նոր Գիւղի այս հիւղաւաններուն եւ նիւթական ողորմելի պայմաններու մէջ, ուսուցչական սահմանափակ ուժերով...»։

Եւ՝ վերապահութիւն։ Սկեպտիկ վերաբերում ու կեցուածք։ Թաքուն հեգնանք։ Ներքին ծիծաղ ու կասկածանք։

Այս էր հայ մարդուն տրամադրութիւնը՝ երկրորդական հայ վարժարանի մը ծրագրին հանդէպ, երբ Հալէպի թեմին առաջնորդը՝ Զարեհ եպիսկ., — այսօր Հայրապետ՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին, — գաղափարէն ու երազէն կ՚անցնէր գործի՝ «Քարէն Եփփէ» ճեմարանի բացումը կատարելու համար, ճիշդ տասը տարի առաջ (1947), գանիացի հայասէր բարերարուհի Օր. Քարէն Եփփէի երբեմնի «այրիանոց»ներուն մէջ...

Եւ տարբեր չէր կրնար ըլլալ «իրատես» ազգայիններու, — նոյնիսկ լաւատեղեակ ժողովականներու համոզումը։ Ի վերջոյ, կրթական հաստատութիւն մը՝ այն ալ հայ երկրորդական վարժարան՝ ամէն բանէ առաջ պիտանէ է, ուսուցիչ է, ծրագիր է, «իւր սարօքն»։

Հաւատաւոր ու հետեւողական՝ իր բոլոր ծրագիրներուն մէջ, Զարեհ եպիսկ. զօրաշարժի ենթարկեց ժողովուրդ եւ ժողովականութիւն, եւ, առանց որեւէ կանխիկ ապահովութեան՝ թէ հաստատութիւնը պիտի կարենար տոկալ տնտեսապէս թէ ուսումնականօրէն՝ քանի մէկ երկսեռ ուսանողներով կատարեց բացումը ճեմարանին, երբեմնի հիւղակներէն մէկուն մէջ, որուն առաստաղը դերանով մը պաշտպանուած էր... փլուզումի վըտանգին դէմ։

Հոն, ցեխով ու աղիւսով հիւսուած այդ չորս պատերուն մէջ էր՝ որ հայ ուսուցիչը լծուեցաւ հայադիտական իր դասախօսութիւններուն, եւ օտարը՝ ֆրանսական ու արաբական ծրագիրներու հիման վրայ՝ ուսուցչական իր աշխատանքին։

Ամէն անցորդ, որ այցի կուգար ճեմարանին, իրեն հետ կը տանէր քիչ մը հիացում եւ անհուն... զարմանք, — չըսելու համար՝ թերահաւատութիւն, եւ անխար այն եզրակացութիւնը՝ թէ հազիւ տարուան մը կեանք կրնար ունենալ «արկածախնդրական» այս նախաձեռնութիւնը..

Թաւալեցաւ տարին։ Երկրորդը։ Յաջորդեցին երրորդ, չորրորդ, իններորդ տարեշրջանները։ — Յառաջիկայ Հոկտեմբերին՝ ճեմարանը կը թեւակոխէ տասներորդ տարին։

Եւ մարդկային բոլոր նախատեսութիւններէն, իրատես եւ հեռատես բոլոր հաստատումներէն վեր՝ Հալէպի «Քարէն Եփփէ»ն ոչ միայն չընկղմեցաւ, այլեւ չտատանեցաւ. — չընկրկեցաւ ու չնահանջեց։

Մնաց դրօշի մը պէս բարձր, յարածածան եւ յաղթերգու։

Միայն յաջողութիւն ու փառք արձանագրեց՝ ոչ միայն ներքին (ազգային), այլեւ արտաքին (օտար) ճակատներու վըրայ։

Հաստատութենէն ընթացաւարտ ուսանողութիւնը ամէն տարի, առանց բացառութեան, 80 – 90 առ հարիւր համեմատութեամբ յաջողեցաւ ֆրանսական պաքալորէայի եւ սուրիական պետական քննութիւններու մէջ՝ «Քարէն Եփփէ» անունը վարկի ու փառքի վերածելով օտար շըրջանակներու մէջ, մինչ հայագիտական ճիւղէ շրջանաւարտ երիտասարդութիւնը՝ գրեթէ լրիւ նուիրումով ուսուցչական ասպարէզին՝ որակ ու արժէք դարձաւ ազգային նախակրթարաններու մէջ։

Աւելին, — հայեցի շունչի եւ անխաթար գաղափարապաշտութեան աղբիւր եղաւ հանրային կեանքի մէջ, ուր լպրծուն զառիթափեր կը սպառնան մեզի՝ տարուէ տարի քիչ մը աւելի...

Թարմ, ողեպաշտ, յեղաշրջամիտ երիտասարդութիւն մը տուաւ Հալէպի ճեմարանը. տղաք ու աղջիկներ՝ որոնք անձնավստահութիւնը չչփոթեցին ամբարտաւանութեան հետ։ Տէր եղան իրենց ուժերուն՝ առանց «ամէն ինչ» ըլլալու մեծամտութիւնը փայփայելու։

Գաւառեկ տղաք էին՝ ու տարիներուն հետ աւելի տոհմաշունչ դարձան։ Քաղքենի չեղան։ Հպարտ մնացին, իրենց խոնարհ ծագումով։ Եւ որքան լիացան ու զարգացան՝ այնքան աւելի խրտչում ունեցան սնապարծութենէ։

Կը սիրէին իրենց ժողովուրդը. հայրենիքը. մշակոյթը։ Այսօր, պաշտամունքի մը վերածած են այդ սէրը՝ աւելի խոր ըմբռնելով հանդերձ, թէ ծառայել կը նըշանակէ զրկուիլ։

Հայութիւնը կրօնք մը դարձաւ անոնցմէ ամէն մէկուն համար։ Կիրք մը։ Որքան ճանչցան մեր ժողովուրդն ու կեանքը, այնքան աւելի մօտեցան առօրեայ հաւաքական մեր ապրումներուն, վերիվայրումներուն, «լաց»ին ու «ցըցի»ին։ Յաճախ զառնացան. հիասթափուեցան. բեկում ունեցան՝ իրենց հոգիին մէջ։ Այլ երբեք կթոտեցան, երբեք դասալքուեցան։ Մինչեւ այսօր ալ, կը գործեն եւ կը ծառայեն նոյն հաւատքով ու տենդով։ Նոյն սլացքով ու անվեհեր հաստատակամութեամբ, — քայլ փորձելով հանրային մեր կեանքի բոլոր ճակատներուն վրայ։

Մէկ խօսքով, «Քարէն Եփփէ»ն դարձաւ իրագործում մը, — վաստակ՝ որուն մէջ իրենց բաժինը ունին Վեհ. Զարեհ Հայրապետ ու հայ ժողովուրդը, Հալէպէն մինչեւ հեռաւոր Մ. Նահանգներ։

Քսան ուսանող ունէր Հալէպի ճեմարանը՝ տասը տարի առաջ։ Այսօր ունի երկուհարիւրյիսուն ուսանող (միայն երկրորդական բաժինով)։

Խնդրական «զալիք» մըն էր երէկ. այսօր՝ փառահեղ ներկայ մըն է եւ ապագայ անվրէպ յաղթանակ մը։

Հրաշք մը՝ որուն հազիւ թէ կը հաւատար... ինքը միայն, — Զարեհ Հայրապետ։

Մինչ այսօր, բովանդակ գաղթաշխարհի համար ամրոց մըն է, — «բարձր բերդ»երէն մէկը հայ լուսատենչ ժողովուրդին ու գալոց սերունդներուն։

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՉԻՆԱՍՏԱՆ ԻՐ ԿԱՐԵԼԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ

●

Աշխարհի վրայ այժմ երկու հսկայական հակոտնեայ ուժեր՝ Միացեալ Նահանգներն ու Խորհրդային Միութիւնը կը վարեն մարդկութեան ճակատագիրը, որոնց շուրջ կը թաւալին մնացեալ երկիրները իբրեւ այդ ուժերուն ենթակայ մոլորակներ։

Թէեւ երկրորդ աշխարհամարտէն ետք հինգ «Մեծ»երուն վիճակուած էր կարգադրել Հռոմ – Պերլին Թօքիօ առանցքին պարտութեամբ ստեղծուած վիճակը, բայց շատ չանցած հինգերորդ մեծը՝ Չինաստանը, մեկուսացուեցաւ քաղաքական հրապարակէն, համայնավար տիրապետութեան տակ ինկած ըլլալով։ Սակայն արուեստական է Չինաստանի այդ մեկուսացումը։ Երկիր մը որ վեց հարիւր միլիոնի մարդկային զանգուած մը կը պարփակէ իր սահմաններուն մէջ ու բնական հարստութեանց անհաշուելի պահեստ մը ունի իր ընդերքը, կարելի չէ երկար ատեն անտես առնել անոր քաղաքականհանգամանքը։ Չինական վտանգը, որ հաւասար է դեղին վտանգին, միշտ ալ այժմէական բնոյթ կը կրէ։ Մոսկուան այժմէն սկսած է մտահոգուիլ մօտիկ ապագային զօրեղ Չինաստանի մը դէմ հանդիման գտնուելու հեռանկարով։ Տարակոյս չկայ որ Չինաստանը պիտի կազմէ աշխարհի երրորդ հսկան՝ միւս երկուքէն հաւասար, բայց բնակչութեամբ միւսներէն երեքէն վեց անգամ աւելի։ Փոյթ չէ թէ առ այժմ իր ճարտարարուեստութիւնը ետ կը մնայ յիսուն տարիով՝ Միացեալ Նահանգներէն, եւ երեսուն տարիով՝ Խ. Միութենէն։ Բուն Չինաստանի տարածութիւնն է 9736000 քառ. քիլոմեթր, 471 միլիոն ժողովուրդով։ Իսկ եթէ ամբողջական Չինաստանը հաշուենք, բնակչութեան թիւը կը բարձրանայ վեց հարիւր միլիոնի։ Անշուշտ ճշգրիտ վիճակագրութիւններ կը պակսին եւ թիւերու գնահատումը կը տարբերի մէկ աղբիւրէն միւսը։

Այժմ արագ ակնարկ մը նետենք Չինաստանի ճարտարարուեստական ու հանքային գլխաւոր վայրերուն վրայ, որոնք սկսած են մեծ թափով յառաջդիմել ու նպաստել Չինաստանի դիմագիծը փոխելու եւ ժողովուրդին կեանքի ցած մակարդակը բարձրացնելու։

Մանչուրիան որ Չինաստանի հիւսիսարեւելեան մէկ հսկայ նահանգն է, 1931-ին գրաւուեցաւ Ճափոններէն ինքնիշխան պետութիւն դառնալով — Մանչուքօ։ Ի վերջոյ Ճափոնի գաղթավայրը եղաւ, մինչեւ այս վերջինին պարտութիւնը։

Ճափոնցիք, գործնական ու ընդունակ, այդ հարուստ շրջանը վերածեցին հանքային շահագործման ու ճարտարարուեստական կեդրոնի մը։ Երեք գլխաւոր քաղաքներ՝ Շէն Եանկ (Նախկին Մուգտենո), Ֆուշան եւ Անշան եռանկիւն մը կը կազմեն, որոնց իրարմէ հեռաւորութիւնը 100 քիլոմեթր չանցնիր։ Անշանը Չինական համեստ Քրէօզօն դարձաւ իր պողպատի ճարտարարուեստով։ Ֆուշանը ածուխի քաղաքն է, ուր ածուխի շերտերը հողին երեսն են ու ատոնց շահագործումը շատ դիւրին ու արդիւնաւոր։ Իսկ Շէն Եանկը երկաթի հարուստ հանքեր ունի։

Երկրին համայնավարներու գրաւումով կանգ առաւ այդ շրջանի ճարտարարուեստը, Ռուսներուն կատարած ճարտարարուեստի կազմածներու ու մեքենաներու կողոպուտով։ Իսկ Քորէայի պատերազմը հարուած մըն ալ տուաւ Եալուի ջրելեկտրական քանդումով։ Միայն 1953ին էր որ վերսկսաւ արտադրութիւնը։ Այժմ, չինական պետութեան կազմած հնգամեայ ծրագրով յառաջ կը տարուի մեծ աշխատանքներու շարք մը։ Աւելի դէպի հիւսիս, Հսինկ – Գինկի մէջ, դարձեալ ճափոնական նախաձեռնութեամբ կազմուած է մետաղագործական խառն ճարտարարուեստ մը, որուն ինքնաշարժի արտադրութիւնը ամբողջ Չինաստանի հպարտութիւնը կը կազմէ։

Աւելի դէպի հիւսիս Խարպին քաղաքն է ուր եւս հիմնուած է մեքենագիտական կազմածներու ճարտարարուեստ մը։ Իջնելով դէպի հարաւ, Հան Քէուն երկաթի եւ ածուխի հանքերով հարուստ է եւ շուտով մետաղագործական կեդրոն մը պիտի դառնայ։ Այս քաղաքին մէջ, Եանկ ցէ Քիանկ գետին վրայ այժմ կը կառուցուի արդիական կամուրջ մը որ պիտի նպաստէ երկաթուղային երթեւեկի արագութեան։ Սակայն այս բոլոր կառուցումները կ՚ըլլան շատ նախնական միջոցներով։ Օրինակ պեթոնը կը փոխադրուի մարդոց կռնակով սակառներու միջոցաւ։

Լան – Շովը՝ Թիպէթի լանջերուն ստո-

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

●

Ա. ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՅԼԵՐԸ

Այդ օրուընէ սկսաւ Միջին Արեւելքի քարիւղին տիրապետութեան համար Մեծ Պետութեանց միջեւ մղուած պայքարը, որ կը շարունակուի մինչեւ այս օր ալ։ Մեր օրերու Սուէզի հարցը այդ պայքարին օղակներէն մէկն է։

⁂

Կիւլպէնկեանի յուշերուն մէջ կը կարդանք. «Ինչ ալ ըլլայ ներկայացուցած տեղեկագրիս արժէքը, իրողութիւնը այն է, որ իմ հանած եզրակացութիւններուս հիման վրայ Սուլթանին անձնական դանձապահը փութացուց իր տիրոջ հաշուին Միջագետքի զանազան նահանգներուն մէջ ընդարձակ հողեր խւրացնելու գործը։ Գրեթէ ոչինչ վճարեցին այդ հողերուն տիրանալու համար. հողատէրերը կը փութային իրենց կալուածները Սուլթանին նուիրել...» Պատմութեան մէջ արձանագրուած արքայական խւրացումները ոչինչ են 1890ին իրագործուած սուլթանական այս հսկայ գործառնութեան հետ բաղդատելով։

Գործին ամէնէն հետաքրքրական կողմը այն է, որ այս բոլորը իրագործուեցաւ 21 տարեկան ճղճիմ երիտասարդի մը խորհուրդներով, որոնք հիմնուած էին գիրքերէ կամ Գերմանացիներէ քաղուած տեղեկութեանց վրայ. Կիւլպէնկեան, առանց ոտքը Միջագետք դրած ըլլալու, յաջողած էր իր Թուրք տէրերուն մէջ արթնցնել քարիւղի հետաքրքրութիւնը, միաժամանակ նոր ճամբու մէջ դնելով Մերձ. Արեւելքի հետագայ պատմութեան ընթացքը։ Միջանկեալ աւելցնենք, որ Կիւլպէնկեան իր ամբողջ կեանքին մէջ Իրաք չայցելեց, հակառակ անոր, որ Միջագետքի քարիւղի հորերուն կառուցումը իր ձեռակերտն է։

Պարոն Հինգ առ Հարիւրի յուշերը կը շարունակեն. «Արքայական գանձին նախարարը խոր շնորհակալութիւններ յայտնեց արքայական գահին մատուցած ծառայութիւններուս համար. տակաւին ականջիս մէջն են իր խօսքերը. «Զաւակս, չափազանց հպարտ պէտք է զգաս, որ Նորին Վեհափառութեան գանձը ճոխացնելու համար աշխատանք թափեցիր. Նորին Վեհափառութեան գանձը ճոխացնելը խղճի պարտք է»։ Սակայն շնորհակալութեան այս խօսքերէն զատ, յանձն առած դժուարութիւններուս համար ուղղակի կամ անուղղակի ոչ մէկ այլ վարձատրութիւն ստացայ»։

Կիւլպէնկեանի աշխատանքը, սակայն, ապարդիւն չանցաւ այն իմաստով որ Գալուստի արժէքը բարձրացաւ իր հօր աչքին։

Այս բոլոր յաջողութիւնները, սակայն, որեւէ փոփոխութիւն յառաջ չբերին Եսայեաններու արհամարհոտ վերաբերմունքին մէջ։ Նոյն տարուան վերջերուն Լոնտոն մեկնեցաւ՝ Նուարդի եղբայրներուն ուսման համար։

Բ.— ՄԵՐ ՕՐԵՐՈՒ ՄԻԴԱՍԸ

Անգլիական դպրոցը փայլուն յաջողութեամբ աւարտելուն, դրած գիրքին գտած յաջողութեան, Սուլթանին մատուցած ծառայութեան եւ իր 21րդ տարեդարձին առթիւ, Գալուստ այն ատենուան համար չափազանց մեծ գումար մը ստացաւ հօրմէն — երեսուն հազար ոսկի — որպէսզի այլեւս ինքն իր հաշուին գործի ձեռնարկէ։ Այս յատկացման պատճառով կարելի չէ բոլորովին ըսել թէ Պարոն Հինգ առ Հարիւր իր ճակտին քրտինքով միայն մարդ եղաւ։ Ճղճիմ էր արտաքինով, վանողական բնաւորութիւն ունէր, ընկերային ջիղ չունէր ու շրջապատէն դիւրաւ չէր սիրուեր, բայց բացի խելք, կամք եւ դատողականութիւն ունենալէն, կեանքի ասպարէզ նետուեցաւ երկու շատ կարեւոր առաւելութիւններով — դրամով եւ գործի ծառայող մարդիկ ճանչնալով։

Երեսուն հազար ոսկիի դրամագլուխը գրպանը դրած, 1892ին Լոնտոն մեկնեցաւ՝ Նուարդ Եսայեանի սիրտին ու ձեռքին վերջնականապէս տիրանալու մտադրութեամբ։ Երբ միտքը բան մը դնէր, չէր հրաժարեր մինչեւ որ չյաջողէր. ասիկա իր նկարագրին ամէնէն գլխաւոր առանձնայատկութիւններէն մէկն էր։

Լոնտոն մեկնած ժամանակ հաշիւ կ՚ընէր, որ բացի Կեսարացի ըլլալէն, Պաքուի քարիւղի հարցերուն մասին ձեռք ձգած ընդարձակ ծանօթութիւններէն եւ նախարարներու խորհրդականը ըլլալէն, այժմ երկու նոր առաւելութիւններ եւս ունէր. ձեռքը դրամ կար եւ Լոնտոնի մէջ Նուարդի ետեւէն ինկող մրցակիցներու թիւը, ինչ ալ ըլլար, աւելի սահմանափակ էր։ Արդարեւ, երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ Անգլիոյ մէջ բնակող Հայերուն թիւը հինգ հարիւրը չէր անցներ. անոնց ալ մեծ մասը կ՚ապրէր Մանչեսթըրի մէջ։ Իսկ 1892ին, անգլիաբնակ Հայերը ձեռքի վրայ կարելի էր հաշուել։ Մեծ յոյս կար, ուրեմն, որ Նուարդ, իր այս նոր շրջապատին մէջ, աւելի մեծ բարեացակամութիւն ցոյց տար Գալուստի հանդէպ, քան Պոլսոյ մէջ։

Գալուստ նոր ռազմավարութիւն մըն ալ որդեգրած էր. քանի որ դարպասելու սովորական ռազմավարութիւնները որոշ արդիւնք մը չէին տուած, այս անգամ սկսաւ Նուարդի հօրը ետեւէն իյնալ եւ ջանաց այս վերջինը սիրաշահիլ։

ՐԱԼՖ ՀԻՒՎԻՆՁ

(9 Շար.)

րոտը, հարուստ է քարիւղի հանքերով : Նոյն շրջանը Զայ - Տամի կողերուն վրայ գտնուած են պղինձի, անագի, մանկանէզի, կապարի, զինկի եւ թանկագին մետաղներու հարուստ հանքեր : Այս շրջանը պիտի ունենայ նաեւ ջրելեկտրակայաններու ցանց մը, ուր Դեղին գետին վրայ պիտի կառուցուին քառասուն ջրելեկտրակայաններ 110 միլիառ քիլովաթ - ժամ ելեկտրուժի արտադրութեամբ :

1955ին Չինաստան տարեկան կ'արտադրէր չորս միլիոն թոն պողպատ, երկու միլիոն թոն թափցու երկաթ եւ քառասուն միլիոն թոն ածուխ : Նոյն քանակութեամբ ածուխի դէմ Ֆրանսայի պողպատի արտադրութիւնն էր 13 միլիոն թոն : Սակայն հնգամեակի վերջաւորութեան Չինաստանի ածուխի արտադրութիւնը պիտի ըլլայ 120 միլիոն թոն իսկ պողպատինը՝ վեց միլիոն թոն : Չինական ածուխի պահեստը կը գնահատուի 250 հազար միլիոն թոն որ աշխարհի ամէնէն կարեւոր պահեստն է : Իր քարիւղի պաշարն ալ Միացեալ Նահանգներու ունեցածէն կարեւոր է : Հիմալայայի ստորոտը գտնուած զանազան մետաղի հանքերուն պաշարը միայն Ուրալի եւ հարաւային Ափրիկէի պահեստներուն հետ կարելի է բաղդատել :

Չինաստանի ժողովուրդին 80 առ հարիւրը կ'ապրի հողային մշակութեամբ : Սակայն, ինչպէս ըսինք, այդ երկիրը կարող է ճարտարարուեստականացման հանգրուանը հասնիլ, եթէ միջոցներ տրուին իրեն կարենալ շահագործելու իր բնական հարստութիւնները : Խորհրդային Միութեան այդ ուղղութեամբ ընձեռած օժանդակութիւնը բաւարար չէ : Միայն ճարտարարուեստականացումով է որ չինական խառնարանը կը հանդարտի, ու անոր տնտեսութիւնը կը բարելաւուի, արժանի տեղ մը գրաւելու մարդկային ընտանիքին մէջ :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՄԵՐ ՑԱՒԵՐԷՆ

Տարի մը եւս եւ ահա ամավերջի հանդիսութիւններով կը փակուին մեր միօրեայ վարժարաններն ու աշխատանքները :

Անշուշտ շնորհիւ հոյլ մը անձնուրաց «խենթերուն», այս տարեշրջանին եւս արձանագրուած են շօշափելի արդիւնքներ : Կան վայրեր ալ ուր դպրոցը բաց մընացած է ի ցոյց մարդկանց եւ արդիւնքը՝ վիճելի :

Այս երեւոյթը կը հաստատէ թէ, տարի մը եւս Ֆրանսահայութիւնը գոհացաւ, կէս կատար միջոցներով դաստիարակել իր նորահաս սերունդը :

Հասկնալի է թէ նորէն պիտի գրենք, ճառենք, թերեւս ալ լանք, ի տես մեր միջավայրէն հեռացող սերունդին :

Ատեն է որ մեր առօրեայ զբաղումներուն առընթեր, մտածենք թէ ի՛նչպէս եւ ի՛նչ միջոցներով պիտի կարողանանք, վերջ ի վերջոյ հայ պահել մեր նորահասները :

Սպասելով այն ուրախառիթ օրին, երբ հոս ալ պիտի ունենանք մեր ազգային վարժարանները՝ նախակրթական եւ երկրորդական բաժիններով, անհրաժեշտ է մեր վիճակը բարելաւելու մասին խորհիլ :

Հրապարակի վրայ են Կ. Խաչը, Համազգայինը, Նոր Սերունդը ազգային եւ յարանուանութեանց մարմինները, նաեւ Բարեգործականը եւ ուրիշներ, թէեւ բոլոր նաև ունին կրթական ծրագիր եւ աշխատանք, սակայն կը պակսի ուսումնական ընդհանուր ծրագիր մը :

Անհրաժեշտ է, որ վերամուտէն առաջ, բոլորը ի մի գան եւ իրենց տրամադրելի միջոցները եւ տարրերը ի մի հաւաքեն, գործը աւելի կանոնաւոր եւ մնայուն հիմերու վրայ դնելու համար :

Տեղական իւրայատուկ պայմաններուն եւ մանուկներու մտայնութեան եւ կարողութեան համաձայն, պէտք է մշակուի ուսուցման ծրագիր մը : Նաեւ պէտք է կազմուի Ուսումն. Խորհուրդ, ներդաշնակելու համար աշխատանքները :

Կան վարժարաններ, որոնք ունին 40–50 երկսեռ աշակերտներ, տարբեր տարիքով եւ տարբեր մակարդակով : Հնարաւոր չէ միակ ուսուցչի մը, մի քանի ժամուան մէջ, դրաղիլ բոլորով : Այն ալ մէկ սրահի մը մէջ : Մինչ նոյն վայրին մէջ կայ յարակից դպրոց կամ ուսուցչութեան ատակ տարրեր :

Միացնել եղածները, բաժնել դասարաններու, հոգալ ուսուցիչներ, եւ նիւթական բարոյական պարտաւորութիւնները թողուլ ուսումնական խորհուրդին :

Կայ դասագրքերու պարագան :

Հրապարակի վրայ գտնուածները մեծաւ մասամբ չեն գոհացներ ներկայ մանկավարժական պահանջները : Անոնք պատրաստուած են առաւելապէս նկատի ունենալով Պոլսոյ եւ Միջ. Արեւելքի տղոց եւ աղջիկներու պայմանները :

Այլ հարցեր եւս կան :

Կը կարծենք թէ ժամանակը եկած է, համազգային փոնդ մը դիմադրաւելու մտօք, լարել մեր բովանդակ ուժն ու միտքը, եւ այս ի սէր մեր նորահաս սերունդին եւ ի փառս հայ լեզուին :

Հարց է թէ ո՞վ նախաձեռնարկ պիտի ըլլայ այս աշխատանքներուն : Իրենք մանուկնե՞րը :

ԺԻՐԱՅՐ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ՊԱՏԱՆԻԻՆ Օրը տօնուած է Պէյրութի «Ազատամարտ» ակումբին մէջ՝ երիտասարդական զանգուածի մը ներկայութեան : Նախագահած է ընկեր Կ. Սասունի, խօսած է Տոքթ. Ե. Գոնեալեան :

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ 1958ին Միացեալ Նահանգներ պիտի այցելէ նուագահանդէսներ տալու համար :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ խաչ կրելու արտօնութիւն տուած է Քոքինիոյ (Յունաստան) հովիւ Տ. Մեսրոպ քհնյ. Տէր - Յակոբեանի, գնահատելով անոր գործունէութիւնն ու կարողութիւնը : Ուիլեըմ Սարոյեան, իր Յունաստան գտնուած պահուն այցելած է նաեւ Քոքինիոյ եկեղեցին ուր գինք ընդունած է Տ. Մեսրոպ քհնյ. որ ցոյց տուած է հոն գտնուած հնութիւններն ու ձեռագիր մատեանները : Ամերիկահայ գրագէտը իր գոհունակութիւնը յայտնելով մեկնած է :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Յունիս 12ին Պուքրէշի մէջ յանկարծամահ եղած է ծանօթ բանաստեղծ եւ ուսուցիչ Եռ. Գոլանճեան : Ծնած էր 1880ին՝ Սկիւտար (Պոլիս) :

ԵՐԵՔ ՀԱՅԵՐ այս տարի յաջողութեամբ աւարտած են Իտալիոյ երաժշտանոցը : Տիկին Աղաւնի Պետոյեան՝ երգի բաժնին Գ. տարին, Ալեքս Մնակեան ձեռնադաշնակի (աքորտէոն) բաժնին առաջնութիւնը շահած է իսկ փոքրիկն Դրօ Հայկազեան՝ (տասնըմէկ տարեկան) ջութակի բաժնին նախակրթարանը աւարտած է :

ՈՒԻԼ. ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ ի պատիւ հաւաքոյթ մը տեղի ունեցած է Աթէնքի «Զաւարեան» սրահին մէջ : Խուռն բազմութիւն մը ներկայ եղած է : Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը որուն հետաքրքրութեամբ հետեւած են Սարոյեան եւ իր երկու զաւակները : Հաւաքոյթի վերջաւորութեան Ուիլ. Սարոյեան խօսք առնելով, հայերէն լեզուով իր գոհունակութիւնը յայտնած է այս հաւաքոյթէն :

Հ. Յ. Դ. ԶԱԻԱՐԵԱՆ Ուսանողական Միութիւնը (Պէյրութ), սովորաբար, ամէն դպրոցական տարեվերջին Պէյրութի երկրորդական վարժարաններու եւ համալսարաններու հայ շրջանաւարտներուն ի պատիւ հաւաքոյթ մը կը սարքէ : Այս տարի Յունիս 27ին, Ժողովրդ. Տան մէջ տեղի ունեցած է այդ հաւաքոյթը, գաղափարներու փում սաեղծելով տարբեր հաստատութիւններէ շրջանաւարտ հայ ուսանողներու միջեւ :

ՄԱՐԺՈՐԻ ՅՈՒՍԻՓԵԱՆ անուն Հայուհիի մը Ամերիկայի մէջ հրատարակած «Սիրոյ տուն մը» գիրքը մեծ աղմուկ հանած է գրական շրջանակներու մէջ. — «Կ'ենթադրուէր, որ Ուիլ. Սարոյեանով վերջ պիտի գտնէր հայ ընտանիքներու պատմութիւնը, բայց ոչ, Մ. Յուսիփեան ըսելիքներ ունի այս ուղղութեամբ» գրած է Նիւ Եորքի «Թայմզ»ին գրական քննադատը :

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՊՈՌՏՕ, (Յառաջ). — Յարութիւն Զ. Քէնտէրեան, որ տեղւոյս երաժշտանոցի դաշնակի դասընթացքներուն կը հետեւէր, եւ որուն յաջողութիւններուն արձագանգ էր եղած, ժամանակին «Յառաջ», աւարտական քննութիւններուն ստացաւ փռըմիէռ փռի :

Շաբաթ, 7 Յունիս, անիկա մասնակցեցաւ փռի տ'էքսէլանսի մրցման :

Իրեն հետ մրցման կը մասնակցէին վեց ուրիշ աւարտականներ՝ բոլորն ալ փռըմիէ փռիի արժացած :

Ժիւրին, որուն մաս կը կազմէր Փարիզի երաժշտանոցի փրօֆէսէօր Պ. Փիէռ Սանքան եւս, փռի տ'էքսէլանսի արժանի նկատեց Յարութիւն Քէնտէրեանը :

Աւելցնենք, որ ժիւրին իր այս որոշումը տուած է միաձայնութեամբ, ինչ որ աննախընթաց է :

Մրցման ընթացքին, ունկնդիր հասարակութիւնը վեց անգամ յաջորդաբար բեմ հրաւիրած է Յարութիւն Քէնտէրեանը՝ իր գնահատանքը յայտնելով բուռն ծափահարութիւններով :

Յ. Քէնտէրեան անդամ է Նոր Սերունդի տեղւոյս մասնաճիւղին :

ԹՂԹԱԿԻՑ

✕ Ընկեր Բարսեղ Խրիմեան աւարտելով բժշկական համալսարանը ներկայացուցած է իբրեւ թէզ.— «Լէ Վիրիւս Փօլիօմիէլիթիք է լէօր էֆիտէմօլօժի» արժանանալով բժշկական վկայականին :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳԵՐՄԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիսի վերջերը Հայաստան այցելած է գերմանացի գրողներու պատուիրակութիւն մը : Հիւրերը չորս օր մնացած են, ծանօթանալով Հայաստանի զանազան շրջաններուն, մշակութային կեդրոններուն, Սեւանի ջրաելեկտրակայանին Էջմիածնին եւ Զուարթնոցին : Ընդունուած են Վազգէն Ա. Կաթողիկոսէն : Հայաստանի Գրողներու Միութեան սրահին մէջ գերմանացի մտաւորականները զրոյց ունեցած են հայ գրողներու հետ : Առաջարկուած է հայեւգերման մշակութային կապ մը ստեղծել :

✕

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑԻ «Խոդեդան» վէպը երկրորդ անգամ ըլլալով հրատարակուած է Երեւանի մէջ : Այս առիթով Երեւանի մետաքսի գործարանին ընթերցողները հանդիպում մը ունեցած են հեղինակին հետ : Բանուոր - բանուորուհիները իրենց կարծիքը յայտնած են վէպին մասին : Խ. Դաշտենց պատասխանած է հարցումներուն, շնորհակալութիւն յայտնելով հանդիպումին համար :

«ՀԱՅՊԵՏՀՐԱՏԸ» վերջերս հրատարակած է Ս. Կապուտիկեանի «Բարի Երթ» քերթուածներու հատորը, Գր. Նարեկացիի «Տաղեր»ը, Ա. Մխիթարեանի թարգմանութեամբ եւ ծանօթութեամբ եւ Դ. Դեմիրճեան «Երկերի Ժողովածու»ին Դ. հատորը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (92)

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

ԹՈՐԹՈՒՄ

— Բացէ՛ք, բացէք դռները, թող գան մտնեն շուները, կը գոչէր խեղդուկ ձայնը :

Վազեցին ան ատեն պահապանք, եւ քանի մը վայրկեան հազիւ անցաւ՝ ահա Իշխանիկը երկու հարիւրի չափ ձիաւորներով կը փութար ներս, եւ երբ տեսաւ Թէոփիլոս գետին տարածեալ Գուրգէնի ոտից առջեւ, արիւնախառն փրփուր բերանը՝ մարած ինկած եւ որ հազիւ թէ կը շնչէր. սուրերը տրձակ անկիւն մը որ Վահրիճ կը պահպանէր, Աշոտ եւ Խոսրով որ սուրեր ձեռուընին ծիծաղելով կը խօսէին :

— Այս ի՞նչ տեսարան է, բոլո՞ր այս ի՞նչ կը նշանակէ, կ'ըսէր նա :

— Այս այն կը նշանակէ, պատասխանեց Գուրգէն, որ մենք հեռուանց կարծեցինք թէ իմ բերդիս տէր կանգնող առասպելները մարդ են, մօտ եկանք՝ լաւ դիտեցինք եւ տեսանք որ մարդու կերպարանքով կապիկներ են, որ եւ ոչ իրենց կայսեր հրովարտակը գիտեն յարգել. ուստի այսպիսի կենդանիներու հարկ համարեցինք վրանին ձեռք չվերցնել՝ այլ ոտքի տակ ճմլել : Բայց որովհետեւ սա մեզ սպառնացաւ ոտք ձեռք կապած ժայռերն ի վար գլորել, մեզ կը պատկանի հիմա որոշել թէ նոյնը այս անպիտանին պէ՞տք է ընել թէ ոչ. ժամանակ ունինք՝ կը մտածենք : Հիմա տղաք, ինչ որ Յոյն կայ՝ ամէնն ալ կապեցէք : Դուն ալ Վահրիճ, այս Թէոփիլոսի քով սպասէ որ հոգին չփչէ, ջուր տուր, խնամէ, ծածկէ, վերջապէս ինչ կ'ընես ըրէ, ջանա որ չսատկի եւ կենդանանայ, մինչեւ որ ժամանակը հասնի եւ որոշուի թէ ինչ կայ սորա բաժնէն մեզի եւ ինչ սատանային :

Սուրը պատեանը դրաւ Գուրգէն եւ սկըսան իշխանները պտտիլ իրեն հետ բոլոր սենեակները : Ամէն բան նոյն վիճակին մէջն էր ինչպէս թողեր էր Գուրգէն, բացի փոքրիկ սենեակէ մը ուր Յոյնը գետեղուեր էր առժամանակեայ կերպիւ մինչեւ որ ընտանիքն հասնէր :

— Թուի թէ այդ բերդին բախտին մէջ չկայ որ՝ ընտանիք ոտք կարենան դնել, կ'ըսէր Գուրգէն դառն հեգնութեամբ :

Իսկ Վահրիճ այն միջոցին զբաղած էր իւր կալանաւորին հետ, եւ իւր անճոռնի յունարէնով եւ սատանայական ծաղրածութեամբ ջուր կուտար, կուրծքը կը շփէր իւր փափուկ ձեռքերով եւ մխիթարելով խեղճ Յոյնը, կ'ըսէր.

— Ես փորձով գիտեմ, ով մեծ իշխան, այդ մարդուն ուժը, ոչ թէ քեզ պէս թեթեւ կապիկ մը՝ այլ արջ մը նաեւ լինի դիմացինը՝ խնձորի պէս գետին կը զարնէ, դեռ տղայ էր երբ գլխս կակուղ բամպակ դարձուց, հիմա որ ահագին մարդ եղաւ կ'իմանամ քու վիճակդ, քեզի պէս Յոյն իշխանի՝ ազնուական իշխանի ոչ ձեռք՝ այլ ոտք վերցնելը շատ անվայել բան է, բայց ի՞նչ ընես, բացի համբերութենէ ճար չկայ : Վախ, իմ Յոյն իշխանս, իմ քրիստոնեայ իշխանս. իմ պառաւս գոնէ հոս լինէր հիմա քեզի ան իր պատուական դեղը կ'ընէր, ցաւէն կ'առողջանայիր՝ կը կանգնէիր դիւահարի պէս : Հոգ չէ, եթէ մեռնիս քեզ կը բռնենք ոտքերէդ ձեռքերէդ առօք փառօք չիտակ Թորթումի գետը կը նետենք, անկից դու կ'իջնես Ճորոխ, անկից Սեւ Ծով, հոն բարեկամ շատ, քանի մը օր առաջ ճերմակ ու սեւ Արարացիք ղրկեցինք, անոնց հետ կ'երթաս մինչեւ Կոստանդնուպոլիս, կայսեր կը պատմես թէ Գուրգէն Ապուպելճ Արծրունի ...

Երբ հոս հասաւ իւր ողբերգական ճառը, բարձրաձայն քրքիջ մը կոնակէն իւր զաւեշտաբանութիւնը դադրեցուց եւ զարմանքով տեսաւ որ Գուրգէն, Իշխանիկ, Խոսրով, Աշոտ առանց ոտից ձայն հանելու մտեր շարուեր՝ իւր մխիթարիչ խօսքերը մտիկ կ'ընէին, եւ վերջապէս չկրնալով ծիծաղը սանձել քրքիջ բարձրացեր էր, երբ խեղճ Թէոփիլոս կը տքար եւ հազիւ թէ շունչ կը սկսէր առնուլ :

— Տէ՛, ըսաւ Գուրգէն, ես քեզի յանձնեցի որ սա խեղճ մարդը խնամես, դու ի՞նչ կ'երգես սորա գլխուն :

— Ինչ որ բժշկութիւն գիտէի ամէնն ալ գործադրեցի, Տէր, հիմա ալ կը մխիթարէի, վասնզի լսեր եմ թէ մխիթարութիւնը հիւանդի մեծ դեղն է : Միայն քու ոտքդ թեթեւ չէ, ես գիտեմ, խեղճ մարդուն սիրտն ու փորը իրար խառնած պիտի լինի, վասնզի բերնէն շատ արիւն եկաւ, տեսէք սա ճերմակ թաշկինակը բոլոր ներկուեցաւ, կարծեմ թէ բարի նշան չէ, եւ շատ ցաւալի բան կը համարիմ եթէ վայն առաւօտ իւր դիակը Թորթումի գետը ...

— Լաւ, իմացանք, բաւական է. դու գնա նայէ, մեզի կերակուր պատրաստել տուր, այդ իշխանին ծառաներէն ամէնէն շնորհքովը բեր քովը դիր որ իրեն խնամք տանի : — Բայց լաւ նայէ, սա անպիտան Յոյները մեզի խաղ մը չխաղան, մեր կերակուրին մէջ բան չխառնեն, մեզ չթունաւորեն :

— Շատ շնորհակալ եմ, Տէր, այդ բաներէն աւելի լաւ կը հասկնամ քան թէ հիւանդ խնամելէն, ըսաւ Վահրիճ եւ գնաց :

— Այդ անպիտանը ամենեւին գութ ըսուած բանը չունի, կ'ըսէր Գուրգէն :

ԾԵՐԵՆՑ

(Շար.)

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐ՝ ՀԱԿԱՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՆ

●

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըս յայտարարեց, թէ Ամերիկա ներկայիս կ՚ուսումնասիրէ այն միջոցները, որոնց շնորհիւ Ատլանտեան Դաշնակցութեան բոլոր երկիրներն ալ պիտի ունենան հիւլէական զէնքերու պահեստ մը, հաւանական պատերազմի մը պարագային պաշտպանուելու համար: Ատլանտեան Դաշնակցութիւնը իրաւասու մարմինը պիտի ըլլայ՝ հսկելու համար այդ զէնքերուն գործածութեան վրայ :

Լոնտոնի մէջ գումարուող Ապազինման Խորհուրդին ժողովներուն անդրադառնալով՝ Տըլըս յայտարարեց, թէ Միացեալ Նահանգներու պատուիրակը ամէն գինով պիտի աշխատի համաձայնութիւն գոյացնել ապազինման չինարար հարցին շուրջ: Սակայն Խ. Միութեան ներկայացուցիչին բռնած դիրքէն դատելով, կ՚ենթադրուի որ ապազինման ծրագիրը արդէն ձախողութեան դատապարտուած է :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յուլիս 17).— Ձոյլ ոսկի՝ 482.000, նափոլէոն 3720, զուից. 3400, անգլ. 4270, քսան տոլարնոց 17.000, Թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1130, տոլար 405, զուից. 98, պելժ. 8:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տէր եւ Տիկին Զատըրճեան (Մէօտօն) մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց մօրեղբօր՝ Պ. Ն. Ժամկոչեանի (Ամերիկա):

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի Մարսէյլ - Պոմոնի մէջ Հայ Մշակոյթի Տան նուիրատուներու ցանկը .—

Նշան Բարթողեան, Մկրտինեան, Ստեփան Արզուեան, Բարսեղ Թիմուրճեան, Խորէն Արեւշատեան, Զամպագճեան, Յովհաննէս Ղամըզեան, Բարսեղ Պաղտասարեան, Հմայեակ Դաւիթեան, Խորէն Այվազեան, Գէորգ Կակոյեան, Անուշ Գասգասեան, Մեսրոպ Գասգասեան, Նազարէթ Իշխանեան, Գրիգոր Փանոսեան, Միհրան Քէօսէեան, Վահան Հազարեան, Պետրոս Զինարեան, Սարգիս Բաբրիկեան 1000ական ֆրանք:

Յարութիւն Պօղոսեան, Տիգրան Մահիկեան, Անդրանիկ Թումայեան, Տէրտէրեան, Կարապետ Մուսոնայեան, Մարտիկեան, Յկբ. Չէրնէեան, Չէքմէեան, Սիլվաճեան 500ական : ֆրանք:

ՏԻԳՐԱՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այրի Տիկին Հայկանուշ Բաղդասարեան եւ զաւակը՝ Վահագն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՏԻԳՐԱՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆԻ

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ հետեւեալ նուէրները կ՚ընեն .—

Մշակոյթի Տան 5000, «Յառաջ»ի բարգաւաճման 5000, Կապոյտ Խաչի կայանին 5000, «Ալիք»ին (Թեհրան) 5000 ֆրանք: Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի (Սէն Ժերոմ) :

Այս կիրակի, նուիրուած հերոսներու յիշատակին, Սիթէ Ս. Ժիւսթ, Ավըձիւ Քօրօ, Պար տը Շալէ :

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի :

Կը նախագահէ ընկ. Մ. ՉՈՐՊԱՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Կը մասնակցին Սէն Ժերոմի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը եւ Հ. Յ. Դ. Դրօ երիտասարդաց խումբը :

Գեղարուեստական բաժին, հայկական եւ եւրոպական պարեր, բարձրախօս Ալ-Գազ : Շիշ քէպապ եւ զովացուցիչ ըմպելի, կարելի է կէս օրուան ճաշը միասին բերել :

Ծանօթ.— Առնել 53 թիւ Սիթէ Սէն Ժիւսթ օթօպիւսը եւ իջնել Պար տըՇալէի առջեւ :

տպ. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի Արշաւանքի 60ամեակին առթիւ

Կը տօնուի Շաւիլի անտառին մէջ, Հ. Յ. Դ. Շաւիլի «Արղութեան» խումբին կողմէ :

Կը խօսի՝ ընկ. ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

21 Յուլիս, կիրակի օրը առաւօտէն մինչեւ երեկոյ: Գեղարուեստական բաժին, երգ, պար եւ բարձրախօս :

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

Մոնփարնասէն առնել շոգեկառք եւ իջնել Շաւիլի կայարանը, Փոն տը Սէվրէն առնել Վերսայլ գացող 171 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Փիւի Սան Վէն, Շավիլ :

Հարցնել Շաւիլի գերեզմանատունը :

Ժամը 3ին՝ այց՝ գերեզմանատունը :

Փորթ Իթալիէն օթօքարը կը մեկնի ժամը 8.30ին: Վերադարձ՝ ժամը 20.30ին:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի կողմէ: Մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի:

Այս կիրակի առտուընէ մինչեւ իրիկուն, Սէն Փիէրի Մայրապետներուն զովասուն անտառին մէջ :

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԶՕՔԱՔԼԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր, բարձրախօս հայկական երգապնակներով :

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ մատչելի գիներ :

ԾԱՆՕԹ.— Օթօքար առնել Ասիւրանս Միւթիւէլի առջեւէն, իջնել Սէն Բէրէ :

Անձրեւելու պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի :

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957–1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ՚ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ .—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու "բըխական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պըըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.) Հայկականը որ կ՚օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիները կ՚ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120,000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան՝

1 Bld. du Nord — Le Raincy
Tél. Le Raincy 172

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԽՐԻՄԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻՆ

Գաբրիէլ Իմիրզեանի ընդ Օր. Ֆլորէթ ամուսնութեան առթիւ Իսի–լէ-Մուլինոյի Խրիմեան դպրոցին եղած են հետեւեալ նուէրները .—

Կնքահայրը Լութֆիկ Քաչիքեմանեան՝ 4000, հայրը՝ Յ. Իմիրզեան 2500, Պետրոս Սահակեան եւ Յ. Գոտայեան՝ 1000ական ֆրանք: Գումար՝ 8500 ֆր.:

⁂ Նոյն առթիւ Պ. Քաչիքեմանեան 1000 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Կոճակ կարող (ֆինիսէօզ) մը աթըլիէի մէջ աշխատելու համար: Դիմել՝

IMPER-AS, 21 Rue des Jeuneurs
Paris (2). Tél. GUT 00-31

Այրի Տիկին Բարսեղ Նշանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Բ. Եփրեմեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Նշանեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տէր - Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Մելքիս Նշանեան եւ զաւակները, Տորք Տէր Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Արէն Նշանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ Տէր Յակոբեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Արըճեան, Սուլթանեան եւ Արօեան ընտանիքները, սրտի խորին ցաւով կը ծանուցանեն յանկարծական մահը՝

ԲԱՐՍԵՂ ՆՇԱՆԵԱՆԻ

իրենց ամուսնոյն՝ հօր, փեսին, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ ուրբաթ, 19 Յուլիս, ժամը 14.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 րիւ Ժան Կուժօն, եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Փանթէնի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

« Յառաջ » իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տէր-Յակոբեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն :

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՂԱԶԱՐ (ՎԵՆԵՏԻԿ)

Վերջին երկու տարիներու յաջողութենէն քաջալերուած, մասնաւանդ երիտասարդութեան մօտ, այս տարի՝ կրկին կը կազմակերպուի ուխտագնացութիւնը:

Խումբը պիտի այցելէ Հռոմ, Փոմփէյ, Նափոլի եւ վերջին երկու շաբաթը Վենետիկ:

Մեկնում՝ Օգոստոս 8ին, եւ վերադարձ՝ Սեպտեմբեր 1ին:

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

Dr. Aram Djindjian
29 rue Bleue, PRO 79-09
G. Atamian
53 rue Chateaudun, TRI 57-74
H. Basmadjian
11, Rue Béranger
Arnouville-les-Gonesse (S. et O.)
Mr Taron
58, Bd. Serrurier PARIS-19

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համա-Զարսանճաքի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը, կիրակի 21 Յուլիս, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի Ջրանցքին եզերքը, Կալիոնի արճարանին ծառաստանը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, առատ կերուխում եւ հաճելի ժամանց:

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի, Տէսինի եւ շրջանի հասարակութիւնը:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ «Մուրատ» Ուսումնասիրացի Տէսինի մասնաճիւղի, ի նպաստ իր սաներու ֆոնտին :

Կը խօսի Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՇԻՐՎԱՆԵԱՆ (Փարիզէն) :

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Մառէի զովասուն անտառին մէջ :

Բարձրախօսով հայկական եւ եւրոպական երգեր: Պարեր ու անակնկալներ :

Ճոխ պիւֆէ, առատ եւ ընտիր ուտելիքներ: Գիները դիւրամատչելի :

ԾԱՆՕԹ.— Անձրեւի պարագային հանդէսը կը յետաձգուի :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս հինգշաբթի, իրիկուն, 17 րիւ Պլէօ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ամդամական ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8,30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԲԱՆԱԿՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումին մասնակցողները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, որ տեղի կ՚ունենայ Յուլիս 20, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ազգ. Տան մէջ (32, րիւ տը Թրէվիզ): Բերել ինքնութեան թուղթ և երեք հազար ֆր. պիէ քոլէքթիվի համար :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի Արշաւանքի 60ամեակին առթիւ, Վիէնի կոմիտէն կազմակերպած է մեծ դաշտահանդէս մը :

Այս կիրակի մինչեւ իրիկուն: (Իտոր - բլէնի Տապուռէթ) Պ. Բուվիէի դաշտին վրայ առուակին եզերքը, զովասուն ծառերուն հովանիին տակ :

Կը խօսի ընկեր Գ. ՔԻՐԷՃԵԱՆ (Վալանսէն):

Զանազան անակնկալներ : Ուրախ ժամանց : Ճոխ պիւֆէ :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի:

«Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն: Գինը 100 ֆրանք

(Թղթատարական սակերու փոփոխութեան պատճառաւ, կը պահանջուի 50 ֆրանք՝ փոստով ղրկուելու պարագային: Ուրեմն ղրկել ընդամէնը 150 ֆրանք դըրօշմաթուղթ) :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Ս. Անթուանի մասնաճիւղի տարեկան մեծ դաշտահանդէսը, այս կիրակի ամբողջ օրը, Նաճարեանի օդասուն ագարակին մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խանասորի արշաւանքի տարեդարձը կը տօնուի այս տարի մեծ պատրաստութեամբ, օգոստոս 4ին, ամբողջ օրը: Այժմէն կը թելադրենք մեր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերու վարչութեանց, միջոցներ ձեռք առնել երթեւեկը ապահովելու համար, իսկ եթէ դժուարութեանց հանդիպին, թող դիմեն Շրջ. Կ.ին:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՆՈՒԷՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Մենծիկեան 1000 ֆրանք կը նուիրեն, փոխան ծաղկեպսակի, Փարիզի ծերանոցին, ողբացեալ Թագւոր Զաթալեանի մահուան առթիւ:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հայրենակից եւ վարչութեան ժրաջան անդամ Յակոբ Յակոբեանի պատահած ցաւալի արկածին առթիւ եւ արագ ապաքինում կը մաղթէ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 19 ՅՈՒԼԻՍ • VENDREDI 19 JUILLET 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7945 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3746

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽԱՂԱՂ ՀԱՄԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ

•

Խրուշչեւ եւ Բուլղանին «հակակուսակցական խմբակ»ը մաքրագործելէ անմիջապէս վերջ, յաղթական պտոյտ մը կատարեցին Չեխոսլովաքիոյ մէջ :

Այս երկիրը շատ ուշ ինկաւ խորհրդային մականին տակ, սակայն շուտով իւրացուց բոլշեւիկեան մեթոտները :

Այսօր Չեխոսլովաքիան կը նկատուի ամէնէն հաւատարիմ արբանեակը Խորհրդային Միութեան :

Վերջին օրը, Խրուշչեւ այցելեց Փիլսըն, որ կը գտնուի «դրամատիրական ու ընկերվարական աշխարհներու սահմանագլուխին վրայ» :

Այս առթիւ ճառ մըն ալ հոն խօսելով, ըսաւ .

« Դրամատիրականները (կապիտալիստ) յաճախ ակնարկներ կը նետեն այս սահմանագլուխէն անդին : Ցորքան այդ ակնարկները բարեկամական են, անպատեհութիւն մը չենք տեսներ, որովհետեւ մենք կ'ուզենք խաղաղութեամբ ապրիլ կապիտալիստներուն հետ » :

Համակեցութեան յանկերգն է, որ անգամ մը եւս կը կրկնուի Կրեմլինի նոր դիկտատորին կողմէ :

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմին առեն, Ստալին՝ խորամանկ դիւանագիտութեամբ մը՝ որոշ մեղմացումներ մտցուցած էր խորհրդային վարչաձեւին մէջ : «Հայրենական պատերազմ»ը պատրուակ բռնելով արթնցուցած էր ժողովուրդին ազգային զգացումները : Թանգարաններէն դուրս հանած էր զինուորական պատուանշաններ ու շողշողուն համազգեստները : Անաստուածեան քաղաքականութիւնը գրութեան տակ դնելով, պատուաւոր տեղ տուած էր կրօնքին ու կղերականներուն՝ չահագործելով ռուս հաւատացեալ ժողովուրդներու կրօնական զգացումները :

Այս բոլորը կատարած էր՝ սիրաշահելու համար երկրի ժողովուրդին հետ միաժամանակ, եւ անկէ առաջ՝ Խորհրդային Միութեան արեւմտեան ժողովրդավար դաշնակիցները, մանաւանդ Միացեալ Նահանգները :

Նախագահ Ռուզվէլթ՝ իբրեւ բարեմիտ ամերիկացի՝ անկեղծօրէն հաւատացած էր Ստալինի հետապնդած նոր քաղաքականութեան եւ կարելի կը նկատէր համակեցութիւնը արեւելքի եւ արեւմուտքի, բոլշեւիկեան վարչաձեւի եւ ժողովրդավար կարգերու միջեւ :

Միայն Ռուզվէլթ չէ, ամբողջ աշխարհ կը կարծէր թէ ռուսական յեղափոխութեան սուր շրջանը անցած է եւ թէ բնաշրջումի օրէնքով խորհրդային երկիրներն ալ հետզհետէ պիտի կառավարուին ժողովրդավար սկզբունքներով :

Տեսանք թէ ինչպէս յաղթանակի խանդավառ օրերը անցնելէ վերջ՝ «երկաթէ վարագոյր» մը իջաւ Շթէթինէն մինչեւ Ատրիական՝ երկու հակամարտ ճակատներու բաժնելով աշխարհը :

Ստալինի մահէն վերջ, իր յաջորդը Մալէնկով (այժմ չնորհազուրկ) հրապարակ նետեց «խաղաղ համակեցութեան» կարգախօսը : Բուլղանին եւ Խրուշչեւ ամէն առթիւ ջատագովեցին այդ կարելիութիւնը :

Ո՛չ մէկ զիջում ընելով իրենց ընկերային ու քաղաքական սկզբունքներէն՝ Կրեմլինի պատասխանատու վարիչները չարունակ «խաղաղութեան» մասին կը ճառեն — աքօղելու համար իրենց յարատեւ սպառազինութիւնը — ու ազատ աշխարհի հետ «խաղաղ համակեցութիւն» կը քարոզեն :

Իրականին մէջ սակայն, բոլշեւիկեան գաղափարաբանութիւնը բացարձակապէս հակառակ է քաղքենի կամ դրամատիրական աշխարհի հետ համակեցութեան :

Ըստ Լենինի, «խաղաղ համակեցութիւն» կարելի է միայն « բոլոր ազգերու գիւղացի եւ բանուոր ժողովուրդներուն հետ, բոլոր անոնց հետ, որոնք իրենց աչքերը կը բանան նոր կեանքի մը, կեանք մը՝ ուր չկայ շահագործում, չկան կալուածատէրներ, դրամատէրներ ու առեւտրականներ » : (Լէնին, Ամբողջ. երկեր, Դ. տպ. հատոր 30, էջ 230) :

Ուրեմն՝ ըստ բոլշեւիզմի անվիճելի տեսաբանին՝ «խաղաղ համակեցութիւն» կարելի է միայն համայնավար աշխարհին մէջ, ուր մարդը մարդուն կողմէ չի շահագործուիր բնաւ ...

Մնացեալը պարզ քարոզութիւն է :

Բոլշեւիզմի վերջնական նպատակն է « Համաշխարհային յեղափոխութիւն »ը, որ պիտի իրականանայ «վերջնական ու վճռական «դրոհին չնորհիւ » :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ ՊԻՏԻ ՊԱՀԱՆՋԷ

•

Ինչպէս գրած էինք Ազգ. ժողովը քանի մը օր է օրակարգի նիւթ դարձուցած է Արտակարգ Իրաւասութեանց հարցը :

Կառավարութիւնը կ'ուզէ նախ երկարաձգել Ալժերիոյ համար իր ունեցած Արտակարգ Իրաւասութիւնները, ապա զանոնք ընդլայնել մինչեւ մայր երկիր :

Այս երկրորդ կէտն է մանաւանդ որ դժուարութեանց կը հանդիպի : Երեսփոխաններու կարծիքը բաժնուած է, նոյնիսկ Ընկերվարականները կը խուսափին որոշ դիրք բռնելէ :

Վիճաբանութիւնները տեւեցին ամբողջ գիշերը (չորեքշաբթի) եւ հինգշաբթի առտու Պուրժէս – Մոնուրի կ'որոշէր վստահութեան քուէ պահանջել :

Ի՞նչ էր պատահած : Գիշերուան ժողովին ընթացքին . համայնավար երեսփոխանները փորձած էին յետաձգել տալ Արտակարգ Իրաւասութեանց հարցին քննութիւնները, ցնոր տնօրինութիւն, բայց այդ առաջարկը մերժուած էր 149ի դէմ 424 ձայնով :

Ապա վարչապետը խօսք առնելով կը պարզէր կառավարութեան մտահոգութիւնները :

Ահաբեկումը ծաւալած է վերջերս Ֆրանսայի մէջ, ինչ որ ըստ վարչապետին պատահական երեւոյթ մը չէ : Անհրաժեշտ է որ կառավարութիւնը ունենայ հարկ եղած միջոցները պաշտպանելու համար ալժերիացի բանուորները որ ամէն օր զոհ կ'երթան Ազատագրման Ազգ. Ճակատի կամ Ալժերիական Ազգ. Շարժումին ահաբեկիչներուն :

Ի՞նչպէս կարելի է թոյլ տալ, չեշտեց վարչապետը, որ պարկեշտ Ալժերիացիներ որոնք հոս եկած են աշխատելու եւ իրենց հացը վաստկելու, ապրին սարսափի տակ եւ մենք չկարենանք ապահովել անոնց աշխատանքի ազատութիւնը :

Հակառակ վարչապետին ճառին տարակարծութիւններ կային ազգ. ժողովին մէջ որ կարգ մը բարեփոխումներ (ամանտըման) առաջարկեց : Այս կացութեան իբրեւ հետեւանք հարցը յանձնուեցաւ Ներքին գործերու յանձնախումբին որ 17ի դէմ 19 ձայնով (դէմ քուէարկեցին համայնավարները, բուժատականները եւ երկու արմատական) քուէարկեց ծրագրին ամբողջութիւնը երեք բարեփոխումներով որոնք ներկայացուելով Ազգ. ժողովին քուէարկուեցան հետեւեալ ձեւով .— առաջինը 191ի դէմ 289 ձայնով, Բ.ը որ կ'արգիլէ Ալժերիա աքսորել ամբաստանեալները 177ի դէմ 337 ձայնով :

Գ.ը որ 21 օրի կ'իջեցնէ (փոխան 30ի) առժամեայ բանտարկութիւնը՝ վարչական եղանակով այս վերջին կէտովքուէ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԺՈՒԿՈՎ ԱՄԵՐԻԿԱ՞ Կ'ԵՐԹԱՅ

ՄԱՕ ՑԷ ԹՈՒՆԿ ՄՈՍԿՈՒԱ ՉԻ ԳՆԱՑ

Նախագահ Այզընհաուըր մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարեց, թէ Միացեալ Նահանգներու եւ Խ. Միութեան պատերազմական նախարարներու հանդիպում մը օգտակար կրնայ ըլլալ : Մառեչալ Ժուկովի եւ Ուիլսընի հանդիպումին մասին խօսելով, Նախագահը բացատրեց, թէ ամէն ինչ պիտի փորձեն՝ յարաբերութիւնները բարելաւելու համար : Սակայն պէտք է ուժեղ դիրք ունենալ եւ նման հանդիպումի մը գաղափարը մեծ յոյսեր պէտք չէ տայ մարդկութեան :

Նախագահը յայտնեց, թէ պիտի աշխատին համաձայնութիւն մը գոյացնել ապազինման հարցին շուրջ : Միւս լուծումը այնքան սարսափելի է, որ կը բաւարարուինք միայն ըսելով . — արձանագրուած յաջողութիւնները անչարժութեան պիտի դատապարտուին :

Նախագահը յուզումով խօսած է, յիշելով իր բարեկամական կապերը մառեչալ Ժուկովի հետ, երբ անիկա խորհրդային հրամանատար էր Պերլինի մէջ, պատերազմի ընթացքին :

Հարց տրուած է Կրեմլինի վերջին դէպքերու մասին եւ Նախագահ Այզընհաուըրի համաձայն՝ այդ բոլորը երկրին մէջ գոյութիւն ունեցող արմատական կարգ մը շարժումներու արդիւնք է : Արտաքսուածները աւանդապահներ էին : Կը ներկայացնէին համայնավարութեան հնագոյն վարդապետութիւնը, մինչ նոր ղեկավարները ապակեդրոնացում կը փնտռէին արդիւնաբերութեան մէջ :

Նախագահը յայտարարած է, թէ հակառակ անոր, որ Ժուկովի հին տեսակէտները պարտութիւն կրեցին, ինք պատուաւոր մարդ մըն է :

Անդրադառնալով միջազգային այլ հարցերու՝ ըսած է, թէ ինք համաձայն է Ատլանտեան Դաշնակցութեան երկիրները հիւլէական զէնքերով զինելու գաղափարին :

× Ազատ աշխարհի մէջ ուշադրութիւն գրաւած է այն պարագան, թէ հակառակ իր գեղեւումներուն՝ Հօ Շի Մին Մոսկուա գնաց եւ Մաօ Ցէ Թունկ, որ կը սպասուէր Վարշաւա եւ Մոսկուա՝ տեղէն չի շարժիր :

Հօ Շի Մին Մոսկուայէն անցած է Փրակա, մեծ ընդունելութեանց արժանանալով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ հարցին շուրջ Ժիւլ Մոքի առաջարկած լուծումը (տես Գ. էջ) «անընդունելի» է, յայտարարած է Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատի բանագնացներէն մէկը՝ Գահիրէի մէջ. — « Մեր տեսակէտը ծանօթ է, մենք Ալժերիան կը նկատենք մէկ եւ անբաժանելի » :

Միւս կողմէ, Օրանիայի մէջ պատահած բախումներու հետեւանքով, երեսուն ապստամբներ սպաննուած եւ 19 ուրիշներ գերի ինկած են : Գրաւուած են բազմաթիւ զէնքեր :

ԼՈՆՏՈՆԻ Ապազինման ժողովը իր աշխատանքները պիտի շարունակէ մինչեւ Օգոստոս մէկ եւ ի հարկին՝ աւելի երկար :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ դրամատուներու գործադուլը կը շարունակուի : Պանք տը Ֆրանսի պաշտօնեաներն ալ պիտի մասնակցին գործադուլին :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ բանակը հարիւր հազար հոգիով պիտի պակսի, երկու հարիւր միլիոն տոլարի խնայողութիւն մը ապահովելով կառավարութեան :

ՀՈԼԻՎՈՒՏԵԱՆ ծանօթ դերասանուհի Իռէն Տըն, Միացեալ Նահանգնե՞րը պիտի ներկայացնէ ՄԱԿի մէջ :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեցին՝ Պէյրութէն Տէր եւ Տիկին Յակոբ Թերճանեան : Պ. Թերճանեան անդամ է Պէյրութի Ազգ. Կեդր. վարչութեան :

Լոս Անճըլըսէն Տէր եւ Տիկին Սարաֆեան :

Պոսթոնէն Պ. Պերճ Ժամկոչեան, երգեհոն նուագող, որ ամերիկացի արուեստագէտներու մաս կը կազմէր, մասնակցելու համար եկեղեցական երաժշտութեան Միջազգային Փառատօնին :

Պոսթոնէն Օր. Ալիս Գուրգէն Մխիթարեան :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԼԻԲԱՆԱՆ - ՍՈՒՐԻԱ ՍԱՀՄԱՆԱՅԻՆ ՄԻՋԱԴԷՊ

Կացութիւնը աւելի քան պղտոր է Միջին Արեւելքի մէջ : Իսրայէլ – Սուրիա «յաւիտենական» թշնամիներու սահմանային միջադէպերէն ետք, արաբ ու եւրոպացի քաղաքական շրջանակները անձկութեամբ հետեւեցան Սուրիա – Լիբանան սահմանային միջադէպերուն : Դշ. օր, Յուլիս 17, Լիբանանի կառավարութիւնը բողոքագիր մը ներկայացուց Դամասկոսի կառավարութեան : Մինչ այդ, պաշտօնական աղբիւրներ կը հաղորդէին, թէ լիբանանեան զօրաբաժիններ ղրկուած են դէպի սահմանագլուխ՝ հաւանական միջադէպերու առաջքը առնելու համար :

× Քրիշնա Մենոն, Նեհրուի աջ բազուկը, որ կը մասնակցէր Լոնտոնի Համաբրիտանական Վարչապետներու ժողովին, Գահիրէ գնաց ու տեսակցութիւններ ունեցաւ Եգիպտ. Արտաքին նախարարին եւ Նախագահ Նասրի հետ, որմէ ետք յայտարարեց, թէ մասնաւոր անպատեհութիւններ չկան, որ անգլեւեգիպտական քաղաքական եւ տնտեսական յարաբերութիւնները բարելաւուին :

Միւս կողմէ Եգիպտոսի նորընտիր Ազգ. ժողովը իր առաջին նիստը պիտի գումարէ Յուլիս 22ին, նոյն օրը պիտի տօնուի յեղափոխութեան հինգերորդ տարեդարձը, ինչպէս նաեւ Սուէզի ջրանցքին ազգայնացման տարելիցը : Արաբական բոլոր պետութիւններու ներկայացուցիչները պիտի մասնակցին այս տօնակատարութեանց, բացի Յորդանանէ : Ցարդ ոչ մէկ քայլ առնուած է Ամմանի եւ Գահիրէի միջեւ յարաբերութիւնները բարելաւելու համար :

Միւս կողմէ, մինչ Գահիրէի մէջ Նեհրուու խորհուրդ կուտար Նասրի որ խորհրդակցի Իսրայէլի հետ, Դամասկոս իր կարգին յայտարարեց, թէ կը մերժէ ճանչնալ Իսրայէլի գոյութիւնը : Սուրիոյ Արտաքին նախարարը Դամասկոսի մէջ յայտարարեց, թէ արաբական պետութիւնները պիտի չմասնակցին խաղաղութեան խորհրդաժողովի մը՝ ուր կը գտնուի Իսրայէլը :

ՓԵՇՏԱՅԻ մէջ եօթը մահապարտներու կեանքը շնորհուեցաւ. չորս հոգի ցկեանս բանտարկութեան եւ երեքն ալ քսանական տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցան :

ՍԱՀԱՐԱՅԻ նախարար Լըժէօն յայտարարեց, թէ ամէն ինչ կարգին է իր շրջանին մէջ :

ՏԱՅՐ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ մէջ փոթորիկն ու ողողումները մեծ աւերներ գործեցին : Միլիոնաւոր մարդիկ անօթի մնացած են : Ֆիլիփեաններու մէջ խեղդամահներու թիւը բարձրացած է հազարի : Կացութիւնը ծանրակշիռ է յատկապէս համայնավար Չինաստանի մէջ. հինգ միլիոն գիւղացիներ ստիպուած են իրենց գործը լքել : Անօթութիւն կը տիրէ նաեւ այս շրջանին մէջ :

ՆԱՓՈԼԷՈՆ, ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ Ա. ԵՒ ՊՈԼԻՍ

Մէկուկէս դար առաջ, 1807 Յուլիս 7ին Թիլսիթի մէջ երկու ինքնակալներ կը կնքէին բարեկամութեան դաշինք մը Եւրոպան բաժնելով, Օսմ. կայսրութեան ճակատագիրը վճռելու համար: Ցարը աչքերը յառած էր դէպի հարաւ, Կայսրը, դէպի Արեւմուտք: Մէկուն իշխանութեան նպատակն էր Վոսփորի տիրապետութիւնը, միւսինը Միջերկրականի Ֆրանսացումը:

Նափոլէոն Ենայի յաղթանակէն յետոյ Պերլին կը մտնէր 27 Հոկտեմբեր 1806ին: Փրուսիոյ արքայական ամոլը Ռուսիա կ'ապաստանէր: Բեթերսպուրկի քաղաքական շրջանակները կ'ըսէին. «Միայն Փրուսիա չէ որ կորսուած է, այլ իրեն հետ ամբողջ Եւրոպան»: 28 Նոյեմբերին Ս. Սինոդը կը նզովէր Նափոլէոնը, «աշխարհի խռովարարը, քամնելի չարագործութեանց հեղինակը, յափշտակիչը»:

Կրօնական այս հաստատութիւնը ենթակայ է ցարին, ապահովաբար նզովքը ներշնչուած էր Աղեքսանդրի կողմէ: Երեսնամեայ ցարը կ'ուզէր չափուիլ Նափոլէոնի հետ վստահ իր հանճարին, իր բանակի քաջութեան, երկրին լայնատարած միջոցին, վստահ է յաղթանակին, կը մխիթարէ, կը գօտեպնդէ Փրուսիոյ դժբախտ Ֆրետերիկ Վիլհելմ Թագաւորը, կը խոստանայ վերականգնել կորսուած գահը, Ֆրանսացիները մղել Հռենոսէն անդին, կը հաւատայ իր յարումը Ռուսիոյ եւ Փրուսիոյ միջեւ անբաժանելի միութեան սկըզբունքին:

Աղեքսանդր վիրաւորուած է Նափոլէոնի նախատական յայտարարութիւններէն, յաղթականը կը ծաղրէր Թագուհին, նոր Կղէոպատրա մը կը տեսնէր տարաբախտ կնոջ մէջ: Դիւանագէտ Թալէրան կ'ըսէր. «Մեղք որ այսքան մեծ մարդ մը այսքան անկիրթ է»: Բիրտ էր վարմունքին մէջ, կոշտ ու կոպիտ ձեւերով, առաջին անգամէն ցոյց կուտար կրթութեան պակասը: Ցարը պատերազմի կը մտնէր «փրկելու համար Եւրոպան, ամբողջական աւերումէ մը»: Ինչպէս նաեւ պատժելու Ֆրանսայի գահը յափշտակողը, Թագուհին նախատողը:

Սակայն ռուս բանակը վեց ամիս քաջաբար դիմադրելէ յետոյ կը պարտուի, որովհետեւ պարէն չունի, զուրկ է ռազմամթերքէ, կազմակերպութենէ, սպայակոյտը համերաշխ չէ: 14 Յունիս 1807ին, Մարենկոյի տարեդարձին, Նափոլէոն յաղթանակը կը շահի: Ցարը պատուիրակ կը ղրկէ Իշխան Լոպանովը, զինադադար կնքելու համար: Նափոլէոն քարտէսը ցոյց տալով պատուիրակին կ'ըսէ. «Ահա մեր կայսրութեանց սահմանները, Վիսթուլայէն անդին ձեր վեհապետը պիտի թագաւորէ, ասդին իմ կալուածս է»: Եւրոպա կը բաժնուէր երկու կայսրութիւններու:

Ցարը կը մոռնայ Փրուսիոյ թագաւորին տուած խոստումը, կը մոռնայ Ֆրանսացիները Հռենոսէն անդին մղելու առաջադրութիւնը: Կը փութայ յանձնարարելու Լոպանովին, որ գոհունակութիւնը յայտնէ Նափոլէոնի. «Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ միջեւ մնայուն բարեկամութիւն մը միշտ բաղձացած եմ, որովհետեւ համոզուած եմ թէ այդ միութեամբ միայն կարելի է ապահովել երկրագունդի խաղաղութիւնն ու երջանկութիւնը»:

27 Յունիսին երկու ինքնակալները կը հանդիպին, կ'ողջագուրուին Թիլսիթի մէջ, կարծես վաղեմի բարեկամներ ըլլային, կը շրջագային թեւ թեւի, պատուանշաններ կը բաժնեն: Ֆրանսացիներ կը գոչեն «Կեցցէ Արեւելքի կայսրը», Ռուսեր կը գոչեն «Կեցցէ Արեւմուտքի կայսրը»: Նափոլէոն կը դառնայ ժառանգորդը Կարոլոս Մեծի, Աղեքսանդր Բիւզանդական Պալէոլոսի: Առաջին հանդիպումին, ցարը ըսած էր. «Կ'ատեմ Անգլիացիները»: Նափոլէոն գոհացած կը պատասխանէր. «Ուրեմն խաղաղութիւնը արդէն հաստատուած է»:

Ինքնակալները երբեմն կ'առանձնանան, գլուխ գլխի Եւրոպայի ճակատագիրը վճռելու համար: Ցարը խօսքը կը դարձնէ միշտ Օսմ. կայսրութեան վրայ, Նափոլէոնի սեւեռուն գաղափարն է Անգլիոյ պարտութիւնը: Կայսրը հեռագիր մը կը ստանայ Պոլսոյ դեսպան Սեբաստիանիէն, դառնալով ցարին կ'ըսէ. «Նախախնամութեան մէկ հրամանագիրն է, որ ինծի կ'ըսէ թէ Թուրք կայսրութիւնը չի կրնար այլեւս գոյութիւն ունենալ»:

Սեպաստիանի կը հաղորդէր 27 Մայիսի ըմբոստութիւնը եւ Սուլթան Սելիմի գահընկէցութիւնը:

Նափոլէոն ըմբռնած էր Թուրքիոյ տկարութիւնը, կը նախատեսէր քայքայումը, կը վարանէր վերջնական վճիռ մը տալու բայց կը տեսնէ որ Աղեքսանդր կը հրապուրուի, կը խոստանայ համաձայնիլ Թուրքերը Եւրոպայէն դուրս նետելու, բայց Անգլիոյ պարտութենէն յետոյ:

Թալէրան Լոպանով եւ Քուրաքին իշխաններուն կը ներկայացնէ յաղթականին պայմանները, կ'անդամահատուի Փրուսիան, կը կազմուի Վարշաւիայի դքսութիւնը, որուն կառավարիչ պիտի ըլլայ Ֆրանսայի հլու պաշտպանեալ Սաքսոնիոյ թագաւորը: Ֆրանսայի կը մնան Քորֆու, տասներկու կղզիները, Միջերկրականը կ'ըլլայ Ֆրանսական լիճ մը:

Աղեքսանդր կը դառնայ Օսմանեան հարցին: Ռուսիա իր բաժինը կ'ուզէ քայքայուելու պատրաստ ընդարմացած կայսրութենէն: Նափոլէոն գիտէ, թէ Ռուսիան բարեկամ պահելու համար Թուրքիոյ բարեկամութեան պէտք ունի: Կը կրկնէ. «Թուրքիոյ մասին կարելի է մտածել Անգլիոյ պարտութենէն յետոյ»: Կը դառնայ Թալէրանի եւ կ'ըսէ. «Այո, Եւրոպայէն դուրս վտարելու է Թուրքերը, կարելի չէ թողուլ որ օրթոտոքս խաչը դրուի Սոֆիայի վրայ, Մոսկովեան արծիւը թառի Բիւզանդիոնի վրայ: Պոլիս աշխարհի մայրաքաղաքն է, Պոլիս տիեզերական կայսրութեան բանալին է»:

Տարիներ վերջ գահազուրկ եւ աքսորուած կայսրը Ս. Հեղինէ մը շուշապատ կղզիին մէջ ովկէանի հեռաւոր հորիզոններէ դիտելով պիտի ըսէր կոմս Լաս Քազէսի. «Պոլիս փրկեց Օսմ. կայսրութիւնը: Կրնայի Ռուսիոյ հետ բաժնել Թուրքիան, բայց հարց էր թէ որու պիտի մընար Վոսփորն ու Տարտանէլը»:

Թիլսիթի գաղտնի դաշինքին մէջ կը դրուի. «Ռուս զօրագունդերը պիտի քաշուին Մոլտաւիա եւ Վալաքիա գաւառներէն, Սուլթանին բանակը պիտի դրաւէ այդ նահանգները, երբ Ֆրանսայի միջամտութեամբ կնքուի ռուս–թրքական հաշտութեան դաշինքը»: (Յօդ. 22):

Ցարը Նափոլէոնի կը թողու Եւրոպայի երեք քառորդը, եւ կը հրապուրուի Օսմ. կայսրութեան ապագայ բաժանումի մը տարտամ խոստումով: Գաղտնի դաշնագրին համաձայն, Ֆրանսա պիտի միջամտէր Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ հաշտութիւն կնքելու: Եթէ Սուլթանը մերժէր միջամտութիւնը, Ֆրանսա եւ Ռուսիա միասնաբար պիտի դրաւէին Օսմ. կայսրութեան եւրոպական նահանգները, բացի Պոլիսէն եւ Ռումելիէն (յօդ. 8):

Դաշնագիրը կը կնքուի 7 Յուլիս 1807ին: Նափոլէոն կը վերադառնայ հարցին, Բեթերսպուրկի Ֆրանսական դեսպան Կոլէնքուրի գրելով. «Բեթերսպուրկ կրնայ փափաքիլ թերեւս Օսմ. կայսրութեան անկումը, գիտենք թէ այժմ անխուսափելի է, սակայն կայսերական երկու արքունիքներուն քաղաքականութիւնը չէ արագացնել այդ քայքայումը, յետաձգելու է մինչեւ որ կարելի ըլլայ յարմարագոյն կերպով բաժանել երկու կայսրութեանց միջեւ, որպէսզի երկուքին թշնամի պետութիւնը չգրաւէ Եգիպտոսը, կղզիները, ամէնէն հարուստ մասերը: Անգլիա կայսեր ամէնէն ուժեղ առարկութիւնն է Օսմ. կայսրութեան բաժանումին դէմ»:

Հիւպատոսութեան ատեն Նափոլէոն ռուս ներկայացուցչին կ'ըսէր. «Օսմ. կայսրութիւնը պատրաստ է ինքնին փլելու, այնպէս որ մեզի կը մնայ հաւաքել մնացորդները»: Քանի մը տարի վերջ Նափոլէոն կը քաջալերէր Սուլթան Սելիմը (1804), յայտնելով թէ «Թուրքիոյ քայքայումը մեծ աղէտներ պիտի պատրաստէ, Ֆրանսա արիւն կը թափէ այս կայսրութիւնը փրկելու համար, որովհետեւ ասոր պահպանումը ընդհանուրին շահին համապատասխան է»:

Նափոլէոն կը փափաքէր Եգիպտոսը, հարուստ հողամաս մը, դմայլելի դիրքով, Եւրոպայի եւ Ասիոյ միջեւ, բայց Անգլիա ծովուն տէրն էր: Լաւագոյն պիտի ըլլար Թուրքիան պահել, Եգիպտոսը Օսմ. կայսրութեան մաս կազմէր, որովհետեւ եթէ Ռուսիա եւ Ֆրանսա բաժնէին եւրոպական Թուրքիան, Անգլիա արդէն գրաւած կ'ըլլար Կիպրոսը, Եգիպտոսը, Կրետէն, Տարտանէլը:

Նափոլէոն կը կրկնէր միշտ նոյն առարկութիւնը:

Աշխարհի երկու հզօր ինքնակալները Օսմ. կայսրութեան օրերուն չհամաձայնեցան վերջ տալու Թուրք տիրապետութեան խարխլած կայսրութիւնը, որուն «հիւանդ մարդը» անունը պիտի տար Նիքոլա Առաջին, կանգուն կը մնար եւ պիտի մնար դարուկէս ալ պետութեանց անհամաձայնութեան շնորհիւ: Պոլիս պիտի փրկէր կայսրութիւնը, ինչպէս որ երկար ատեն պահպանեց Բիւզանդական կայսրութիւնը, մինչդեռ Եւրոպայի արեւմուտքը բաժան-բաժան կ'ըլլար արեւմտեան կայսրութիւնը:

Ներքին քայքայումը վերջ տուաւ Բիւզանդիոնի տիրապետութեան: Ներքին քայքայումը, բնակչութեան նուազումը կրնան դատարկել քաղաքին հիմը կազմող Անատոլուն, բայց հարց պիտի դրուի միշտ. «Որո՞ւն պիտի պատկանի Պոլիսը»:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

«41ԵՐՈՐԴԸ»

Այս ժապաւէնին բեմադրիչն է Կրէկուար Զուքհրայ: Վերջերս Ֆրանսա եկած էր Քանի փառատօնին ներկայացնելու համար իր գործը: Իր նիւթին բացառիկ արժէքին համար, պարգեւատրուեցաւ «41րդը»: Գանք ուրեմն նիւթին. — «1919ին, Կասպից ծովին մօտերը, խումբ մը համայնավար զինուորներ, — որոնց կարգին նաեւ մանկամարդ աղջիկ մը, — կ'աշխատին անապատը ճեղքելով հասնիլ իրենց բանակատեղին, Արալ ծովին միւս ափը: Ճամբու ընթացքին դէրի կը բռնեն սպիտակ ռուս սպայ սուրհանդակ մը: Ենթադրելով որ ան շատ կարեւոր յայտնութիւններ կրնայ ընել, կ'ուզեն զայն եւս առաջնորդել իրենց պետերուն մօտ:

Կարաւանը ճամբայ կ'ելլէ: Բուքը, սովը, յոգնութիւնը իրենց ընկեր: Սուրհանդակին հսկողութիւնըստանձնած է մանկամարդ աղջիկը:

Ճամբու ընթացքին մեռնողները կը թաղուին աւազին տակ: Մնացողները կը շարունակեն ճամբան մինչեւ Արալ ծով: Առագաստանաւ մը մէկ ափէն միւսը պիտի փոխադրէ զանոնք: Բայց ամէնքը միասին չեն կրնար մտնել առագաստանաւին մէջ: Խումբին կոմիսէրին որոշումով, առաջին հերթին՝ գերին պէտք է փոխադրել. անոր պիտի ընկերանան մանկամարդ աղջիկը եւ երկու զինուորներ: Առագաստանաւը ճամբայ կ'ելլէ: Ծովը կ'ալեկոծի: Ալիքները կը խոյանան նաւակին վրայ՝ խլելով երկու զինուորները: Ռուս սպան եւ իր պահապան հրեշտակը հազիւ-հազ իրենք զիրենք կը նետեն կորսուած կղզիի մը վրայ:

Այս ամայութեան մէջ, սպան կը դադրի գերի ըլլալէ եւ բոլշեւիկ օրիորդը կը դառնայ կին: Առաջինը կրթուած եւ ուսեալ է, երկրորդը սիրտ ունի: Իրար կը լրացնեն: Սէրը կը մոռցնէ իրենց գաղափարի տարբերութիւնները:

Բայց լաւ օրերուն կը յաջորդեն վատ օրերը, թէ ինչպէ՞ս: Ծովի հորիզոնին վըրայ նաւակ մը կը նշմարուի: Պէտք է ամէն գնով իրենց գոյութիւնը յայտնեն նաւակի մարդոց, չէ՞ որ իրենց փրկութիւնը կապուած է նաւակին:

Երբ նաւակը կը մօտենայ կղզիին, մեր Ռոպէնսոնները կը նշմարեն որ մէջինները պարզ ձկնորսներ չեն, ինչպէս ենթադրած էին, այլ ռուս սպիտակ զինուորներ, ո–

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

Բ.— ՄԵՐ ՕՐԵՐՈՒ ՄԻԴԱՍԸ

Նուարդի քոյրը, Տիկին Ֆրէնկեան, հետեւեալ ձեւով կը նկարագրէ այս նոր ռազմավարութիւնը. «Գալուստ միջակ մեծութեամբ յարկաբաժին մը վարձեց Քէնսինկթընի շատ պատուաւոր թաղամասին փողոցներէն մէկուն՝ Քրոմուէլ պողոտային վրայ: Յարկաբաժինը շատ մօտ էր մեր տան, որ կը գտնուէր Հայտ Փարքի հանդիպակաց կողմը, Պէյզվոթըրի մէջ, որ Լոնտոնի ամէնէն հարուստ եւ յարգի թաղամասերէն մէկը սկսած էր դառնալ: Ընտանիքին մէջ բոլորս ալ գիտէինք որ Գալուստ կ'ուզէ քրոջս հետ ամուսնանալ, սակայն արտաքուստ ոչ մէկ ուշադրութիւն կ'ընծայէր Նուարդին:

«Իր ամբողջ ժամանակը կ'անցընէր հօրս հետ, որ այդ ժամանակները յիսունը անց էր եւ թոքախտէ կը տառապէր: Առաւօտէն մինչեւ իրիկուն նստած կը մընար հօրս երկնցած տիվանին մէկ ծայրը, եւ կը խօսէր գործի, գործի եւ դարձեալ գործի մասին:

«Լոնտոնի մէջ գրեթէ նոյն կեանքը կը վարէինք եւ նոյն ընդունելութիւնները կը կազմակերպէինք ինչպէս Պոլսոյ մէջ. Հայրս նեղուած կը զգար, որովհետեւ Անգլերէն չէր հասկնար: Սակայն Գալուստ միշտ ներկայ էր թարգմանելու, բացատրելու, օրուան անցուդարձերուն եւ մարդոց մասին հայրս տեղեակ պահելու համար: Ընդունելութեանց ընթացքին անկիւնները կը պահուըտէր, բայց այնպէս կ'ընէր, որ հայրս օգնութեան կամ որեւէ տեղեկութեան պէտք ունեցած պահուն, միշտ քովը գտնուի: Եւ իրողութիւնն այն է, որ ինքզինքը հօրս համար անհրաժեշտ դարձուց, միաժամանակ այն տպաւորութիւնը ձգելով թէ սալոնի եւ շրջապատին հետ վարուիլ գիտցող մարդ է:

«Նուարդ ալ սկսած էր տարբեր աչքով, դիտել զինքը: Կասկածէ վեր է, որ անհատականութիւն ունեցող մարդ էր: Անհուն վստահութիւն ունէր իր ապագային հանդէպ. գեղեցիկ առարկաներն ալ, մասնաւորապէս իւղաներկներն ու ծաղիկները շատ կը սիրէր: Բայց անշուշտ, վերջին խօսքը կը պատկանէր հօրս:

«Ինչպէս կը թուի, հայրս իր որոշումը տուաւ այն պահուն երբ Պէյզվոթըր թաղին մէջ մեր տունէն աւելի մեծ բնակարանի մը առջեւէն Գալուստի հետ անցած ատեն այս վերջինը կանգ կ'առնէ, կը նայի շէնքին ու կ'ըսէ. «Ասիկա իմ տունս պիտի ըլլայ»: Հայրս սկիզբը կը կարծէ թէ դիմացինը կատակ կ'ընէ. բայց Գալուստի դէմքին արտայայտութիւնը այնքան լուրջ կ'ըլլայ, որ հայրս կը համոզուի:

«Այդ օրէն սկսան ամուսնութեան պատրաստութիւնները. իսկ չորս տարի վերջ Գալուստ ու Նուարդ պիտի փոխադրուէին միեւնոյն այդ տունը, ուր եւ պիտի բնակէին աւելի քան երեսուն տարի»:

Վեց ամիս նշանուած մնալէ վերջ Գալուստ եւ Նուարդ պսակուեցան Լոնտոնի ամէնէն յայտնի պանդոկներէն Մեթրոփոլի մէջ՝ Հայկական Եկեղեցիի ծէսով:

Գեղեցիկ ամուսնութիւն մըն էր. Նորապսակները նկարուեցան Վիքթորիա թագուհիին պալատական լուսանկարիչին կողմէ: Այդ լուսանկարին մէջ Նուարդ կ'երեւի որպէս նուրբ, բարեձեւ, գեղեցիկ հարս մը: Կարճահասակ ըլլալով, իր կողքին կանգնած Գալուստի փոքր կազմը աչքի չի զարներ: Նոյնիսկ 70 տարի առաջուան այդ դեղնած լուսանկարին մէջ Գալուստի խորաթափանց աչքերը իր մէջ իյայտ կը բերեն զօրաւոր անհատականութիւն ունեցող անձը:

Բազմահարիւր հրաւիրեալներուն մէջ աչքի կը զարնէին Եսայեաններու գործի բարեկամներէն դրամատէրեր ու նաւատէրեր ինչպէս նաեւ դիւանագիտական կազմի բազմաթիւ ներկայացուցիչներ, որոնք Պոլսոյ դեսպանատուներուն հետ որեւէ կապ ունէին:

Նուարդ իր հետ բերաւ 9500 անգլ. ոսկիի դրամօժիտ մը, որուն հետ կապուած են կարգ մը անհաճոյ լուր-լուրեր: Բայց այս մասին պիտի անդրադառնանք աւելի ուշ:

ՈՍԿԻ ԿԱՊԱՆՔՆԵՐ

Մեղրալուսինը անցուցին Փարիզի մէջ, զոր Գալուստ շատ կը սիրէր, իսկ Նուարդ տակաւին չէր ճանչնար: Յաճախ կ'այցելէին վաճառատուները. սակայն ոչ մէկ արձանագրութիւն ցոյց կուտար թէ Գալուստ Նուարդին համար գլխարկ մը, հագուստ մը կամ զարդեղէն մը գնած է:

ՐԱԼՖ ՀԻՒՎԻՆՋ

(10 Շար.)

րոնք իրենց սուրհանդակը փնտռելու ելած են :

Մեր սպային ուրախութիւնը չափ ու սահման չունի. ձեռքի լայն շարժումներով նշաններ կ'ընէ նաւակի մարդոց: Այնքան մեծ է իր խանդավառութիւնը, որ վայրկեան մը կը մոռնայ նոյնիսկ թէ իր սիրուհին կրնայ իր ուրախութիւնը չբաժնել: Այս խակ պատճառաւ ողբերգութիւնը կը ծագի: Ի տես այս ուրախութեան սիրուհին կը կերպարանափոխուի կուսակցուհի: Կը զգայ որ անանցանելի խրամատ մը կայ իր եւ անոր միջեւ : Ի՞նչպէս բոլշեւիկ մը կրնայ սիրել մէկը, որ բոլշեւիկ չէ, ո րչի բաժներ իր գաղափարները, որ կը յանդգնի ուրախանալ ի տես սպիտակ «դաւաճան» զինուորներուն, եւ... հրացանը առնելով կը կրակէ սուրհանդակին վրայ : «Քոռնէլիան» այս արարքէն ետքը կը մօտենայ մեռելին եւ վերջին անգամ մը եւս կը շոյէ անոր գլուխը »:

Յատկանշական է որ այս ժապաւէնը վարձատրուեցաւ միայն իր նիւթին համար եւ ոչ թէ իր ամբողջական արժէքին : Հասկնալի է այս պարագան, քանի որ անսովոր երողութիւն մըն է խորհրդային ֆիլմերու մէջ տեսնել այսպիսի յանդուգն նիւթերու ցուցադրութիւնը : Ատենէ մը ի վեր վարժուած էինք տեսնել այնպիսի ժապաւէններ, որոնք այն տպաւորութիւնը կուտային թէ կուսակցական դրասենեակներու մէջ պատրաստուած ըլլային եւ ոչ արուեստի աշխատանոցներու :

Ահա այս պատճառաւ «41րդը» նոր թուական մը կրնայ բանալ խորհրդային շարժանկարին պատմութեան մէջ :

Կարելի է առարկել թէ այս ժապաւէնին նիւթը արտասովոր ոչինչ ունի իր մէջ :

Արուեստի մէջ յաճախ, միտքէն աւելի, արտայայտելու ձեւն է որ կը բնորոշէ մտքին իսկական իմաստը: Արդ, «41րդին» մէջ Զուքհրոյ կը ներկայացնէ մեզի կըրթուած, խելացի, տոկուն, գեղեցիկ եւ համակրելի ռուս սպիտակ սպայի տիպար մը: Ահա յատկութիւններ, որոնք շարժանկարին մէջ յաճախ կը բնորոշեն հերոսները եւ որոնց հետ հանդիսատեսը, գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար կը նոյնանայ: «41րդին» մէջ այսպիսի սիրելի անձնաւորութիւն մըն է, որ համայնավար աղջկան գնդակին զոհ կ'երթայ: Եւ յատկանշական է որ Զուքհրոյ ոչինչ կ'ընէ համայնավար աղջկան արարքը համոզիչ ձեւով արդարացնելու համար: Ընդհակառակը ան չի ծածկեր իր համակրանքը հանդէպ սպիտակ ռուս սպային :

Եթէ ուշադրութեամբ դիտէք, պատկերները ձեզի պիտի բացատրեն այն ինչ որ ժապաւէնին բառերը եւ դէպքերը կ'ուզեն ծածկել: Այս ուղղութեամբ պատկերալից օրինակ մը, Արալ ծովի վճիտ ջուրերը, զորս բեմադրիչը դիտումնաւոր կերպով մերթ ընդ մերթ կը ցուցադրէ երկու սիրահարներուն սիրոյ ապրումներուն զուգահեռ,— խորհրդանշելու համար անոնց մաքուր սիրոյ զգացումները, նոյն այդ ջուրերը կը պղտորին երբ սիրահարներէն մին կ'իյնայ միւսին գնդակով, եւ ժապաւէնը կը վերջանայ Արալ լիճի գորշ ալիքներուն մոլուցքով: Ահա այդ ջուրերու գորշ տխրութեան մէջ է որ պէտք է փնտռել Զուքհրոյի զգացումներուն պատկերը :

Ժապաւէնը ունի իր տկար կողմերը : Դերասաններու խաղարկութիւնը յաճախ կը յիշեցնէ թատրոնի բեմը : Այսուհանդերձ գեղեցիկ ժապաւէն մըն է «41երորդը» :

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԼՈՒԾՈՒՄ՞ՄԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ՞ ՀԱՄԱՐ

●

ԽՄԲ.— Ընկերվարական երեսփոխան եւ նախկին նախարար, ՄԱԿի ֆրանսական պատուիրակ եւ Լոնտոնի Ապագինման խորհուրդին Ֆրանսայի ներկայացուցիչ Ժիւլ Մոք, տարի մը առաջ կառավարութեան առաջարկած էր լուծում մը՝ Ալժերիոյ հարցին համար: Առաջարկը ներկայիս յանձնուած է մամուլին՝ յօդուածով մը: Ստորեւ՝ գլխաւոր մասերը. —

Ալժերիոյ հարցին շուրջ ամերիկացի ծերակուտական Քէննետիի բռնած դիրքէն ետք, յստակ է թէ ինչ կլիմայ պիտի պարզուի երկու ամիս վերջ տեղի ունենալիք ՄԱԿի ժողովին մէջ, երբ օրակարգի անցնի Ալժերիոյ խնդիրը :

Նկատելով որ այս խնդիրը այլեւս միջազգային հարց դարձած է, հակառակ Տըլըսի այն յայտարարութեան՝ թէ Ալժերիան Ֆրանսայի ներքին գործերուն մաս կը կազմէ, Ժիւլ Մոք անցեալ տարի պատրաստած է եւ կառավարութեան ներկայացուցած առաջարկ մը: Կառավարութիւնը ցարդ այդ ուղղութեամբ հետաքրքրութիւն ցոյց չէ տուած: Եւ կը մնայ միայն ... երկու ամիս, երբ առանց որոշ լուծումի յստակ ծրագրի մը, Ֆրանսա պիտի ներկայանայ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան :

Ընկերվարական երեսփոխանին առաջարկը խոտոր չի համեմատիր Նախագահ Քոթիի գաղափարներուն հետ.— «Երկու հատուածներու համագործակցութիւն մը, առանց թոյլ տալու որ մէկը ճնշէ միւսին վրայ»:

Ի՞նչ է սակայն առաջարկուած այդ լուծումը — առաւելագոյն ազատութիւն տալ մահմետականներուն, առանց թոյլ տալու որ անոնք ճնշեն այդտեղ ապրելու փափաք ունեցող Եւրոպացիներու վրայ :

Ի՞նչ միջոցներով :

Դաշնակցային դրութիւն մը տրամաբանական չէ, քանի որ ժողովրդավարօրէն ընտրուած խորհրդարանի մը մէջ տեղացիները մեծամասնութիւն պիտի կազմեն եւ հետեւաբար՝ ճնշեն փոքրամասնութեան վրայ :

Զէնքի ուժով ալ կարելի չէ լուծում մը գտնել:

Ժիւլ Մոք, կ'առաջարկէ որ հաստատ կաց ներքին սահմաններու մէջ համակեցութիւն մը ստեղծուի երկու առանձին իշխանապետութիւններով :

Սահման մը՝ Ալժերիոյ մէջ, որուն մէկ կողմը Ալժերիական Պետութիւն, ուր պիտի համախմբուին Մահմետականները, իրենց առանձին Սահմանադրութեամբ եւ օրէնքներով, իսկ միւս կողմը՝ տասնեակ մը Ֆրանսական նահանգներ, կապուած մայր երկրին օրէնքներուն, ուր պիտի համախմբուին Եւրոպացիներ եւ այն Մահմետականները՝ որոնք կը փափաքին :

Վարչական բաժանումներն ալ՝ երկու ձեւի: Այսպէս նաեւ ուսուցումը, ընկերային հարցերը, կրօնքը, հողամշակութիւնը եւ արդիւնաբերութիւնը՝ բացի ելեկտրականութենէն եւ փոխադրական միջոցներէն (շոգեկառք, թղթատարութիւն եւն.): Միւս հարցերը պիտի ղեկավարուին ալժերիական պետութեան ու Եւրոպական շրջանի խմբակին կողմէ միասնաբար, երկողմանի համաձայնութեամբ կամ, հակառակ պարագային՝ իրաւարարութեամբ:

Իւրաքանչիւր հատուած պիտի ունենայ իր առանձին ոստիկանութիւնը :

Սակայն, այս պարագային ի՞նչ դիրք պիտի բռնէ ալժերիական պետութիւնը: Ապահովաբար ներքին իշխանապետութիւն խաղայ: Դիւանագիտական իր միջոցներն ու բանակը պիտի օգտագործէ՞ արդեօք, իր կողքին Ֆրանսական նահանգներու մէջ հաստատուած բանակին դէմ : Դժուար հարց է:

Երկու կողմերու յարաբերութիւնները մասնաւորապէս տնտեսական պիտի ըլլան :

Գալով Սահարային՝ պիտի շահագործուի Ֆրանսայի, Ալժերիական Պետութեան, Մարոքի, Թունուզի, Սուտանի, Նիկէրի եւ Չատի կողմէ:

Հարցը բաւականին դժուար է լուծել, սակայն Ժիւլ Մոք կը պաշտպանէ իր տեսակէտը՝ յստակ որոշումով մը ներկայանալու համար ՄԱԿի ժողովին :

ՓՈՔՐԻԿ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յայտնի ծովանկարիչ Այվազովսքին Փարիզ կուգայ գեղարուեստից վարժարանի մէջ իր ուսումը կատարելագործելու: Երբ կը ներկայանայ մուտքի քննութեանց, իրեն ջուրի սափոր մը ներկայացնելով քննիչը կ'ըսէ— «գացէք պարոն, այս կուժը լեցուցէք բակին մէջ վազող զուլալ ջուրէն եւ բերէք ինծի »:

Այվազովսքի երբ բակ կ'իջնէ կը տեսնէ սքանչելի աղբիւր մը նկարուած, եւ ջուրի արծաթեայ ժապաւէն մը որ կ'իջնէ աղբիւրէն դէպի աւազանը: Այվազովսքի կը հասկնայ քննիչին ըսել ուզածը եւ անմիջապէս մօտենալով նկարին, վազող ջուրին մէջ կը նկարէ սատկած շան լակոտ մը նետած, կը վերադառնայ քննիչին մօտ ու կ'ըսէ .

— Պարոն կուժը չկրցի լեցնել, որովհետեւ շան լակոտ մը ինկած էր ջուրին մէջ եւ այդ զուլալ ջուրը նեխած էր :

Երբ քննիչը զարմացած բակը կ'իջնէ «ինչ պատահած» ըլլալը տեսնելու, Այվազովսքիի գծած «շան լակոտը» կը ըղմայլեցնէ զինքը եւ անմիջապէս գեղարուեստից վարժարանի աշակերտներու շարքին կ'արձանագրէ հայազգի Յովհաննէսը :

ԼՈՒՍԱՆՑՔԻՆ ՎՐԱՅ

ԱՆԲՆԱԿԱՆ ՀԱԿԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ատեն մը Գերմանիա աշխարհի զէնք կը ծախէր, հիմա գնորդ է: Նախավճարներ ըրած է Անգլիոյ, նոյնիսկ Թուրքիոյ եւ այս վերջինէն 740 միլիոն մարքի զէնք պիտի գնէ եղեր: Վերջին պահուն դաշնակցային գերման հանրապետութեան երեսփ. ժողովին մէջ չափաւորութիւն յանձնարարեր են եւ ըսեր թէ նախ 240 միլիոնի զէնքը թող ղրկեն, տեսնենք 'եւ ապա լրացնենք ապսպրանքը ...

Ի՛նչ աշխարհ:

Գերմանիա պատերազմը կորսնցուց, բայց ահա 12 տարի վերջ դեռ խաղաղութիւն չկնքուած կրնայ քան միլիառ մարքի պահեստ մը արձանագրել միջազգային դրամատան մէջ, կը սկսի շինարարութիւններու ձեռնարկել նաեւ հեռաւոր երկիրներու մէջ Հնդկաստան, Պարսկաստան եւ Թուրքիա, Քրուփ – Պոհլըն Պոլիս կ'երթայ Վոսփորի վրայ կամուրջ շինելու: Իսկ գերման դիւղատնտեսական նախարարը Թուրքիա մեկնած է այնտեղ առաջին տիպար գերմանական ագարակի մը բացումը կատարելու համար: Կ'երեւի թէ Թուրքերը հիմա ալ պէտք ունին հողագործութիւն եւ ագարակապանութիւն սորվելու, զարմանալի բան :

Պ. ԹՐԱԿԱՑԻ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Խ. Միութեան մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ, թէ համայնավար վարչակարգին հաստատումէն ի վեր, Ֆրանսայի գրողներու 129.300.000 գործերը տպուած են համայնավար աշխարհին մէջ, թարգմանաբար: Գլխաւորաբար հրատարակուած են Վ. Հիւկոյի, Կի Տը Մոփասանի, Ժիւլ Վեռնի, Պալզաքի, Զոլայի, Անաթոլ Ֆրանսի, Փերոյի, Մերիմէի, Մոլիէռի եւ Ֆլոպերի ստեղծագործութիւնները :

Իսկ լեհական մամուլի գործակալութիւնն ալ կը յայտնէ, թէ Ֆրանսական գրականութիւնը էական դեր մը կը խաղայ Լեհաստանի մշակութային կեանքին մէջ: Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն ի վեր Ֆրանսացի գրողներու 860 երկերը թարգմանաբար հրատարակուած են՝ 13 միլիոն 200.000 օրինակով :

Նոյն աղբիւրը կը հաղորդէ, թէ շուտով պիտի հրատարակուին նաեւ Քամիւի, Ժիրոտուի, Սիմոնն տը Պովուարի, Սարթրի եւ ժամանակակից այլ գրողներու գործերը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (93)

ԵՐԿՈՒՆՔ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

●

Թ Ո Ր Թ Ո Ւ Մ

— Տարբերութիւնը հոն է, կը պատասխանէր Խոսրով կատակով, որ Գուրգէնի գութը այն ատեն կը հասնի, երբ մարդ վերջին շունչը կուտայ :

— Աստուած գիտէ որ մարդու կաթիլ մը արիւն չեմ սիրեր թափել, բայց եւ այնպիսի անխծեալ արհեստ է զինուորութիւնը, եւ այնպիսի դառնութեան ժամանակի մէջ կ'ապրինք որ կատարեալ գթութիւն ունենալ անկարելի է: Սա դրան առջեւ կեցած այդ տաս տասներկու պահապաններն ջախջախել մեր երեքին համար ինչ էր, փչէինք կը սատկէին, բայց յանցանքը իրենց սա խելառ իշխանին էր: Այս ինչ ժամանակ է, եղբարք, երբ մտածեմ քամնել կուզայ վրաս. աւազակութիւն, յափշտակութիւն, ուխտադրժութիւն, ապերախտութիւն, մատնութիւն, դաւաճանութիւն ներսէն դուրսէն ճարակեր են Հայաստան. Աստուած ինք ողորմի հասնի իր խեղճ ժողովրդեան :

— Դժբախտութիւնը հոն է որ մէկ յուսոյ նշոյլ մը տեղաց մը չերեւար, ըսաւ Խոսրով :

— Խեղճ Յովնան, բոլոր յոյսը կաթողիկոսին վրայ դրեր էր, անցեալ ձմեռ էր գնաց խնդրելու որ գլուխ կենայ ժողովրդեան՝ ամէնը զինէ ...

— Ես հոն էի երբ եկաւ ատեանին մէջ այս խնդիրը առաջարկեց, եւ բանտ ղըրկեցին, որպէսզի Գարդմանաց կտրիճը զոհ ընեն, ըսաւ Աշոտ :

— Ամէնքն ալ անպիտան, կաթողիկոսն ալ, իշխաններն ալ, նախարարներն ալ ... Ահա ահագին Հայաստանին մէջ Աստուած մէկ Յովնան մը ստեղծեր է եւ այն ալ Սասունի լերան գլուխը դրեր է...

— Ճշմարիտ է, ըսաւ Խոսրով :

— Դու անկից ինչ պակաս ունիս, հարցուց Իշխանիկ Գուրգէնին, նա քու դօրութիւնդ ալ չունի :

Ես իմ սրտիս ձայնին ուշ կը դնեմ, նա իր մտքին կը հնազանդի : Այդ սակաւախօս էակը մեզ ամէնքս ալ լաւ կը ճանչէ, մենք ... ես իմ վրաս պիտի խօսիմ, ինչ ուրիշները կը խառնեմ : Ես, ինչ մեղքս պահեմ, երբ իմացայ, տեսայ որ Վասպուրական եւ Արծրունիք վտանգի մէջ են եւ ժամանակ կար եւ կրնայի երթալ իրենց օգնել, արիւնս կ'եռար երակներուս մէջ, ծարաւի էի պատերազմի, սիրտս եփ կուգար երբ կը լսէի այդ անօրէն Արաբներու հասուցած չարիքը խեղճ ժողովրդոց. չշարժեցայ Բագրեւանդայ եւ չգնացի, երեկոյին կ'ուխտէի երթալ, առաւօտուն քանի որ միտքս կուգար եւ կը յիշէի անցեալ խաւ եղած անիրաւութիւնքը՝ կը սառէի եւ չէի կրնար շարժիլ : Բայց Յովնան լաւ համոզուած թէ նախարարք Հայոց մոլի, անպիտան, փառասէր մարդիկ են, եւ իր լեռն ապահով՝ ոչ ուրուք օգնութեան կարօտ է, դարձեալ իր փոքրիկ գնդով օգնութեան կ'երթար Արծրունեան, եւ ես կը հաւատամ, եթէ նա ժամանակին հասնէր Վասպուրական, այդ վիճակը չէր ունենար եւ Աշոտ չէր մատնուեր, վասնզի Յովնան անտարակոյս՝ Աշոտ քուն եղած ժամանակին՝ կ'իմանար դաւաճանութիւնը, եւ մատնութիւնը վրայ չհասած կայծակը կ'իջեցնէր անզգամաց գլխուն: Ահա տարբերութիւնը, Իշխանիկ, իմ եւ Յովնանու միջեւ. ես քեզի պէս, Խոսրովի պէս, Աշոտի պէս մեր զուարճութիւնը, մեր հանգստութիւնը, մեր քէնը, մեր նախարարական անունը կը նայիմ, իսկ Յովնան բոլոր ազգին վիճակը կը մտածէ, ազգին թշուառութեան ճար, դարման կ'երեւակայէ, եւ այդ բանին համար հետի միայնակ տեսայ զինք օր մը որ կ'երթար ազգին հողեւոր գըլխուն՝ կաթողիկոսին ....

— Տեսնենք հիմա ո՞վ պիտի դնեն կաթողիկոս, ըսաւ Աշոտ :

— Ի՞նչ, կաթողիկոսը վախճանե՞ր է :

— Այո, վախճաներ է:

— Շատ լաւ բան ըրեր է, ըսաւ Գուրգէն, ո՛ գիտէ, թերեւս իրմէ լաւը տեղը դնեն դիպուածով :

— Բայց դու խօսքդ շարունակէ, ըսաւ Խոսրով :

— Ինչ շարունակեմ, ամէնուն գիտցած բանն է: Ըսել կ'ուզէի թէ այդ լեռնցին բոլոր քաղաքացիներէ, ազնուականներէ, իշխաններէ, նախարարներէ, կաթողիկոսներէ վեր եւ բարձր է :

— Շատ ստոյգ է, ես ալ այդպէս եմ ճանչեր զինքը, ըսաւ Խոսրով:

— Ես զինքը հրաւիրեցի, բայց եկ տես որ Յովնանու պէս խստակեաց մարդու ի՞նչ պատիւ կայ աշխարհիս վրայ որ հաճոյական կարենայ լինիլ. ոչ համադամք, ոչ անուշահոտ գինիք, ոչ նուագարանք, ոչ երգք, ոչ գեղեցիկ չէնք ոչինչ ազդեցութիւն չունին այդ աննման մարդուն վրայ. անփոփոխ միեւնոյնն է ամէն զուարճութեանց առջեւ :

— Գուրգէն, կը սխալիս, ըսաւ Խոսրով, երբ երեք դաւաճանները կախաղանին վըրայ բարձրացան, կրնա՞ս զրուցել թէ զըւարճութիւն չզգաց այդ մարդը որ այնչափ աշխատեր էր զանոնք հոն բարձրացնելու համար :

ԾԵՐԵՆՑ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

արկուեցաւ (Ընկերվարականները համաձայն ըլլալով) ։ 251ի դէմ 323 ձայնով ։ Բայց առժամեայ քննարկութիւնը չի կրնար ըլլալ վարչական եղանակով այլ դատարանի որոշումով միայն ։

Քուէարկուեցաւ նաեւ համայնավարներու առաջարկած բարեփոխումը որուն համաձայն կառավարութիւնը իրաւունք չունի Ֆրանսայի մէջ ալ սահմանել արգելափակման կայաններ, 256ի դէմ 270 ձայնով ։

Առաւօտեան վեցին վարչապետ Մոնուրի տեսնելով որ բան չէ մնացած կառավարական ծրագրէն, եւ քայլ մը ըրաւ (ըստ ոմանց քիչ մը ուշ) եւ որոշեց ուրբաթ օր վստահութեան քուէ պահանջել ։

Պարզ է որ եթէ նման տրամադրութիւն մը ունէր, պէտք է անմիջապէս դնէր այդ հարցը, առանց վեց ժամ վիճաբանութեան եւ բարեփոխումներու քուէարկութեան ։ Դահլիճին ապագան անստոյգ է կրկին ։

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ մէջ ստախօսութեան ազգ. մրցում մը բացուած է ։ Արձանագրութիւնները կ'ընդունուին մինչեւ Յուլիս 31 ։ Ժիւրին մաս կը կազմեն դատախազ մը, բժիշկ մը, փաստաբան մը եւ լրագրող մը ։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ ԵՒ ՖԻՐԵՆՑԷ

Մեկնում՝ Մարսէյլէն՝ երկուշաբթի՝ 12 Օգոստոս ։

Վերադարձ՝ Մարսէյլ չորեքշաբթի՝ 28 Օգոստոս ։

Օթոքարով կ'այցելուին նաեւ Փատովա - Ազոլօ - Փիզա ։

Արձանագրութեան համար դիմել կամ գրել՝

ՖԷՐՏԻ ԱՊԱՃԵԱՆԻ
293 Av. St. Julien, Tèl. GUY 7975

ԱԼՖՈՆՍ ՊԻՊԷՐԵԱՆԻ
8 Tse. Tonkin Pt. de Vivaux GA 9131

ՋԱՒԷՆ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆԻ
36 rue des Dominicains, CO 2761

ԱՐՄԻԿ ՑԱԿՈԲԵԱՆԻ
Chez Bové - 104 Rte. Nle. St. Louis
MONTÉ 9238

ՎԱՐԴԳԷՍ ՄԱՐՃՈՑԵԱՆԻ
Rue de L'Etoile, CO 8608

Գ. ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆԻ՝
52 Rue Belle de Mai. NA 3477

Փութացէք ապահովել ձեր սենեակները **եւ տոմսերը** ։

1.— ՖՐԱՆՍԱՀՊԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ —

Նախընտրելի է որ, անոնք առնեն իրենց ինքնութեան թուղթը, որ պարտաւորիչ պիտի դառնայ յառաջիկայ հոկտեմբերէն սկսեալ եւ պիտի ծառայէ նաեւ իբր անցագիր Իտալիոյ համար ։

2.— ԼԻԲԱՆԱՀՊԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ —

Անհրաժեշտ է որ անոնք ունենան, իրենց անցագիրը (մէկ տարուան պայմանաժամով) ։

3.— ՀԱՅԵՐՈՒՆ (Րէֆիւժիէ)

Պէտք է դիմեն

Office Français de Protection des Réfugiés et Apatrites, 7 Rue Copernic, Paris 16ème

ստանալու համար գաղթականի իրենց հանգամանքը հաստատող վկայականը, որ բոլոր գաղթականներուն յատուկ փասըփորի վկայականն է, պէտք է չեշտել, որ պահանջուած փաստաթուղթը, 15 օր Իտալիա պտոյտի երթալու համար է ։

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի Արշաւանքի 60ամեակին առթիւ կը տօնուի Շաւիլի անտառին մէջ, Հ. Յ. Դ. Շաւիլի «Արդութեան» խումբին կողմէ ։

Կը խօսի՝ ընկ. ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

21 Յուլիս, կիրակի օրը առաւօտէն մինչեւ երեկոյ ։ Գեղարուեստական բաժին, երգ, պար եւ բարձրախօս ։

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ ։

Մոնփարնասէն առնել շոգեկառք եւ իջնել Շաւիլի կայարանը, Փօն տը Սէվրէն առնել Վերսայլ գացող 171 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Փիւի Սան Վէն, Շավիլ ։

Հարցնել Շաւիլի գերեզմանատունը ։

Ժամը 3ին՝ այց՝ գերեզմանատունը ։

Փորթ Իթալիէն օթօքարը կը մեկնի ժամը 8.30ին ։ Վերադարձ՝ ժամը 20.30ին ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի կողմէ ։ Մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի ։

Այս կիրակի առտուընէ մինչեւ իրիկուն, Սէն Փիէրի Մայրապետներուն զովասուն անտառին մէջ ։

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ՁՕՔԱՔԼԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր, բարձրախօս հայկական երգապնակներով ։

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ մատչելի գիներ ։

ԾԱՆՕԹ.— Օթօքար առնել Ասիւրանս Միւթիւէլի առջեւէն, իջնել Սէն Բէրէ ։

Անձրեւելու պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի (Սէն Ժերոմ) ։

Այս կիրակի, նուիրուած հերոսներու յիշատակին, Սիթէ Ս. Ժիւսթ, Ավընիւ Քօրօ, Պար տը Շալէ ։

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ։

Կը նախագահէ ընկ. Մ. ՁՈՐՊԱՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Կը մասնակցին Սէն Ժերոմի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը եւ Հ. Յ. Դ. Դրօ երիտասարդաց խումբը ։

Գեղարուեստական բաժին, հայկական եւ եւրոպական պարեր, բարձրախօս Ալ-Գազ ։ Շիշ քէպապ եւ զովացուցիչ ըմպելիք, կարելի է կէս օրուան ճաշը միասին բերել ։

Ծանօթ.— Առնել 53 թիւ Սիթէ Սէն Ժիւսթ օթօպիւսը եւ իջնել Պար տը Շալէի առջեւ ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախմբերգչական Միութեան Ս. Անթուանի մասնաճիւղի տարեկան մեծ դաշտահանդէսը, այս կիրակի ամբողջ օրը, Նաճարեանի օդասուն ագարակին մէջ ։

Այրի Տիկին Բարսեղ Նշանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Բ. Եփրեմեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Նշանեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տէր - Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Մելքիս Նշանեան եւ զաւակները, Տորք Տէր Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Արէն Նշանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ Տէր Յակոբեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Արըճեան, Սուլթանեան եւ Արօեան, Թաճիրեան (Հայաստան) ընտանիքները, սրտի խորին ցաւով կը ծանուցանեն յանկարծական մահը՝

ԲԱՐՍԵՂ ՆՇԱՆԵԱՆԻ
(Ճարտարապետ)

իրենց ամուսնոյն՝ հօր, փեսին, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին ։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ ուրբաթ, 19 Յուլիս, ժամը 14.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 րիւ Ժան Կուժօն, եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Փանթէնի գերեզմանատունը ։

Մասնաւոր մահագդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Յարութիւն եւ Արշալոյս Փանոսեանները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր՝

ՆՈՒԱՐԴ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ

մահուան 10րդ տարեդարձին առթիւ եւ հօր՝ ԱՌԱՔԵԼ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ

մահուան Ա. տարելիցին առթիւ ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համա-Զարդանաճքի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը, կիրակի 21 Յուլիս, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի ջրանցքին եզերքը, Կապլոնի սրճարանին ծառաստանը ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, առատ կերուխում եւ հաճելի ժամանց ։

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի, Տէսինի եւ շրջանի հասարակութիւնը ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ «Մուրատ» Ուսումնասիրացի Տէսինի մասնաճիւղի, ի նպաստ իր սաներու ֆոնտին ։

Կը խօսի Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՇԻՐՎԱՆԵԱՆ (Փարիզէն) ։

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Մառէի զովասուն անտառին մէջ ։

Բարձրախօսով հայկական եւ եւրոպական երգեր ։ Պարեր ու անակնկալներ ։

Ճոխ պիւֆէ, առատ եւ ընտիր ուտելիքներ ։ Գիները դիւրամատչելի ։

ԾԱՆՕԹ.— Անձրեւի պարագային հանդէսը կը յետաձգուի ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8,30ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս երեքշաբթի ժամը 18ին, անդամուհի Օրմանճեանի բնակարանը, Քոլոմպ ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9.30ին, սովորական սրահը, «Պար տիւ Կլոպ ։ Անհրաժեշտ է բոլոր անդամներու ներկայութիւնը ։ Օրակարգ՝ շըրջանիս պատգ. ժողովի պատգամաւորի ընտրութիւն ։ Մասնաճիւղիս ընդհ. հաշուետուութիւն եւ զանազան ։

ԲԱՆԱԿՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումին մասնակցողները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, որ տեղի կ'ունենայ Յուլիս 20, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ազգ. Տան մէջ (32, րիւ տը Թրէվիզ) ։ Բերել ինքնութեան թուղթ եւ երեք հազար ֆր. պիէ քոլէքթիվի համար ։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի Արշաւանքի 60ամեակին առթիւ, Վիէնի կոմիտէն կազմակերպած է մեծ դաշտահանդէս մը ։

Այս կիրակի մինչեւ իրիկուն ։ (Իստր - բլէնի Տապուռէթ) Պ. Բուվիէի դաշտին վրայ առուակին եզերքը, զովասուն ծառերուն հովանիին տակ ։

Կը խօսի ընկեր Գ. ՔԻՐԷՃԵԱՆ (Վալանսէն) ։

Զանազան անակնկալներ ։ Ուրախ ժամանց ։ Ճոխ պիւֆէ ։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խանասորի արշաւանքի տարեդարձը կը տօնուի այս տարի մեծ պատրաստութեամբ, օգոստոս 4ին, ամբողջ օրը ։ Այժմէն կը թելադրենք մեր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերու վարչութեանց, միջոցներ ձեռք առնել երթեւեկը ապահովելու համար, իսկ եթէ դժուարութեանց հանդիպին, թող դիմեն Շրջ. Կ.ին ։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրա՛ք: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 20 ՅՈՒԼԻՍ • SAMEDI 20 JUILLET 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7946 | 33ème ANNEE | Directrice : Arpik MISSAKIAN | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3747

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՄԸ

Եօթը տարեկան էր դեռ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, երբ վաթսուն տարի առաջ այս եղանակին արձանագրեց իր պատմութեան ամէնէն սխրալի դրուագներէն մէկը, — Խանասորի արշաւանքը :

Հայկական Դատը միջազգային դիւանագիտութեան սեղաններուն վրայ էր արդէն շուրջ քսան տարիէ ի վեր :

Պերլինի մէջ վեց մեծ պետութիւններ հանդիսաւորապէս երաշխաւորած էին Հայերու կեանքի, պատուի եւ ինչքի ապահովութիւնը :

Եւ սակայն հարստահարութիւններն ու կեղեքումները կը շարունակուէին հայկական գաւառներու մէջ՝ աւելի քան երբեք խիստ ու դաժան պայմաններու տակ :

Առաջնորդները ամէն օր մանրամասն տեղեկագիրներ կը հասցնէին Պոլսոյ պատրիարքարանը :

Ազգային ժողովը լրջօրէն կը քննէր գաւառի վիճակը : Պատրիարքը «Թագրիր»-ներով կը ռմբակոծէր Բարձրագոյն Դուռը :

Զայն բարբառոյ յանապատի :

Խրիմեան Հայրիկի « Երկաթէ շերեփ»ը միակ միջոցն էր՝ գաւառի ձայնը լսելի ընելու, հայութեան ցաւին դարման տանելու :

« Բարենորոգումներ»ը չէին գործադրուեր եւ երաշխաւոր պետութիւնները իրարու հետ մրցումի ելած էին՝ սուլթան Համիտը սիրաշահելու եւ «մենաշնորհ»-ներ կորզելու համար :

Հայկական Դատը դարձած էր պարզապէս «շանթաժ»ի ազդու միջոց մը անոնց ձեռքը՝ նիւթական շահեր ապահովելու համար :

Յեղափոխական կուսակցութիւնները կազմուեցան՝ Հայկական Դատը Հայուն զէնքով ու արիւնով պաշտպանելու համար :

Խորէն եպիսկ. Նարպէյ, որ Պերլինի Վեհաժողովին երկրորդ պատուիրակն էր Խրիմեան Հայրիկի կողքին, իր կարգին հնչեցուցած էր պատմական դարձած պատգամը .

« Ո՛չ, եղբա՛րք, ո՛չ, օտարներէն չկայ յոյս » :

Հայ ժողովուրդին ծոցէն ելած համեստ գիւղացիներ ու աշխատաւորներ զէնքը գրկած լեռ բարձրացան՝ թոյլ չտալու համար, որ Թուրքը, Քիւրտը կամ Չէրքէզը ըստ հաճոյս սպաննեն հայ մարդը, առեւանգեն հայ կինն ու անպատուեն զայն կամ յափշտակեն հայ գիւղացիին ճակտի քրտինքին արդիւնքը :

Հայ յեղափոխականները ուրիշ բան չէին ուզեր :

Մարդկային տարրական իրաւունքներ կը պահանջէին :

Մեր յեղափոխական պատմութիւնը հարուստ է դիւցազնական օրինակելի դրուագներով :

Շնորհիւ մեր անձնազոհ հայդուկներուն ու «ֆէտայի»ներուն, հայ ժողովուրդի ճակտէն սրբուեցաւ ստրկութեան արատը :

Հայ հերոսը հետեւելով «ակն ընդ ական, ատամն ընդ ատաման» հնագարեան վարդապետութեան, զարկաւ ու զարնուեցաւ : «Ինկաւ քաջ քաջ» : Թուրքին ու Քիւրտին ցոյց տուաւ թէ ի՛նչ հրաշքներ կրնայ գործել Հայուն վրիժառու բազուկը :

Սուլթան Համիտ՝ քաջալերուած ցարական Ռուսիոյ հայատեաց վարիչներէն՝ արիւնով ողողեց հայկական նահանգները :

1894ի Սասունի ջարդին յաջորդեցին 1895ի համատարած կոտորածները՝ հայկական նահանգներուն մէջ : Չխնայուեցաւ նաեւ Կիլիկիան, ուր 1895ի աշնան հերոսական Զէյթունը ամօթալի պարտութեան մատնած էր օսմանեան «մեծազօր» բանակը :

Պանք Օթոմանի գրաւումը 1896 Օգոստոս 26ին՝ Պոլսոյ սրտին վրայ՝ ցնցած էր քաղաքակիրթ Եւրոպայի, մանաւանդ երաշխաւոր վեց մեծ պետութեանց խիղճը :

Անդին գաւառի մէջ քրտական «Համիտիյէ» գունդերը անպատիժ կը յարձակէին հայկական գիւղերուն վրայ :

Քրտական Մազրիկ ցեղը 1896ին Ատրպատականի կոտորածները սարքած էր եւ Ս. Բարթողիմէոս վանքի շրջակայքը դարանակալ ջարդած՝ Աւետիսեանի առաջնորդութեամբ Վանէն փախած քանի մը հարիւր Հայեր :

Խանասորի արշաւանքը կազմակերպուեցաւ՝ պատժելու համար ջարդարար ցեղախումբը, որուն պետը Շարաֆ բէկ «Ֆէրման» ստացած էր կարմիր Սուլթանէն «Համիտիէ» զօրագունդ կազմելու համար :

Սպիտակ մետաքսի վրայ գրուած այդ ոսկետառ ֆէրմանը՝ այսօր Հ. Յ. Դ. Մոնթորանսիի թանգարանին մէջ՝ կենդանի վկայ մըն է Խանասորի յաղթական արշաւանքին :

Խանասորի վաթսունամեակին առթիւ մեր մտածումները կ'երթան բոլոր այն անուանի եւ անանուն հերոսներուն, որոնք իրենց կեանքը տուին հայ ժողովուրդի պատիւը փրկելու, անոր ազատ ու անկախ հայրենիք մը ապահովելու համար :

Խանասորը խորհրդանշան մըն է՝ խանդավառանքով ու երախտագիտութեամբ ոգեկոչելու համար մեր հերոսներուն անմահ յիշատակը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՊՈՒՐԺԷՍ - ՄՈՆՈՒՐԻ ՀԱՒԱՆԱԲԱՐ ՇԱՀԻ

Առջի գիշերուան փոթորկալից ժողովէն ետք, հինգշաբթի առտու, ինչպէս գրած էինք, վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջեց երեսփոխաններէն :

Քուէարկութիւնը մնաց ուրբաթ օրուան եւ հաւանական է որ քանի մը ձայն առաւելութեամբ կառավարութիւնը վստահութիւն շահի :

Վստահութեան քուէն կ'ուզուի Արտակարգ Իրաւասութեանց համար, գործադրելի՝ Մայր Երկրին մէջ :

Կառավարութեան ներկայացուցած ծրագրին վրայ, երեսփոխանները կարգ մը փոփոխութիւններ բերին որոնց կարեւորագոյնը առաջին կէտն է որուն համաձայն որեւէ նոր դահլիճ երբ գործի գլուխ գայ յառաջիկայ տասը օրուան ընթացքին պէտք է քուէարկել տայ ազգ. ժողովին՝ «Արտակարգ Իրաւասութիւնները» :

Այս ձեւով սակայն կառավարութիւնը ուզեց առաջքը առնել երկու ուրիշ բարեփոխումներու որոնք քուէարկուած էին երեսփոխաններուն կողմէ : Մէկը կ'առաջարկէր որ. բնակութեան պարտադիր վայրը որոշուի դատարանի կողմէ եւ ոչ վարչական եղանակով, միւսը (համայնավար առաջարկ) որ արգելափակման կայաններ չսահեծուին հսկողութեան տակ առնուած մարդոց համար :

Ուրեմն Պուրժէս – Մոնուրի վստահութեան քուէ կ'ուզէ մերժելով այս երկու բարեփոխումները, որոնք քուէարկուեցան նոյնիսկ... ընկերվարական երեսփոխաններու կողմէ, այս վերջինները լաւագոյն պարագային ալ ձեռնպահ մնացած էին, աւելի մեծ շփոթութիւն առաջ բերելով :

Ասկէ զատ կայ նաեւ կրթական բարենորոգման հարցը : Ձախ հոսանքի երեսփոխանները (համայնավար, ընկերվարական եւ արմատական) կ'ուզեն որ « Պիլլէռ»ի ծրագիրը քննուի Ազգ. Ժողովին մէջ արձակուրդէն առաջ, մինչ հակառակ են ժողովրդ. Շարժումի երեսփոխանները եւ անկախները :

Վստահութեան քուէէն առաջ պիտի քննուի նաեւ այս հարցը եւ անոր ընդունուիլը կամ մերժուիլը իբրեւ օրակարգի անմիջական նիւթ կրնայ վճռական դեր խաղալ քուէարկութեան համար :

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

ՆԻՍ - ՓԱՐԻԶ ճեպընթացը ծանր արկած մը ունեցած է հինգշաբթի գիշեր : Անհասկնալի պատճառներով կառախումբը ուղղուած է պահեստի գիծի մը վրայ եւ դուրս ելած :

Ցարդ կը հաշուեն ութը մեռեալ եւ 80 վիրաւոր :

Ճամբորդներէն մէկը որ ողջ առողջ մնացած էր գիշերը անմիջապէս հեռաձայնած է կնոջը, հանգստացնելու համար : Բայց հազիւ հեռաձայնը փակած՝ սրտի տագնապէ մը յանկարծամահ կ'ըլլայ :

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

«ԿԱՆՉՈ՛ՒՄ ԵՆ, ՀԱ՛ ԿԱՆՉՈՒՄ…»

Վերջերս Խ. Միութեան մէջ նոր ձեւի տեղափոխութիւններ կ'ըլլան, դէպի Խազախստան : Խորհրդային բոլոր երկիրնեբէն «կամաւորներ» կ'երթան դէպի խամ ու խոպան հողեր : Մեր հայրենիքն ալ բացառութիւն չի կազմեր անոնց մէջ : Ատենին գրուած էր, թէ բազմաթիւ հայ երիտասարդներ գացած էին «անծայրածիր հայրենիք»ին հեռաւոր սահմանները, խոպան հողերը մշակելու համար :

Ներկայիս կրկին նման շարժում մը ըսկսած է Երեւանի մէջ : «Սով. Հայաստան» թերթին մէջ (4 – 7 – 957) հասարակութեան ուշադրութեան կը յանձնուի այն պարագան, որ «անցեալ տարի Երեւանի պետական համալսարանից խամ ու խոպան հողերում բերքահաւաքին մասնակցեց միայն վեց ուսանող » : Եւ հարց կը տրուի, թէ ո՞վ էր մեղաւորը : Իրենց « կարծիքով՝ բոլորն էլ : Կատարուածը անշուշտ անպատուաբեր էր եւ դա է, որ յուզում է այժմ կոլեկտիվին » :

Պարզ է, թէ այս տարի ուշադրութիւնները ո՛ւր կեդրոնացած են : Հրատարակուած է նաեւ կոչ մը՝ «խոպանի բերքն է կանչում» եւ ... «համալսարանում արդէն սկսուել է մեկնողների ընտրութիւնը » : Ուսանողներուն պիտի միանան նաեւ դասախօսներ :

Համալսարանի «Սնունդի արդիւնաբերութեան » ճիւղին աւարտական կարգի ուսանողներէն մէկն ալ այս ուղղութեամբ կարճ յօդուած մը գրելով, յատկապէս կ'ըսէ . — «Գիտեմ, որ կարկանդակներ ուտելու չեմ գնում, այնտեղ հարկ կը լինի շատ դժուարութիւններ յաղթահարել » :

Ուրեմն մեկնողներուն համար ալ պարզ է թէ ո՞ւր կ'երթան ... կամովին :

« Սով. Հայաստան» թերթին մեր ձեռքը հասած թիւերէն կ'իմանանք, որ երկու հարիւր յիսուն բանուորներուն հետ, աւելի քան ՅԻՍՈՒՆ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ «ընտրուած» են արդէն, դէպի խամ ու խոպան հողեր գաղթելու համար :

Առաջին կարաւանը մեկնած պէտք է ըլլար երէկ (Յուլիս 18) :

Այս առթիւ, երկու հարցումներ ... ըստ կարգի :

1.— Հայաստանի մէջ խամ ու խոպան հող չէ՞ մնացած, որ հայկական կարաւաններ մղոններով ճամբայ կը կտրեն «մեծ հայրենիքին» անմշակ վայրերը ծաղկեցնելու համար : Հայաստան մաս չի՞ կազմեր այդ «անծայրածիր հայրենիք»ին, թէ՝ Հայերը չեն ուզեր օգնել իրենց երկրին ...

2.— Խ. Միութիւն ընկերաբաններ եւ մանկավարժներ կ'արտադրէ անդադար եւ կը հպարտանայ իր ոնկերային կարգուսարքով : Արդ, ճի՞շդ է, որ ամբողջ տարին տքնաջան աշխատանքով իրենց ուսումնական շրջանը աւարտած եւ քննութիւններ պատրաստած ուսանողները լըծուին ֆիզիքական աշխատանքի : Յետոյ, եթէ բռնակրութիւն պիտի ընէին, ի՞նչ պէտք կար, որ այդ տղաքն ու աղջիկները համալսարան աւարտէին : Խամ ու խոպան հողերու մէջ աշխատելու համար՝ կրնային մնալ ... խա՛մ ու խոպան :

Փարթոգաւոր «մանկավարժներ»ուն ալ հո՞գն էր այս բոլորը, երբ Մոսկուան « կանչո՛ւմ է, հա՛ կանչում », դէպի ... խամ ու խոպան դաշտեր :

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԵՐԿԱԹԷ ՎԱՐԱԳՈՅՐԷՆ ԱՆԴԻՆ

ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ՝ ՄԱԼԵՆԿՈՎԻ ԴԷՄ ...

Ցարդ պաշտօնական ո՛չ մէկ տեղեկութիւն տրուեցաւ Մոլոթովի, Կագանովիչի եւ Շեփիլովի նոր պաշտօններուն մասին : Մոլոթով Գչ. օր տեսնուած է Մոսկուայի փողոցներէն մէկուն մէջ :

Միւս կողմէ, Մալենկովի ապագայ գործակիցները քննադատած են զինքը : Խազախստանի «Փրաւտա»ն հրատարակած է շրջանի գործարանին կապարի եւ զինկի բաժնի տնօրէն՝ Վարդանեանի յայտարարութիւնը .— «մեր մէջ անջատողականներուն համար տեղ չկայ ...» :

Նոյն թերթին համաձայն, ժողովրդական հաւաքոյթի մը մէջ յիշուած է «Կագանովիչի հակակուսակցական ընթացքը՝ 1937ին» : Ասիկա բոլորովին նոր մեղադրանք մըն է Խ. Միութեան նախկին փոխնախագահին դէմ :

Քիեւի մէջ ուկրանիացի գրողներու եւ արուեստագէտներու համագումարին ընթացքին, Խ. Միութեան մէջ ծանօթ գրագիտուհի Վիսիլեվսկա ուշագրաւ յայտարարութիւն մը ըրած է . — «Նոպէլեան մրցանակի միջազգային կոմիտէն գրած էր Խ. Միութեան խաղաղութեան պաշտպան կոմիտէին, որ Շոլոխովի վրայ թղթածրար մը պատրաստէր, նկատելով որ ան արժանաւոր թեկնածու մըն է : Սակայն այդ նամակը շատ ուշ ստացանք, որովհետեւ, մեզի յանձնելէ առաջ, նախկին Արտաքին նախարար Շեփիլով աւելի քան վեց ամիս այդ նամակը պահած էր իր գզրոցին մէջ » :

Ի՞ՆՉ ԿԸՆԾԻՆ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ Փ ՍՊԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք, Սպանիոյ կառավարական շրջանակները եւ զօր. Ֆրանքօ համաձայնած են որ սպանիական գահը վերահաստատուի : Պայման դրուած էր սակայն, որ այս փոփոխութիւնը ըլլայ « Քաուտիլլո»յի մահէն ետք :

Յուլիս 18ին, 1936ի ազգ. ապստամբութեան տարեդարձը տօնուեցաւ բովանդակ Սպանիոյ մէջ. տօնակատարութիւն մը՝ որ աւանդութիւն դարձած է այլեւս : Մամուլը ամբողջութեամբ նուիրուած էր քաղաքացիական պատերազմին : Ընդհանուր առմամբ, թերթերը վարչակարգին փոփոխութեամբ չզբաղեցան : Մէկ թերթ միայն, իր խմբագրականին մէջ կը յիշէ թէ Հանրապետութիւնը « չի կրնար լուծում մը ըլլալ Սպանիոյ համար . Ֆրանքօ համաձայնեցաւ որ գահը վերահաստատուի, ընդառաջելով ժողովուրդին ցանկութեան :» Սակայն այս ուղղութեամբ տօնակատարութեանց ընթացքին Ֆրանքօ չխօսեցաւ :

Միջազգային շրջանակներու մէջ հարցկ տրուի արդէն, թէ ո՞վ պիտի ըլլայ Սպանիոյ արքան : Ակնարկները ուղղուած են Պարսելոնայի Կոմսին, որ Զուիցերիա կը տրուի արդէն, թէ ո՞վ պիտի ըլլայ ւանականութիւններ կան, որ կոմսին 19 տարու տղան բարձրանայ գահին վրայ : Այս ուղղութեամբ Պարսելոնայի Կոմսը յայտարարած է . — «Երբ միապետութիւնը վերահաստատուի Սպանիոյ մէջ, բնա–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ՏՕՆԵՆՔ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Ժողովուրդներու պատմութիւնը, թշնամիի մը մէկ չարագործ արարքը պատժելու, կամ անոր ռազմական ծրագիրը ձախողանքի մատնելու համար եղած, բիւրաւոր յանդուգն եւ յաջող արշաւանքներ է արձանագրած :

Մեր պատմութիւնն ալ հարուստ է նըման արշաւանքներու արձանագրութեամբ, որոնք ունեցած են առաւել կամ նուազ յաջող ելք :

Խանասորի արշաւանքը այս ըմբռնումով կամ իր ռազմական տարողութեամբ, համեմատաբար փոքր դէպք մըն է : Եւ սակայն մենք վաթսուն հարիւրէ ի վեր ու ամէն տարի, այդ հերոսական ձեռնարկին տարեդարձը կը տօնենք մեծ շուքով ու երկիւղածութեամբ, երախտագիտական զգացումներով զեղուն սրտով եւ խոր յարգանքով դէպի յիշատակը անոնց՝ որոնք ինկան կամ կռուեցան, մահը հեգնելով, որպէսզի հարստանայ հայ ժողովուրդի պատմութեան փառքի էջը երկու բառով, «Խանասորի արշաւանք» ... :

Դաշնակցութեան նախաձեռնութեան կը պարտինք Խանասորը եւ այսօր ալ ան է որ իր համախոհներով եւ համակիրներով կը ստանձնէ այդ պատմական դէպքին տարեդարձը տօնելու պարտականութիւնը : Եթէ երբեք սնամտօրէն պարծենալու կամ իր գոյութիւնը արդարացնելու, տեւականացնելու կամ ալ զայն փառաւորելու համար, հերոսական դէմքերու եւ պատմական արժէք ներկայացնող դէպքերու սով ունեցած ըլլար Դաշնակցութիւնը, մարդիկ իրաւացի կերպով կրնային խորհիլ թէ դիտումնաւոր կերպով ուռեցուցած է այդ «աննշան» դէպքին արժէքը, իր ձեռքին մէջ քաղաքական – ազգային դրամագլուխի վերածելու համար զայն :

Մեր նորագոյն պատմութիւնը կ'ըսէ. ժողովրդային անպաճոյճ եւ այնքան սըրտանց երգուած երգերն ալ կը հաստատեն, թէ նման սով գոյութիւն չէ ունեցած Հ. Յ. Դաշնակցութեան համար : Եթէ Խանասորի խորհուրդը յաջորդական ամբողջ սերունդներ է խանդավառած, այդ խանդավառութիւնն ալ շինծու չէ եղած եւ ոչ ալ բռնազբօսիկ :

Թող ամէն մէկ Հայ, մէկ վայրկեան ուղղամտութեամբ, առանց նախապաշարումի, աչքի առջեւ բերէ մեր ժողովուրդին վիճակուած, կսկանքի աչալուր պայմանները, եւ ատոնց հետեւանքով հայկական ոգիին կրած անկումը, ազգային դիմագծի խաթարումը մինչեւ Խանասոր, վերջնականօրէն ըմբռնելու համար թէ ինչո՛ւ.

« Կարկուտ տեղաց խանասորայ դաշտում » ...

Որովհետեւ ամբողջ դարեր կարկուտ էր տեղացած եւ ինչ սաստկութեամբ կարկուտ էր տեղացած մեր ժողովուրդին գըլխուն, անոր հոգիէն ներս, հոն սառեցնելու համար ազգային ամէն զգացում, մարդկային ամէն արժանապատուութիւն : Երկրային դժոխքի էին վերածած մեր ժողովուրդի գոյութեան պայմանները : Շատ բնական է որ նման դժոխքի մը մէջ տառապող, իր ցաւերէն գալարուող ժողովուրդը, բնազդաբար իր ցաւի տաժանքը պոռար իր դահիճի երեսին, նոյնիսկ մահուան գնով, իր եղունգները զէնք ըրած՝ ցատկէր անոր աչքերը փորէր, որպէս զի կարելի ըլլար ազատութեան արշալոյսը դիմաւորել :

Ոչ, երկնքի գորշ ամպերու ծնունդը չէ Խանասորի կարկուտը : Կենսատու արեւի շողերուն հուրն է ունեցած ան իր մէջ : Հայկ Նահապետի աղեղէն արձակուած նետերու շանթերն են որ տեղացած են, Մազրիկ ցեղի գլխուն, անցնելով Մեծ Տիգրաններու, Արտաշէսներու փառքի տաճարներուն կամարներուն մէջէն :

Իր ազատատենչ իշխանի հպարտութեան մէջ վիրաւորուած Արտաւազդի զայրոյթն է, հայ ժողովուրդի դարերու տառապանքին պոռթկումն է Խանասորը :

Մեր բազմադարեան եկեղեցիի, Աստուածներէն անարձագանգ մնացած անէծքի գործադրութիւնն է Խանասորը եւ բռնաւորին լուծը թօթափելու եւ ազատ ապրելու մեր կամքը :

Քրիստոնէական համբերութեամբ տեւականօրէն ջարդուող նուաստացուցիչ շղթաները, հայ կարիճներու ջլապինդ բազուկներով հայութեան հոգիէն դէպի պատմութեան անդնդախոր ձորերը գահավիժելու շարժում մըն է Խանասորը :

Արմենական խմբապետ Աւետիսեանի խումբին վրէժը, դաշնակցական հայդուկներու գնդակներով եւ Մարօներու ու Կարօներու արիւնով լուծելով, ոսոխին եւ վատերուն երեսին, հայութեան մէկ, ամբողջական եւ անբաժանելի ըլլալուն բարձրաղաղակ յայտարարութիւնն է Խանասորը :

Խանասորի արշաւանքը, որ, ոչ մեծ թիւով զոհեր տուաւ, եւ ոչ ալ շատ մեծ թիւով զոհեր խլեց թշնամիէն, ծառայեց իր նպատակին՝ հայ ժողովուրդի հոգիի վրայէն մաքրելով դարերու դիզած ստրկամտութեան փոշին եւ ստորադասութեան առասպելը : Հայն ըմբռնեց, թէ գերութեան շղթան բռնութեան ձեռքով է կռուած եւ ոչ թէ աստուածներուն : Թէ ինքը կրնայ զայն փշրել՝ կռուելով միայն :

Այնուհետեւ հայ ժողովուրդը կռուեցաւ քաջութեամբ, կռուեցաւ ինչպէս՝ Սասունցի Դաւիթ, կռուեցաւ յաղթելու վճռականութեամբ՝ խանասորեան ոգիով, մինչեւ որ Մայիս 28ի ազատութեան արշալոյսը զինքը դիմաւորեց, անկախութեան երեք գոյներով :

Այո, զինուորական տեսակէտով թերեւս փոքր դէպք մըն է մեր պատմութեան մէջ Խանասորը, բայց իր հոգեբանական անդրադարձումով լուսաւոր անկիւնադարձ մը :

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԻՆ

Խանասոր : Հերոսների օր : Վերյիշենք, վերապրենք : Կտրուենք շրջապատից, իրականութիւնից, ներկայից եւ մեր հոգու հայեացքը սեւեռենք դէպի վաթսունամեակների խորքը : Ահա բարձրանում են Հայաստանի պաշտելի հողից լուսաշող ու ժըպտուն դէմքեր : Նրանք են ազատագրութեան պայքարի նուիրական մարտիկները, որոնցից ոչ մէկը տխուր, յուսահատ ու հարկադրանքով չէր, որ տուաւ իր կեանքը, այլ հրճուանքով ու կամովին : Ես չեմ տեսել խեղճ ու դժգոհ հայդուկ : Կէս դարից աւելի է անցել, բայց իմ սրտում անաղարտ է հազար հազարներից մէկի՝ Քղեցի Պօղոսի պատկերը : Նա շարքային Դաշնակցական զինուոր էր- հագուած ըստ ձեւի — երկարաճիտ կօշիկներ ու վերից վար կրծքի մէջտեղից կոճկուող բաճկոն, առողջ, գեղեցկադէմ, բարի ու ընկերական, երգն ու ծիծաղը շուրթներին : « Երկիր » գնալու հրամանը եկաւ : Իր փոքրիկ խմբով նա անցաւ սահմանն ու նետուեց թշնամու վրայ : Պատմութիւնը չի կարողացել արձանագրել հայդուկի գերի ընկնելու դէպք . վերջին փամփուշտը նա միշտ պահել է իր ճակատի համար :

1894 թուի Սասունի ապստամբութիւնից ու 1895 թուի կոտորածներից մինչեւ հայ Թաթարական ընդհարումները արթնացող Հայութիւնն ապրում էր յեղափոխական ընդվզումի պատմական շրջանը : Գիւղացի, բանուոր արհեստաւոր ու մտաւորական լցուած էին վճռականութեամբ դիմադրելու ամէն բան «Սուրբ Գործի» համար : Եթէ զէնք գտնուէր, հատ ու կտոր ձեռք էր բերւում անթիւ դժուարութիւններով ու կորուստներով, ու ցարական կարճատես կառավարութեան բուռն ընդդիմութիւնը չլինէր, Կովկասից հայ ֆետայիների բանակներ կ'անցնէին սահմանը վրէժ լուծելու բարբարոսներից : Ժողովուրդը ստեղծել էր արդէն առաջնորդող ուժ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որ խոր արմատներ էր ձգել ամէն տեղ : Նա այդ տարիներին պայքարի կազմակերպութիւն էր — զէնք հարստահարուածներին, մահ դաւաճաններին ու դահիճներին, ոխ ընդդէմ Քիւրդին ու Տաճիկին, ընկերային հարցերը մի կողմն էին դրուած : Երբ մի ժողովուրդ կոտորւում է ու խոշտանգւում իր ամբողջութեամբ, երախայութիւն կը լինէր խօսել ու զբաղուել քաղաքակիրթ ազգերին յատուկ խնդիրների մասին :

Անթիւ անգամներ ու անթիւ թշնամիներ ոտնահարել են Հայի արժանապատուութիւնը իր արեան մէջ ու իր հողի վրայ : Ոտնահարումներից մէկն էր եւ Գարախսար լերան եւ Ս. Բարթողիմէոսի վանքի մօտ տեղի ունեցած ջարդը : 1896 թուի Յունիսին տաճիկ զօրքն ու խուժանը յարձակուեցին մինչ այդ կոտորածից զերծ մնացած Վանի հայկական թաղերի վրայ : «Հայ Յեղափոխական կուսակցութիւնները, Դաշնակցական, Արմենական, Հնչակեան, եղբայրաբար ձեռք ձեռքի տըւած, պաշտպանեցին ժողովուրդը », գրում է Վարանդեան : Օտար հիւպատոսներ միջամտեցին. կռիւը դադարեց, բայց 1200 յեղափոխականներ դուրս եկան քաղաքից Պարսկաստան անցնելու դիտաւորութեամբ :

Սահմանին չհասած բանակն ու Քիւրտերը դրանց կոտորեցին : Սարսափելի էր : Կարելի՞ էր կուլ տալ արիւնոտ անպատուութիւնն ու վրէժ չլուծել : Դաշնակցական ընկերները պահանջում էին յօդս ցնդեցնել տաճկական դեսպանատուները արեւմտեան մայրաքաղաքներում : Որոշուեց յարձակում Օթոմանեան Բանկի վըրայ եւ բնաջնջում Վանի երիտասարդութեան ջարդարար Մազրիկ ցեղին, Խանասորի հովտում :

Դիւցազնական արշաւանքին մասնակցեցին զէնքի վարժ դրեթէ բոլոր անուանի

ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

Անկէ վաթսուն տարի առաջ, 1897 Յուլիս 24ին, Դաշնակցական ֆէտայիներու ստուարաթիւ մարտական խումբեր, ղեկավարութեամբ՝ Վարդանի եւ Իշխանի, թողած էին արդէն Արաուլի արեւելեան լանջը : Վարը՝ Խանասորի լեռնադաշտին վրայ փռուած էին Մազրիկ ցեղին վրանները :

Խումբը՝ միշտ զգուշութեամբ եւ սրտատրոփ, հասած էր արդէն նախապէս որոշուած կէտերուն :

Սեւ վրանաքաղաքին մէջ, այլեւս յըստակութեամբ կարելի էր որոշել մեծ ոճրագործին՝ Շարաֆ պէյի երեք ճերմակ վրանները :

Վրէժխնդրութեան պահը հասած էր :

Ֆէտայի - քահանան, խաչն ու սուրը բարձրացուցած կուտայ իր վերջին պատգամը. — « Այսօր, առաջին անգամ բացւում է ձեր առջեւ Դաշնակցական խաչը : Նայեցէք դէպի արեւմուտք, դուք տեսնում էք այնտեղ աւերակ սրբութիւններ, քանդուած քաղաքներ, ամայացած հայրենիք, — բոլորը ողջունում են ձեզ, լի յոյսերով : Դուք քիչ էք թուով հզօր ոյժի դէմ. փոյթ չէ : 300 մարդ ունէր նաեւ Ղարաբաղի մեր Դաւիթ Բէկը, որ 70.000 պարսիկ ու թուրք յաղթեց ...» (Մ. Վարանդեան, «Դաշնակց. Պատմութիւն» Ա. հատոր) :

Քիչ առաջ, կատարուած էր հանդիսաւոր երդումի արարողութիւնը : Երդուեալները գիտակցութիւնն ունէին իրենց վրայ դրուած ծանր, բայց նուիրական պարտականութեան : Իրենց զոհաբերութեան գնով, ցոյց պէտք էր տալ « մեր հասարակութեան թերահաւատ մասին թէ մենք ընդունակ ենք յեղափոխական կռիւը յաջողութեամբ մղելու ..» եւ միաժամանակ, ցոյց տալ աշխարհին, «որ Հայն ալ գիտէ կռուիլ հայրենիքի ազատութեան համար» : (Անդ) :

Մթնշաղին՝ հնչեց պատերազմական փողը : «Հարիւրաւոր հրացանների միանուագ որոտը ցնցեց շրջակայքը, արձագանգ գտնելով սեպացած ժայռերում : Մոսինի արագաձիգ հրացանները աչք թարթելու ժամանակ չէին տալիս : Կարկուտի արագութեամբ թափւում էին գնդակները, մահ սփռելով ամէն կողմ...

« Լոյսը բացուել էր ... Խանասորի դաշտը մի ահաւոր տեսարան էր ներկայացնում : Այրուած վրաններից շարունակ բարձրանում էր ծուխը ... Հարիւրաւոր դիակներ, փռուած այդ բլուրների տակ ...» : (Անդ.) :

Մազրիկ ցեղը պատժուեցաւ ծանրօրէն, բայց բնաջինջ չեղաւ :

Ցեղի մը բնաջնջումը նպատակը չէր Խանասորի արշաւանքին : Եւ ոչ ալ պոռոտ եւ անիմաստ ցոյց մը :

Կարեւոր էր եւ կենսական սթափեցնել « մեր հասարակութեան թերահաւատ մասը», անոր մէջ խորացնելով՝ ըմբոստացումի եւ կռուի կամքը, հաւատքն ու վճռականութիւնը :

Կատարեալ եւ ամբողջական հոգեփոխութիւն մը՝ համիտեան հայաջինջ քաղաքականութեան դէմ : Պայքար եւ կռիւ՝ լաց ու ողբի աղէտաւոր եւ ստորնացուցիչ հոգեբանութեան դէմ :

Այդ շրջանին ստեղծուած դժոխային պայմաններու եւ իրականութեան մէջ դիւրին գործ չէր յեղաշրջել հայ զանգուածներու հոգեբանութիւնը :

Սոյն ընդհանուր ըմբռնումը թէ հայկական հարցը իր հզօր պաշտպաններն ունի «Քրիստոնեայ քաղաքակիրթ մեծ պետութիւններու» մօտ, եւ մանաւանդ, հայ պահպանողական ղեկավարութեան այն մտայնութիւնը թէ «յեղափոխական շարժումները» աւելի անզիջող կը դարձնեն « Կարմիր Սուլթան»ը, ստեղծած էին յեղափոխութեան համար աննպաստ հողեվիճակ :

Համատարած կոտորածներու, աւերներու եւ անօրինակ ստորնացուցիչ խժդըժութիւններու հանդէպ՝ համակերպումի հոգեբանութիւնը դեռ զօրաւոր էր, լըրջօրէն խանգարելու եւ սահմանափակելու համար յեղափոխական շարժման ծաւալումը :

90ական թուականներէն սկսած, մեծ ճիգ եւ եռանդ գործ դրուեցաւ հայութիւնը ձերբազատելու իր գոյութեան սպառնացող չարիքներու համակերպումի մեղկ եւ անպատիւ հոգեբանութենէն :

« Այսօր ստրկական համբերութիւնը, գաղտագողի հառաչանքը, լռելեայն զայրոյթը եւ խուլ բողոքը կը վերջանան եւ անոնց կը յաջորդէ առիւծի մռնչիւնը » : (Հրայր-Դժոխք, 1894) :

Զարթօնքը սկսած էր ծաւալիլ :

Ծաւալիլ՝ մասնաւորապէս Տարօն եւ Վասպուրական աշխարհներուն մէջ :

«Մենք չենք կարող որեւէ կերպով հաշտուիլ Թուրք կառավարութեան հետ, քանի որ նա իր էութեամբ թշնամի է մեր գոյութեան ... Մեր կռիւը գոյութեան բնական կռիւ է, ազնիւ, նուիրական կռիւ է... Մեզ համար սուրբ է նա, ով յանձն առած չարչարանք, մահ, ընկնում է մարտի դաշտերում : Թուրքիայի լուծին տակ մենք կը մեռնինք իբրեւ անասուն, այսօր վճռել ենք մեռնիլ, իբրեւ մարդ, իբրեւ հերոս ազատութեան եւ մեր յաւիտենական իրաւանց ... Մեր դրօշակը միշտ բարձր կը պահենք, կը յաղթենք եւ փառաւոր ապագայի կ'արժանանանք, կամ թէ դիւցազնական մահով կ'անհետանանք պատմութեան բեմից» : (Վազգէն, 1896) :

Խանասորը փառաւոր արտայայտութիւնները եղաւ մեր անմահ Հրայրներու եւ Վազգէններու թէեւ շատ պարզ, բայց գերազանցապէս վեհ գաղափարներուն :

Խանասորի մէջ, մեր թշնամին իր դէմ գտաւ վրիժառու հայ յեղափոխականը, մարտական ուժը, տեւապէս ծունկի եկած ստրուկ եւ հլու Հայուն փոխարէն :

Հոն՝ այդ դիւցազնական խոյանքին մէջ, համախմբուած էր վերադարթնող հայութեան մէկ անօրինակ համախմբումը : Ներկայացուցիչներ Հայաստանի բոլոր անկիւններէն, եւ բոլոր դասերէն :

Խանասորը հաստատեց հայ յեղափոխականին քաջութեան, հերոսութեան արժէքները եւ բարոյական առաքինութիւնը :

Խանասորով նուիրագործուեցաւ հայ կռուողի նուիրական պատգամը. — «Վեհանձն եղէք դէպի տկարները ... ձեռք չտաք կանանց եւ երախաներին ...» (Դումանի) :

Խանասորի մէջ, մեր զոհերը համեմատաբար քիչ էին, — 19 նահատակներ, 250 կռուողներու վրայ : Մեծ զոհաբերութիւններու գնով էր սակայն, որ մարմնացաւ Խանասորի գաղափարականը :

Զոհաբերութիւնը նախապայմանն է բոլոր մեծ գաղափարներու յաղթանակին :

Ի զուր չանցաւ մեր մեծ զոհաբերութիւնը : Մեր նահատակները չմեռան, անոնք անմահ են : Եւ այսօր, ինչպէս վաթսուն տարի առաջ, հայ ազատատենչ ժողովուրդը, պիտի կրկնէ իր ուրիշ մէկ մեծ նահատակին՝ Լեւոն Աթաբէկեանի խօսքերը, նուիրուած Խանասորի նահատակներուն. —

« ... Մի սիրտ ունէիք, այն էլ զոհ բերիք ժողովուրդի ազատութեան Ս. Գործին : Հայ աշխատաւոր դասի մաքուր զաւակներ, ժողովրդի հեծեծանքը ձեր սիրտում միայն արձագանգ գտաւ : Դուք գընացիք սրբելու նրա արցունքները եւ ընկաք : Ընկաք, որ ձեր մատաղ արիւնով ոռոգուած Մայր - Հայրենիքը ծլի ու ծաղկի : Մեռաք, որ մի ամբողջ ժողովուրդ ապրի : Յարգանք ձեզ, տղերք ջան» :

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Դաշնակցականները: Վարդան (հրամանատար), Իշխան Արղութեան (օգնական), Նիկոլ Դուման (կազմակերպողը), Սաքօ, Եփրեմ, Խէչօ, Կարօ, Տէր Գրիգոր քհնյ., Սարգիս Օհանջանեան, Բալաջեան եւայլք:

19ը անմահներ մահ գտան Խանասորում. Արիստակէս Զօրեան 26 տարեկան (Ռոստոմի եղբայրը), Կարապետ խան 26 տարեկան, Միրզոյեան (Կրետացի) 26 տարեկան, Բարիկեան 24 տարեկան, Լիսիցեան 24 տարեկան, Ռուբէն Տէր Կարապետեան 22 տարեկան, Սաղաթէլ Խան Զօհրապեան քսան տարեկան, Սարգիս Եղանեան քսան տարեկան, Ոսկանեան 24 տարեկան, Յակոբեան 25 տարեկան եւ ինն ուրիշներ, որոնց անունը չկայ «Դրօշակ»ի այդ տարուայ համարում, բոլորը երիտասարդ ծաղիկներ:

Արշաւախումբի զինուորական խորհուրդը 1897 Թուի Յուլիսի 25ի երեկոյեան, Մազրիկ ցեղը արինաքամ անելուց յետոյ հրաման է տալիս նահանջի դէպի Պարսկաստան:

×

«Խանասորի արշաւանքը, ինչպէս գրում է ընկեր Գ. Բալայեան իմ խնդրանքով, ոգին ու շունչը հանդիսացաւ յետագայի մեր բոլոր հերոսամարտերուն մինչեւ Սարտարապատ, Բաշ Արարան ու Ղարաքիլիսէ: Հայ կանայք ու աղջիկներ, իրենց մարմնի վրայ կապած, ատրճանակներ ու փամփուշտներ փոխադրեցին Ռուսաստանից մինչեւ Սալմաստ - Պարսկաստան:

Կազմակերպուեց ամէն ինչ գաղտնի ռուս, Թուրք եւ պարսիկ կառավարութիւններից:

Խանասորի արշաւանքին մասնակցող ընկերները յետագային դարձան հայ կեանքի մէջ յայտնի քաղաքական, ռազմական ու պետական դէմքեր:

Ընդհանուր հրամանատար Վարդանը (Շուշեցի Սարգիս Մեհրաբեան) ընդհանուր հրամանատար եղաւ Ղարաբաղ - Զանգեզուրի հայ թաթարական կռիւների ընթացքին: Առաջին համաշխարհային պատերազմին նա պետն էր Արարատեան կամաւորական բանակի, կազմուած Քեռիի, Համազասպի ու Դրոյի գնդերից: Իշխանը եղաւ 7րդ կամաւորական գնդի հրամանատար, Հայաստանի հանրապետութեան խորհրդարանի անդամ եւ նրա փոխ նախագահը, ապա դեսպան Թեհրանում:

Ն. Դումանը 1905 - 1906 թուականներին, հայ – թաթարական կռիւների ընթացքին, ընդհանուր հրամանատար էր Բագուի եւ Երեւանի շրջաններում: Եփրեմը 1908 - 9ին ղեկավարը եղաւ պարսիկ յեղափոխական բանակի»:

Թող անթառամ մնայ յիշատակը նրանց, որոնք հայ ժողովրդի եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատմութեան մէջ արձանագրեցին Խանասորի լուսաճաճանչ անունը իբրեւ ներշնչումի, զոհաբերութեան ու հայրենիքի հրավառ սիրոյ խորհրդանշան:

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ԽԱՆԱՍՈՐ

*

Անվիճելիօրէն Քարլայլեան գրիչ պէտք է, լրիւ կարենալ պատկերելու համար, յուլիսեան առաւօտի մը, Հայոց երկնակամարի ներքեւ արձանագրուած խոյանքին մեծութիւնը եւ թռիչքին պերճութիւնը:

Խանասոր ...

Բացէք եւ թերթեցէք հին եւ նոր ազգերու պատմութեան մատեանները ու պիտի համոզուիք, որ քիչ անգամներ վրէժխնդրական ելոյթ մը եղած է բարոյական այնքան խոր հասկացողութեամբ լի, եւ այնքան արիութեան գործերով առլեցուն:

Խանասոր:

« Քաջութեամբ մեռցուք ի վերայ աշխարհիս մեր եւ ի վերայ ազգիս մեր, զի մի տեսցեն աչք մեր կոխան ռոտից պղծալից լեալ զսրբարանս մեր »:

Դարերու արիւնով նուիրագործուած սրբազան ուխտն էր, ուխտը քաջերու եւ նուիրեալներու, զորս Յուլիս 25ի լուսաբացին կը վերանորոգուէր, մեր նոր օրերու «անձինք նուիրեալներու» արիւնով:

×

Գերագանցաբար գործի կուսակցութիւն եղաւ Դաշնակցութիւնը, եւ որովհետեւ մեր կազմակերպութեան գործը կ'առաջադրուէր միայն եւ բացառաբար հայ ժողովուրդի իղձերէն եւ էութենէն, այսինքն հոգեկան ակունքէն, ուստի շատ հասկնալիօրէն Դաշնակցութեան մարտական ելոյթները կրեցին փայլուն դիմագիծը մեր բազմադարեան ժողովուրդի բարոյական առաքինութիւններուն եւ սկզբունքներուն:

Բացառաբար այս իրողութեան մէջ պէտք է փնտռել Խանասորի արշաւանքին մասնակցող 250 հայդուկներուն ի յայտ բերած առասպելական վեհութեան եւ անսահման նուիրումի եւ զոհաբերութեան բացատրութիւնը:

Սրբազան գաղափարի մը համար ինքնաբուխ նուիրումով սրբագործուած մահը՝ կեանքը արժէքաւորող եւ վեհացնող ճրագ է, այլապէս կեանքը կը դառնայ անգոյն եւ աներանգ:

« Քաղցր է ու գեղեցիկ մեռնիլ հայրենիքին համար» Վիրգիլիոսի այս ճշմարիտ հաստատումը աւելի քան խոր եւ յստակ հասկացողութեամբ եւ գիտակցութեամբ ըմբռնեցին եւ իրագործեցին մեր կիսագրագէտ հայդուկները:

Խանասոր ...

Արաուլի շուքին տեղ գտած այս չոր ու խոպան տափաստանը, 1897էն այս կողմ դարձաւ անցնելով հարուստ մեր ժողովուրդին հոգեկան ներքին արտայայտութիւններուն մեկնիչը:

Ու երբ այսօր, 1957 Յուլիս 25ին, վաթսուն երկար եւ ձիգ տարիներու միջոցէն ետք կուգանք, վերստին տօնելու եւ փառաբանելու վրէժխնդրական այս մեծ ակտը, ուրիշ բան ըրած չենք ըլլար քան արտայայտած եւ հաստատած մեր եզակի ժողովուրդին հոգեկան արիութիւնը եւ ներքին ոգեկան ուժը:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

« ՈՎ ՈՐ ՔԱՋ Է »

Որո՞նք էին տուն տեղ ձգած ընտանիք, զաւակներ թողուցած, գործերը մէկ կողմ դրած, մոռցած իրենց հոգերն ու ցաւը, միայն Ազգին ցաւովն տարուած վազեր էին դաշտը մարտի, հեռու, հեռու լեռներ, ձորեր մագլցելու ու զարնելու, զարնուելու համար ոխերիմ թշնամիի մը հետ:

Հայ քաջեր էին Վարդան եւ Արղութեան և իրենց հետեւորդները նոյնքան արթուն իրենց ցեղին կրակը սրտին դասը տուին Մազրիկ ցեղին:

Վաթսուն տարի է անցեր այդ օրերէն, բայց չի մոռցուիր յիշատակը անոնց որոնք զոհուեցան այդ ճակատամարտին, ինչպէս բոլոր մեծ ու փոքր, հին թէ նոր միւս հերոսամարտերու մէջ, որոնք մղուեցան յանուն Հայուն Ազատագրութեան:

Արդար վրէժի զգացումը կը յորդէր Թուրքին ու Քիւրտին դէմ որ Հայուն հացին, ջուրին ու վաստակին աչք էր տնկած, ազատ, համարձակ, անպատիժ եւ բռնութեամբ կողոպտելով, գրաւելով ինչ որ կեավուրինն էր, մինչեւ կանայք ...

Ո՞վ կը համարձակէր գլուխ ծռելու, մինչեւ վերջը գերի մնալու պայմանով:

Ով որ քաջ էր, ալ չսպասեց: Ով զէնք ունէր յառաջ վազեց: Պէտք էր անոնց դասը տալ ...

Ակն ընդ ական, ինկան ելան, բայց բարձր պահեցին Հայուն պատիւը:

Արար աշխարհ գիտցաւ թէ Հայն ալ պատուի տէր է եւ արժանիքներ ունի ուրիշ ազգերու պէս եւ գիտէ իր անունը բարձր պահել:

Փորձեր եւ ապացոյցներ շատ են տուած մեր հայ քաջերը եւ իրենց կեանքի գնով ապացուցելու ի լուր աշխարհի թէ քաջութեան նմուշներ չեն միայն, այլեւ ապետներ ու քաջ պահակները ժողովուրդի մը որ Ազատութիւն կը ցանկայ, ազատութեան համար զոհուիլ գիտէ ...

Հերոսներու տօն է այսօր թող խայտայ հոգին մեր հայդուկներուն, հայ քաջերուն, ռազմիկներուն ու մարտիկներուն յայտնի եւ անյայտ մեր սուրբերուն որոնք ինկան, որպէսզի Ազգը ապրի, մնայ յաւիտեան:

Յարգանք իրենց անմոռաց եւ խնկելի յիշատակին:

ՄԷՆ - ՍԷ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

•

ՍԵՒԱՆ – Հրազդան ջրվէժին ջրաելեկտրակայաններու բնականոն աշխատանքը ապահովելու համար սկսած են կառուցանել Սեւանի ստորերկրեայ ջրաելեկտրակայանի ջրամբարին երկրորդ աստիճանը: Նոր ջրամբարը պիտի ունենայ մօտ երեք հարիւր հազար խորանարդ մեթր տարողութիւն՝ լիճին մակարդակէն 18 մեթր ցած:

« ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ » (Յունիս 19) կը հրատարակէ ընթերցողի մը նամակը, զոր կ'արտատպենք. «Մեր գիւղի միջնակարգ դպրոցում սովորում է աւելի քան 450 աշակերտ: Սակայն որքան էլ տարօրինակ է, մինչեւ օրս դպրոցի յարմար շէնք չունինք եւ դասարանների մեծ մասը տեղաւորուած է մասնաւոր սենեակներում: Ի՞նչ են մտածում այդ մասին Հայաստանի Լուսաւորութեան մինիստրութիւնում »:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գիտութիւններու Ակադեմիան հրատարակած է « Պատմութիւն Ֆարման մանկանն» հայկական ժողովրդական պոէմը, որ գրուած է 13 - 15րդ դարերուն: Անտեղ կը պատմուի միջնադարեան Հայաստանի ժողովրդական սովորութիւններու, ծէսերու, հաճոյքներու մասին: Գիրքը կազմուած է Շ. Նազարեանի կողմէ, որ օգտագործած է 9 տարբերակներ:

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ տեղի ունեցած են քաղաքին դպրոցականներուն միջ - աշակերտական 16րդ մարզախաղերը:

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Վարդգէս Տալեանի մահուան տասնամեակին առթիւ Հայաստանի երաժշտական հեղինակներու միութիւնը կազմակերպած է յիշատակի երեկոյ մը, ուր ներկայացուած են Վ. Տալեանի կեանքըն ու ստեղծագործութիւնները, որոնց մէ լաւագոյններն են «Դաշնամուրային թրիօն», «Սոնատ ջութակի համար», « Առատութիւն » քանթաթը, մանկական երգերու շարքը, եւայլն: Վ. Տալեան հաւաքած ու ձայնագրած է նաեւ իր հօր՝ Գուսան Շերամի (Գրիգոր Տալեան) երգերը: Յիշատակի երեկոյթին ընթացքին խօսք առած են նաեւ, ի միջի այլոց, Կ. Զաքարեան, Ալ. Յարութիւնեան, եւն.: Երեկոն փակուած է Վ. Տալեանի ստեղծագործութիւններէն բաղկացած համերգով մը:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ նկարիչներու միութեան պաշտօնաթերթին խմբագրութիւնը որոշած է մասնաւոր թիւ մը նուիրել Հայաստանի կերպարուեստին: Այս նպատակին իրագործման համար մասնաւոր պատուիրակութիւն մը ղրկած են Հայաստան՝ թերթին խմբագրին առաջնորդութեամբ:

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

•

Բ.— ՄԵՐ ՕՐԵՐՈՒ ՄԻԴԱՍԸ

Գալուստ ոչ մէկ ատեն ինքնաբուխ կերպով առատաձեռն եղած է, նոյնիսկ իր ընտանիքին կամ ամէնէն մօտիկ բարեկամներուն վերաբերմամբ:

Զուարթ եւ մարդամօտ 17ամեայ Նուարդի համար շատ հաճելի էր ամուսնին եւ երիտասարդ պանդոկատէրի մը, Սէզար Րիցի միջեւ ծագած բարեկամութիւնը: Այս մասին Նուպար Կիւլպէնկեան հետեւեալը կը պատմէ. «Հայրս եւ Րից իրարու հետ բարեկամացան երբ երկուքն ալ նորելուկ ու համեմատաբար անուն չունեցող երիտասարդներ էին Փարիզի մէջ: Երբ Րից եւ իր գործի ընկերները 1906ին Լոնտոնի մէջ սկսան կառուցել Րից պանդոկը, որ բարձրագոյն ազնուականութեան ու ամէնէն հարուստ դասակարգին ժամադրավայրը դառնալու կոչուած էր, նիւթական կարգ մը դժուարութիւններու բախեցան: Հայրս կացութիւնը փրկեց՝ որոշ քանակութեամբ բաժնեթուղթերու փոխարէն քանի մը հազար ոսկի ընկերութեան տրամադրութեան տակ դնելով: Այսպէս, Լոնտոնի մէջ բացուեցաւ առաջին «ճոխ ու պերճ պանդոկը», որ բաւական ալ մեծ շահու աղբիւր դարձաւ հետագային: Հայրս կեանքին մինչեւ վերջն ալ չուզեց բաժնուիլ Րիցի իր բաժնեթուղթերէն, ոչ այնքան այդ թուղթերուն բերած շահաւէտ եկամուտներուն համար, որքան Սէզար Րիցի բարեկամն ու բարերարը նկատուելու հաճոյքին համար, իսկ Րիցի մահէն վերջն ալ Լոնտոնի, Փարիզի եւ այլ մեծ քաղաքներու Րից պանդոկներուն մէջ իր տրամադրութեան տակ հանգստաւէտ յարկաբաժիններ ունենալու լեռանկարով »:

Նուարդ մասնաւոր յատկացումներ չէր ստանար իր բռնատէր ամուսինէն: Նուպար Կիւլպէնկեան կը պատմէ. «Մօրս ձեռքը երբեք դրամ չէր գտնուեր, որ կարենար իրը կոչել: Եթէ փափաքէր կառքեր, մուշտակներ, գոհարեղէններ ունենալ, առանց այլեւայլի կը ստանար զանոնք. սակայն միշտ պէտք է որ իր բերնով ուզէր: Կարելի չէ ըսել թէ մայրս նեղ վիճակի մէջ կ'ապրէր. ընդհակառակն. բայց ոսկիէ կապանքներու մէջ բռնուած էր: Գիտէր որ եթէ բան մը ուզէ, փափաքը կ'իրագործուի, բայց հայրս ձեռքը նեղ մարդ էր եւ շատ դժուար էր իրմէ դրամ ուզելը: Հայրս կը զգար որ մայրս իրմէ դրամ ուզելու կը քաշուի, բայց կացութենէն գոհ էր: Ընտանիքին գլուխը, տէրը ըլլալը ցոյց տալու իր արեւելքցիի բնաւորութեան յատկանիշներէն մէկն էր ասիկա»:

Եղուարդ Եսայեան կը պնդէ, ընդհակառակն, որ ընտանիքին մէջ իրապէս իշխողը, Գալուստ Կիւլպէնկեանը չէր, բայց կ'ուզէր համոզել ինքզինքը որ ինքն է տէր ու տիրականը:

« Գալուստ իր յաջողութեան 95 առ հարիւրը կը պարտէր Նուարդին եւ կը գիտակցէր այս ճշմարտութեան— կ'ըսէ Եղուարդ:— Ահա թէ ինչու այնքան յաճախակի կերպով Նուարդի կեանքը անհաճոյ կը դարձնէր: Իր ենթագիտակցութեան մէջ կ'աշխատէր ինքզինքին (ու Նուարդին) ցոյց տալ թէ ինքն ալ Նուարդին չափ արժանիքներ ունի, եթէ ոչ աւելի: Ստորադասութեան բարդոյթ մը ունէր, թէեւ աշխարհ իրար անցնէր չէր ընդունեն այդպէս ըլլալը:

« Նուարդը կը յարգէր եւ յարգանքի արտաքին բոլոր ձեւերը կը պահէր անոր վերաբերմամբ:

Դիտումնաւոր կերպով չէ որ կը կոտրէր Նուարդի սիրտը կամ կը նուաստացնէր զայն: Նուարդ հասկցած էր այս պարագան, եւ թոյլ կուտար որ Գալուստ ուզածին չափ խաղայ բռնատէր նահապետի իր դերը, եւ հարցին կը մօտենար լաւ կողմէն: Բայց մեր երկու ընտանիքներուն մէջ, Գալուստէն զատ բոլորս ալ գիտէինք թէ իրականին մէջ եւ հոգեբանօրէն, Նուարդն էր իրենց տան փաթրոնը »:

Նուարդ միայն բարոյական նեցուկ չէր: Եղուարդ Եսայեան եւ Նուպար Կիւլպէնկեան կը հաստատեն թէ Նուարդի գեղեցկութիւնն ու ընկերութեան մէջ ունեցած կենցաղավարութիւնը մեծ օգտակարութիւն ունեցան իր ամուսնին: Այս մասին Եղուարդ կը վկայէ. «Քոյրս ինքզինքը շրջապատած էր հարուստ, զարգացած եւ ազդեցիկ բարեկամներով, ոչ միայն որովհետեւ կը սիրէր լայն շրջանակ ունենալ, այլ նաեւ ինքնավստահութիւն ներշնչելու համար ամուսնին, փաստելու համար անոր, որ թէեւ ընդունելութիւնները կ'ատէ ու կը նախընտրէ անկիւն մը առանձնանալ, բայց եթէ ուզէ կրնայ շրջանակի մէջ մտնել: Առաջին մէկ օրէն Նուարդ հասկցած էր որ իրենց նման օտարականներ չէին կրնար մէկ օրէն միւսը անգլիական իսկական ազնուականութեան հետ ընտանեկան յարաբերութիւն ստեղծել: Այդ պատճառով ալ իր ամբողջ ուշադրութիւնը ժամանակաւոր կերպով կեդրոնացուց հրեայ ազնուականութեան վրայ, որոնք, Գահաժառանգ Իշխանին հովանաւորութիւնը վայելելով, սկսած էին կարեւոր դիրքեր գրաւել ամէն ձիւղի մէջ: Նուարդ կը գիտակցէր որ Արեւմուտքի մէջ Հրեաները կը ներկայացնեն այն, ինչ որ Հայերը՝ Ռուսաստանի ու Միջին Արեւելքի մէջ. այսինքն՝ դրամ ունին եւ առեւտուրը իրենց ձեռքին կեդրոնացուցած են:

ՐԱԼՖ ՀԻՒՎԻՆԶ

(11 Շար.)

կանաբար ես պիտի ըլլամ յաջորդը ։ Պաշտօնակս պատրաստ է. անմիջապէս Մատրիտ կրնամ երթալ»։ Միւս կողմէ, անգլիական «Տէյլի Էքսփրէս» թերթը տեսակցութիւն մը ունեցած է Կոմսին տղուն հետ, որ իր կարգին յայտարարած է. — «Ինծի համար՝ Թագաւորը հայրս է եւ կ'ուզեմ որ ա՛ն ըլլայ»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲԻԱ. Թնդանօթներ պիտի հաստատէ Թիրան կղզիին վրայ, որ կը գտնուի Ա-քապայի ծոցին եւ Իսրայէլեան Էյլաթ նաւահանգիստին դիմաց ։

ՆԵՀՐՈՒ խորհուրդ տուած է Նասըրի, որ Իսրայէլեան նաւեր անցնին Սուէզի Ջրանցքէն ։

ՍՈՒՐԻՈՅ հանր. չինութեանց նախարարը Հռոմ գնաց։ Պիտի այցելէ նաեւ եւրոպական այլ քաղաքներ ։

ԾԵՐԱԿՈՒՏԱԿԱՆ Քեննէտի յայտարարած է, թէ պաշտօնական ո՛չ մէկ հրաւէր ստացած է Լաքոսթէն ։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ Յուլիս 18ին միաժամանակ պայթեցան ութը ռումբեր՝ երկու մահ եւ ութը վիրաւոր պատճառելով ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Սոփոթ քաղաքին մէջ, ոստիկանութիւնը կրակ բացած է երկու հազարի մօտ ցուցարարներու վրայ ։

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ խորհրդային դեսպանատան քարտուղարը յայտարարած է, թէ եթէ Նախագահ Այզընհաուըր Խ. Միութիւն երթայ՝ Խրուշչեւն ալ Ամերիկա կ'այցելէ ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ լրագրողներ վեց ամսուան համար պիտի կարենան երթալ համայնավար Չինաստան, յայտարարեց Տըլըս ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ընկերային տագնապը կը շարունակուի։ Դրամատան պաշտօնեաները տակաւին գործադուլի մէջ են։ Ելեկտրականութեան եւ օդային կայի գործաւորները կրնան յառաջիկայ շաբաթ ալ գործադուլ ընել ։

ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ փոքրիկ քաղաքներէն մէկուն՝ Սթանտէրթոնի մէջ հազար հինգ հարիւր տեղացի սեւամորթ կիներ ձերբակալուեցան։ Կիները ցոյց մը կազմակերպած էին, բողոքելու համար իրենց տրուած նոր անձնաթուղթերուն դէմ, որոնք կը նմանէին... մարդոց անձնաթուղթերուն ։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ Չինաստանը հիմակուհիմա չենք կրնար ճանչնալ, յայտարարեց Արտաքին նախարար Փինօ ։

ՀՌՈՄԻ մը Օգոստոս 24էն Սեպտ. չորս տեղի պիտի ունենայ քրիստոնեայ երիտասարդ բանուորներու համագումարը, որուն պիտի մասնակցին երեսուն հազար պատգամաւորներ՝ ութսուն երկիրներէ ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հակառակ մեր կրկնակի դիմումներուն նամակատան վարչութեանց մօտ (Լիոն եւ Փարիզ), երբեմն անկանոն կը ստանան «Յառաջ»ը զանազան շրջաններ ։

Բաժանորդներէ բողոքներ կը ստանայ վարչութիւնը, որոնք կը կարծեն թէ անկանոնութիւնները մեր առաքումէն առաջ կուգան։ Մի անգամ ընդ միշտ կ'ուզենք տեղեկացնել որ ոչ մէկ անկանոնութիւն կայ մեր կողմէ։ Բոլոր թերթերը ամէն օր նոյն ժամուն կը յանձնուին 9րդ թաղամասի կեդրոնը, որ իր կարգին առաքումը կը կատարէ նոյն իրիկունն իսկ ։ Իւրաքանչիւր դժգոհ բաժանորդ պէտք է բողոքէ իր շրջանի կեդրոնին փոստին ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի Արշաւանքի 60ամեակին առթիւ կը տօնուի Շուեիլի անտառին մէջ, Հ. Յ. Դ. Շուեիլի «Արդութեան» խումբին կողմէ ։

Կը խօսին ընկերներ ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ եւ ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

21 Յուլիս, կիրակի օրը առաւօտէն մինչեւ երեկոյ։ Գեղարուեստական բաժին, երգ, պար եւ բարձրախօս ։

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ ։

Մոնփարնասէն առնել շոգեկառք եւ իջնել Շուեիլի կայարանը, Փոն տը Սէվրէն առնել Վերսայլ գացող 171 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Փիւի Սան Վէն, Շավիլ ։

Հարցնել Շուեիլի գերեզմանատունը ։

Ժամը 3ին՝ այց՝ գերեզմանատունը ։

Փորթ Իթալիէն օթօքարը կը մեկնի ժամը 8·30ին։ Վերադարձ՝ ժամը 20·30ին։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի կողմէ։ Մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի։

Այս կիրակի առտուընէ մինչեւ իրիկուն, Սէն Փիէրի Մայրապետներուն գովասուն անտառին մէջ ։

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԶՕՔԱՔԼԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր, բարձրախօս հայկական երգապնակներով ։

Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ մատչելի գիներ ։

ԾԱՆՕԹ.— Օթօքառ առնել Ասիւրանս Միւթիւէլի առջեւէն, իջնել Սէն Բէրէ ։

Անձրեւելու պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի ։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի Արշաւանքի 60ամեակին առթիւ, Վիէնի կոմիտէն կազմակերպած է մեծ դաշտահանդէս մը ։

Այս կիրակի մինչեւ իրիկուն։ (Իսթըրլէնի Տապուռէթ) Պ. Բուվիէի դաշտին վրայ առուակին եզերքը, զովասուն ծառերուն հովանիին տակ ։

Կը խօսի ընկեր Գ. ՔԻՐԷՃԵԱՆ (Վալանսէն)։

Զանազան անակնկալներ ։ Ուրախ ժամանց ։ Ճոխ պիւֆէ ։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի։

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի առաւօտ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ արժ. Տէր Վազգէն քհնյ. Սանտրունի, Կիպրոսէն։ Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԷՍԻՆ.— Փանոսեան ընտանիքը, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր անդամներուն, որոնք անձամբ, նամակով եւ ծաղկեպսակով, իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին Յարութիւն Փանոսեանի Թաղման եւ քառասունքի հոգեհանգստեան առթիւ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նիսի եւ շրջանի Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը տեղեկացնէ Նիսի հայ ծնողներուն, թէ փոքրիկներու համար հայերէնի դասընթացքը կը շարունակուի ամրան արձակուրդի շրջանին եւս։ Տեղեկութեանց համար դիմել Նիսի Հայոց եկեղեցին։ Այս առթիւ կրնան օգտուիլ նոյնպէս արձակուրդով Նիս եկող ընտանիքներու փոքրերը ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ «Մուրատ» Ուսումնասիրացի Տէսինի մասնաճիւղի, ի նպաստ իր սաներու Ֆոնտին ։

Կը խօսի Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՇԻՐՎԱՆԵԱՆ (Փարիզէն) ։

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Մառէի զովասուն անտառին մէջ ։

Բարձրախօսով հայկական եւ եւրոպական երգեր։ Պարեր ու անակնկալներ ։

Ճոխ պիւֆէ, առատ եւ ընտիր ուտելիքներ։ Գիները դիւրամատչելի ։

ԾԱՆՕԹ.— Անձրեւի պարագային հանդէսը կը յետաձգուի ։

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Յարութիւն եւ Արշալոյս Փանոսեաններ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր՝

ՆՈՒԱՐԴ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ

մահուան 10րդ տարեդարձին առթիւ եւ հօր՝ ԱՌԱՔԵԼ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ

մահուան Ա. տարելիցին առթիւ ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները ։

***

Տէր եւ Տիկին Գասապեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ տեղի պիտի ունենայ իրենց զաւկին՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԱՍԱՊԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Լիոնի Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն եւ ընկերները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր Նշան Պետրոսեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իր քրոջ Տիկ. ԶԱՊԷԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ զառնակսկիծ եւ վաղահաս մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն երեք հազար ֆրանք «Մշակոյթի Տան» ֆոնտին եւ 2000 ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համա-Զարսանճաքի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը, կիրակի 21 Յուլիս, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի Ջրանցքին եզերքը, Կապիոնի սրճարանին ծառաստանը։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, առատ կերուխում եւ հաճելի ժամանց։

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի, Տէսինի եւ շրջանի հասարակութիւնը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8,30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս երեքշաբթի ժամը 18ին, անդամուհի Օրմանճեանի բնակարանը, Քոլոմպ ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9·30ին, սովորական սրահը,« Պարտիւ Կլոպ։ Անհրաժեշտ է բոլոր անդամներու ներկայութիւնը ։ Օրակարգ՝ շըրջանիս պատգ. ժողովի պատգամաւորի ընտրութիւն։ Մասնաճիւղիս ընդհ. հաշուետուութիւն եւ զանազան ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան սրահին մէջ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳ.— Անհրաժեշտ է մասնաճիւղին բոլոր անդամներու ներկայութիւնը եւ սիրով կը հրաւիրուին նաեւ տեղւոյս բոլոր Խարբերդցի հայրենակիցները անխտիր ։

ԲԱՆԱԿՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումին մասնակցողները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, որ տեղի կ'ունենայ Յուլիս 20, շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, Ազգ. Տան մէջ (32, րիւ տը Թրէվիզ)։ Բերել ինքնութեան թուղթ եւ երեք հազար ֆր. պիէ քոլէքթիվի համար ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի (Սէն Ժերոմ)։

Այս կիրակի, նուիրուած հերոսներու յիշատակին, Սիթէ Ս. Ժիւսթ, Ավընիւ Ֆօրօ, Պար տը Շալէ ։

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ։

Կը նախագահէ ընկ. Մ. ԶՈՐՊԱՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 փր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրաք: Հատը 12 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 21 ՅՈՒԼԻՍ
DIMANCHE 21 JUILLET 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7947 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3748

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԼՈՅՍԻ ՎԱՌԱՐԱՆ ՄԸ

Եւրոպայի սրտին վրայ ծաղկած փոքրիկ Հայաստան մըն է Վիէննայի Մխիթարեանց վանքը:

Մխիթար Աբբահօր անունը յաւէտ երախտագիտութեամբ պիտի յիշուի հայ ժողովուրդին կողմէ:

Ամէն չարիքէ բարիք կը ծնի:

ԺԸ. դարուն, երբ կրօնական մոլեռանդութիւնը ոճիրներ գործել կուտար մարդոց, Սեբաստացի համեստ քահանան՝ հալածական՝ ապաստան փնտռեց Եւրոպայի ազատ երկինքին տակ: Պելոպոնեսոյ Մեթոն քաղաքէն վերջ Վենետիկի Ս. Ղազարի կղզին եղաւ իր վերջին հանգրուանը:

Ամէն բանէ առաջ Թուղթ հայրենասէր՝ Մխիթար Աբբայ իր Միաբանութիւնը կազմեց զուտ հայ կրօնաւորներէ: Ու աւանդութիւնը կը շարունակուի մինչեւ այսօր: Ո՛չ մէկ օտար՝ միաբանութեան մէջ, հակառակ այն իրողութեան որ տիեզերական է կաթոլիկ կրօնքը:

Մխիթար առաջին օրէն իսկ Հայագիտութեան փառարան մը դարձուց Ս. Ղազարի մանրանկար կղզին: Առաջին օրինակը տուաւ ինք անձամբ՝ լծուելով Հայոց լեզուի ու գրականութեան մշակումի վսեմ գործին, անոր նուիրելով իր ամբողջ կեանքը:

Իրարու ետեւէ հրատարակեց Հայոց լեզուի (գրաբար) քերականութիւն մը (1730), պատկերազարդ եւ մեծադիր Աստուածաշունչ մը (1733 - 35) եւ հաստատոր Հայկազեան բառարան մը՝ իր աշակերտներուն աշխատակցութեամբ:

Կորուստէ փրկեց Հայոց պատմութեան եւ գրականութեան հրաշակերտները՝ գուրգուրանքով հաւաքելով հին ձեռագիրները:

Իր աշակերտներն ու յաջորդները հաւատարմօրէն հետեւեցան իր գծած լուսաւոր ճամբուն եւ հրատարակեցին մեր Ոսկեդարու պատմիչներուն եւ դասական մատենագիրներուն թանկագին երկերը:

Վենետիկի Մխիթարեան հայրերու մասունք դադար չէ առած Մխիթար աբբահօր օրերէն սկսեալ:

Մխիթարեաններու մէկ ճիւղը 1773ին Ս. Ղազարէն բաժնուելով նախ գնաց Թրիէսթէ, հուսկ յետոյ վերջնապէս հաստատուելու համար Վիէննա:

Հայագիտութիւնը՝ գիտական իմաստով՝ մասնագիտութիւնը դարձաւ վիէննական Միաբանութեան:

Մեծանուն դէմքեր Հայոց լեզուն ու պատմութիւնը ուսումնասիրեցին խոր հմտութեամբ:

Յիշենք միայն ներկայ բանասէր Հ. Արսէն վրդ. Այտընեանը, որուն «Քննական քերականութիւն»ը (աշխարհաբար) հրաշակերտ մըն է:

Վիէննացիք արդարօրէն կրնան հպարտանալ իրենց «Ազգային Մատենադարան»ով, որուն 181րդ հատորը անցեալ շաբաթ տեսանք մամուլի տակ:

Աբբահայր գերապ. Մեսրոպ արք. Հապոզեան՝ իբրեւ ձեռնհաս մասնագէտ՝ անձամբ կը հսկէ տպարանին վրայ, ուր յիսուն աշխատաւորներ գործի լծուած են՝ ապահովելով վանքի հասոյթին մէկ մասը:

«Ազգային Մատենադարան»ի հաւաքածոն կրնայ նախանձը շարժել շատ մը ազգերու:

Վանքին Մատենադարանը՝ իր շուրջ երկու հազար թանկագին ձեռագիրներով, հայերէն թերթերու հաւաքածոներով ու հին ու նոր գրքերու ճոխ մթերքով կը կազմէ անգնահատելի հարստութիւն մը:

Հ. Ներսէս վրդ. Ակինեան, արժանաւոր յաջորդը Այտընեանի՝ կը գուրգուրայ Մատենադարանին վրայ: Ու գիշերաջան աքնութեամբ՝ իր յառաջացեալ տարիքին չնայելով՝ մագաղաթներու եւ հին գիրքերու մէջէն լոյս աշխարհ կը բերէ Հայոց պատմութեան ու գրականութեան մութ մնացած կէտերը:

Հ. Եփրեմ վրդ. Պօղոսեան անվերջ պրպտումներ կը կատարէ հին թերթերու հաւաքածոներուն մէջ՝ անդադար նիւթեր հասցնելով մեր բոլոր հայրենակցական միութիւններուն, որոնք իրենց ծննդավայրի պատմագիրքը կ'ուզեն հրատարակել:

Հ. Յար. վրդ. Հիւրմիւզեան Նախանձախնդիր պահապանն է վանքի գրատան:

Միւս միաբան հայրերը բոլորն ալ իրենց աշխատանքի բաժինը կը բերեն վանքի գործերուն:

Այսպէս օգտակար է մեր դոյզ Մխիթարեանց վաստակը կրթական մարզին մէջ:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՇԱՀԵՑԱՒ

183Ի ԴԷՄ 280 ՁԱՅՆՈՎ

Անձկութեան ժամերէ վերջ՝ Ազգ. Ժողովը կարողացաւ մեծամասնութիւն գոյացնել: Ուրբաթ օր 183ի դէմ 280 ձայնով Ազգ. Ժողովը, վստահութեան քուէ տալով Պուրժէս - Մոնուրիի, վաւերացուց Արտակարգ Իրաւասութիւններու հարցը, Ալժերիոյ եւ մայր երկրին համար: Հակառակ անոր, որ մօտ հարիւր ձայնի առաւելութեամբ մեծամասնութիւն գոյացաւ, սակայն քուէարկութեան արդիւնքը խանդավառութեամբ չլսուեցաւ երեսփոխաններու կողմէ: Այնպէս որ, կարելի է ըսել, թէ յաղթանակելով հանդերձ՝ կառավարութիւնը ուժեղ դիրքով չկրցաւ դուրս գալ պայքարէն: Խորհրդարանական բազմաթիւ խմբակցութիւններ այս առիթով, բաժնուեցան իրարու մէջ: Կառավարութեան յաղթանակը ապահովող խմբակցութիւններուն մէջ, անկախներն ու Ժողովրդ. Հանրապետականները իրենց ակնրախ օժանդակութիւնը բերին:

Ընկերվարականները, որոնք այս հարցին մէջ տարակարծիք էին, սակայն վերջապէս քուէարկեցին՝ կարգապահութիւնը չխախտելու համար:

Բացորոշապէս դիրք բռնած հատուածները՝ փուժատականներն ու համայնավարներն էին. այս վերջինները կը փորձէին ճնշում բանեցնել Ազգ. Ժողովին վրայ, իրենց յոյսը դնելով ... ցուցարարներուն վրայ: Սակայն ձախողեցան, որովհետեւ ցուցարարները իրենց տեղէն չշարժեցան ...

Ազգ. Ժողովը, այս անգամ ալ կրցաւ մեծամասնութիւն մը գոյացնել եւ վստահութիւն շնորհել Պուրժէս - Մոնուրիի դահլիճին (29 ձեռնպահներ կային):

169ի դէմ 352 ձայնով Ազգ. Ժողովը գծեց իր յառաջիկայ շաբթուան գործունէութեան ծրագիրը, այսինքն զանազան երկրորդական ծրագիրներու քննութիւնը. — Յուլիս 24, 25, 26ին պիտի քննուի կրթական բարենորոգման հարցը: Ծանօթ է արդէն, որ այս վիճաբանութիւնները պիտի չվերջանան, եւ վերսկսին վերամուտին:

Յուլիս 26ին Ազգ. Ժողովը արձակուրդ կ'առնէ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ հիւլէական հրթիռի մը փորձը կատարուեցաւ Յուլիս 19ին, մեծ յաջողութիւն արձանագրելով:

ՊԻՐՄԻՆԿԱՄԻ (Անգլիա) Աշխատաւորները բանաձեւեցին առաջարկ մը, ըստ որուն Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութիւնը պէտք է արտաքսել Ընկերվարական Միջազգայինէն, Ալժերիոյ հարցին նկատմամբ անոր բռնած դիրքին համար:

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

ԵՐԵՔ ԳԻՐԵՐԸ

Բազմաթիւ ձեւեր կան, անշուշտ, «նոր»երը «հին»երուն կապելու եւ անոնց սրտին ու միտքին մէկ անկիւնը Հայաստան մը հաստատելու համար:

Ամէնէն առաջ, հայրիկները ու մայրիկները պէտք է հրաժարին ունակութենէ մը, որ շատ մը մեծ հայրենիքներու մէջ, գլուխն առեր կ'երթայ:

Ամէն հայաշատ կեդրոնի մէջ ալ ունինք, դժբախտաբար, հաղընտիր չտեսներ, որոնք անգլիացիութիւն, ամերիկացիութիւն կամ ֆրանսացիութիւն կը ծախեն մեզի:

Ծնողքներ, որոնք Փարիզի պուլվառները չափչփած են քանի մը ամիս, Ֆոլի Պէռժէռի հուրիները տեսած են, կամ օփերային ու Սորպոնին առջեւէն անցած են մէկ երկու անգամ ու ... մկրտուած են Ֆրանսացի:

Ծնողքներ, որոնք Փիքըտիլլիի ծակն ու ծուկը գիտեն եւ տեսած են Նորին Բրիտանական Վեհափառութեան նկարը ու «ձեռնադրուած» են Անգլիացի ...

Այս տեսակ ծնողքներ, բնականաբար, չեն կրնար հայաշունչ դաստիարակութիւն տալ իրենց հոգեհատորներուն: «Ֆրանսացի» Մարկոսն ու Ֆուլիկ հանըմը ինչպէ՞ս կրնան հայութիւն քարոզել իրենց երախաներուն, երբ իրենք անգամ կ'ուզեն մոռնալ իրենց հայութիւնը:

Երախաները կը հայանան, երբ անոնց գլխուն վրայ կեցած են բանիւ եւ գործով հայ հայրիկներ ու մայրիկներ:

Հայութենէ բան հասկցող ծնողքները պէտք է հայերէն խօսին տունէն ներս: Չենք պահանջեր իրենցմէ որ հայագէտներ ու հայերէնագէտներ պատրաստեն — այդ աշխատանքը իրենց ուժերէն շատ վեր է — բայց կը սպասենք որ, առնուազն, խօսակցական լեզուն սորվեցնեն անոնց:

Չենք կրնար անտեսել մեր աղօթքներուն ու մեր երգերուն բարերար ազդեցութիւնն ու դերը՝ նորերը հայացնելու մեր արշաւին մէջ: Ջերմեռանդ հաւատացեալներ չենք, բայց կը խոստովանինք որ *Հայր Մեր* մը երախային շրթունքին վրայ, զօրաւոր կապ մը կը հաստատէ անոր ու մեր Առաքելականին միջեւ: Իսկ «*Կուժն առայ*»մը, երախային առջեւ կը բանայ մեր գիւղը, մեր հայրենիքը:

Աւանդութիւններ ունինք, որոնք պէտք է յարգուին: Այսօր, քիչ մը շատ արդիական ըլլալով, ի հարկէ, չենք կրնար պահանջել որ մեր երախաները Կաղանդին իրիկունը հայրիկին ու մայրիկին ձեռքը պագնեն: Բայց կրնանք զանազան ձեւերով բացատրել անոնց թէ պէտք է յարգեն իրենց ծնողքները.:

Պէտք չէ, առտու իրիկուն պատմել երախային թէ «Թուրքը մեզ ջարդեց»: Թող գիտնան մեր պատմութիւնը, բայց, ամէն բանէ առաջ, թող գոց սորվին պատմութիւնը մեր հերոսութեանց:

Բայց, ամէն բանէ աւելի կարեւոր է ոգին: Երախան պէտք է զգայ իր հայութիւնը, պէտք է գիտնայ որ արիւնը զոր կը կրէ իր երակներուն մէջ, Վահագներու եւ Տիգրաններու, Արտաւազդներու եւ Վարդաններու արիւնն է:

Ո՞վ պիտի տայ իրեն՝ այս դասերը: Ծնողքը, պայմանաւ որ *գէվզէկ*ցած չըլլայ եւ չըսէ անոր.

— Տղա՛ս, դուն Ամերիկացի ես, դուն Անգլիացի ես ...

Այդ երկուքէն ո՛չ մէկն է Հայուն զաւակը:

Չի՞ հաւատար: Թող քերէ իր հօրը մորթը, որուն տակէն դուրս պիտի թափին երեք անմահական գիրեր — Հ... Ա... Յ:

Այն ատեն կը հաւատայ:

ԵՐՈՊԱՑԻ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ՆԱՍՐԻ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գահիրէի կառավարութեան պաշտօնական մէկ տեղեկագիրին մէջ (Յուլիս 18) նախագահ Նասր յայտարարեց թէ երեւան ելած է դաւադրութիւն մը՝ որ սարքուած է Դահլիճին ամբողջութեան դէմ:

Ձերբակալուած է տասնըվեց հոգի եւ բանտարկուած: Զին. Ատեան մը կազմըւած է դատելու համար անոնք, որ մասնակցած են դաւադրութեան: Կառավարական տեղեկագիրին համաձայն դաւադիրները կազմած էին հաւաքականութիւն մը, որ կը կոչուէր «Իրաւունքի Պաշտպան Ընկերութիւն»: Այս կազմակերպութիւնը հիմնուած էր տարի մը առաջ եւ գործունէութեան պիտի անցնէր Ապրիլի վերջը, սակայն անդամները ձերբակալուեցան մատնութեան մը հետեւանքով:

Դաւադիրներուն նպատակը եղած է Նասրը սպաննել եւ կառավարութիւնը տապալել: Ղեկավարը նախկին զօրավար մըն է.— Ահմէտ Աթէֆ Նասար:

× Թէլ Ավիվէն կը հաղորդեն, թէ Սուրիա - Իսրայէլ սահմանագլուխին վրայ սուրիական զօրամասեր կը հաւաքուին:

ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ՇՈՒԿԱՆ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆԱՊԷՍ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԵՑԱՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Յուլիս 19ին, Արեւմտեան Գերմանիոյ Ծերակոյտը միաձայնութեամբ վաւերացուց Եւրաթոմի եւ Հասարակաց Շուկայի հարցը: Ինչպէս գրած էինք, Երեսփ. Ժողովը արդէն վաւերացուցած էր Յուլիս հինգին: Այս ձեւով, Գերմանիոյ Դաշնակցային Հանրապետութիւնը եւրոպական 6 երկիրներուն մէջ առաջինն է, որ վերջնա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱԿԱԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆ ՕՄԱՆԻ ՄԷՋ

Օմանի մէջ (Արաբիա) հակաբրիտանական շարժում մը սկսաւ: Քաջալերուած Սէուտ Թագաւորին եւ Գահիրէի կողմէ, ապստամբները յարձակում գործելով գրաւած են արդէն Նազվայի շրջանը: Քարիւղի հարուստ հանքեր կան, որոնք կը պատկանին Անգլիացիներու եւ տեղացիները կ'ուզեն տիրանալ: Լոնտոնի համաձայն, ապստամբութիւնը շուտով պիտի անդամահատուի. Մասքաթի եւ Օմանի Սուլթանին զօրքերը, անգլիացի սպաներու հրամանատարութեամբ շարժումի անցած են արդէն՝ ըմբոստութիւնը ճզմելու համար:

ՄԱԼԱՓԱՌԹԷԻ ՄԱՀԸ

Հռոմի մէջ առջի գիշեր մեռաւ իտալացի ծանօթ գրագէտ՝ Քուրցիօ Մալափառթէ, 59 տարեկանին:

«Քափութ»ի տաղանդաւոր հեղինակը վերջերս մեկնած էր Չինաստան ուր հիւանդացաւ եւ Հռոմ փոխադրուեցաւ մասնաւոր օդանաւով: Թոքատապին յաջորդեցին բազմաթիւ սրտի տագնապներ եւ երկար տառապանքներէ ետք, Մալափառթէ մեռաւ ուրբաթ օր:

Քաջ ծանօթ նաեւ ֆրանսերէնի, Մալափառթէ «Քափութ»էն ետք գրեց «Մորթը» (Լա Փօ) որ եղերական եւ իրատես պատկերներով կը ներկայացնէր Նափոլին Ամերիկացիներու ցամաքահանումին ժամանակ:

Մեծ հրապարակագիր էր եւ լրագրող, սրամիտ եւ կծու, պահելով հանդերձ վիպական խորք մը:

Տակաւին առիթ կ'ունենանք խօսելու իր գրականութեան մասին:

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

« ԿԱՐԿՈՒՏ ՏԵՂԱՑ.., »

Պոլսոյ փողոցները կը թնդային այս երգով 1908ի ամառը, Կալաթայէն մինչեւ Թօմ - Գափու, Պատրիարքարանի ճամբուն վրայ :

Մանուկ չոգենաւ մը վարձուած էր Իզմիրլեան պատրիարքը դիմաւորելու համար, Տարտանէլի նեղուցին առջեւ :

Նաւուն մէջ աչքի կը զարնէին անոնք որ առաջին անգամ Պոլիս թափած էին, Պալքաններէն, Կովկասէն, Եգիպտոսէն եւ ուրիշ երկիրներէ :

Անոնք միասին բերած էին ոչ միայն ճառ խօսելու վարժութիւնը, այլեւ երգեր յեղափոխական կանչեր ու եղանակներ որոնց մասին շատ քիչ գաղափար ունէինք :

Այո, յաճախ կը լսէին, գաղտագողի, զանազան երգեր, — « Թէ հայրենեաց պըսակաւոր», «Անի քաղաք նստեր կուլայ», « Հայը բանտէն չի վախնար», « Հիմի՞ էլ լռենք» եւայլն : «Գաւառացիներ» ալ կային որոնք աւելին գիտէին, գլուխն ըլլալով « Ձայն մը հնչեց»ը :

Բայց, Սուլթանախնամ մայրաքաղաքին մէջ, մարդիկ ո՞ւր լսած պիտի ըլլային « Լուսին չկար»ը, « Կարկուտ տեղաց»ը, « Կռուեցէք տղերք», «Իբրեւ արծիւ » կամ « Անդրանիկը քաջ» : Այն ալ՝ ոչ թէ սենեակի մը չորս պատերուն մէջ, կամ պուրակի մը ծառերուն տակ, այլ գոռալով փողոցէ փողոց :

Այդպէ՛ս էր որ, Պոլսոյ խելօքիկ հասարակութիւնը հետզհետէ կը վարժուէր մարտաշունչ երգերուն : Եւ Թուրք զինուորական նուագախումբերն ալ զերի կ'առնէին ու կը հնչեցնէին եղանակները, հանդիսաւոր տօներու առթիւ :

Բուն երկրին, « Գաւառ »ի մէջ, լեռ ու ձոր կը թնդային մինչեւ 1914 – 15, երբ ոչ միայն ձայները լռեցին, այլ եւ ամբողջ ժողովուրդ մը գերեզման մտաւ : Տրորուեցաւ ու փոշիացաւ առանց գերեզմանի …

Ինչպէս ժողովուրդին մնացորդները, երգերն ալ մեզի հետ գաղթեցին Արտասահման : Ծովերէ ծով եւ ցամաքէ ցամաք : Ժողովրդական տաղերուն հետ, այդ մարտական եղանակներն ալ դարձան ազբիւր խանդավառութեան եւ հաւատքի :

Ի՞նչ մաայլ պատկեր պիտի ներկայացընէին գիւղացան բազմութիւնները, առանց այդ երգերուն եւ եղանակներուն :

Թանկագին գանձեր են անոնք, նոյնիսկ իրենց անարուեստ վիճակին եւ չափազանցութեանց մէջ : Թանկագին՝ անոր համար որ հարազատ են, իբրեւ խորհրդանշանը կամ պատկերացումը դէպքի մը, դէմքի մը, հողերանական պահու մը :

Ինչպէս ժողովրդական երգերուն, անոնց ալ շատերուն հեղինակները անծանօթ են :

Անոնց մէջ տողեր, պատկերներ կան, որոնց յղացման համար օրերով քրտինք պիտի թափէին արհեստով բանաստեղծներ :

… Ահա թէ երգերը ո՛ւր տարին մեզ Խանասորի յիշատակին առթիւ :

Երգ մըն ալ՝ այդ պատմական արշաւանքը : Կազմակերպուած պոռթկում՝ ընդդէմ բռնութեան եւ բարբարոսութեան : Մարտական կորովի ճիգ մը, որու մասին զովասանական թղթակցութիւններ հրատարակած են օտար թերթեր անգամ :

Խանասոր, Արաս՛ւլ.— Յիսուն տարի վերջն ալ, մարդիկ դժուար թէ կարենան պատկերացնել այն ամեհի զոհաբերութիւնը որ կատարուեցաւ այդ սարերուն վըրայ, ի սաստ ջարդարար խուժանի մը : Եւ իբրեւ խրատ Եըլտըզի :

Ուրիշ ազգերու մէջ, եթէ ոչ սեփական կամ հարեւան պետութիւնը, գոնէ աշխարհագրական դիրքը մեծապէս դիւրացուցած է որեւէ յեղափոխական ձեռնարկ :

Մեր անբախտ աշխարհին մէջ, բնութիւնըն անգամ կը դաւաճանէր յաճախ, եւ մարդիկ հարկադրուած էին գերմարդկային փորձել, հրաշքներ յղանալ, ճակատ յարդարել անհնարին խոչընդոտներու դէմ :

Իբրեւ ծրագիր եւ գործադրութիւն, Խանասորի արշաւանքը փառաւոր էջ մը բացաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան յեղափոխական գործունէութեան մէջ, միեւնոյն ատեն սրբելով հայ ժողովուրդին ռազմական գիտակցութիւնը, ամրապնդելով անոր բարոյական ուժը :

1897 Յուլիս 25ին, միայն կապարը չէր որ կարկուտի պէս տեղաց « Խանասորայ դաշտումը», այլեւ ազատագրութեան գաղափարը՝ բազմութեանց միտքին մէջ :

1947, Յուլիս 27 Տ.

Ո՞ՒՐ Է 40ՐԴ ՀԱՏՈՐԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՄԱՅՆԱԳԻՏԱՐԱՆԻՆ

Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամներէն փիէռ Կաքսոթ հետեւեալ հետաքրքրական քրոնիկը ստորագրած է Ֆիկարոյի մէջ՝ խորհրդային Համայնագիտարանին 40րդ հատորին մասին :

1956ի գարունէն ի վեր, խորհրդային համայնագիտարանին բաժանորդագրուած անձերը ի զուր կը սպասեն 40րդ հատորին : Արդէն իսկ ստացած են 41րդ, 42րդ, 43րդ, 44րդ, 45րդ եւ 46րդ հատորները : Բայց ո՛չ՝ 40րդը : Հարցը այն է որ, ռուսերէն այբուբենով, 40րդ հատորը Ստ. գիրերուն, այսինքն Ստալինի հատորն է, եւ խեղճ խմբագիրները չեն գիտեր թէ ի՞նչ պէտք է գրեն ժողովուրդներու հանդուցեալ հօր մասին : Մեծատաղանդ առաջնո՞րդ, լպրծուն օ՞ձ, թէ ի՞նչ : Հարցը տակաւին լուծուած չէ :

Եթէ վերէն ցոյց տրուած ուղղութեան ընդհանուր գիծը ուղիղ ըլլար, «Խորհուրդային » պատմաբաններուն գործը համեմատաբար կը դիւրանար.— Պաշտօնական թէզերը իւրացնել, անցեալը բարեփոխելով յարմարցնել այդ թէզերուն, — ասոնք դիւրին բաներ են, որոնք չափազանց ճիգ կամ երեւակայութիւն չեն պահանջեր : Դժբախտաբար, ցոյց տրուած ընդհանուր՝ ուղղութիւնը չափազանց կամայական է, իսկ անոր ոտիւնները՝ աննախատեսելի : Օրուան ճշմարտութիւնը արդարացնելու համար պատմութիւնը ստիպուած են իւրաքանչիւր ոստիւնի հետ փոխել, այնպէս որ խորհրդային խեղճ պատմաբանները շատ անկայուն լարի վրայ ստիպուած են պարել. ասոր հետեւանքով ալ անկումները կը յաջորդեն իրարու :

Արդեօք լսա՞ծ էք Պոկրովսքիի մասին : 1917ի յեղափոխութենէն վերջ շատ մեծ մարդ դարձաւ : Հին բոլշեւիկ, Լենինի բարեկամ, համայնավար Ակադեմիայի նախագահ, ռուսական բոլոր դպրոցներուն մէջ գործածուող ռուսական պատմութեան դասագրքի մը հեղինակ, 1932ին մեռաւ՝ փառքի ու պատիւներու գագաթնակէտին հասած : 1934ին՝ կացութեան ընդհանուր յեղաշրջում : Գերմանիոյ դէմ պատերազմի վախեր կային. Ստալին խորհեցաւ որ պաշտօնական կարգախօսները բաւականաչափ մղիչ ուժ չեն ռուս զինուորին համար. մէկ օրէն միւսը վերահաստատուեցաւ շօվինիզմը եւ մայր հայրենիքի հանդէպ պաշտամունքի դաւանումը : Նոյն առթիւ, Պոկրովսքի, իր աւետարական զրամատիրութեան ու միջազգային գաղափարներով, դարձաւ նզովուելիք դէմք մը : Ամբաստանութիւնները սկսան հետեւիլ մէկը միւսին — կասկած յայտնած է ռուս ժողովուրդի ցեղային ինքնուրոյնութեան մասին, չէ հասկցած որ Ռուսաստանի քրիստոնէութիւն ընդունիլը հեթանոսութեան վրայ տարուած մեծ յաղթանակ մըն էր, պէտք եղած չափով չէ գնահատած Պետրոս Մեծի տաղանդը, անտեսած է համայնավարական յեղափոխութեան ազգային նկարագիրը, եւայլն.. Մէկ օրէն միւսը Պոկրովսքի դատապարտուեցաւ արհամարհանքի, յետ մահու ստացաւ փտած ընկերաբանի տիտղոս : Իր հեղինակած դասագիրքը, որպէս յեղափոխական ճշմարտութիւնները խեղաթիւրող գործ, շրջագայութենէ քաշուեցաւ, իսկ իր աշակերտները մաքրագործուեցան :

Ահա այդ միջոցին է որ անծանօթ մթութիւններէ դուրս հանուեցաւ ոչ մարքսիստ պատմաբան մը, որ քիչ մը աքսորուած էր մինչ այդ, եւ որ կը կոչուէր Թարլէ : Այս վերջինը գիրք մը հրատարակեց 1812ի Նափոլէոնեան արշաւանքին մասին : Շնորհաւորութիւններու արժանացաւ : Գիրքը աննախընթաց յաջողութիւն գտաւ : Մինչ այդ երկրորդ աշխարհամարտը վրայ հասաւ : Թարլէ դարձաւ ազգային պատմաբան : Փառք, Պատիւ : Գրքին մէջ այնպէս ներկայացուցած էր, որ Նափոլէոնի բանակներուն քայքայման ամբողջ պատիւը կ'երթար այդ ժամանակուան փարթիզաններուն, արժանիքի ոչ մէկ բաժին ձգելով ցարական սպայակոյտին : Այս բոլորը շատ լաւ էր ըսել 1937ին. բայց ո՛չ 1946ին : Արդարեւ, մարդիկ կրնային որոշ մերձեցում մը ընել 1812ի եւ 1941 - 44ի արշաւանքներուն միջեւ ու եզրակացնել որ զօրավարներու զօրավար Ստալինն ալ Աղեքսանդր Ա. ցարին նման անկարող մըն էր, որովհետեւ թոյլ տուած էր որ թշնամին հասնի մինչեւ Մոսկուայի դռները : Հետեւա՞նքը : Հայհոյանքներու շարան մը սկսաւ Թարլէի դէմ : Խեղճը Սիպերիա վերադառնալու ոչ մէկ փափաք ունէր (ինքզինքնիդ իր տեղը դրէք). անմիջապէս յայտարարեց որ իր նախորդ գրածները հերքող «փաստաթուղթեր պիտի գտնէ շուտով» :

Քանի մը շաբաթ ալ առաջ յորձանքը « Պատմութեան Հարցեր » պարբերաթերթին խմբագրական կազմը քշեց տարաւ — տասներկուքի չափ փրոֆէսէօրներ : Կայսերապաշտութեան մասին խօսելով, համարձակած էին ըսել, թէ կովկասցի Շամիլը, որ աւելի քան քսան տարի, ռուսական տիրապետութեան դէմ պայքար մղած էր իր ատենին, ազգային հերոս մըն էր, ազատագրութեան պայքարի մը պետը : Ի՞նչպէս թէ... Եւ «Կոմունիստ» թերթը անհրաժեշտ բացատրութիւնն ու ճշգումը տուաւ : Ռուսիոյ դէմ օրինաւոր դիմադրութիւն չէր կրնար ու չի կրնար ըլլալ. Շամիլ աւազակ մըն էր պարզապէս, որ հայրենիքի միասնականութիւնը կ'ուզէր վտանգի ենթարկել : Պարոն փրոֆէսէօրները իրենց պայուսակները կապեցին : Կ'ըսուի թէ անոնցմէ մէկը Արեւելեան Գերմանիոյ կորսուած մէկ քաղաքին մէջ դասատու կարգուած է : Մոլոթով աւելի դէշ վերաբերմունքի պիտի արժանանայ վստահաբար :

Բայց այս բոլորը չեն փութացներ 40րդ հատորին տպագրութիւնը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՍԻՐՈ՛Ղ ՊԱՏԱՆՈՒՆ

Ո՛վ պատանի, ես սիրում եմ քո սէրը,
Տխրութիւնդ՝ գարնան ամպշող օրուայ
պէս,
Քո տագնապներն ու վարդագոյն յոյսերը,
Քո կասկածներն ու քո խանդը սրտակէզ :

Ո՛վ պատանի, ինձ քո սէրը տալիս է
Մեծ պատրանքը մեռած սիրոյ յաւուր -
թեան,
Որ կրկնուող գարնան նման գալիս է
Եւ հոգուս մէջ փոխակերպում ամէն բան :

Ո՛վ պատանի, օրհնեալ լինի քո սէրը,
Որ ծաղկում է աչքերիս դէմ գարնան պէս,
Թէպէտ դու ես գարնան ոգին ու տէրը,
Քո գարունով արբենում եմ նաեւ ես :

ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՆՈՐԵՆՑ

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

Բ.— ՄԵՐ ՕՐԵՐՈՒ ՄԻԴԱՍԸ

Գալուստ առաւելաբար գործ պիտի ունենար Հրեաներու հետ. ահա թէ ինչու Նուպար մէկդի դրաւ Հրեաներու հանդէպ զգացած հակակրութիւնը եւ ձեռնարկեց անոնց միջոցաւ Լոնտոնի ընկերային կեանքին մէջ հսկայաքայլ յառաջանալու գործին :

« Պոլսոյ մէջ, որպէս ամէնէն մեծ եւ հարուստ քրիստոնեայ ընտանիքներէն մէկը, յաճախ մեր տան մէջ կ'ընդունէինք դիւանագիտական կազմի ներկայացուցիչներ. ասոր փոխարէն, Նուպար Լոնտոնի մէջ կրցաւ յարաբերութիւններ ստեղծել բազմաթիւ դեսպանատուներէ ներս : Քիչ ատեն վերջ ինքն ալ ունեցաւ իր սալոնը, ուր անգլիացի ազնուականները կը յաճախէին առանց ամչնալու : 1900էն մինչեւ 1925, Հայտ Փարքի վրայի իր բնակարանը Լոնտոնի ընկերային կեանքի կեդրոններէն մէկը դարձաւ :

«Մարդիկ իր տունը կը յաճախէին ոչ թէ պարզապէս որովհետեւ հարուստ էր ու հիւրասէր, ոչ ալ որովհետեւ մտաւորական էր (ընդհակառակն, շատ քիչ կը հետաքրքրուէր գրականութեամբ, երաժշտութեամբ կամ նկարչութեամբ. եւ թերեւս այս է պատճառը, որ Գալուստ աւելի ուեստի գործեր սկսաւ հաւաքել — ցոյց տալու համար որ կնոջ խելքը բանի չէր հասնիր, մինչդեռ ինքը այնքան լաւ հասկցող է նկարչութենէ), ուրեմն Նուպարի սալոնը յաճախողները առաւելապէս կը հրապուրուէին իր սրամտութենէն, կենսունակութենէն, երիտասարդութենէն ու գեղեցկութենէն : Համակրանք կ'արթընցնէր իր շուրջիններուն մէջ եւ զանոնք հաճելի կերպով զբաղեցնելու բնածին տաղանդ մը ունէր : Իր ընտանիքին անդամներն ու զաւակները ուղղակի կը պաշտէին զինք ը : Հակառակ անոր որ Գալուստ յաճախ կը կոտրէր իր սիրտը, կը ջղայնացնէր կամ կը տխրեցնէր, ոչ մէկ ատեն յաջողեցաւ Նուպարի հոգին փոխել :

« Կնոջ ներկայութեան զգացած ստորադասութեան բարդոյթը, Գալուստի մօտ հետզհետէ վերածուեցաւ բռնատիրութեան, մանաւանդ, երբ, տարիներու ընթացքին համոզուեցաւ թէ պիտի չկարենայ Նուպարը հպատակեցնել իրեն » :

Եղուարդ բազմաթիւ օրինակներ կու տայ իր այս ըսածը փաստելու համար :— Գալուստ հազուագիւտ պտուղներ կամ ուտելիքներ կ'ապսպրէր եւ առանց ուրիշ մէկուն հրամցնելու առանձինն կ'ուտէր, պարզապէս ցոյց տալու համար որ տան տէրը ինքն է : Երբեմն, Եղուարդ, սեղանին շրջանը ընելով, հազուագիւտ ուտելիքներու պնակները Գալուստի առջեւէն առնելով կը հրամցնէր նաեւ Նուպարի. Բայց այդ պարագային ալ, Գալուստ իր ուտելիքը առատօրէն կ'առնէր, ու ապա մնացածը արհամարհական ձեւով անդին կը քշէր, ընտանիքին անդամներուն իր աւելցուքները ձգած ըլլալու ակներեւ գոհունակութեամբ :

Երբ, երկու աշխարհամարտերուն միջեւ, Պարոն Հինգ առ Հարիւր օրական 100 ոսկիի փոխարէն զբօսանաւ մը վարձեց Միջերկրականի մէջ բարեկամուհիի մը հետ երկար շրջապտոյտ մը կատարելու մտադրութեամբ, Նուպար ընդդիմացաւ ծրագրին եւ պնդեց որ Գալուստ հետը առնէ իրենց աղջիկը, Րիթան : Կիւլպէնկեան տեղի տուաւ, բայց երկար զբօսապտոյտին ամբողջ տեւողութեան յամառեցաւ առանձնացած կեանք մը վարել : Մինչ ինք իր օրերը կ'անցընէր ու ճաշերը կ'ուտէր վերի կամրջակին վրայ, իր աղջիկը, բժիշկը, նաւապետն ու սպաները հրահանգ ստացած էին վարի կամրջակէն անդին չանցնիլ, մինչ ամէն օր թարմ պտուղներ եւ ուտելիքներ կը բերուէին իրեն համար, միւսները պէտք է գոհանային պահածոներով :

Երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ, Կիւլպէնկեան Լիզպոնա հաստատուեցաւ, մինչ Նուպար Փարիզ մնաց : Կը պահանջէր որ Նուպար ամէն շաբաթ մանրամասն տեղեկագիր տայ իր ըրածներուն կամ գնածներուն մասին : Եթէ գտնէր որ հիւրերուն հրամցուած կերակուրները կամ գինիները շատ լաւ տեսակ են, անմիջապէս դիտողութիւն կը հասնէր Նուպարին :

Նուպար եւ ընտանիքին մնացեալ անդամները հեռաձայնի ընկալուչին կապուած կ'ուզէր պահել. «Այսօր կէս օրուան ատենները կամ թէյի ժամէն վերջ կարեւոր լսելիք մը կրնամ ունենալ ձեզի » . կէսօրուընէ մինչեւ «թէյի ժամէն վերջ » ընտանիքին անդամները ստիպուած կ'ըլլային տունը մնալ : Ոսկիէ շղթան բոլորին ալ վիզը անցուցած, խամաճիկներու անդին դրած իր ընտանիքին անդամները, կ'ուզէր թելերը քաշել իրեն ուզած ձեւով եւ ուզած ժամուն :

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ՑԱՆՑ

Արձակուրդներու միջոցին կացութիւնը կը մնար նոյնը : Երբ Նուպար, Նուպար կամ Րիթա արձակուրդի մեկնելու փափաք յայտնէին, Գալուստ անմիջապէս հարց կու տար. «ո՞ւր կ'ուզէք երթալ», եւ առանց պատասխանի սպասելու կ'աւելցնէր. « Շատ լաւ պանդոկ մը գիտեմ». կամ՝ « Ինծի ձգեցէք, ես կը կարգադրեմ » : Պանդոկին սենեակը վերապահելու հարցով ինք կը զբաղէր. այնպէս կը կարգադրէր որ ծախքերուն ցուցակը իրեն ներկայացուի, որպէսզի ինք վճարէ :

ՐԱԼՖ ՀԻՒՎԻՆՁ

(12 Շար.)

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՊՈՒՇԿԻՆ ԵԹՈՎՊԻԱԿԱՆ ԾԱԳՈ՞ՒՄ ՈՒՆԻ

●

«Էթիոփիա Օպզերվըր» թերթը, իր Յուլիսի թիւին մէջ ծանօթութիւններ կու տայ հռչակաւոր ռուս բանաստեղծ Պուշկինի ծագումին մասին:

Բանաստեղծին ծագումը յաճախ վէճի առարկայ եղած է, սակայն ցարդ ո՛չ մէկ լուրջ ուսումնասիրութիւն կատարուած էր: Պուշկինի ծագումը կապ ունեցած է եթովպիական ազբերգութեան հետ: Թուրքերը երբ գրաւեցին Եթովպիան, ամէն տարի մեծ թիւով մարդիկ, կիներ եւ փոքրիկներ իբրեւ ստրուկ տանելով կը ծախէին Թուրքիոյ, Եգիպտոսի, Արաբիոյ պալատներուն եւ կանանոցներուն (հարէմ) մէջ: Աբրահա այդ դժբախտներէն մէկն էր, ծնած՝ 1698ին Մարեպի ափերուն:

Ութը տարեկանին բռնի միջոցներով իր հայրենիքէն տարուած է հեռու: Երբ Թուրքերու կողմէ նաւ գրուած է փոքրիկ երախան՝ Կ. Պոլիս փոխադրուելու համար, իր քոյրերէն մէկը ծով նետուած է ... նաւուն հետեւելու համար: Աբրահա գնուած է ռուս դեսպանին կողմէ, որ իր արքային՝ Պետրոս Մեծէն նման հրահանգ ստացած էր, պալատին մանկլաւիկներուն թիւը աւելցնելու համար: Աբրահայի բացառիկ ուշիմութիւնը շուտով ուշադրութիւն գրաւեց պալատին մէջ: Ռուսական ծէսը ընդունեցաւ՝ կնքուելով եկեղեցիին կողմէ:

1746ին կայսրուհին իրեն նուիրեց ընդարձակ հողամաս մը՝ Փսքովի շրջանին մէջ եւ 1752ին, քառորդ դարու ծառայութենէ մը ետք, ռուսական հետեւակախումբին հրամանատար նշանակուեցան: 1762ին հրաժարականը տուաւ:

Աբրահա 1726ին հետեւակազօրքի մասին գիրք մը հրատարակած էր արդէն: Աւելի ուշ գրի առած է յուշերը, ֆրանսերէն լեզուով, սակայն փճացուցած՝ անծանօթ պատճառներով:

Թուրքերու կողմէ իբրեւ ստրուկ Ռուսերուն ծախուած այս Եթովպիացին ունեցաւ տասնըմէկ զաւակներ եւ մեռաւ 84 տարեկան հասակին: Երկու զաւակները՝ Իվան եւ Օսիփ զինուորական եղան: Օսիփի աղջիկը՝ Նատեժտա, ամուսնացաւ երիտասարդ սպայի մը հետ՝ Սերժ Պուշկին. այս զոյգէն ծնաւ ռուս բանաստեղծը՝ Պուշկին, 1799ին:

ՉԱՐԻՔԻՆ ԴԻՄԱՑ ԲԱՐԻՔ

ՅԱՃԱԽՈՐԴԸ.— Կարսոն, ապուրին մէջէն կոճակ մը ելաւ:

ԿԱՐՍՈՆԸ.— Որքա՜ն երախտապարտ եմ ձեզի, պարոն: Տաբատիս կոճակն է, զոր մէկ ժամէ ի վեր կը փնտռէի ...:

×

Դու առաջին անգամ ծաղկել բոյր ես տալիս,
Ծաղկել, բոյր ես տալիս, ծիրանի՛ ծառ,
Դու իմ սրտին հիմա այնքան դուր ես գալիս,
Կեանքի հուր ես տալիս, ծիրանի՛ ծառ:

Երբ տնկեցի ես քեզ, այնքան փոքրիկ էիր,
Այնքան նուազ էիր, այնքա՜ն դալար,
—Ծառ չի դառնայ,— ասին,— կը չորանա՛յ,— ասին.
Քեզ տնկեցի այնպէս, «բախտի համար»..

Հիմա նայում եմ քեզ, ցնծում, նայում եմ քեզ,
Իմ քրտինքով ծաղկած, ծիրանի ծառ,
Հիմա ինձ երգ կտաս, արեւոտ բերք կտաս,
Կեանք ու գարուն հագած, ծիրանի՛ ծառ:

Լ. ԴՈՒՐԵԱՆ

---

300 ԱՍԻԱՑԻ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐ ՆՈՐ ՏԵԼՀԻԻ ՄԷՋ

Պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով, ասիական տասնըհինգ երկիրներու կողմէ երեք հարիւրի մօտ մտաւորականներ հաւաքուած են Նոր Տելհիի մէջ: Ապահովաբար այս հանդիպումը, կարծիքներու փոխանակութեամբ չինիչ գործ կրնար տեսնել, սակայն զանազան տեղեկագիրներու մէջ «գաղթատիրութիւն», «ազատագրութիւն», «յեղափոխութիւն» եւ «աշխարհակալութիւն» բառերը յանկերգի նման կը կրկնուէին:

Հնդիկ մեծ գրող Անանտ, այս հանդիպումին մասին խօսելով, յայտնած է, թէ Եւրոպայի մէջ յաճախ տեղի կ'ունենան նման հաւաքոյթներ՝ մտաւորականներու միջեւ: Ասիոյ մէջ նման համագումար մը աւելի քան էական էր: Հնդիկ գրողին համաձայն, այս հանդիպումը պատմական արժէք ունի եւ արդիւնքը, թերեւս քանի տարի վերջ տեսնեն մարդիկ:

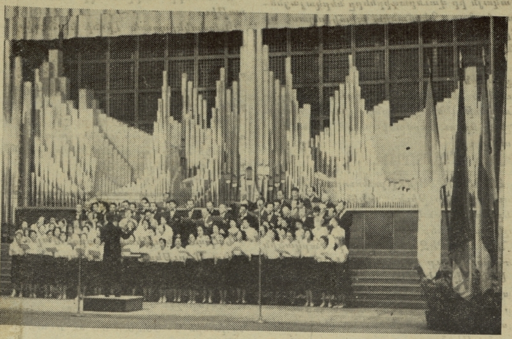
Այս համագումարին հրաւիրուած էին նաեւ կարգ մը գրողներ, ինչպէս՝ Սիմոնն տը Պովուար, Քազանծաքի եւն., որոնք չեն գացած եւ բաւականացած են բարեկամական նամակներ ղրկելով:

× Հունգարիոյ «Կեանք եւ Գրականութիւն» շաբաթաթերթը, իր վերջին թիւին մէջ խիստ յարձակում մը կը գործէ Գրողներու Միութեան նախկին քարտուղարին եւ երկու այլ գրողներու վրայ, յայտնելով որ անոնք արեւմտեան ձգտումներ ունին:

× Պերնըրտ Շոյի երիտասարդութեան շրջանին գրած բազմաթիւ սիրային նամակները ծախուեցան Լոնտոնի մէջ 780 սթերլինի (780.000 ֆրանք):

× Վարշաւայի մէջ բացուեցաւ խմբատախտակներու համագումար մը, որուն կը մասնակցին Եւրոպայի, Ամերիկայի եւ Ասիոյ 21 երկիրներու համայնավար եւ համայնավարամիտ ներկայացուցիչները:

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՌԱՏՕՆԸ ՇԱՅԵՈՅԻ ՊԱԼԱՏԻՆ ՄԷՋ

Կարպիս Աֆրիկեան կը ղեկավարէ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը որուն միացած էին օտար եւ հայ երգիչներ:

ԵՐԿՐԱԲԱՆ ԸՆԿԵՐՈՋՍ

●

Կանչում են հեռուից ձեռքերով անտես
Լոյս եզերքները քո մայր աշխարհի,
Կապոյտ գետերը՝ քնարների պէս,
Թաւ անտառների խորքերը վայրի:

Քեզ փայփայել է հայրենիքը մայր,
Տուել իր մտքի խորհուրդները խոր,
Արդ պարզի՛ր նրա կանչին ոսկեբառ
Զահել քո սրտի տենչերը բոլոր:

Տափաստաններով անցիր դու անծայր,
Որ ցրտում անշէջ խարոյկներ վառե՛ս.
Որ սրտիդ վառած լոյսերով պայծառ
Ժպտայ հայրենի մեր աշխարհը քեզ:

Կը փարուի սրտիդ կեանքը երգերով,
Քեզ կը գուրգուրի անվերջ, անդադար,
Մայրական անուշ, անուշ ձեռքերով
Քեզ կեանք կոչած հայրենիքը մայր:

Հաւատայ նրան, ուր էլ որ տանի,
Ուր էլ որ կանչի՝ հաւատայ նրան,
Դու օնախ ունես այնտեղ հայրենի
Եւ երազների դիւցող հանգրուան:

Հազար ձեռքերով քեզ կեանքն է կանչում
Եւ տալիս հոգուդ թեւեր ու երազ,
Դու այնժամ միայն թախծիր աշխարհում,
Երբ կեանքում կանչող մի ձեռք չունենաս:

ՆԱՆՍԷՆ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ տեղի ունեցած է Խ. Միութեան բամպակի արտադրութեան հարցերուն նուիրուած համագումար մը, որուն մասնակցած են 19 գործարաններու եւ գիտահետազօտական 16 հաստատութիւններու ներկայացուցիչները — աւելի քան երկու հարիւր հոգի: Համագումարին մասնակցողները այցելած են Հայաստանի մէջ գտնուող գինիի ու բամպակի գործարանները, ուր կը կիրարկուին այգեգործութեան նոր մեթոտներ:

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ երեք հանրապետութիւններու (Հայաստան, Վրաստան, Ազրպէյճան) «Ֆիլոլոկ»ները Երեւանի մէջ կազմակերպած են համագումար մը: Զեկուցումներ կարդացած են, ի միջի այլոց, Երեւանի Խ. Աբովեան մանկավարժական ղպրոցի հոգեբանութեան դասախօս Մ. Մազմանեան («Զգայարանքների վերաբերեալ ֆիզիոլոգիական գիտութեան նուաճումները») եւ Յ. Ստեփանեան («Ստամոքսայատկութիւնները» —կը փաստէ թէ ստամոքսահիւթով կարելի է բուժել թարախային երկարատեւ անբուժելի վէրքեր եւ այլ հիւանդութիւններ):

ԱՅՍ ՏԱՐԻ 500 հայ զբօսաշրջիկներու խրատունք տրուած է այցելել Եւրոպայի ու Միջ. Արեւելքի զանազան երկիրները: Երկու հարիւր հոգին պիտի պտտին արբանեակ երկիրները: Իսկ երեք հարիւրն ալ՝ Ֆրանսա, Անգլիա, Հնդկաստան, Եգիպտոս, Սուրիա, Լիբանան, Յունաստան:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (94)

ԵՐԿՈՒՆՔ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

●

ԹՈՐԹՈՒՄ

— Երբ այդ անգգամները հօն այդ կախաղանին տակ իրենց պատիժը պիտի ընդունէին, երբ մենք անտարբեր էինք եւ գրեթէ ականատես, ես տեսայ այդ մարդը տարօրինակ անխօս կը մտածէր. ինքն էր որ Կողբայ վանահայրը քշկռտելով եւ բռնի բերեր էր մեզի հետ, օրով առաջ խրատեց թէ իր պարտաւորութիւն էր այս մահապարտներու հոգեւոր պիտոյքը հոգալ, եւ վերջին վայրկեանին իրենց պարզաբար ըսաւ թէ ինչ յանձնառութիւն որ ունէին կրնային հայր սուրբին գրուցել: Եւ երբ Մուշեղ հանելով իր մատնին եւ քսակը յանձնեց, իր կինը եւ զաւակները յիշեց, ես տեսայ որ հեռացաւ ծածկելու արտասուքը: Անոր համար ըսի թէ այդ մարդը մաքին միայն կը հնազանդի. բայց պէտք է գիտնանք թէ սիրտ էլ ունի: Նոյն միջոցին ես մօտեցայ իրեն եւ ըսի. «Ցովնան, եթէ այսչափ կը ցաւիս այդ մարդոց վրայ՝ քու ձեռքդ է թողուլ որ երթան»: Ի՞նչ պատասխան տուաւ ինձ գիտէ՞ք:

«Դու տղայ ես, Գուրգէն, իմ ձեռքս բան մը չկայ, ես դատաստանի վճիռն ի գործ կը դնեմ, ես կը ցաւիմ այդ մարդոց վրայ որ արժանի եղեր են մահու, բայց աւելի կը ցաւիմ իրենց այրիներուն եւ որբերուն վրայ. բայց եթէ արդարութեան չհսկեն նոքա որոց վերուստ ամենափոքր կարողութիւն տրուած է, յանցաւոր կը մնան առաջի Աստուծոյ»: Զարմացայ իր այս խորհրդածութեանց վրայ եւ իրաւունք տուի:

Բայց այս բոլոր խօսակցութիւնները դադրեցան երբ Վահրիճ եկաւ գիրենք կերակուրի հրաւիրելու:

Ան գիշերը հանգչեցան, երկրորդ օրը ելան այդ փոքրիկ եւ գեղեցիկ գաւառը շրջագայելու, տեսնելու մանր առուներն ու վտակները որ երբեմն սիրուն բլրակներէ կ'իջնեն, երբեմն ահաւոր լերանց պատառուածներէ եւ կ'երթան Թորթումի գետը թափելու. տեղ տեղ թուփեր եւ մայրեաց անտառներ, տեղ տեղ խոտաւէտ ձորակներ որ չարունակ կը փոխուին: Յետոյ ահագին ապառաժներ ոմանք կամար կամար ձեւացեալ, ոմանք անճոռնի սեպացեալ մէկ կողմէն, եւ միւսէն ծառերու, պարտէզներու եւ մարգագետիններու կանաչութիւն սոսկում եւ զուարճութիւն աչաց կը պատճառէին: Վերջապէս կը հասնէին, կը տեսնէին գետը որ գեղեցիկ լիճ մը կը ձեւանար՝ եւ այդ լիճը որ դարձեալ ի գետ կը փոխարկէր, եւ կը դիմէր, կը թափէր քարափանց վերայէն ահագին բարձրութենէ սոսկալի շառաչմամբ փրփուր եւ ցնցուղ եւ փոշի դառնալով: Ծիշդ այդ գեղեցիկ եւ միանգամայն ահաւոր տեսարանին մօտ գեղեցիկ ամարանոց մը կար միայարկ, որ Աստղկան տաճար կը նմանէր, եւ որու դրան առջեւ կանգնած էր Վահրիճ քանի մը սպասաւորներով:

Այն օրերէն մինչեւ այսօր հազար եւ աւելի տարիներ անցան. գետը, լիճը, ջրվէժը, փրփուրը, ցնցուղը ամէնն էլ անփոփոխ մնացած են եւ այսօր. ուղեւորը հեռու աշխարհներէ կ'երթայ, կը տեսնէ, կը հիանայ. բայց այդ տաճարանման ամարանոցը ո՞ւր է, հետքը անգամ չէ մնացեր. ուր են գաւառին հայ բնակիչք, իրենց եկեղեցեաց աւերակներ մնացեր են՝ իրենք անհետ բոլորովին. «Ազգ գայ, եւ ազգ երթայ, եւ աշխարհ յաւիտեան կայ»:

Մեծ էր ուրախութիւնը շրջակայ գիւղերու բնակչաց, երբ Գուրգէնը տեսան հասած, եւ բազմութիւն ժողովրդեան գիւղապետներ եւ քահանաներ առջեւէն բարով եկարի կուգային. եւ նա կը ջանար զուարթ երեւ ցցնել այս պատուական գիւղացւոց երբ իր սիրտը դառնութեամբ լի էր, վասնզի ինք կը յիշէր օրերը որ ինչպիսի փափաքով ամարանոցը շներ էր: Եւ հիմա նորա սեմոց վրայ իրեն սպասող Վահրիճի կերպարանքը կը տեսնէր:

Ամէն բան կը ծիծաղէր բլուրին վրայ, ծառերը ծաղկած էին, մանուշակ իր քաղցըր հոտը կ'արձակէր, կանաչը գարնան աւետաբեր կը ծածկէր շրջակայքը, Գուրգէն առանց իր միտքը յայտնելու, սրտին հառաչանօք կ'երդնուր թէ անգամ մ'էլ չպիտի դառնար ոչ այդ շէնքը եւ ոչ այդ բնութեան գեղեցկութիւնը տեսնելու:

ԳԼՈՒԽ Ի.

ԵՐՋԱՆԻԿ ՄԱՐԴ

Գարուն եկաւ, բնութիւն բոլոր զուարթացաւ, բայց դարձեալ Հայաստան կուլար: Թշնամին որ որջացեալ էր Հայոց մայրաքաղաքը Դուին, կը պատրաստուէր ելնել դէպի հիւսիս եւ արեւելք, որպէսզի երկիր մը՝ թէկ մը հող չմնայ անթաց արցունքէ եւ արիւնէ: Ի զուր երկրագործը կը պատրաստէր իր աշխատանքը, ի զուր վաճառականը կը կապէր իր կարաւանը, դարձեալ ամէն սիրտ ահ ու դողի մէջ էր, ոչ ոք վաղուան վստահութիւն ունէր, ինչպէս ամառուան օր մը պայծառ արեւ եւ երկինք՝ տերեւ չշարժիլ, բնութիւնը բոլոր լռութեան մէջ կը սպասէ՝ կը զուշակէ փոթորիկը, որ կը հասնի որոտալով, փայլակ, կայծակ, հողմ, հեղեղ թափելով ամէն կողմէ, նոյնպէս ամէն ոք կ'սպասէր փոթորկին:

ԾԵՐԵՆՑ

(Շար.)

կանայէս տուաւ իր համաձայնութիւնը՝ Երրաթոմին եւ Հաաարակաց Շուկային ։ Սակայն իր վաւերագիրները ներկայացնելու համար, Գերմանիա պիտի սպասէ որ միւս հինգ պետութիւններն ալ վաւերացնեն Միացեալ Եւրոպայի նախածրագիրը ։

× Վաղը, Յուլիս 22, Մոսկուայի մէջ կը սկսին Արեւմտ. Գերմանիոյ եւ Խ. Միութեան ներկայացուցիչներուն խորհրդակցութիւնները, որոնց գլխաւոր առարկան է երկու Գերմանիաներու վերամիացումը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ բանուորական չարժումներ գոյութիւն ունին տակաւին. վերջերս ձերբակալուած են հինգ հարիւր աշխատաւորներ ։

ՆԻՍ – ՓԱՐԻԶ վայրաշարժի արկածին զոհերուն թիւը բարձրացած է 16ի ։

ԱՐԵՒԵԼ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ կը յայտարարուի, թէ «հիմնական փաստեր» կան, որ զօր. Շփայտըլ մասնակցած է Եուկոսլաւիոյ Ալեքսանտր Թագաւորին սպանութեան ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ընկերային տագնապը կը շարունակուի ։

ԱՐԹԸՐ ՄԻԼԸՐ, ամերիկացի ծանօթ գրագէտը, մէկ ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Նիւ Եորքի դատարանին կողմէ ։ Մարլին Մընրոյի ամուսինը մերժած էր յայտնել դատարանին այն անձնաւորութեանց անունները որոնց հանդիպած էր համայնավար հաւաքոյթներու մէջ ։ Գրագէտը վերաքննութեան դիմեց ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ վերջացաւ Շաբաթ օր ։ 120 հոգիի վրայ, վերջին հանգրուանին մնացած էին միայն 56 ։ Շրջանը շահեցաւ Ֆրանսացի՝ Ժագ Անքթիլ ։

ՄԱԿԻ դիւանը պաշտօնապէս յայտարարեց, թէ ֆրանսական զօրաբաժիններ չկան Սուրիա – Իսրայէլ սահմանագլուխին վրայ ։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
Ս. ՂԱԶԱՐ (ՎԵՆԵՏԻԿ)

Վերջին երկու տարիներու յաջողութենէն քաջալերուած, մանաւանդ երախտագիտութեան մտօք, այս տարի՝ կրկին կը կազմակերպուի ուխտագնացութիւնը ։

Խումբը պիտի այցելէ Հռոմ, Փոմփէյ, Նափոլի եւ վերջին երկու շաբաթը Վենետիկ ։

Մեկնում՝ Օգոստոս 8ին, եւ վերադարձ՝ Սեպտեմբեր 1ին ։

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

Dr Aram Djindjian
29 rue Bleue, PO 79-09
G. Atamian
53 rue Chateaudun, TRI 57-74
H. Basmadjian
1, Rue Béranger
Arnouville-les-Gonesse (S. et O.)
Mr Taron
58, Bd. Serrurier PARIS-19

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նիսի եւ շրջանի Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը տեղեկացնէ Նիսի հայ ծնողներուն, թէ փոքրիկներու համար հայերէնի դասընթացքը կը շարունակուի ամրան արձակուրդի շրջանին եւս ։ Տեղեկութեանց համար դիմել Նիսի Հայոց եկեղեցին ։ Այս առթիւ կրնան օգտուիլ նոյնպէս արձակուրդով Նիս եկող ընտանիքներու փոքրերը ։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի արշաւանքի 60 ամեակին առթիւ ։

Կազմակերպուած Լիոնի եւ Տէսինի Հ. Յ. Դ. կոմիտէներուն կողմէ ։

Կիրակի, 28 Յուլիս, ամբողջ օրը, Տէսինի ծանօթ զովասուն պուրակին մէջ ։

Բարձրախօս, առատ ուտելիք եւ զուարճացուցիչ ըմպելիներ ։

Շրջանի հայութիւնը կը հրաւիրուի այդ օրը դէպի դաշտահանդէս ։

Լիոնի օթօքարը կը մեկնի ժամը ճիշդ 10ին, Փլաս Կիշառէն ։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Սալնոյ Ձոր Հայր. Միութեան, հերոսներու յիշատակի օրը կը տօնուի Սէնթ Անտրէի Պէլվէտէր պարտէզին մէջ, Կիրակի, 28 Յուլիս առաւօտէն մինչեւ երեկոյ ։

Կը խօսին Պ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ Գ. ՇԵԽԻԿԵԱՆ ։

Կը նախագահէ Ե. ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, նուագ, արտասանութիւն, անակնկալներ ։

Ծանօթ.— Առնել 25 թիւ օթօպիւս Փլաս տ'Էքսէն եւ իջնել վերջաւորութիւնը ։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 28 Յուլիս, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին ։

Տեղի կ'ունենայ Սէնիզէի ճամբուն վրայ, Շաթօ Պուրկարտի գեղեցիկ փարքին մէջ ։

Կը նախագահէ ընկ. Ղ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին ։ Ճոխ պիւֆէ ։

Օթօքառները կը մեկնին ժամը 8.30ին, Շըմէն տը լա Փլէն, 8.45 գպրոցին առջեւ, 9ին Փլաս Վեռտէօն 9.15 Բուռ Պերիա եւ Ժան Ժոռէս ։ Պիտի կենան նաեւ սինեմա Փաքսի առջեւ ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

Ոչ մէկ աճուրդ ։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Շավիլի « Հերոսներու օրը », Յուլիս 28ին ։

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Գասապեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ տեղի պիտի ունենայ իրենց զաւկին՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԱՍԱՊԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէնի Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ընկ. Այաեանի զաւկին ամուսնութեան առթիւ Պ. Պ. Մարգարեանէ, Ե. Այանեանէ, Գիւլհանճեանէ, Այանեանէ, Թերզիեաղուլեանէ, Ասլանեանէ հագարական ֆրանք, գումար 7000 ֆրանք ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս երեքշաբթի ժամը 18ին, անդամուհի Օրմանճեանի բնակարանը, Քոլոմպ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խանասորի արշաւանքի տարեդարձը կը տօնուի այս տարի մեծ պատրաստութեամբ, օգոստոս 4ին, ամբողջ օրը ։ Այժմէն կը թելադրենք մեր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերու վարչութեանց, միջոցներ ձեռք առնել երթեւեկը ապահովելու համար, իսկ եթէ դժուարութեանց հանդիպին, թող դիմեն Շրջ. Կ.ին ։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 փր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրաք : Հատը 12 փր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՅՈՒԼԻՍ • MARDI 23 JUILLET 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7948 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3749

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Լոնտոնի մեծ օրաթերթին՝ «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի Յուլիս մէկի թիւին մէջ յօդուածագիր մը խօսելով Հունգարիոյ մասին, հետեւեալ խորհրդածութիւնն էր ըրեր .

«Հայերուն օգնեցինք, ինչո՞ւ պիտի չկրնանք օգնել Հունգարացիներուն» :

Պահպանողական թերթին քրոնիկագիրը, որ Փիթըր Սիմփլ կը ստորագրէ, հետեւեալ օրը պատասխանելով յօդուածագրին, կը հարցնէ .

«Բայց միթէ՞ օգնեցինք Հայերուն» :

Ու կ'ըսէ թէ ջարդերու շրջանի Հայոց պատմութիւնը քիչ շատ ուսումնասիրած ըլլալով, չէ հանդիպած որեւէ վերջնագրի, որ այդ օրերուն Անգլիոյ կողմէ տրուած ըլլայ Թուրքիոյ սուլթանին :

Յետոյ կ'աւելցնէ .

«Զգտայ մարտանաւերու որեւէ առաքում դէպի Սեւ Ծով, ո՛չ յաղթական արշաւ մը Երզրումի վրայ, ո՛չ անգլիական դրօշակի հոգեխռով պարզումը գրաւուած քաղաքին վրայ՝ խոժոռ ակնարկներուն տակ շլմորած Թուրքերու, որոնք իրենց պատեանին մէջ կը դնէին եաթաղանները, մինչ Հայերը՝ վերջապէս ազատ, ուրախութեան արցունք կը թափէին» :

Ու կը բացատրէ թէ՝ հակառակ Անգլիոյ մէջ իրենց ի նպաստ խօսուած «հեղեղանման» ճառերուն, Հայերը պարզապէս ճատրակի քար մը եղան Անգլիոյ, Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ մղուած դիւանագիտական կնճռոտ պայքարին մէջ :

«1890ին (1895 ըսել կ'ուզէ) անգլ. կառավարութիւնը ընդ առաջ երթալով հանրային զայրոյթին ընդդէմ ջարդերուն՝ «բարենորոգումներ»ու խնդրանք մը ներկայացուց սուլթանին : Սուլթանը բարենորոգումներ խոստացաւ եւ անմիջապէս հրամայեց աւելի մեծ թիւով Հայեր ջարդել : Ա՛յս էր ամբողջ եղածը» :

Քրոնիկագիրը, որ շատ իրազեկ կը թուի հայկական հարցին, իր այս տարակայական գրութիւնը կ'եզրակացնէ հետեւեալ խորհրդածութեամբ .

«Եթէ տեղատարափ ճառերը որեւէ օգուտ կրնան հոգեվարքի մէջ գտնուող ժողովուրդի մը, այն ատեն Հունգարացիները, շնորհիւ հաղորդակցութեան եւ քարոզութեան արդիական մեթոտներուն՝ Հայերէն շատ աւելին ըրին : Եւ սակայն կարծես երկուքն ալ ճիշդ նոյն վիճակին մէջ կը գտնուին» :

Մխիթարական է տեսնել, որ Անգլիոյ մէջ մարդիկ դեռ չեն մոռցած 60 - 70 տարի առաջուան պատմութիւնը :

Ժամանակին, երբ Սուլթան Համիտ կաշառած էր ամբողջ Եւրոպական մամուլն ու բազմաթիւ պետական դէմքեր, գտնուեցան պարկեշտ մարդեր, որոնք չքաշուեցան պատասխանատուները մատնանշելէ :

Հանրածանօթ են Կլէտսթոնի հրապարակային ելոյթները՝ երբ իշխանութեան գլուխ չէր գտնուեր եւ իբրեւ ընդդիմադիր կը պայքարէր օրուան կառավարութեան դէմ :

Նախկին նախարար Արկայլի դուքը «Մեր պատասխանատուութիւնները հանդէպ Հայերուն» վերնագրով գիրք մը հրատարակեց՝ մերկացնելով անգլ. դիւանագիտական խաղերը : Մանաւորապէս թիրախէր Լորտ Պիքընսֆիլտի հակահայ քաղաքականութիւնը :

Վեր. Մալքոմ Մըք Քօլ 1895ին հրատարակեց գրքոյկ մը՝ «Անգլիոյ պատասխանատուութիւնը հանդէպ Հայաստանի» անունով, որ մինչեւ 1896 չորս տպագրութեան արժանացաւ :

Հեղինակը՝ ջերմ պաշտպան հայկական դատին, փաստաթուղթերու վրայ հիմնուած՝ ցոյց կուտար թէ ո՛րքան մեղք ունի Անգլիա (ինչպէս միւս քրիստոնեայ պետութիւնները), իբրեւ պաշտպան Թուրքիոյ, հայկական ջարդերուն մէջ :

Հեղինակը կը շեշտէր թէ Անգլիա 1878 Յունիս չորսի դաշնագրով Կիպրոսը իւրացուց եւ փոխարէն երաշխաւորեց Թուրքիոյ հողային ամբողջութիւնը :

Սուլթան Համիտ այս երաշխաւորութենէն շփացած՝ անպատիժ կոտորեց քրիստոնեայ Հայերը : Խօսելով 1894ի Սասունի ջարդերուն մասին, պատուելին կը գրէ .

«Անգլիա պատասխանատու է Աստուծոյ եւ մարդոց առջեւ՝ քրիստոնէութեան պատմութեան մէջ գործուած ամենամեծ ոճիրներէն մէկուն համար — որ ներկայիս կը շարունակուի դեռ» :

1895 - 96ի շրջանէն անցնելով 1915ի Մեծ Եղեռնին, յիշենք ուրիշ անգլիացի մը՝ Լորտ Ճէյմս Պրայս (հեղինակը «Վէրսէլ յԱրարատ» գրքին), որուն հաւաքած պաշտօնական վաւերաթուղթերը 1916ին հրատարակուեցան անգլիական կառավարութեան կողմէ՝ իբրեւ «Կապոյտ տետրակ» :

Ո՛չ մէկ բան փոխուած է վաթսուն տարիէ ի վեր :

Հունգարիոյ հերոսական ժողովուրդը մեր օրերուն ջարդուեցաւ քաղաքակիրթ Եւրոպայի աչքին առջեւ ո՛չ թէ մոլեռանդ եւ յետամնաց իսլամ կառավարութեան մը կողմէ՝ այլ ազատութեան եւ խաղաղութեան մասին գիշեր ցերեկ կեղծ քարոզութիւններ ընող «յառաջդիմական» իշխանութեան մը ձեռքով եւ կատարելագործուած զէնքերով :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԱՆՁԱՏՈ՞ՒՄ,
ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ...

Ինչպէս գրած էինք, Արտակարգ Իրաւասութեանց հարցը քուէարկուեցաւ Ազգ. Ժողովին կողմէ, մօտ հարիւր ձայնի առաւելութեամբ : Եթէ Ծերակոյտն ալ վաւերացնէ զայն՝ վարչապետ Պուրժէս - Մոնուրի ուրբաթ օր պիտի կարենայ կարդալ երեսփոխաններուն արձակուրդին հրամանագիրը : Նկատելով որ Ալժերիոյ հարցն ալ միայն վերամուտին կարելի է քննել, Ազգ. Ժողովին զբաղումը՝ ներկայիս ելեւմուտքն է :

Երկրին գլխաւոր մտահոգութիւնը սակայն, քաղաքական կուսակցութիւններուն ներքին բաժանումն է : Արտակարգ Իրաւասութեանց առիթով առաջարկուած վստահութեան քուէն նոր անհամաձայնութիւններու դուռ բացաւ :

Անկախները գոհ են, որ միաձայն գտնուեցան այս հարցին մէջ : Մինչդեռ Ժողովրդ. Շարժումը (կաթոլիկ) տակաւին չկրցաւ ինքզինքը հաւասարակշռել՝ վերջին տագնապէն ետք : Ընկերվարականներն ալ ներքին անհամաձայնութիւններ ունին : Վերջերս շարք մը հրաժարականներ տեսնուեցան : Տեղական մամուլը մանաւորապէս ծանրանալով այս վերջիններուն վրայ, հարց կուտայ . — Եթէ ժողովրդավարական սկզբունքներով կազմակերպուած կուսակցութիւն մը չորդեգրեր որոշում մը՝ որ տրուած է գրեթէ միաձայնութեամբ, 12ի դէմ 72 ձայնով, յո՞ երթանք... մանաւանդ՝ երբ նախագահն ալ ձայներու մեծամասնութեամբ տրուած որոշումին չենթարկուիր... : Կը կարծուի, թէ Ընկերվարականներու մէջ ալ հերձուածներ պիտի ստեղծուին :

Արդէն Թուլուզի պատգամաւորական ժողովին ընթացքին փոքրամասնութիւն մը ցոյց տուած էր թէ համաձայն չէ կուսակցութեանվարած քաղաքականութեան :

Ուրբաթ օրուան վստահութեան քուէի ժամանակ թեր քուէարկած են 73 ընկերվարական (101ի վրայ) քուէարկութեան չեն մասնակցած 26 ընկերվարականներ :

Այս 26 չմասնակցողներուն մէջ կան այն 15 երեսփոխանները որոնք Թուլուզի ժողովին փոքրամասնութեան բանաձեւը ստորագրած էին : Իսկ Էտուար Տէփրէօ, հակառակ իր տեսակէտին, մասնակցած էր ուրբաթ օրուան քուէարկութեան պարզապէս իբրեւ կարգապահ կուսակցական, բայց անմիջապէս վերջը, Կի Մոլէին կը ներկայացնէր իր հրաժարականը Վարիչ Մարմինէն :

Ուրիշ վեց երեսփոխաններ ալ, որոնք չէին մասնակցած Ազգ. Ժողովի քուէարկութեան յայտնեցին իրենց անհամաձայնութիւնը՝ Լաքոսթի ալժերիական քաղաքականութեան հանդէպ :

Րոպէր Վերտէ, իր կարգին հրաժարած է ընկերվարական երեսփոխանական խումբին նախագահութենէն :

×

Գալով կեդրոնի եւ ձախերու տագնապին, տեղական մամուլին կարծիքով՝ անիշխանութեան արդիւնք է : Վերամուտին, կուսակցութիւնները իրարու մէջ յստակ տեսակէտներ պիտի ունենա՞ն արդեօք :

ՏԻՒՔԼՕ ԵՒ ԹՈՐԷԶ ՄՈՍԿՈՒԱ ԳԱՑԻՆ

Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան քարտուղար Ժագ Տիւքլօ, տիկնոջ ընկերակցութեամբ, օդի ճամբով Մոսկուա մեկնեցաւ :

Միւս կողմէ, Մորիս Թորէզ խորհրդային «Պալթիքա» նաւը առաւ Հավրէն, Լենինկրատի վրայով Մոսկուա երթալու համար :

ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԳԱՀԸ ԿԸ ՏԱՏԱՆԻ

Թունուզի մէջ հակարքայական պայքարը սուր բնոյթ ստացաւ, վերջին օրերուն : Սի Լամին Պէյի գահը կը տատանի : Թունուզի գլխաւոր կուսակցութիւնը՝ Նէօ Տեսթուր, երէկ՝ Բշ. օր, կէսօրէ վերջ գումարեց բախտորոշ նիստ մը՝ արքայական տոհմին նկատմամբ (Հիւսէյնիթ), որ 1705էն ի վեր կը վարէր երկիրը : Յարդ, Նէօ - Տեսթուրի քաղաքական Բիւրոյի որոշումը չէ հաղորդուած, սակայն կուսակցութեան պաշտօնաթերթին եւ պարագլուխներուն յայտարարութիւններէն յստակ կերպով կը տեսնուի, թէ գահը տապալելով՝ Հանրապետութիւն պիտի հաստատեն : Նոյնիսկ կը նախատեսուի Հապիպ Պուրկիպան իբրեւ առաջին Նախագահը Թունուզեան Հանրապետութեան : Արդարեւ Նէօ - Տեսթուրի օրգան «Շարժում» շաբաթական թերթը, Յուլիս 21ի իր թիւին մէջ կը գրէ . — «Քանի մը օրէն Թունուզ պիտի դադրի միապետութիւն ըլլալէ : Թրքական ծագումով Հիւսէյնիթ դերդաստանը երկուքուկէս դարէ ի վեր կ'իշխէ երկրին վրայ : Անկենդան ծառ մըն է, որ այլեւս արմատախիլ պիտի ըլլայ Թունուզի ժողովուրդին եւ իր ղեկավարներուն կողմէ : Նոր դար մը պիտի սկսի, Բշ. օր կէսօրէ վերջ տրուելիք որոշումով» :

Սիտի Մոհամէտ Լամին, 77 տարեկան, որ գահ բարձրացած էր 1943 Մայիս 15ին, հակառակ եղած բոլոր ճնշումներուն՝ մերժեց հրաժարիլ գահէն : Արդէն սկսած էր կորսնցնել դժուարութեամբ ձեռք ձըգած ժողովրդականութիւնը : Կը դատապարտուի՝ կարճ ժամանակի մը ընթացքին իր դիզած անհաշիւ հարստութեանց համար : Ներկայիս Պէյը արգելափակուած

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱԿԱԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ

ՕՄԱՆԻ ՄԷՋ ԵՐԵՔ ՔԱՂԱՔՆԵՐ ԸՄԲՈՍՏՆԵՐՈՒ ՁԵՌՔԸ ԱՆՑԱՆ

Ինչպէս գրած էինք, հակաբրիտանական կարեւոր շարժում մը սկսաւ Օմանի եւ Մասքատի մէջ, ուր քարիւղի կարեւոր հանքեր կան : Ապստամբները արդէն գրաւեցին երեք քաղաքներ, լուրջ մտահոգութեան մատնելով անգլիական կառավարութիւնը : Սուլթանը, իր ուժերով չկարենալով դիմադրել հետզհետէ ծաւալող շարժումին՝ օգնութիւն խնդրեց Անգլիայէն : Սակայն նկատելով որ Օմանի սուլթանութիւնը ինքնիշխան ու ազատ պետութիւն մըն է, բրիտանական զօրքերու միջամտութիւնը հակաօրինական կը նկատուի :

Ապստամբներուն գլուխը անցած է երկրին կրօնապետը : Իսկ ամէնէն ակնբախ երեւոյթը այն է, որ Սէուտ Թագաւոր Ուաշինկթընէն այցելելէ վերջ ստացաւ ամերիկեան քաղաքականութեան օժանդակութիւնը եւ գլխաւոր հրահրիչն է Օմանի ապստամբներուն : Նոյնիսկ ստուգուած է, որ ըմբոստները կը գործածեն ... ամերիկեան զէնքեր :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Պէյրութէն կը հաղորդուի, թէ միաժամանակ երեք կարեւոր դաւադրութիւններ երեւան ելած են Միջին Արեւելքի մէջ : Մէկը Յորդանանի մէջ՝ Հիւսէյն Թագաւորին դէմ, միւսը Եգիպտոս՝ Նասրի դէմ, իսկ կարեւորագոյնը՝ Սուրիոյ մէջ :

Սուրիական մամուլին համաձայն, Միջին Արեւելքի կոփամարտի նախկին ախոյեան Ատիպ Տեսուքի, ծագումով Պաղեստինցի, Յորդանանի կողմէ ղրկուած էր Սուրիա՝ քաղաքական եւ զինուորական անձնաւորութիւններ սպաննելու համար : Տեսուքիի ցանկը կազմուած էր հետեւեալ շարքով . — Պատերազմական նախարար՝ Խալէտ Ազըմ, Արտաքին նախարար Պիթար, Սուրիոյ համայնավարներու պարագլուխ՝ Խալէտ Պէքթաշ, գնդապետ Սարաժ, ինչպէս նաեւ ընկերվարական պարագլուխներ : Ձերբակալուելէ վերջ, Տեսուքի առաջարկած է, որ զինքը վերադարձնեն Յորդանան՝ ուրկէ պիտի սպաննէ Հիւսէյն Թագաւորը եւ կարգ մը այլ քաղաքական դէմքեր : Իր խոստովանութիւնները ժապաւէնի վրայ առնուելէ վերջ Սուրիացիներու կողմէ սահման տարուելով, Տեսուքի յանձնուած է յորդանանեան ոստիկանութեան :

Միւս կողմէ, Յորդանանի մէջ ձերբակալուած է 14 հոգի՝ Հիւսէյն Թագաւորի դէմ կազմակերպուած մահափորձի մը ամբաստանութեամբ : Յուլիս 27ին Ամմանի մէջ պիտի դատուին անոնք, որոնց 13ը կրնան մահուան դատապարտուիլ : Ութը ուրիշներ պիտի դատապարտուին՝ ի բացակայութեան, եթէ մինչեւ այդ թուականը չյանձնուին իշխանութեան : Խմբակին մաս կը կազմեն սպայակոյտի երկու նախկին պետեր, երկու զօրավարներ եւ նախկին Արտաքին նախարարը : Գլխաւոր ամբաստանեալները պիտի ըլլան Ապահովութեան նախկին նախարար զօր. Մահէթա եւ իր եղբայրը : Անոնց պատիժը կամ գնդակահարութիւն պիտի ըլլայ եւ կամ՝ ազատ պիտի արձակուին :

Իսկ գալով Եգիպտոսին, ինչպէս գրած էինք, մահափորձ մը կազմակերպուած էր ուղղուած Նասրի անձին եւ նախարարներուն դէմ : Մեղադրեալներէն շատեր կրնան մահուան դատապարտուիլ :

ՎՐԻՊԱԿ .— Կիրակի օրուան խմբագրականին մէջ՝ վարէն վեր 25րդ տողը՝ յիշենք միայն ներկայ բանասէր Հ. Արսէն Այտընեան պիտի ըլլայ՝ յիշենք միայն ներիուն բանասէր եւն. եւն. :

Ա Ն Ի

Մամիկոնեան ապստամբութիւնը Տարօնում, ութերորդ դարու երկրորդ կէսին (772 թ. ըստ Ռ. Գրուսէի, 775 թ. ըստ Աղոնցի), ընդդէմ արաբական բռնակալութեան, դժբախտաբար խեղդուեցաւ արեան մէջ եւ վերջացաւ Մամիկոնեանների պարտութեամբ Բագրեւանդի արիւնահեղ ճակատամարտում :

Խիզախ, յանդուգն, քաջարի, հայ զէնքի եւ կռուի, հայ ասպետական ոգու կենդանի մարմնացում Մամիկոնեան տոհմը սկսում էր անհետանալ Հայոց պատմութեան ասպարէզից :

Մուշեղ Մամիկոնեան ընկաւ ռազմի դաշտում, իր երկու որդիները հալածուելով թշնամուց փախան Վասպուրական : Մեհրուժան Արծրունին նենգ ու դաւաճան սպաննեց պատանիներին : Սրանց քոյրը, ստիպուած ամուսնացաւ մահմետական իշխանի հետ :

« Մամիկոնեան իշխանուհին Արաբի հարսանեկան առագաստում՝ որպիսի ողբերգութիւն է Մուշեղների մարող տան մէջ» (գրում է Աղոնց) :

Անհետացաւ նաեւ Կամսարական տոհմը : Մնացին Բագրատունիք :

Բագրեւանդի ահեղ մարմին մասնակցեց եւ հերոսաբար ընկաւ Մամիկոնեանների փեսայ Սմբատ Բագրատունին :

Բագրեւանդի ահեղ մարտին մասնակցեց Կողովիտ (Հին Բայազէտ) գաւառն էր, որ այլեւս այնքան էլ ապահով բնակավայր չէր, այդ իսկ պատճառով Սմբատի մահից յետոյ, իր զաւակները՝ Աշոտ Մսակեր եւ Շապուհ, որոնք հիմքը դրին Բագրատունեաց փառքին, աւելի ապահով ոստան էին փնտռում : Աշոտ Մսակերը նկատելով, որ Կամսարական տոհմը սպառուել էր, գնեց Կամսարականների ժառանգներից Շիրակի գաւառը, Արշարունիքի մէկ մասը, Ախուրեանի ափին հովտում գտնուող Բագարան քաղաքով եւ հաստատուեց այնտեղ :

Սմբատի եղբայրը Վասակ Բագրատունին թողեց հայրենի ամրոցը եւ գնաց հաստատուեց Տայք, Վրաստանի սահմանից ոչ հեռու եւ այս Վասակն էր, որ դարձաւ նախահայրը Վրաց Բագրատունիների :

Աշոտ Մսակերին յաջորդեց իր որդին Սմբատ, որը հակառակ իր խոհեմութեան, գերծ չմնաց Հայ միւս նախարարների վիճակից, աքսորուեց Բաղդատ : Սրա որդուն Աշոտին էր վերապահուած շարունակելու իր նախնիների գործը : Աշխատամիտ եւ քաջ, արդարասէր եւ կորովի, մշակոյթի եւ քաղաքակրթութեան հետամուտ, օժտուած զինուորական եւ վարչական մեծ կարողութիւններով, սիրուած բոլորից, յաղթանակից - յաղթանակ է առաջնորդում իր ժողովուրդին : Նշանակւում է, «Իշխանաց Իշխան» 861 թուին, իսկ 886 թուին, ջարդելով եւ քշելով Արաբներին, վերականգնում է չորս հարիւր յիսունհինգ տարուց ի վեր կորսուած Հայոց գահը : Հանդիսաւորապէս օծւում է եւ դառնում Աշոտ Մեծ Թագաւոր Հայոց : Ամրացնում եւ իրեն մայրաքաղաք է դարձնում Անին :

Հին - հին դարուց ի վեր գոյութիւն ունէր Անին, որպէս պարզ աւան : Եթէ Բագրատունիք դարձրին իրենց մայրաքաղաք, անշուշտ հրապուրուելով նրա աշխարհագրական եւ անառիկ դիրքից :

Անին կառուցուած է երկու գետերի մէջ ընկնող նեղ բարձրաւանդակի վրայ, եզերուած արեւելքից եւ հարաւից անդնդախոր եւ ոլորթաց Ախուրեան գետով, արեւմուտքից Ախուրեանի վտակ Ալաջա գետով՝ կամ Ծաղկաձորով, որոնք միանալով իրար, սեպաձեւ օղակում են քաղաքը, դարձնելով անանցանելի եւ անառիկ :

Անին շրջապատուած է քարաշէն ամրակուռ լայն պարիսպներով եւ աւելի քան երեսուն պաշտպանողական աշտարակներով, որոնք մինչեւ այսօր մնացել են անխորտակ :

Մեծ չէ քաղաքի բռնած տարածութիւնը, հակառակ իր «հազար ու մէկ եկեղեցիների» եւ դղեակների :

Անին եղել է բազմամարդ ու գեղեցիկ քաղաք : Աւանդութիւնն ասում է, որ հովիւը տեղ չգտնելով քաղաքում իրեն համար եկեղեցի կառուցելու, դուրս է եկել քաղաքից եւ պարիսպներից դուրս կառուցել իր եկեղեցին, որ մինչեւ այսօր կանգուն է Հովւի եկեղեցի անունով, մէկը մեր ճարտարապետութեան գլուխ գործոցներից :

Ունեցել ենք մի շարք մայրաքաղաքներ, որոնք ծածկուել են հողակոյտների տակ, բայց ոչ մէկը չի կարող համեմատուել Անիի հետ :

Ֆրանսացի պատմագէտ Ժաք տը Մորգանը, համեմատում է Անին միջնադարեան Եւրոպական բերդաքաղաքների հետ եւ հիացումով բացականչում .— ոչ մէկ քաղաք այնքան խոր եւ գեղեցիկ տպաւորութիւն չի թողնում այցելուի վրայ, որչափ Անին :

Ճիշդ է, երբ այցելուն մտնում է Անիի պարիսպներից ներս, այդ աւերակների մէջ, հիացումով է դիտում Բագրատունեաց թագաւորների այս հոյակապ ձեռակերտը, ուր դեռ ցցուած մնում են մի շարք ճարտարապետական կոթողներ Մայր Տաճարով միասին :

Բագրատունիք ոչինչ չեն խնայել Անին դարձնելու համար յաւիտենական վկայարան բարձր քաղաքակրթութեան այդ բարբարոս շրջապատի մէջ :

Անին օժտուած է նոյնպէս դէպի ձորը տանող ստորերկրեայ գետնուղիներով, հաւանօրէն ջրի պակասից չնեղուելու եւ կամ պաշարման դէպքում գաղտնօրէն դուրս գալու եւ թշնամուն հարուածելու համար :

Առաջին համաշխարհային պատերազմից առաջ, Պրոֆ. Մառը եւ անխոնջ ճարտարապետ Թորամանեանը, նիւթական նեղ պայմաններում, անձնուիրաբար, ոչինչ չխնայեցին պեղելու համար Անին, երեւան հանելով բազմաթիւ պատմական գանձեր, որոնց թւում Գագիկ Թագաւորի արձանը՝ բազուկները պարզած ալեփառ ծերունի, երկար մօրուքով, երկար վերարկու հագած, մէջքին գօտի, իսկ գլխին նուրբ փաթթոց :

Դժբախտաբար այսօր Հայ զբօսաշրջիկը չի կարող այցելել Անին, նա մնացել է սահմանի միւս կողմը, Թրքական ափին, ենթակայ աւերի եւ քայքայման :

Ֆ. Նանսէնը իր ճամբորդութեան ընթացքին դէպի Հայաստան, Անիի մօտով անցնելիս, սրտկեղեք բացականչում է .— ինչքան անցեալի փառքեր եւ կոթողներ են անյայտացել բարբարոս եւ ստորադաս ցեղերի կողմից, որոնք գիտեն միայն կողոպտել եւ աւերել : Նոյնն է վիճակուած եւ Անիին :

Յ. Ա.

ՓԱՌՔ ԵՒ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒՆ

1915 Յունիս 3էն մինչեւ Յունիս 28 :

Շապին Գարահիսարի հերոսամարտին թուականը : Շատ քիչ խօսուած ու գրուած է այս մասին : Փաստօն մը, որ քիչ անգամ կը յիշատակուի : Սակայն մեր սրբազան տենչերուն, մեր պատմութեան ներշնչումներուն գիծով հերոսամարտ մըն է, որուն 42րդ տարելիցը բոլորեցինք այս տարի : Մեկուսացած հոգիիս մէջ թախիծը կը բորբոքի, կարօտս կրակ առած կը մխայ, գրիչս մատներուս մէջ սեղմած կը դողամ, կը մանկանամ եւ անթառամ, բայց արիւնաքամ յիշատակներուս ետեւէն կը վազեմ, գարնան նորածաղ առաւօտով փառք եւ օրհներգ կարդալու մեր անմահ հերոսներուն ...

Տեսիլ առաջին ... Ապրիլ :

Գարունն է իջեր մեր լեռներուն, այգեստաններուն, դաշտերուն վրայ : Ծառ ու ծաղիկ ծաղկած՝ գարնան գգուանքով հարս ու փեսայ կը խաղան գլգլան ջրվէժներու մօտ :

Գարո՛ւն, գարո՛ւն... իմ մանկական սիրտս պրկող յիշատակներու թուական :

Մեր եկեղեցիին հսկայ բակին թթենիները կ'օրօրուին : Անոնց հուժկու թեւերուն շուքին տակ՝ տարիքոտ աղամարդիկ կը տեղաւորեն կաթսաները, մատաղի պատրաստութեան համար :

Հաւատացեալները այլայլած սեւ օրերու ահ ու սարսափի հեռանկարէն՝ ուխտաւորի ջերմեռանդ հաւատքով մատաղցու են բերեր : Ոչխարներ եւ եզներ :

Տեսիլ երկրորդ ...

Պզտիկ մատուռին խորանին առջեւ, ալեհեր քահանան սկիհը բարձր բռնած, դողդոջուն մատնելով հաղորդութիւն կու տայ իրենց թաքստոցներէն պահիկ մը դուրս ելած զինուած քաջորդիներուն : Մամիկները, մայրիկները սեւ շղարշներու մէջ փաթթուած, բազկատարած, կ'աղօթեն : Դէպի աջ, ժամկոչ պապային խուցին մէջ թաղական խորհուրդին, հողաբարձու մարմինին անդամները մատաղի բաժնեչափեր կը պատրաստեն դեռատի հարսներու օժանդակութեամբ :

Տեսիլ երրորդ : Մայիս :

Կառավարական հրամանագիրներ, եկեղեցիին եւ պաշտօնական հաստատութիւններու պատերուն վրայ : Զէնք ունեցողները պէտք է անմիջապէս յանձնեն զինուորական իշխանութեան : Զինուորական փախստականները պէտք է զօրանոց վերադառնան առանց ժամանակ կորսնցնելու : Փախստական պահողները պէտք է յանձնեն իրենց պաշտպանեալները ... եւն. եւն. : Չհնազանդողները կը յանձնուին պատերազմական ատեաններուն : Ազդանշանը տրուած էր, բռնութիւն սպառնալիք : Ինչքան որ կրնային, հաւաքեցին ամէն տեսակ զինական առարկաներ, գործիքներ, նոյնիսկ կացին, դանակ, փետտար : Քանի մը օր դադար : Յետոյ առեւտրականները զանազան պատրուակներու տակ բանտարկեցին : Ծեծ ու խոշտանգում :

Յետոյ տուները խուզարկեցին, գրաւեցին կերպասեղէնները, ամէն տեսակ մթերուած պաշարներ իբր թէ բանակին յատկացնելու համար : Առաջնորդը ստիպեցին որ Սեբաստիա մեկնի իր բողոքները անձամբ ներկայացնելու «Միւթէսարիֆին» ու ճամբան յօշոտեցին Էնտէրէսի կիրճերուն մէջ :

Տունէն դուրս ելլել վտանգաւոր : Դպրոցները լեցուած են բանտերէն ազատ արձակուած մարդասպան, դատապարտուած, գող աւազակ թուրք կամաւորներով, որոնք զբաղած են կողոպուտով, տրտնջացողները, ընդդիմացողները, խոշտանգումի զոհ :

Տեսիլ չորրորդ : :

Աննախատեսելի աղէտը դրան սեմին վրայ : Թուրքին հրէշային, ճիւաղային քրքիջը փողոցներուն մէջ : Զարհուրա՛նք : Այլեւս պատնէշ չէր : Հայ ապրելու համար փարել զէնքին :

Յունիս 1 ... Մանկական կեանքիս ամէնէն ահաւոր գիշերներէն մէկը : Քունը կոպերուս վրայ ծանրացած, դողը ջիղերուս, կը մասնակցիմ դուռ, պատուհան, տանիք, ծակ ու ծուկ հաստիկ ձողերով, երկաթի կորներով ամրացնելու գործին : Այդ գիշեր ճրագ չվառեցինք : Մութին մէջ լեցուեցանք Թոնրատան սրահը, որուն տախտակամածին տակ՝ մասնաւոր կերպով շինուած թաքստոցին մէջ քեռիներուս հետ տասնեակ մը կարիճներ զինուած, կազմ ու պատրաստ կը հսկեն :

Կէս գիշերը անց : Շուներու ոռնոցը կը խլացնէր մեր անհամբեր լռութիւնը : Ահա թաղէ թաղ փանտարմաներ, զինուորներ, որոնք դռներ կը կոտրեն, բացպանալիքներ կը տեղան, աղամարդիկը կը հաւաքեն : Աղիողորմ ճիչեր :

Յունիս երկուքի լուսաբաց ...

Հայկական սրճարանները, բանտի վերածուած, սրտահատորներով լեցուած, խոստովանութիւն կորզելու համար խոշտանգում, չարչարանք :

Տեսիլ հինգերորդ :

Յունիս երեքի առաւօտն է : Այդ առաւօտ մեր ծխնելոյզներէն օրհնեալ ծուխը երկինք չբարձրացաւ : Սիրած ժամուս կոչնակները համրացած, խլացած էին : Ամէն մարդ դիրքերուն վրայ : Եւ ահա կոչնակները միահամուռ կը ղօղանջեն անդադար : Համբերութեան բաժակը յորդած է : Վերին մարմինն է որ ազդանշան կուտայ :

Կրակ, ուշացած պոռթկում : Հայորդիները իրենց թաքստոցներէն դուրս կը թռին նոր օրերու հերոսութեան դափնեպսակ խլելու անձկամութեամբ : Մահու դէմ մահ կը պատգամեն վրէժառու հայորդիները մինչ անդին ոճրագործներու վոհմակը կը փախչէ :

Ազատատենչ Հայորդիներուն կանչերը, վճռական հրամանները, դիրքէ դիրք կը հասնէին ոգեւորութիւն ներշնչելով :

— Տղաք մէկի տեղ տասը, մի խնայէք, բանտերուն դռները խորտակեցէք, մեր բանտարկեալները ազատեցէք, բերդին դռները բռնեցէք, ուտելիք ամբարեցէք, ժողովուրդը բերդ բարձրացուցէք, հեռագրի թելերը կտրեցէք, մնացածին տուն տեղին կրակ տուէք, մերն էր, մեզի պիտի չմնայ, Թուրքին բնաւ երբեք ...

Գնդակները կը սուրան : Համազարկը դիրքէ դիրք կը սաստկանայ : Վրէժի հատուցման ժամն է :

Տեսիլ, տեսիլ ու տեսիլներ ... Ինչո՞ւ կը չարչրկէք տառապակոծ հոգիս : Շլմորած եմ, ո՞ր մէկը պատմեմ, ո՞ր մէկը գրի առնեմ, ո՞ր մէկին հաւատքի ողջոյ-

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

Բ.— ՄԵՐ ՕՐԵՐՈՒ ՄԻԴԱՍԸ

Արձակուրդի մեկնողները պարտաւոր էին նաեւ որոշ ատեններ իրմէ հեռաձայնի սպասելու : Այս ձեւով, որոշ չափով հսկողութիւն պահած կ'ըլլար ընտանիքին անդամներուն վրայ, նոյնիսկ արձակուրդի ժամանակ :

Իր զանազան բնակարաններուն մէջ ալ լրտեսական ցանց մը կազմակերպած էր քարտուղարներու եւ սպասաւորներու միջոցաւ, որոնք իր բացակայութեան միջոցին (ինչ որ յաճախ կը պատահէր), պարտաւոր էին զինքը տեղեակ պահել ընտանիքին անդամներուն իւրաքանչիւր շարժուձեւին մասին : Իր հայ կամ օտար պաշտօնեաները, որոնց յանձնուած էր արուեստի իր հաւաքածոներուն պատասխանատուութիւնը, ընտանեկան լրտեսական կազմակերպութեան ենթակայ էին : Յաճախ քննութիւն կատարել կուտար հաստատելու համար, թէ «արժէքաւոր» իրեղէններ կամ առարկաներ չէին անհետացած տունէն : Նոյնիսկ իր զգեստներն ու կօշիկները թուագրել տուած էր : Այսպէս, 1925էն վերջ, երբ Լոնտոնէն Փարիզ փոխադրուեցան, թէեւ Կիւլպէնկեան առանց բացառութեան կը գիշերէր պանդոկ Րիցի մէջ, սակայն մանրամասն տեղեկութիւն ունէր թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ իր տան մէջ օրուան որեւէ մէկ ժամուն : Կասկածամտութեան այն մթնոլորտը, որուն մէջ ինք ու Նուարդ մեծցած էին Պոլիս գտնուած ժամանակ, Կարմիր Սուլթանին օրով, փոխադրուած էր իրենց արեւմտեան կեանքին մէջ եւս :

Բազմաթիւ տարիներ պէտք եղան, որպէսզի ընտանիքին անդամներէն ոեւէ մէկը համարձակի ապստամբութեան դրօշ պարզել : Հերոսուհին Նուպարի երկրորդ կինն էր, Տորէ, դերասանուհի : Այս վերջինը հետեւեալը կը պատմէ «ապստամբութեան» մասին : « Մեր ամուսնութենէն քիչ ատեն վերջ՝ Փարիզ գացինք կեսայրս տեսնելու, որ փորձեց մեզ իր չուանին ծայրէն կապուած պահել : Կը սիրէինք յաճախ Շանթիյյի երթալ կոլֆ խաղալու : Կեսայրս առիթ չէր փախցներ այս կամ այն պատրուակով մեզի հեռաձայնելու : Միեւնոյն ատեն Փասիի մէջ, Էմիլ Մենիէ փողոց, բնակարան մըն ալ վարձեց մեզի համար, որպէսզի ստիպուինք Լոնտոնէն փոխադրուիլ Փարիզ, ուր շատ աւելի դիւրաւ կրնար հսկողութիւն բանեցնել մեր վրայ : Բայց մենք կտրուկ կերպով մերժեցինք : Երբ հասկցաւ թէ որոշած ենք տեղի չտալ, Պարոն Հինգ առ Հարիւր հարցը լաւ կողմէն առաւ ու այս մերժումին համար ոխ չկապեց մեր դէմ » :

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ՊՈԼԻՍ

Միլիոնատէրները ժողովրդականութիւն վայելող դասակարգ չեն : « Շատ հազուադէպ է որ միլիոնատէր մը խնդայ » կ'ըսէր Էնտրիւ Քարնեկի : Շրջահայեաց՝ տեսակի թռչուններէն են եւ ժողովուրդը այնպէս կը նկատէ թէ իրենց միակ հետաքրքրական կողմը դրամ ունենալն է : Ընդհանուր կարծիքն այն է նաեւ, որ միլիոնատէրները միշտ ալ անխուսափելի գաղտնիք մը ունին, զոր կը պահեն ուրիշներէ : Պարոն Հինգ առ Հարիւր կը համապատասխանէր տիրող այս ընդհանուր կարծիքին :

Երբ ինք եւ իր սիրուն, հարուստ ու երիտասարդ կինը, իրենց ամուսնութենէն քիչ ժամանակ վերջ Պոլիս վերադարձան, հաստատուեցան Վոսփորի վրայ նայող Եսայեաններու ճոխ ու ընդարձակ բնակարանին մէջ, մինչ ընտանիքին մնացեալ մասը մնաց Լոնտոն : Կիւլպէնկեան նպատակին հասած էր, Եսայեաններու աղջկան հետ ամուսնացած, այժմ որպէս տէր տիրական կուգար բնակիլ Յովհաննէս Եսայեանի տան մէջ. այս միջոցին է որ իր մէջ սկսան զարգանալ մեծութեան ու անյագ փառասիրութեան առաջին նշանները, որոնք հետագային անհաճոյ կացութիւններու տեղի պիտի տային :

ՌԱԼՖ ՀԻՒՎԻՆՍ

(13 Շար.)

ԿԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒ ՀՈԳԵՐԸ

ՍՈՒՐ ՊԱՅՔԱՐ ՌՈՒՍ ԵՒ ՈՉ-ՌՈՒՍ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

*

Անցեալ ամիս Մոսկուայի մէջ գումարուած էր Խ. Միութեան Գրողներու Միութեան ընդհանուր ժողովը, որ տեւած էր չորս օր եւ տեղի տուած՝ բուռն վիճաբանութիւններու: Հետզհետէ կը հասնին մանրամասնութիւններ՝ անհամաձայնութեանց բուն պատճառներուն մասին:

Շատ մը գրողներ խստիւ քննադատած են ըլլայ միութեան ընդհանուր քարտուղարութիւնը որ յանձնուած է բանաստեղծ Ալեքսիս Սուրկովի, ըլլայ մանաւանդ միութեան Մոսկուայի ճիւղը, որուն նախագահն է վիպասան Կոնստանդին Ֆետին:

Գրողներու Միութեան ոչ ռուս անդամները մասնաւորաբար դժգոհած են այն իրողութեան դէմ, որ ընդհանուր քարտուղարութիւնը բաւարար չափով չի հետաքրքրուիր միւս ազգերու եւ ժողովուրդներու գրականութիւններով: Արդարեւ Սուրկովի կարդացած զեկուցումը գրեթէ առաւելաբար յատկացուած էր ռուսական գրականութեան եւ լուռ կը մնար միւս հանրապետութեանց եւ ժողովուրդներու գրականութեանց մասին:

Ոչ ռուս ժողովականները դժգոհ մնացած են նաեւ այն բանէն, որ Սուրկով չատ ծանրացած է խորհրդային գրականութեան մէջ ծայր տուած այն տագնապին վրայ, որուն արդիւնքն են վերջին շրջանին հրատարակուած «վնասակար երկեր»ը: Անհրաժեշտ խստութեամբ չէ ճաղկած ընկերվարական - իրապաշտութեան մեթոտին չհետեւող գրողները, Լենինի կողմէ սահմանուած ցուցմունքները անտեսողները:

Ինչպէս յայտնի է, Սիմոնով «Նովի Միր» հանդէսին խմբագիրն է. եւ այդ պարբերականին մէջ էր որ լոյս տեսաւ Դուտինցեւի «Ոչ միայն հացիւ» վէպը, որ այնքան աղմուկ հանեց ու դայթակղեցուց ուղղափառ համայնավարները:

Գրական ուրիշ թերթ մը, «Լիտերատուրնայա Կազեթա», կը քննադատէ Սիմոնովն ու «Նովի Միր»ի ընդհանուր ուղղութիւնը. կը գրէ թէ աւելի որոշ ինքնաքննադատութիւններ կ՚ակնկալուէին իրմէ: Նոյնիմաստ, եւ չատ աւելի խիստ քննադատութիւններ ըրած է Սիմոնովի հասցէին՝ սպիտակ ռուս գրող Փեթրուս Պրովքա. «Զենք կրնար եւ պէտք չէ թոյլ տանք որ խորհրդային իրականութիւնը բոլորովին սխալ լոյսի տակ ցոյց տուող գործեր հրատարակուին»: Տաճիկ գրող Թուրսուն - Զատէ զարմանք յայտնած է, որ Գրողներու Միութիւնը կը հանդուրժէ որ իր պաշտօնաթերթին, «Նովի Միր»ի մէջ գաղափարաբանական անճշդութիւններ պարունակող յօդուածներ լոյս տեսնեն:

Միւս կողմէ, Սպիտակ ռուս գրող Պրովքա, չուվաշ գրող Պաչքինով, Խազախստանցի Ժարոքով եւ Մուքանով, Ազրպէյճանցի Րակիմով, Կարելացի Թիմոնին եւ չատ ուրիշներ դժգոհած են թէ Գրողներու Միութեան վարիչ մարմինը անհրաժեշտ հետաքրքրութիւն ցոյց չի տար բոլոր հանրապետութեանց գրականութիւններուն հանդէպ: «Այս պարագան առաւել եւս անհասկնալի է այն պատճառով, որ Մոսկուայի գրական շրջանակներուն մէջ ծայր տուած «հիւանդագին երեւոյթները» արձագանգ չգտան միւս հանրապետութիւններուն մէջ», կ՚ըսէ Պրովքա:

Ուրիշ մը կ՚ըսէ թէ որոշ արհամարհանք մը գոյութիւն ունի «փոքր գրականութեանց» հանդէպ: Իսկ Ուկրայնացի գրող Պաժան կը դժգոհի թէ ռուս գրողներու երկերուն մէջ ազգայնական շարժում մը ծայր տուած է ի հեճուկս միւս քոյր - ազգերուն. եւ որպէս օրինակ կը յիշէ Վալենտին Իվանովի «Դեղին մետաղ» վէպը, որուն մէջ հեղինակը «Մեծ ազգերու զաւակներուն յատուկ անհանդուրժողութեան ոգի ցոյց կուտայ փոքր ժողովուրդներու հանդէպ եւ ինքզինքին թոյլ կուտայ ծաղրել Ուկրայնացիները, Վրացիները, Հրեաները, Հայերը»:

Լուսաւորութեան Նախարարը, Միխայլով, ընդունած է թէ այս դժգոհութիւնները հիմնաւոր են եւ պէտք չէ մոռնալ թէ խորհրդային գրականութեան յատկանիշը իր «բազմազգի» եւ «բազմալեզու» ըլլալն է, հետեւաբար անհրաժեշտ է լրջօրէն զբաղիլ նաեւ քոյր հանրապետութեանց գրականութիւններով:

Գրողներու Միութեան Մոսկուայի ճիւղին նախագահը, Ֆետին, փորձած է պաշտպանել մայրաքաղաքի իր պաշտօնակիցները, սակայն ոչ ռուս գրողները աւելի մեծ թափով շարունակած են իրենց քննադատութիւնները:

Հետաքրքրական է նաեւ այն երեւոյթը, որ մինչ Մոսկուայի ու Լենինկրատի գրողները ճիգ կը թափեն բոլորովին ձերբազատուելու ստալինեան շրջանէն գրականութեան վրայ դրոշմուած յատկանիշներէն, միւս հանրապետութեանց գրողները կ՚ուզեն որոշ զգուշութեամբ մը ընել — պահել ստալինեան շրջանի գրականութեան լաւ կողմերը եւ ձերբազատուիլ միայն՝ յոռի չափազանցութիւններէն:

Ընդհանուր առմամբ, Գրողներու Միութեան այս երրորդ ընդհանուր ժողովին մեծագոյն յատկանիշը եղած է այն, որ ոչ - ռուս գրողները անկաշկանդ կերպով ծառացած են ռուս գրողներու գերակայական զգացումներուն դէմ եւ խիստ բողոք մարձրացուցած՝ իրենց հանդէպ ցոյց տրուած խորթ վերաբերմունքին դէմ:

Թ. Ա. Թ.

նը զրկեմ, ո՞ր մէկին անշիրիմ հողակոյտը փնտռելու եղեմ:

Անապատ երկիր ինկած եմ, հիմա կ՚ապրիմ ձեր յիշատակներով, ո՛վ Հայութեան անմոռանալի հերոսներ, քաջարի Շապին Գարահիսարցիներ: Մենք մեղաւոր ու մեղապարտ ենք որովհետեւ ոգեկոչումի օրը մոռացութեան գիրկը նետած ենք:

ԱՆՇԷՆ ԿԱՐՕՏՈՒՆԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ).— Մեր դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Թրուա - Լիւքի օդասուն պարտէզին մէջ: Հայրենակիցներու բազմութիւնը բոլորուած էր սեղաններու չուրջ, յիշեցնելով բնապաշտի ուխտագնացութիւնները: Աչքի կը զարնէր Նոր Սերունդի ներկայութիւնը: Բարձրախօս երգապնակներու ընդհանրացումը մասամբ վերջ տուին «տաուլ զուռնայ»ին, կազմակերպիչ մարմինը՝ ամբողջովին Նոր Սերունդին յանձնած է գեղարուեստական բաժինը: Բանախօսն ալ ընտրուած էր երիտասարդ մը՝ Պ. Ժ. Միրիճեան:

Բացման խօսքը Պ. Ս. Պօյաճեանին էր. — «Այսօր Ֆրանսան խանդավառութեամբ կը տօնէ իր պատմական օրը «14 Յուլիս»: Ոչ մէկ վարդապետութիւն չի ժխտէր զայն, ամէն մէկը՝ մէկ կողմ դրած իր տարակարծութիւնները նոյն ոգեւորութեամբ կը փառաբանէ զայն: Մենք Հայերս, ամէնէն չատ հալածուած ու տառապած ժողովուրդ, ի՞նչու այդ սրտաբուխ ձեւով չողեկոչենք մեր զոհերը, որոնք իրենց կեանքի գնով կրնային ձեռք բերել մեր ազատութիւնը: Մեր «հիւլէական ուժը» մեր լեզուն, կրօնքը, մշակոյթն է, որոնք մեզ առաջնորդած են դարերու փոթորիկներու մէջէն»:

Երգերէ, նուագէ եւ արտասանութիւններէ վերջ, խօսք առաւ Պ. Ժ. Միրիճեան, 20 վայրկեանէ աւելի տեւող կուռ բանախօսութեամբ մը բոլորի մէջ հրահրեց հայրենասիրական ոգին: «Հայրենիքի մէջ, մէկ միլիոնէ աւելի հայութիւնը՝ բոլոր տեսակի փորձութեանց դէմ, կը պահէ իր գոյութիւնը: Գաղթաշխարհի Հայութիւնը՝ իր միութիւններով, կազմակերպութիւններով, պարտաւոր են նշւիրուիլ հայապահպանման գործին. դաւաճանողը հայու անունով խօսելու իրաւունք չունի»: Անդրադառնալով Զարսանճագի Հայր. Միութեան գործունէութեան յիշեց որ հարիւր երեսուն աշակերտներ կը պահեն Սուրիոյ, Լիբանանի ազգ. վարժարաններուն մէջ, վաղը, անոնք կը դառնան 130 հայ ընտանիքներ»: Երիտասարդ բանախօսը ջերմ ծափերու արժանացաւ: Զանազան տարիքներ՝ բոլորն ալ նուէր, վիճակահանութեան դրուելով, կոկիկ հասոյթ մը ապահովեցին Միութեան: Շնորհակալութիւն բոլորին, որոնք չզլացան իրենց նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւնը:

Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԸ

●

Տաղանդաւոր արուեստագէտ Պ. Ս. Տէր Պալեան, այս տարի եւս, Մայիս ամսուն վերջերը, Մինիխի Միջազգային կօշիկի ցուցահանդէսին, բազմաթիւ անուանի մրցակիցներու չարքին, չահեցաւ միակ եւ պատուոյ առաջին մրցանակը, քննիչ յանձնախումբին բարձր գնահատանքին արժանանալով, եւ ստացաւ «Մինիխի Առիւծ»ը, որ ցուցահանդէսին «Օսքար»ը կը ներկայացնէր, ձեռամբ կօշիկի Ֆետերասիոնին նախագահին, որ ներկայ էր ցուցահանդէսին:

Նախագահը խորապէս զգացուած Պ. Ս. Տէր Պալեանի պարբերական միջազգային նորանոր յաղթանակներէն, շնորհաւորութեան սրտագին խօսք ուղղեց եւ գերմանացի քննիչ յանձնաժողովին եւ կազմակերպիչներուն, ներկայացուց արուեստագէտը որ նման ձեռնարկներու մէջ միշտ առաջին տեղը կը գրաւէ, իր ինքնագիւտ եւ գրաւիչ փարիզեան ոճով:

Այս առթիւ, ցուցադրուած կօշիկին գեղարուեստական նուրբ ճաշակով կատարուած աշխատանքը բոլորին հիացում պատճառելով, Մինիխի գեղարուեստական յանձնախումբը միաձայնութեամբ, որոշեց տաղանդաւոր արուեստագէտը պարգեւատրել Մագաղաթեայ եզակի վկայականով մը:

1955ին Իտալիոյ մէջ տեղի ունեցած «Բուփ Մօնտիալին» առաջին մրցանակը դարձեալ խլած էր մեր չնորհալի հայրենակիցը: Այսպէս ամէն տարի, մետալներով, վկայականներով, եւ թանկագին, սկահակներով իր վաճառատունը դարձած է թանգարան մը:

Պ. Ս. Տէր Պալեան ունի աշխատանքի իր եղանակը եւ առանձնայատուկ ոճ ձեւուածքի, նիւթի, գծագրութեան, զարդանկարի, գոյներու եւ լուսափայլ ներդաշնակութեան: Ունի ուժեղ յղացում, գեղատեսիլ ծաղկաւէտ զաշտանկար պատկերներ ստեղծելու: Ան գեղարուեստական խոր ճաշակով այս բոլոր ձեռակերտ աշխատանքով, կ՚ապրեցնէ նրբին կաշիներու մակերեսին, պատրաստելու համար այդ եզակի եւ չնորհալի կօշիկները:

Վերջերս Փարիզի «Շամպր Սէնտիքալի» նախագահը եւ ներկայացուցիչները, ի պատիւ մեր արուեստագէտ հայրենակիցին, Ֆրանսայի համար ձեռք բերած պատուաւոր նուաճումներուն առթիւ, տուած են հացկերոյթ մը:

ՍԱՐԳԻՍ ՔԱՋԵԱՆ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Ամառյս վերջը Մոսկուայի մէջ կը բացուի երիտասարդութեան համաշխարհային փառատօնը, որուն պիտի մասնակցին հարիւր քառասուն երկիրներու երեսուն հազար երիտասարդ ներկայացուցիչները, ինչպէս նաեւ Խ. Միութեան զանազան երկիրներէն՝ հարիւր քսան հազար երիտասարդներ:

Կազմուած է յանձնախումբ մը, որ պիտի պարգեւատրէ երիտասարդներու կողմէ կատարուած լաւագոյն ներկայացումը: Այս առթիւ, Մոսկուայի թատրոններուն մէջ սկսած են փորձել երիտասարդ գրողներու գործերը՝ երիտասարդ դերասաններով:

Խ. Միութեան մայրաքաղաքին մէջ կը կատարուին նաեւ Պալէի փորձեր. այս մարզին մէջ վտանգաւոր մրցակիցներ ունին, յատկապէս՝ Ֆրանսական խումբը, որուն ղեկավարն է Ֆիլիփ Օեամպիւրի: Ժիւրիին մէջ կը գտնուի Փարիզի Օփերային դաստատուներէն Էտմոն Լէնվալ:

Սակայն, ինչպէս Ֆրանսայի, այնպէս ալ Խ. Միութեան մէջ ամէն բան երգով կը վերջանայ: Խորհրդային երգահանները հարուածային աշխատանքի ձեռնարկած են՝ այս մարզին մէջ: Նիւթե՞րը այդ երգերուն. — Սէր, բարեկամութիւն, միջազգայնականութիւն:

ԶԻ ՄՈՌԱՑԵՆ

Ա.— Պարոն, ինչո՞ւ այդքան կը խըմես:

ԳԻՆՈՎԸ.— Որպէսզի մոռնամ թէ գինով եմ...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (95)

ԵՐԿՈՒՆՔ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

●

ԹՈՐԹՈՒՄ

Թէպէտ ամբողջ երկիրը կը զգար այս ամէնը, բայց քան զամէն ոք՝ աւելի կը զգար մարդ մը որ ամէն բան կը տեսնէր, ամէն բան կ՚իմանար, երկրին որ կողմը ինչ անցք որ անցնէր կը տեղեկանար, որ կը զգար նաեւ թէ սոսկալի պատասխանատուութիւն մը իւր վրայ կը ծանրանար: Այս մարդը Սմբատ Սպարապետն էր, քաջ, խելօք պատերազմի մէջ վտանգը տեսնելու համար՝ ազահ իր եղբարց եւ ազգին արեան՝ վախցող անիրաւութենէ՝ վասնզի կը վախնար յԱստուծոյ, եւ սոսկումով կը տեսնէր թէ մտեր էր այնպիսի ճամբու մէջ, որուն ելքը զինք դառնահավէժներէն յանդունդս կը տանէր: Ինք, ստեղծուած պատերազմելու օտարին եւ Բուղայի դէմ, կը տեսնէր զինք դատապարտուած նորա անգութ ձեռքին մէջ անիրաւութեան եւ մատնութեան գործիք մը լինելու: Կը լսէր, կ՚իմանար թէ Բագրատուն Հայոց իշխանաց մեծ մասը Բագարատայ իւր եղբօր օրինակին հետեւելով կ՚ուրանային հայրենի հաւատքը ազատելու համար բանտէ, տանջանքը եւ մահուանէ: Կ՚իմանար թէ պակած զօրաց տեղ Բուղայի նոր օգնութիւն կը հասնէր յԱսորեստանէ: Որդւոյն նամակը որ կաթողիկոսին մահը եւ Բուղային զինքն ուզելը կ՚իմացնէր՝ դառնութեամբ լցուցեր էր սիրտը: Մահուան երկիւղը հազար անգամ աւելի սիրելի էր իրեն քան թէ այդ բռնաւորին երեսը տեսնել, բայց այն առջի օրուան յուսով թէ թերեւս հայրենեաց ցաւերը մեղմացնէ, թշուառ ժողովրդեան օգտակար կարենայ լինիլ, կը հնազանդէր: Բայց ինչ տխուր աչօք կը տեսնէր այս Վասպուրականի երկիրը՝ որ իրեն յանձնուեր էր, Աշոտի գերութենէն վերջ, ուր ինք բոլոր ձմեռ անդուլ աշխ[illegible] էր հայ ժողովրդեան լուծը քաղց[illegible]ցնել, առանց տիրող ազգին բռնութիւնքը եւ յափշտակութիւնքը սանձելու: Անպիտան, անարգ եւ հասարակ ծառայութենէ իշխանութեան հասած ամիրաներ կը տեսնէր որ տէր եղած բռնացել էին Արծրունեան, Ռշտունեաց, Քաջբերունեաց, Բզնունեաց անառիկ բերդերուն, եւ աւազակաբար կ՚իջնէին հարստահարելու իւր ազգին ժողովուրդը, որ կը տքար, որ կը մռնչէր, որ կ՚ուզէր շղթաները կոտրել եւ այդ անարդ բռնաւորաց գլուխը ջախջախել, եթէ Ամիրապետին երկիւղը չլինէր:

Ուստի համբերութեան յորդորելով ժողովուրդը, ելաւ ճամբայ երթալու Երազգաւորս, ուր հրաման ղրկեր էր որդւոյն Աշոտոյ ժողովել Հայոց եպիսկոպոսներն ու իշխանները կաթողիկոսի ընտրութեան համար: Ժամանակ չէր դանդաղելու ամէն իշխան եւ եպիսկոպոս գլուխն ազատելու կը ջանար. ուստի միաբան ընտրեցին Զաքարիա անուն աշխարհական անձ մը, որուն առաքինութիւնը եւ անձնուրացութիւնը յայտնի էր ամէնուն. վասնզի Հայաստան ճանճրացեր էր այդ անտարբեր, թուլամորթ հայրապետներէն, որ իրենց հանգստութիւնը միայն կը ճանչէին եւ կը փնտռէին: Եւ այս Զաքարիա ձեռնադրեցին միեւնոյն օրուան մէջ ի սարկաւագութիւն, ի քահանայութիւն, յեպիսկոպոսութիւն եւ ի կաթողիկոսութիւն: Առաքինի անձի մը ընտրութեան համբաւը տարածեցաւ ամէն երկիր, եւ ժողովուրդ յոյս համարեց նաեւ այս ընտրութիւնը:

Բայց ի՞նչ կրնար ընել կաթողիկոս մը ինչչափ որ բարի կամք էլ ունենար: Իւր նախորդին օրով դեռ ժամանակ կար, բայց հիմա երբ թշնամին Հայաստանի կեդրոնը կը բնակէր հարիւր յիսուն հազար զօրքով եւ դեռ օգնութեան կը սպասէր, անօգուտ կրնար համարուիլ ամէն ջանք, ուստի երբ հայրապետը այս խօսքը բացաւ Սպարապետին, նա յայտնի խոստովանեցաւ թէ ամէն բան եւ ջանք ուշ էր:

(Շար.)

ԾԵՐԵՆՑ

է պալատին մէջ, որուն շրջակայքը հսկողութեան տակ առնուած է ոստիկանութեան կողմէ :

Ձերբակալուած է նաեւ Սալահետտին իշխանը, արքայորդին :

× Ալժերիոյ մէջ ապստամբական խլրտումները կը շարունակուին : Օրանիայի շրջանին մէջ զինուորականներու եւ ըմբոստներու միջեւ պատահած բախումի մը ընթացքին սպաննուեցան 18 Ֆելլականեր (ապստամբներ) եւ 15 ուրիշներ ձերբակալուեցան : Կոստանդինի շրջանին մէջ, Թունուզի սահմանագլուխին մօտ, զինամթերքի երկու պահեստներ երեւան ելան : Երեսունի մօտ պատերազմական զէնքեր գրաւուեցան, ինչպէս նաեւ՝ ռնդացիր մը :

Ահաբեկիչները յանկարծակի յարձակումներ գործելով սպաննեցին քանի մը Եւրոպացիներ : Արձակուեցաւ նաեւ ձեռնառումբ մը՝ Օրանիայի մէջ, որուն հետեւանքով 11 հոգի վիրաւորուեցաւ . երկուքը՝ մտահոգիչ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ սանդուած որոշ դադարէ մը ետք, քննադատութիւնները կրկին սկսան «հակակուսակցական խմբակ»ին դէմ :

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ներկայացուցիչները հասան Մոսկուա : Խորհրդակցութիւնները կը սկսի այսր կէսօրէ վերջ :

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ Զինաստանի ուսանողները «քաղաքական քննութիւն» մը պիտի անցնեն եւ պիտի ունենան «քաղաքական դիւանանիչ»ներ :

ՓԵՇՏԱՅԻ մէջ մաքրագործումները կը շարունակուին : Երկու նոր մահապարտութիւններ յայտարարուեցան եւ հինգ հարիւր հոգի ձերբակալուեցաւ :

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ համայնավար եւ ոչ-համայնավար իմաստասէրներուն համագումարը վերջացաւ : 50 իմաստասէրներ «կարծիքի փոխանակութիւն» ունեցան :

ՄԱԼԱՓԱՌԹԷ իտալացի հռչակաւոր գրողին մարմինը ամփոփուեցաւ իր ծննդավայր՝ Փրաթօ քաղաքին մէջ :

ԻՐԱՆԻ Շահը սաստիկ կոփէ վարակուած է : Միլիոնաւոր մարդիկ, Պարսկաստանի մէջ, վարակուած են համաճարակէն :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ Վլատիվոսթոքի ծոցը արգիլուած գօտի հռչակեց՝ օտար նաւերու եւ օդանաւերու համար :

ՎՈՍՓՈՐԻ վրայ 1400 մեթր երկայնութեամբ կամուրջ մը պիտի շինեն Ֆրանսացիները : Աշխատանքները պիտի վերջանան երեք տարիէն : 30 միլիոն տոլարի ծախք պիտի ըլլայ :

1955/1 Գ. ԴԱՍԻ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ պիտի արձակուին հետեւեալ ձեւով .—

Ա) Մէկ զաւակի հայր՝

Յուլիս 31ին, անոնք որ կը ծառայեն Հիւս. Ափրիկէի մէջ :

Օգոստոս 8 - 10ին անոնք որ կը ծառայեն Եւրոպայի մէջ :

Բ) Ամուսնացած՝ առանց զաւկի :

Օգոստոս 5 – 15 անոնք որ կը ծառայեն Հիւս. Ափրիկէի մէջ :

Օգոստոս 29 – 31, անոնք որ Եւրոպա են :

Գ) Ամուրիները :

Օգոստոս 25էն սեպտեմբեր 15 անոնք որ Հիւս. Ափրիկէ են :

Սեպտեմբեր 15էն 25 անոնք որ Եւրոպայի մէջ կը ծառայեն :

ԱՆԳԼԻՈՅ քաղաքամէջի 28.000 հանրակառքերը անշարժութեան մատնուեցան՝ գործադուլի հետեւանքով :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ, հեղձուցիչ տաքերուն յաջորդեց ցուրտը : Կ'անձրեւէ երկրին բոլոր շրջաններուն մէջ :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հակառակ մեր կրկնակի դիմումներուն նամակատան վարչութեանց մօտ (Լիոն եւ Փարիզ), երբեմն անկանոն կը ստանան «Յառաջ»ը զանազան շրջաններ :

Բաժանորդներէ բողոքներ կը ստանայ վարչութիւնը, որոնք կը կարծեն թէ անկանոնութիւնները մեր առաքումէն առաջ կուգան : Մի անգամ ընդ միշտ կ'ուզենք տեղեկացնել որ ոչ մէկ անկանոնութիւն կայ մեր կողմէ : Բոլոր թերթերը ամէն օր նոյն ժամուն կը յանձնուին 9րդ թաղամասի կեդրոնը, որ իր կարգին առաքումը կը կատարէ նոյն իրիկունն իսկ : Իւրաքանչիւր դժգոհ բաժանորդ պէտք է բողոքէ իր շրջանի կեդրոնին փոսթին :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Վիլ տ'Ավրէէն տէր եւ տիկին Գառնիկ Մեծմօրեան իրենց զաւկին Ալպէրի Առեւտրական Բարձրագոյն Ուսմանց մրցումի քննութեան յաջողելուն առթիւ կը նուիրեն երկու հազար ֆր. Շաւիլի եկեղեցիին, հազար ֆրանք Փարիզի Մշակոյթի տան : (Այս վերջինը ստանալ «Յառաջ»էն) :

«Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն :

Գինը 100 փրանք

(Թղթատարական սակերու փոփոխութեան պատճառաւ, կը պահանջուի 50 ֆրանք՝ փոստով ղրկուելու պարագային : Ուրեմն ղրկել ընդամէնը 150 ֆրանք դրոշմաթուղթ) :

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957–1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան :

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին :

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը :

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ .—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու "որդխական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի :

Բ.) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ : Տարեվճարն է 120,000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ :

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան՝

1 Bld du Nord — Le Raincy

Tél. Le Raincy 172

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի Արշաւանքի 60ամեակին առթիւ կը տօնուի Շաւիլի անտառին մէջ, Հ. Յ. Դ. Շաւիլի «Արդութեան» խումբին կողմէ :

Կը խօսին ընկերներ ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ եւ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

28 Յուլիս, կիրակի օրը առաւօտէն մինչեւ երեկոյ : Գեղարուեստական բաժին, երգ, պար եւ բարձրախօս :

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

Մոնփարնասէն առնել շոգեկառք եւ իջնել Շաւիլի կայարանը, Փոն տը Սէվրէն առնել Վերսայլ գացող 171 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Փիւի Սան Վէն, Շավիլ :

Հարցնել Շաւիլի գերեզմանատունը :

Ժամը 3ին՝ այց՝ գերեզմանատունը :

Փորթ Իթալիէն օթօքարը կը մեկնի ժամը 8.30ին : Վերադարձ՝ ժամը 20.30ին :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի արշաւանքի 60 ամեակին առթիւ :

Կազմակերպուած Լիոնի եւ Տէսինի Հ. Յ. Դ. կոմիտէներուն կողմէ :

Կիրակի, 28 Յուլիս, ամբողջ օրը, Տէսինի ծանօթ զովասուն պուրակին մէջ :

Բարձրախօս, առատ ուտելիք եւ զուարճացուցիչ ըմպելիներ :

Շրջանի հայութիւնը կը հրաւիրուի այդ օրը դէպի դաշտահանդէս :

Լիոնի օթօքարը կը մեկնի ժամը ճիշդ 10ին, Փլաս Կիչառէն :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Սալնոյ Ձոր Հայր. Միութեան, հերոսներու յիշատակի օրը կը տօնուի Սէնթ Անորէի Պէլվէտէր պարտէզին մէջ, Կիրակի, 28 Յուլիս առաւօտէն մինչեւ երեկոյ :

Կը խօսին Պ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ Գ. ՇԵԽԻԿԵԱՆ :

Կը նախագահէ Ե. ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, նուագ, արտասանութիւն, անակնկալներ :

Ծանօթ .— Առնել 25 թիւ օթօպիւս Փլաս տ'Էքսէն եւ իջնել վերջաւորութին :

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 28 Յուլիս, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին :

Տեղի կ'ունենայ Սէնիզէի ճամբուն վրայ, Շաթօ Պուրկարտի գեղեցիկ փառքին մէջ :

Կը նախագահէ ընկ. Ղ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին : Ճոխ պիւֆէ :

Օթօքառները կը մեկնին ժամը 8.30ին, Շըմէն տը լա Փլէն, 8.45 դպրոցին առջեւ, 9ին Փլաս Վեռտէօն 9.15 Քուռ Պերիա եւ Ժան Ժոռէս : Պիտի կենան նաեւ սիներմա Փաքսի առջեւ :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Ոչ մէկ աճուրդ :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նիսի եւ շրջանի Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը տեղեկացնէ Նիսի հայ ծնողներուն, թէ փոքրիկներու համար հայերէնի դասընթացքը կը շարունակուի ամրան արձակուրդի շրջանին եւս : Տեղեկութեանց համար դիմել Նիսի Հայոց եկեղեցին : Այս առթիւ կրնան օգտուիլ նոյնպէս արձակուրդով Նիս եկող ընտանիքներու փոքրերը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Խանասորի արշաւանքի տարեդարձը կը տօնուի այս տարի մեծ պատրաստութեամբ, օգոստոս 4ին, ամբողջ օրը : Այժմէն կը թելադրենք մեր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերու վարչութեանց, միջոցներ ձեռք առնել երթեւեկը ապահովելու համար, իսկ եթէ դժուարութեանց հանդիպին, թող դիմեն Շրջ. Կ.ին :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իր եղբօր՝

ԱՐԱՄ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

×

ՊԱՏԱՐԱԳ - ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վարդավառի առթիւ այս կիրակի առաւօտ նուիրուած Տարօն Տուրուբերանի բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին :

Կը խնդրուի Տարօնցի մեր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին : Պատարագէն ետք հաւաքոյթ, հայրենակից Հրայր Սասունիի ճաշարանը, ուր ոգեկոչումը պիտի ըլլայ մեր սիրելի հարազատներուն : Խօսք պիտի տրուի բոլոր փափաքողներուն : Ծախքերու մասնակցութիւն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շավիլի եկեղեցաշէն Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները . — Թոնի սու Պուայի մշակութային միութիւն վեց հազար ֆրանք, Տիկին Բերրոն Տէրմէնճեան հինգ հազար, Պ. Ս. Տէօքմէճեան հինգ հազար, Տիկ. Շաթէր (Սէվրան) հինգ հազար ֆր :

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ ԵՒ ՖԻՐԵՆՑԷ

Մեկնում՝ Մարսէյլէն՝ երկուշաբթի՝ 12 Օգոստոս :

Վերադարձ՝ Մարսէյլ չորեքշաբթի՝ 28 Օգոստոս :

Օթոքարով կ'այցելուին նաեւ Փատովա - Ազոլօ - Փիզա :

Արձանագրութեան համար դիմել կամ գրել՝

ՖԷՐՏԻ ԱՊԱՃԵԱՆԻ

293 Av. St. Julien, Tèl. GUY 7975

ԱԼՖՈՆՍ ՊԻՊԷՐԵԱՆԻ

8 Tse. Tonkin Pt. de Vivaux GA 9131

ՋԱՒԷՆ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆԻ

36 rue des Dominicains, CO 2761

ԱՐՄԻԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

Chez Bové - 104 Rte. Nle. St. Louis MONTÉ 9238

ՎԱՐԴԳԷՍ ՄԱՐՃՈՅԵԱՆԻ

Rue de L'Etoile, CO 8608

Գ. ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆԻ՝

52 Rue Belle de Mai. NA 3477

Փութացէք ապահովել ձեր սենեակները

Ն. տոմսերը :

1.— ՖՐԱՆՍԱՀՊԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ —

Նախընտրելի է որ, անոնք առնեն իրենց ինքնութեան թուղթը, որ պարտաւորիչ պիտի դառնայ յառաջիկայ հոկտեմբերէն սկսեալ եւ պիտի ծառայէ նաեւ իբր անցագիր Իտալիոյ համար :

2.— ԼԻԲԱՆԱՀՊԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ —

Անհրաժեշտ է որ անոնք ունենան, իրենց անցագիրը (մէկ տարուան պայմանաժամով) :

3.— ՀԱՅԵՐՈՒՆ (Րէֆիւժիէ)

Պէտք է դիմեն

Office Français de Protection des Réfugiés et Apatrites, 7 Rue Copernic, Paris 16ème

ստանալու համար գաղթականի իրենց հանգամանքը հաստատող վկայականը որ բոլոր գաղթականներուն յատուկ փառափորի վկայականն է, պէտք է չեշտել, որ պահանջուած փաստաթուղթը, 15 օր Իտալիա պտոյտի երթալու համար է :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՅՈՒԼԻՍ • MERCREDI 24 JUILLET 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7949 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3750

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՐԻՒՂԱՄԱՐՏ

•

Մասքաթի եւ Օմանի սուլթանութեան հողամասին վրայ ծագած ապստամբական շարժումը օրինաւոր իշխանութեան դէմ՝ սկսած է մտահոգել քաղաքական շրջանակները :

Ապստամբութեան պարագլուխ Ղալիպ Պին Ալի կրօնապետը «սուրբ պատերազմ» (ճիհատ) յայտարարած է Սուլթան Սայիտ Պին Թայմուրի դէմ :

Մասքաթ - Օմանի ինքնիշխան պետութիւնը կը գտնուի Արաբիոյ թերակղզիին հարաւ - արեւելեան կողմը, Պարսից ծոցի մուտքին առջեւ : Ծովեզերեայ տարածութեան երկայնքն է 1600 քիլոմեթր : Արեւմուտքէն սահմանակից է Սէուտի Արաբիոյ, իսկ հիւսիսը կը գտնուին եօթը մանրանկար թագաւորութիւններ :

Բնակչութեան թիւը կը տարուբերի 550 – 830.000ի միջեւ : Կարելի չէ ճշգրիտ թիւ մը տալ, քանի որ ո՛չ մէկ պաշտօնական մարդահամար կատարուած է ցարդ :

Երկրին մեծագոյն մասը բաղկացած է անապատէ, ուր ո՛չ մէկ բուսականութիւն ու բնակչութիւն կայ : Սակայն ընդերքը քարիւղի հարուստ հանքեր կը պարունակէ :

Մինչեւ 1650 թուականը եղած է փորթուկալեան գաղթավայր մը : Իսկ 1820էն ի վեր ենթարկուած է թեւարկութեանը Անգլիոյ, որուն հետ բարեկամութեան նոր դաշնագիր մը կնքեց 1951ին :

Անգլիացի հրամանատար մը եւ 22 սպաներ կը հրամայեն սուլթանութեան բանակին :

Անգլիացի զինուորներ կը պահեն սահմանակից Պուրայմիի ովասիսը, որ հարուստ նաւթ կը պարունակէ եւ վիճելի հողամաս մըն է Սէուտի Արաբիոյ եւ Անգլիոյ միջեւ : Վերջերս Ամերիկացիք ուզեցին իրաւարարի դեր կատարել, բայց չյաջողեցան :

Անգլիական եւ ամերիկեան դրամատէրներու շահերը իրարու կը բախին Մերձաւոր Արեւելքի նաւթաշատ հողամասերուն վրայ, մասնաւորաբար արաբական թերակղզիին արեւելքը եւ Պարսից ծոցին ծովեզերեայ շրջանին մէջ :

Ապստամբութեան վարիչները՝ Իմամ Ղալիպ Պին Ալի եւ եղբայրը Թալիպ կը վայելեն Սէուտի Արաբիոյ — անուղղակի կերպով նաեւ Եգիպտոսի ու Միացեալ Նահանգներու — նիւթական ու ռազմական օժանդակութիւնը :

Մէկուկէս տարի առաջ երկու եղբայրները նման ապստամբութիւն մը սարքած էին Նիզուայի մէջ անկախ պետութիւն մը հիմնելու համար : Բայց անյաջողութեան մատնուելով Սէուտի Արաբիա ապաստանած էին :

Ներկայ ապստամբական շարժումը գործն է իրենց այնտեղ կազմած «ազատագրութեան բանակ«ին, որ արդէն կարեւոր յաղթանակներ տարած է՝ գրաւելով Նիզուան եւ ուրիշ երկու քաղաքներ :

Ապստամբները կ'ուզեն իրենց երկիրը «ազատագրել» անգլիական թեւարկութենէն : «Ճիհատ»ը ուղղուած է անհաւատ Անգլիոյ դէմ :

Իրականին մէջ Սէուտի Արաբիա կ'ուզէ հետզհետէ իր ազդեցութեան ենթարկել Պարսից ծոցին շուրջ, իր հիւսիս - արեւմտեան սահմաններուն վրայ վխտացող փոքրիկ «անկախ» պետութիւնները, որոնք գրեթէ բոլորն ալ Անգլիոյ պաշտպանութիւնը կը վայելեն : Այս ծրագրին ուժ կուտան Միացեալ Նահանգները :

Ներկայ ռազմադաշտին վրայ՝ Ֆահուտի մօտերը՝ Իրաքի, քարիւղի ընկերութեան ճարտարագէտները հետախուզութիւններ կը կատարեն՝ նոր նաւթահորեր բանալու համար :

Ապստամբները Նիզուան գրաւելով՝ կտրած են անոնց ճամբան դէպի Մասքաթ ու

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԶԻՆԵԱԼ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆ ՕՄԱՆԻ ԵՒ ՄԱՍՔԱԹԻ ՄԷՋ

ԱՆԳԼ. ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒԵՐ ՂՐԿՈՒԱԾ ԵՆ ՕՄԱՆ

Բրիտանական իշխանութիւնները արդէն իսկ սկսած են մտածել՝ թէ զին. ի՛նչ ձեւի միջամտութիւն պիտի ընեն Օմանի եւ Մասքաթի մէջ : Այս ուղղութեամբ Սելվին Լոյտ կարճ յայտարարութիւն մը ըրաւ Հասարակապետութեան առջեւ, յայտնելով միաժամանակ, թէ իր տեղեկութեանց համաձայն, տակաւին բրիտանական ուժեր չկան Օմանի հողամասին վրայ :

Բրիտանական սպայակոյտի պետերը գացած են Օման եւ կը խորհրդակցին Սուլթանին հետ, թէ անգլիական օդային ուժին միջամտութիւնը ի՞նչ ձեւի պէտք է ըլլայ : Մինչ այդ, անգլիական պատերազմական օդանաւեր արդէն հասած են Պահրէյն, ինչպէս նաեւ ապստամբներու կողմէ գրաւուած վայրերուն մօտ : Պուրայմիի ովասիսէն 150 քիլմ. անդին, Շարժայի մէջ գտնուող օդուժին պիտի միանան նաեւ հետեւակներ. այս վերջիններուն յապաղումը եղած է անոր համար՝ որ պատրաստի մարդատար օդանաւեր չկային : Շուտով այս հարցն ալ կարգադրուած պիտի ըլլայ :

Մինչ այս մինչ այն, Անգլիոյ Աշխատաւորականները բուռն բողոք բարձրացուցին կառավարութեան որոշումին դէմ : Սուէզի գրաւման ընթացքին Խորհրդարանին մէջ պարզուած երեւոյթները կրկնապատկուած են ներկայիս : Մանաւանդ՝ երբ Անգլիա իրաւասու չէ ինքնիշխան պետութեան մը ներքին հարցերուն միջամտելու : Երեսփոխաններէն մէկը այս պարագան յիշելով, բողոքած է զինեալ միջամտութեան դէմ, իսկ ուրիշ մը, ցաւ յայտնած է, որ Մեծն Բրիտանիա Օմանի մէջ պիտի ընէ այն՝ «ինչ որ Ռուսիա ըրաւ Հունգարիոյ մէջ» :

Միւս կողմէ, Միացեալ Նահանգներու Արտաքին Նախարարութեան բանբերներէն մէկը յայտարարեց մամուլին, թէ ինք ո՛չ մէկ տեղեկութիւն ունէր, որ Օմանի եւ Մասքաթի ապստամբները զինուած էին ամերիկեան զէնքերով, որոնք Արաբիոյ տրուած էին Միացեալ Նահանգներու կողմէ, Ուաշինկթըն - Ռիատ համաձայնութեամբ մը : Իսկ ամերիկեան պաշտօնական շրջանակները կը յայտարարեն, թէ Միջին Արեւելքի մէջ պատահած ամէն խռովութիւն կը մտահոգէ զիրենք եւ պատրաստ են ամէ՛ն զինով օժանդակելու՝ որ կարգը վերահաստատուի այնտեղ :

Տաքամի փոքրիկ նաւահանգիստը :

Անգլիական կառավարութիւնը շարժման մէջ դրած է արդէն Մերձաւոր Արեւելքի իր ցամաքային, օդային ու նաւային ուժերը՝ օգնութեան փութալու համար իր պաշտպանեալ սուլթանին :

Օմանի իմամութեան Գահիրէի գրասենեակը զեկոյց մը հրատարակելով կը յայտնէ թէ՝ «Օմանի պատասխանները, որ կռիւ յայտարարած են անգլիական աշխարհակալութեան եւ անոր գործակալներուն դէմ, գիտեն թէ միայն յեղափոխութիւնն է որ կրնայ ապահովել իրենց ազատութիւնը եւ իրենց կեանքը կը զոհաբերեն՝ անկախութեան տիրանալու համար» :

« Ազատութեան» ու «անկախութեան » փսեմ նշանաբաններուն ետեւ անգլիական ու ամերիկեան դրամատիրութիւնն է, որ քարիւղամարտ կը մղէ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

ԽՆԴԱ՞Ս ԹԷ ԼԱՍ

Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը, յաջորդ ելմտական տարեշրջանին, որ սկսաւ առջի օր, պիտի ծախսէ 71 հազար 800 միլիոն տոլար— եթէ, անշուշտ, Քանկրէսը Նախագահին հաշիւները տակնուվրայ չընէ :

Առեւտրական հաստատութիւն մը կը հարցնէ իր յաճախորդներուն .

— Բարեկամնե՛ր, գիտէ՞ք ., գաղափար ունի՞ք թէ 71 հազար 800 միլիոն տոլարը որքան տոլար է ...

Եւ համոզուած ըլլալով որ անոնք այդ մանուածապատ հաշիւին տակէն պիտի չկարենան ելլել, ինք կը պատասխանէ .

— Եթէ խորհրդարանը հաւանի այս գումարին, այն ատեն մեր կառավարութիւնը արտօնութիւն ստացած պիտի ըլլայ ծախսելու — ամիսը՝ 5983 միլիոն 916667 տոլար, շաբաթը՝ 1380 միլիոն 903.846 տոլար, օրը՝ 196 միլիոն 731.506 տոլար, ժամը՝ ութը միլիոն 197.147 տոլար, վայրկեանը՝ 136.619 տոլար ու երկվայրկեանը՝ 2279 տոլար :

Ուրիշ խօսքով, մինչեւ մեր թերթին ընթերցողները այս սիւնակին ստորագրութիւնը կարդան — երեք վայրկեանէն — կառավարութիւնը ծախսած պիտի ըլլայ 409.847 տոլար ....

Իրականին մէջ, ծախսողը կառավարութիւնը չէ, այլ ժողովուրդը — փողոցէն անցնող քաղաքացին — որովհետեւ այս ազատ հայրենիքին մէջ, կառավարութիւն եւ ժողովուրդ միեւնոյն բաներն են :

Զմոռնա՛ք, հիմնական տարբերութիւն մը կայ պետական պիւտճէին եւ անհատական պիւտճէին միջեւ :

Անհատը տարուան ընթացքին իր ծախսելիք գումարները կը չափէ, կը ձեւէ իր եկամուտներու գումարին վրայ :

Կառավարութիւնը վեր ի վայր կը շրջէ այս տրամաբանական կանոնը եւ իր եկամուտները կը չափէ, կը ձեւէ իր ծախքերուն գումարին վրայ :

Խորհրդարաններուն գլխաւոր պաշտօնն է զանգատիլ, բողոքել եւ «ո՛չ» ըսել երբ իրենց գործին չեկած ծրագիրներ առաջարկուին : Այս երեւոյթը ի յայտ կուգայ, մանաւանդ, ելմտական հարցերու մէջ :

Երեսփոխան կամ ծերակուտական ընտրուած արարածին գլխաւոր մտահոգութիւնն է իրեն վստահուած աթոռը ձեռքէ չհանել : Այդ աթոռը ձեռքէ չհանելու համար, խելքը գլուխը երեսփոխան մը, միշտ, զինք ընտրողներուն հաճելի նիւթերու մասին պէտք է խօսի : Եւ ո՞րն է ամէնէն հաճելի նիւթը՝ քաղաքացիին համար — տուրքերու սակը պակսեցնել :

×

Վէճի նիւթ է արտասահմանեան վարկերու խնդիրը : Նախագահը ուզեց, 4000 միլիոն տոլար տալ Ամերիկայի բարեկամներուն, Քանկրէսը քանի մը հարիւր միլիոն զեղչեց :

Ասիկա, մեր գործին կուգար, եթէ զեղչը կատարուած ըլլար Թուրքիոյ յատկացուելիք վարկին վրայ : Այդպէս չեղաւ, սակայն : Թուրքը, նորէն իր ուզածը պիտի քաշէ այս երկրէն :

Բարեկամս փրփրած է.

— Եղբա՛յր, նախ բան մը չէ ... Մեր Հայերուն վճարած տուրքերուն մէկ մասն ալ Թուրքին գրպանը պիտի մտնէ ... Ես նախագահին նամակ պիտի գրեմ եւ պիտի բողոքեմ ...

Միամի՞տ հայրենակից — ջուրը ջաղացքը տարեր է, չախչախը կը փնտռէ .. Թուրքը մեր ունեցածը, չունեցածը առաւ տարաւ : Կարծես, մոռցեր է եւ քանի մը տոլարին վրայ կը մտածէ : Այո, մեր բազմատեսակ ողբերգութիւններէն մէկն ալ այս մէկը — մենք ալ, մեր վաստակին մէկ կաթիլը Թուրքին պիտի տանք : Խնդա՞ս թէ լաս :

ԵՐՈՊԱՑԻ

ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻ՞ՒՆ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԳԱՀԻՆ ՇՈՒՐՋ

Ինչպէս գրած էինք, Նէօ – Տեսթուր կուսակցութեան քաղաքական բիւրոյին տասնըհինգ անդամները գոցփակ նիստ մը գումարեցին, Սայատայի մէջ, նախագահութեամբ՝ Պուրկիպայի : Հակառակ անոր, որ Թունուզեան գահը տապալելու համար հրապարակ իջած կուսակցութեան պարագլուխներուն ժողովին արդիւնքը գաղտնի կը մնայ, պաշտօնական կարգ մը շրջանակներ կը մտածեն, որ տարակարծութիւններ ծագած են : Պուրկիպա մտահոգ երեւոյթ մը ունէր՝ երբ տեսնուած է հասարակութեան մէջ : Մերժած է պատասխանել բոլոր հարցումներուն : Արդարեւ, Հիւսէյնի գերդաստանին իշխանութիւնը տապալելով Հանրապետութիւն հաստատելու հրապարակային ինքնավստահ յայտարարութիւններուն հեղինակները, օր մը վերջ նոյն ուժականութեամբ չեն խօսիր :

Թունուզի դիւանագիտական շրջանակներուն համաձայն, թէեւ տկար՝ սակայն փաստօրէն Նէօ - Տեսթուրի ամբողջական իշխանութեան միակ հակառակորդը Սուլթանն է : Դաշնակից կարգ մը պետութիւններ ալ համամիտ չեն, որ գահը տապալի :

Հիւսէյնի միապետութեան կողքին կը գտնուին նաեւ Թունուզեան ազնուական դասակարգին շատ մը ներկայացուցիչները, որոնք կը վախնան, որ գահին տապալումով ընկերային բաժանում մը ըստեղծուի երկրին մէջ, յեղափոխութեան անունով :

Առջի գիշեր, արքայական պալատին շրջակայքը տեղծուած համեմատաբար

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀՈԳԵՐԸ

Երկրին գլխաւոր մտահոգութիւններէն մէկը կը մնայ Ալժերիան : Ինչպէս գրած էինք, այս հարցը Ազգ. Ժողովին առջեւ պիտի գայ վերամուտին : Մինչ այդ, պաշտօնապէս ոչի՛նչ կարելի է նախատեսել :

Մարոքի դեսպաններուն համագումարին վերջին նիստը տեղի ունեցաւ շաբաթ օր : Այս առթիւ սուլթան Մոհամէտ Ե. խօսք առնելով յայտնեց, թէ քրիստոնեայ երկիրներու հետ համագործակցութիւնը աւելի քան էական է :

Համագումարէն վերջ պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակուեցաւ, ուր կ'ըսուի. — « Մարոքը, արքան, կառավարութիւնը ու ժողովուրդը համերաշխ են ալժերիացի ժողովուրդին հետ» : Սակայն պալատին զեկոյցը առաջ կ'երթայ .— «Խաղաղ լուծում մը պէտք է գտնել՝ Ալժերիոյ անկախութեան ճանաչումով» :

× Պատերազմական նախարար Անտրէ Մորիս Եշ. օր Ալժերիա պիտի երթայ : Նախարարը պիտի այցելէ Թունուզ եւ ալժերիական սահմանը եւ Կոստանդինի շրջանը :

× Հանրապետութեան Խորհուրդը (Ծերակոյտ) այս շաբթու պիտի վերջացնէ քննութիւնը Հասարակաց Շուկայի

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

խաղաղ մթնոլորտէն վերջ, սպայակոյտի բարձրաստիճան պետերու երթեւեկ մը նշմարուած է՝ պալատին մէջ :

Տակաւին պաշտօնական ոչ մէկ լուր կայ, թէ իշխան Սալահէտտին, արքայորդին, բանտարկուա՞ծ է, թէ ոչ :

ՈԳԻ ԵՒ ԹՈՒԻՋՔ

Մեր վարժարանները փակեցին իրենց դուռները :

Փակեցին դուռները եւ արձակեցին աշակերտութիւնը՝ տարուան մը խոնջէնքէն ետք :

Զենք տարակուսիր, որ կրթական պաշտօնէութիւնը, « անձինք նուիրեալք սիրոյն կրթութեան », կարելի խղճմտութեամբ կատարեց իր պարտականութիւնը, ուսումնական ծրագրի տրամադրութեանց հետեւողաբար, — պարկեշտ պաշտօնեայի հոգեբանութեամբ : Ինչո՞ւ չէ, նաեւ իր առաւելագոյնը գործի վերածելու ցանկութեամբ : «Զարքաշ» աշխատանքով :

Իբրեւ ընդհանուր եւ հասարակաց ճշմարտութիւն՝ մենք կ'ընդունինք, թէ հայ ուսուցիչը բազմաթիւ առաւելութիւններով ու բարոյական արժանիքներով կը յատկանշուի. կը գատորոշուի տարբեր ազգերու պատկանող իր պաշտօնակիցներէն, որոնք աւելի գործնապաշտ են եւ նըւազ հոգեպաշտ : — Աւելի շունչ ու հոգի կը խառնեն իրենց գործին, քան օտարը :

Կը հաւատանք, նոյնպէս, իբրեւ ընդհանուր ճշմարտութիւն, որ հայ վարժարանները մթնոլորտ ունին, կարգապահութիւն ու ներդաշնակութիւն՝ որ նախապայման է ուսումնական սերմնացանի ամբողջական արդիւնաբերումին : Քիչ մը ամէն տեղ, գաղութներու մէջ, ուր հայ ծնողներ օտարամոլութեան սարուկ կը մնան, կրթական օտար հաստատութիւններ զուրկ են այդ կարգապահութենէն ու ատով ալ... տարաբոյս ծաղիկի կացութեան կը մատնեն մեր զաւակները, յաճախ քանդելով՝ ինչ որ տունն ու ընտանիքը կը շինեն, խաթարելով՝ ինչ որ հարազատ է հայ հոգիին, աղճատելով՝ ինչ որ ցեղը դրած է մեր տղոց ու աղջիկներուն մէջ, իբրեւ հոգեխառնութիւն եւ նըկարագիր :

Օտարին հմայքը... « հեռաւոր սուրբ»ին պատմութիւնն է մեզի համար, — մեր ծնողներէն շատերուն համար, որոնք կ'ենթադրեն՝ թէ չքեղաշուք հաստատութիւններն ու ծոպաւոր - տիտղոսակիր ուսուցիչները անվրէպ դաստիարակներ են նաեւ, բարոյաշունչ պատրաստութեան օջախներ :

Հին ողբերգութիւն է, ու չարժեր փընտռել պատճառները : Մեր խոնարհ հերոսները, հայ ուսուցիչները, դրեթէ միշտ աւելի կոչում ունին՝ քան օտարին մարզիչները ...

Անցնինք :

Մենք տարբեր խողութիւն մը ընդգծելու համար ճամբայ ելանք :

Հայ վարժարանին եւ հայ ուսուցչին դերակշռօրէն շինարար տրամադրութիւններն ու կարելիութիւնները մեզ կը բաւարարե՞ն. լրիւ կը պատասխանե՞ն մեր ներքին՝ ազգային սխլողութիւններուն : Դաստիարակելու եւ ոգեկոչելու իրենց հիմնական կոչումին մէջ՝ մեր ուսուցիչները անխոցելի կը մնա՞ն : Կ'ապրի՞ն իրենց այս դերը, ու կ'ապրեցնե՞ն հայ աշակերտութիւնը՝ իրենց հետ :

Դժբախտաբար, շատ քիչ է թիւը՝ մեր օրերուն՝ հայորդական ուսուցիչներու : Դաստիարակներու՝ որոնք գիտեն կամուրջ ձգել հոգիէ հոգի ու միտքէ միտք, եւ իրենց անձին ու գործին մէջ հօրիզոն բանալ աշակերտին համար :

Ուսուցանելու եւ կրթելու իրենց առաքելութեան մէջ՝ մեր ուսուցիչները առհասարակ կառչած են տառին, — դըրքունակ ըմբռնումներու կամ ստացական «գիտութեան» : Մենք մանկավարժներ ունինք, որոնք կաղապարատիպ անօթներու հետ կը շփոթեն տղոց հոգին՝ հասարակաց եւ ընդհանուր ծանօթութիւններու մթերք մը խճողելու համար այնտեղ, կամ մարդկային ու բարոյագիտական ընթացիկ ըմբռնումներ տեղաւորելու համար հոն, իբրեւ դերագոյն բարիք : Ինչ որ սորված են մասնագիտական դասընթացքներու մէջ, կամ ստացած՝ գիրքերէն, իրենց անսպառ դրամագլուխն է՝ «վաստակաւոր» կամ «լաուրեատ» (պսակաւոր) դառնալու համար :

Մինչդեռ, հիմնովին տարբեր պարտադրանքներ կը դնէ մեր կեանքը՝ հայ ուսուցչին վրայ, Հայկ. արտասահմանի մէջ :

Տարբեր միջավայրերու մէջ եւ տեղական առանձին սխլողութիւններու ենթակայ՝ գաղութահայ պատանի սերունդները ազգային դաստիարակութեան տեսակէտով կրնան խամրիլ ու տժգունիլ, եթէ՝ այդ տղոց ու աղջիկներու ուսումնական պատրաստութեան զուգահեռ՝ գանոնք նաեւ ոգեպէս արթուն ու խանդավառ պահելու միջոցները չփնտռենք, մասնաւորաբար Հայոց պատմութեան, հայ լեզուի եւ հայագիտական ճիւղերու դասաւանդութիւնը վերածելով այլապէս կրթիչ հաղորդութեան մը՝ անոնց միտքին, հոգիին, հետաքրքրութիւններուն եւ ներքին աշխարհին հետ :

Մեր ուշադրութենէն չէ վրիպած, որ եգիպտահայ ազգ. վարժարաններու աշակերտութեան մօտ ընդհանրապէս դեղնութիւն մը կայ ոգիի : Աշակերտներ են անոնք՝ ռեւէ աշակերտի պէս. մինչ մենք կ'ակնկալենք՝ որ անոնց hայութիւնը ճաճանչէ իրենց բառին, շարժումին, արտայայտութիւններուն եւ գործին մէջ :

Անոնցմէ շատերը «ռռանաւոր կ'լսեն »՝ քան կ'արտասանեն. «ձայն կը բռնեն »՝ քան կ'երգեն. բառերու սահուն ալուցումով մը կը ներկայանան՝ քան կը կարդան. ձայնական յաջողակ արտայայտութիւն մըն է իրենց ընթերցումը՝ քան իմացում : Զեն ապրիր կարծես : Զեն ըմբռներ կարծես : Իրենց լեզուին ու շրթունքին վրայ, ու մանաւանդ իրենց նայուածքին մէջ, չունչ չառներ մայրական բարբառը :

Կրակ չունին՝ երբ Հայոց պատմութեան մէկ դրուագը կը լսեն կամ կը պատմեն : Խանդ չունին՝ երբ հայ գրագէտին կամ բանաստեղծին մէկ էջը կը կարդան : Կիրք չունին իրենց հայրենասիրութեան մէջ, — հրայրք մը չէ, իրենց համար, Հայաստանըն ու Հայը : Կը սիրեն իրենց հողն ու ժողովուրդը, առանց պաշտամունքի մը վերածելու զայն : Յաճախ ժանեկազարդ բարձ մըն է իրենց համար հայրենիքը՝ որուն վրայ կը մրափեն, հանդիստ ու անխռով, — մեռեալ հայրենասիրութեամբ մը :

Հեռու են այժմու կեանքէն : Փակ են իրենց ականջներն ու հոգին՝ մեզ ազգովին չահագրգռող հարցերու առջեւ : Կ'առնեն յաճախ փրփուրն ու թոյնը առօրեայ մեր պայքարներուն. սակայն չեն ուզեր լսել մնայունը, տեւականը, իսկականը : Այն՝ որ զիրենք պիտի թրծէ ու խմորէ, իբրեւ վաղուան երիտասարդը, ու իրենց մէջ պիտի ձեւակերպէ անհատական տեսակէտը : Վաղուան հայ մարդը :

Լաւ կը ճանչնան սպիտակ պատուաի աստղերը, զարավերջիկ պարերը, հեզդ ու հօլանի երգերը ...

Սակայն կը խրտչին, օրինակ, գրաբարէն ու հայ եկեղեց. երաժշտութեան չունչը ծծելէ՝ մեր տաճարներուն մէջ :

Զենք տարածուիր :

Կ'ուզէինք, տրտում բոլոր այս հաստատումներէն ետք, ընդգծել՝ թէ հոգեկան այս ցամաքութեան մէջ բաժին ունին որքան ծնողները, միջավայրն ու դարը, կեանքի այժմու պայմանները, նոյնքան եւ աւելի՝ ուսուցիչները, որոնք խանդավառել ու ոգեշնչել չեն գիտեր. Թուիչք չունին՝ թեւ տալու համար նաեւ իրենց յանձնուած մատաղ սերունդին : Լաւ ճանչնալով հանդերձ միջավայրն ու ընտանեկան շրջանակը պատանի սերունդներուն, ճիգ մը չեն ըներ՝ պայքարելու համար այդ միջավայրերէն փոխանցուող տափակութեան, անտարբերութեան, աշխարհիկ կանխահաս հակումներու եւ ընդհանուր անհոգութեան դէմ :

Տղուն հոգին ենթահող է անկեղծութեան, յանդգնութեան, մաքրութեան, խանդավառութեան եւ անսահման հետաքրքրութեան :

Մենք, ծնողք եւ ուսուցիչ, ոչ միայն չենք մշակեր այդ հողը, այլեւ խոպան ու չոր տափաստանի կը վերածենք զայն :

Այս է, մօտաւորապէս, անխաբ ճշմարտութիւնը :

(Խմբագրական՝ ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՀՈՐԻԶՈՆՆԵՐ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԸ

Հնաւանդ Հնդկաստանի ներկայ վարիչները մոռցած են այլեւս Քիփլինկի նկարագրած «հրաշալեղ» երկիրը : Պատրանքներով չեն ապրիր : 150 տարի շարունակ բրիտանական ազդեցութեան եւ կառավարութեան ենթակայ մնալէ վերջ, երբ տիրացան իրենց անկախութեան, մէկ մտահոգութիւն ունէին . — չահիլ կորսուած ժամանակը :

Քաղաքական գետնի վրայ, Հնդկաստան կը չարժի այնպէս՝ ինչպէս կը պարտադրէ իր երկրին դիրքն ու ընկերային վիճակը : Տնտեսապէս աննախանձելի՝ տրամաբանական պիտի չըլլար դիրք ճշդել աջին կամ ձախին դէմ, արդիականացնելու համար իր ներքին կեանքը : Անկախ այս մէկէն, Հնդիկները չեն հրաժարիր երբեք իրենց աւանդական մարդասիրութենէն : Կեանքով, ապրումներով, մտածելակերպով՝ Հնդկաստան թերեւս աշխարհի առաջին երկիրն է, որ համերաշխութիւն կ'ուզէ, անկեղծօրէն : Եւրոպայի մէջ յաճախ սխալ հասկցուած է ան, իբրեւ պետութիւն : Նոյնիսկ՝ միամիտ : Սակայն Հնդկաստան կը պահէ իր տեսակէտները եւ կը պաշտպանէ զանոնք . — գաղթատիրութիւնը, ճնշումները, ցեղային անհաւասարութիւնն ու երկրի մը տնտեսութեան չարաչար չահագործումը՝ ուրիշ ժողովուրդներու կողմէ, ոչ միայն սխալ տեսութիւններ են, այլեւ անմարդկային :

Հնդկաստանի մեծագոյն մտահոգութիւններէն մէկն ալ այն է, որ աշխարհի խաղաղութեան գլխաւոր վտանգներէն մէկը՝ ցեղային խտրութիւնն է : Գաղթատիրութեան եւ ցեղային խտրութեան դէմ դիրք բռնելով, Հնդկաստան դիւանագիտութեան մէջ զգացումով շարժելու կասկածը կը ներշնչէ, սակայն հարազատ արտայայտութիւնն է ասիկա՝ իր երկրին եւ ժողովուրդին հոգեբանութեան :

Նման փիլիսոփայութեան մը մէջ, Հնդկաստանի աշխարհագրական դիրքը մեծ դեր կը խաղայ : Վաճառականութեան կարեւորագոյն ճամբաներու կեդրոնը, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, Հնդկաստան պատմականօրէն կապուած է արաբ ժողովուրդներուն եւ կեդրոնական Ասիոյ՝ ուր իրարու կը հանդիպին երկու մեծ ուժեր. — Խ. Միութիւն եւ Չինաստան : Միաժամանակ ունենալով 4 հարիւր միլիոնէ աւելի բնակչութիւն, դժուար պիտի ըլլար «կոյր» բռնել : Մանաւանդ՝ երբ ներքին կեանքին մէջ ալ, ճարտարարուեստն ու տնտեսութիւնը յառաջդիմութեան մէջ մտնելու վրայ են : Գիտական, մասնագիտական, կազմակերպական եւ արդիւնաբերական աշխատանքներու կողքին, օտար տիրապետութեան մը հետեւանքով երկու դար ետ էր մնացած երկրին ընկերային վիճակը : Կեանքի մակարդակն ալ հարկ է բարձրացնել :

Այս պայմաններուն մէջ, Հնդկաստան խաղաղութեան տանող ճամբան կրնայ փնտռել միայն : Խաղաղութիւն մը՝ որուն շնորհիւ կարելիութիւններ կը ստեղծուին փոխադարձ վստահութեան, համագործակցութեան եւ փոխատուութեանց :

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

Բ. — ՄԵՐ ՕՐԵՐՈՒ ՄԻԴԱՍԸ

Գալուստ սկսաւ վերէն ու արհամարհանքով դիտել Սկիւտարի ափերը, ուր իր իսկ ծնողքը տակաւին կ'ապրէին :

Իր առած այս մեծ-մեծ հովերը այնքան ալ վնասակար պիտի չըլլային, եթէ փոխարէնը կարենար դրամ շահիլ : Բայց ինչպէս կը գրէ ցաւ ի սիրտ՝ «Ոչ մէկ տեսակի վճարում ու վարձատրութիւն, բացի շնորհակալական խօսքերէ», Սուլթանին մատուցած իր ծառայութեանց փոխարէն :

Ուրիշներ ալ սկսած էին հետաքրքրուիլ Միջագետքի քարիւղով. Թուրքերը, որոնց աչքը սկսած էր բացուիլ Միջագետքի քարիւղին ապագայ մեծ կարելիութեանց մասին, այս հարցին մէջ եւս կամաց կամաց կիրարկել սկսան իրենց սովորական վարուելակերպը — »Ինքզինքդ սուղ ծախէ որ լաւ վճարուիս». Մինչ այդ, Կիւլպէնկեան իր օրերը կ'անցընէր սուլթանական նախարարութեանց նախասենեակներուն մէջ, սպասելով, շողոքորթելով, թէմէննահ ընելով. «Անհուն համբերութեան տէր մարդ պէտք էր ըլլալ ժամանակին ինչ ըլլալը չգիտցող այդ փաշաներուն ու պէյերուն հետ գործ տեսնելու համար» :

Բոլոր այս բանակցութիւնները «պախշիշ»ի կը կարօտէին. այնպէս որ դէպի Լոնտոն կատարած ճամբորդութենէն ու ամուսնութեան ծախքերէն վերջ ինչ որ մնացած էր Կիւլպէնկեանի երեսուն հազար ոսկի դրամագլուխէն, մեծ արագութեամբ սկսաւ հալիլ : Շատ հեռու չէր այն օրը, երբ այլեւս անկարող՝ Եսայեաններու տան մէջ մեծ իշխանի իր դերը խաղալու, Գալուստ ստիպուած պիտի ըլլար գլխահակ դիմելու իր դրամատէր ու կծծի հօրը : Այս հեռանկարը չափազանց նըւաստացուցիչ կը գտնէր :

Մեծ որոշում մը տուաւ. սակարանի մէջ խաղաց. կորսնցուց : Հպարտութիւնը կուլ տալով իր այնքան արհամարհած եղբայրներուն հետ (որոնցմէ իւրաքանչիւրը երեսուն հազարական ոսկի ստացած էր հայր Կիւլպէնկեանէ) դորդի գործի մը ձեռնարկեց : Դարձեալ կորսնցուց : Գառնիկ եւ Վահան եւս իրենց դրամը կորսնցուցին այս գործին մէջ եւ իրենց հօր աչքէն ինկան վերջնականապէս : Գալուստ փրկութեան վերջին լաստ մը ունէր. կնոջը 9500 ոսկիի դրամօժիտը, զոր իւրացուց :

Օրէնքի առջեւ, անշուշտ, այդ դրամը իրեն կը պատկանէր. բայց ինչ որ ալ ըլլայ, Նուարդ որոշ իրաւունքներ ունէր այդ դրամին վրայ : Գալուստ նկատի չառաւ այդ իրաւունքները. ոչ ալ, ըստ Եղուարդ Եսայեանի, իր եղբայրներուն նըւաղագոյն կերպով օգնեց. «Մասամբ, որովհետեւ անոնց տուած օժանդակութիւնըն ալ պիտի կորսուէր. բայց մանաւանդ, որովհետեւ հաշիւ ըրաւ թէ այս ձախորդութիւններէն վերջ երբ եղբայրները առանց դրամի մնան, մինչդեռ ինքը ձեռքը որոշ գումար մը ունենայ տակաւին, հայրը իր կտակին մէջ առիւծի բաժինը պիտի յատկացնէ երէց որդիին՝ Գալուստի » :

Նկատի առնելով որ Նուարդի բերած 9500 ոսկիի դրամօժիտը իրենց ամուսնութեան ատեն ունեցած դրամագլուխին մէկ չորրորդը, իսկ Գալուստի կրած նիւթական կորուստներէն վերջ ամբողջ դրամագլուխին կը կազմէր, Եղուարդ կ'եզրակացնէ. «Նիւթապէս թէ հոգեբանօրէն, քոյրս Գալուստի կեանքին վրայ ազդեցութիւն բանեցնող ամէնէն կարեւոր ազդակն էր» :

Նուարդի դրամօժիտը իւրացնելուն համար տուած արդարացումը այն էր, որ տրամադրելի ամէնէն յետին գրուշին պէտք ունէր Թուրքերու ձեռքէն Միջագետքի քարիւղը օգտագործելու մենաշնորհ մը ձեռք ձգելու իր նպատակը իրագործելու համար :

Միջագետքի քարիւղին կացութիւնը, մինչեւ 1895, հետեւեալն էր. 1889ի «Ռըվիւ տէ տէօ Մոնտ»ի մէջ Կիւլպէնկեանի յօդուածաշարքը, որ 1891ին առանձին հատորով հրատարակուած էր, Սուլթանին աչքը բացած էր քարիւղին ներկայացուցած չահաբեր հեռանկարներուն մասին. իսկ այս հարցին շուրջ Կիւլպէնկեանի պատրաստած տեղեկագիրը բոլորովին հաստատած էր Սուլթանին յոյսերը : Գերմանացիները արդէն իսկ տեղւոյն վրայ կը գտնուէին, սակայն երկաթուղի շինելու եւ Միջագետքի հանքերը օգտագործելու մենաշնորհը զոր ստացած էին Թրքական կառավարութենէն, ղադրած էր ի զօրու ըլլալէ այն վայրկեանէն սկսեալ երբ Սուլթանը քարիւղ պարունակող հողերը իւրացուցած էր իր անձնական գանձատան հաշուին. Կիւլպէնկեան այս բոլոր գործառնութեանց սրտին վրայ կը գտնուէր սուլթանական գանձապահ Յակոբ փաշայի եւ պետական հանքերու նախարար Սէլիմ Էֆէնտիի հետ ունեցած բարեկամութեան շնորհիւ :

Սպառիչ ու մեծածախս օրեր էին Կիւլպէնկեանի համար :

Ա. ՀԻՆ ՍԱՐՍԱՓԻ ՕՐԵՐ

Մինչ այդ, 1895ին, Զէթթըրի մէջ, Անգլիոյ 85ամեայ վարչապետը, Կլատըսթօն, «խիստ բողոք» կը բարձրացնէր «Թրքական տիրապետութեան անօրինութեանց դէմ, այս անգամ՝ Հայաստանի մէջ», եւ կը պահանջէր որ ինքնավարութիւն տրուի Հայերուն :

ՌԱԼՖ ՀԻՒՎԻՆ

(14 Շար.)

Հարկ չկայ այս կամ այն հոսանքին հետեւելու: Բազմաթիւ գաղափարաբանութիւններ, նոյնիսկ՝ հակոտնեայ, կրնան ապրիլ իրարու քով: Խ. Միութեան, համայնավար Չինաստանի, եւ ժողովրդավար այլ երկիրներու հետ յարաբերութիւններ ունենալով, Հնդկաստան ճշդեց իր արտաքին քաղաքականութիւնը փանչասիլա անունով, որ Հինգ Սկզբունքներ կը նշանակէ. — 1) Փոխադարձ ճանաչում ժողովուրդներու իրաւունքին, 2) Երկիրներու ներքին հարցերուն չմիջամըտել, 3) Հաւասարութիւն՝ տնտեսական յարաբերութեանց մէջ, 4) Համագործակցութիւն՝ մշակութային գետնի վրայ, 5՝ Համաձայնութիւն՝ տարբեր գաղափարաբանութեանց համակեցութեան:

Գալով արեւմտեան երկիրներու, յարդ Հնդկաստանի վարած քաղաքականութիւնը ցոյց կուտայ, թէ համայնավար աշխարհէն աւելի սերտ գործակցութիւն ունի հակահամայնավար ժողովուրդներու հետ: Նախ՝ Հնդկաստան անգլիական Հասարակապետութեան անդամներուն հետ յարաբերութեան մէջ է եւ կը գործակցի անոնց հետ՝ բազմաթիւ մարզերու մէջ: Միացեալ Նահանգներու հետ, Հնդիկ քաղաքական վարիչները կ՚աշխատին բարեկամական տաք կապեր պահել, միաժամանակ հեռու մնալով «պաղ պատերազմ»ի բանավէճերէն: Արեւմտ. Եւրոպայի Պետութիւններուն հետ՝ տնտեսական լայն գործառնութիւն ունի արդէն:

Եզրակացութիւն.

Ա.— Հնդկաստան կ՚աշխատի սթափեցնել Ասիոյ ժողովուրդները եւ անոնց համար ապահովել պայմաններ՝ որոնց արժանի են աշխարհի մէջ, (ցեղերու մէջ խտրութիւն չդնելու սկզբունք):

Բ.— Միջազգային հարցերու մէջ ընդդիմադիր է միշտ, նկատելով որ սկըզբունքով դէմ է գաղթատիրութեան:

Գ.— Խաղաղութիւն: Բայց ոչ այն իմաստով՝ որ յանկերգի վերածուած է, Մոսկուայէն մինչեւ Ուաշինկթըն:

Այս բոլորէն ետք, յստակ կը տեսնուի արդէն, որ շատերու կողմէ «միամտութիւն» նկատուած իր առաջարկներն ու տեսակէտները Հնդկաստան կը գործադրէ, առանց միամիտ ըլլալու:

ԱՐՄԵՊԻԼ

ՄԵՂՔ ՆՈՐ ՀԱԳՈՒՍՏԻՆ

ԿԻՆԸ.— Ամբակում, ի՞նչ է այդ արիւնը հագուստիդ վրայ:

Պ. ԱՄԲԱԿՈՒՄ.— Երկու հոգի կռիւ կ՚ընէին. զատելու համար մէջերնին մըտայ, եւ ահա կոնակէս դանակը կերայ:

ԿԻՆԸ.— Գոնէ նոր հագուստդ գահած չըլլայիր ...:

ՓՈՔՐԱԳՈՅՆ ՉԱՐԻՔ

Ա.— Պ. Ամբակումը որքան մանրակազմ օրիորդի մը հետ ամուսնացեր է:

Բ.— Կ՚երեւի չարիքներուն փոքրագոյնը ընտրեր է ...:

ՀԱՅ ԵՐԳԸ

●

Տասը օրեր անցան, ու շատ տարիներ պիտի անցնին, բայց մեր յիշողութենէն պիտի չջնջուի հայ երգին փառատօնը, միջազգային սուրբ երգեցողութեան քոնկրէի մէջ: Բախտն ու հպարտութիւնը ունեցանք վայելելու այդ տօնը, որ իրական վայելք մը եղաւ:

Բայց վախ ու դողի մէջ էինք, թէ արդեօք հայ երգը ի՞նչ տպաւորութիւն պիտի թողու միջազգային հասարակութեան վըրայ: Չէ՞ որ այդ օրը հսկաներու օրն էր: Գերման եւ Աւստրիացիներու, Պախերու, Հենտէլներու, Մոցարթներու եւ Պեթովէններու օրն էր:

Հայու քնքոյշ ու մելամաղձոտ ձայնը պիտի չխեղդուէ՞ր այս երկու տիտաններուն մէջ:

Միւս կողմէ ընտրուած հասարակութիւն մը, երգի վարպետներ եւ սիրահարներ, եկած էին աշխարհի ամէն կողմէ: Աստուածաբաններ, երգահաններ, մէկ խօսքով, մարդկային սիրտն ու միտքը, հաւաքուած պեղարուեստի մայրաքաղաքին ամէնամեծ սրահին մէջ:

Ինչ յանդգնութիւն եւ ինչ համարձակութիւն, երգչախումբը վարող երիտասարդ Կարպիս Աֆրիկեանի եւ կազմակերպողներու կողմէ: Աստր անունը կուտան հայկական հրաշք: Երգն ու երաժշտութիւնը կը թողունք մասնագէտներուն:

Մեր գլխաւոր եւ էական նպատակն էր հայ ձայնը լսել տալ միջազգային ընտրանիին:

Ինչ որ ուշագրաւ է, ամէնէն անդգայ մարդն իսկ հպարտ պիտի զգար Հայ ծնած ըլլալուն, տեսնելով ջերմ ծափերը օտար գիտակից վարպետներուն, մանաւանդ կըղերին, որոնք իրենց ետին ունին տասնեակ հազարներով ժողովուրդ եւ եկեղեցի: Անոնց նիւթ պիտի ծառայէ նաեւ մեր երգեցողութիւնը:

Մեր աջէն եւ ձախէն կ՚իմանայինք պըրավօներ: Անոնք կուգային օտարներէն. Այդ օրը, հոն հազիւ կը նշմարուէր Հայը:

Օրուան բեմավարը ու խօսնակը, լայն տեղեկութիւններ տալէ վերջ, հայ եկեղեցիի եւ երաժշտութեանմասին, երկար օրէն գնահատեց, գովեստի խօսքեր ըսաւ խըմբավար Աֆրիկեանին եւ աւելցուց.— ամէնէն երկար ծափերը դուք խլեցիք այս օր:

Հոգեզմայլ, շարականները եւ հայ ձայնը մեր ակնկալածէն աւելի հաճելի եկաւ օտարներուն ականջին: Հայ երգն ու եկեղեցին, մեր մշակոյթը մէկ խօսքով ազգը փառաւորուեցաւ այդ օրը եւ մենք մեր նպատակին հասանք:

Ի՞նչ նշանակութիւն ունի մեր անուշի՛ն, աղջիկներուն ու կայտառ տղայոց, կազմակերպողներուն, մանաւանդ ամէնէն պատասխանատու երգչախումբի ղեկավար Կ. Աֆրիկեանի, այդ անտանելի տաք օբերուն, ու գիշերներ թափած քրտինքները:

Ամէնքս ալ լայն օրէն վճարուեցանք, հայ երգն ու ձայնը լսել տալով:

Մենք շատ դոհարներ ունինք պահուած ցոյց տալու օտարներուն: Երիտասարդ Աֆրիկեանին ուժ տուէք եւ քաջալերեցէք: Անիկա կրնայ մեզ աւելի հպարտացնել: Նոյն իմաստով վկայեց նաեւ երաժշտագէտ Մխիթարեան, Հ. Վ. Տայեան:

— Մենք ասկէ աւելին չէինք ակնկալեր, օտարներուն համար նորութիւն մըն էր, որ շատ լաւ տպաւորութիւն թողուց:

Գուրգուրանք մեր երգին, մեր մշակոյթին վրայ:

ԳՐ. ԱԴԱՄԵԱՆ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

●

18.641 ՇԷՆՔԵՐ ՔԱՆԴՈՒԱԾ ԵՆ

Մինչեւ 1958, 15.000 շէնք եւս պիտի փլցնեն, ցարդ 150 միլիոն ոսկի հատուցուեցաւ տէրերուն:

Իսթանպուլի մէջ Քարաքէօյի կօշկակարի խանութին իջած առաջին բրիչէն ասդին, 13461 շէնք փլցուած է: Այս շէնքերուն հարիւրին քանը դրասենեակ եւ վաճառատուն է: Իսթիմլաքի հետեւանքով երեսուն հազար էսնաֆ առանց խանութի մնացած է: Ըստ պատրաստուած ծրագրին, մինչեւ 1958, 15 հազար շէնք եւս պիտի փլեն: Իսթանպուլի մէջ 1878-ին 112755, երեսուն տարի առաջ 135.444 շէնք կը գտնուի եղեր, մինչ 1945ին այս թուանշանը բարձրած է 180.000ի:

Եթէ պատրաստուած ծրագիրը գործադրուի, երկու տարուան ընթացքին Իսթանպուլի շէնքերուն մէկ վեցերորդը փըլցուած պիտի ըլլայ:

Միայն քաղաքապետութեան եւմտացոյցէն ցարդ իսթիմլաքի համար 75 միլիոն ոսկի հատուցուած է: Միւս աղբիւրներէն վճարուած գումարն ալ 75 միլիոն ոսկի է:

Հանրօգուտ շինութեանց գործավարութեան կողմէ պատրաստուած բարեզարդութեան նոր կանոնագիրը այսօրուան պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակուելով ի զօրու դարձաւ: Այս կանոնագրին ենթակայվայրերուն մէջ որեւէ շինութիւնպիտի չարտօնուի: Առանց արտօնագրի ձեռնարկուած շինութիւնները պիտի դադրին:

Պատմական կոթողներէն տասը մեթր, ջուրի եզերքներէն եւ պետական ճամբաներէն երեսուն մեթր աւելի մօտիկ շինութիւնները պիտի չարտօնուին:

×

Պէպէքի շրջանին մէջ քննութիւններ կատարուեցան եւ շահագրգռուողներուն հըրահանգ տրուեցաւ վերայարդարել Պէպէքի ծոցը: Այսպէս, այս շրջանին շէնքերը երկյարկ պիտի ըլլան, ծովեզերքին վրայ զբօսարաններ եւ բարքեր պիտի կառուցուին:

Թօփգաբու - Պէյօղլու ճամբուն շինութեան առթիւ Իսթանպուլի հանրակառքի ցանցին մէջ կարգ մը փոփոխութիւններ ներմուծուեցան:

Այսպէս Պահչէգաբու - Եոտիգուլէ, Աքսարայ - Աթիքալի հանրակառքերը վերցուեցան: Օրթաքէօյ - Աքսարայ, Քուրթուլուշ - Աքսարայ հանրակառքերը Պէյազիտէն պիտի վերադառնան: Էտիրնէ Գաբու - Պահչէգաբու հանրակառքի երթեւեկը պիտի շարունակուի:

Եոտիգուլէ - Պէյազիտ, Ագսարայ - Պէյազիտ հանրակառք երթեւեկին տեղ օթօպիւսի սպասարկութիւն պիտի հաստատուի:

Էմինէօնիւ - Ունգափան ճամբուն միջեւ քանդուած շէնքերուն փլատակները շուտով մաքրելու համար պէտք եղած փոխադրական միջոցները շարժման մէջ դըրուած են:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Պէյրութի մէջ, Յուլիս 17ին մեռած է Օննիկ Թոսպաթ, հայրը՝ լիբանանեան խորհրդարանի անդամ Պ. Տիգրան Թոսպաթի: Օննիկ Թոսպաթ երկար տարիներ վարած էր Հանրային Պարտուց Վարչութեան ամէնէն պատասխանատու պաշտօններէն մէկը, օգտակար հանդիսանալով մանաւանդ իր ազգակիցներուն՝ տարագրութեան շրջանին, Հալէպի մէջ:

ՔԱՐԷՆ ԵՓՓԷ Ճեմարանի (Հալէպ) տարեկան «քէրմէս»ը տեղի ունեցած է Յուլիս 13 - 14ին, հաստատութեան ընդարձակ շրջափակին մէջ: Ճեմարանի Տիկնանց Խնամակալութեան կազմակերպուած այս ձեռնարկը բացառիկ յաջողութիւն գըտած է:

ՎԱՀԷ ՊԱՅՐԱՄԵԱՆ Անգլիոյ Էլիզապէթ Թագուհիին հաստատումով Կիպրոսի Սիէրա Լէօնէի աւագ դատաւոր նշանակուած է: Ծնած է 1900ին Կիպրոս:

Ռ. ՄԱՄՈՒԼԵԱՆ աշխարհահռչակ բեմադիրչը պատրաստած է նոր ժապաւէն մը, «Մետաքսեայ գուլպաներ», որուն մէջ կարեւոր դեր մը ստանձնած է Լեւոն Մերեան:

ԱՇԽԱՐՀԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

ԳԻՆՈՎԸ.— Ի՞նչ է դարձեալ. օր մը չէ եղած որ աշխարհի կառուցուածքը հաւնիս:

ԿԻՆԸ.— Ես քու կառուցուածքդ չեմ հաւնիր ...:

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԶԵՂՉ

Ա.— Մէկ դագաղը քանի՞ի կը շինես:

Դագաղավաճառը.—Լաւը՝ 500 ոսկի, միջակը՝ 300, հասարակը՝ 100:

Ա.— Զեղչ չկա՞յ:

Դագաղավաճառը.— Եթէ երեք հատ միասին շինել տաս, զեղչ մը կ՚ընեմ ...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (96)

ԵՐԿՈՒՆՔ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

●

Թ Ո Ր Թ Ո Ւ Մ

Միմիայն ճամբայ խոհեմութեամբ Թըշնամւոյն հետ վարուիլն էր եւ նորա չարութիւնն քաղցրացնել: Եւ այսպէս զինքն հայրապետին աղօթից յանձնելով՝ Դուին գնաց Բուղայի հրամանին հնազանդելով:

Դուին քաղաքը այն ժամանակ Հայաստանի մայրաքաղաք՝ գրեթէ երկու հարիւր հազար եւ աւելի բնակիչ ունէր, երեւելի իւր ոստիկանաց պալատով, կաթողիկոսարանով եւ մայր եկեղեցիով. թէպէտ կաթողիկոսը հոն բնակելու չէր համարձակեր արաբաց իշխանին երկիւղէն: Նոյն միջոցին քաղաքը բաւական չէր այդ զինուորները պարփակելու, ուստի մէկ մեծ մասը շուրջը վրաններով կը բնակէին: Հայոց Սպարապետը ուղղակի ոստիկանին պալատն իջաւ:

Բուղա որ Թուրք էր ազգաւ, իւր սերնդին գծագրութիւնն ունէր. խոշոր գլուխ, մանր եւ խոր աչքեր, ցցուած այտեր, ցանցառ եւ կարմիր մօրուք: Երբ տեսաւ զՍմբատ, իւր դաժան երեսին վրայ ծիծաղ մը եկաւ, բայց մէկը չէր կրնար գուշակել թէ հեզութեա՞ն էր ծիծաղը թէ հաճութեան. իւր մանր աչքերը փայլ մը առին, այդ փայլը յովազի արիւնածարաւ աչքերուն փայլն էր: Ոտք ելնելու պէս շարժմունք մ՚ըրաւ, բայց չելաւ. վասնզի անհաւատի մը ոտք ելնել յակամայս եւ ծանր գիպուածներու մէջ ներելի էր Միւսիւլմանին, թէպէտ երբ դեռ Արծրունեաց իշխանը չէր մտնեալ, այն ատեն միշտ քաղաքավարութեան ամէն պարտքեր կը կատարէր, վասն զի դեռ Հայաստան զօրութիւն ունէր: Իսկ հիմա երկրին կէսն իրենն էր, եւ ինք միւսը նուաճելու համար բաւական զօրաւոր:

Երբ ամէնքը քաշուեցան, եւ այս երկու անձինք միայն մնացին, Բուղա յայտնեց իւր գոհութիւնը նորա հաւատարմութեան համար, եւ թէ ինք միշտ գովութեամբ գրեր էր Ամիրապետին, բայց թէ պէտք էր որ իրեն օգնէ մինչեւ վերջը երկրին կատարեալ նուաճման համար. եւ դիւական խարէութեամբ կը յայտնէր թէ նախ Տփխիսի վրայ էր յարձակելու, որուն իշխանը մահմետական էր. եւ կը տեղեկանար թէ ի՞նչ էր նորա զօրութիւնը, եւ ի՞նչ դիմադրութիւն կարող էր ընել իրեն դէմ: Նոյնպէս կը հարցնէր կ՚իմանար թէ ի՞նչ էին կովկասեան ազգաց՝ Ծարանաց եւ Աւրհազաց զօրութիւնքը: Բայց այս օտարներու վրայ հարցմունքները վերջանալէ ետքը, իւր գազանային զննող աչքերը ուղղելով դիմացինին աչքերուն մէջ, հայ իշխանաց բերելով կարգը, սկսաւ հարցնել Արտներսեհ Արցախի իշխանի, Վասակայ եւ Բարկէնի Սիւնեաց իշխանաց, Գարդմանայ կորիճի եւ Աղուանից Եսայի իշխանին վրայ: Իսկ Սմբատ թէպէտ մեծ յուզմունք մը իմացաւ, բայց առանց յայտնելու հանդարտութեամբ կը պատասխանէր հարցմունքներուն. խղճմտանքը զինք կը տագնապէր, վասն զի ի՞նչ էր ըրածը, եթէ ոչ մատնութիւն. այնպէս կը թուէր իրեն թէ դահլիճին դրան քով կեցած Մերուժան, Վասակ եւ սոցա նմանները մատնանիշ զինք կը ցնէին հեգնական ծիծաղով, բայց դարձեալ զգուշութեամբ իր անվայել պաշտօնը կատարելով, ելաւ երբ գոհ ըրաւ բռնաւորը, եւ հրաժարական ողջոյնը տուաւ երթալու իր բնակարանը հանգչելու:

Կորովի ծերը այնչափ յոգնած եւ բեկեալ ելաւ բռնաւորին քովէն, որչափ երկայն ճամբորդութեամբ Մոկաց երկրէն մինչեւ Դուին չէր վաստակել: Յուրտ քրտինք մը կուգար վրան երբ կը մտածէր թէ ինք բարեմտութեամբ ազգին դաւաճանութեան առաջին գործիքն եղած էր. այս մտատանջութեամբ երբ իր իջեւանին առջեւն հասաւ շրջապատեալ իր թիկնապահաց եւ դեռ ձիէն չիջած, իւր զօրաց մէջ խառնեալ տեսաւ կերպարանք մը որ զինքն արձանացուց: Այն վայրկեանին հոն իր առջեւ՝ այն մտածութեանց մէջ Յովնան տեսնել իր դատապարտութեան վճիռն որոտաձայն լսել էր. այն գիշերը միտքն եկաւ յորում նա իրեն խորհուրդ կուտար չերթալ առ Բուղա: Բայց մարդկային միտքն արագ է. միթէ՞ կարելի է, կ՚ըսէր, որ Յովնան ինքն լինի, ինչպէս կրնար համարձակիլ Դուին մտնել: Բայց ահա նա էր, սլաքային աչքերովն իրեն կը նայէր անշարժ, անխօս եւ անթարթափ: Արդեօք լսա՞ծ էր իւր Բուղայի հետ խօսակցութիւնը: — Ինչչափ զօրաւոր է խղճմըտանքի ձայնը, ինչչափ սուր իւր խայթը:

Սակայն, առանց ձայնի ձեռքը կուրծքին տանելով բարեւ մը տուաւ եւ ակնարկ ըրաւ որ իրեն հետ գայ. եւ երբ սենեակ մը մտան առանձին եղաւ.

— Հիմա որ միայն մնացինք, գրուցէ Յովնան, ի՞նչ բանի համար այս կողմերս եւ մանաւանդ թէ այս քաղաքս կը գտնըւիս: Մի գուցէ, աւելցուց Սմբատ բանի ժպիտով, որ դարձեալ դաւաճաններ, մատնիչներ ունենաս պատժելու եւ ինձմէ սկսիս:

— Բաւ լիցի: Ես զքեզ, Հայոց սպարապետ, լաւ կը ճանչեմ, դու կրնաս մոլորիլ եւ Հայաստան ընդ քեզ մոլորցնել եւ ի կորուստ տանիլ. բայց դաւաճանել չես կարող, վասնզի քու Քրիստոսդ ուրանալ, քու ազգդ ոտնկոխ առնել չես կրնար:

ԾԵՐԵՆՑ

(Շար.)

եւ Արտակարգ Իրաւասութեանց։ Ո՛չ մէկ կասկած՝ որ առաջինը պիտի վաւերացուի։ Կը կարծուի թէ ծերակուտականները փոփոխութիւններ պիտի մտցնեն Արտակարգ Իրաւասութեանց հարցին մէջ։

× Այսօր, Դշ. օր, Նախարարաց Խորհուրդը պիտի քննէ պիւտճէի հարցը եւ պիտի վաւերացնէ երեսփոխաններուն արձակուրդին հրամանագիրը։

× Դրամատան պաշտօնեաններուն գործադուլը կը շարունակուի։ Ցարդ կարելի չեղաւ համաձայնութիւն մը գոյացնել՝ որ պաշտօնեաները աշխատանքի սկսին։ Բշ. օր դրամատան երկու հազար պաշտօնեաներ բողոքի ցոյց մը ըրին Լա Ֆայէթ փողոցին վրայ։ Երեսունի մօտ ձերբակալութիւններ եղան։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐԵՇԱԼ ԲՈՒԼԿԱՆԻՆԻ եւ Խրուշչեւի ղեկավարութեամբ, համայնավար կուսակցութեան եւ կառավարութեան պատուիրակութիւն մը Արեւելեան Գերմանիա պիտի երթայ Օգոստոս ամսուն։

ԵԳԻՊՏ. ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ հինգերորդ տարեդարձը տօնուեցաւ Եգիպտոսի մէջ։ Եգիպտ. Ազգ. Ժողովին բացման առիթով ճառ մը խօսելով, Նասր ըսաւ, թէ «աշխարհակալները տակաւին իրենց զէնքերը վար չեն դրած»։ Միւս կողմէ, Եգիպտոսի Արտաքին նախարարը ՄԱԿի դիւանին նամակ մը ղրկելով, յայտնած է, թէ Գահիրէ կ՚ընդունի Լա Հէյի միջազգային Ատեանին որոշումը։

ԻՍՐԱՅԷԼ մտահոգ է Աքապայի ծոցին նկատմամբ Արաբիոյ բռնած դիրքէն եւ այս ուղղութեամբ դիմում մը պիտի ընէ Միացեալ Նահանգներուն։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ երկու հոգի եւս մահապարտուեցան՝ ռուս զինուորներու վրայ յարձակում գործած ըլլալու ամբաստանութեամբ։ Տասնըմէկ ուրիշներ բանտարկութեան դատապարտուեցան։

ԼԵՀԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ համաձայնութենէն վերջ, այս տարուան առաջին վեց ամիսներուն ընթացքին 48.000 հոգի վերադարձած է Լեհաստան եւ 70.000 ուրիշներ կը սպասեն մինչեւ 1958ի սկիզբը։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ գինիին լիտրը հինգ ֆրանքով աւելցաւ։ Օգոստոսին՝ երեք ֆրանք եւս պիտի աւելնայ։

ՆԻՍ - ՓԱՐԻԶ վայրաշարժի արկածին զոհերուն թիւը բարձրացաւ 23ի։ Վիրաւորներուն մէջ կայ հայ տիկին մը՝ Էսաեան (թիւ 11էն ժազ, Փարիզ)։

ԱՍԻԱԿԱՆ կոխը հասաւ Անգլիա եւ Կրոենլանտ, ուր 300 ամերիկացի զինուորներ վարակուեցան։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ ողողումներու հետեւանքով 537 հոգի մեռած է։ Աւելի քան մէկ միլիոն հոգի սարսափի մէջ կ՚ապրի։

ՎՐԻՊԱԿ.— Տպագրական սխալի մը հետեւանքով «Յառաջ»ի երէկուան թիւի Բ. էջի «ԱՆԻ» յօդուածին մէջ տողերը իրար խառնուած են։

Ա. սիւնակ վերէն վար 6րդ պարբերութեան Ա. տողը պիտի ըլլայ՝ «Բագրեւանդի ահեղ մարտին մասնակցեց…»։

Իսկ անոր յաջորդող պարբերութեան Ա. տողը՝ «Բագրատունեաց ոստանը Հայաստանի կոգուվիր» են.։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի, Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի կողմէ (Սէն Լուի մէջ)։

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Եօթնեղբայրեաններու օդասուն ագարակը։

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի։

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ՓԱՄՊՈՒԽԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական պարեր, Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ։

Կը մասնակցի տեղւոյս նուագախումբը։

Կը ներկայացուի խիստ քրքջալիր գաւեշտ մը։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Մուտքը ազատ է։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝

Olonne-sur-Mer (Vendée)

3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Արձանագրութեան եւ մանրամասնութեան համար դիմել՝

Edouard Mavian, 116 Rue Réaumur, Paris 2ème. CEN 06-42

Բանակողները չմոռնան բժշկական վկայական բերել։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Արձանագրութիւններուն համար դիմել ընկեր Լեւոն Գլընճեանին, էփիսրրի Թիւպանօ, 18 րիւ Թիւպանօ։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի արշաւանքի 60 ամեակին առթիւ։

Կազմակերպուած Լիոնի եւ Տէսինի Հ. Յ. Դ. կոմիտէներուն կողմէ։

Կիրակի, 28 Յուլիս, ամբողջ օրը, Տէսինի ծանօթ զուարճավայր պուրակին մէջ։

Բարձրախօս, առատ ուտելիք եւ զովացուցիչ ըմպելիներ։

Շրջանի հայութիւնը կը հրաւիրուի այդ օրը դէպի դաշտահանդէս։

Լիոնի օթօքարը կը մեկնի ժամը ճիշդ 10ին, Փլաս Կիշառէն։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան, հերոսներու յիշատակի օրը կը տօնուի Սէնթ Անտրէի Պէլվէտէր պարտէզին մէջ, Կիրակի, 28 Յուլիս առաւօտէն մինչեւ երեկոյ։

Կը խօսին Պ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ Գ. ՇԵԽԻԿԵԱՆ։

Կը նախագահէ Ե. ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, նուագ, արտասանութիւն, անակնկալներ։

Ծանօթ.— Առնել 25 թիւ օթօպիւս Փլաս տ՚Էքսէն եւ իջնել վերջաւորութիւնը։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 28 Յուլիս, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին։

Տեղի կ՚ունենայ Սէնիզէի ճամբուն վրայ, Շաթօ Պուրկարտի գեղեցիկ փառքին մէջ։

Կը նախագահէ ընկ. Ղ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։ Ճոխ պիւֆէ։

Օթօքարները կը մեկնին ժամը 8.30ին, Շըմէն տը լա Փէյն, 8.45 դպրոցին առջեւ, 9ին Փլաս Վեռտէօն 9.15 Քուռ Պերիա եւ Ժան Ժոռէս։ Պիտի կենան նաեւ սինեմա Փաքսի առջեւ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Ոչ մէկ աճուրդ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իր եղբօր՝

ԱՐԱՄ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

×

ՊԱՏԱՐԱԳ - ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վարդավառի առթիւ այս կիրակի առաւօտ նուիրուած Տարօն Տուրուբերանի բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին։

Կը խնդրուի Տարօնցի մեր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։ Պատարագէն ետք հաւաքոյթ, հայրենակից Հրայր Սասունիի ճաշարանը, ուր ոգեկոչումը պիտի ըլլայ մեր սիրելի հարազատներուն։ Խօսք պիտի տրուի բոլոր փափաքողներուն։ Ծախքերու մասնակցութիւն։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համաշխարհանճարի Հայր. Միութեան Լիոնի եւ Պոմոնի մասնաճիւղերը ցաւակցութիւն կը յայտնեն այրի տիկին Սրբուհի Նալպանտեանի, զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն, հայրենակից Թորոս Նալպանտեանի մահուան առթիւ։

Այս առթիւ Ոսկեան Նալպանտեան եւ Նշան Դարբինեան փոխան ծաղկեպսակի հազարական ֆր. կը նուիրեն Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի Արշաւանքի 60ամեակին առթիւ

Կը տօնուի Շաւիլի անտառին մէջ, Հ. Յ. Դ. Շաւիլի «Արղութեան» խումբին կողմէ։

Կը խօսին ընկերներ ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ եւ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

28Յուլիս, կիրակի օրը առաւօտէն մինչեւ երեկոյ։ Գեղարուեստական բաժին, երգ, պար եւ բարձրախօս։

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։

Մոնփարնասէն առնել շոգեկառք եւ իջնել Շաւիլի կայարանը, Փոն տը Սէվրէն առնել Վերսայլ գացող 171 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Փիւի Սան Վէն, Շավիլ։

Հարցնել Շաւիլի գերեզմանատունը։

Ժամը 3ին՝ այց՝ գերեզմանատունը։

Փորթ Իթալիէն օթօքարը կը մեկնի ժամը 8.30ին։ Վերադարձ՝ ժամը 20.30ին։

«Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ…»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն։

Գինը 100 ֆրանք

(Թղթատարական սակերու փոփոխութեան պատճառաւ, կը պահանջուի 50 ֆրանք՝ փոստով ղրկուելու պարագային։ Ուրեմն ղրկել ընդամէնը 150 ֆրանք դրոշմաթուղթ)։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Յոյներու սրահը, 5 րիւ Պօ-Նըփուա։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ՝ «Դրօ», «Շ. Միսաքեան», «Յառաջ» խումբերու բոլոր ընկերները, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը այս շաբաթ, ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՂԱԶԱՐ (ՎԵՆԵՏԻԿ)

Վերջին երկու տարիներու յաջողութենէն քաջալերուած, մանաւանդ երիտասարդութեան մօտ, այս տարի՝ կրկին կը կազմակերպուի ուխտագնացութիւնը։

Խումբը պիտի այցելէ Հռոմ, Փոմփէյ, Նափոլի եւ վերջին երկու շաբաթը Վենետիկ։

Մեկնում՝ Օգոստոս 8ին, եւ վերադարձ՝ Սեպտեմբեր 1ին։

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

Dr Aram Djindjian
29 rue Bleue, PO 79-09
G. Atamian
53 rue Chateaudun, TRI 57-74
H. Basmadjian
1, Rue B éranger
Arnouville-les-Gonesse (S. et O.)
Mr Taron
58, Bd. Serrurier PARIS-19

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խանասորի արշաւանքի տարեդարձը կը տօնուի այս տարի մեծ պատրաստութեամբ, օգոստոս 4ին, ամբողջ օրը։ Այժմէն կը թելադրենք մեր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերու վարչութեանց, միջոցներ ձեռք առնել երթեւեկը ապահովելու համար, իսկ եթէ դժուարութեանց հանդիպին, թող դիմեն Շրջ. Կ.ին։

Կը մասնակցի Փաւիայի (Իտալիա) երաժշտանոցէն եւ Լիբանանի ազգութէոնի ախոյեան՝ Ալէքս Մնակեան որ պիտի նուագէ հայկական ժողովրդական երգեր եւ պարերգներ։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Պատրաստուած եւ գործէ հասկցող երիտասարդ մը, ամուրի եւ աշխատանքի իրաւունք ունեցող։

Դիմել անձամբ «Յառաջ»ի վարչութեան։

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Ուշիմ, կարող, աշխատասէր եւ գործէ հասկցող մէկը, մեր վաճառատան մէջ աշխատելու համար, իբր գործակատար, յաճախորդներու ապսպրանքները պատրաստող։

Դիմել Պահատուրեան վաճառատունը՝

246, Rue Vendôme - LYON

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նիսի եւ շրջանի Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը տեղեկացնէ Նիսի հայ ծնողներուն, թէ փոքրիկներու համար հայերէնի դասընթացքը կը շարունակուի ամրան արձակուրդի շրջանին եւս։ Տեղեկութեանց համար դիմել Նիսի Հայոց եկեղեցին։ Այս առթիւ կրնան օգտուիլ նոյնպէս արձակուրդով Նիս եկող ընտանիքներու փոքրերը։

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 փր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 25 ՅՈՒԼԻՍ • JEUDI 25 JUILLET 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7950 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3751

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

•

Յեղափոխութեանց եւ Ազգային Տօներու ամիսն է Յուլիսը :

Յիշենք քանի մը պարագաներ :

Ամերիկացիները կը տօնեն Յուլիս 4ը՝ ի յիշատակ իրենց անկախութեան, զոր ձեռք ձգեցին 1776ին՝ ապստամբութեան դրօշ պարզելով անգլիական իշխանութեան դէմ :

Ֆրանսացիները կը տօնեն Յուլիս 14ը՝ ի յիշատակ բռնապետութեան միջնաբերդին՝ Պասթիյլի գրաւման 1789ին :

1830 Յուլիսին Փարիզցիները ապստամբեցան Շառլ Ժ. Թագաւորին դէմ : Երկօրեան կռիւէ վերջ գահընկէց ըրին զայն եւ իշխանութեան գլուխ բերին Լուի - Ֆիլիփը, որ հիմնեց «Յուլիսեան Միապետութիւնը» :

Պելժիա իր անկախութիւնը գտաւ 1831 Յուլիսին :

Օսմանեան Սահմանադրութիւնը հռչակուեցաւ 1908 Յուլիս 10/23ին՝ երբ Սուլթան Համիտ տեղի տուաւ Երիտասարդ Թուրքերու պահանջքին առջեւ :

Վերջապէս տակաւին մօտիկ օրերուն՝ 1952 Յուլիս 23ին էր, որ Եգիպտոսի երիտասարդ զինուորականները ճարպիկ ռազմավարութեամբ մը փախուստի մատնեցին Ֆարուք Թագաւորը եւ ձեռք առին փարաւոններու փաղեմի երկրին իշխանութիւնը :

Իսկ տարի մը առաջ՝ 1956 Յուլիս 26ին՝ Եգիպտոսի Հանրապետութեան նախագահ Գնդապետ Նասր, յեղափոխութեան չորրորդ տարեդարձին առթիւ ազգայնացուց Սուէզի Ծովային Ջրանցքի ընկերութիւնը՝ առանց նախապէս առնելու շահակիցներու համաձայնութիւնը :

Այս տարի եգիպտական ազգային տօնը բացառիկ շուքով կատարուած է : Զինուորական տողանցքը տեւած է երեք ժամ՝ Նախագահութեամբ գնդապետին՝ որ եգիպտական բանակի մառեշալի համազգեստ կը կրէր :

Զօրանցքի ընթացքին մասնաւոր ուշադրութիւն գրաւած են խորհրդային հրասայլերը, թնդանօթներն ու օդանաւերը :

Գնդապետը նորընտիր առաջին Ազգային Ժողովի բացման առթիւ ճառ մը խօսելով, պարզեց կառավարութեան ծրագիրները :

Յայտնեց թէ շուտով պիտի ձեռնարկուի Ասուանի մեծ ամբարտակին շինութեան : Վաթսուն միլիոն Փր. պիտի յատկացուի հինգ տարուան ընթացքին աշխատանքներու առաջին մասին համար :

Ասուանի ամբարտակին կառուցումը կենսական նշանակութիւն ունի Եգիպտոսի համար : Անոր շնորհիւ պիտի ոռոգուին անսահման տարածութեանց վրայ անմշակ մնացած հողերը : Պիտի բարելաւուի երկրին տնտեսութիւնը եւ պիտի բարձրանայ ժողովուրդին ապրուստի մակարդակը :

Գնդապետ Նասր անցած տարի առանց այլեւայլի ազգայնացուց Ջրանցքի ընկերութիւնը՝ երբ արեւմտեան պետութիւնները «դժուար սակարկութեանց» մէջ մտան Եգիպտոսի հետ՝ անհրաժեշտ գումարը հայթայթելու համար :

Իր բացման ճառին մէջ գնդապետը յիշեց նաեւ, որ Իսրայէլի սպառնալիքին պատասխանելու համար անհրաժեշտ էր զօրացնել եգիպտական բանակը :

Անգլիա եւ Ամերիկա, որոնց դիմած էր, նուաստացուցիչ պայմաններ առաջարկեր էին զէնք տալու համար : Այդ էր անշուշտ պատճառը, որ խորհրդային երկիրներէն ստացաւ ուզած զէնքերը :

Անցեալ աշնան դէպքերուն անդրադառնալով, Եգիպտոսի նախագահը ըսաւ պարզապէս որ՝ «արեւմտեան պետութեանց հետ առկախ խնդիրները կարգադրելու համար Ժընեւի մէջ կը սպասէինք անոնց : Բայց անոնք Փորթ Սայիտի մէջ երեւցան» :

Ջրանցքի ազգայնացումէն տարի մը վերջ, Եգիպտոսի վարիչներուն դիրքը աւելի քան երբեք ամրացած է :

Արեւմուտքի եւ Արեւելքի երկու հսկայ ուժերուն մրցակցութեան շնորհիւ, «կատարուած իրողութեան» առջեւ գլուխ ծռեցին շահակից գլխաւոր պետութիւնները :

Այս վերջինները այժմ իրարու հետ մրցումի ելած են՝ վերագրաւելու համար այն դիրքերը, զորս կորսնցուցած էին տարի մը առաջ Փարաւոններու փաղեմի երկրին մէջ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Օմանի պղտոր կացութիւնը լուրջ մտահոգութեանց դուռ բացաւ Լոնտոնի մէջ : Զինուորականներ եւ քաղաքական դէմքեր յաջորդական խառն նիստեր կը գումարեն ապստամբութեան առաջքն առնելու համար : Պահրէյնի անգլիացի կուսակալը մեկնած է Օման՝ միանգամընդմիշտ կացութիւնը պարզելու համար սուլթանին :

Ուաշինկթընի անգլիացի դեսպանը տեսակցութիւն մը ունեցած է Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըսի հետ եւ կը կարծուի թէ Օմանի մէջ ամերիկեան միջամտութեան մը մասին խօսած է : Լոնտոն խանդավառութեամբ պիտի դիմաւորէ նման քայլ մը՝ եթէ Ամերիկացիները ուզեն առնել :

Միւս կողմէ, Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանը տեսակցութիւն մը ունեցած է Սելվին Լոյտի հետ :

Ինչպէս Սուէզի մէջ, Անգլիա այսանգամ ալ պիտի ռմբակոծէ այն քաղաքները որ կը գտնուին ըմբոստներու ձեռքը : Նիզվայէն ութսուն քիլոմեթր անդին գտնուող շրջանը ապստամբներու ձեռքն է : Անգլիացիները յայտնեցին, որ շրջանը պարպուի յառաջիկայ 48 ժամերու ընթացքին, հակառակ պարագային՝ օդային յարձակում պիտի ըլլայ եւ ամբողջ շրջանը ռմբակոծուի : Այս սպառնալիքները եղան Մասքաթի սուլթանին անունով, հրաւիրելով ըմբոստները որ հաւատարիմ մնան իրենց արքային : Նոյն ձեւի յայտարարութիւններ կ'ըլլան նաեւ այլ շրջաններու մէջ :

Մինչ այս մինչ այն, Մոսկուայի ձայնասփիւռը սկսաւ դատապարտել Մեծն Բրիտանիան, որ զօրաբաժիններ կը ղրկէ Օման «արաբական ըմբոստութիւնը արեան մէջ խեղդելու դիտաւորութեամբ» : Նկարագրելով Օմանի սուլթանին դէմ եղած յեղափոխութիւնը որ «ազգ. ազատագրութեան պատերազմ մըն է, ուղղուած բրիտանական աշխարհակալութեան դէմ», Մոսկուայի ձայնասփիւռը կ'աւելցնէ .— «Օմանի սուլթանը համաձայնելով անգլիական քարիւղի ընկերութիւններուն հետ՝ իր երկիրը դրաւ անգլիացի աշխարհակալներու տրամադրութեան տակ» :

ԵԳԻՊՏ. ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Եգիպտ. Յեղափոխութեան հինգերորդ տարեդարձին առթիւ զինուորական տողանցք մը եղած է Գահիրէի մէջ : Ներկայ եղած է նախագահ Նասր, որուն ժամանումը Հանրապետութեան հրապարակին վրայ, ողջունուած է թնդանօթի 21 հարուածներով : Նախագահը կը կրէր մառեշալի համազգեստ : Հրաւիրուած էին տասներկու երկիրներու զին. ներկայացուցիչները : Տողանցքը տեւած է երեք ժամ : «Միկ» օդանաւեր թռիչք կատարած են :

Բաց աստի, յիշենք, որ Խորհրդարանի բացման հանդիսութեան Նասր յայտարարած էր .— «Հինգ տարիներու ընթացքին, անշուշտ շատ սխալներ գործեցինք : Կ'աճապարէինք՝ արժէքաւոր գործ մը ընելու համար : Կ'ուզէինք արագ երթալ եւ փորձառութիւնը կը պակսէր մեզի : Մեզմէ շատեր պատեհապաշտութիւն եւ անհատապաշտութիւն փորձեցին, սակայն կարողացանք շուտով ձերբազատուիլ անոնցմէ : Ինչ որ ալ ըլլայ, մեր սխալները օգնեցին, որ շատ բան սորվինք, ինչ որ էական է» :

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

ՄԵՆՔ ԱԼ ՁԱՅՆ ԿՈՒԶԵՆՔ

Լսած էք պատմութիւնը : 1878ին Պէրլինի վեհաժողովի ընթացքին էր, որ թաղելու համար Հայկական Հարցը՝ Անգլիա նուէր ստացաւ Կիպրոսը Թուրքերէն : 80 տարի ձայն չհանելէ ետք, այսօր իրարու գլուխ կը պատռեն «իմս է , քուկդ » էի սուր վէճով մը : Նուէրը տուողը չմտածեց այն ատեն թէ կղզին թրքական ցամաքէն քանի մը մղոն հեռու էր միայն, եւ վտանգ մըն է իրեն համար, եթէ օր մը Յոյնին տրուի : Բնակչութեան Յոյն մեծամասնութիւնը չհարցուց 80 տարի առաջ : «Որո՞ւն մալը որո՞ւ նուէր կու տաք» : Անշուշտ Անգլիոյ չէր մնար «չեմ ուզեր» ըսել : Մանաւանդ որ ոչ միայն թանկագին էր «պախշիշը», այլ եւ գլուխ ցաւցնող Հայկական Հարցէն ալ կ'ազատէր մէկ հարուածով : Եւ ի՞նչպէս մտածէր որ դար մը չեղած այդ վարդենիին փուշերը մատները պիտի ծակծկէին :

Ժամանակին նման պատմութիւն մըն ալ Կրետէն ունեցած է : Այդ առթիւ թուրքերէն երգ մըն ալ նուիրագործուած. *Վերմէյո՛ւզը : «Կիրիտ պիզիմ ճանըմըզ» :* Երգ մը որ օրերով հնչեցուցեր են Պոլսոյ փողոցներուն մէջ : Կիպրոսի նուիրուած երգին եղանակը շատ դառն էր դժբախտաբար, երբ երգուեցաւ առաջին անգամ Սեպտ. 6ին գիշերը Ղալաթիայէն Շիշլի երկարող պողոտային երկայնքին ու լայնքին :

Չեմ գիտեր թէ ի՞նչ երգեր երգուած են *«Վերմէյուզ»* Եմէնը, Թրիփոլին, Սուրիան, Լիբանանը, Միջագետքը, Պաղեստինը, յիշելով միայն մօտաւոր անցեալը : Առնէք նուիրատուութիւններ էին անշուշտ : Կ'երեւի օրին մէկը մենք ալ իրաւունք պիտի ունենանք մեր ձայնը բարձրացնել սա Կիպրոսի կնճռոտ հարցը լուծելու համար : Չէ՞ք կարծեր թէ կրնանք ՄԱԿին դիմել, եւ ըսել «Սիրելի Լորտեր, Սըրեր, պէյեր եւ փաշաներ, ձեզի խելքի մօտ առաջարկ մը ունինք Կիպրոսի հարցը խաղաղ կերպով լուծելու համար : Քանի որ Հայկական Հարցը թաղելու համար կղզին նուէր տրուած է օտարի մը, մեզի վերադարձուցէք մեր հաշւոյն կատարուած այդ «պախշիշը» եւ «հարցը փակուած» յայտարարեցէք Մեծ Արիապագոսին յառաջիկայ ժողովին : ՆՈՃԻ

ԱՅՍՕՐ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻ՞ՒՆ ՊԻՏԻ ՀՌՉԱԿՈՒԻ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

ԻՇԽԱՆ ՍԱԼԱՀԷՏՏԻՆ ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ

Յուլիս 23ին, իշխան Սալահէտտին, արքայորդին, ազատ արձակուեցաւ : Պալատին անդամները տակաւին կը գտնուին ոստիկանութեան հսկողութեան ներքեւ :

Նէօ - Տեսթուրի քաղաքական Բիւրոյի գոնփակ նիստը տեւած է հինգուկէս ժամ, եւ ձայներու մեծամասնութեամբ որոշուած է Հանրապետութիւն ստեղծել : Պարզուած երեւոյթներէն այնպէս կը տեսնուի, թէ այսօր, Եչ., Թունուզի մէջ Հանրապետութիւն պիտի հռչակուի, քանի որ Պուրկիպա յաղթանակած է իր տեսակէտներուն մէջ :

Դեսպանները, որոնք հաւաքուած էին Թունուզ՝ խորհրդակցութեան համար, շուտով պիտի վերադառնան Ռապաթ, Լոնտոն եւ Մատրիտ՝ իրենց պաշտօններուն գլուխը : Թունուզի շարժումը թեւ բաւականութեամբ դիմաւորուած է Միջ. Արեւելքի միապետական երկիրներու եւ նոյնիսկ՝ Միացեալ Նահանգներու մէջ :

Անդին, Հանրապետութեան հռչակման առթիւ ժողովրդական ցոյցերը կազմակերպուելու վրայ են :

Ազնուական դասակարգը յուսախաբութեամբ կը հետեւի այս անցուդարձերուն :

Ցամէնայնդէպս, միջազգային քաղաքական շրջանակները կը սպասեն պաշտօնական յայտարարութեան, որ, ըստ Թունուզի, պիտի ըլլայ այսօր՝ Հինգշաբթի : Յուլիս 25ը Թունուզի Պատմութեան գլխաւոր թուականներէն մէկը պիտի ըլլայ, եթէ ոչ՝ մեծագոյնը : Վար պիտի առնուի թրքական ծագում ունեցող Լամին Պէյն ու ժողովրդավար կարգեր պիտի հաստատուին, երկրին վերին իշխանութիւնը յանձնելով Խորհրդարանին :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՍԱՇԱ ԿԻԹՐԻԻ ՄԱՀԸ

Չորեքշաբթի առտու Փարիզի մէջ մեռաւ ծանօթ թատերագիր - դերասան Սաշա Կիթրի : 72 տարեկան էր եւ վերջին տարիներուն ենթարկուած՝ վիրաբուժական ծանր գործողութեան մը :

Կիթրի ծնած էր Ռուսաստան, ուր հայրը՝ ծանօթ դերասան Լիւսիէն Կիթրի գացած էր ներկայացումներ տալու :

Տաղանդաւոր եւ սրամիտ թատերագիր, ինք ալ կը խաղար կարեւոր դերերը, թէ թատրոնի բեմին վրայ եւ թէ շարժանկարի մէջ :

Իր ծանօթ գործերն են «Հայրս իրաւունք ունէր», «Մի՛ լսէք, Տիկիններ», «Կաղ Սատանան» (Թալլրան), եւն. եւն. : Պատրաստած է նաեւ կարեւոր ժապաւէններ որոնց շարքին վերջերս «Եթէ ինծի պատմէին Վերսայլը», «Եթէ ինծի պատմէին Նափոլէոնը» եւ վերջինը «Եթէ ինծի պատմէին Փարիզը» :

Բաւական ինքնահաւան, շատ խօսած է իր «ես»ին մասին, որ ծաղրանքի նիւթ դարձած էր : Անտարակոյս սակայն տաղանդաւոր մէկը, որ շատ յաջող եւ կծու սրամտութիւններու հեղինակն էր : Ամուսնացած է հինգ անգամ : Այրին է իտալուհի մը Լանա Մարքոնի :

ԲԵՌՆԱՏԱՐ ՄԸ ՍՈՒԷԶԷՆ ԱՆՑԱՒ ...

Յուլիս 23ին, դանիական «Պրիժիթ Թոֆթ» բեռնատար նաւը Սուէզէն անցաւ : Բեռնած կը փոխադրէր՝ դէպի Իսրայէլ :

Նաւը մանրակրկիտ քննութեան ենթարկուած է եւ Գահիրէի կառավարութեան տեղեկացնելէ ետք, իշխանութիւնները թոյլ տուած են, որ իր ճամբան շարունակէ՝ դէպի Հայֆա : Սակայն, նաւուն հրեայ պաշտօնեաներէն մէկը ձերբակալուելով տարուած է Գահիրէ եւ հարցաքննուած : Եգիպտացիներու համաձայն, ձերբակալուած հրեան, որ կը կոչուի Ռաֆֆի Էյլոն, իսրայէլացի սպայ էր եւ լրագրող եւ դանիական նաւուն վրայ ելած էր Սուէզը քննելու դիտաւորութեամբ : Իր սենեակէն գտնուած է շարժանկարի գործիք մը, որուն հետ ժապաւէնի վրայ առած էր Սուէզի նաւահանգիստը : Ռաֆֆի Էյլոն Եգիպտացիներու կողմէ կը մեղադրուի իբրեւ լրտես :

Միւս կողմէ, Իսրայէլի Արտաքին Նախարարութիւնը պաշտօնական ծանուցագիր մը հրատարակեց, յայտնելով թէ ամէն գինով պիտի ազատէ իսրայէլացի նաւաստին, որ անիրաւաբար ձերբակալուեցաւ Եգիպտացիներու կողմէ : Այս ուղղութեամբ ՄԱԿին բողոք պիտի ներկայացուի :

ՅՈՒՇԵՐ ԵՒ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԵՒԴՈԿԻՈՅ ՄԷՋ

Ընդհանրապէս սովորութիւն եղած է, կարգ մը նկատումներով, խուսափիլ կենսագրական մանրամասն ծանօթութիւններէ, որոնք, ժամանակագրական եւ պատմական անհրաժեշտութիւններ ըլլալով հանդերձ, զանց առնուած են մեր մտաւորականներէն եւ մանաւանդ մտաւորական գործիչներէն: Անոնք միշտ խուսափած են աւելի ծանօթութիւններ տալէ իրենց գործունէութեան մասին :

Ահա այս կարգի մտաւորականներուն ամէնէն համեստներէն մէկը կարելի է նկատել Դ. Վարուժանը, որ Եւդոկիոյ մէջ իր ուսուցչութեան մասին կը գրէ. «1911-1912ի դպրոցական տարեշրջանին ուսուցչական պաշտօն վարած եմ Եւդոկիոյ մէջ» (*) :

Այսքան միայն :

1908ի Օսմ. խարուսիկ Սահմանադրութենէն ետք, Պոլսոյ մէջ ծայր տուած մշակութային ձեռնարկներու թափը տարածուած էր, ինչպէս յայտնի է, գաւառներն ալ: Մամուլ, թատրոն եւ մանաւանդ կրթական հաստատութիւններ սկսած էին զարկ տալ իրենց գործունէութեան :

Բնականաբար, անտարբեր չէր կրնար մնալ Եւդոկիոյ հայութիւնն ալ, որ նոյնիսկ եօթանասունական թուականներուն ունեցած էր կրթական կարող ուժեր, յանձին մեր ազատագրական շարժման առաջիններէն անմահ Մկրտիչ Փորթուգալեանի (**), որ երկու տարի պաշտօնավարած էր, իբր ուսուցիչ, տեղւոյն ազգ. վարժարանին մէջ, եւ իր մեկնումէն վերջն ալ թղթակցութեամբ միշտ քաջալերած էր իր աշակերտները, վառ պահելով անոնց մէջ ազատական գաղափարները:

Օսմ. Սահմանադրութենէն առաջ՝ Եւդոկիա, կապուած ըլլալով միշտ Սեբաստիոյ թեմին, 1911 Մայիսին ունեցաւ կարող առաջնորդ մը, մեր անզուգական հոգեւորականներէն մին՝ Շաւարշ Ծ. վրդ. Սահակեան (***), որուն ջանքերուն շնորհիւ շատ կարճ ժամանակի մը մէջ վերականգնեցան ազգային տեղական բոլոր մարմինները, Նոր պաշտօնի կոչուած կարող անձնաւորութիւններու ջանքով գրեթէ կրկնապատկուեցաւ դպրոցներու յատկացուած ելեւմտացոյցը :

Ազգ. վարժարանը, առաջնորդին շնորհիւ, եօթնամեայ «Իտատիէ»ի վերածուեցաւ: Անհրաժեշտ դարձաւ նոր եւ ստուարաթիւ ուսուցչական կազմ մը :

Շաւարշ Ծ. վրդ. Սեբաստիայէն ծանօթ ըլլալով Դ. Վարուժանի, անոր թեկնածութիւնը յարմար նկատած էր: Վարուժան, հաւանելով առաջարկուած պայմաններուն, յանձն կ'առնէր իբր աւագ ուսուցիչ դասաւանդել հայ գրականութիւն, տնտեսագիտութիւն, քաղաքագիտութիւն եւ ֆրանսերէն: Իսկ տնօրէնի պաշտօնը կրկին կը յանձնուէր Յովհաննէս Գազանճեանի, որ կը դասաւանդէր միայն իր մասնագիտութիւնը՝ հայերէն քերականութիւն :

Դժբախտաբար, նոյն դպրոցի շրջանը աւարտած ըլլալով, պատիւը չունեցայ իրեն աշակերտելու, ուստի պիտի գոհանամ միայն կարգ մը ծանօթութիւններ տալով իր ուսուցչական գործունէութեան մասին:

Իր դասաւանդութիւններուն զուգընթաց, Դ. Վարուժան կը կազմակերպէր գրական ցերեկոյթներ աշակերտներու համար, նաեւ երբեմն դպրոցական գրական հանդէսներ, ուր կը բանախօսէր ինքն ալ, դպրոցին շուրջ ստեղծելով աւելի հետաքրքրութիւն եւ խանդավառութիւն : Հաւանաբար իր առաջարկով վարժարանի դասարանական դրութիւնը քանի մը ամիս ետք կը փոխուի սերտարանական դրութեան :

Իր նախաձեռնութեամբ, դպրոցի դրամարանի ճոխացման համար կը ներկայացուին դպրոցի թատերասրահին մէջ «Մեծապատիւ մուրացկանները» եւ «Տօնի համար» զաւեշտները :

Դ. Վարուժան, իր ժամանումէն անմիջապէս ետք, ձեռնարկեց նախ կուսակցական կազմակերպութեան: Հ. Յ. Դ. անդամները, որոնք ընդհանրապէս ներքին գաւառներէ Եւդոկիա հաստատուած փոքրաթիւ արհեստաւորներէ կը բաղկանային, յաջողեցաւ տեղական ուժերով կրկնապատկել: Հաստատեց կիրակնօրեայ բանախօսութիւններու շարք մը, որ փոխն ի փոխ, ամէն կիրակի տեղի կ'ունենար իր եւ Լեւոն Փասպանեանի (****) միջոցաւ:

Իր բանախօսութիւններու միջոցին, երբ շրթներէն կախուած ուշադիր կ'ունկընդրէինք զինք, ամէնուս դէմքին վրայ կը կարդար իր խօսքերուն ազդեցութիւնը եւ յաճախ իր դէմքին վրայ կ'երեւէր գոհունակութիւն եւ աւելի թափ կ'առնէին իր մտածումները: Դէմքը աւելի կարմրագոյն կը դառնար եւ աչքերէն կարծես կայծեր կը ցայտէին :

ԱՐՏԱՇԷՍ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

Պուէնոս Այրէս
(Մնացեալը յաջորդով)

(*) «Դար մը Գրականութիւն», էջ603:

(**) Այս եւ հետեւեալ կարգ մը ծանօթութիւնները քաղուած են «Պատմութիւն Եւդոկիոյ Հայոց» ստուար գործէն. համադրուած Արշակ Ալպօյաճեանէ եւ հրատարակուած «Եւդոկիոյ Կրթասիրաց» Միութեան կողմէ (Գահիրէ, 1952):

(***) «Արծիւներու բոյնէն» (Շապին Գարահիսարէն), արմաշական, աշակերտ Եղիշէ Արք. Դուրեանի, բայց որքան հոգեւորական, նոյնքան քաղաքագէտ, գրագէտ եւ ազատական գաղափարներու ջատագով կրօնական մը: Եթէ Արմաշի տեղ Սանասարեան կամ էջմիածին ուսած ըլլար, հաւանաբար դառնար ոչ միայն երկրորդ «Ընծայր» վրդ. մը, այլ յարմար թեկնածու մը Պոլսոյ պատրիարքական աթոռին: Մերժեց իբր առաջնորդ կամ քարոզիչ կարեւոր կեդրոններէ, նոյնիսկ Մ. Նահանգներէն եղած առաջարկները եւ նախընտրեց ծառայել գաւառի հայութեան : Նահատակուեցաւ իր հօտին տեղահանութեան նախօրեակին, երբ դեռ 32 տարեկան էր միայն ...:

(****) Որդին Մ. Փորթուգալեանի աշակերտներէն Գէորգ Փասպանեանի, որ միշտ վառ պահած էր իր ուսուցչին ազատական գաղափարները եւ հալածուած ու աքսորուած էր: Լեւոն Սանասարեանի շրջանաւարտներէն էր եւ նոյնպէս Պելժիա ստացած էր իր համալսարանական ուսումը: վերջին տարիները կը դասաւանդէր ֆրանսերէն՝ Եւդոկիոյ թրքական «Իտատիէ» միջնակարգ վարժարանին մէջ :

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՅԵՂԱՇՐՋՈՒՄԸ ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ

Անգլիոյ Արտաքին նախարարութեան նախկին բարձրաստիճան պաշտօնատարներէն Էնթընի Նըթինկ այս անգամ ալ կը քննէ Իրաքի ընկերային կացութիւնը : Յօդուածը կ'ամփոփենք Նիւ Եորք Հերալտ»էն:

Իրաք ընկերային յեղաշրջման կարեւոր շրջան մը կ'ապրի. կ'ուզէ իր օրինակով փաստել թէ Միջին Արեւելքի քարիւղին եկամուտները հարուստ փաշաներու համար Քատիլաք կառքեր գնելու չեն ծառայեր միայն :

Իրաքի վարչապետը, Նուրի էլ Սայիտ, «Յառաջդիմութեան Շաբաթ»ին բացումը կատարելով Մարտ 22ին, կը յայտարարէր. «Մեր երկրին արտադրած սեւ ոսկին կը պատկանի ժողովուրդին. կ'արտադրուի ու կը շահագործուի ժողովուրդին շահերուն համար»: Արդարեւ, իրականութիւն է որ Իրաքի քարիւղին բերած եկամուտներուն 70 առ հարիւրը կը գործածուի երկրին բարեկարգութեան եւ յառաջդիմութեան համար: 1955էն ի վեր գործադրութեան դրուած հնգամեայ ծրագրին համաձայն, կառավարութիւնը 850 միլիոն տոլար պիտի յատկացնէ ժողովուրդին կեանքի մակարդակը եւ նիւթական վիճակը բարելաւելու համար :

Իրաք այժմ կ'ապրի ճարտարարուեստական եւ ընկերային յեղաշրջման շրջան մը, որ արդիւնք է Արեւմուտքի հետ Իրաքի ունեցած սերտ գործակցութեան : Քարիւղի հետ կապ ունեցող աշխատանքի բոլոր մարզերուն մէջ, քարիւղի հորերէն նաւթ դուրս հանելէն սկսեալ մինչեւ բարձրագոյն կազմակերպութեանց մէջ, Անգլիացիներն ու Ամերիկացիները Իրաքցիներու հետ ձեռք ձեռքի տուած կ'աշխատին: Այս գործակցութիւնը այնքան արդիւնաւոր է երկրին համար, որ գրեթէ ամէն շաբաթ Թագաւորը կամ դագաժառանգ իշխանը կը կատարեն նոր հիւանդանոցի մը, նոր ճամբու մը, հանրային սպասարկութեան նոր շէնքի մը բացումը :

Քսան տարի վերջ Պաղտատը, Պասրան եւ Մուսուլը ամբողջովին վերանորոգուած քաղաքներ պիտի ըլլան: Վերջին երկու տարիներուն ընթացքին հարիւր նոր դպրոցներ եւ տասը նոր հիւանդանոցներ բացուեցան. իսկ առողջապահական բոլորովին արդիական կայանի մը շինութիւնն ալ շուտով պիտի աւարտի :

Նախկին հիւղակներն ու վատառողջ տընակները հետզհետէ կը քանդուին, աղտոտ գիւղերն ու [illegible]ները կ'ոչնչացուին. անոնց տեղը յառաջ կուգան նոր ու մաքուր գիւղեր, արդիական, լուսաւէտ, աղիւսաշէն տուներ : Ժողովուրդին 80 առ հարիւրը տէրն է իր բնակած տան: Կառավարութիւնը ամէն ճիգ կը թափէ, որպէսզի ժողովուրդը ինքը դրամատէր ու հողատէր ըլլայ: Նոյնիսկ ամիսը միայն 28 տոլար շահող մէկը, ամսական փոքր վճարումով մը, տասը տարուան ընթացքին կրնայ իր բնակարանին տէրը դառնալ :

Կառավարութիւնը կը քաջալերէ նորանոր ելեկտրակայաններու շինութիւնը, որոնց շնորհիւ անապատին մէջ սունկի պէս կը բուսնին նորանոր գործարաններ. այսպէս, երկրին ճարտարարուեստը կը զարգանայ եւ անապատները կը վերածուին արդիւնաբերական կեդրոններու :

Հեռախօսի եւ թղթատարական ցանցը հետզհետէ կը ծաւալի. ամէնէն յետին գիւղն իսկ այժմ կապուած է Պաղտատի. Իրաք ունի նաեւ հեռատեսիլի ցանց մը, որ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ միակն ու առաջինն է:

Տիգրիս ու Եփրատը երկրին կենսատու աղբիւրները ըլլալով հանդերձ, մինչեւ հիմա մեծ չարիքներու պատճառ ալ էին, որովհետեւ ամէն ձիւնհալին, Թուրքիոյ Տաւրոսեան լեռներու ձիւները հալելով պատճառ կը դառնային եղերական յորդումներու. Ջուրը վտանգերեայ գիւղերուն տուները կը քանդէր, ագարակներն ու ցանքերը կը փճացնէր: Այս բնական դժբախտութեան առաջքն առնելու համար կառավարութիւնը կարեւոր պիւտճէ մը յատկացուց ջրանցքներ, ջրամբարներ եւ թումբեր կառուցանելու համար. նորանոր ջրանցքներ եւ թումբեր կը շինուին ամէն տարի: Շինուած է նաեւ 1500 քառակուսի մղոն մակերես ունեցող արուեստական լիճ մը, որ եթէ բերնէ բերան լեցուի կրնայ այնքան ջուր պարունակել, որքան Անգլիա կրնայ գործածել տասը տարուան ընթացքին :

Այս բոլոր յաջողութիւնները իրենց անդրադարձները կ'ունենան երկրին քաղաքականութեան վրայ. Իրաքցիք փառասիրութեամբ լեցուած են. կ'ուզեն խաղաղասիրութեան ու յաջողութեան իրենց օրինակով արաբական աշխարհին մէջ գրաւել Նասրեան Եգիպտոսի տեղը եւ դառնալ արաբական աշխարհի առաջնորդը :

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

Բ.— ՄԵՐ ՕՐԵՐՈՒ ՄԻԴԱՍԸ

Նպատակը բարի էր, բայց հարցը անընդհատ կերպով կը դրուէր սեղանի վրայ: Մինչեւ այսօր ալ Հայերը Կլատըսթոնի այս բողոքը կը նկատեն իրենց ցեղին մահը գուժող զօղանջը(*) :

Անգլիոյ երկդիմի պետական անձնաւորութեան այս յայտարարութեան վրայ, Սուլթանը այնպէս եզրակացուց որ միջամտելու պարտաւորութիւն մը ունէինք, որ մեր յարաբերութիւնները պիտի խզէինք Թուրքիոյ հետ, եւ որ պատերազմ պիտի յայտարարէինք Թուրքիոյ դէմ :

Ժամավաճառ չեղաւ Հայերու խնդրին համար ուրիշ միջոցներ մտածելու. անոնց գոյութիւնն իսկ կրնար պատրուակ դառնալ որ Մեծ Պետութիւններէն որեւէ մէկը Թուրքիոյ վրայ յարձակի: Որպէս անմիջական հետեւանք կազմակերպուեցան Մուշի, Տրապիզոնի և Էրզրումի ջարդերը, որոնց ընթացքին առնուազն յիսուն հազար Հայեր սպաննուեցան մինչեւ այդ տարուան վերջը:

Շատ աւելի ծանրակշիռ դէպքեր պիտի հետեւէին ասոր: 1896ին Պոլսոյ Պանք Օթոմանին վրայ յարձակում մը գործուեցաւ, որ իրաւացի կամ սուտ կերպով վերագրուեցաւ օտար պետութեան մը կողմէ դրդուած վրէժխնդիր Հայերու: Ասոր վրայ, Ենիչէրիները գործի կանչուեցան(*) :

Ենիչէրիներու այս նշանաւոր բանակը միայն Սուլթանին իշխանութիւնը կը ճանչնար. գութի ամէն զգացում ոչնչացուած էր անոնց մէջ: Անսիրտ էին, ու երբ զարնէին, իրենց հարուածը չէր վրիպեր: Ենիչէրիներու բանակը կազմուած էր Օսմանեան Կայսրութեան ամէն կողմերէն առեւանգուած առողջ եւ կայտառ մանուկներէ :

Կլատըսթոնի ճառը ահազանգ մը եղաւ Օսմանեան Կայսրութեան բոլոր Հայերուն համար :

Թուրքիայէն արտասահման փախչողներուն մէջ էր նաեւ Յովհաննէս Եսայեան, որ ոչ միայն անհրաժեշտ գումարը ունէր, այլ նաեւ այնքան ծանր հիւանդ էր (թոքախտ) որ երկրէն դուրս կարենալ գալու անցագիր պահանջելու համար առողջական պատճառներ ալ ունէր: Իր կրտսեր աղջկան, Աննայի հետ անցաւ Եգիպտոս, ուր ազդեցիկ ազգական մը ունէր —վարչապետ Նուպար Փաշան :

Բայց Վերժին չէր կրնար ընկերանալ իր ամուսնին, որովհետեւ Նուպարդ իր առաջին զաւակը կը սպասէր: Բացի ասկէ, Գալուստի գործերը այնպիսի վիճակի մէջ էին, որ զինքը կը ստիպէին մնալ : Ուրեմն չարունակեցին բնակիլ Վոսփորի եզերքին գտնուող տան մէջ, յուսալով թէ 1895ի ջարդերը պիտի սահմանափակուին Անատոլուով: Արդարեւ, Սուլթանը մինչ այդ զգուշացած էր քաղաքակիրթ աշխարհի աչքին առջեւ Պոլսոյ մէջ ջարդեր կազմակերպելէ եւ այդ ձեւով Բ. Դուռը վարկաբեկելէ :

Պանք Օթոմանի վրայ կատարուած յարձակումը յեղաշրջեց այս կացութիւնը: Ամէն մարդու համար պարզ էր այլեւս, որ Պոլսոյ հայութիւնն ալ, Անատոլուի հայութեան նման, վտանգուած էր. վտանգը գոյութիւն ունէր բոլորին, նոյնիսկ Եսայեաններու եւ Կիւլպէնկեաններու նման հարուստ եւ ազդեցիկ ընտանիքներու համար :

Գալուստի ազդեցիկ Թուրք բարեկամները զգուշացուցին զինքը: Փրկութեան ոչ մէկ յոյս կար: Ամառուան կէսերուն, Կիւլպէնկեաններն ու Եսայեանները որոշեցին հեռանալ Պոլսէն :

ԾՊՏՈՒԱԾ ՓԱԽՈՒՍՏ

Մինչ այդ Նուպարդ Քատըգիւղի մէջ ծընունդ տուած էր մանչ զաւկի մը: Երկու ընտանիքները նախ փոխադրուեցան Եսայեաններու բնակարանը: Եղուարդ, որ այդ ժամանակ չորս տարեկան էր, եւ Նուպար, որ երեք ամսու էր, իրենց ծնողներէն լսած պատմութեան զանազան դրուագները հետեւեալ ձեւով կը պատմեն :

Սուլթան Ապտիւլ Համիտ յայտարարած էր. «Հայկական հարցը լուծելու միակ միջոցը Հայերը բնաջնջելն է»: 1896 Օգոստոս 26էն սկսեալ Ենիչէրիները սկսան գործադրել Սուլթանին ծրագիրը :

Օտար դիւանագէտները խաբելու համար քաղաքական հագուստներով ծպտուած, լախտերով յարձակեցան Վոսփորի երկայնքին Հայերու կողմէ բնակուած տուներու կամ հայաշատ թաղերու ժողովուրդին վրայ :

ՌԱԼՖ ՀԻՒՎԻՆՃ

(15 Շար.)

(*) Ծանօթ. Թարգմ.— Այս եւ յետագայ տողերուն մէջ բառացիօրէն կը թարգմանենք Ռալֆ Հիւվինճի տեղեկութիւններն ու նկարագրութիւնները, որոնք երբեմն հիմնուած են թերի կամ սխալ տեղեկութեանց վրայ :

(*) Ծանօթ Թարգմ.— Ինչպէս կը տեսնուի, Ռալֆ Հիւվինճ անտեղեակ է Պանք Օթոմանի դէպքին իրական մանրամասնութիւններուն: Յիշեցնենք նաեւ, որ Ենիչէրիները 1826ին լուծուած էին Մահմուտ Բ.ի հրահանգով: Թրքական բանակն ու ամբոխն էր որ ջարդեց Պոլսոյ Հայութիւնը :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Կ. ՄԵՀԵԱՆ ՄԵՐ ՄԷՋ

Հաճելի անակնկալ մը եղաւ Կ. Մեհեանի պատահական այցելութիւնը Լիոն, անցեալ Հինգշաբթի 11 Յուլիսին :

Նոյն երեկոյին ներկայ եղաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սխամանթօ» խումբի ժողովին :

Կ. Մեհեան նախ իր ուրախութիւնը յայտնեց, որ ֆրանսահայ նոր սերունդը ծնած ու մեծցած ըլլալով հանդերձ հիւրընկալ հողի վրայ, կը լսէ իր ցեղին ձայնը, կը ներշնչուի ու կ'ոգեւորուի : Ըսաւ թէ ինք «Յառաջ»ի միջոցաւ հետեւեցաւ Նոր Սերնդականներու Պատգ. ժողովին :

Յետոյ վերլուծումը ըրաւ «Նոր» եւ «սերունդ» բառերուն : Բնորոշեց անոնց էութիւնը եւ մատնանշեց թէ անոնք աւելի իմաստասիրական, բայց մանաւանդ ցեղային նշանակութիւն մը ունին : Թուելով Նախորդ սերունդներու կատարած գործերը, յիշեցուց այն մեծ ժառանգը, որ վիճակուած է իրենց եւ զոր անոնք կոչուած են փոխանցելու իրենցմէ վերջ գալիքներուն : Ասիկա պատասխանատուութիւն մըն է եւ կոչում մը միանգամայն :

Թելադրեց որ անոնք իրենց գերագոյն պարտականութիւններէն մին նկատեն ստուարացնել շարքերը :

Այս դասախօսութիւնը, որ կատարեց շատ պարզ ու հասկնալի լեզուով, եւ համեմուած օրինակներով, ունկնդրուեցաւ լարուած ուշադրութեամբ :

Դասախօսութեան ներկայ էին նաեւ հետաքրքիր ունկնդիրներ :

Հաւաքոյթը փակուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով, զոր երգեցին Նոր Սերնդականները, ղեկավարութեամբ երգչախումբի վարիչ եւ գաղութիս կողմէ սիրուած ծանօթ՝ Պարոն Աբրահամեանի :

Այս անգամ հերթը Լիոնի Ժրաջան Հայ Կապոյտ Խաչին էր : Արդարեւ այդ նուիրուած Խաչուհիները մէկ օրուան ժամանակամիջոցին, հազճեալ կարգադրութիւնով մը՝ սարքեցին պիքնիքոն մը՝ ի պատիւ օրուան մեծ հիւրին՝ յանձին Կ. Մեհեանի : Շաբաթ երեկոյ (13 Յուլիս) : Երեկոյեան ժամը 9ին Յոյներու սրահը :

Այս որոշումը բերնէ բերան տարածուելով սրահը արդէն լեցուած էր հաւատաւոր բազմութեամբ մը : Ներկայ էին նաեւ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան դիւանի երեք անդամները, Պ. Պ. Ա. Կիւլպէնկեան, Յ. Վարժապետեան, Հ. Թաղէոսեան :

Հիւրեր ունեցանք նաեւ Տէսինէն :

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիի երիցագոյն անդամ՝ ընկեր Թ. Այվազեան հաւաքոյթը բացաւ ու հակիրճ բառերով ներկայացուց Կ. Մեհեանը, ծանօթացուց անոր տարած բազմաթիւ աշխատանքները՝ ըլլայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ ազգ. բոլոր գործերուն մէջ, թէ որպէս ղեկավար, հրապարակախօս, մամուլի աշխատակից, եւ ազգային գործիչ, ու բարի գալուստ մաղթելով բաժակ առաջարկեց մեր սիրելի հիւրին կենացը :

Յետոյ ներկաներու բուռն փափաքին համաձայն սեղանապետ ընտրուեցաւ Կ. Յովակիմեանը, որ ճեռնահասօրէն կատարեց իր պարտականութիւնը, իր հրամանները վճռական էին ու բոլոր ներկաները երգեցին եւ արտասանեցին, ցոյց տալով իրենց շնորհքը :

Խօսք առին՝ ընկեր Միսաք Միրզէ, Ազգ. Միութեան նախագահ Պ. Ա. Կիւլպէնկեան, եւ քարտուղար Պ. Յ. Վարժապետեան, որոնք բոլորն ալ վեր հանեցին Կ. Մեհեանի հանրային ասպարէզին մէջ մատուցած բազմաթիւ ծառայութիւններուն յատկանշական գիծերը :

Այս անգամ վերջին խօսքը Կ. Մեհեանինն էր, որ իր ճառը սկսաւ, յիշեցնելով մեր պատմութենէն յատկանշական դէպք մը : Բացատրեց թէ ինչպէս անհատապաշտ ոգին քայքայիչ դեր է կատարած մեր ժողովուրդի ամբողջ գոյութեան ընթացքին : Մատնանշեց մեր ցեղային բընաեան դրական գիծերը եւս : Բայց մանաւանդ ազատատենչ այն ոգին, որ արիւնի ու հուրի մէջէն շարունակած է կենդանի մնալ : Օրինակներ բերաւ մեր պատմութենէն : Ոգի մը, որ Արշակունիներէն փոխանցուեցաւ Բագրատունիներու, յետոյ Ռուբինեանց եւ ի վերջոյ Մայիս 28ը կերտողներուն :

Ծանրացաւ մասնաւորապէս մեր ներկայ պատմութեան եւ ազգու կոչ մը ըրաւ միակամ եւ անվկանդ շարունակելու ընդգրկուած ուղին : Աջակցութեան ու զօրծակցութեան այդ կոչը ուղղեց մասնաւորապէս մեր ժողովուրդի այն հարազատ տարրին, որ մեզի նման կը մտածէ, ու մեզի հետ կը տառապի կամ կը խանդավառուի :

Յետոյ, միշտ մեր պատմութենէն օրինակներ բերելով, ցոյց տուաւ այն դերը որ վիճակուած է Հայ կնոջ : Ան իր խոր մեծարանքը յայտնեց, որ այսօր հայ կինը մեզի հետ դիրք կը բռնէ պատնէշին վրայ, մասնաւորապէս ապազգայնացման վտանգին դէմ : Յիշեց «Յառաջ»ի ողբացեալ խմբագրապետին անվհատ ու կորովի պայքարը այդ ուղղութեամբ, ու սրբազան կիրք մը նկատեց այդ ճիգը ու մանաւանդ հաւատքը :

Կ. Մեհեանի ճառը, զոր ներկաները բուռն կերպով ծափահարեցին, ստեղծեց մեծ խանդավառութիւն :

Ապրին Լիոնի Ֆ. Կապոյտ Խաչի վարիչները, որ առիթէն օգտուելով, սարքեցին այս ջերմիկ պիքնիքոնը, որ վերջացաւ գիշերը ուշ ատեն :

Ս. Փ.

ԼԻՈՒԹԻՒՆ

ԽԱՆՈՒԹՊԱՆԸ.— Հրամմեցէք, տիկին, խանութին մէջ ամէն ինչ ունինք :

ՏԻԿԻՆԸ.— Կը տեսնեմ, նոյնիսկ մուկ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԲԱՆՏԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

Փարիզի բանտապահներու վերջին գործադուլը առիթ տուաւ որ մարդիկ լուրջ մտահոգութեան մատնուին :

Ի՞նչ կացութիւն կը ստեղծուի եթէ բոլոր բանտարկեալները մէկ օրէն միւսը հսկողութեան տակ չըլլան ;

Այս առթիւ շահեկան է ակնարկ մը նետել Փարիզի բանտերու եւ բանտարկեալներու թիւին վրայ :

Ինչպէս կը գրէ տեղական թերթ մը, Ֆրանսայի բանտերուն մէջ ներկայիս կան 1447 աքսորուած դատապարտեալներ, 2482 տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուածներ, որոնց 232ը ցկեանս, 8.244 սովորական բանտարկեալներ եւ 7292 արգելափակուածներ, որոնք դատավարութեան կը սպասեն : 1957 Յունուար մէկին բանտարկեալներուն ընդհանուր թիւն էր 19.421 :

Քաղաքական բանտարկեալներուն թիւը զգալապէս պակսած է : 1946 Յունուար մէկին երեսուն հազար քաղաքական բանտարկեալ կար : Տասը տարի վերջ՝ 1956ին՝ 142 հոգի միայն : Տարի մը վերջ՝ երեք :

Հասարակ բանտարկեալներուն (մարդասպան, աւազակ եւայլն) թիւը աւելցած է : Տասը տարի առաջ նման ամբաստանութեամբ դատապարտուած կիներուն թիւն էր 1373, որ ներկայիս իջած է 1271ի : Մինչդեռ, նոյն թուականին 18.167 բանտարկեալ մարդոց թիւը ներկայիս բարձրացած 18.960ի : Այս վերջիններուն մէջ մեծ թիւ մը կը ներկայացնեն Հիւս. Ափրիկեցիները :

1956ի ընթացքին 241 հոգի փախած են եւ 102 հոգի անձնասպանութիւն փորձած, որոնց տասնը հինգը՝ մեռած :

Իւրաքանչիւր բանտ իր մասնագիտութիւնը ունի եւ բանտարկեալները այս տարի մեծ քանակութեամբ ծածկոց, սնտուկ, կօշիկ, կտաւ եւն. արտադրած են :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Հ. Յ. Դ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ շրջանին 64րդ Պատգ. ժողովին բացումը կատարուած է հացկերոյթով մը, Յունիս 29ին «Հայրենիք»ի սրահին մէջ : Բացումը կատարած է ընկեր Յ. Տէր Յովհաննէսեան : Երգչախումբը երգած է «Մեր Հայրենիք»ը, ներկաներուն մասնակցութեամբ, որմէ վերջ օրուան նախագահը ներկաները հրաւիրած է վայրկեան մը յոտնկայս յարգելու յիշատակը՝ ընկերներ Դրոյի, Վ. Նաւասարդեանի եւ Շ. Միսաքեանի : Խօսք առած են ընկեր Ռ. Դարբինեան, ընկեր Վարդանեան (Հ. Երիտ. Դաշնակցութեան կողմէ), Բ. Կռանեան, Կ. Թանտրճեան, Տիկին Վ. Թաշճեան՝ Հ. Օ. Մ.ի Կեդր. Վարչութեան կողմէ եւ ուրիշներ : Հանդիսաւոր բացման յաջորդ օրը Պատգամաւորականժողովը սկսած է իր աշխատանքներուն :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

« ՊԸԼԸ - ՊՈՒՂԻԻ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ »

Հայաստանի մէջ վերջերս հրատարակուած է Ղարաբաղի մէջ բոլորին ծանօթ զուարճախօս «Պըլը - Պուղիի արկածնե - րը» : Պըլը Պուղին Ղարաբաղի Նաւրէտ - տին Հօճան է, շատ աւելի սրամիտ, շատ աւելի ծիծաղ յարուցող արկածներով ու կատակներով :

Պըլը Պուղիի զանազան զուարճախօսութիւնները հաւաքած ու մշակած է Սարգիս Իսրայէլեան :

Ժողովուրդը Պուղին կը կոչէր գիժ - «պել» (ասկէ ալ՝ Պել - Պուղի, Պըլը Պուղի) իր սրամտութիւններուն, հնարքներուն, յանդգնութեան հասնող արարքներուն, համարձակ կատակներուն համար : Ղարաբաղի Մելիք – Շահնազարի զուարճախօսն էր, ծաղրածուն, բայց շատ մը հարցերու մէջ՝ նաեւ անոր խորհրդականը, յաճախ եւ դատաւորը :

Յիշենք Պըլը - Պուղիի պատմութիւններէն քանի մը հատը — «Մոլայի ու քահանայի վէճը», «Պըլը - Պուղիի հիւրն ու հիւրի էշը», «Ցիմարների ու գիժերի ցուցակը», եւայլն :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Հ. Օ. Մ.ի 37րդ Պատգ. ժողովին առթիւ տեղի ունեցած է հացկերոյթ մը Յունիս քսանին : Բացումը կատարած է Տիկին Սերոբեան : Խօսած են ընկերներ Ժիրայր Միսաքեան եւ Բ. Կռանեան : Խօսք առած է նաեւ Պ. Յովսէփ Քիշիշեան, Պոլսէն : Վերջին խօսքը տրըուած է Վենետիկի Մխիթարեան Աբբահայր Գեր. Վ. Ուլուհոճեանի, որ հրաւիրուած էր հացկերոյթին :

«ՅԱՌԱՋԴԻՄԱՍԷՐ»Ի Մշակութային Տան հիմնարկութիւնը (Աղեքսանդրիա) տեղի ունեցած է Յուլիս 14ին : Աւղերձներ կարդացած են Պ. Պ. Վ. Գավուքճեան եւ Ա. Եազուպեան, որմէ ետք խրախճանք սկսած է եւ շարունակուած մինչեւ առտու :

ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ ամոլը, Թեհրանի մէջ, իր զաւկին՝ Աւետիսի յիշատակին որոշած է հիւանդանոց մը շինել : Հիւանդանոցը մեծ մասով պիտի ծառայէ Թեհրանի հայ համայնքին խոնարհ խաւերուն բժշկական կարիքներուն :

ԵԴ. ԱՐԾՐՈՒՆԻ, ամերիկահայ երիտասարդ մը, պետական կրթաթոշակով Լոնտոնի մէջ պատմագիտական ճիւղին հետեւելէ վերջ, վերադարձած է Ֆրէզնօ : «Ֆրեզնօ-Պի» տեսակցութիւն մը ունեցած է հայ երիտասարդին հետ եւ ճարտարարուեստական եւ ընկերային կարգ մը հարցերու շուրջ անոր տուած կարծիքները հրատարակած՝ իր թիւերէն մէկուն մէջ :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (93)

ԵՐԿՈՒՆՔ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

●

ԹՈՐԹՈՒՄ

— Ինչէն գիտես որ այդպէս կը խօսիս :

— Ամէն մարդ իւր անցեալէն կը դատեմ, եւ զքեզ ու քու անցեալդ լաւ կը ճանչեմ ; Ես տեսայ քու ժողովուրդդ թէ Մոկաց երկիրը թէ Շիրակայ գաւառը որ ամէնէն երջանիկն էին : Տեսայ վերջն զքեզ որ Աշոտոյ գերութենէ ետքը ամէն ջանք ըրիր Վասպուրականի ժողովրդեան անտանելի վիճակը տանելի ընելու համար :

— Նոյնպէս լաւ ճանչե՞ր էիր այդ Մուշեղ Վահեւունին եւ իր ընկերները :

— Ի՞նչպէս կրնաս տարակուսիլ. միթէ ես Յովնան, չարագործ, մարդասպան, դահի՞ճ է որ առանց ձեռքս նոցա դաւաճանութեան ապացոյցն ունենալու զիրենք կախաղան հանէի :

— Ի՞նչ էր այդ մարդկանց յանցանքը :

— Վատ մատնութեամբ իրենց տիրոջ՝ դաւաճանեցին իրենց ազգը եւ անբաւ անմեղ արեանց եւ երկրին կործանման պատճառ եղան :

— Իրաւունք ունիս, Յովնան... ըսաւ ծեր սպարապետը եւ գլուխը կուրծքին վըրայ խոնարհեցաւ, աչքերը գոցեց եւ երկար լռութենէ մը վերջ, լի բարկութեամբ գլուխը վեր առնելով, — Այո, դու միայն իրաւունք ունիս եւ ես եւ ամէնքս Բագարանի ժողովքին մէջ անպիտան եւ անարդ դաւաճաններ եղանք, եւ այդն զմեզ ամէնքս իրաւունք ունի կախելու, որովհետեւ կործանմունքէ կործանմունք տարինք զինքը... : Ոհ, Աստուած իմ, Աստուած, ինչ է աս վիճակը : Եթէ մենք քո խորհրդոյդ հետեւէինք՝ կարելի է շատ լաւ վիճակի մը մէջ չէինք գտնուեր, բայց ոչ երբեք այսպիսի դաժանի մը, այսպիսի անարդ բռնաւորի մը կամքին խաղալիք կը լինէինք : Այո, դու միայն մէկ մարդ մը գտնուեցար որ աչք ունեցար տեսնելու. ինչո՞ւ Աստուած զքեզ այդ լեռներուն գլուխը դրաւ եւ զիս նախարարական գահին վրայ, ես որ արժանի չէի, եւ դու որ արժանի էիր :

— Եթէ կ'ընդունիս թէ սխալ ճամբու մէջ ես, ի՞նչ կ'արգիլէ զքեզ. սթափէ, ել, ետ դարձիր. ես՝ խեղճ սինքլոր Սասնցի, խօսք կուտամ քեզ քան հազար երկաթի մարդ իջեցնել իմ լեռներէս, քան հազար յուսահատ մարդ էլ այդ ոտնկոխ հնձան Վասպուրական կրնայ տալ մեզի, քու Մոկաց եւ Շիրակայ գաւառները քսան հազար մարդ կրնան յարուցանել. եթէ քառսուն հազար էլ միւս նախարարութիւնները տան՝ հարիւր հազար զօրքով մենք այդ Բուղայի երկու հարիւր հազար այլասեռ եւ այլալեզու աւազակները բնաջնջել կ'ընենք, մենք որ «ի վերայ կանանց եւ որդւոց» պիտի կռուինք մեր նախահօր բացատրութեամբ : Հիմա մանաւանդ որ առաքինի կաթողիկոս մը եւս ունինք, որ յանձն կ'առնու իր կեանքը տալ ազգին համար, եւ որ ես անձամբ կը ճանչեմ :

— Ուսկի՞ց կը ճանչես զինքն ...

— Երբ հօրեղբօրդ բանտէն փախստական, անօք, անօգնական պտտէի, այդ Զաքարիան իւր տունը ամիսի մը չափ զիս պահեց, տեսայ եւ ճանչեցի ան ատեն որ առաքինի եւ պատուական մարդ էր, եւ ուրախացայ որ Հայոց եպիսկոպոսունք եւ իշխանք եկած պատուհասէն զարհուրեալք՝ արժանաւոր ընտրութիւն մը ընելու համար գնացին փնտռեցին եւ եկեղեցական աստիճաններէ դուրս արժանաւորը գտան Թաղէոսի եւ Գրիգորի աթոռին վըրայ նստեցնելու համար : Բայց մեր խօսքէն հեռացանք, Հայոց Սպարապետ, կրնա՞ս երկրորդ Վարդան մը լինիլ Հայաստանի համար, Վարդան աւելի խելօք, աւելի հանդարտ, վասն զի ես չեմ ուզեր անօգուտ մարտիրոսներու թիւն աւելցընել : Ինձ աւելի սիրելի է այդ անարդ, մոլի եւ անպիտան նախարարաց գլուխը կործանել իրենց գահոյքը՝ այդ դարաւոր բազմագլխեան վիշապը որ նախարարութիւն կ'անուանեն ջնջել անհետ ընել, որ Հայաստան գլուխ մը միայն ունենայ եւ ժողովուրդ մը, եւ լինի մի հօտ եւ մի հովիւ : Միթէ՞ մեր ամէն թշուառութեանց պատճառ անիշխանութիւնը չէ, որու առանց խելահաս լինելու անմխարանութիւն անուն տուեր են եւ պիտի տան դարուց ի դարս : Հիմա ինձ այն գրուցէ, թէ դու կուզա՞ս քու ազգիդ փրկիչ եւ գլուխ լինիլ : Եթէ յանձն կ'առնուս, երկու ճեղեցիկ ճամբայ կայ առաջդ. եթէ մեռնիս, երկնի թագաւորութիւն, եթէ ապրիս՝ երկրիս թագաւորութիւն : Երկուքն էլ խոտելի չեն :

— Անցեալ տարի պէտք էր քու խորհրդոյդ հետեւիլ, այս տարի շատ ուշ է :

— Շատ կը վախեմ որ գալ տարի նաեւ երբ ես այս աշխարհէս թողած լինիմ, դու ըսես իմ ետեւէս. «Ափսոս, պէտք էր այն մարդուն խօսքին հետեւիլ» :

— Դու որ այդ խօսքը կ'ըսես ի՞նչ վիճակ կը տեսնես Հայաստանի համար :

— Յայտնի է վիճակը. դու որ Հայոց Սպարապետն ես, Բագրատունեաց գահագլուխ, չե՞ս տեսներ թէ ամառ մը բաւական եղաւ մահմետականին Հայաստանը կէսը ոտնակոխ ջախջախել. չե՞ս տեսներ այս ամառ միւս կէսն էլ նոյն վիճակը պիտի գտնէ, եթէ չարժմունք եւ դիմադրութիւն չլինի :

ՇԵՐԵՆՑ

(Շար.)

ՀԱՐԻՒՐԻ ՄՕՏ ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՆ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ալժերիոյ մէջ ձերբակալուեցան երկու ահաբեկիչներ, որոնք երեք ռումբեր արձակեցին, ինը հոգի սպաննելով եւ 90 ուրիշներ վիրաւորելով: Երկու ուրիշներ, որոնք Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատին քաղաքական կոմիսարներ են, ձերբակալուած են:

Գլխաւոր բախումը սակայն պատահած է Թունուզեան սահմանագլուխին վրայ, ուր ութսուն ֆելլականներ սպաննուեցան: Պատերազմական 52 զէնքեր գրաւուեցան:

Օրանիայի մէջ տասներկու ապստամբներ սպաննուեցան:

Երկու ահաբեկիչներ, որոնք փախած էին Ալժէի Արդարութեան պալատէն, ապաստան գտած էին պզտիկ ագարակի մը մէջ: Ոստիկանութիւնը անմիջապէս գացած է այնտեղ՝ ձերբակալելու համար, սակայն զինամարտ մը սկսած է փախըստականներու եւ բանակայիններուն միջեւ: Երկու Ալժերիացիները սպաննուած են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՄՈՆՈՒՐԻ անգլեւամերիկեան մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ, ընդհանուր քննութեան ենթարկելով քաղաքական ներկայ կացութիւնը, յայտնեց թէ լուրջ տագնապ մը կայ, թէեւ «կացութիւնը աւելի լաւ է՝ քան ազատագրութեան օրերուն»:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ Դեղին գետը յորդելով հազարաւոր մարդոց մահուան պատճառ դարձած է: Նիւթական անհաշիւ վնասներ կան: Միլիոնաւոր մարդիկ անապաստան մնացած են եւ կ՚ապրին խեղդամահ ըլլալու սարսափին մէջ:

ԱՐԵՒԵԼ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ տեղատարափ անձրեւներու հետեւանքով ողողումներ եղած են: Բազմաթիւ ճամբաներու վրայ հաղորդակցութիւնները ընդհատուած են: Հեռաձայնային հաղորդակցութիւններ չկան: Ոստիկանութիւնը շարժումի մէջ է, աղէտեալներուն օգնելու համար:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ դրամատան պաշտօնեաներուն գործադուլին Բ. շաբաթն է: Երկիրը լուրջ մտահոգութեան մատնուած է: Բարձր. պաշտօնեաները գործի ձեռնարկեցին:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ մէջ այսուհետեւ ֆրանսական ապրանքներ պիտի ծախուին: Ինչպէս ծանօթ է, ցարդ արգիլուած էր Ֆըրանսական արտադրութեանց մուտքը՝ Յորդանան:

ՄԵՆԴԷՍ ՖՐԱՆՍ Ազգ. Ժողովին դիւանին յանձնեց առաջարկ մը.— խորհրդակցիլ Մարոքի եւ Թունուզի հետ Ֆրանսա-Հիւս. Ափրիկէ համակեցութիւն մը ստեղծելու համար:

ՔԱՐԻՒՂԻ «Շէլ» ընկերութիւնը, «Բրիտանական քարիւղի ընկերութեան» հետ համաձայնելով, որոշած է հրաժարիլ Իսրայէլի մէջ աշխատելէ: Իսրայէլեան հողամասին վրայ գտնուող իր հաստատութիւնները պիտի ծախուին:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յուլիս 23).— Զոյլ ոսկի 482.000, Նափոլէոն 3730, զուից. 3400, անգլ. 4220, քսան տոլարնոց 17.120, Թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1130, տոլար 410, զուից. 99, պելժ. 8.10, լիր 0.67:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝

Olonne-sur-Mer (Vendée)

3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Արձանագրութեան եւ մանրամասնութեան համար դիմել՝

Edouard Mavian, 116 Rue Réaumur, Paris 2ème. CEN 06-42

Բանակողները չմոռնան բժշկական վըկայական բերել:

Փարիզեան շրջանի այն բանակողները, որ պիտի երթան պիյէ քոլէքթիֆով, ամէնէն ուշը մինչեւ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ պէտք է իրենց անունը եւ տոմսին գինը հասցնեն ընկեր Եղ. Մաւեանի:

Մեկնում՝ Կիրակի, Օգոստոս 4: առտուան ժամը 7ին: Հաւաքուիլ՝ ժամը 6ին,

Point de rassemblement H :
Gare du Maine Départ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Արձանագրութիւններուն համար դիմել ընկեր Լեւոն Գլընճեանին, էփըզըրի Թիւպանօ, 18 րիւ Թիւպանօ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, հինգ հազար ֆրանք Պ. Մ. Մառանճեանէ կայանի շէնքին ի նպաստ, իր աղջկան կայան ղըրկուելուն առիթով:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓ. ԿԱՅԱՆ

Տիկին Թ. Իսկուհի կը նուիրէ հինգ հազար ֆրանք Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսան-վիլլէի օդափոխութեան կայանին իր այցելութեան առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Վարդավառի տօնը պիտի կատարուի հանդիսաւոր արարողութեամբ եւ բազմաձայն պատարագէն ետք Մեռելոցի օրուան հոգեհանգստի պաշտօնն ալ տեղի պիտի ունենայ մասնաւոր շուքով, իրենց ննջեցեալներու յիշատակին հոգեհանգիստ կատարել տալ փափաքողներ կը հրաւիրուին արձանագրուիլ, դիմելով ուղղակի եկեղեցի: Հեռ. ՓՐ. 84.70:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Պէյրութէն Տէր Պսակ քհնյ. Էթարեան:

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Գամփ. Ֆրէզ Սէնթ Անթուանի Ս. Կարապետ եկեղեցիին մէջ

Իր հիմնարկութեան եւ Օծման 29րդ տարեդարձի առթիւ:

Այս կիրակի Վարդավառ տեղւոյս Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր Ս. պատարագ պիտի մատուցուի եւ յաւարտ Ս. պատարագի Մատաղօրհնութիւն եւ յատուկ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ի յիշատակ եկեղեցաշէն եւ երախտարժան հոգելոյս Տ. Գրիգորիս եպիսկ. Պալաքեանի եւ Թաղիս համայն բարերար ննջեցեալներուն:

Ս. պատարագ պիտի մատուցանէ՝ Նիսէն յատկապէս հրաւիրուած Արժ. Տէր Վարդան Խաչակիր քհնյ. Ժամկոչեան, որ պիտի քարոզէ:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄԻՆԸ կը հաղորդէ, թէ Դպրոցասէրի մէջ իր պաշտպանութիւնը վայելող աշակերտուհիներէն երեք հոգի գրաւոր եւ բերանացի պետական քննութիւններուն մէջ յաջողած են այս տարի: Այս երեք աշակերտուհիներէն Արմենուհի Տուրկութեան եւ Ժանին Քրալմանեան պրէվէ՝ իսկ Մարի Ռօզ Տուրկութեան սէրթիֆիքա ստացած են:

«Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն:

Գինը 100 փրանք

(Թղթատարական սակերու փոփոխութեան պատճառաւ, կը պահանջուի 50 ֆրանք՝ փոստով ղրկուելու պարագային: Ուրեմն ղրկել ընդամէնը 150 ֆրանք դըրոշմաթուղթ):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իր եղբօր՝

ԱՐԱՄ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

×

ՊԱՏԱՐԱԳ - ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վարդավառի առթիւ այս կիրակի առաւօտ նուիրուած Տարօն Տուրուբերանի բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին:

Կը խնդրուի Տարօնցի մեր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Պատարագէն ետք հաւաքոյթ, հայրենակից Հրայր Սասունիի ճաշարանը, ուր ոգեկոչումը պիտի ըլլայ մեր սիրելի հարազատներուն: Խօսք պիտի տըրուի բոլոր փափաքողներուն: Ծախքերու մասնակցութիւն:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի Արշաւանքի 60ամեակին առթիւ

Կը տօնուի Շաւիլի անտառին մէջ, Հ. Յ. Դ. Շաւիլի «Արդութեան» խումբին կողմէ:

Կը խօսին ընկերներ ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ եւ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

28Յուլիս, կիրակի օրը առաւօտէն մինչեւ երեկոյ: Գեղարուեստական բաժին, երգ, պար եւ բարձրախօս:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

Մոնփարնասէն առնել շոգեկառք եւ իջնել Շաւիլի կայարանը, Փոն տը Սէվրէն առնել Վերսայլ գացող 171 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Փիւի Սան Վէն, Շավիլ:

Հարցնել Շաւիլի գերեզմանատունը:

Ժամը 3ին՝ այց՝ գերեզմանատունը:

Փորթ Իթալիէն օթօքարը կը մեկնի ժամը 8.30ին: Վերադարձ՝ ժամը 20.30ին:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Սալնոյ Ձոր Հայր. Միութեան, հերոսներու յիշատակի օրը կը տօնուի Սէնթ Անտրէի Պէլվէտէր պարտէզին մէջ, Կիրակի, 28 Յուլիս առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Կը խօսին Պ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ Գ. ՇԵԽԻԿԵԱՆ:

Կը նախագահէ Ե. ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, նուագ, արտասանութիւն, անակնկալներ:

Ծանօթ.— Առնել 25 թիւ օթօպիւս Փըստ՚էքսէն եւ իջնել վերջաւորութիւնը:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի, Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի կողմէ (Սէն Լուի մէջ):

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Եօթնեղբայրեաններու օդասուն ագարակը:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի:

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ՓԱՄՊՈՒՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական պարեր, Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ:

Կը մասնակցի տեղւոյս նուագախումբը:

Կը ներկայացուի խիստ բրքջալիր գաւեշտ մը:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 28 Յուլիս, Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին:

Տեղի կ՚ունենայ Սէնիզէի ճամբուն վըրայ, Շաթօ Պուրկարտի գեղեցիկ փարքին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. Ղ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

Օթօքարները կը մեկնին ժամը 8.30ին, Շըմէն տը լա Փլէն, 8.45 դպրոցին առջեւ, 9ին Փլաս Վեռտէօն 9.15 Քուռ Պերիա եւ Ժան Ժոռէս: Պիտի կենան նաեւ սինեմա Փաքսի առջեւ:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Ոչ մէկ անձրեւ:

ՍՕՖԻ ՏԻՐՈՒՀԻ ՍԱՖԱՐԵԱՆ
ԿԱՐՊԻՍ ՔԻԼԷՃԵԱՆ
Ամուսնացած
Անիէռ, 18 Յուլիս 1957 Փարիզ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Յոյներու սրահը, 5 րիւ Պօնըֆուա: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ՝ «Դրօ», «Շ. Միսաքեան», «Ցառաջ» խումբերու բոլոր ընկերները, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը այս շաբաթ, ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները եւ հայրենակիցները այս շաբաթ ժամը 21ին, Պ. Կ. Սիմոնեանի սըրճարանը: Օրակարգ՝ հաշուետուութիւն եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի արշաւանքի 60 ամեակին առթիւ:

Կազմակերպուած Լիոնի եւ Տէսինի Հ. Յ. Դ. կոմիտէներուն կողմէ:

Կիրակի, 28 Յուլիս, ամբողջ օրը, Տէսինի ծանօթ զովասուն պուրակին մէջ:

Բարձրախօս, առատ ուտելիք եւ զուարճացուցիչ ըմպելիներ:

Շրջանի հայութիւնը կը հրաւիրուի այդ օրը դէպի դաշտահանդէս:

Լիոնի օթօքարը կը մեկնի ժամը ճիշդ 10ին, Փլաս Կիշառէն:

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 26 ՅՈՒԼԻՍ • VENDREDI 26 JUILLET 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7951 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3752

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՒԱՏԱՊԵՏՈՒԹԵՆԷՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Հետեւելով Թուրքիոյ եւ Եգիպտոսի օրինակին, Թունուզի ճակատագիրը վարող կազմակերպութիւնը՝ Նէօ – Տէսթուր (Սահմանադրական կուսակցութիւն), որոշեց վերջ տալ Թագաւորական վարչաձեւին եւ Հանրապետութիւն հռչակել :

Փոթորկալից պատմութիւն մը ունեցած է Թունուզ :

Կարքեդոն եւ Հռոմ երկար ատեն իրենց գրաւման տակ պահած են այս երկիրը եւ չենցուցած զայն : Ժամանակ մը անիկա դարձած է Հռոմի շտեմարանը :

Է. դարուն Վանդալները, յետոյ Արաբները գրաւեցին զայն : 670ին Քէյրուան դարձաւ արաբական Թունուզի մայրաքաղաքը :

Իսլամութեան ծաւալապաշտական արշաւանքներէն զերծ չմնաց նաեւ Հիւսիսային Ափրիկէն : Թունուզ գրաւուեցաւ 698ին եւ կառավարուեցաւ Էմիրներու միջոցաւ :

Այնուհետեւ քանիցս տէր փոխեց : Պաղտատի Ապպասեան խալիֆաներէն վերջ Եգիպտոսի Ֆաթիմի խալիֆաներու գերիշխանութեան տակ ինկաւ : Խաչակրութեանց շրջանին Հաֆզիներու հարստութեան պետը Ապտուլլահ էլ Մոսթանսըր կռուեցաւ Ֆրանսայի Լուդովիկոս Թ. (Սէն Լուի) թագաւորին դէմ (1270) :

Նշանաւոր ծովահէն Պարպարոս Խայրէտին գահընկէց ըրաւ Հաֆզիներու վերջին թագաւոր Մուլայ Հասանը :

1574ին Թուրքերը գրաւեցին Թունուզը : Բայց այդ գրաւումը անուանական էր : Իրականին մէջ երկիրը գրեթէ անկախ էր եւ տարեկան որոշ տուրք մը կը վճարէր Պոլսոյ Սուլթանին :

Հիւսէյնիները՝ թրքական ծագումով՝ իշխանութեան գլուխ անցան ԺԸ. դարու առաջին կէսին : Այժմու սուլթանը՝ Սիտի Մուհամմէտ Լամին պէյ անոնց վերջին չառաւիղն է :

Ցեղապետներ՝ աւատապետական դրութեամբ կը կառավարէին երկիրը, որ գրեթէ անիշխանական վիճակի մատնուած էր ամբողջ մէկուկէս դար : Քրումիր ցեղախումբը արշաւանքներ կը կատարէր Ալժերիոյ վրայ : Կեդրոնի կառավարութիւնը չէր կրնար զսպել ցեղախումբերու սանձարձակ ասպատակութիւնները :

Այդ պայմաններուն մէջ էր, որ 1881ին՝ Ժիւլ Ֆէրիի վարչապետութեան օրով՝ Ֆրանս. բանակը քալեց Թունուզի մայրաքաղաքին վրայ եւ Մուհամմէտ Զ. էս – Սատըքին պարտադրեց Ֆրանս. թեւարկութիւնը՝ Պարտոյի դաշնագրով (12 Մայիս 1881) :

Միջերկրականի աւազանին մէջ մրցակից մեծ պետութեանց «հաւասարակշռութիւն»ը կը խախտէր ի նպաստ Ֆրանսայի, որ կը տիրանար 125.000 քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն եւ մէկուկէս միլիոն բնակիչ ունեցող երկրի մը :

Յաջորդ տարին (1882), Անգլիա գրաւեց Եգիպտոսը՝ ծանօթ պայմաններու մէջ : «Եւրոպական ներդաշնակութիւն»ը վերահաստատուեցաւ :

Ներկայիս Թունուզ ունի երեք միլիոն բնակիչ, որուն 250.000ը եւրոպացի (Ֆրանսացի, Իտալացի եւայլն) :

Ֆրանս. թեւարկութեան դէմ պայքարելու համար կազմուեցաւ Տէսթուրը (Սահմանադրական կուսակցութիւն) 1918էն վերջ՝ Շէյխ Թաալպիի կողմէ :

1937ին Հապիպ Պուրկիպա բաժնուելով այս վերջինէն՝ կազմեց «Նոր Տէսթուր»ը, որուն նախագահը դարձաւ :

Թէ՛ հին եւ թէ նոր Տէսթուրներու նշանաբանն էր « Թունուզը Թունուզցիներուն» :

Ազատատենչական պայքարը ի վերջոյ յանգեցաւ Թունուզի անկախութեան,

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԳԱՀԸ ՏԱՊԱԼԵՑԱՒ

ՊՈՒՐԿԻՊԱ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՀՌՉԱԿԵՑ

Ինչպէս գրած էինք, հինգշաբթի առաւօտ, ժամը 9ին, Թունուզի Սահմանադիր Ժողովը բացառիկ նիստ գումարեց : Առաջին առթիւ՝ Պուրկիպա ներկայացուց կառավարութեան հրաժարականը : Եւ նախարարներու աթոռները պարապ էին, երբ Պուրկիպա յայտարարեց, թէ Թունուզի հնամեայ թագաւորութիւնը Հանրապետութեան կը փոխուի :

Պալատին այն սրահին մէջ, ուր կը գտնուէր նախկին գահը, յայտարարուեցաւ պէյին անկումը : Խորհրդարանական պատուիրակութիւն մը, գլխաւորութեամբ ձեռուլի Քարէսի, Սիտի Լամին արքային հաղորդեց ժողովուրդին կամքը, որմէ ետք, Խորհրդարանը միաձայնութեամբ Հանրապետութեան Նախագահ ընտրեց Հապիպ Պուրկիպան եւ լիազօրեց զայն՝ որ նոր կառավարութիւնը կազմէ :

Ապա Թունուզեան Ա. Հանրապետութեան Ա. Նախագահը յաղթական շրջապտոյտ մը ըրաւ մայրաքաղաքին մէջ՝ ամբոխին խանդավառ կանչերուն մէջ :

Մինչ երկիրը խանդավառութեամբ կը դիմաւորէ Հանրապետութեան պատմական այս թուականը (Յուլիս 25), անդին, պալատին մէջ առանձին, պէյը իր յիշատակները կ'որոճայ : Կը կարծուի, թէ դատարանի առջեւ ալ պիտի հանուի : Ծանօթ է, որ Թունուզի մէջ խօսք դարձած էր իր դիզած հարստութեանց շուրջ :

Վերջին երկու օրերուն, արքայական պալատին շուրջ գտնուող պահակախումբը աւելի զօրացուեցաւ :

Ծերունի պէյը, ներկայիս պարզ անհատ մըն է, բանտարկեալ : Դշ. օր, կէսօրէ վերջ երբ պալատէն դուրս ելած էր, սեւ կառքով մը, իր տղուն այցելութեան երթալու (500 մեթր անդին) զինուորները պատիկներ չըրին իրեն :

Կը կարծուի, թէ կառավարութիւնը պիտի ձգէ, որ պէյը ընտրութիւն մը ընէ Քերուանի եւ աքսորի միջեւ :

Կը մնայ երեք հարիւր հոգիէ բաղկացած պէյին ընտանիքին հարցը : Իշխաններն ու իշխանուհիներն ալ պիտի դատուի՞ն արդեօք — Նէօ Տէսթուր կուսակցութեան քաղաքական բիւրոյին որոշումէն կախում ունի :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ օդանաւերը իրենց առաջին յարձակումները գործեցին Օմանի մէջ, սակայն Լոնտոն կը յուսայ, որ շուտով խաղաղ կարգադրութիւն մը կարելի պիտի ըլլայ ընել :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ճայնասփիւռը հաղորդեց, թէ ոստիկանութիւնը հակահամայնավար զօրաւոր շարժում մը ճզմեց երկրին մէջ :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ ելեկտրական երկու օտար ընկերութիւններ ազգայնացուեցան :

ՆԵՎԱՏԱՅԻ անապատին մէջ տեղի ունեցաւ ամերիկեան իններորդ հիւլէական փորձը :

1955 Յունիս 3ին Փարիզի մէջ ստորագրըուած դաշնագրով :

Երկու տարուան անկախ կեանք ունի Թունուզ :

Պուրկիպա՝ արդէն ինքնավստահ՝ յանդուգն քայլ մը եւս կ'առնէ՝ որպէս զի բացարձակ տէրը դառնայ այն երկրին, որուն անկախութեան համար պայքարեցաւ տասնեակ տարիներ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ԱՊԱԳԱՅ ...

Ծանրաքարոյ Թայմըզն ալ երբեմն արձագանգ կ'ըլլայ ոտքի վրայ քուն բերող լուրերու : Մանաւանդ երբ խնդիրը դառնայ «հիւանդ մարդուն» կազդուրիչ դեղահատ մը հրամցնելու փութկոտութեան մասին :

Ն. Վ. Բագուիին նախկին կրթական նախարարը Թուրքիա կ'այցելէ : Վերադարձին Թայմզի մէջ կը սկսի գրել իր տպաւորութիւնները : Եւ ի՞նչ տպաւորութիւններ : Ես կարդացի եւ իբր հին Թուրքիացի՝ քիթիս տակէն սկսայ խնդալ : Վստահ եմ որ նոր Թուրքիացին ալ ծիծաղով եւ քերահաւատութեամբ պիտի կարդայ հետեւեալ տողերը : Սըր Քէնըթ Լինսէյն է. «Թուրքիոյ բնակիչները մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտան անգլերէն լեզուին հանդէպ, եւ մասնաւոր կարեւորութիւն : Թուրքիա իմ վրայ այն տպաւորութիւնը թողուց, որ երիտասարդ տարրերով եւ գիտակից ղեկավարներով վըստահօրէն կը դիմէ դէպի լուսաւոր ապագան : Թուրք գիւղացին շատ լաւ կ'ըմբռնէ ամէն բան եւ կ'ընտելանայ նոր գործիքներու եւ կազմածներու գործածութեան ձեւին : Որո՛ւ հետ որ խօսեցայ, 90 առ հարիւրը անգլերէն գիտէր ...» եւն. եւն :

Մարդը որոշ է թէ Անատոլու չէ գացած : Թուրքիա ըսելով կը հասկնայ Պոլիսը : Իսկ թուրք բնակչութիւնն ալ՝ քանի մը նախարարներ կամ ուսանողներ, որոնք անգլերէն խօսեր են Սըրին հետ : Գալով գիւղացիին, «ամէն տեսակ գործիքներու գործածութեան ընտելանալու» վկայութեան, մեզ որ ուշ մնացեր է նախկին նախարարին այցելութիւնը եւ Սեպտեմբեր վեցին աչքով չէ տեսած թէ Թուրքը ի՞նչպէս ընտելացած է այդ գործիքներուն, երբ կը գործէր կացիններով, երկաթէ ձողերով եւ բիրերով ...

Ինչու չէ՛, անշուշտ «լուսաւոր ապագայ» մըն ալ կարելի չէ գուշակել այդ ծաղկեալ երկրին համար, երբ իր հաւատարիմ բարեկամները լուսարձակ բռնած են զայն լուսաւորելու համար : Երբ յոգնին կամ յուսահատին հին լուսաւորիչներուն կրնան դիմել : Անոնց՝ որոնք, մինչեւ 1915 – 1916, ամէն բան փորձեցին այդ խաւարակուռ երկրին ներսերը ծաղկաստանի վերածելու համար : Գոնէ գործնական խորհուրդներ կրնան ստանալ անոնցմէ, եթէ տոլար կամ սթերլին չունենան տալիք :

ՆՈՃԻ

ԲՈՒԼԳԱՆԻՆԻ ՆԱՄԱԿԸ ՄԱՔ ՄԻԼԸՆԻ

ՄԱՌԵՇԱԼԸ ԿԸ ՀԱՐՈՒԱԾԷ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐԸ

Մառեշալ Բուլղանին վեց հազար բառերէ բաղկացած նամակ մը ղրկած է Մաք Միլընի, որ հրատարակուեցաւ Լոնտոնի մէջ : Նամակը կը դատապարտէ արեւմտեան պետութիւններն ու յատկապէս Անգլիան, որ նենգին խաղեր կը սարքեն՝ ապազինման հարցը ձախողութեան մատնելու եւ Արեւմտ. Գերմանիոյ յառաջիկայ ընտրութեանց՝ Ատընաուըրի յաջողութիւնը ապահովելու համար : Բուլղանին տարբեր ձեւով չի բացատրեր այն երեւոյթը՝ որ ապազինման հարցը կը կապեն Գերմանիոյ վերամիացման : Խորհրդային մառեշալը կը յիշէ Խ. Միութեան առաջարկը՝ Եւրոպայի ապահովութեան համար. — « Ոչ յարձակողական դաշինք մը՝ Ատլանտեան Ուխտին եւ Վարշաւայի դաշնակցութեան միջեւ» : Անդրադառնալով Միջին Արեւելքի կացութեան, Բուլղանին կը դատապարտէ Արեւմտեանները, որ կը մերժեն արգիլել զէնքեալ ուժի գործածութիւնը այդ շրջանին մէջ եւ կը շեշտէ, որ ՄԱԿի որոշումները այնտեղ խաղաղութիւնը չեն կրնար ապահովել : Գալով Գերմանիոյ վերամիացման հարցին, Բուլղանին կ'ըսէ.— « Անիկա կը պատկանի գերման երկու պետութիւններուն, որոնք կրնան խորհրդակցիլ եւ համաձայնութեան մը գալ» : Հունգարիոյ հարցին շուրջ վիճելու համար՝ կ'ըսէ մառեշալը, հարկ պիտի ըլլար սեղանի վրայ դնել, օրինակի համար, Եգիպտոսի եւ Կիպրոսի հարցերը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ վարիչ մարմինը քննութեան ենթարկեց Տէփրէյի հրաժարականը : Տակաւին հրաժարականը չէ ընդունուած եւ այս ուղղութեամբ Կի Մոլէ լիազօրուած է, տեսակցութիւն մը ունենալու համար Տէփրէյի հետ :

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան երիտասարդ պարագլուխներէն Եւգենիոս Ռէյլի հրաժարեցաւ կուսակցութենէն :

ԳԵՐՄԱՆԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ խորհրդակցութիւնները Մոսկուայի մէջ «յաջողութեամբ» սկսան, յայտարարեց Դաշնակցային Հանրապետութեան բանբերներէն մէկը :

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ պատուիրակութիւն մը, գլխաւորութեամբ Պաշտպանութեան Նախարարին, Մոսկուա հասած է :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԱՍԸՐ Յուլիս 26ին կարեւոր ճառ մը պիտի արտասանէ : Կը կարծուի, թէ պիտի պահանջէ, որ ՄԱԿի ուժերը հեռանան Կազայէն եւ Աքապայէն :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ Փերվուխին կորսնցուց նախարարի իր պաշտօնը եւ հրաւիրուեցաւ արտասահմանի հետ տնտեսական յարաբերութեան յանձնախումբի նախագահ :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ նախկին փոխ - նախագահ Միլովան Ճիլաս, որ 1954ին խզուեցաւ Թիթոյի հետ եւ երեք տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, գրած է հակահամայնավար զօրաւոր գիրք մը, որ շուտով լոյս կը տեսնէ Միացեալ Նահանգներու մէջ :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ Դեղին գետը յորդած է, ինչպէս գրած էինք : Կացութիւնը հետզհետէ աւելի մտահոգիչ կը դառնայ : Ամէն օր, գրեթէ, նոր խեղդամահներ կ'աւելնան հազարաւոր դոհեւ -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ

ԱՅՍՕՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ Կ'ԱՌՆԷ

ՀԱՆՐ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ 70Ի ԴԷՄ 222 ՁԱՅՆՈՎ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ՇՈՒԿԱՆ

Ինչպէս գրած էինք, Ազգ. Ժողովը այսօր՝ Յուլիս 26, արձակուրդ կ'առնէ մինչեւ Հոկտեմբեր մէկ : Նախքան այդ, Նախարարաց Խորհուրդը բացառիկ նիստ մը գումարեց, քննելով պիւտճէի եւ ընկերային հարցերը :

Կրթական բարենորոգումներու շուրջ բացուած վիճաբանութիւնները վերջացան : Կարգ մը որոշումներ առնուեցան, որոնք գործադրութեան պիտի դրուին յառաջիկայ տարուան ընթացքին :

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Հանրապետութեան Խորհուրդը (Ծերակոյտ) ջախջախիչ մեծամասնութեամբ վաւերացուց Եւրաթոմն ու Հասարակաց Շուկան, 70ի դէմ 222 ձայնով : Արեւմտեան Գերմանիայէն վերջ, Ֆրանսա երկրորդ պետութիւնն է որ կը վաւերացնէ այս հարցերը :

Միւս կողմէ, մինչ երեսփոխանները արձակուրդի կ'երթան, երկրին ընկերային տագնապը հետզհետէ ծանրակշիռ երեւոյթ մը կը ստանայ : Դրամատուներու պաշտօնեաները կը զօրացնեն իրենց դիրքը՝ գործադուլը շարունակելով : Մինչեւ իսկ Պանք տը Ֆրանսի պաշտօնեաներն ալ կը սպառնան աշխատանքը դադրեցնել :

ՅՈՒՇԵՐ ԵՒ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԵՒԴՈԿԻՈՅ ՄԷՋ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այսպէս աւելի ծանօթացնելով Հայկական Հարցը եւ Հ. Յ. Դ. ունեցած դերը մեր դատի հետապնդման մէջ, մեծ հետաքրքրութիւն առեղծեց: Հետզհետէ աւելի ստուարաթիւ խումբեր ամէն կիրակի կ'երթային լսելու զինք: Բնականաբար, այս ամէնէն վերջ նոր սերունդն ալ չէր կրնար վրիպիլ իր ուշադրութենէն: Այս նպատակով հաստատեց, կուսակցութեան կողքին, համակիրներու միութիւն մը, ընդհանրապէս նախկին շրջանաւարտներէ եւ ուսանողներէ բաղկացած, որուն վրայ կեդրոնացուց իր բոլոր ջանքերը:

Ի՞նչ հոգածութիւն եւ գուրգուրանք ունէր անոնց հանդէպ...: Ուսումնասիրած էր ամէնքն ալ, առանձին առանձին:

Կազմակերպական ձեռնարկներու մէջ իր յաջողութեան պատճառը դիմացինը ճանչնալու յատկութիւնն էր:

Կրնամ ըսել, թէ իր գործելու կերպին մէջ հետք մը կար անմահ Քրիստափորէն...:

Բանախօսութիւններէն ետք հաճոյքով կը պատասխանէր մեր հարցումներուն, լիապէս գոհացում տալով մեր հետաքրքրութեան:

Լաւ կը յիշեմ պարագայ մը: Անգամ մը, բանախօսութենէ մը ետք, երբ սրահի պատէն կախուած զանազան հերոսներու նկարներուն շարքին կը գտնուէր «Ղազախային վայրագութիւններ» կրող գոհերու նկար մըն ալ (որու մասին հարցական ակնարկներ կ'ուղղուէին մէկզմէկու) յանկարծ մեր ետեւ տեսանք արդէն զինք: Հետեւած էր մեզի, գրեթէ մինչեւ սրահին ելքը: Այդ նկարի (*) մասին տուած մանրամասնութիւնները յուզում պատճառեցին մեզի ու մեր մէջ փչրեցին մինչեւ այդ ատեն մեր մեծերու դրոշմած այն համոզումը, որով «Քեռի»ն մեզի պաշտպան տէրութիւն մը կը նկատուէր...:

— Կարդացէք, միշտ կարդացէք, կը հրահանգէր, փառաբանելով մեր պատմութիւնը եւ գրականութիւնը...:

Կազմակերպական ձեռնարկներու համընթաց, մոռցած չէր հետաքրքրուիլ նաեւ իր պատկանած համայնքի երիտասարդութեան կազմակերպման հարցով, որու մասին գաղափար չունէինք մենք՝ բոլորս ալ:

Նոյն տարուան Զատկի տօնին էր, երբ զինք շնորհաւորելու համար այցելեցինք իր բնակարանը, — հայաշատ թաղի մը վերջամասին վրայ: Եռայարկ տան մը վերի յարկը, ընդարձակ յարկաբաժին մըն էր: Հիւրասենեակը երեք խոշոր պատուհաններ ունէր, որոնցմով մինչեւ «Իրիս»ի գեղածիծաղ ափերը ընդգրկող համայնապատկեր մը կարելի էր ըմբոշխնել: Յարմարագոյն վայրը՝ գրողի մը համար:

Հակառակ մեր այցելութեան ժամի յարմարութեան, ինք ներկայ չէր հոն: Այնպէս որ, ամէնքս ալ անհամբեր իրեն կը սպասէինք, երբ քիչ վերջ հապճեպով ներս մտաւ եւ մեր լռակեաց վիճակը տեսնելով՝ թեթեւ ժպիտով մը ըսաւ. «Ի՞նչ լսեր մընացեր էք, գիտէ՞ք թէ ինչ է պատահեր. այսօր հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ... խռովութիւններ են տեղի ունեցեր պատարագի ատեն... կարգ մը երիտասարդներ պոռացեր են. «Թող չյիշուի Թէրզեան պատրիարքի անունը»: Այս բառերը արձագանգն էին Պոլսոյ մէջ այդ օրերուն տեղի ունեցած համանման ցոյցերու, իրմէ ղեկավարուած: Դէպքէն քիչ վերջ, այդ շարժման ի նպաստ իր մէկ պաշտպանողական յօդուածն ալ երեւցաւ մամուլի մէջ:

Հակառակ շատերու զարմանքին, Դ. Վարուժանի համար դաւանական տարբերութիւններ խնդրոյ առարկայ եղած չէն երբեք:

Այս պարագան հաստատուեցաւ քանի մը ամիս վերջ, երբ ազգ. վարժարանի ուսուցչական կազմը Յիսուսեաններու դէմ լրագրական պայքար կը մղէր Պոլսոյ հայ մամուլին միջոցաւ: Դ. Վարուժան եւս, պայքարին ջատագով, «Վէրքը կ'արիւնի» խորագրով ընդարձակ յօդուած մը հրատարակեց, պաշտպանելով հայութեան շահերը՝ ընդդէմ Յիսուսեաններու, որոնք ատաղձանաբար իրենց ազդեցութիւնը կ'աշխատէին տարածել դեռատի ստուար հայ ուսանողութեան մը վրայ:

Արդ, նկատի առնելով վերոյիշեալ պարագաները, որոնցմով կը հաստատուին իր ծանրաբեռնուած զասաժամերը, նաեւ կազմակերպական եւ գրական զբաղումները, ակներեւ կը դառնայ գոհարերութեան այն ոգին եւ անձնուիրութիւնը՝ որոնց դրդապատճառը, իր մէջ, բիւրեղացած հայրենասիրութիւնն էր միայն, եւ ոչ ուրիշ զգացում...:

Դ. Վարուժանի հետ իմ վերջին տեսակցութիւնս տեղի ունեցաւ Սամսոնի մէջ, Եւդոկիայէն Պոլիս իր վերջին ուղեւորութեան միջոցին:

Երեկոյ մը, եղբօրս դրասենեակին մէջ յայտնուեցաւ անակնկալօրէն: Նոյն օրը հասած էր եւ յաջորդ օրը կը մեկնէր Պոլիս:

— Ի՞նչ կ'ընես հոս... հապա՞ ուսումդ կատարելագործելու ծրագիրդ...

— Առ այժմ ծննդավայրիս եւ արտասահմանի միջեւ կը տարուբերիմ... տեսնենք, տակաւին յոյս ունիմ համոզելու ծնողքս...: Իսկ դո՞ւք, այսպէս... դէպի ո՞ւր...

— Դէպի Պոլիս:

— Բայց ի՞նչ պատճառաւ...

— Կ'ուզէին իմ պաշտօնիս վրայ աւելցնել նաեւ տեսչութեան հոգատարութիւնն ալ... զոր մերժեցի... (**):

Նոյն երեկոյեան, Հ. Յ. Դ. տեղական ակումբին մէջ բանախօսեց, նիւթ ունենալով «Փոքր Հայքի նոր սերունդը»: Ինչ յոյսերով, ինչ ցեղային հպարտութեամբ կը ջատագովէր զայն: Լիայոյս՝ անոր ապագայի հսկայ դերի մասին: Կը յանձնարարէր աջակցիլ անոր, ամէն միջոցով...: Որքան իրաւացի էին իր գուշակութիւնները... Բայց, դժբախտաբար, թշնամին քանի մը տարի վերջ, ընդհանուր պատերազմը առիթ նկատելով, անճիտեց զայն՝ զինուորա-բանուորական ջոկատներու մէջ փճացնելով այդ ծաղիկ սերունդը...:

Դ. Վարուժանի հեռացումով՝ Եւդոկիոյ հայութիւնը կը կորսնցնէր գաղափարական ուսուցիչ մը: Եթէ ուսումնական տարեշրջան մը եւս մնար Եւդոկիա, ամրան շրջանին պիտի մեկնէր շրջակայ այգիները եւ Շաւարշ Ծ. վարդապետի հետ պիտի փոխադրուէր քաղաքէն մէկ ժամ հեռու, ընդարձակ հովտի մը վրայ թառած Ս. Յովակիմ Աննայի վանքը, ուր վարդապետը կ'անցընէր իր արձակուրդը:

Ինչ լաւ առիթ, ազատօրէն գրականութեան նուիրուելու համար, քերթողական նոր էջեր տալու համար՝ հայ գիւղացիի եւ աշխատաւորի կեանքէն թելադրուած: Ափսոս, որ զլացուեցաւ իրեն այս պատեհութիւնը:

ԱՐՏԱՇԷՍ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

Պուէնոս Այրէս

(*) Ակնարկութիւնը Թումանի եւ Որսորդի ղեկավարած «Որսկան» խումբի մասին է, որ, ինչպէս յայտնի է, երկիր անցած ատեն՝ 1904 Յունիսին՝ շրջապատուեցաւ թրքական եւ ռուսական սահմանապահ զօրքերէ եւ բնաջնջուեցաւ գնդապետ Բրկովի հրամանով: Այս վերջինը յետոյ ահաբեկուեցաւ Համօ Ջանփոլատեանի կողմէ, Օլթիի մէջ (Յուշապատում Հ. Յ. Դ., էջ 453):

(**) Յետոյ ստուգեցի այս պարագան: Ուսուցչական ժողովը թէեւ համամիտ գտնուած էր ամբողջ ուսուցչական կազմը պահել անփոփոխ, բայց Քաղաքական ժողովը յառաջիկայ տարեշրջանի ելեւմտացոյցի կազմութեան ատեն՝ խնայողութեան անհրաժեշտութիւնը նկատի ունենալով՝ փոխանակ ուրիշ աղբիւրներ որոնելու, ուսուցիչներու թոշակը կրճատել եւ տեսչութեան պաշտօնն ալ Դ. Վարուժանի յանձնել ուզած էր. (անշուշտ յարմարագոյն լուծումը՝ «աղայական» տրամաբանութեամբ...): Այդ պատճառաւ, դպրոցական փայլուն շրջան մը բոլորելէ ետք, ուսուցչական կազմի կարող ուժերէն Դ. Վարուժան եւ Յովհ. Գազանճեան կը մեկնէին Պոլիս:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒՆ Բ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

●

Երեւանի Գրողներու Միութեան դահլիճին մէջ, Յունիս 28 – 30ին տեղի ունեցած է գրողներու Բ. համագումարը: Բացումը կատարած է Միութեան քարտուղար՝ Գ. Սեւունց: Համագումարը քննարկած է. «Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան 20րդ համագումարը եւ խորհրդահայ գրականութեան զարգացման մի քանի հարցեր»ը, որուն մասին զեկուցում տուած է Ա. քարտուղար Խ. Թոփչեան:

Համբերութեամբ կարդացինք Խ. Թոփչեանի զեկուցումը, Գրողներու Միութեան պաշտօնաթերթ՝ «Գրական Թերթ»ին մէջ (Յուլիս 4), որ գրաւած է ներսի երկու մեծ էջերը, տասներկու սիւնակ, մանր տառերով:

Թոփչեանի զեկոյցին Ա. սիւնակը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան 20րդ համագումարին փառաբանութիւնը: Անմիջապէս կ'անդրադառնայ յիշեալ համագումարի ընթացքին դատապարտուած «անհատի պաշտամունք»ին եւ կը յայտնէ, թէ «որոշ գրողներ, չհասկանալով հարցի էութիւնը, խուճապի մատնուեցան եւ անհատի պաշտամունքին հետ նոյնացրին նաեւ մեր գրականութեան զարգացման հիմնական սկզբունքները»: Հարցը այն է, թէ Վ. Դաւթեանի «Ոչ միայն հացիւ...»էն զատ, որ ծանօթ է Յառաջի ընթերցողներուն, համայնավար վարչակարգին ո՛չ թէ միայն անհատի պաշտամունքը, այլ՝ ուղղակի՛ վարչական կարգուսարքին մէջ գոյութիւն ունեցող դաւադրութիւնները երեւան հանած են Նաշինի՝ «Լծակներ» եւ Դ. Գրանինի «Սեփական կարծիք» պատմուածքներու հատորներով, Կիրսանով՝ «Շաբթուան եօթը օրերը» քերթուածով եւայլն: Իսկ երկու այլ գրողներ «Վապրոսի Ֆիլոզոֆի» թերթին մէջ անդրադարձած են «վարչական մեթոդների վնասակար հետեւանքներուն՝ թատրոնի եւ արամատուրգիայի բնագաւառում» որոնք «փաստօրէն յանգեցին արուեստի նըկատմամբ պարտիայի ղեկավարութեան ժխտմանը»:

Առանց անդրադառնալու, որ «անհատի պաշտամունք»էն հաւաքական ղեկավարութեան պաշտամունքին կ'անցնի, — (ինչ որ վերջերս մեծ հարուած ստացաւ Խրուշչեւի տիրապետութեամբ). — Խ. Թոփչեան կը մերժէ ընդունիլ վերոյիշեալ գրողներու տեսակէտները՝ խորհրդային կեանքի մասին. աւելին՝ կը դատապարտէ զանոնք. — «Եթէ «Լծակներ» պատմըուածքում Եաշինը գիւղական կոմունիստներին ներկայացնում է որպէս անըսկըզբունք, վախկոտ, երկերեսանի մարդիկ, որոնք պարտիական ժողովում մի տեսա-

Ե. ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

●

Բ.— ՄԵՐ ՕՐԵՐՈՒ ՄԻԴԱՍԸ

Յիսուն հազար Հայեր այս ձեւով սպաննուեցան Պոլսոյ մէջ, իսկ իրենց տուները, խանութներն ու աշխատանքի վայրերը կողոպտուեցան:

Պոլսոյ ծայրագոյն թաղամասերէն մէկուն մէջ բնակելուն շնորհիւ, ճիշդ ատենին լուր հասաւ Կիւլպէնկեաններուն: Այր մարդիկը ծպտուեցան որպէս ձեռքի վրայ գործ ծախող խեղճ մարդիկ, Եդուարդն ու Նուպարդի նորածին երեխան փաթթեցին զորգերու մէջ՝ առեւանգիչներու ուշադրութենէն ազատելու համար զանոնք, եւ խումբերու բաժնուած ուղղուեցան դէպի Ոսկեղջիւր: Վերջին պահուն Նուպարդի մայրը, Վերժին, իրար անցաւ. «Զենք կրնար մեկնիլ. դուրսը տըւած լուածքս դեռ չբերին»:

Վերջապէս հասան Եսայեաններու փոխադրանաւը, որ բնականոն երթեւեկի համար դէպի Եգիպտոս պիտի մեկնէր շուտով:

Այս ձեւով ազատեցան Պոլսոյ տխրահռչակ ջարդէն, որ ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհը ընդվզեցուց: 1896ին Թուրքիոյ մէջ ջարդուեցան առնուազն 150.000, բայց աւելի հաւանաբար երեք հարիւր հազար Հայեր: Հայկական հարցին ի նըպաստ Կլատըսթոնի առաջին միջամտութենէն (1893) մինչեւ 1908, երբ Սուլթանը ժէօն Թիւրքերու կողմէ գահազուրկ եղաւ, առնուազն մէկուկէս միլիոն Հայեր ջարդուեցան Ենիչէրիներու եւ Թուրք ամբոխին կողմէ (*):

Գալուստ Կիւլպէնկեան իր կեանքին ամէնէն մութ օրերը կ'ապրէր:

Բայց ճիշդ այն պահուն երբ նաւը կը պատրաստուէր քարափէն հեռանալ, հսկայամարմին մարդ մը կամրջակին վրայ ցատկեց:

Այդ մարդը պիտի դառնէր Կիւլպէնկեանի բախտին անիւը:

ՄԱՆԹԱՇԷՖ(**)

Գալուստ Կիւլպէնկեան չէր ճանչնար այսքան անսպասելի կերպով կամրջակին վրայ ցատկող մարդը: Բայց անմիջապէս հասկցաւ թէ ով կրնար ըլլալ — ոչ այլ ոք քան առասպելական Աղեքսանդր Մանթաշէֆը, Պաքուի ամէնէն հարուստ երեք հայ նաւթատէրերէն մէկը:

Ռուսական առած մը կայ, որ կ'ըսէ. «Ով որ տարի մը կ'ապրի Պաքուի նաւթատէրերուն մօտ, իր պարկեշտութիւնը կը կորսնցնէ տոյաւէտ»: Մանթաշէֆ այնտեղ ծնած ու մեծցած էր: Գրեթէ 1.90 մեթր հասակով, հսկայամարմին, լայն շրթունքներով, կոշտ մարդ մըն էր:

Մանթաշէֆ շատ աւելի համեստ ծագում ունէր քան նախկին գործավաճառ Սարգիս Կիւլպէնկեանն ու ձեռքի վրայ մետաղի աւելցուքներ ծախող Յովհաննէս Եսայեանը: Անգրագէտ գիւղացի մըն էր, որ երիտասարդութեանը, իր իշուն վրայ հեծած, չինական հին յախճապակիներ կը ծախէր Կասպից ծովու եզերային գիւղերուն մէջ: Իր առաջին խնայողութիւններով Պաքուի մօտերը փոքր շերտ մը հող գնած էր, վրան քանի մը որթատունկով: Մանթաշէֆի փոքր հողին մէջէն երբ քարիւղ գտնուեցաւ, մէկ օրէն միւսը չորս հարիւր հազար տոլարնոց մարդ դարձաւ:

Կ'ըսէին թէ Պաքուի երկու հարիւր մեծահարուստ նաւթատէրերէն միայն տասը հողին պարկեշտ մարդիկ էին, անոնցմէ մէկը Շուէտացի էր (Րոպէր Նոպէլ), ութը՝ մահմետական, իսկ մէկը՝ Հայ, որ Մանթաշէֆը չէր:

Այնպիսի ճարտար կերպով պարզ հոր մը փորել կուտար, մէջը քարիւղ կը լեցնէր ու ապա որպէս քարիւղի հարուստ հոր կը ծախէր, որ նոյնիսկ Րոշիլտներու նման խորամանկ մարդիկ յաջողած էր խաբել: Կամ ստորերկրեայ խողովակով մը ուրիշներու պատկանող նաւթամբարներուն քարիւղը դէպի իր ամբարները կը փոխադրէր: Շատեր կը փափսային թէ միլիոնատէր տականներով քարիւղի հրկիզման պատճառ դարձած բազմաթիւ հրդեհներու մէջ Մանթաշէֆի մատը կար:

Այդ օրերու Պաքուն շատ աւելի յետամնաց ու անապատանման քաղաք մըն էր քան Կիւլպէնկեան կը նկարագրէ իր գրքին մէջ: Խմելիք ջուր չկար, յարմարութիւններ չկային, աղտոտութիւն կը տիրէր ամէն կողմ: Քաղաքին մեծագոյն շէնքը բանտն էր: Զանազան ազգութիւններու պատկանող հազարաւոր բանուորներ կ'ապրէին փայտաշէն խրճիթներու մէջ, օրը 16 ժամ կ'աշխատէին անտանելի պայմաններու տակ եւ փոխարէնը կը ստանային կտոր մը հաց եւ քիչ մը ջուր: Ամուսնացած բանուորները դործէ կը հանուէին:

Ոճիրները, ցեղային ու կրօնական կռիւները սովորական երեւոյթներ դարձած էին: Կեանքը որեւէ արժէք չէր ներկայացներ: Այդ օրերուն, կարելի է ըսել թէ Պաքուն աշխարհի ամէնէն դէշ անկիւնն էր, ուր համայնավար քարոզչութիւնը բերրի հող պիտի գտնէր եւ ուր Մանթաշէֆի նման մարդիկ իրենց տարրին մէջ կը զգային զիրենք:

Նաւթատէրերը արտառոց պալատներ կառուցանել տուած էին իրենց համար՝ խեղճ ու աղտոտ քաղաքէն դուրս: Միլիոնատէրներէն մէկը ոսկիէ թերթերով պալատ մը շինել տուած էր, որ առաջին իսկ առթիւ կողոպտուեցաւ աղքատ ժողովուրդին կողմէ:

ՐԱԼՖ ՀԻՒՎԻՆ

(16 Շար.)

(0) Րալֆ Հիւվինգ ոչ մէկ յիշատակութիւն կ'ընէ հետագային՝ 1915ի Եղեռնին մասին:

(**) (ԽՄԲ.— Հոս յայտնուած կարծիքներու պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ միայն հեղինակին վրայ):

կէտ ունեն, իսկ ժողովից դուրս մի այլ տեսակէտ, ապա Դուտինցեւը «Ոչ միայն հացիւ ...» վէպում կոպիտ կերպով խեղաթիւրում է սովետական կեանքը, սովետական մարդկանց նկարագիրը ...»:

Պարզ՝ կը տեսնուի, որ Հայաստանի Գրողներու Միութեան քարտուղարը ըստանձնած է պաշտպանութիւնը տխուր երեւոյթներու, որոնք հաստատուեցան ոչ միայն խորհրդային գրողներու, այլեւ խանդավառօրէն զանոնք քաջալերող խորհրդային հասարակութեան կողմէ: Օգտուելով ժամանակաւոր ազատութենէ, ողջախոհ կարգ մը մարդիկ ըսին, ինչ որ պէտք էր ըսել: Երեւանի «Գրական Թերթ»ին մէջ յայտարարուած է, թէ համագումարի ընթացքին «Էտ. Թոփչեանի զեկուցման շուրջը բացուած մտքերի փոխանակութեանը մասնակցեցին 25 մարդ»: Սակայն ո՛չ մէկ տող՝ յայտնուած կարծիքներուն մասին: Հետաքրքրական պիտի ըլլար գիտնալ, թէ արդեօք մեր գրողները կը բաժնե՞ն Թոփչեանի պաշտպանողական տեսակէտը, այս հարցերուն ուղղութեամբ ...: Անշուշտ համաձա՛յն եղած պէտք է ըլլան այն կէտերուն, որոնք միջազգայնականութեան յանկերգին հետ, ծանօթութիւններ ալ կուտան. — «Արտասահմանեան երկրներում աւելի աճեց հետաքրքրութիւնը սովետական իտէոլոգիայի, սովետական գրականութեան եւ արուեստի նկատմամբ»: Թոփչեան արտասահման ապրած չըլլալով, չի գիտեր անշուշտ, թէ իր երեւակայած «հետաքրքրութիւն»ները՝ խորհրդային «իտէոլոգիայի» մասին, սրուեցան մասնաւորաբար Դուտինցեւներու յայտնութիւններէն ետք: Իսկ բացատրելով այդ «հետաքրքրութեան» պատճառը եւ միաժամանակ խորհրդային գրականութեան էութիւնը, կարմիր տիրացուն կը քարոզէ. — «Ճշմարտացի պատկերել կեանքը կը նշանակի ցոյց տալ գեղարուեստական կատարեալ ձեւերով ժողովրդական մասսաների սնօրինակ հերոսական աշխատանքը կոմունիզմի կառուցման համար ...»: Կարեւորը այն չէ, թէ իրենց կեանքը «ճշմարտացի պատկերել»ու՞ն համա՞ր է ստեղծուած այդ հետաքրքրութիւնը կամ ոչ: Կարեւորն այն է, թէ իրենց «արուեստով» հրապարտացող այս մարդիկը գրականութիւնն ու արուեստը կ'ըմբռնեն միայն ու միայն ... «Կոմունիզմի կառուցում»ին մէջ: Ան որ կոմունիզմ չի կառուցեր՝ ո՛չ գրող է, ոչ ալ արուեստագէտ: Իսկ գալով «սովետական մեծ» գրողներուն, կը յիշէ հետաքրքրական ... անուններ. — «Մայակովսկի, Եսենին, Տոլստոյ, Ֆադէեւ, Իսահակեան, Չարենց, Դէմիրճեան եւ Զօրեան, որոնցից ամէն մէկը բանաստեղծական մի ուրոյն աշխարհ է, ստեղծագործական անկրկնելի անհատականութիւն»:

Ծանօթ է, որ Մայակովսկի, Եսէնին եւ Ֆադէեւ... անձնասպան եղան, «կոմունիզմ»էն յուսախաբ: Չարենց զոհ գնաց լենին - սթալինեան վարչակարգին: Ա. Իսահակեան իր գլխաւոր ստեղծագործութիւնները արտադրեց՝ երբ համայնավար չէր:

Ժամանակէն առաջ փտած տեսակէտներու ճահճախուտին մէջ թափառելէ վերջ, Թոփչեան վերջապէս կը հասնի «սովետահայ գրականութեան հարցերին»:

ԱՐՄԵՊԻԼ

(Մնացեալը յաջորդով)

26 ՏԱՐՈՒ ԿԻՆ ՄԸ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԸ...

Հնդկաստանի կեդրոնական մասին մէջ Շամպալի ծանծաղուտները շուտով մշակելի հողամասեր պիտի ըլլան: Անթափանցելի այս շրջանը կը ծառայէ իբրեւ թաքստոց՝ աւազակներուն: Այս ձեւով 24 հազար հէքթար մշակելի հող պիտի ըլլայ եւ այնտեղ ապաստան գտած օրէնքէ դուրս գտնուողներն ալ պիտի հալածուին:

Զօրս դարէ ի վեր, Շամպալի ծանծաղուտները հնդիկ աւազակներուն թաքստոցները եղած են: Նոյնիսկ պարտուած կամ աքսորուած իշխաններ այնտեղ փախած են: Յատկապէս վերջին տարուն՝ Հնդկաստանի բոլոր մարդասպաններուն, աւազակներուն եւ օրէնքէ դուրս գտնուող այլ չարագործներուն բոյնը դարձած է այդ շրջանը: Շամպալ կը գտնուի երկրին հիւսիսը եւ կը ծածկէ քսան հազար քառ. քիլոմեթր տարածութիւն մը:

Կազմակերպուած աւազակախումբեր, յարձակում գործելով գիւղերու եւ քաղաքներու վրայ, ոստիկանութենէն հալածուելով կը փախին այնտեղ:

Այդ շրջանին մէջ հաստատուած էր նաեւ Հնդկաստանի թիւ մէկ աւազակապետը՝ Ման Սինկ: Այս մարդը տասնըութ տարիէ ի վեր ոստիկանութենէն հալածուելով ապաստանած էր Շամպալի մէջ: Հետզհետէ դարձած էր առասպելական դէմք մը՝ օրէնքէ դուրս գտնուողներու աչքին: Յաճախ կ'օգնէր նաեւ խեղճ գիւղացիներուն: Հակառակ անոր որ զինքը իշխանութեան յանձնողին խոստացուած էր հինգ հազար ռուբլի (մէկ միլիոն հարիւր քսանըհինգ հազար ֆրանք) Ման Սինկ 1939 - 1956 տիրապետեց իր շրջակայքին վրայ: Մէկուկէս տարի առաջ, ոստիկանութեան հետ ունեցած բախումի մը ընթացքին սպաննուեցաւ:

Ներկայիս այդ շրջանի գողերուն ղեկավարն է Հնդկաստանի միակ կին աւազակը՝ Փութլի, որ 26 տարեկան է: Այս կնոջ աւազակախումբը կազմուած է մասնաւորաբար իր նախկին սիրահարներէն: Նախկին պարուհի՝ Փութլի երկու զաւակներու մայր է: Բազմաթիւ անգամներ բախումներ ունեցած է ոստիկանութեան հետ, մէկ ձեռքով գրկած իր պզտիկը, միւս ձեռքին՝ ատրճանակ: Վերջերս իր աւազակախումբը յարձակում գործած է գիւղի մը վրայ եւ տասնըինը գիւղացիներ ծառերու կապելով գնդակահարած է: Ուրիշ աւազակապետեր ալ կը գտնուին այդ շրջանին մէջ, որոնց իւրաքանչիւրին խումբը մասնագիտութիւն մը ունի. — արճառներու գողութիւն, մարդասպանութիւն, յափշտակութիւն՝ մեծ ճամբաներու վրայ են..:

Շամպալի ծանծաղուտները փճացնելով, կառավարութիւնը կը մտածէ միաժամանակ փճացնել այնտեղ ապաստանած աւազակախումբերը:

Թ. Ա. Թ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԳԻՆԵՁՕՆ

ՏԷՍԻՆ, (Յառաջ).— Ֆ. Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը գինեձօն մը կազմակերպած էր Կ. Մեհեանի ի պատիւ, որ տեղի ունեցաւ 14 Յուլիս Կիրակի կէսօրէ ետք, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Թէեւ շատ հապճեպով եղած էր եւ շատեր անտեղեակ էին, սակայն դարձեալ քանի մը ժամ հաճելի ու ոգեւորիչ մթնոլորտ մը ստեղծուեցաւ, ընկերա - համակրական շրջանակի մը մէջ:

Ընկ. Ս. Առաքելեան սեղանապետի իր պաշտօնով նախ շնորհակալութիւն յայտնեց Ֆ. Կապոյտ Խաչի վարչութեան այս գեղեցիկ երեկոն կազմակերպած ըլլալուն համար, յետոյ, քանի մը յարդանքի խօսքով ներկայացուց յարգելի հիւրը: Ընկ. Փ. Սարգիսեան իր կարգին խօսք առնելով անհրաժեշտ նկատեց կամքի ուժով յաղթահարել մեր կեանքի խոչընդոտները: Հայութիւնը իր զօրեղ կամքով պիտի ապրի ու յարատեւէ:

Մէջ ընդ մէջ եղան խմբերգներ, մեներգներ: Մեներգեցին Տիկիններ Աչխէն Պօյաճեան, Մարիցա Հաբէլեան եւ Տիկին Ալիս (Փարիզէն): Արտասանեց Տիկին Հերմինէ Յակոբեան:

Պ. Զայճեան բարոյալից պատմութիւն մը ըրաւ: Ի վերջոյ խօսք տրուեցաւ յարգելի հիւրին, որ Ֆրանսահայ գաղութին ներկայ վիճակը ու անոր ապագան ընդգրկող վերլուծում մը կատարեց, մատնանշելով մեր գաղութին թերի կողմերը ու անոր սպառնացող վտանգները: Թելադրեց ամուր հաւատքով ու աննկուն կամքով տոկալ ու ազգային ոգին վառ պահել նորահաս սերունդներու էութեան մէջ:

«Մշակ Բանուոր»ով վերջ տրուեցաւ երեկոյթին, տպաւորիչ յիշատակ մը դրոշմելով մեր մտքերուն մէջ:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

*

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

ԼԻՈՆ, («Յառաջ», Յուլիս 23)..— Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ կիրակի, Յուլիս 21ին, Տէսինի մէջ, կալինի զովասուն ծառերուն տակ: Հասարակութիւնը խումբ առ խումբ հասաւ հանդիսավայր եւ շուտով սեղանները գրաւուեցան: Սկսաւ խրախճանքը: Եռուզեռ՝ ամէն դի: Պարերը սկսան: Տիգրանակերտցին, Բալուցին եւ Չարսանճագցին մրցումի եկած էին՝ հայրենի աւանդական պարերով: Հայրենակից Մարտիրոս Մարտիրոսեանի բացման խօսքէն եւ արտասանութենէն ետք, Տիկին Անժէլ Փափազեան (Տէսինէն) արտասանեց Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիր»ը: Այնուհետեւ հրաւիրուեցաւ Միսաք Միրզէ, որ գրուատեց Միութեան գործունէութիւնը. — «Չարսանճագի միութիւնը մեզի չէ հրաւիրած նիւթական ապահովութեան մը համար, այլ՝ ուժ տալու համար նոր սերունդին: Պէյրութի եւ Սուրիոյ մէջ, Միութեան օժանդակութեամբ 120 սանսանուհիներ կրթութիւն կը ստանան»:

Աճուրդի դրուեցաւ երկու շիշ շամփանեայ եւ հաւ մը, որ կոկիկ գումար մը ապահովեց Միութեան:

Հակառակ անոր, որ օդը աննպաստ էր, հայրենակիցներ եկած էին Սէնթ Էթիէննէն, Կրընոպլէն, Սէն Շամոնէն, Փոն տը Շէրիւէն եւն., սակայն Լիոնի հայրենակիցներէն շատերուն բացակայութիւնը զգալի էր: Հանդէսը վերջացաւ ուշ ատեն:

Լ.

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԱՐՋԱՌԸ ՓՃԱՑԱԾ Է ՀԱՄԱՃԱՐԱԿԷ ՄԸ

Առաջին անգամ 1767ին Աւստրիոյ մէջ յայտնուած համաճարակ մը, ներկայիս հասած է Թուրքիա: Մօտ ամիս մըն է, որ համաճարակը փճացուցած է մասնաւորաբար կովերը, գոմէշները, ոչխարներն ու այծերը: Կենդանիներու կորուստը սարսափելի համեմատութիւններու հասած է երկրին կարգ մը շրջաններուն մէջ: Կաթի արդիւնաբերութիւնը լուրջ վնաս կրած է: Համաճարակը Թուրքիոյ արջառին 40 առ հարիւրը խլած է: Մնացած վաթսուն առ հարիւրին ալ կէսէն աւելին կարելի չէ օգտագործել: Եթէ այսպէս՝ շարունակուի, մօտ ատենէն կաթը անգտանելի պիտի ըլլայ երկրին մէջ:

× Թուրքիոյ արժանահաւատ աղբիւրները հաղորդած են, թէ Սեպտեմբեր 6 - 7ին վնաս կրողներուն շուտով հատուցում պիտի ըլլայ ...

× Ինչպէս գրած էինք, Վոսփորի վրայ առկախ կամուրջ մը պիտի կառուցուի: Յուլիս 19ին համաձայնութիւնը ստորագրուած է արդէն Ֆրանսական ընկերութեան հետ: Կամուրջին երկայնութիւնը պիտի ըլլայ 1400 մեթր եւ ջուրէն բարձրութիւնը՝ 66 մեթր: Հաւանական է որ կամուրջը ձգուի Օրթագիւղի եւ Պէյլէրպէյիի միջեւ: (Պոլսոյ քերթերէն)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (94)

ԵՐԿՈՒՆՔ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

●

Թ Ո Ր Թ Ո Ւ Մ

Անկից վերջ թող սպասէ Հայը սուրբ, անգէն եւ շղթայակապ որ իւր բարբարոս տէրը՝ իբրեւ ողորմութիւն թողու իրեն հացին այն պատառիկը որ թշուառ գերութեան կեանքը շարունակէ, թողու իրեն կին եւ որդիք երբ շղթայ եւ թշուառութիւն նոքա կը տեղցնեն, թողու իրեն հող, մորթ եւ ոսկորը միայն ծածկելու համար:

— Բայց դու չես գիտեր մեր վիճակը, Յովնան, դու չես գիտեր թէ այս նախարարները՝ եթէ ես վաղը ոտք ելնեմ, ամէնքը կը միանային Բուղայի հետ զիս ջախջախելու համար:

— Ինչպէս դու ուրեմն կը միաբանիս Բուղայի հետ ջախջախելու համար զիրենք, ըսաւ Յովնան իւր աչքերուն սոսկալի փայլով եւ ոտք ելաւ դէպի դուռը:

— Կաց, ո՞ւր կ'երթաս. այսպէս շուտով կը դատապարտես մարդը, դու որ քիչ առաջ զօ՛րս հակառակը կը պնդէիր:

— Կը ներես, իշխան, ես ոչ իշխանադուն եմ եւ ոչ ազնուատոհմ. ես քիչ առաջ ըսի թէ ինչ եմ:

— Կ'իմանամ ինչ ըսել կ'ուզես. դու այդ արհամարհութեամբ ընդդէմ նախարարական ցեղին՝ վեր կը համարիս քու շինական ծագումդ:

— Կրնա՞ս տարակուսիլ այդ բանին վրայ, երբ դու կը խոստովանիս թէ նախարարք, երբ դու ոտք ելնես ազգդ կանգնելու, ամէնքը Բուղայի հետ կը միաբանին զանի կործանելու: — Թող ուրեմն որ իմ ազգիս հետ լինիմ, վասն զի նա էլ ինձ պէս շինական, սինլքոր՝ սոսկական լեռնական է:

— Բայց կաց:

— Ինչ կենամ երբ իմ առաջարկութիւնս ընդունելու չափ քաջութիւն չունիս:

— Դու ի՞նչչափ ժամանակ է այս մտածութիւնը յղացար, գոնէ այն գրուցէ:

— Համարեա թէ ամիս մը:

— Ի՞նչպէս կ'ուզես որ ես վայրկեանի մը մէջ, առանց մտածելու, այդպիսի ծանր որոշողութիւն մը յանձն առնում:

— Ահա այդ բանին համար իմ հոս ուշանալս անօգուտ կը տեսնեմ, վասնզի դու իմ այս խորհրդեանս վրայ պէտք էր շատոնց մտածած լինէիր ինքն իրենդ. դու էիր որ քիչ առաջ իրաւունք կուտայիր իմ անցեալ տարուան առաջարկութեանս, դարձեալ կարելի է վայրկեան մը նաեւ ունինք, մի դանդաղիր, կարելի է ժամ մը չանցած ամէն բան անօգուտ լինի, կարելի է որ հիմա նաեւ շատ ուշ մնացեր ենք, Հայոց Սպարապետ ...

Այս խօսքերն ըսած ժամանակ Յովնան մեծ ուշադրութեամբ ձիերու ոտնաձայնին ականջ դրաւ, գողի մը պէս նայելով պատուհանին մօտեցաւ, իր սուր աչքերուն արտաքոյ կարգի արթնութիւն մը եկաւ եւ դառնալով Սմբատայ՝

— Ինծի համար պէտք է լինի այդ Աբար ձիաւորաց խումբը, ըսաւ անխռով:

— Ի՞նչ կ'ըսես, ի՞նչէն գիտես:

— Ես տեսայ քանի մը կասկածելի մարդիկ որ դիտող աչքով ինձ կը նայէին՝ երբ ես քեզ կը սպասէի. անշուշտ Բուղայի իմաց տուած են:

— Բայց իմ տունս ո՞վ կրնայ համարձակիլ...

— Մոկաց երկիրը քու տունդ չես, իշխան, Բուղայի ափին մէջն ես:

— Ի՞նչ պիտի ընես ուրեմն, ըսաւ Սմբատ այլայլած եւ երեսները կարմրելով:

— Ես իմ փախստեանս ճամբան ունիմ, ափսոս որ դու իմ ուզած մարդս չես: Ես ուզեցի Սմբատներու առաջինն ընել քեզ, աւելի մեծ քան զԲիւրատեանն, աւելի մեծ քան զՎարդան Մամիկոնեան, բայց դու չուզեցիր. վայ Հայաստանի:

Եւ այս խօսքերը զրուցելով՝ յափշտակեց իւր կաշեայ վահանը եւ նիզակը, ցատկեց դուրս, բացաւ դուռ մը որ տանիքը կը հանէր, եւ ամենայն արագութեամբ տանիքէ տանիք անցնելով՝ անհետացաւ:

Իսկ Սմբատ տկար մարդկանց սրտի ազնուութիւնն ունէր, մեծ զայրոյթ իմացեր էր արդէն իրեն եղած նախատինքէն, ուստի երբ Աբար խմբին զօրավարը ներկայացաւ եւ խնդրեց խոյզ ընել վասնզի կասկածելի թշնամի մը պահուըտած էր իւր տան մէջ՝ յուզուեցաւ եւ հեզնութեամբ հրամայեց որ նայլին փնտռեն. եւ երբ նոքա գնացին, սկսաւ մտածել իւր թշուառ վիճակին վրայ որ խաղալիք եղած էր արիւնարբու գազանին, եւ իրօք միմիայն փրկութեան ճանապարհը այդ լեռնականին ցոյց տուածն էր. բայց ինչ օգուտ, որ այդ մարդն նաեւ արհամարհանաց նայուածքին եւ ծանր խօսքերու տակ զինք ճնշէր եւ այնպէս մեկներ էր: — «Ինչ երանելի մարդ է դա, ինչ բարեբախտ մարդ. խղճմտանքը մաքուր, երկիւղ չկայ իրեն համար ոչ մարդիկներէն եւ ոչ Աստուծոյ դատաստանէն: Աստուած այդ մարդը յատուկ ինծի ղրկած էր, որ այս կեղակարծ եւ անարգ դիրքէն զիս ազատէ: Եւ ես թշուառ եւ յիմար՝ յանձն չառի. ինչ գեղեցիկ մտածութիւն, ինչ փառաւոր առաջարկութիւն ազատիլ եւ ազատել Հայաստան կամ մեռնիլ հաւասար Վարդանայ եւ իւր քաջ նմանեաց:

(Շար.)

ԾԵՐԵՆՑ

րուն վրայ ։ Միլիոնաւոր մարդիկ միշտ կը գտնուին մահուան սարսափին մէջ ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ խռովութիւնները կը շարունակուին ։ Վերջերս կիսապաշտօնական աղբիւրներ կը հաղորդեն, թէ հարուածային ձերբակալութիւններ եղած են երկրին մէջ ։ Լուրը հաստատած է նաեւ Հունգարիոյ Ներքին նախարարը ։

ՍՈՒԷԶԻ ջրանցքէն անցած դանիական «Պրիժիթ Թոֆթ» նաւը հասած է Թէլ Ավիվ ։ Հրեաները ՄԱԿին բողոքագիր ներկայացուցած են Բաֆֆի եյլոնի ձերբակալման դէմ ։ Միւս կողմէ, Եգիպտացիները կը պնդեն միշտ՝ թէ այդ լրագրողը հրէական լրտես մըն էր ։

ԱԼԺԷՐի Պատժական Ատեանին որոշումով մահուան դատապարտուած երեք ահաբեկիչներ երէկ առաւօտ գնդակահարուեցան բանտին մէջ ։

ՍԱՇԱ ԿԻԹՐԻ յուղարկաւորութեան թուականը տակաւին անորոշ է, բայց ըստ իր փափաքին մարմինը պիտի ամփոփուի Մոնմարթրի գերեզմանը, ընտանեկան դամբարանին մէջ ։ Հոն թաղուած է նաեւ իր հայրը ։ Ըսուած է որ յուղարկաւորութիւնը պարզ ըլլայ եւ կտակակատար նշանակած է իր վերջին կինը՝ Լանա Մառքոնի ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յուլիս 24) — Ջոյլ ոսկի՝ 483·000, նափոլէոն 3740, զուից․ 3410, անգլ․ 4240, քսան տոլարնոց 17160, թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 413, սթերլին 1135, զուից․ 99·50, պելժ․ 8·10 ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Թորգոմ եւ Հրանուշ Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկին Ջաւէն Ինճէեան, Տէր եւ Տիկին Թաթուլ Ինճէեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Ինճէեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս․ Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր՝

ԱՐՈՒՍԵԱԿ ԻՆՃԷԵԱՆԻ
(Տրպիզոնցի)

մահուան տարելիցին առթիւ ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Շաւէն Ինճէեան կը նուիրեն երկու հազար ֆր․ Կապոյտ Խաչի Քոլոմպի մասնաճիւղին ։ Ստանալ «Յառաջ»էն ։ Նոյն առթիւ Տէր Տիկին Ա․ Մելիքեան երկու հազար ֆր․ կը նուիրեն Կապոյտ Խաչին ։ (Ստացուած «Յառաջ»էն) ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Վարդավառի տօնին առթիւ այս կիրակի, Ս․ Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյն մէջ հանդիսաւոր պաշտամունք եւ Ս․ պատարագ պիտի մատուցուի ։

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ հոգեւոր հովիւը Տ․ Պարգեւ Քհնյ․ Մէրճանեան ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
11 ՄԱՅԻՍ 1958
Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ ։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

Եւ լոյս կը տեսնէ Օգոստոսին Կոմսի «Իմ յուշերս» Գ․ հատորը, նախորդ հատորներու ծաւալով ։

Հ․ Յ․ Դ․ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝

Olonne-sur-Mer (Vendée)

3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Արձանագրութեան եւ մանրամասնութեան համար դիմել՝

Edouard Mavian, 116 Rue Réaumur,
Paris 2ème. CEN 06-42

Բանակողները չմոռնան բժշկական վկայական բերել ։

Փարիզեան շրջանի այն բանակողները, որ պիտի երթան պիյէ ֆոլէֆրիֆով, ամէնէն ուշը մինչեւ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ պէտք է իրենց անունը եւ տոմսին գինը հասցնեն ընկեր Եդ․ Մաւեանի ։

Մեկնում՝ կիրակի, Օգոստոս 4 ։ առաւօտեան ժամը 7ին ։ Հաւաքոյթ՝ ժամը 6ին,

Point de rassemblement H :
Gare du Maine Départ.

ՄԱՐՍԷՅԼ․ — Արձանագրութիւններուն համար դիմել ընկեր Լեւոն Գլընճեանին, էփըսըրի Թիւպանօ, 18 րիւ Թիւպանօ ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն․ Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Վարդավառի տօնը պիտի կատարուի հանդիսաւոր արարողութեամբ եւ բազմաձայն․ պատարագէն ետք Մեռելոցի օրուան հոգեհանգստի պաշտօնն ալ տեղի պիտի ունենայ մասնաւոր շուքով, իրենց ննջեցեալներու յիշատակին հոգեհանգիստ կատարել տալ փափաքողներ կը հրաւիրուին արձանագրուիլ, դիմելով ուղղակի եկեղեցի ։ Հեռ․ ՓՐ․ 84·70 ։

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Պէյրութէն Տէր Պաւէ քհնյ․ Էթարեան ։

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Գամփ․ Ֆրէզ Սէնթ Անթուանի Ս․ Կարապետ եկեղեցիին մէջ

Իր հիմնարկութեան եւ Օծման 29րդ տարեդարձի առթիւ ։

Այս կիրակի Վարդավառ տեղւոյս Ս․ Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր Ս․ պատարագ պիտի մատուցուի եւ յաւարտ Ս․ պատարագի Մատաղօրհնութիւն եւ յատուկ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ի յիշատակ եկեղեցաշէն եւ երախտարժան հոգելոյս Տ․ Գրիգորիս եպիսկ․ Պալաքեանի եւ Թաղիս համայն բարերար ննջեցեալներուն ։

Ս․ պատարագ պիտի մատուցանէ՝ Նիսէն յատկապէս հրաւիրուած Արժ․ Տէր Վարդան Խաչակիր քհնյ․ Ժամկոչեան, որ պիտի քարոզէ ։

«Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...»
Գրեց՝ Շ․ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն ։
Գինը 100 ֆրանք

(Թղթատարական սակերու փոփոխութեան պատճառաւ, կը պահանջուի 50 ֆրանք՝ փոստով ղրկուելու պարագային ։ Ուրեմն ղրկել ընդամէնը 150 ֆրանք դրոշմաթուղթ) ։

ՊԱՏԱՐԱԳ - ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վարդավառի առթիւ այս կիրակի առաւօտ նուիրուած Տարօն Տուրուբերանի բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին ։

Կը խնդրուի Տարօնցի մեր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին ։ Պատարագէն ետք հաւաքոյթ, հայրենակից Հրայր Սասունիի ճաշարանը, ուր ոգեկոչումը պիտի ըլլայ մեր սիրելի հարազատներուն ։ Խօսք պիտի տրուի բոլոր փափաքողներուն ։ Ծախքերու մասնակցութիւն ։

Վարդավառի առթիւ այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս․ Յովհ․ Մկրտիչ եկեղեցին, պատարագը պիտի երգուի քառաձայն ։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի Արշաւանքի 60ամեակին առթիւ

Կը տօնուի Շաւիլի անտառին մէջ, Հ․ Յ․ Դ․ Շաւիլի «Արղութեան» խումբին կողմէ ։

Կը խօսին ընկերներ ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ եւ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

28Յուլիս, կիրակի օրը առաւօտէն մինչեւ երեկոյ ։ Գեղարուեստական բաժին, երգ, պար եւ բարձրախօս ։

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ ։

Մոնփարնասէն առնել շոգեկառք եւ իջնել Շաւիլի կայարանը, Փոն տը Սէվրէն առնել Վերսայլ գացող 171 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Փիւի Սան Վէն, Շավիլ ։

Հարցնել Շաւիլի գերեզմանատունը ։

Ժամը 3ին՝ այց՝ գերեզմանատունը ։

Փորթ Իթալիէն օթօքարը կը մեկնի ժամը 8·30ին ։ Վերադարձ՝ ժամը 20·30ին ։

Անձրեւի պարագային տեղի կ՚ունենայ միայն գերեզմանատան այցը ։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Սալնոյ Ձոր Հայր․ Միութեան, հերոսներու յիշատակի օրը կը տօնուի Սէնթ Անտրէի Պէլվէտէր պարտէզին մէջ, կիրակի, 28 Յուլիս առաւօտէն մինչեւ երեկոյ ։

Կը խօսին Պ․ ՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ Գ․ ՇԵԽԻԿԵԱՆ ։

Կը նախագահէ Ե․ ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, նուագ, արտասանութիւն, անակնկալներ ։

Ծանօթ․— Առնել 25 թիւ օթօպիւս Փլաս տ՚Իթալիէն եւ իջնել վերջաւորութիւնը ։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ․ Յ․ Դ․ Ակնունի ենթակոմիտէի, Կապոյտ Խաչի եւ Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի կողմէ (Սէն Լուի մէջ) ։

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Եօթնեղբայրեաններու օդասուն ագարակը ։

Հովանաւորութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Մարսէյլի Շրջ․ կոմիտէի ։

Կը նախագահէ ընկ․ Ա․ ՓԱՄՊՈՒՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկ․ Ժ․ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական պարեր, Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ ։

Կը մասնակցի տեղւոյս նուագախումբը ։

Կը ներկայացուի խիստ քրքջալից գաւեշտ մը ։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով ։

Մուտքը ազատ է ։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 28 Յուլիս, նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Եօթնեղբայրեան կոմիտէին ։

Տեղի կ՚ունենայ Սէնիզէի ճամբուն վրայ, Շաթօ Պուրկարտի գեղեցիկ փառքին մէջ ։

Կը նախագահէ ընկ․ Ղ․ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ․ Ս․ ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին ։ Ճոխ պիւֆէ ։

Օթօքարները կը մեկնին ժամը 8·30ին, Շըմէն տը լա Փլէն, 8·45 դպրոցին առջեւ, 9ին Փլաս Վերտէօն 9·15 Քուռ Պերիա եւ Ժան Ժոռէս ։ Պիտի կենան նաեւ սինեմա Փաքսի առջեւ ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

Ոչ մէկ աճուրդ ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Հ․ Յ․ Դ․ Շրջ․ կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ «Ահարոնեան» ակումբը ։ Ներկայ կ՚ըլլայ Կ․ Մեհեան ։

ԼԻՈՆ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ․ ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Յոյներու սրահը, 5 րիւ Պօնըֆուա ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր ։

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Հ․ Յ․ Դ․ Շրջ․ կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ՝ «Դրօ», «Շ․ Միսաքեան», «Յառաջ» խումբերու բոլոր ընկերները, ինչպէս նաեւ Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Շրջ․ վարչութիւնը այս շաբաթ, ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ․ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները եւ հայրենակիցները այս շաբաթ ժամը 21ին, Պ․ Կ․ Սիմոնեանի սրճարանը ։ Օրակարգ՝ հաշուետուութիւն եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն ։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի արշաւանքի 60 ամեակին առթիւ ։

Կազմակերպուած Լիոնի եւ Տէսինի Հ․ Յ․ Դ․ կոմիտէներուն կողմէ ։

Կիրակի, 28 Յուլիս, ամբողջ օրը, Տէսինի ծանօթ զովասուն պուրակին մէջ ։

Բարձրախօս, առատ ուտելիք եւ զուարճալից ըմպելիներ ։

Շրջանի հայութիւնը կը հրաւիրուի այդ օրը դէպի դաշտահանդէս ։

Լիոնի օթօքարը կը մեկնի ժամը ճիշդ 10ին, Փլաս Կիշառէն ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

«Ցանուն ճշմարտութեան» (գրքոյկ), փորձ Սուրբ Գրոց վրայ ։

Գրեց՝ ՆՈՒԿԷՆ

Հասցէ․— 19 րիւ տիւ Ժեներալ Նեկրիէ, Ույ (Սէն է Ուազ), Ֆրանսա ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, մայիս 17էն Յուլիս 22 հետեւեալ նուէրները․—

Պ․ Պ․ Երուանդ Հիւսիսեան, (Միլան), 20·000 ֆրանք, Աղան Ենկոյեան (Սան Ֆրանչիսքօ) 25 տոլար, Գէորգ Պաքըրճեան հինգ հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկ․ Օֆոֆեան երկու հազար, Տիկին Տիգրանուհի Կարապետեան հազար ֆրանք ։

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի, 30 Յունիսի հանդէսին, վիճակահանութեան շահող թիւերը․ — 515, 527, 529, 531, 534, 555, 561, 575, 582, 586, 612, 629, 665, 740, 747, 762, 773, 786, 813, 825, 845, 856, 858, 862, 883, 907, 926, 946 ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, ընկերուհի Ա․ Մաղաքեանէ, իր զաւկին ամուսնութեան առթիւ երկու հազար ֆր․ ։

×

Փարիզի Հայ Աղք․ Ընկերակցութիւնը, ողբացեալ Սիմոն Զիլինկիրեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները ստացած է՝ Պ․ Պերճ Զաքըրճեանէ հինգ հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկ․ Մինասեանէ երկու հազար ֆրանք ։

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 27 ՅՈՒԼԻՍ
SAMEDI 27 JUILLET 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7952 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3753

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ԹԱՂԵՑԻՆ ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑԸ

Գալուստ Կիւլպէնկեանի կենսագիրը՝ Րալֆ Հիւիթինկ կը պատմէ թէ ի՛նչ պայմաններու տակ Պոլսէն փախչելով Եւրոպա ապաստանեցաւ Կիւլպէնկեան ընտանիքը (Յառաջ, 24, 25 եւ 26 Յուլիս)։

Ու կը յիշէ 1895–96ի ջարդերը, Պանք Օթօմանի գրաւումը։ Մանաւանդ՝ Անգլիոյ նախկին վարչապետ Կլատսթոնի Չեսթըրի մէջ խօսած նշանաւոր ճառը ի նպաստ Հայերուն։

Սրնտէյ Թայմզ Հիւիթինկի գրութեան հետ միաժամանակ հրատարակած էր նաեւ 1895ի ջարդերը ներկայացնող մեծադիր նկար մը՝ չորս սիւնակի վրայ (23 Յունիս)։ Յատկանշական այդ հին նկարը ցոյց կուտայ թէ՝ ի՛նչպէս ձիաւոր եւ հետիոտն Թուրք ջարդարարներ, Պոլսոյ մէկ փողոցին մէջ, մինարէի մը հովանիին տակ՝ եաթաղաններով, ատրճանակներով ու բիրերով կը սպաննէին անմեղ ու անպաշտպան հայ կիներ ու գործաւորներ։

Կլատսթըն մեծ համբաւ շահած էր իբրեւ փոքր ու կեղեքուած ազգերու ազատագրութեան ախոյեան՝ երբ 1876ին Սուլթան Համիտ տասնեակ հազարներով Պուլկար ջարդել տուած էր։ Անկէ առաջ՝ իր վարչապետութեան օրով մեծապէս օգտակար եղած էր Իրլանտայի կացութեան բարելաւման։

Երբ սկսան հայկական ջարդերը, Կլատսթըն 86 տարեկան էր արդէն։ Իբրեւ նախագահ ազատական կուսակցութեան՝ չորս անգամ Անգլիոյ վարչապետ եղած էր։ Մեծ հեղինակութիւն ունէր հանրային կարծիքին վրայ։ Սակայն իշխանութիւնը պահպանողական կուսակցութեան ձեռքն էր անցած եւ իր ձայնը ո՛չ մէկ վճռական ազդեցութիւն կրնար ունենալ կառավարութեան քաղաքականութեան վրայ։

Բազմաթիւ հրապարակային հաւաքոյթներ տեղի ունեցան Անգլիոյ մէջ՝ բողոքելու համար հայկական ջարդերուն դէմ։

Խրիմեան Հայրիկ, այն ատեն Ամենայն Հայոց կաթողիկոս՝ 1895 Ապրիլ 3ին Նոր Նախիջեւանէն երկար նամակ մը ղրկած էր Կլատսթընին՝ յիշեցնելով անոր, որ 1878ին «երբ Պուլկարիոյ գերութեան շղթայն ջախջախուեցաւ եւ ի Պերլին վեհաժողովն սկսեց, ես յայնժամ մի նամակ գրեցի Ձերդ Մեծութեան, խնդրելով որ պաշտպան հանդիսանաք նաեւ չարչարեալ Հայոց ազգին, որպէս Պուլկարիոյ»։

Հայկական Դատի պատմութեան մէջ պատմական է այն հաւաքոյթը, որ տեղի ունեցաւ Չեսթըրի մէջ 1895 Օգոստոս 6ին, նախագահութեամբ Ուէսթմինսթըրի դուքսին։

Հոն է որ Կլատսթըն խօսեցաւ իր հռչակաւոր ճառը՝ «ոճրագործ սուլթան» որակելով Ապտիւլ Համիտը։ (Ցեղապաշտին Ալպէր Վանտալ «Կարմիր Սուլթան» մակդիրը պիտի տար հայակեր բռնակալին)։

Յաճախ կը յիշուի Կլատսթընի նշանաւոր խօսքը. «Հայաստանի ծառայել կը նշանակէ ծառայել քաղաքակրթութեան»։

Ակնարկելով Պերլինի դաշնագրի 61րդ յօդուածին, Կլատսթընի ուղղած իր նամակին մէջ Խրիմեան Հայրիկ կը գրէր.

«Գիտե՞ս, Տէ՛ր, թէ այդ յօդուածն ի՛նչ հետեւանք եւ արդիւնք ունեցաւ։ Դա շատ յայտնի է աշխարհին, որ պատուհաս եղաւ խեղճ Հայոց ազգի գլխուն»։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՊԷՅԸ ԱՐԳԵԼԱՓԱԿՈՒԱԾ

ՊՈՒՐԿԻՊԱ ԿԸ ՔՆՆԱԴԱՏԷ ՄԻԱՊԵՏԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Թունուզի մէջ գահը տապալեցաւ եւ Հանրապետութիւն հաստատուեցաւ, առանց յեղափոխութեան։ Ո՛չ ոք գնդակահարուեցաւ կամ բանտարկուեցաւ։ Գահազուրկ պէյը արգելափակուեցաւ շքեղ ապարանքի մը մէջ, մայրաքաղաքէն եօթը քիլոմեթր անդին։

Սիտի Լամին Պէյ, տասնըիններորդ միապետն էր Հիւսէյնի արքայական ընտանիքին, որ թրքական ծագում ունի։ Հիւսէյնի գերդաստանը Թունուզեան գահին վրայ բարձրացած էր 1705ին։

Սիտի Լամին Պէյ ներկայիս 76 տարեկան է. ամուսնացած է մէկ անգամ եւ ունեցած երեք մանչ ու ինը աղջիկ զաւակներ։

Թունուզի «տէր»ը ներկայիս Պուրկիպան է։

Ճառ մը խօսելով, Ա. Հանրապետութեան Ա. Նախագահը խստօրէն քննադատած է Պէյին վարած քաղաքականութիւնը.— «Այս մարդիկը, որ ապրեցան կատարեալ անգիտութեան մէջ, մէկ բան գիտէին միայն.— Գահը պահել»։

Հաբիպ Պուրկիպա, որուն կինը Ֆրանսուհի մըն է, շարունակելով իր խօսքը, ըսած է, թէ 1950ին արքայական ծառայութեան հետ տեսակցութիւն մը ունեցած է, յայտնելով անոր, թէ որոշուած է այլեւս պայքար մղել «ֆրանսական պաշտպանութեան» դէմ.— «Իրեն յայտնեցի, որ լաւ պիտի ըլլար եթէ արքայական ընտանիքը կանգնէր մեր կողքին։ Միաժամանակ ըսի, թէ հակառակ պարագային արքայական ընտանիքն ալ պիտի ենթարկուէր գաղթատիրութեան ճակատագրին»։

Ինչպէս կը տեսնուի, այսօր Պէյը կորսնցուցած է արդէն գահը եւ Պուրկիպա յաղթանակած իր պայքարին մէջ, հետը ունենալով ժողովուրդին մեծ մասը։

ԿԻՊՐՈՍԻ Թուրք պարագլուխը մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց, որ կղզին կէսը Թուրքիոյ պէտք է տրուի։

Անգլիոյ պահպանողական կառավարութիւնը իր Լորտ Պիքընսֆիլտով (Տիզրայէլի) եւ Լորտ Սալիզպըրիով պաշտպան կանգնեցաւ միշտ Սուլթան Համիտի կառավարութեան։

Ղրիմի պատերազմէն (1854–55) սկսեալ՝ Անգլիա երաշխաւորեց Օսմանեան կայսրութեան հողային ամբողջութիւնը։ Ֆրանսա միացաւ Անգլիոյ՝ Թուրքիոյ կողքին՝ պարտութեան մատնելու համար Ռուսիան։

Օսմանեան կայսրութեան քրիստոնեաներու պաշտպանութիւնը Ռուսիայէն առնուեցաւ։ 1856ի Խաթթը Հիւմայունը (Թանզիմաթ) վերցուց իսլամի եւ քրիստոնեայի խտրութիւնը եւ հաւասարութեան սկզբունքը հաստատեց... Թուղթի վրայ։ Բարենորոգումներ խոստացուեցան. Նոյնպէս թուղթի վրայ։

Երաշխաւոր վեց մեծ պետութիւնները ո՛չ մէկ լուրջ ձեռնարկ ըրին Բարձրագոյն Դրան պարտադրելու համար իր խոստումները՝ 1856էն մինչեւ 1878, անկէ՝ մինչեւ 1914ի մեծ պատերազմը։

Ու ի վերջոյ յաջողեցան թաղել Հայկական Հարցը։

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՄԱՆԻ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Անգլիացիները 48 ժամուան պայմանաժամ տուած էին ապստամբներուն՝ պարպելու համար Նիզվայի շրջանը։ Այլապէս՝ պիտի ռմբակոծէին։ Պայմանաժամը լրացաւ։

Զօրս պատերազմական օդանաւեր ռմբակոծեցին ապստամբներու կեդրոնատեղին, ուր կեանքի ո՛չ մէկ հետք կար...

Ասիկա առաջին ըմբոստութիւնը չէ Օմանի մէջ։ 1913ին, Անգլիացիներու կողմէ ճզմուած էր արդէն առաջին ապստամբութիւնը։ Մինչեւ 1955 Օմանի եւ Մուսքաթի Սուլթանը կ'իշխէր միայն երկրին որոշ մէկ շրջանին վրայ։ 1955ին, երբ Սուլթանը համաձայնութեան եկաւ բրիտանական քարիւղի ընկերութիւններուն հետ, անգլիական ուժերու օժանդակութեամբ միայն կարելի եղաւ փոշիացնել ընդդիմադիր շարժումը։

Օմանի շարժումները լուրջ մտահոգութեան մատնեցին Միջին Արեւելքի քաղաքականութեամբ զբաղող պետութիւնները։ Այս շրջանին մէջ ամերիկեան քաղաքականութեան մասին խօսելով, ծանօթ լրագրող Ալսոփ կը գրէ.— «Օմանի ապստամբութեան բուն պատճառը այն է, որ Սէուտ արքային եւ Անգլիոյ միջեւ խզում մը ըլլայ։ Այս ձեւով Բրիտանիա պիտի ստիպուի «աշխարհակալական» շարժում մը ձեռնարկել, բովանդակ արաբական աշխարհը գրգռելով։ Միացեալ Նահանգներն ալ պիտի ստիպուին խզել ուխտ Սէուտ արքային հետ։ Այսպէս՝ Միջին Արեւելքի ամերիկեան քաղաքականութիւնը լուրջ տագնապի մը պիտի մատնուի, անգամ՝ Արաբիա–Անգլիա լարուած կացութեամբ մը։ Կը սպասուի նաեւ, որ Աքապայի մէջ խռովութիւններ պատահին, Ամերիկան դնելով փափուկ կացութեան մը առջեւ»։

Միւս կողմէ, Օմանի ապստամբներուն ղեկավարը, որ կրօնապետ մըն է, յայտարարեց թէ ըմբոստները ապաստանած են լեռներու մէջ, ուրկէ՝ օդային յարձակում մը ո՛չ մէկ վնաս կրնայ հասցնել իրենց։ Օմանի կրօնապետը աւելցուցած է, թէ բացի Նիզվայէն, երկիրը ամբողջութեամբ կը գտնուի ըմբոստներու հսկողութեան ներքեւ։

Մոսկուայի ձայնասփիւռը իր կարգին խօսելով Օմանի դէպքերուն մասին, յայտարարեց.— Օմանի ապստամբութիւնը ներկայիս ազատագրական մեծ շարժումի մը վերածուած է։ Ամերիկացիները միշտ յաջողեցան Արաբներու ատելութիւնը ուղղել Անգլիացիներու դէմ, ի նպաստ իրենց։ Այս ձեւով իրենք ձեռք ձգեցին Պարսկաստանի քարիւղը։ Սակայն Արաբները այլեւս հասկցած են իրականութիւնը եւ իրենց հողերէն դուրս պիտի վտարեն օտար պետութիւնները, ըլլան անոնք անգլիացի թէ ամերիկացի։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ Տանուպ գետի ափերուն գտնուող բոլոր քաղաքներն ու գիւղերը կը գտնուին ողողումներու սպառնալիքին ներքեւ։ Մայրաքաղաքին որոշ մասերն ալ նոյն վտանգին ենթակայ են։

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ մէջ արտակարգ ցուրտին հետեւանքով 33 հոգի մեռած է։

ՎԻԵԹՄԻՆԻ նախագահը՝ Հօ Շի Մին Օգոստոս 5ին Եուկոսլաւիա պիտի երթայ։

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ

Երեք շաբթուան վիճաբանութիւններէ եւ ժողովներէ ետք, Համայնավար Չինաստանի կուսակցութեան անդամներէն շատեր տարուեցան անջատողականներու շարժումէն եւ մնացեալ անոնց, կը յայտնէ Փէքինի մէջ հրատարակուած տեղեկագիր մը։

Առաջին անգամն է, որ պաշտօնապէս կը ճանչցուի «աջ թեւ» մը՝ Չինաստանի Համայնավար կուսակցութեան շարքերուն մէջ։ Տեղեկագիրը կ'աւելցնէ, թէ աջակողմեան տարրեր կան գրեթէ Չինաստանի բոլոր միջավայրերուն մէջ, ուր ընկերվարութեան գաղափարախօսութիւնը տակաւին չէր կրցած թափանցել պէտք եղածին պէս։

Միւս կողմէ, Փէքինի ձայնասփիւռը կը հաղորդէ, թէ համայնավար վարչակարգը տապալելու դիտումով Ցինկայի մէջ երեւան եկած «հակայեղափոխական դաւադրութիւն»ը անակնկալի բերաւ Փէքինի օտար շրջանակները։

Թիպէթէն եւ Կոպիէն վերջ, Ցինկայի շրջանը Չինաստանի ամէնէն խեղճ եւ քիչ բնակչութիւն ունեցող հողամասն է։

× Դեղին գետին գործած աւերներուն հաշուեկշիռը տակաւին կարելի չէ եղած ճշդել։ Միայն մէկ իրողութիւն կայ, որ նիւթական անհաշիւ վնասներէն զատ, մեծ թիւով զոհեր կան։ Տակաւին սարսափ կը տիրէ շրջանի բնակչութեան մէջ։

× Փեշտայէն կը հաղորդեն, թէ Հունգարիոյ մէջ ձերբակալուած է «հակայեղափոխական» նոր խմբակ մը, որուն ղեկավարն է՝ Հեթեւարի կոմսը։ Խմբակին մաս կը կազմէին նախկին հողատէրեր եւ գործարանատէրեր։ Կը մեղադրուին «կարտինալ Մինծէնթիի հետ դաւադրութեամբ համայնավար վարչակարգը տապալելու» յանցանքով։ Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը կը յայտնէ իր կարգին, որ ձերբակալուած անձերը արդարութեան պիտի յանձնուին։

× Փոզնանի մէջ Յուլիս 24ին ձերբակալուած են խումբ մը «խուլիգան»ներ, կը յայտնէ կուսակցութեան պաշտօնաթերթը։ «Սրիկաներ»ը կռիւի բռնուած են զիրենք ձերբակալել ուզող ոստիկաններուն հետ. այս վերջինները չկարենալով գլուխ ելլել ըմբոստ երիտասարդներուն հետ, արտասուաբեր կազ գործածած են։ Սակայն դարձեալ չկարենալով զսպել ցուցարարները, նոր ուժեր պահանջած են. ոստիկաններ վրայ հասնելով արձակած են արտասուաբեր նոր ռումբեր եւ յաջողած՝ ձերբակալել մեծ թիւով երիտասարդներ։

ՃԱՓՈՆԻ մէջ ողողումներու հետեւանքով աւելի քան հազար հոգի խեղդամահ եղաւ։ Հինգ հազար տուներ փլան։ Զօրս հարիւր ճամբորդներ փոխադրող շոգեկառք մը կորսուեցաւ ջուրերուն տակ։

ՄԱՐՈՔԵՒԱԼԺԵՐԻԱԿԱՆ սահմանագլուխին վրայ բախում մը տեղի ունեցաւ ապստամբներու եւ լեգէոնականներու միջեւ։ Սպաննուեցան 80 Փէլլականներ եւ 30 ուրիշներ ձերբակալուեցան։ Գրաւուած են պատերազմական 80 զէնքեր։

ՐԷՑ ՍԹԵՒԹՐԸՆ՝ լէօքէմիի հետեւանքով մահուան դատապարտուած մանչուկը, շաբաթ առաւօտ Փարիզ կու գայ։

ԿՐԹԱԿԱՆ - ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ

ՍՐՏԱՊՆԴԻՉ ԵՒ ԴՐԱԿԱՆ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

Կրթական - դպրոցական տարեփակի պայմանադրական խորհրդածութիւններ մի՛ նկատէք այս տողերը: Այդ աշխատանքը սկսած են կատարել մեր կրթական մշակները եւ պատասխանատու մարմինները, որոնք 1956 - 1957 դպրոցական տարեշրջանը փակեցին, ոմանք յաջողութիւններով եւ ուրիշներ ապագայի խոստումներով :

Այլեւս հասած ենք հանգրուանի մը, երբ ամէն անհատ, ամէն կազմակերպութիւն եւ ամէն հայրենակցական միութիւն, ազգապահպանման համար առաջին ազդակ կը նկատեն հայ վարժարանն ու մայրենի լեզուի ուսուցումը :

Մասնաւորապէս քանի մը հայրենակցական միութիւններ իրենց ծրագրին ու նպատակներուն մէջ շեշտել սկսած են այդ պարագան, ինչ որ բարենշան երեւոյթ մըն է, տարիներու վարանումներէն ու անորոշութենէն ետք :

Վերջերս հայ մայր մը եկած էր Ամերիկայէն իր երկու մանչ զաւակներուն հետ, 12 - 14 տարեկան, եւ որոնց հետ սաք ու մտերմական խօսակցութիւն մը ունեցանք:

Հայ մայրը յեղափոխականի մը դուստրը, գիտակցութեամբ ճամբայ ելած է, նախ հանդիպելու համար Փարիզ, եւ յետոյ շարունակելով իր ճամբան դէպի Արեւելք, դէպի Պէյրութ, մօտէն ուսումնասիրելու համար Համազգայինի Նշան Փալանճեան Ճեմարանին ներքին կեանքը, ուսման մակարդակը, իր զոյգ զաւակները յանձնելէ առաջ հայկական այդ հաստատութեան :

Հեռուէն ծանօթ է այդ կրթական վառարանին եւ բաւական տեղեկութիւններ ունի շնորհիւ մեր մամուլէն քաղած լուրերուն: Բայց եւ այնպէս մօտէն շփումէ մը ետք Հաստատութեան տեսչութեան, ուսուցչական կազմին եւ գիշերօթիկներու ներքին կեանքին հետ, եւ վստահ ըլլալով որ իր սիրասունները հայկական կրթութիւն ու դաստիարակութիւն պիտի ստանան, սրտի գոհունակութեամբ պիտի մեկնի իր տեղը :

Քանի որ Միացեալ Նահանգներուն մէջ առ այժմ անկարելի է Երկրորդական վարժարան հիմնել. արդեօք կարելի չէ՞ որ հայ մօր օրինակին հետեւողները շատնան, եւ քանի մը տասնեակ երիտասարդներ ու երիտասարդուհիներ դէպի Արեւելք մեկնին, Ֆրանսա, Լիբանան, Սուրիա, Կիպրոս, օգտուելու համար այդ երկիրներու մէջ գոյութիւն ունեցող հայկական միջնակարգ վարժարաններէն, ուր հայեցի դաստիարակութիւն եւս կը տրուի ուսանողներուն :

Հոս, Փարիզի մօտակայ արուարձաններուն մէջ ալ երկու երկրորդական վարժարան ունինք, աղջկանց համար Դպրոցասէրը եւ մանչերու համար Մուրատեան վարժարանը, որոնք ամէն յարմարութիւններով օժտուած կրթական հաստատութիւններ են եւ ուր մեր տղոց ոչ միայն ֆրանսական լիսէներու յատուկ կրթութիւն կը տրուի, այլեւ՝ իրենց ուսման ծրագրին մէջ նշանակուած են հայերէն լեզուի եւ գրականութեան առարկաները :

Հայրենակցական Միութիւնները մանաւանդ պէտք է օգտուին այս միջնակարգ վարժարաններէն, անոնց խնամքին յանձնելու համար ընդունակ աշակերտներ :

Երկու դրական օրինակներ սրտապնդիչ են:

Տարօն - Տուրուբերանի Հայրենակցական Միութիւնը (Կեդրոնը Միացեալ Նահանգներ) բազմաթիւ ուսանողներու եւ աշակերտներու կրթական ծախքերը կը հոգայ: Այսպէս՝ Պէյրութի Նշան Փալանճեան Ճեմարանին, Փարիզի եւ Վենետիկի Մուրատեան վարժարաններուն, Աթէնքի, Պուլկարիոյ, Հալէպի ազգային վարժարաններուն եւ Երուսաղէմի Դպրեվանքին մէջ կը պահէ աւելի քան 160 երկսեռ ուսանողներ, հոգալով բոլորին տարեկան ծախքերը :

Երկրորդ օրինակը մեզի կու գայ Միացեալ Նահանգներու Քղիի Հայրենակցական Միութենէն, որ իր 23րդ պատգամաւորական ժողովին մէջ կը յայտարարէր թէ իրենց պաշտպանութեան տակ գտնուող աշակերտներուն թիւը յիսուն է. թէ կրթական հարցը իրենց միութեան հիմնական եւ կարեւոր խնդիրն է: Կ՛որոշեն նաեւ ուսումնատենչ քղեցի երիտասարդներ տեղաւորել հայկական բարձրագոյն վարժարաններուն մէջ, աւելցնելով սաներու թիւը: Նոյնպէս արտասահմանի նախակրթարաններուն մէջ ուսանող աշակերտներու թոշակներու վճարումը շարունակել :

Միացեալ Նահանգներուն մէջ Հայրենակցական Միութիւններ կան, որոնք կարեւոր գումարներ խնայած են, եւ սակայն իրենց միջէն չանցնիր իրենց հայրենակիցներէն քանի մը ընդունակ երիտասարդներու ուսման ծախքերը հոգալ :

Հայրենակցականները իրարու հետ մրցումի ելած են, եւ ամէն մէկը իր ծննդավայրին յիշատակը կը յաւերժացնէ աւելի կամ պակաս ներկայանալի հատորով մը: Այս մրցակցութիւնը գնահատելի է : Փափաքելի է սակայն, որ ուսանողներ պահելու մրցակցութիւն մըն ալ սկսի, որուն դրական արդիւնքը ծննդավայրի մը սահմաններէն անցնելով, համազգային պիտի ըլլայ մօտաւոր ապագային համար:

Երանի թէ հայ մօր եւ յիշուած երկու Հայրենակցական Միութիւններուն օրինակը վարակիչ դառնայ, ապացուցելով թէ լուրջ եւ հեռատես գործունէութեան մը համար հայ սիրտերը բաբախել եւ միտքերը գործել սկսած են :

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒՆ Բ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Խորհրդահայ գրականութեան անցնելով, Հայաստանի Գրողներու Միութեան քարտուղարը կը յայտնէ, թէ «Հայպետհրատ»ը գործեր հրատարակած է, որոնք «ակտիվօրէն նպաստել են սովետական մարդկանց կոմունիզմի ոգով դաստիարակելու գործին»: Սակայն կը բողոքէ, որ գրողները չեն թափանցած կեանքին եւ գրեթէ անծանօթ են խորքին այն գաղափարաբանութեան՝ որուն դրօշակիրներն են: Կը յայտնէ նաեւ, որ «լաւագոյն պիէսների մրցանակաբաշխութեան ժիւրին» մրցանակի արժանի համարած է թատերգութիւն մը, որուն նիւթն է ... խամ ու խոպան հողերը: Գործին կեանքը շատ քիչ է եղած եւ արդէն մոռցուած՝ հասարակութեան կողմէ: Սակայն, Թոփչեան չի կրնար բացատրել, թէ այդ թատերգութիւնը ինչո՞ւ մրցանակի արժանացած է : Ապահովաբար՝ աւելի լաւը գոյութիւն չունէր ... կամ՝ հեղինակը որոշ կապեր ունէր ժիւրիի անդամներուն հետ եւ կամ, այդ միջոցին դիմած են, խամ ու խոպան հողերուն հանդէպ հասարակութեան հետաքրքրութիւնը շարժելու համար: Տարբեր բացատրութիւն կարելի չէ տալ, թէեւ Գրողներու Միութեան քարտուղարը դէշ պիտի չընէր, եթէ յայտնէր՝ թէ մրցանակը ի՛նչ պայմաններու տակ յանձնուած է միանգամայն անծանօթ այդ «պիէս»ին եւ հեղինակին :

« 20րդ համագումարի արդիւնքների քննարկման ժամանակ մի քանի ընկերներ մեզ մօտ գտնում էին, որ իրենք լաւ են ճանաչում կեանքը, բայց անհատի պաշտամունքը նրանց խանգարել է լաւ գործեր ստեղծել»: Ընդունելով հանդերձ, որ «անհատի պաշտամունքը» լուրջ վնասներ հասցուցած է, կը մերժէ ամէն ձախողութիւն վերագրել անոր: Թէեւ, իր թելադրածն ալ եթէ «անհատի պաշտամունք» չէ, «կոմունիզմի պաշտամունք»ն է.

Հակառակ Խ. Միութեան մէջ եղած իրադարձութեանց, տակաւին չեն անդրադարձած, որ գրականութիւնը մարդկային հոգիին հարազատ արտայայտութիւնն է: Անդունդներ կան հոգիին մէջ: Բարձունքներ կան: Կարելի չէ բռնադատել անոնց արտայայտութիւնը: Հարկ է գիտնալ վերջապէս, որ միայն «կոմունիզմ կառուցել»ով գրականութիւն չըլլար: Թոփչեան կ՛ըսէ, թէ «նացիոնալիստ տիրացուների համար մեր սքանչելի հայրենիքը «Արցունքի հովիտ» էր»: Գրականութիւնը ժամանակին արտայայտութիւնն է ու եթէ Ա. Ահարոնեան «Արցունքի հովիտ» մը գրած է, կը նշանակէ թէ մեր հայրենիքը, այդ օրերուն, ցարական եւ թրքական բռնակալութեան ներքեւ ուրիշ բան չէր՝ եթէ ոչ արեան եւ արցունքի հովիտ :

Թոփչեան չըսեր սակայն, որ նո՛յն այդ «Արցունքի հովիտ»ին հեղինակը գրած է «Ազատութեան ճանապարհին»ը, ցոյց տալով, պարզ ու յստակ՝ այն ուղին, որ կը տանի դէպի ազատութիւն: Եւ գրած է բացառիկ տաղանդով ու ներշնչումով, որ իրապէս կրնայ շարժել մարդու հոգին՝ զոհուելու համար ի խնդիր ազատութեան: Բաց աստի, իրենք, համայնավարները չէի՞ն, որ «հայրենական պատերազմ»ի օրերուն, «Արցունքի հովիտ»ի հեղինակին «Խայը» թարգմանելով հրատարակեցին Մոսկուայի իրենց պաշտօնաթերթին մէջ ...

Երբ կարմիր փաթթոցաւոր տիրացուն ամէն գնով կը ճգնի բացատրել՝ թէ գրական ստեղծագործութեանց համար ներշնչումի աղբիւրը միայն ու միայն «կոմունիզմի կառուցում»ը պէտք է ըլլայ, կարելի է ըսել իրեն, թէ արդիւնքը ուրիշ բան չըլլար՝ եթէ ոչ... խամ ու խոպան հողերու համար գրուած «պիէս»ը : Խանդավառութեամբ կը խօսի Գ. Մահարիի «Երիտասարդութեան սեմին» վիպակին մասին, որովհետեւ մէջը նկարագրուած է, թէ «Դաշնակցական Հայաստանի մէջ մի տուփ լուցկին 50 ռուբլի արժէր մօտաւորապէս», հետեւաբար՝ օգնած է... «կոմունիզմի կառուցման»: Միանգամայն ողբերգական է Գ. Մահարիի պարագան, որ տարիներ շարունակ խորհրդային մեկուսացման կայաններուն մէջ մնալէ վերջ, ներկայիս վերադարձած է Երեւան եւ կը գրէ... Կը գրէ, բայց նոր Մահարին հին Մահարին չէ այլեւս ... ո՛ւր մնացած է «Գալիք իմ, լուսէ գալիք, Երկիր իմ, Երգ իմ անուշ»ի հոյակա՛պ Մահարին:

Այնուհետեւ Թոփչեան կ՛անցնի բանաստեղծութեան եւ կը բացատրէ անոր հոգեբանական իմաստը. — «Այժմ մեր պոեզիայի մէջ արտայայտւում է երկու հակադիր տենդենց - (ձգտում.— Ա) պոեզիա, որի նիւթը մարդու ակտիվ գործունէութիւնն է, ժողովուրդի եւ պատմութեան զարգացման ընթացքը, մարդու հոգեբանական աշխարհը» եւ՝ «իսկական պոեզիայի ճանապարհից շեղուած ոտանաւորագրութիւնը, որը խուսափում է մարդուց եւ իրականութիւնից, [illegible] է որոնում կորած տրեխների, աշնան տերեւաթափի եւ ծառերի ստուերում»: Եւ խորհրդային գրական քննադատը կը պատգամէ՛, թէ «նման տրամադրութիւնները ոչ մի կապ չունեն իսկական պոեզիայի հետ»: Սակայն հարց է, թէ ներկայիս խորհրդային գրողներու ո՞ր գործերը կը կարդացուին: Ապահովաբար՝ ո՛չ անոնք, որ «կոմունիզմ» կը կափկափեն : Կը կարդացուին անձնական յոյզերու շուրջ գրուածները որովհետեւ անոնք ինքնաբուխ են եւ մեր բանաստեղծները հազիւ այդ մարզին մէջ կը ձերբազատուին «կոմունիզմ»ի տաղտուկէն: Ո՛վ կը կարդայ

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

Բ.— ՄԵՐ ՕՐԵՐՈՒ ՄԻԴԱՍԸ

Հարուստ նաւթատէրերը, որոնք ատելի էին ժողովուրդին, ծանր թիկնապահներով կամ քօչիներով շրջապատուած կը պտտէին :

Միակ պարկեշտ հայ միլիոնատէրը, Գրիգոր Մարտինովիչ Առաֆելեանն էր, որ քերոսինի գործի մէջ բացած էր աչքը երբ տակաւին ութը տարեկան չկար եւ որ Անդրկովկասի քարիւղի արքաներէն ամէնէն հարուստը դարձաւ հետագային : Իր եօթներորդ եւ միակ ապրող զաւակը, Մարտին Առաֆելեան, այժմ 78 տարեկան է եւ Փարիզի մէջ կ՛ապրի որպէս հնավաճառ: Մարտին Առաֆելեան այն հազուագիւտ անձերէն է որ տակաւին կը յիշէ Մանթաշէֆն ու Պաքուի այդ օրերը, զոր կը նկարագրէր հետեւեալ ձեւով. «Իր իշուն վրայ հեծած, չինական հին յախճապակիներ ծախելէն վերջ, Մանթաշէֆ ընջին գինով մը Բալա-Խանիի իր հողի շերտը գնեց: Քիչ ատեն վերջ ը հողին մէջէն քարիւղ գտնուեցաւ եւ մէկ օրէն միւսը այնքան հարստացաւ, որ նաւթին զուտը փլաքին է նաւթ ամբարներու մէջ կատարել կուտար :

« Հայրս ու քարիւղի միւս հայ կրեսոսը՝ Արամեանց, որոշ չափով կծծի էին. բայց Մանթաշէֆ կ՛ուզէր իր ըմբռնած ձեւով վայելել կեանքը: Արտառոց սովորութիւններ ունէր. անձնապէս կ՛երթար նաւթամբարներուն մօտ, ուր նաւթատէրերը ոսկի րուբլիով կը ծախէին իրենց քարիւղը, ապա, հրաշալի ձիերով լծուած կառքով կը վերադառնար քաղաք, ուր հազար ու մէկ գիշերներու վայել զեղխ խրախճանութիւններ կը սարքէր իր պալատին մէջ :

« Բերել կուտար Արեւելեան Եւրոպայի ու ասիական Ռուսաստանի ամէնէն գեղեցիկ կիները, արեւելեան պարուհիներ, սարքել կուտար արքայավայել սեղաններ, ուր գինին ու ուտելիք ըմպելիները առատօրէն կը հոսէին: Յաճախ կռիւներ տեղի կ՛ունենային այս արբեցողութիւններուն ընթացքին, որոնցմէ մեծ հաճոյք կ՛առնէր ու կը քաջալերէր՝ ափերով ոսկի նետելով յաղթականներուն :

« Բազմաթիւ անգամներ, բազմաթիւ միջոցներով փորձեցին զինք սպաննել — թոյնով, դաշոյնով: Բայց այնքան հուժկու էր, որ իւրաքանչիւր բազուկով հասուն մարդ մը կրնար գետնէն բարձրացնել :

« Անգութ էր եւ շատեր կ՛ատէին զինքը: Իր զաւակներն իսկ կը սարսափէին իրմէ: Հակառակ իր մեծ հարստութեան (1911ին, երբ մեռաւ, 15 միլիոն անգլ. ոսկի ձգեց), իր չորս զաւակները գրեթէ առանց դրամի կը ձգէր: Մեծ տղան, Յովհաննէս, շարժապատկերի սրահի մը մէջ տեղ ցուցնող եղաւ. Յովսէփ, երրորդ զաւակը, թաքսիի շարժավար դարձաւ. իսկ փոքրը, Գէորգ, ուրիշներու քով կը ծառայէր :

« Զաւակները չէին համարձակեր ինքնագլուխ որեւէ գործ տեսնել, նոյնիսկ ամուսնանալ, այն վախով թէ ժառանգութենէ կը զրկուին: Մանթաշէֆ իր տղաքներէն մէկը կամ միւսը կանչել կուտար մօտը, եւ կը յայտնէր. «Վաղը այսինչ աղջկան հետ պիտի ամուսնանաս» — հաւանաբար իր նախկին սիրուհիներէն մէկը. եւ ամուսնութիւնը տեղի կ՛ունենար հակառակ անոր որ տղան ու աղջիկը զիրար տեսած իսկ չէին ըլլար :

« Փարիզի մէջ, իր զաւակներուն միջեւ շատ ուտելու մրցումներ կը կազմակերպէր. մրցանակը՝ իր կտակին մէջ յաւելեալ գումար մը: Տղաքը այնքան շատ կ՛ուտէին որ ի վերջոյ կը հիւանդանային : Մանթաշէֆ մեծապէս կը զուարճանար:

« Շատ աւելի վերջ, յառաջացած տարիքի մէջ է, որ Մանթաշէֆ կարդալ սորվեցաւ, Եւրոպայի լաւագոյն պանդոկներուն մէջ բնակելէ հաճոյք սկսաւ առնել, արուեստի գործերու հաւաքածոյ կազմեց, հայկական բարենպատակ կազմակերպութիւններու օգնել սկսաւ. Փարիզի Հայոց Եկեղեցին շինել տուաւ: Բայց մինչեւ վերջն ալ չկրցաւ բոլորովին փոխել իր գռեհիկ բնաւորութիւնը »:

Նուպար Կիւլպէնկեան կը պատմէ թէ ինչպէս, երբ Մանթաշէֆ, Պարոն Հինգ առ Հարիւր եւ Ռոյըլ Տըչ Շէլ քարիւղի ընկերակցութեան ներկայացուցիչը՝ Ֆրէտէրիք Լէյն, 1903ին համաձայնութիւն մը կը ստորագրէին ռուսական քարիւղը միջազգային շուկային մէջ ծախելու համար, Մանթաշէֆ հայերէն լեզուով կը հայհոյէր Ֆրէտէրիք Լէյնի հասցէին. «Ես քու մօրդ... Ես քու մօրդ...»: Իսկ Պարոն Հինգ առ Հարիւր կը «թարգմանէր» Մանթաշէֆի խօսքերը. կ՛ըսէ թէ՝ «շատ լաւ, շատ լաւ», իսկ Լէյն կը պատասխանէր. «Չափազանց շնորհակալ եմ. չափազանց շնորհակալ եմ»..

Ահա այն մարդը, որուն Գալուստ Կիւլպէնկեան շուքի մը պէս կապուեցաւ այն վայրկեանէն սկսեալ երբ Մանթաշէֆ ոտք դրաւ Եսայեաններու նաւուն վրայ՝ Պոլսոյ ջուրերուն նախօրեակին :

Որպէս Եսայեանի փեսայ, Գալուստ որոշ ազդեցութիւն կը բանեցնէր նաւապետին վրայ եւ ամէն ձեւով կ՛աշխատէր դիւրացնել Մանթաշէֆի պայմանները նաւուն վրայ: Նոյնիսկ Նուպարի խցիկը յատկացուեցաւ Մանթաշէֆի :

ՐԱԼՖ ՀԻՒՎԻՆՁ

(17 Շար.)

այսօր, Ն. Զարեանի մը «պատերազմի հրձիգներուն դէմ գրուած ոտանաւորները, անխտիր՝ բոլոր բանաստեղծներուն Լենին - Սթալին – Մոսկուայի մասին թխած տողերը, կամ «Դաշնակցութեան յուղարկաւորութեա՜ն» նկարագրութիւնները՝ չափածոյ եւ յաջող... յանգերով։ Սիրելի են սակայն ու կը կարդացուին Հայաստանի բանաստեղծներուն այն քերթուածները՝ որոնց մէջ անձնական քաղցր յոյզեր կան, աղջկան մը տաք ու աղուոր աչքերը կան, հին սէրերու վերյուշը կայ եւ անգամ՝ բաղմաթիւ անգամներ կրկնուած Արարատի կամ Սեւանի գովքը կայ։

Վերջապէս էտ. Թոփչեան յստակ բան չըսեր գրականութեան մասին։ Կարելի է ամէն մակդիրի տակ գրականութիւն ընել, սակայն պայմանական չէ երբեք անոր «կոմունիստական» կամ «հակակոմունիստական» ուղղութիւնը։ Գրականութիւնը կը պահանջէ ճաշակ, գեղեցկութիւն, ոճ եւ հոգեբանական խորք։ Հեղինակ մը նախ պէտք է խշխէ իր տեսակէտին վրայ, եթէ հարցը կը վերաբերի ընկերային խորքով գրականութեան, սակայն ա՛յդ ալ կարելի չէ Խ. Միութեան մէջ, ուր տեսակէտներու ... փոփոխութիւնները մրցանիչ կը կոտրեն։

Եւ երբեւ քերթողութեան փորձաքար, Հայաստանի Գրողներու Միութեան քարտուղարը կը թելադրէ որ ամէն մարդ հետեւի Ե. Զարենցի խորհուրդին. —

Թէ ուզում ես երգդ լսեն՝
Ժամանակիդ շունչը դարձիր.
Կեանքը սիրիր լիանինչիւն
Ու մի դաւիր քո քնարին։

Ճիշդ է Զարենցի տուած խորհուրդը, սակայն էդ. Թոփչեան սխալ ձեւով կը մեկնաբանէ զայն, երբ ամէն ինչ կը կապէ «կոմունիզմի կառուցման», որովհետեւ այդ պարագային է, որ բանաստեղծները կը դաւեն իրենց քնարին...։

ԱՐՄԵՊԻԼ

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

Փոքրիկն Անի Կազէր Ղազարեան որուն դաշնակի յաջողութիւններուն արձագանքը եղած ենք յաճախ, Փարիզի Երաժշտանոցէն, այս տարի ստացած է հետեւեալ երկու մրցանակները. —

1957ի սեննակի երաժշտութեան Բ. մրցանակը։ Եւ Սօլֆէժ էնքրիւմանթ-իսթի Բ. չքանշանը։

×

Վենետիկի շարժանկարի պիէննալէին Ֆրանսան կը ներկայացնէ «անկ ընդ ա-կան»ը, ծանօթ բեմադրիչ Անտրէ Քայաթի։

Ինչպէս գրած էինք, այս ժապաւէնը առնուած է մեր տաղանդաւոր երիտասարդ գրագէտ՝ Վահէ Քաջայի վէպէն։

« Բազմաթիւ ֆիլմեր տեսնելէ վերջ, ճարտարարուեստի եւ Առեւտուրի նախարարը այս ժապաւէնը ընտրած է Վենետիկի փառատօնին համար իբրեւ լաւագոյն գործը» ։Ինչպէս կը հաղորդէ վերոյիշեալ նախարարութիւնը պաշտօնապէս։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

•

Այս տարի Անգլիոյ մէջ կը տօնուի սկաուտական շարժման 50րդ տարեդարձը, եւ իր հիմնադրին Պէյտըն Փաուըլի ծննդեան հարիւրամեակը։

Այս զոյգ յոբելեանները տօնելու համար անգլիական սկաուտական միութիւնը կազմակերպած է միջազգային բանակում մը «Ճէմպօրի», յառաջիկայ Օգոստոսին Միրլանտի շրջանին մէջ։

73 ազգերու ներկայացուցիչներ, 35.000 հոգի, պիտի գան աշխարհի չորս ծայրերէն, մասնակցելու այս բացառիկ հաւաքոյթին։

Ճէնպօրիի բացումը պիտի կատարէ Էլիզապէթ Թագուհին, եւ ամբողջ 15 օրուայ ընթացքին, զանազան հանդէսներ, ցոյցեր, պտոյտներ եւ ներկայացումներ մեծ փայլ մը պիտի տան այս տօնական բանակումին։

Հայ Արիներու Միութիւնն ալ հրաւիրուած է մասնակցելու։ 35 արիներու խումբ մը պիտի մասնակցի, առաջնորդութեամբ Միութեան ընդհ. պետ. Տոքթ. Գ. Մեծատուրեանի։

Հայկական պատուիրակութեան մաս կը կազմեն. խմբապետներ, երէցներ, խմբապետուհիներ եւ արիներ, Փարիզէն, Մարսէյլէն եւ գաւառէն։

Ճէմպօրիէն վերջ հայ արիները տասնըհինգ օր պիտի հիւրասիրուին անգլիացի ընտանիքներու կողմէ, եւ պիտի այցելեն Լոնտոն։

Անգլիոյ ճէմպօրին եօթներորդ համազգ. բանակումն է որուն կը մասնակցին Հայ Արիները, 1929ին մասնակցեցան Արօ Բարքի ճէմպօրիին, 1933ին Հունգարիա, 1937ին Հոլանտա, 1947ին Ֆրանսա, 1951ին Աւստրիա եւ 1955ին Քանատա։

Ճէմպօրիէն վերջ Քէմպրիճի մէջ տեղի պիտի ունենայ սկաուտական միջազգային համագումարը, որուն պիտի մասնակցի նաեւ վեց պետերու հայկական պատուիրակութիւն մը։

Կը յուսանք թէ այս անգամ ալ Հայ Արիները իրենց փայլուն մասնակցութեամբ նոր բարեկամներ պիտի շահին եւ պատիւ բերեն Հայութեան։

Հ. Ա.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՋՈՒԱՐԹՆՈՑ, հեղինակ Արտաշէս Օրդոգեան, հրատ. «Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու Մարմին»ի, Գահիրէ, 1956, պատկերազարդ։ Գին 60 ե. դ.։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ

•

Յունաստանի Առեւտուրի եւ Արդիւնաբերութեան նախարարը Արեւմտ. Գերմանիոյ այցելութիւն մը տալէ ետք վերադարձած է Աթէնք։ Այս առթիւ Աթէնքի մէջ հրատարակուած է տեղեկագիր մը, որուն համաձայն՝ Գերմանիա մօտէն կը հետաքրքրուի Յունաստանի տնտեսական բարգաւաճումով։

Գերմանիա պիտի ուսումնասիրէ այն միջոցները, որոնց շնորհիւ պիտի կարենայ գործնականապէս նպաստել Յունաստանի տնտեսական բարգաւաճման։ 1953ին Յունաստանի կառավարութեան համար բացուած վարկը ամբողջութեամբ գործածուած է։ Աթէնքի իշխանութիւնները ներկայիս կը մտածեն 1955ի համաձայնութեամբ իրենց համար բացուած վարկը օգտագործել, սակայն անոնք պզտիկ դրամագլուխներ են, որոնք անբաւարարեն մեծ աշխատանքներ ձեռնարկելու։ Գալով ջերմական երկու կայաններու կառուցման հարցին՝ խորհրդակցութիւններ կ'ըլլան Պոննի եւ Աթէնքի միջեւ։

Միւս կողմէ, գերմանական մեծ ընկերութիւններ պիտի քննեն դրամագլուխի շահագործման կարելիութիւնները։ Օտար դրամագլուխներու շահագործումը՝ Յունաստանի մէջ, պետութեան քաջալերութիւնը կը վայելէ։ Քրուփ ընկերութեան մասնագէտները Աթէնք երթալով հարցը պիտի քննեն տեղւոյն վրայ։

Գերմանացիները ներկայիս Յունաստանի մէջ գրաւած են այն դիրքը, զոր ունէին պատերազմէն առաջ։ Դաշնակցային Հանրապետութիւնը այսօր յունական արտադրութեանց գլխաւոր յաճախորդն է եւ գերմանական մեծադոյն դրամագլուխները շահագործման դրուած են Յունաստանի մէջ։ Այս գործակցութիւնը խանդավառութեամբ դիմաւորուած է յոյն քաղաքական շրջանակներուն կողմէ։ Պատերազմէն վերջ, Ամերիկացիներու տնտեսական օժանդակութենէն ետք, երբ Անգլիան ալ հետզհետէ ձեռք քաշեց ու եւրոպական միւս պետութիւնները չկարողացան օգնել՝ Յունաստան դարձաւ Գերմանիոյ կողմը։

Ներկայիս այս տնտեսական օժանդակութիւնը կը շարունակուի անաղմուկ։ Մինչ ուրիշ երկիրներ անմիջապէս կը հրատարակեն իրենց յանձնած ապրանքներուն ցանկը՝ Գերմանիա ոչ մէկ շշուկ կը հանէ այդ ուղղութեամբ։ Ոչ ոք գիտէ, թէ ցարդ Գերմանիա ինչ քանակութեամբ դրամ կամ ապրանք տուած է Յունաստանի։

Թ. Ա. Թ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԼՈՒՍԱՆՑՔԻՆ ՎՐԱՅ

«ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ՈՒԺ ԿԸ ԾՆԻ»

(Պիրլիքթէն Քուվէթ տողար) կը կարդամ Թուրք ուսանողական հրատարակի մը վրայ։ Ծանօթ է որ գրեթէ ամէն մեծ քաղաքի մէջ բաւական թիւով Թուրք ուսանողութիւն կայ, որ կը վայելէ Թրքական հիւպատոսարաններու եւ հիւրընկալ երկիրներու օժանդակութիւնը։ Թէ այս ուսանողները որքան լրջութեամբ կը սորվին կամ չեն սորվիր դժուար է ըսել, միայն նկատելի է իրենց ներքին կապը զօրացնելու ջանքը։ Արձանագրենք նաեւ որ Գերմանիոյ դաշնակցային հանրապետութեան նախագահ Թէոտոր Հոյս Թուրքիա այցելութեան առիթով 150 Թուրք ուսանողներու Գերմանիոյ մէջ ձրիօրէն ուսանելու յայտարարութիւնը ըրաւ։ Այս ուսանողները իրենց միութիւններուն զօրծունէութեան ամէն նիւթական օժանդակութիւն կը վայելեն, երանի թէ կրնային իրենց շատ մը մոլորանքներէն մաքրուիլ գիտնալ...։

Բայց «Միութենէն ուժ կը ծնի»ի այս վերտառութեան առթիւ կը խորհրդածենք նաեւ որ ոչ թէ Թուրք ուսանողութիւնը միայն պէտք ունի ատոր այլեւ ակներեւ է որ Հալք եւ Դեմոկրատ Թուրք կուսակցութիւնները իրենց «քէն»ը մէկ կողմ դրած են։ Այսպէս կը բացատրուին Իսմէթ եւ Պայար - Մենտերէս բարեկամական տեսութիւնները վերջին երկու եւ երեք ամիսներուն։ Երկու կուսակցութեան սիստեմը տեղ գտած ըլլալ կը թուի Թուրքիոյ մէջ ալ։

Այո, եւ ամէն տեղ՝ Միութիւնը զօրութիւն է։

ԹՐԱԿԱՑԻ

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ ՄԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Յուլիս 26էն Օգոստոս մէկ, Փարիզի մէջ տեղի պիտի ունենայ սննդեղէնի չորրորդ համագումարը։ Պիտի մասնակցին ութ հարիւր գիտնականներ՝ 35 երկիրներէ։

Օրուան գլխաւոր նիւթը պիտի ըլլայ կաթը։

Զանազան սննդանիւթերու շուրջ, բազմաթիւ գիտնականներ բացատրութիւններ պիտի տան եւ այդ ուղղութեամբ իրենց կատարած փորձերուն արդիւնքը պիտի յայտնեն։ Պիտի կազմուի նաեւ ծրագիր մը, սնունդի լաւագոյն միջոցները հասարակութեան սեփականութիւնը դարձնելու համար։ Գիտնականներէն շատեր, փորձով հաստատած են, թէ լաւ սնունդի շնորհիւ կարելի է նոյնիսկ բուժել կարգ մը հիւանդութիւններ։

Համագումարին պիտի նախագահէ փրոֆէսէօր Թերուան։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (95)

ԵՐԿՈՒՆՔ

•

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

•

Թ Ո Ր Թ Ո Ւ Մ

Իսկ ես Վասակի եւ Մերուժանի նմանիլ կը ջանամ, եւ այս օր սկիզբն ըրի մատնելով այն մարդիկը որոնց հետ անցեալ տարի խորհուրդի նստած էի թէ ի՞նչ պէտք էր ընել հաւատքի եւ ազգի թշնամւոյն հետ...։ Բայց միթէ՞ հնար չկայ, միթէ՞ կարելի չէ դեռ ետ դառնալ, գտնել Յովնան եւ ըսել. «Հրամայէ, եւ ես քեզ կուրօրէն կը հնազանդիմ ու կը հետեւիմ»...։ Ահա ուրիշ տկարամտութիւն մ'էլ, որ նստեր կը մտածեմ իմ վրաս երբ այդ մարդը միայնակ Դուին կը մտնէ, կ'արհամարհէ երկու հարիւր հազար հոգւոյ սոսկալի զօրավարը՝ գրեթէ բարձակից մեծ Ամիրապետին, եւ յանդուգն, աներկիւղ, նոյնչափ արշափ արթուն եւ խոհեմ, իմ վրաս ամենափոքր յոյս մը նաեւ չի դներ, այլ իւր փախստեան տեղին կը պատրաստէ ու կ'ապահովէ, եւ այսպիսի մարդու եւ յուսահատ, եւ կոյր, եւ ողորմելի Սպարապետ կը դանդաղիմ հետեւելու »։

Այսպէս կը խօսէր Սմբատ եւ կը հառաչէր, երբ յանկարծ խառնաձայն աղաղակ մը լսեցաւ. ցատկեց դէպի պատուհանը, տեսաւ բազմաթիւ խումբ մը Արաբ զօրականաց որ մարդ մը վերամբարձ կը տանէին, մարդ մը գլխաբաց, գինաթափ, եւ հարիւր ձեռք այդ մարդը կը քաշկռտէին ու հազար ուրախութեան ձայն երկինք կը բարձրանային. իսկ մարդը արիւնլուայ էր բոլորովին, եւ մօտ եղողները կրնային տեսնել որ անխռով, աներկիւղ եւ արհամարհոտ աչքեր կը պտտցէր ամբոխին վրայ. այդ մարդը Յովնան էր։

Նոյն միջոցին կը հասնէր Բուղայի թիկնապահաց խումբ մը, կը ցրուէր այդ զօրականաց խառնիճաղանճը, եւ կալանաւորը յափշտակելով կատաղեաց ձեռքէն կ'առնէր կը տանէր դէպի ոստիկանին պալատը։

Իսկ Սմբատ ետ քաշուեցաւ, եւ ձեռքը յուսահատութեամբ ճակտին զարնելով կ'ըսէր. «Ափսոս այդ քաջ մարդուն. եւ երբ կը մտածեմ թէ սորա կորստեան պատճառ ես ինքս եմ, եւ ես լոկ անունով Հայոց Սպարապետ՝ չեմ կրնար բան մը ընել իրեն ազատութեան համար, յիրաւի կը գտնեմ, որ այդ մարդը ինձմէ երջանիկ է»։

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

ԵՐԿՈՒ ՇԻՐԻՄՔ

Մենք տեսանք Յովնան որ տանիքէ ի տանիս ցատկելով, ելնելով եւ իջնելով անհետացեր էր, բայց վերջապէս հասնելով անկեան գլուխ եւ հոն իւր նիզակին վրայ յեցեալ պտոյտ մը ընելով իջաւ փողոց եւ տեսաւ խումբ հեծելազօր որ կու գար. հակառակ կողմը դառնալով սկսաւ խուսափիլ, բայց հազիւ թէ քանի մը քայլ առաւ եւ ահա դիմացէն նաեւ խումբ մը արաբացի խառնաղանճ զինք դիմաւորեց. երկու սուրի մէջ մնալով Յովնան, էլ չդարձաւ, իւր ընթացքը շարունակեց։ Արաբացի խումբը նախ ուշադրութիւն չըրաւ իրեն, բայց վերջը մէկը յանկարծ սոսկմամբ ետ քաշուելով աղաղակեց թէ «Ահա թշնամեաց գլուխը»։ սա Շիրակայ դաշտին մէջ տեսեր էր զՅովնան մօտէն եւ նորա երկաթի զօրութեան փորձն առած էր. ուստի հարիւրաւոր սուսերք վայրկենին մերկացան եւ շրջապատեցին «Թշնամեաց գլուխը». որ նոյնպէս սուրը ձեռքը յարձակեցաւ ճամբայ բանալու իրեն, իւր կաշեայ վահանաւքառսուն հարուած ի դերեւ հանելով եւ աջ ու ձախ կոտորելով կը յառաջէր անվեհեր։ Եւ ահա սուրը խորտակեցաւ, Արաբացի խմբին գլխաւորը որ մինչեւ այն ատեն խոհեմութեամբ դիտեր էր, առաջ անցաւ եւ մուրճի հարուած մը տուաւ գլխուն որ սաղաւարտը ջախջախեց եւ գետին գլորեց զՅովնան. փախստականները դարձան — վատերուն քաջութեան վայրկեանն էր այդ ինկած թշնամին սպաննել. — բայց Իպրահիմ զօրագլուխը իւր ահագին մուրճը ձեռքը կը սպառնար փշրել այն մարդուն գլուխը որ մօտենար վնասելու թշնամւոյն, վասնզի իմացաւ թէ մրցանակը ողջ առողջ զնա Բուղայի հասցնելու վրայ էր։ Ուստի սաստիկ մաքառելով հազիւ կրցաւ ողջ պահել, մինչեւ ձիաւորաց օգնութիւն հասաւ։ Հարուածին թմրութենէն սթափել էր Յովնան, երբ թշնամի ուսոց վրայ հասաւ ոստիկանին պալատը, եւ երբ հանեցին զինք Բուղայի առջեւ, եւ նա իւր խոր եւ մանր աչքերն ուղղեց նորա վրայ որուն «Թշնամեաց գլխաւոր» անունն կու տային.

— Ո՞վ ես դու, ի՞նչ է անունդ, հարցուց։

— Յովնան է իմ անունս, պատասխանեց նա անխռով։

— Դո՞ւ ես Յովնան Խութեցին։

— Այո, ես ինքս եմ։

— Եւ ինչպէս կը համարձակիս դու, անարգ, վատ եւ անհաւատ շուն, այս քաղաքը մտնել. չէ՞ս գիտեր թէ ես Բուղա հոս կը նստիմ, ես ամենակարող փոխանորդ Մարգարէի յաջորդին։

ՇԵՐԵՆՑ

(Շար.)

Այրի Տիկին Շուշանիկ Օհաննեան (Կրընոպլ), Պ. Պարգեւ Օհաննեան, Տէր եւ Տիկին Ալլահամթեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Յուսիկ Անթոյեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Քալուքճեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Պիւլպիւլ - ճեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Սաորեան (Փարիզ), Գաչըքճեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Սիմոն Սվազլեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Ամերիկայի Անթոյեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, եղբօր եւ ազգականին՝

ԱՆԹՈՒԱՆ ՕՀԱՆՆԵԱՆԻ

կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 26ին, Կրընոպլ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երկուշաբթի ժամը 14,30ին, Լանսէ (Կրընոպլ):

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

×

Կրընոպլի Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» կոմիտէն ցաւով կը ծանուցանէ իր ընկերոջ՝ ԱՆԹՈՒԱՆ ՕՀԱՆՆԵԱՆԻ մահը եւ ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ողբացեալին կնոջ եւ ընտանեկան պարագաներուն:

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Գամփ. Ֆրէզ Սէնթ Անթուանի Ս. Կարապետ եկեղեցին մէջ

Իր հիմնարկութեան եւ Օծման 29րդ տարեդարձի առթիւ:

Այս կիրակի Վարդավառ տեղւոյս Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր Ս. պատարագ պիտի մատուցուի եւ յաւարտ Ս. պատարագի Մատաղօրհնութիւն եւ յատուկ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ի յիշատակ եկեղեցաշէն եւ երախտարժան հոգելոյս Տ. Գրիգորիս եպիսկ. Պալաքեանի եւ Թաղիս համայն բարերար ննջեցեալներուն:

Ս. պատարագ պիտի մատուցանէ՝ Նիսէն յատկապէս հրաւիրուած Արժ. Տէր Վարդան Խաչակիր քհնյ. Ժամկոչեան, որ պիտի քարոզէ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Վարդավառի տօնը պիտի կատարուի հանդիսաւոր արարողութեամբ եւ բազմաձայն պատարագէն ետք Մեռելոցի օրուան հոգեհանգիստի պաշտօնն ալ տեղի պիտի ունենայ մասնաւոր շուքով, իրենց ննջեցեալներու յիշատակին հոգեհանգիստ կատարել տալ փափաքողներ կը հրաւիրուին արձանագրուիլ, դիմելով ուղղակի եկեղեցի: Հեռ. ՓՐ. 84.70:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Պէյրութէն Տէր Գասպ քհնյ. Էթարեան:

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 28 Յուլիս, Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին:

Տեղի կ'ունենայ Սէնիզէի ճամբուն վրայ, Շաթօ Պուրկարտի գեղեցիկ փառքին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. Ղ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

Օթօքարները կը մեկնին ժամը 8.30ին, Շըմէն տը լա Փլէն, 8.45 գոլրոցին առջեւ, 9ին Փլաս Վեռտէօն 9.15 Բուռ Պերիա եւ Ժան Ժոռէս: Պիտի կենան նաեւ սինեմա Փաքսի առջեւ:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Ոչ մէկ աճուրդ:

«Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն:

Գինը 100 փրանք

(Թղթատարական սակերու փոփոխութեան պատճառաւ, կը պահանջուի 50 ֆրանք՝ փոստով ղրկուելու պարագային: Ուրեմն ղրկել ընդամէնը 150 ֆրանք դրոշմաթուղթ):

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝

Olonne-sur-Mer (Vendée)

3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Արձանագրութեան եւ մանրամասնութեան համար դիմել՝

Edouard Mavian, 116 Rue Réaumur, Paris 2ème. CEN 06-42

Բանակողները չմոռնան բժշկական վըկայական բերել:

Փարիզեան շրջանի այն բանակողները, որ պիտի երթան պիյէ քոլէքթիֆով, ամէնէն ուշը մինչեւ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ պէտք է իրենց անունը եւ տոմսին գինը հասցնեն ընկեր Եդ. Մաւեանի:

Մեկնում՝ Կիրակի, Օգոստոս 4: առաւօտեան ժամը 7ին: Հաւաքուիլ՝ ժամը 6ին,

Point de rassemblement H :

Gare du Maine Départ.

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Արձանագրութիւններուն համար դիմել ընկեր Լեւոն Գըլընճեանին, էփըսըրի Թիւպանօ, 18 բիւ Թիւպանօ:

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած՝ «Հերոններու Օր»-ուան եւ Խանասորի արշաւանքի 60րդ տարեդարձին առթիւ, Օգոստոս 4, Կիրակի, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, վալապրի հանրածանօթ, օդասուն եւ ընդարձակ անտառին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ՝ բոլոր խումբերու եւ ենթակոմիտէներու, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շրջանային վարչութեան, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու:

Ներկայ պիտի ըլլան եւ պիտի խօսին՝ Կարտանի քաղաքապետ Պ. Վիքթոր Սաւին եւ Պ. Լերստա (ընկերվարական):

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի՝ Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Երգեր, արտասանութիւններ, նուագ եւ հայկական ու եւրոպական պարեր:

Պ. Ալէքս Մնակեան ագորտէոնի վրայ պիտի նուագէ հայ ժողովրդական երգեր եւ պարերգներ (Փալայի երաժշտանոցէն եւ Լիբանանի ագորտէոնի ախոյեան):

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով՝ սանտուիչ, շամփուրով խորոված, զովացուցիչ ըմպելիներ եւ այլն:

Մուտքը ազատ է:

Երթեւեկի համար դիմել մեր խումբերուն եւ ենթակոմիտէներուն: Կարելի է առնել նաեւ էքս երթեւեկող հանրակառքեր եւ օթօքարներ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Թորգոմ եւ Հրանուշ Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկին Շաւէն Ինճէեան, Տէր եւ Տիկին Թաթուլ Ինճէեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Ինճէեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր՝

ԱՐՈՒՍԵԱԿ ԻՆՃԷԵԱՆԻ

(Տրպիզոնցի)

մահուան տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Մելիքեան 2000 ֆրանք կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Անիէռ-Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին (երէկ մասնաճիւղին անունը չէր յիշուած):

Նոյն մասնաճիւղին 2000 ֆրանք ալ կը նուիրեն Տէր եւ Տիկին Շ. Ինճէեան:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Վարդավառի տօնին առթիւ այս կիրակի, Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյն մէջ հանդիսաւոր պաշտամունք եւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ հոգեւոր հովիւը Տ. Պարգեւ քհնյ. Մէրճանեան:

Տպ. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Տէր եւ Տիկին Արապեանէ 2000 ֆրանք:

ՊԱՏԱՐԱԳ - ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վարդավառի առթիւ այս կիրակի առաւօտ նուիրուած Տարօն Տուրուբերանի բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին:

Կը խնդրուի Տարօնցի մեր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Պատարագէն ետք հաւաքոյթ, հայրենակից Հրայր Սասունիի ճաշարանը, ուր ոգեկոչումը պիտի ըլլայ մեր սիրելի հարազատներուն: Խօսք պիտի տրըուի բոլոր փափաքողներուն: Ծախքերու մասնակցութիւն:

Վարդավառի առթիւ այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, պատարագը պիտի երգուի քառաձայն:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի Արշաւանքի 60ամեակին առթիւ

Կը տօնուի Շաւիլի անտառին մէջ, Հ. Յ. Դ. Շաւիլի «Արդութեան» խումբին կողմէ:

Կը խօսին ընկերներ ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ եւ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

28Յուլիս, կիրակի օրը առաւօտէն մինչեւ երեկոյ: Գեղարուեստական բաժին, երգ, պար եւ բարձրախօս:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

Մոնփարնասէն առնել շոգեկառք եւ իջնել Շաւիլի կայարանը, փոն տը Սէվրէն առնել Վերսայլ գացող 171 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Փիւի Սան Վէն, Շավիլ:

Հարցնել Շաւիլի գերեզմանատունը:

Ժամը 3ին՝ այց՝ գերեզմանատունը:

Փորթ Իթալիէն օթօքարը կը մեկնի ժամը 8.30ին: Վերադարձ՝ ժամը 20.30ին:

Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ միայն գերեզմանատան այցը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Դէպի Վեննետիկ լրացած ըլլալով, կը խնդրուի որեւէ նոր դիմում չկատարել: Վերջնապէս փակուած են արձանագրութիւնները:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի, Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի կողմէ (Սէն Լուի մէջ):

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Եօթնեղբայրեաններու օդասուն ագարակը:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի:

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ՓԱՄՊՈՒՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական պարեր, Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ:

Կը մասնակցի տեղւոյս նուագախումբը:

Կը ներկայացուի խիստ քրքջալից գաւեշտ մը:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ «Ահարոնեան» ակումբը: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Մեհեան:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները եւ հայրենակիցները այս շաբաթ ժամը 21ին, Պ. Կ. Սիմոնեանի սըրճարանը: Օրակարգ՝ հաշուետուութիւն եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Խանասորի արշաւանքի 60 ամեակին առթիւ:

Կազմակերպուած Լիոնի եւ Տէսինի Հ. Յ. Դ. կոմիտէներուն կողմէ:

Կիրակի, 28 Յուլիս, ամբողջ օրը, Տէսինի ծանօթ զովասուն պուրակին մէջ:

Բարձրախօս, առատ ուտելիք եւ զովացուցիչ ըմպելիներ:

Շրջանի հայութիւնը կը հրաւիրուի այդ օրը դէպի դաշտահանդէս:

Լիոնի օթօքարը կը մեկնի ժամը ճիշդ 10ին, Փլաս Կիշառէն:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան, հերոսներու յիշատակի օրը կը տօնուի Սէնթ Անտրէի Պէլվէտէր պարտէզին մէջ, Կիրակի, 28 Յուլիս առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Կը խօսին Պ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ Գ. ՇԵԽԻԿԵԱՆ:

Կը նախագահէ Ե. ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, նուագ, արտասանութիւն, անակնկալներ:

Ծանօթ. — Առնել 25 թիւ օթօպիւս Փլաս տ'Էքսէն եւ իջնել վերջաւորութիւն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ուշիմ, կարող, աշխատասէր եւ գործէ հասկցող մէկը, մեր վաճառատան մէջ աշխատելու համար, իբր գործակատար, յաճախորդներու ապսպրանքները պատրաստող:

Դիմել Պահատուրեան վաճառատունը՝

246, Rue Vendôme - LYON

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ
28
ՅՈՒԼԻՍ
•
DIMANCHE
28 JUILLET
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7953 | 33ème ANNEE | Directrice : *Arpik MISSAKIAN* | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3754

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

•

«Ո՞ տայր ինձ զծուխ ծխանի
Եւ զառաւօտն Նաւասարդի ...»

Արտաշէս Բ. մեծագործ ու աշխարհակալ Թագաւորը Մարանդի Բակուրակերտ գիւղաքաղաքին մէջ յանկարծ հիւանդացած՝ հայրենիքի կարօտը հոգիին մէջ՝ այս հոգեբուխ բաղձանքը կը թոյնէր ստուծին խորէն, կարծես հեռուէն լսելով ատենաձայնը մահուան հրեշտակին :

Քիչ վերջ պիտի երգէր իր «կարապի երգ»ը.
Աւա՜ղ փառացս անցաւորի ...

Նաւասարդեան տօնի ուրախութիւնները կ'երազէր մեծանուն Թագաւորը իր մահուան անկողնին մէջ :

Խորենացի կը պատմէ թէ Վաղարշ Թագաւոր համազգային տօն հռչակեց տարեգլուխի առաջին օրը, այսինքն Նաւասարդամսուն սկիզբը :

Նախապէս շարժական էր տարեգլուխը: Ե. դարուն Թարգմանիչները անշարժ դարձուցին զայն եւ կը սկսէր օգոստոս 11ին :

Ըստ Ագաթանգեղոսի, նոր տարին տօնն էր Ամանոր չաստուածին, որ պտուղներու պաշտպանն էր: Մեհեանը կը գտնուէր Բագրեւանդ գաւառի Բագաւան գիւղը :

Աշտիշատի մէջ էր Աստղիկ դիցուհիին գլխաւոր մեհեանը (Վահեվահեան): Աստղիկ խորհրդանշանն էր ուրախութեան, փափկութեան եւ հեշտութեան: Ոսկեծղի եւ վարդավառ մակդիրներով կ'որակուէր :

Ինչպէս Յոյները Ափրոդիտէին, Հայերն ալ վարդ կը նուիրէին Աստղիկին՝ Վարդավառ ըսելով եւ մեծ հանդէսներ կը կատարէին Նաւասարդի առաջին վեց օրերուն :

Քրիստոնէութեան մուտքէն վերջ, Վարդավառը վերածուեցաւ Յիսուսի Այլակերպութեան տօնին: Պահուեցան հեթանոսական հին սովորութիւնները, — ջուր սրսկել, աղաւնի թռցնել, լարախաղացութիւն, ըմբշամարտ եւ զանազան զուարճութիւններ սարքել:

Աստղիկի, Անահիտի, Վահագնի եւ այլ «աստուած»ներու բագիններուն փոխարէն կառուցուեցան քրիստոնէական եկեղեցիներ ու վանքեր :

Մշոյ Ս. Կարապետի վանքը մէկն էր այն սրբավայրերէն, որոնք փոխարինեցին հեթանոսական մեհեանները: Ինչպէս ժողովրդական ուրիշ տօներ, Նաւասարդեան աւանդութիւններն ու բարքերն ալ շարունակեցին խանդավառել հայ քրիստոնեաները :

Սերունդէ սերունդ հաւատարմօրէն փոխանցուելով, հեթանոսական մեր տօները՝ քրիստոնէական հագուստով զգեստաւորուած՝ հասան մինչեւ մեր օրերը :

Այսօր չունինք Մշոյ Սուլթան Մուրատատուր Սուրբ Կարապետը: Իր ոլոր մոլոր ճամբաներէն այլեւս չեն անցնիր հաւատացեալ ուխտաւորներ, ձիաւոր թէ ոտաւոր: Բուեր կը վայեն անոր, ինչպէս հայկական հարիւրաւոր վանքերու եւ եկեղեցիներու աւերակներուն մէջ :

Սակայն Վարդավառը վառ ու կենդանի կը մնայ մեր հոգիներուն մէջ : Իր յիշատակը կ'ոգեւորէ եւ կը սրտապնդէ մեզ այս օտար աստղերուն տակ :

Տարօն - Տուրուբերանի մեր հայրենակիցները այսօր Վարդավառի տօնին առթիւ կ'ոգեկոչեն յիշատակը իրենց բիւրաւոր նահատակներուն, որոնք զոհուեցան հայրենիքի ազատութեան ճամբուն վրայ:

Եթէ Ոսկեղարու Տարօնը իր անջնջելի դրոշմը դրած է հայ մշակոյթի անդաստանին վրայ ու սուրբեր պարգեւած հայ ժողովուրդին, յեղափոխական Տարօնն ալ տուած է բազմաթիւ հերոսներ ու անձնա- զոհ մարտիկներ, որոնք անմահ անուն ձգած են մեր նորագոյն պատմութեան մէջ :

Վարդավառը յուզիչ առիթ մըն է՝ պանծացնելու անոնց յիշատակը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱՍՐ՝ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻՆ ԴԷՄ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

•

Յուլիս 26ին, Աղեքսանդրիոյ «Ազատութիւն» հրապարակին վրայ հաւաքուած էր աւելի քան հարիւր հազար հոգիէ բաղկացած ամբոխ մը՝ Նասրի ճառը մտիկ ընելու համար: Այս հրապարակին վրան էր, որ Եգիպտոսի նախագահը տարի մը առաջ յայտարարեց Սուէզի ազգայնացումը: Այս հրապարակին վրայ էր նմանապէս, որ տեղի ունեցաւ՝ Նասրի անձին դէմ ուղղուած մահափորձը :

Աւելի քան երեք հարիւր երեսփոխաններ, կառավարութիւնը՝ իր ամբողջ կազմով, դիւանագէտներ, բարձրաստիճան սպաներ, կրօնապետներ եւ արաբ «եղբայրական» ժողովուրդներու պատգամաւորներ, տեղ գրաւած էին պատուոյ նըստարաններուն վրայ եւ կը սպասէին Նախագահին ժամանման :

Գնդապետ Նասր, քաղաքին գլխաւոր պողոտաներէն անցնելէ ետք, հասած է վերջապէս :

Տօնակատարութիւնները պիտի շարունակուին մինչեւ կիրակի, երբ գնդապետ Նասր նաւահանգիստ այցելելով պիտի քննէ եգիպտական նաւատորմը, եւ յատկապէս Խ. Միութենէն վերջերս «նուէր» ստացած երեք սուզանաւերը :

Նախագահ Նասր միաժամանակ յարձակում գործեց Ֆրանսացիներու, Անգլիացիներու եւ Ամերիկացիներու վրայ :

Այնուհետեւ, անդրադառնալով արաբական երկիրներու միութեան՝ յայտնեց, թէ այլեւս «մեռեալ տառը» մըն է այդ հարցը :

Միւս կողմէ, Մոսկուայի ձայնասփիւռը հաղորդեց Վորոշիլովի ուղղուած Նասրի նամակին պարունակութիւնը. — «Փառք ու յաջողութիւն խորհրդային ժողովուրդին ...»:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԷՋ

ՊԻՒՏՃԷՆ ԱՒԵԼՑԱՒ

Ինչպէս գրած էինք, Ազգ. Ժողովը արձակուրդի մէջ է ներկայիս: Ուրբաթ օր Նախարարաց Խորհուրդին առջեւ Ելմտական նախարար Կայեար հաղորդագրութիւն մը կարդաց 1958ի պիւտճէին մասին: Ելմտական նախարարը, ընթացիկ տարուան համար որոշուած 4.887 միլիառ ֆրանքի պիւտճէն կը բարձրացնէ 5.270 միլիառի՝ յառաջիկայ տարուան համար :

Յուլիս 31ին Նախարարաց Խորհուրդը կրկին պիտի գումարուի քննելու համար նախարար Կայեարի ներկայացուցած ծրագիրը՝ կէտ առ կէտ : Խորհրդակցութիւններ պիտի ըլլան, Ֆելիքս Կայեարի եւ իր այն պաշտօնակիցներուն միջեւ՝ որոնք պիտի օգտագործեն որոշուած պիւտճէն :

Կ'ենթադրուի, թէ Ելմտական Նախարարին ներկայացուցած ծրագիրը մեծ մասով պիտի վաւերացուի :

ՍՈՒՐԻԱ - ԻՍՐԱՅԷԼ սահմանագլուխին վրայ յաջորդաբար երեք միջադէպեր պատահեցան: Յարդ ծանօթ չէ զոհերուն եւ վիրաւորներուն թիւը :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ երեսփոխանական ընտրութիւնները տեղի կ'ունենան այսօր՝ Յուլիս 28: Փերոնականները շարժումի սկսած՝ 12 հազար հոգիով բողոքի ցոյց մը ըրին երէկ:

ՕՄԱՆԻ մէջ բրիտանական օդուժին յարձակումները դադրեցան :

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՐՕՆ

•

Վարդավառ է այսօր: Իսկ Վարդավառը, առանց Տարօնի, տժգոյն, ազօտ յիշատակ մը միայն:

Բառը ինքնին,— Տարօն – ամբողջ պատկեր մը կը ներկայացնէ: Թերեւս խորհուրդ մը :

Երբ կ'ըսենք Մուշ, կը հասկնանք աշխարհագրական վարչական բացատրութիւն մը :

Բոլորովին ուրի՛շ բան է Տարօնը : Պէտք չէ անոնց համար, որ տեսեր ու ապրեր են, շնչեր ու անցեր: Ամբողջ հեթանոսութիւն՝ իր սարերովն ու դաշտերովը : Նոյնիսկ եկեղեցիներով ու վանքերով :

— «Հէ՜յ Մշու Սուլթան Սուրբ Կարապետ ...»:

Եւ պէտք է տեսած ըլլալ Վարդավառը՝ Ս. Կարապետի սարին վրայ, երբեմնի հեթանոսական լերան մը կատարը, մինչեւ տասը հազար բազմութեամբ, Ս. Կարապետի Վարդավառը՝ իր աւանդական լարախաղացներով, բայց մանաւանդ իր իսկ եւ իսկ հայկական խանդավառութեամբ, — ծիծղուն, ծփուն եւ անարուեստ:

Անահիտի հովանին է — կ'ըսեն — փռուած այդ ամբողջ տարածութեան վրայ, հեռուն, մինչեւ Մեղրագետն ու Արածանին, եւ ասդին, մինչեւ Իննակնեան լեռները: Այլեւ Վահագնի հոգին:

Եւ կը թուի թէ Գրիգոր Լուսաւորիչը այստեղ միայն պարտուած է, չկարենալով կորզել գաղտնիքը Աշուրի :

Հեթանոս քրմապետը չէ ուզած յանձնել թանկագին գաղտնիքը, յանձն առնելով ծառայել վանքին մէջ, իբրեւ պարզ մշակ :

«Կաղ Դեւ»ն է այս,— իրեն յատուկ խցիկով ու գուրով, որուն յատակը, — ո՛վ գիտէ — ապահովաբար կը պահէ մեր հեթանոսական շրջանի ծանօթ, անգնահատելի հարստութիւնները : Թոնիրները կը վառին գիշերը եւ առտուն կանուխ «Կաղ Դեւ»ը մաքրած կ'ըլլայ ամէն բան :

Մաքրած ու իր գուրը քաշուած առանց մոխիրի հետք մը ձգելու ...:

×

Ուրկէ՞ուր այս միամիտ աւանդութիւնները՝ այս համայնակուլ ափերուն վրայ: Այն ալ օրուան այս ժամուն, երբ շատ–շատեր մոխիր ցանած իրենց գլուխներուն, կը հառաչեն ու կը յօրանջեն :

Անոր համար որ, ոչ միայն Վարդավառ է այսօր, այլեւ տարեդարձը Տարօն աշխարհի վերջին ջղաձգութեան :

Վարդավառի կիրակի մըն էր — 1915 Յունիս 28 — երբ Տարօնն ալ արիւնլուայ փռուեցաւ գետին, դաւադիր «եաթաղան»ը կուրծքին: Կամ ամբողջ բազմութիւններով ողջակէզ՝ բոցերու մէջ : կամ ջարդուփշուր՝ բահով, բրիչով, կացինով, թնդանօթով ու գնդացիրով ...

Մա՛հ կ'ոռնար թշնամին, ամբողջ հայաշխարհին վրայ, գազանային մոլուցքով մը: Եւ գերանդին ձեռքը, ժանիքները ցից, դանակները սրած՝ շունչը առեր էր Տարօն :

Հայ չմնաց Մուշի մէջ: Բայց Թուրք ալ չմնաց, ինչպէս կը խոստանայինք ըսել — բռ ինք :

Միշտ արթուն եւ ըմբոստ, սնած՝ Սեբոյներու, Ջավուշներու, Հրայրներու, Մուրատներու, Անդրանիկներու, Տէր Քաջերու, Վահան Մանուէլեաններու եւ դեռ անհամար «անծանօթ զինուորներ»ու շունչով, Տարօն աշխարհը փլաւ ճակատագրական պահուն: Վրիպեցա՛ւ վերջին քառորդ ժամուն ...:

×

Փլաւ՝ ֆիզիքական աշխարհը. բայց կ'ապրի հոգեկանը:

Այսօր, ամէնէն հեռաւոր ափերուն վրայ իսկ, ո՛ղջ է Տարօնի ոգին: Ու թերեւս աւելի աշխուժացած, ինչպէս բոլոր այն մնացորդներուն մէջ որ համբանքով փրկուեցան հայաջինջ սարսափներէն, եւ կ'ապրին վաղուան համար :

Ո՛ղջ է Տարօնը՝ իր գիրովն ու խօսքովն ալ:

Եւ չուշանար առաւօտը, Տարօ՛ն, քանի դուն հաւատարիմ ես քու սարերուդ եւ անոնց փառքերուն, քու դաշտերուդ եւ անոնց արդար վաստակին :

1931, *Յուլիս* 12 Շ.

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

•

Ֆրանսայի ընկերային տագնապը վերջացաւ: Դրամատուներու, օդային կապի եւ ելեկտրականութեան պաշտօնեաները 18ը օրուան գործադուլէ վերջ, Բշ. օր գործի կը ձեռնարկեն: Բանտապահները երէկ առաւօտ վերսկսան աշխատանքի :

Օդային կապի եւ ելեկտրականութեան պաշտօնեաները յաջողեցան 30 առ հարիւր յաւելում մը ձեռք ձգել :

Դրամատուներու պաշտօնեաներուն 5.5 առ հարիւրի յաւելում մը եղաւ: Սակայն կը մնայ արձակուրդի օրավարձերուն հարցը: Պաշտօնեաները կը պահանջեն: Եթէ այդ ալ կարգադրուի ոչ մէկ անպատեհութիւն կայ, որ երկուշաբթի օր անոնք ալ գործի ձեռնարկեն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ անտեսական օժանդակութեան հարցը՝ Մարոքի եւ Թունուզի, ներկայիս քննուելու վրայ :

ՄՈՍԿՈՒԱ որոշած է Մոլոթովին թոյլ տալ, որ դուրս ելլէ Խ. Միութենէն եւ դեսպանի պաշտօն մը ստանձնէ :

ԱՍԻԱԿԱՆ ԿՈՒԻՖԸ ներկայիս հասած է Ափրիկէ եւ Առողջապահութեան միջազգ. Կազմակերպութեան համաձայն, համաճարակը զգալի է մասնաւորաբար՝ Ճիպութիի եւ Սուտանի մէջ: Միւս կողմէ, Միացեալ Նահանգներու մէջ համաճարակի հետքեր կը տեսնուին :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը մօտ ատենէն համաձայնագիր մը պիտի ստորագրէ Օնասիսի հետ՝ Սուէզի արեւելեան ափին վրայ 165 քիլ.մ երկայնութեամբ նաւթուղի մը կառուցանելու համար :

ԵԳԻՊՏԱՑԻՆԵՐՈՒ կողմէ զանիական նաւուն վրայ ձերբակալուած հրեայ լը-

« ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ ՊԱՆԴՈՒԿ ՉԷ »

•

Մեր ողբացեալ խմբագրապետին խորագիրը յիշեցինք այսօր, կարդալով Փարի-Փրէսի մէջ Քլէպէր Հետէնսի գրախօսականը՝ նոր լոյս տեսած գիրքի մը առթիւ. — «Քիւիր տը Ռիւսի »:

Այս գիրքին հեղինակը՝ Ժագ Լանզմանն իր տպաւորութիւնները կը պատմէ Խ. Միութենէն, եւ մասնաւոր գլուխի մը մէջ կ'անդրադառնայ Սոխումի մէջ հանդիպած ներգաղթող Հայերուն: Քանի մը օրէն պիտի տանք Լազմանի գիրքին այս մասը որ վերջերս հրատարակուեցաւ նաեւ «Էքսփրէս» շաբաթաթերթին կողմէ :

*Հետէնս ալ կը ծանրանայ այս Հայերուն պարագային վրայ որոնք «*խեղճութիւնը ըրին իրենց երկիրը երթալու պատասխանելով Սթալինի կոչին*» եւ որոնց յոյսը Ֆինոյին խոստումներուն վրայ է, կ'ըսէ նաեւ «Փարի - Փրէս»ի գրական քննադատը :*

Առանձին պիտի տանք նաեւ Հէտէնսի գրախօսականին այս մասը :

Յիշենք նաեւ որ Լանզմանն ձախակողմեան գրող է :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԿՈՒՔ ԵՄ ԵՍ

*

ՍԻՐԵԼԻ ՎԱՀԷ ՍԷԹԵԱՆԻՆ

Ո՞ր սուրբն էր՝ չեմ յիշեր, — յունական հի՛ն աւանդութիւն մը, Յայսմաւուրքի վկայաբանութեանց հէնքով, կը նկարագրէ թէ ի՛նչպէս, արջառաջլով ծեծելէ ետք, վէրքերուն աղ ու քացախ քսելէ ետք, հրաշէկ ածուխը փունջ մը վարդի նման ծոցը լեցնելէ ետք, հազարումէկ տեսակ այս կարգի չարչարանքներով խոշտանգելէ ետք, դահիճները տարին զայն կառափնատ՝ Նիկոմիդիոյ հիւսիս-արեւմտեան բլուրներուն վրայ եւ սուրի մէկ հարուածով կտրեցին գլուխը, «յաւուրս անօրէն արքային Մաքսիմիանոսի»: Ու գլուխը ինկաւ թաւալեցաւ, եւ ո՛վ զարմանք՝ սաղմոս երգելէն իջաւ բլուրն ի վար մինչեւ դաշտը, ուր վէտվէտուն ծաղիկներ կը մրցին Աստակոսի ծովածոցին ծիծաղաշատ ալիքներուն հետ, — հեռուն՝ ճաղատ Ողիմպո՛սը վկայ:

Օրեր ետքը, քրիստոնեաները գիշերանց եկան թաղեցին մարմինը՝ հոն ուր գըլխատուած էր, իսկ գլուխը՝ հոն ուր թաւալած գացած էր սաղմոս երգելէն:

Դեռ պատանի, տեսած եմ սուրբին գերեզմանը, Նիկոմիդիոյ կոնակը, բլրան մը վրայ, — այժմ այագմա, որ ուխտավայր դարձած է հիմա:

Դարեր ետքը, սակայն, սրբախօսութեան (աժիոկրաֆի) հեղինակներ պիտի վիճէին թէ ո՞րն է սուրբին բուն գերեզմանը, — գլուխը թաղուած տե՞ղը թէ մարմինը թաղուած տեղը:

Վէճը սնամէջ թուի թերեւս ոմանց, բայց ուշագրութի՛ւն, ուշագրութի՛ւն: Ցաւութեան դիալեկտիկան, որ հիմն է քրիստոնէութեան, մահը կը համարի «բաժանումն հոգւոյ ի մարմնէ», ու կը մերժէ «երկու մահերու» տարազը, — վանդի մարմինը, «ի յոչ էէ յէ ածեալ», հաւասարազօր չէ շունչին՝ «գոյ ի յէից»: Այս տեսակէտով, գերեզմանը պարունակ մը չէ երբեք, այլ նշանակ մը միայն, — կէտ բաժանման «հոգւոյ ի մարմնէ»: Հոն ուր սուրբին շրթները փակուեցան վերջնապէս՝ երբ սաղմոսին երգաձայն վերջին վանկը կը թռէր, ինչպէս նախշուն թիթեռնիկ մը՝ ծաղկի մը վրայէն:

×

Հի՛ն բանաստեղծները, որոնք թրթռուն հրաւէրներ կ'ուղղէին իրենց մուսային, մի՞թէ չեն հաստատեր այն միամտութիւնը, զոր դուք կը վերագրէք, այսօր, քիչ վերը վիճող սրբախօսներուն: Ուրեմն քերթողը եւս կը հաւատայ թէ երկո՛ւք է ինք, — մէկը նուագարանը, որ ընդունակ է թրթռալու, միւսը այն հովը, շունչը, ոգին որ գիտէ թրթռացնել:

Ուստի, մի՛ զարմանաք, եղբայրներ եւ քոյրեր, երբ ըսեմ ձեզի, թէ ես ալ երկուք կ'ըլլամ յաճախ, — կը ճեղքուի՞մ թէ կը կրկնուիմ, չեմ գիտեր, բայց յանկարծ կը տեսնեմ ինքզինքս, Նարդունի մը՝ քովը ուրիշ Նարդունի մը: Մէկը չի նմանիր միւսին, — երբեմն կը բարկանայ մէկը թէ ինչո՛ւ եկաւ միւսը, երբեմն ալ կ'աղաչէ, կը պաղատի ու կ'ըսէ. «Եկո՛ւր, եկո՛ւր, ա՛խ եկո՛ւր»: Հաշտ չեն իրարու հետ, — աւելի ճիշդ՝ նման չեն իրարու, — դէզ, խրոխտ, ամբարտաւան է այն որ այցելուն է, իսկ հեզ, բարի, եզան պէս աշխատող՝ այն որ կը ճանչնաք: Ինծի այնպէս կը թուի թէ մէկը աշակերտն է միւսին, թերեւս գերին, — կուգայ կը ծեծէ, կ'անարգէ, երբեմն ձեռքէն կ'առնէ կը կորզէ կը փշրէ նուագարանը, «նուագել չես գիտեր, կ'ըսէ, դէ՛շ կը նուագես», ու կը մեկնի: Դաժա՛ն, դաժա՛ն է այն որ կուգայ եւ կ'երթայ, դաժան եւ մանաւանդ դժուարահաճ, — գաղափար չունի ժամանակի մասին, կուգայ գիշերը, կուգայ ցերեկին, կուգայ երբ կը քնանաս, կուգայ երբ լոգանք կ'առնես, կուգայ վերջապէս երբ քրտինքներու մէջ, պայուսակը ձեռքդ, կայարան կը վազես: Հարկ է կանգ առնել անմիջապէս, բարեւել զինք եւ համակերպիլ իր խորհուրդներուն: Ինք չի բարեւեր, յարգանք ցոյց չի տար, խօսքը մեր մէջ մնայ՝ ընկերային զգացումներն ալ պակաս են քիչ մը, — «Ջանա՛ նմանիլ ինծի» կ'ըսէ երբ ուզէ բան մը սորվեցնել՝ գրել, խօսիլ, մտածման դաշտը պեղել: Չ'ուզեր խորհիլ, թէ ի՛նչ կ'ըսեն ուրիշներ, հոգն անգամ չէ թէ ի՛նչ տպաւորութիւն կը գործէ դուրսը ինչ որ կը պահանջէ կամ կը թելադրէ: Խոփի նման է, կը ճեղքէ հողը առանց հարցնելու արտին տիրոջ կամքը կամ ցանկութիւնը, ու կը վարէ, ակօսներ կը բանայ: Կը նըմանի նաեւ բրուտին, կաւի պէս կ'առնէ ձեռքին մէջ, կը ճմլէ, կը թրէ, հազար ձեւ կուտայ, ի վերջոյ եթէ չհաւնեցաւ՝ կը բարկանայ, գետին կը նետէ, ու կաւը կը տափակնայ, կը փռուի գետնին վրայ, ձայն անգամ չի հաներ, մինչ ինք կը կոխէ կը կոխկրտէ կաւին վրայ, «ընդունակ չե՛ս, ընդունակութիւն չունի՛ս» կը պոռայ: Միշտ ինք է մեծը, հրամայողը, թելադրողը: Պէտք է հետեւիլ իրեն, համակերպիլ իրեն, նմանիլ իրեն, բայց երբեք հակաճառել, մանաւանդ պէտք չէ երբեք խօսիլ միջավայրի մասին, առօրեայ պայմաններու մասին, ժողովրդեան պահանջներուն մասին, կրօնական ու բարոյական կաշկանդումներու մասին, վասն զի խօսքդ կ'ընդհատէ եւ կ'ըսէ. — «Աւա՛ղ, աւանդներու թաղուո՛ր»: Ծայր աստիճան անհանդուրժող՝ անմիջապէս հարց կը դնէ. «Ո՞վ է որ կը հրամայէ այստեղ, Գենովարէ՞ ամուլ սրբուհի՞ն»: Երբ սկսի բացատրել եկեղեցին կամ հայրենիքը, ժաժ կ'ելլէ կարծես ու սենեակին ձեղունը կը ճարճատի, պատուհանին ապակիները կը զընդան, — իր գաղափարները կը նմանին սուրերու որ կ'արիւնեն, բոցերու որ կը խանձեն: Ի՞նչ մեղքս պահեմ, վայրագ մարդ է՝ բայց շատ կը սիրեմ զինք, փոյթ չէ թէ հեգնէ զիս եւ ըսէ- «Հեզ եւ ե՞զ»: Ընդհակառակն ե՛ս ալ կ'ատեմ այն որ ես եմ այնպէս ինչպէս կը ճանչնաք, — փխրուն հող, թեփով հաց, անբոյս կաւ, մաշած գոյն, անհամ թուղ, անծաղիկ խոտ, աւելորդ ծեփ, անանուն որդ, անիմաստ բառ, անօգուտ տաշեղ, արեւախանձ մամուռ, տաղտկացուցիչ կրկնութիւն, ձանձրացուցիչ նմանութիւն նմանութեանց, մարդարո՛յս:

×

Օր պիտի գայ, ուշ չէ, երբ պիտի թաղեն երկու Նարդունիները: Դուք ո՞ր Նարդունիին գերեզմանը պիտի փնտռէիք. — Անո՞ր որ եղաւ բարեկամ ամէնուն, հաւնեցաւ ամէնուն, «հը» ըսաւ ամէնուն, — արգահատելի՛ն:

Թէ անոր՝ որ միշտ քննադատեց, յաճախ սրդողեցաւ, հայհոյեց երբեմն, դժգոհ մնաց շարունակ, մնաց յեղափոխական, այն բարձրագոյն սկզբունքով թէ ստեղծագործութիւնը սովորութիւն չէ երբեք:

Առաջինը կեղեւն է որ միջավայրը կը շինէ մեր շուրջը, մարմինն է որ ընկերութիւնը կը հագցնէ մեզի: Ափսո՛ս, ես շատ ուզեցի նետել այդ կեղեւը կամ մարմինը, բայց չյաջողեցայ, ու մնացի նոյն ողորմելին:

Երկրորդը այն շունչն է որ սաղմոս երգել կուտար գլխատուած սուրբին շրթներուն, եթէ կ'ուզէք՝ հոգին, բառով մը որ սկսեր է դառնալ այլեւս անիմաստ, վասնզի շատ հին: Բայց ես նկարագրեցի ձեզի զայն, որովհետեւ տեսա՛յ զինք՝ մենութեան պահերուս մէջ, լսեցի իր դժգոհութիւնները, հայհոյանքները, իմաստութեան ջրվէժին ձայնը:

Ի՞նչ փոյթ թէ, անընդունակ աշակերտ, չեղայ այն զոր կ'ուզէր ստեղծել ինք որ կը կոչուի «միւս»ը: Գէթ իրմէ իմացայ խորիմաստ աւանդութիւնը. — Երբ Աստուած իր շունչը փչեց մարմինին որ տուաւ մեզի, ստեղծագործ իր շունչը մնաց մարմնոյն մէջ ու կը տեւէ սերունդէ սերունդ, — ահա թէ ինչո՛ւ Աստուած մը կ'աշխատի մեր մէջ:

Ահա «միւսն» է:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ՏՕՆԵՆ ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ

●

1913 Վարդավառի կիրակի օրն էր:

Աղօթարանը նոր էր բացուեր, երբ մեր գեղի ուխտաւորներու կարաւանը հասաւ «Հաւատամքի» լերան գագաթը: Հեռուն ծառերուն մէջէն կ'երեւան Ս. Կարապետի վանքին գմբէթներն ու խաչերը: «Ես մեռնիմ քըղի եօթնանուն Մշու Սուլթան Սըբ Կարապետ դու տաս զմըր մուրատ» կը գոչեն ջերմեռանդ ուխտաւորները խաչակնքելով երեսները: Ձիաւորները վար կ'իջնեն իրենց ձիերէն եւ կամաց կամաց կ'ուղղուինք դէպի վանք:

Կոյր աշուղներ նստած վանքին պատերուն տակ կը զարնեն թամպուրէն եւ սրտաբուխ կ'երգեն գովքը Ս. Կարապետի.

Սուրբ Կարապետ բանձրիկ բոլոր
Ձամբայ ունի ոլոր մոլոր
Ուր դուռ կ'երթայ շատ ըլտաւոր
Որ ձիաւոր, որ ոտնաւոր,
Ձիաւորին ջուղապ կուտայ.
Ոտնաւորին մուրատ կուտայ,
Մուրատատուր Սուրբ Կարապետ:
Սուրբ Կարապետ մըջ պուրակին
Ջուխտակ աղբուր մըջ ուր բակին
Մատաղ կ'էնէր լուս կիրակին
Մուրատատուր Սուրբ Կարապետ:

Ուխտաւորներու անհամար կարաւաններ հասած են օրերէ ի վեր Տարօնի բոլոր գիւղերէն, Պիթլիսէն, Վանէն, Կարինէն, Տիգրանակերտէն, Կովկասէն եւ հեռաւոր վայրերէ:

Վանքին բակերը, տաճարը եւ շրջակաները ասեղ ձգելու տեղ չկայ: Աննախընթաց խանդավառութեամբ լեցուած են ամէնքը: Վանահայր Վարդան Վարդապետ ժպիտը երեսին կը դիմաւորէ նոր հասած հայ ժողովուրդին մեծ ուխտաւորները՝ Ռոստոմ, Զաւարեան, Վռամեան, Գարմէն, Գեղամ Տ. Կարապետեան (Հայրս), Գոմսայ Իսօն (Կորիւնը), Ռուբէնը եւ ուրիշներ որոնց անունը չեմ յիշեր: Պատարագը սկսած է, տաճարը լեցուած է հարիւրաւոր ուխտաւորներու ախովն ու վախովը եւ ընկնաւորներու դեւքովը: Հաւատացեալները ծնրադիր, ահով ու դողով կը յառաջանան դէպի դասին աջ կողմի մատուռը, ուր կը գտնուի Ս. Կարապետի մարմար գերեզմանը (Յովհ. Մկրտիչի գլուխը), որուն մուտքը արգիլուած է կիներու (ըստ աւանդութեան ներս մտնող կինը կը խելագարի):

Պատարագէն վերջ եպիսկոպոսներու եւ վարդապետներու թափօրը տաճարէն դուրս կ'ելլէ խաչերով, խաչվառներով եւ շրջանը կ'ընէ բակին: Թափօրին կը հետեւին օրուան մեծ հիւրերը որոնք ժողովուրդին ծափերուն եւ կանչերուն մէջ կը խօսին հայրենաշունչ ճառեր: Ոգեւորուած ժողովուրդը կը ցրուի վանքին ետեւի բակերուն եւ քովընտի անտառին մէջ: Ուխտաւորները շարան շարան կը բարձրանան դէպի «Լուսաղբիւր», ջուխտակ ակերէ գլգլացող հրաշագործ ջուրը խմելու, լուացուելու եւ լուալու ընկնաւորները: Կը լսուին խնդոյն ու խժվժոցը երեխաներուն, որոնք իրարու վրայ ջուր կը հոշկեն: Անոնք Վարդավառը կը տօնեն:

Խարոյկները կը վառին ամէն կողմ, մատաղցու գառներն ու ոչխարները կը շամփրեն, բացօթեայ թոնիրներէ կը տարածուին թազա հացի, խորոված-փունիկի եւ գաթայի անուշ հոտերը: Վանքին բակերուն մէջ կը ծախուին բուջ, արախճի, եաղմա, ճըթիկ սոլ, լոշտակ, ձուկ, գաղպա, խաւրծիլ, խանին, ալուճ եւն.:

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

●

Բ.— ՄԵՐ ՕՐԵՐՈՒ ՄԻԴԱՍԸ

Եղուարդ կը պատմէ. «Այս անկրթագէտ գիւղացիին հանդիպումը, որ միեւնոյն ատեն բազմամիլիոնատէր մըն էր, մեծ բախտաւորութիւն եղաւ Գալուստի համար: Նաւուն վրայ, ինչպէս նաեւ հետագային, Եգիպտոսի մէջ տարագրութեան օրերուն, Գալուստ ինքզինքը անհրաժեշտ դարձուց Մանթաշեֆի: Այս վերջինին զուարճութեան համար կիներ ու աղջիկներ կը ճարէր, գինարբուքներէ վերջ բժիշկներ բերել կուտար, օրաթերթերը կը կարդար, նամակագրութեան ու հաշիւներուն կը նայէր, ճաշերը կ'ապըսպըրէր:

«Կիւլպէնկեան կը զբաղէր նաեւ Մանթաշեֆի գործի նամակներով ու քարիւղի վերաբերեալ խնդիրներով: Կարճ ժամանակի մէջ ալ այն աստիճան տիրացաւ հսկային գաղտնիքներուն եւ ռուսական քարիւղի ճարտարարուեստին ներքին ծալքերուն, որ Մանթաշեֆ այլեւս չհամարձակեցաւ բաժնուիլ իրմէ:

«Իր յոգնութեան փոխարէն փոքր վարձատրութիւն մը կը ստանար, բայց իր ձեռք ձգած նոր տեղեկութիւններուն շընորհիւ կրցաւ շահաբեր ձեւով շահուգնել Նուարդի դրամօժիտը եւ ձեռքի տակէ ալ այնքան ուրիշ շահեր ապահովեց ի հեճուկս Մանթաշեֆի, որ քիչ ատեն վերջ դարձեալ հարստացաւ:»

ՇՆՈՐՀԻՒ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ…

●

Պարոն Հինգ առ Հարիւրի «Յուշեր»ուն մէջ ոչ մէկ յիշատակութիւն կայ Մանթաշեֆի մասին. միայն ըսուած է— «Լոնտոն հաստատուեցայ եւ Ռուսաստանի քարիւղի արտադրիչներուն ներկայացուցիչ դարձայ»:

Պոլսէն փախուստը ուրիշ բախտաւորութիւն մըն ալ բերաւ Կիւլպէնկեանի: Եգիպտոսի մէջ մտաւ Նուպար Փաշայի անմիջական հովանաւորութեան տակ, որուն ազգականուհին ամուսնացած էր Նուարդի զարմիկին՝ Վահան Եսայեանի հետ: Որպէս հեռատես մարդ, Կիւլպէնկեան իր նորածին զաւկին անունն ալ դըրած էր Նուպար:

Նուպար Փաշա, որպէս Խտիվին Արտաքին նախարարը կամ վարչապետը, աւելի քան քսան տարի կառավարեց Եգիպտոսը: Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ մինչեւ այսօր ալ կարելի է հանդիպիլ իր արձաններուն:

Կիւլպէնկեան, առանց աւելորդ ժամանակ անցնելու, մօտեցաւ Նուպար Փաշային եւ ուզեց մտերմանալ անոր հետ, ինչպէս ըրած էր Մանթաշեֆի հետ: Բայց Նուպար Փաշա արդէն խիստ ծերացած էր, տարի մը վերջը պիտի մեռնէր:

Գալուստ Կիւլպէնկեան երեք ամիս անցուց Նուպար Փաշայի հետ, զոր «հօրեղբայր» կը կոչէր եւ որ իր առաջին զաւկին կնքահայր դարձաւ:

Երիտասարդ Կիւլպէնկեանները (Գալուստ 27 տարեկան էր, իսկ Նուարդ՝ 22) Փաշային տան մէջ ապրեցան որպէս ընտանիքի անդամներ. «Մեր վերապրելուն եւ հարստանալուն նպաստող պատճառներէն մէկն ալ Փաշան եղաւ», մինչեւ օրս ալ կը կրկնէ Նուպար Կիւլպէնկեան:

Փաշային հետ ունեցած ընտանեկան կապին շնորհիւ, Կիւլպէնկեան արեւմտեան տնտեսագէտներու շրջանակէն ներս կրցաւ մտնել ոչ թէ որպէս կասկածելի «լվանթէն», այլ որպէս աշխարհահռչակ պետական մարդուն բարեկամ, պաշտպանեալն ու «քեռորդին»:

Նուպար Փաշայի ձգած լաւ յիշատակին շնորհիւ է, որ հետագային, Գալուստ Կիւլպէնկեան ընդունուեցաւ Անգլիոյ գահաժառանգ իշխանին բազմամիլիոնատէր ելմտական խորհրդական Սըր Էրնէսթ Քասէլի կողմէ: Իշխանն ու Փաշան բարեկամութիւն հաստատած էին Ուէլսի իշխանին (*) Գահիրէ այցելութեան ժամանակ, եւ այդ բարեկամութիւնը մինչեւ վերջն ալ անխախտ մնացած էր:

Նուպար Փաշայի յարաբերութիւնները նոյնքան լաւ եղած էին նաեւ Ֆրանսայի ականաւոր դիւանագէտներուն եւ տնտեսագէտներուն հետ, որովհետեւ Նափոլէոնի ժամանակէն ի վեր Ֆրանսա Անգլիոյ չափ, եթէ ոչ աւելի, շարունակած էր շահագրգռուիլ Եգիպտոսով: Ուրեմն, շնորհիւ Նուպար Փաշայի բարեկամութեան ու պաշտպանութեան, Փարիզի մէջ ամէնէն ազդեցիկ շրջանակներու (ի միջի այլոց նաեւ Րոչիլտներու) դռները բացուեցան Գալուստի առջեւ:

ՌԱԼՖ ՀԻՒՎԻՆ

(18 - Շար.)

(*) Յետագային Էտուար Է. Անգլիոյ թագաւոր:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Կերուխումը կը սկսի վանքին մէջ եւ դուրսը Լուսաղբրկայ կամարին եւ ընկուզենիներու շուքին տակ։ Առատ մատաղ եւ լօխկ (միաբանութեան կերած հացը) կը բաժնեն անկար մուրացիկներուն եւ կոյր աշուղներուն ։

Կերուխումէն վերջ կը լսուի տըհօլ զուռնի դըմբ դըմբոցը, որ պարի հրաւէր կը կարդայ ուխտաւորներուն. ոտքի են ամէնքը. ծեր ու ջահել, հարս ու աղջիկ։ Ցառաջ կը նետուին պարագլուխները գոյնզգոյն թաշկինակներ խաղցնելով օդին մէջ։ Շուտով կը կազմուին շրջանակներ պարողներու, թեւանցուկ ու ճկուն – թանց։

Կանանչ, կարմիր ու ժանգաղի խուրճնի ու կեաղի էնթարիներու, չիլա չապիկներու, նխշուն արախճիներու, սեւ փուշիներու, դեղին չըվարներու ծովը կ'երերայ ու կը շորորայ նազով ու տուզով։ Արեւու ցոլքին տակ կը փայլատին Տարօնի խորոտիկ հարսներու եւ աղջիկներու ոսկի չարքերն ու ապրջանները, արծաթ կաղաթները ու ճիւղ ճիւղ ծամերէ կախ ծամկոթի արըմա թելերը։

Պարերը կը սկսին նախ ծանր ու աղիղ, կը քաշուին (պարեն) «Գովընտ»ն ու «Եարըմ Գօրանի»ն, «Դերիկօ նիննա»ն ու «Հօյնար»ը։ Հետզհետէ կ'ոգեւորուին պարողներն ու կը տաքնան պարերը ։

Կը սկսին «Լուրդէ»ն, «Փափուռէ»ն, «Թամզարէ»ն ու ծափերով «Եարխուշտէ»ն։ Հա կը թռնին ու կը ճչխուին, հա' կը կզին ու կը պարզին, ոտքները կը հըրտան, տըհօլ զուռնէն կը դըրմփայ, կը բռնկին սիրահար սրտերն ու կը թնդայ սիրավառ երգը Տարօն աշխարհի.

Տը լօյլօ, տը լէյլէ, տը լօյլօ,
Սարգիս ճիւղ ոչխար վերեւ սեւ սարուն,
Ցուչիկն էր փըռեր վըր մարմար քարուն,
Զուղապ տարեցէք ըդ սեւաւորուն,
Թըղի գայ դեղ մ'ենէ ըդ բըխնտարուն,
Եարիմօ, եարիմօ, մըր դուռ ձըր դուռ մօ–
 տիկ մօտիկ,
Եարիմօ, եարիմօ, երթամ բերիմ խոր -
 թուն խոտիկ,
Եարիմօ, եարիմօ, բերիմ դընիմ մարի մօ-
 տիկ,
Եարիմօ, եարիմօ, սընամէ վիր եարն էր
 խորոտիկ ։
Եարիմօ, եարիմօ, մըր դուռ ձըր դուռ
 եանա եանա
Եարիմօ, եարիմօ, քամին զարկէ ծոցեր
 բանայ,
Եարիմօ, եարիմօ, հըմլէմ բանայ մարդ
 չիմանայ,
Եարիմօ, եարիմօ պագիկ մը տաս չըմ
 դիմանայ ։
Գացեր էմ շուկէն առեր էմ ասեղ,
Ձէն տղէն կ'առնիմ անունն էր Բարսեղ,
Բարսեղ ջան, Բարսեղ ծառ չինար էղնիս,
Թուփ սալվար էղնիս,
Որ թէ զիս չառնիս պէմուրատ մեռնիս։

Իրիկուան վանքին մեծ բակին մէջ կը սկսի ջրիդը։ Տարօնի քաջերը նստած գէհէլ ձիերու վրայ կը թռչին մէկ ծայրէն միւսը, կորիւններուն կորիւն է Գոմաւոյ Իսօն, անմման Կորիւնը որ վազքի ատեն ձիուն փորին տակէն ճնճղու նման կը թռչի ու ղեռնէն ղանակ կը թողնէ արժանանալով բոլորի հիացմունքին։ Ջրիդին կը յաջորդէ «փահլիվան»ը, որ կը բարձրանայ լարի վրայ, կը թափէ հազար ու մէկ հունարներ, Ս. Կարապետի զօրութեամբ ու ապիտակ երես վար կ'իջնէ լարէն ։

Պարերը կը վերսկսին աւելի խանդավառ, երգերն աւելի սիրալեղ, դըմբ ու դըմբոցն աւելի ուժգին եւ այսպէս գիշեր ու ցերեկ 15 օր շարունակ, կը տօնուի Վարդավառը Տարօն աշխարհի ։

Տարիներ են անցեր այդ օրէն ի վեր, մեռած է ամբողջ Տարօն աշխարհը, Վարդավառի մը նախօրեակին հայ մամիկին հէքեաթներուն եօթղլխանի դեւն է անցեր այդ երկրի վրայէն։ Անոնք որ հոն ծնան, ապրեցան ու մանաւանդ տեսան Վարդավառը Ս. Կարապետի, դեռ մինչեւ այսօր չեն կրցած հասկնալ թէ ինչպէ՞ս դարաւոր պաշտպան եօթնանուն Տէր Ս. Կարապետը չթափեց կրակ ու կեծակ եւ չայրեց եօթգըլխանի հրէշը որ աւերեց Տարօնի աշխարհը ։

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՈՒԺԵՂ ԱՆՀԱՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ՝ ՍԱՇԱ ԿԻԹՐԻ

●

Սիրողներ շատ ունեցած է Սաշա Կիթրի։ Նաեւ չսիրողներ ։ Կրնայ ըլլալ որ աւելի մեծ է այս վերջիններուն թիւը ։

Ցամենայն դէպս գինք չսիրողներն անգամ չեն կրնար ժխտել անոր տաղանդը։

Սաշա Կիթրի ծնած է Սէն – Փեթեր – պուրկ 1885ին, դերասան հօրմէ։ Եղած է թատերագիր, գրագէտ, դերասան՝ թատրոնի թէ շարժանկարի, նաեւ շարժանկարի բեմադրիչ ։

Զարգացած եւ չափազանց սրամիտ, ունի շատ յաջող թատերգութիւններ, որոնք, եթէ երբեմն խորք չունին, դիւրահաղորդ, թեթեւ ու հաճելի են սակայն։

Կարելի է հաւաքածոներ կազմել իր սրամիտ խօսքերէն։ Սրամտութեան սիրահար ըլլալով՝ բացառիկ սէր մը ունեցած է մեծ դիւանագէտ Թալլըրանի հանդէպ ։ Անոր կեանքն է «Կաղ Սատանան» եւ ինք իսկ կատարած է անոր դերը ։

Շատ սիրած է կիները, ըլլալով հանդերձ խիստ քննադատ մը, որովհետեւ լաւ ճանչցած էր անոնց թերութիւններն ու առաքինութիւնները, (Հինգ պաշտօնական կին ունեցած ըլլալով, անձնական փորձառութիւնն ալ անշուշտ օգնած է իրեն)։

«Մի լսէք, տիկիններ»ը շատ հաճելի թատերգութիւն մըն է այդ ուղղութեամբ։ Թէեւ սիրուած ալ դերասան էր, բայց հաւանաբար աւելի լաւ ըրած կ'ըլլար միշտ ինքզինքը առաջ չնետելով եւ մնալով միայն հեղինակ, վարադուրէ ետեւ ։

Թատերգութիւններէն դուրս գրած է յուշերու հատոր մը, բաւական վիճելի, «Չորս տարի դրաւում» (1940 - 1944), երբ Գերմանացիք գինք ձերբակալեցին ։

Շարժանկարի մէջ նետուած է 1915ին «Անոնք որ մերմէ են» ժապաւէնով, յետոյ 1936ին «Խաբեբայի մը վէպը» ծանօթ գործով ։

Իր վերջին ժապաւէնները, շքեղ եւ ճոխ՝ Նափոլէոն, Փարիզ, Վերսայ, բաւական աղմուկ հանեցին, որովհետեւ քիչ մը շատ իր ուզածին պէս կարգադրած էր պատմական դէպքերը. մինչեւ իսկ դատի հարց ծագեցաւ ։ Բայց նիւթապէս այնքան շահաւէտ գործեր էին՝ որ խնդիրը փակուեցաւ ։

Գրած է 19 կատակերգութիւն, հրատարակած է 53 հատոր եւ պատրաստած՝ 21 ժապաւէն ։

Կարելի է անտարակոյս գինքը նկատել ֆրանսական թատրոնի վերջին յիսուն տարիներու կարեւորագոյն դէմքերէն մէկը։

Սրամիտ խօսքերէն զատ, Կիթրի ունի նաեւ շատ յաջող որակումներ, որոնք իրենց կարճութեան մէջ իսկ, ունին բացառիկ չահեկանութիւն մը։

Այդ մտածումներու գիրքին մէջ, քանի մը էջը անգամ մը, Կիթրի կը գրէ. —

«Ի՞նչ նորութիւն — Մոլիէռ»։

Ամբողջ փիլիսոփայութիւն մը կայ խակապէս այս կարճ նախադասութեան մէջ։

Խօսելով Մոցարթի մասին՝ կը գրէ. —

«Այն լռութիւնը, որ կը հետեւի Մոցարթի երաժշտութեան, կրկին Մոցարթէն է»։

Բացատրելու համար Սիքսթինի տաճարին (Վատիկան) գեղեցկութիւնը, կը գրէ. — «Միայն կարելի է ծունկի գալ»։

Սնանակներ կարելի է լեցնել նման խօսքերով ։

Իր կիները եղած են յաջորդաբար Շարլոթ Լիզէս, Իվոնն Փրէնթան, Ժագլին Տըլիւպաք, Ժընըվիէվ Կիթրի եւ վերջինը Լանա Մառքոնի, որուն ըսած էր. — «Անոնք կինս եղան, դուք այրիս պիտի ըլլաք»։

Ինչպէս կը գրէ, «Փարի – Փրէս»ի մէջ, Մաքս Ֆավալլելի, «Սիրած է Փարիզը, կիները, թատրոնը»։

*
**

ԱՆԻՐԱՒՈՒԱԾՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆ ԳՐԱԳԷՏԸ՝ ԻՏԱԼԱՑԻ ՍԻԼՈՆԷ

●

Միջազգային գրականութեան հռչակաւոր դէմքերէն՝ իտալացի Ինեացիօ Սիլոնէի հինգերորդ գիրքը թարգմանուեցաւ Ֆրանսերէնի ։

Ցիսունըեօթը տարեկան այս գրագէտը ծնած է գաւառի մէջ, ուր հայրը հողամըշակութեամբ կը զբաղէր։ Երկրաշարժի մը հետեւանքով որբ մնաց, երբ տակաւին հազիւ տասնըչորս տարեկան պատանի էր։ Իր վեց եղբայրներն ալ մեռան, վերջինը՝ բանտի մէջ։

Ինացիօ Սիլոնէ իտալական համայնավար կուսակցութեան հիմնադիրներէն մէկ եղած է։ Սակայն, ֆաշական տիրապետութեան շրջանին, երբ 1928ին հեռացաւ իր հայրենիքէն եւ հաստատուեցաւ Զուիցերիա՝ հրաժարեցաւ համայնավարութենէ ։ Ընկերային գրագէտ՝ իր գիրքերուն մէջ, Սիլոնէ պարզած է քաղաքական տեսակէտներ եւ ուժեղ կարծիքներ՝ ընկերային հարցերու շուրջ։ Զրկուածներու եւ անիրաւուածներու պաշտպանն է Սիլոնէ ։

«Լիւքի Գաղտնիքը» իր վերջին վէպն է որ թարգմանուեցաւ վերջերս ։

Լիւք Սապաթինի, գիւղացի մը, քառասուն տարիէ ի վեր դատապարտուած է ոճիրի մը համար, որ ինք չէ գործած։ Դատապարտուած է, որովհետեւ ոճիրին գիշերը, երբ կը թափառէր փողոցներուն մէջ, ձերբակալուած է եւ մերժած է յայտնել՝ թէ նախապէս ուր կը գտնուէր։ Ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած էր, բայց քառասուն տարի վերջ, ոճիրին բուն հեղինակը մեռնելու պահուն իրականութիւնը կը յայտնէ եւ Լիւք ազատ կ'արձակուի։ Վէպը կը սկսի այն օրէն՝ երբ ազատուած բանտարկեալը իր գիւղը կը վերադառնայ... Սակայն բոլոր դռները կը փակուին իր առջեւ, որովհետեւ դատապարտեալ մը՝ գիւղացիներուն համար դատապարտեալ կը մնայ միշտ ։ Լիւք անօթութենէ պիտի մեռնէր՝ եթէ գիւղին քահանան ու նախկին համայնավար մը եղբայրական ձեռք չերկարէին իրեն։

Նախկին համայնավարը՝ Անտրէա, արդարութեան եւ ճշմարտութեան պաշտպան անձ մը, կ'աշխատի լուծել Լիւքի գաղտնիքը։ Սիրային տրտում պատմութիւն մըն է։ Լորէթա Լիւքի նշանածը, կը սիրէ տղան։ Մինչդեռ այս վերջինն ալ կը սիրէր ուրիշ կին մը՝ Օրսենան, որ ամուսնացած էր արդէն։

Ձերբակալուած գիշերը Լիւք այս կնոջ հետ էր եւ իր արժանապատուութիւնը թոյլ չտուաւ որ իրականութիւնը յայտնէ։ Դատապարտուեցաւ՝ կամովին։ Անդին՝ Լորէթա ցաւէն կը մեռնէր եւ Օրսենա յիմարանոց կը փոխադրուէր, իր կարգին այնտեղ մեռնելու համար ...։

Արդարութեան կողմէ գործուած սխալի մը հետեւանքով ստեղծուած ողբերգութիւնը նկարագրելով՝ Սիլոնէ կը դատապարտէ, մէկ կողմէ, դատարաններու յաճախակի քմածին որոշումները՝ առանց փաստի, եւ միւս կողմէ կը բարձրացնէ գիւղացին, ցոյց տալով անոր պատուի գիտակցութիւնը ։

ԲԺԻՇԿԸ.— Քանի՞ տարեկան էք, տիկին։
ՏԻԿԻՆԸ.— Ի՞նչ պիտի ընէք։
ԲԺԻՇԿԸ.— Որպէսզի ըստ այնմ դեղագիրը գրեմ ։
ՏԻԿԻՆԸ.— 35 տարեկան եմ. բայց դուք 45 տարեկանի համար գրեցէք ...։

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (96)

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

●

ԵՐԿՈՒ ՇԻՐԻՄՔ

Իսկ Ցովնան, այս նախատական եւ պարծանաց խօսքերուն՝ գլուխն եւ յօնքերը վեր առնելով արհամարհանաց աչք մը նետել բաւական համարեցաւ ։

— Ի՛նչ, ինծի պատասխան չե՞ս տար, դու չես գիտեր ուրեմն թէ ո՞ւր կը հասնի իմ կարողութիւնս։ Այս խօսքերը գրուելով՝ վագրը ակռաները կը կրճտէր եւ թունաւոր աչքեր կը փայլեցնէր դիմացինին. բայց դարձեալ պարտաւորեցաւ Ցովնանու անխռով եւ սայրասուր հայեցուածքին առջեւ խոնարհիլ եւ այլուր հըջել աչքերը, եւ լռել։ Ան ատեն Ցովնան սկսաւ հանդարտ ձայնով խօսիլ.

— Նախ, դու եթէ քու մարգարէիդ խօսքը յարգէիր, զիս ոչ երբեք անհաւատ պիտի անուանէիր. վասնզի պէտք էիր գիտնալ թէ ես միայն Աստուած մը կը պաշտեմ՝ արարիչ երկնի եւ երկրի. իսկ իմ համարձակութեանս յայտնի նշանն է թէ վատութիւնը շատ հեռու բան է ինձմէ, եւ դու եթէ յիշողութիւն եւ միտք ունենայիր, պէտք էիր յիշել թէ այդ Խութեցի Ցովնան է որ քու նախորդ Ապուսէթի որդի Եուսուֆ իւր զօրքերով բնաջինջ ըրաւ ի Մուշ. նոյն Ցովնան է որ Բռնաշէն քու յիսուն հազար հոգւոյ մէկ բանակդ զարկաւ ջարդեց եւ փախուց, նոյն Ցովնանն է որ քու զօրավարդ Ժիրակ փոքր գնդով հարուածեց եւ ծաղրեց, նոյն Ցովնան է որ սոյն այս Դուինայ դրան մօտ՝ քու աչացդ առջեւ իւր ազգին դաւաճաններն ու մատնիչները կախաղան հանեց, եւ երկու հարիւր հոգւով քու հազարաւոր խումբերդ Շիրակ, Արտահան եւ Արտանուշ զարկաւ եւ կոտորեց հալածեց։ Եւ հիմա որ Աստուած այդ Ցովնան քու ձեռքդ մատնեց, կրնաս զնա տանջել եւ սպաննել, այդ քու եւ քեզ նման դաղանաց գործն է եւ բնութիւն. բայց նախատել՝ սրտիդ անարգութիւնը եւ մտքիդ տկարութիւնը յայտնել է։

— Դեռ այդ վիճակիդ մէջ զիս նախատել կը համարձակիս եւ չես իմանար թէ ես ի՛նչ կրնամ ընել։ Եւ քեզ պէս անօրէնի մը կրնամ ներել, բայց միմիայն պայման ունի իմ ներողութիւնս. ուրացիր քու հաւատքդ, ընդունէ ճշմարիտ կրօնքը, ընդունէ փառք, պատիւ եւ մեծութիւն, ճանչէ Աստուծոյ կարողութիւնը հոն ուր կայ զօրութիւն, տես թէ ուսկից ուր կը տարածի մեր Մարգարէին իշխանութիւնը, եւ ամէն դիմադրութիւն անապատի խուլ է դորա առաջ։ Օ՛ն, մըտիկ ըրէ՛ իմ խօսքերս, զղջա՛ եւ ես կը ներեմ քեզ ու կը շնորհեմ ոչ միայն կեանք այլեւ մեծութիւն։ Մտածէ որ դու քու այս վիճակիդ մէջ եղեռնաւոր մը իմ աչաց առջեւ կը կենաս ներկուած Արաբաց արեամբ, եւ քու ապստամբ սուրդ դեռ նոր տասներկու հոգիէ աւելի զոհ կտրած է իմ զօրքերէս. ապստամբին պատիժը մահ է, եւ ես քեզի կը շնորհեմ քու կեանքդ։

Հեգնական ծիծաղով մը միայն պատասխանեց Ցովնան այս խօսքերուն, եւ երբ Բուղա այս ծիծաղին վրայ շփոթած իւր փոքրիկ աչքերը կը ջանար մեծ մեծ բանալու, Ցովնան դարձաւ այն մարդուն որ Բուղայի մօտ նստած եղէգը ձեռքը շարունակ կը գրէր եղած խօսակցութեանց համառօտութիւնը.

— Միրզա Հասան, դու գրուցէ՝ միթէ ես քու կեանքդ չե՞մ շնորհած, ըսաւ չեչտակի ձայնով ։

Իսկ նա շուարած աչքերը բացած երեսը կը նայէր, եւ յանկարծ մտաբերելով նետեց եղէգը՝ ցատկեց տեղաց եւ ետ ետ քաշուելով աղաղակեց.

— Այո, այո, աւաղակ, երբ գիշերը Խլաթ իմ տունս կոխեցիր, իմ ծառաներս կապեցիր՝ սպաննեցիր, իմ թեւս կտրեցիր, ինչպէս կարելի է չյիշել. կրկնապատիկ, հազարապատիկ մահապարտ ես դու։

— Այո, ես որ քեզ գտայ Հայոց երկրին մէջ, որ ստերդումն, խաբեբայ տիրոջ մը կը ծառայէիր, եւ այդ տէրդ որ մատնութիւն եւ դաւաճանութիւն կը դրդուէր ու կը քաջալերէր, եւ որ երկու հարիւր հազար աւազակներով իմ հայրենի երկիրս կը մտնէր, կը սպաննէր եւ կը քանդէր, նա աւազակ չէր եւ ես աւազակ էի։ Եթէ աւազակ եւս էի, առանց քու կրօնքիդ ուրացութիւնը պահանջելու թուղթ մը միայն առի քեզմէ, քու քաւիդ քեզի դարձուցի, ես որ կրնայի զքեզ, քու ծառաներդ, քու այդ յիմարական թղթերդ եւ բնակեալ տունդ ի միասին կրակի տալ եւ մոխիր դարձնել. ով զիս կ'արգիլէր եթէ բռնութիւնն օրէնք էր։ Եւ դու Բուղա, դու կը համարձակիս աւազակ զիս անուանել, որ ելեր եմ պաշտպանելու համար իմ հարցը, երկիրս, իմ ազգիս եւ իմ կրօնիս սրբութիւնը որոնց համար ոչ մէկ, այլ հազար մահ, հազար անգամ մեռնիլ շատոնց աչքս առած եմ, եւ դու կը հաւատա՞ս թէ կրնամ ես փոխել, ուրանալ զայն որ երբեք չի ներեր ստերդումն լինել եւ դաւաճանել ։

ԾԵՐԵՆՑ

(Շար.)

դրողը խոստովանած է, թէ խորայէլեան լրտես մըն էր :

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ հարսանիքի մը ընթացքին շէնքը փլելով պատճառ դարձած է 62 հոգիի մահուան : 68 ուրիշներ վիրաւորուած են, որոնց 17ը՝ մտահոգիչ :

ՖՐԱՆՍԱ տակաւին պաշտօնական ոչ մէկ որոշում տուած է Թունուզի Հանրապետութիւնը ճանչնալու համար, սակայն կասկածէ դուրս է, որ մօտ ատենէն պիտի ճանչնայ զայն :

ՃԱՓՈՆԻ մէջ ողողումները հետեւանքով 150.000 տուներ փլած են : 2 – 4 մեթր բարձրութեամբ՝ ջուրը ծածկած է ընդարձակ տարածութիւն մը : Շարժեր ալ պատահած են : Զոհերու եւ կորսուածներու թիւը յայտնի չէ :

ԱՆԳԼԻՈՅ հանրակառքի շարժավարներուն գործադուլը վերջացաւ :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ աւազակները զինեալ յարձակումներ գործած են զանազան վայրերու վրայ : Անօթի ամբոխը կը յարձակի պետական շտեմարաններու վրայ եւ գողութիւն կ'ընէ : Ոստիկանութիւնը դժուարութեան կը հանդիպի «հակայեղափոխական աւազակները» զսպելու համար :

ՍԱՇԱ ԿԻԹՐԻԻ յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ շաբաթ առտու Մոնմարթրի գերեզմանատան մէջ : Ուրբաթ ամբողջ օրը աւելի քան 12.000 հոգի եկած էին իրենց վերջին յարգանքի տուրքը բերելու մեծ թատերագիրին դագաղին առջեւ : 7 դամբանականներ խօսուեցան եւ արարողութիւնը տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մօտ, ուր պատրաստուած էր նաեւ մասնաւոր ամբիոն մը աւելի քան հազար հիւրերու համար : Ժամը 12ին տեղի ունեցաւ թաղումը :

ԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ Տանիէլ Ժըլէնի 14 ամսու մանչը մեռաւ առջի օր : Երախան չորս դեղահատ կլլած էր, օգտուելով վայրկեան մը անհսկողութենէ եւ թունաւորուած :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Խաչիկ Ալթունեան (Լիոն), Այրի Տիկին Մարի Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Նազարէթ Պետրոսեան, Պ. Նշան Պետրոսեան (Էքս լէ Պէն), ինչպէս նաեւ իրենց պարագաները, խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, հեռագրով, նամակով եւ ծաղկեպսակով մասնակցեցան իրենց սուգին, իրենց սիրեցեալ կնոջ, աղջկան, քրոջ եւ պզտականին Զապէլ Ալթունեանի վաղահաս եւ կսկծալի մահուան առթիւ :

●

Այրի Տիկին Բարսեղ Նշանեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Այրի Տիկին Եփրեմեան, Նշանեան եւ Տէր Յակոբեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, փեսին եւ եղբօր

ԲԱՐՍԵՂ ՆՇԱՆԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Վահէ Սիրաքեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Պետարեան, եւ համայն ընտանիքը իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ՝

Օր. ԷՊՐՈՒ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ

տխուր մահուան առթիւ :

ԿԱՐԵՒՈՐ ԿՈՉ

●

Նոր արշաւ մը Լիոնի եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան շինութեան համար :

Լիոնի Ազգ. Միութեան եւ Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը Յուլիս 25ին գումարած խառն ժողովին տեղեկացաւ շինութեան յառաջացեալ քաջալերական վիճակին եւ սակայն որպէսզի աշխատանքը չկասեցնենք սոխողական պահանջ մը մեզ կը հարկադրէ ձեռնարկելու նոր նուէրներ հաւաքելու գործին : Ժողովին անդամներու մասնակցութեամբ անմիջապէս գոյացաւ 400.000 Ֆրանք :

Նուէրներ պիտի հաւաքուին մեր ժողովուրդի բոլոր խաւերէն :

Կոչ կ'ընենք մասնակցիլ անխտիր եւ սիրայիր ընդունելութիւն վերապահել Նուէր հաւաքողներուն : Մարմնին մեր վարկը այդ կը պահանջէ :

Լիոնէն դուրս ապրող մեր հայրենակիցներէն կը խնդրուի օգնել մեր այս ձեռնարկին օր առաջ կարենալ վերջացնելու համար : Նուէրները ղրկել.—

C. C. P. Lyon 3495-68
Comité de Construction de l'Eglise et Foyer Arméniens de Lyon.
Ou :
Union Nationale et Euphorie de l'Eglise Arménienne
69 Rue Louis Blanc, LYON

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝

Olonne-sur-Mer (Vendée)

3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Արձանագրութեան եւ մանրամասնութեան համար դիմել՝

Edouard Mavian, 116 Rue Réaumur,
Paris 2ème. CEN 06-42

Բանակողները չմոռնան բժշկական վկայական բերել :

Փարիզեան շրջանի այն բանակողները, որ պիտի երթան պիյէ ճոլէճթիփով, ամէնէն ուշը մինչեւ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ պէտք է իրենց անունը եւ տոմսին գինը հասցնեն ընկեր Եդ. Մաւեանի :

Մեկնում՝ կիրակի, Օգոստոս 4 : առտուան ժամը 7ին : Հաւաքուիլ՝ ժամը 6ին,

Point de rassemblement H :
Gare du Maine Départ.

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Արձանագրութիւններուն համար դիմել ընկեր Լեւոն Գլընճեանին, էփրըբրի Թիւպանօ, 18 րիւ Թիւպանօ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ՝

Ուշիմ, կարող, աշխատասէր եւ գործէ հասկցող մէկը, մեր վաճառատան մէջ աշխատելու համար, իբր գործակատար, յաճախորդներու ապսպրանքները պատրաստող :

Դիմել Պահատուրեան վաճառատունը՝
246, Rue Vendôme - LYON

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած՝ «Հերոններու Օր»ուան եւ Խանասորի արշաւանքի 60րդ տարեդարձին առթիւ, Օգոստոս 4, կիրակի, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Վալապրի հանրածանօթ, օդասուն եւ ընդարձակ անտառին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ՝ բոլոր խումբերու եւ ենթակոմիտէներու, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շրջանային վարչութեան, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու :

Ներկայ պիտի ըլլան եւ պիտի խօսին՝ Կարտանի քաղաքապետ Պ. Վիքթոր Սաւին եւ Պ. Լերտա (ընկերվարական) :

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի՝ Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Երգեր, արտասանութիւններ, նուագ եւ հայկական ու եւրոպական պարեր :

Պ. Ալէքս Մնակեան ագորաէոնի վրայ պիտի նուագէ հայ ժողովրդական երգեր եւ պարերգներ (Փարիզի երաժշտանոցէն եւ Լիբանանի ագորաէոնի ախոյեան) :

Ծոխ պիւֆէ մատչելի գիներով՝ սանտուիչ, շամփուրով խորոված, զովացուցիչ ըմպելիներ եւ այլն :

Մուտքը ազատ է :

Երթեւեկի համար դիմել մեր խումբերուն եւ ենթակոմիտէներուն : Կարելի է առնել նաեւ Էքս երթեւեկող հանրակառքեր եւ օթօքառեր :

Մարսէյլ քաղաքին մէջ բնակողներուն

Խանասորի արշաւանքի տօնակատարութեան առթիւ Վալապր երթալու համար, յատուկ օթօկառեր վարձուած են : Արձանագրուելու համար դիմել ընկեր Աստուր Քէօսէեանին (Փլաս տ'Էքս), ընկեր Ա. Պետրոսեանին (Տայէս) եւ Պ. Գ. Ծերէկեանին :

Մեկնումը տեղի կ'ունենայ Փլաս տ'Էքսէն :

ՊՕՄՈՆ. — Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ այս տօնակատարութեան, պէտք է արձանագրուին օթօքարի համար մինչեւ 2 ՕԳՈՍՏՈՍ, հետեւեալ ընկերներու մօտ. — Յ. Պանտիկեան, Ն. Դարբինեան, Կ. Կարապետեան, Սերժ Սարգիսեան :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3600 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք : Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
30
ՅՈՒԼԻՍ
MARDI
30 JUILLET
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7954 33ème ANNEE Directrice : *Arpik MISSAKIAN* ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3755

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

●

Հիմա որ խորհրդարանը արձակուրդի մէջ է, Պուրժէս - Մոնուրիի կառավարութիւնը պիտի կրնայ հանգարտ գլխով զբաղիլ օրուան հրատապ հարցերով :

Ալժերիոյ կնճիռը չէ լուծուած դեռ : Դաշլիճը պիտի շարունակէ մտահոգութեանց գլխաւոր առարկան դարձնել զայն : Զանազան ձեռնարկներ կը կատարուին՝ երկուստեք ընդունելի ելքի մը յանգելու համար :

Նախարարական խորհուրդի վերջին նիստը երեւան հանեց, որ երկրին ելմտական վիճակը կարծուածէն աւելի ծանր է եւ լուրջ դարմանումի կը կարօտի :

Ելմտական նախարար Ֆէլիքս Կայեար առանց բառերը ծամծմելու յայտարարեց՝ թէ վերջին մէկուկէս տարուան ընթացքին կառավարութիւնը ստիպուեր է ծախսել երկու միլիառ տոլար : Այսինքն օտար դրամի (տըվիզ) ամբողջ պահեստը :

Զրկուած այս կարեւոր զէնքէն, որ անհրաժեշտ է արտասահմանէն գնումներ կատարելու համար, կառավարութիւնը պիտի ստիպուի նոր սեղմումներու են - թարկել ներածումները :

Արդիւնքը պիտի ըլլայ այն՝ որ ճարտարարուեստի հրապարակին վրայ պիտի պակսին նախանիւթերը, ինչպէս պղինձ, բուրդ, ածուխ եւայլն : Գործարանները պիտի չկրնան սովորականին պէս աշխատիլ : Ֆրանքի գնման կարողութիւնը պիտի պակսի : Գործազրկութիւնը ծայր պիտի տայ : Տնտեսական եւ ընկերային մարզերուն մէջ ծանր տագնապ մը պիտի ծագի :

Որպէսզի Ֆրանսան այս անբաղձալի կացութեան չենթարկուի, ելմտական նախարարը կ'առաջարկէ վեց հարիւր միլիառ ֆրանքի խնայողութիւն մը կատարել 1958ի ելմտացոյցին վրայ :

Իր նախորդը՝ Րամատիէ ծրագրած էր 250 միլիառի խնայողութիւն մը այս տարուան համար : Կարելի չեղաւ կառավարական պաշտօնատանց մէջ բաղձացուած խնայողութիւնները կատարել : Ո՛չ մէկ նախարար ուզեց կրճատել ելմտացոյցին մէջ նախատեսուած ծախքերը :

Իվերջոյ նոր կառավարութիւնը ըստիպուեցաւ հասոյթի նոր աղբիւրներ ստեղծել՝ յաւելում կատարելով հրանիւթի, նամակադրոշմներու, հեռաձայնի, գինիի եւ այլ առարկաներու վրայ :

Ֆէլիքս Կայեար դիտել կուտայ թէ՝ 1.180.000 զինուորներու դրօշի տակ պահուելուն հետեւանքով, աշխատաւոր ձեռքերու պակասը զգալի կերպով կ'անդրադառնայ աշխատավարձերու յաւելման վրայ : Ու կ'առաջարկէ ներկայիս մայր երկրի զօրանոցներուն մէջ գտնուող 550.000 զինուորներու մէկ մասը ազատ արձակելով օգտագործել ճարտարարուեստի եւ երկրագործութեան զանազան ճիւղերուն մէջ :

Արտադրութեան յաւելումին շնորհիւ, Ֆրանսայի տնտեսական կացութիւնը պիտի բարւոքի եւ երկիրը պիտի կրնայ աւելի դիւրութեամբ զոհողութիւններ կատարել՝ Ալժերիոյ հարցին կարգադրութեան համար :

Ֆրանսայի զինուորական ընդհանուր ծախքերը ներկայիս կը բարձրանան տարեկան 1500 միլիառ ֆրանքի, որուն միայն 365ը Ալժերիոյ համար (օրական մէկ միլիառ ֆրանք) : Նախարարը կ'առաջարկէ 1300 միլիառի իջեցնել ընդհ. գումարը, երկու հարիւր միլիառի խնայողութիւն մը կատարելով :

1958ի համար ժուժկալ, խստամբեր ելմտացոյց մը ծրագրած է Կայեար : Իրականին մէջ «խստամբերութիւն»ը չինչանակեր, որ գալ տարի պետութիւնը նուազ ծախք պիտի ունենայ : «Խստամբերութիւն» բառը յարաբերական իմաստ ունի եւ իրական «խնայողութիւն» չենթադրեր : Ընդհակառակն 1958ի ելմտացոյցի ծախքի բաժինը այս տարուանէն 400 միլիառ աւելի պիտի ըլլայ, 5270 միլիառ՝ փոխարէն այս տարուան 4870 միլիառին :

Հասոյթ կը նախատեսուի 4300 միլիառ, որով բացը պիտի ըլլայ հազար միլիառէն քիչ մը պակաս :

Խնայողութիւնը կը հասկցուի այն իմաստով, որ ծրագրուած կարգ մը նոր ծախքերը տեղի պիտի չունենան :

Բացը գոցելու համար անհրաժեշտ պիտի ըլլայ տուրքերու սակը բարձրացնել, նոր տուրքեր հաստատել եւ զանազան ճիւղերու մէջ գիներու յաւելում կատարել :

Դահլիճը փաղը պիտի սկսի քննել ելմտական նախարարին ծրագիրը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՈՒԱԹԵՄԱԼԱՅԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՒ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ՁԵՌՔՈՎ

●

Կուաթեմալայի Հանրապետութեան Նախագահը՝ գնդապետ Արմաս ուրբաթէն շաբաթ լուսնալու գիշերը սպաննուեցաւ նախագահական պալատին պահակներէն մէկուն կողմէ : Հրատարակուեցաւ տեղեկագիր մը, որ կը ճշդէ Նախագահին սպանութեան պարագաները . — «Ուրբաթ գիշեր ժամը իննին Նախագահ Արմաս սպաննուեցաւ, երբ կնոջը հետ ճաշասենեակ կ'երթար : Ոճրագործը՝ որ երեք ժամ փուշտ պարպած էր Նախագահին վրայ, անմիջապէս անձնասպան եղաւ : Քննութիւնները երեւան հանեցին, որ ոճրագործը համայնավար էր» :

Ոճիրը մեծ յուզում պատճառած է երկրին մէջ : Կառավարութիւնը անմիջապէս բացառիկ նիստ գումարելով Հանր. Նախագահութիւնը վստահեցաւ փոխ - նախագահ՝ Լոփեզի :

Կառավարութիւնը իր պարտականութիւնը կատարեց վերջ ժողովուրդին յայտարարեց թէ «ազգային բանակին հետ պիտի աշխատի երկրին սահմանները պահովել» :

Երկրին մէջ խռովութիւն չկայ : Մայրաքաղաքին մէջ, լուռ ամբոխ մը հաւաքուած է նախագահական պալատին շուրջ :

Պաշտօնական վիճակ հաստատուած է՝ պաշտպանական նախարարին կողմէ, որ ժողովրդական հաւաքոյթները արգիլեց :

Նախագահ Արմաս ծանօթ էր իբրեւ հակահամայնավար ուժեղ անհատականութիւն մը : 1954ին, բանակին օժանդակութեամբ տապալած էր «յառաջդիմական» նախագահ Արպէնզը եւ իր վարչակարգը հաստատած : Տարի մը վերջ, երբ Միացեալ Նահանգներ այցելեց՝ Նախագահ Այզընհաուըրի բարեկամութիւնն ալ շահեցաւ : Ամերիկեան մամուլը լայն տեղ յատկացուցած է ներկայիս Նախագահ Արմասի սպաննութեան : «Հերըլտ Թրիպիւն» իր խմբագրականին մէջ կը գրէ . — «Ասիկա հարուած մըն է ո՛չ միայն իր երկրին՝ այլ բովանդակ արեւմտեան աշխարհին համար», մինչ «Թայմզ» զայն կ'անուանէ «ազատութեան իրական ախոյեան մը» :

Նախագահ Այզընհաուըր Կուաթեմալայի նախագահին մահը սգաց, ինչպէս «իր անձնական բարեկամինը» :

ՄԵՔՍԻԿՈՅԻ մէջ շաբաթէն կիրակի լուսնալու գիշերը երկրաշարժ մը պատահած է : Հարիւրաւոր զոհեր կան : Վիրաւորներու թիւը անհաշիւ է : Յիսունէ աւելի շէնքեր փլած են :

ՓԱՐԻԶԷ երկու միլիոն հոգի արձակուրդի մեկնեցաւ վերջին ութ օրերու ընթացքին :

CUIR DE RUSSIE

●

Ինչպէս գրած էինք անցի օր, վերջերս լոյս տեսաւ Ժագ Լանզմանի Բիւիր տը Ռիւսի գիրքը, ուր հեղինակը կը պատմէ իր տպաւորութիւնները Խ. Միութենէն :

Լանզման այս առթիւ պարտք կը սեպէ չեշտել թէ ինք ձախակողմեան լրագրող մըն է, բոլորովին կարմիր, եւ շատ գոհ իր կարմրութենէն :

«Խորհրդ. Միութիւնը ինծի կը ներկայանար, երթալէս առաջ իսկ, իբրեւ աստուածային հրաշք մը» կ'ըսէ եւ կ'աւելցնէ նաեւ . — «Երբ աւելի հասունցայ եւ քաղաքական գիտակցութիւնս զարգացաւ, Խորհր. Միութիւնը հոկտեմբերեան յեղափոխութեան Աստուած - երկիրը դարձաւ, յետոյ երկիրը՝ Աստծոյ մը որուն անունը արդէն ժողովուրդներու պզտիկ հայրիկ էր» :

Եւ երբ փափաքողիս նաւին վրայ կ'երթայ դէպի այդ «դրախտը», կը մտածէ . «Ինծի համար Խ. Միութիւնը ամէն բանէ վեր է, մասնաւորաբար յառաջդիմութեան ասպարէզին մէջ, ըլլայ ան ընկերային թէ արհեստագիտական, եւ ամէն ասպարէզի մէջ որ մօտէն կամ հեռուէն կապ ունի մարդուն երջանկութեան հետ» :

Եւ ութ օրէն Լանզման յուսախաբ էր «ընկերվարական դրախտէն» . եղած է մասնաւորաբար Սեւ Ծովու ափերը, Օտեսա, այլ նաեւ Հանգիստեր եւ նաշուշտ Սոխում : Ինչպէս ըսինք՝ առանձինն պիտի առնենք Լանզմանի գիրքին այն մասը, որ կապ ունի Հայերուն հետ, իսկ այսօր կուտանք Փ. Էմէնի յօդուածէն հատուած մը, դարձեալ մասնաւորաբար Հայոց վերաբերեալ մասը . —

Խորհրդայինները յաճախ կը գայրանան, որովհետեւ արեւմտեան աշխարհը կը վարկաբեկէ զիրենք : Ժագ Լանզման այս կէտին վրայ շատ չի ծանրանար : Այլ, պարզապէս կը պատմէ իր յարաբերութիւնները՝ խորհրդային վատահամբաւ կնոջ մը հետ : Այնուհետեւ կարեւոր էջեր կը յատկացնէ ֆրանսահայ դժբախտ տարագիրներուն, որոնք քանի մը տարի առաջ յիմարութիւնը գործեցին իրենց երկիրը վերադառնալու՝ Ստալինի կանչին արձագանգելով : Անոնցմէ շատեր, որ մազապուրծ ազատած են զանազան բանտերէ եւ յաճախակի սպանդներէ, ներկայիս կը խամրին խեղճութեան եւ անձկութեան մէջ : Մարսէյլէն երբ կը մեկնէին՝ անոնցմէ շատեր համայնավար էին : Երբ կը լսեն թէ Լանզմանն ալ ձախակողմեան է՝ կը զգուշանան եւ կը գայրանան : Խորհրդային դժբախտ քաղաքացին հաշտուած է իր ճակատագրին հետ, որովհետեւ կ'երեւակայէ թէ կեանքը շատ աւելի վատ է ուրիշ երկիրներու մէջ : Սակայն Սոխումի Հայերուն համար, որոնք ճանչցած են Ֆրանսան, Մարսէյլի գրախտային յիշատակով կ'ապրին «երկարօրէն խօսիլ Մարսէյլի մասին, պարասրահներու եւ շարժանկարի սրահներու մասին, ընկերներու մասին, որոնք հիմա ունին անշուշտ կառքեր, վաճառատուներ, ցուցափեղկեր, գեղանի աղջիկներ, թերթեր, գիրքերն ու ազատութիւնը՝ բենզինասար նաւու մը վրայ ելլելու եւ երթալու Անվերս եւ Լոնտոն ...» : Շարունակ նամակներ կը գրեն Փինոյի, որ, ըստ երեւոյթին, խոստացած է զանոնք Ֆրանսա վերադարձնել : Սոխումի Հայերը յայտարարած են Լանզմանի . — «Մեր յոյսը դրած ենք Փինոյի վրայ» :

ՏԸԼԸՍ ԼՈՆՏՈՆ ՀԱՍԱՒ

●

ՓԱ՞ՐԻԶ ԱԼ ՊԻՏԻ ԳԱՅ

Երէկ, Բշ. օր, կէսօրէ վերջ Լոնտոն հասաւ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին Նախարար՝ Տըլըս : Տեղական մամուլն ու միջազգային քաղաքական շրջանակները լուրջ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս այցելութեան : Տըլըսի կ'ընկերակցին ապազինման հարցերու բազմաթիւ փորձագէտներ : Ան պիտի մասնակցի վեց շաբաթէ ի վեր առանց արդիւնքի շարունակող ապազինման խորհրդակցութեանց :

Կը կարծուի, թէ Տըլըսի ներկայութենէն մղուած՝ Խ. Միութիւնն ալ անմիջապէս Լոնտոն ղրկէ Արտաքին նախարար Կրոմիքոն : Այս պարագային, կրնայ իրականանալ նաեւ Արտաքին նախարարներու խորհրդաժողով մը, որուն վրայ կը պնդէ Խ. Միութիւն : Սէյվին Լոյտ արդէն շաբաթներէ ի վեր կը մասնակցի խորհրդակցութեանց, ի հարկին՝ Փինօն ալ կրնայ շուտով երթալ Լոնտոն :

Սպիտակ տունը յայտարարեց, թէ ապազինման խորհրդակցութիւնները շատ կարեւոր էին եւ Տըլըսի ներկայութիւնը այնտեղ՝ անհրաժեշտ : Ցարդ Միացեալ Նահանգներու կողմէ այս ժողովին կը մասնակցէր Սթասըն, որ դարձեալ Լոնտոն պիտի մնայ, իբրեւ խորհրդակից Տըլըսի :

Միացեալ Նահանգներու մէջ այս մասին բացատրութիւններ չեն տար : Սակայն, լաւատեղեակ շրջանակներ կը հաղորդեն, թէ այս քայլը առնուած է նախագահ Այզընհաուըրի կողմէ, ցոյց տալու համար այն հետաքրքրութիւնը՝ որ կ'ընծայէ ապազինման հարցին :

Լոնտոնի մէջ հրատարակուած Բուլկանինի նամակն ալ կապ ունի խնդիրին հետ : Խ. Միութիւն խորհրդաժողովին մէջ հաշտարարի դեր կ'ուզէ խաղալ, միւս կողմէ ռմնահարելով ապազինման հարցին յաջողութիւնը : Տըլըս իր ներկայութեամբ պիտի աշխատի վճռական որոշումներ տալ, ի հարկին՝ գլուխ - գլխի խորհրդակցութիւն մըն ալ ունենալով խորհրդային ներկայացուցիչին հետ :

Կը կարծուի, թէ Լոնտոնի մէջ Տըլըս տեսակցութիւններ պիտի ունենայ զանազան անձնաւորութեանց հետ : Կրնայ ըլլալ նաեւ, որ Փարիզ ալ հանդիպի՝ վարչապետ Պուրժէս - Մոնուրիի հետ խորհրդակցելու համար :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀՈԳԵՐԸ

*

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՃԱՌԸ

Ֆէլիքս Կայեար կիրակի օր ճառ մը խօսեցաւ Քոնեաքի մէջ եւ անգամ մը եւս պարզեց երկրին տնտեսական եւ ելմտական ծանր վիճակը : Նախարարը յիշեց թէ երկար տարիներ Ֆրանսան եղած է հարուստ երկիր մը, իսկ տասը տարի ի վեր օժանդակութիւն ստացող երկիր մը : Բայց այսօր ոչ մէկն է, ոչ միւսը : Ֆրանսան միայն իր վրայ կրնայ հաշուել եւ անոր համար պէտք է գիտակցի այս կացութեան :

«Խիստ պիտի ըլլամ, ըլլայ զինուորական, ըլլայ քաղաքային ծախքերու համար : Ելմտացոյցին հաւասարակշռութիւնը պէտք է ստահուի առանց նոր տուրքերու : Ելմտական նախարար մը կոչուած է կամ տկար մարդ մը ըլլալ կամ մինակ մնալ : Ես կ'ընտրեմ այս երկրորդ լուծումը» :

Ապա նախարարը կոչ ըրաւ աշխատաւորներուն եւ աւելցուց թէ «որեւէ ժամադրութիւն չընդունիր Սեպտեմբերին կամ Հոկտեմբերին, աշխատավարձքերու յաւելման համար : Աշխատաւորները պէտք է գիտնան թէ չեն կրնար կանխել ազգային հարստութեանց բարգաւաճումը՝ առանց վտանգելու իրենց ապրուստի մակարդակը» :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Պաշտպանական նախարար Անտրէ Մորիս Ալժերիոյ մէջ աչքէ անցուց սահմանն ու բանակը : Խօսքը զինուորներուն ուղղե-

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐՄԱՇԻ ՎԱՆՔԸ Ե՞ՐԲ ՀԻՄՆՈՒԵՑԱՒ

Պոլսոյ « Շողակաթ » ամսագրին վերջին թիւերուն մէջ կը հրատարակուի չահեկան ուսումնասիրութիւն մը «Պատմութիւն Արմաշու Դպրեվանքին», գրուած Մաղաքիա Արքեպիսկոպոս Օրմանեանէ :

ԱՐՄԱՇՈՒ ՀԻՄՆԱԴԻՐԸ հատուածին մէջ, վանքի հիմնադրին մասին խօսելով, կը գրէ · « Թադէոս եպիսկոպոսի ոչ ծագումը գիտենք եւ ոչ առաջին կեանքը : Ս · Էջմիածնի Մայր Աթոռի դիւաններէն ալ լոյս մը առած չենք : Աւանդութեան պարագաները գննելով, կը գտնենք թէ ԺԷ · դարուն առաջին տարիներուն մէջ է ապրած, որ ատեն ծաղկեցան ի Ս · Էջմիածին խումբ մը հոգեշնորհ անձեր, որոնք ամենայն փութով ճգնեցան Այրարատայ, Սիւնեաց եւ Վասպուրականի վանքերու վերանորոգութեան համար, իրենց անկեալ եւ աւերեալ վիճակէն դուրս բերելով զանոնք : ... Այդ խումբին ժամանակակից է, եւ հաւանաբար ընկերակից ալ էր մերս Թադէոս եպիսկոպոս, նուիրակ Մայր Աթոռին, որպէսզի գոնէ իբր մախանուն աւելցնէինք» («Շողակաթ», 1956, էջ 367) :

Օրմանեան Սրբազան կը շարունակէ երկար եւ գեղեցիկ հետեւութիւններ հանել, որոնց համար սակայն որեւէ տուեալ չունի, բացի բնականաբար անկէ, որ Արմաշու վանքը անոր ձեռակերտն էր : Ասիկա ինքնին արժէքաւոր ապացոյց մըն է եւ ընտիր բարենիշ մը անծանօթ Թադէոս եպիսկոպոսի համար :

Օրմանեան Սրբազան, 1784 - 1801 թուականներուն գրի առնուած աւանդութեան մը հետեւելով, կը գրէ · « Թադէոս ամն նուիրակ Ս · Էջմիածնի, կը շրջի Նիկոմիդիոյ նահանգին մէջ, ուր 40 – 50 - 60 տուն խումբերով հոս ու հոն նոր հասած կը գտնուէին ներքին գաւառներէն ձելալիներու ձեռքէն փախստական Հայեր » (անդ, էջ 368) : Աւանդութիւնը գեղեցիկ հիւսուածքով Թադէոս եպիսկոպոսին հիմնադրել կու տայ Արմաշու վանքը : Վերջապէս Օրմանեան Սրբազան կարգ մը պատմական մարգանքներ ընելէ վերջ՝ կը գրէ Հիմնարկութեան թուականը հատուածին մէջ · « ... Եւ հարկ է իբրեւ անեկրայ ընդունիլ Գուլումճու Մուրատփաշայի խնամեալ արշաւանքին տարին (1611), իբր ստոյգ թուական հիմնարկութեան Արմաշու վանքին՝ Թադէոս եպիսկոպոսի ձեռքով» (անդ, էջ 369) :

×

Սիմէոն դպիր Լեհացւոյ մէծարժէք Ուղեգրութեան մէջ, Նիկոմիդիոյ գաւառին տրուած այցելութեան առթիւ, կը կարդանք թէ Նիկիայէն կ'անցնի Զաքարայ գիւղը (երեսուն տուն հայ) եւ անկէ ալ Իզմիտ : Սակայն Զաքարայէն մեկնելով՝ կը գրէ · «Եկաք ի տափարակ տեղ մի, որ մին կողմն անտառ էր եւ միւսն լեռ քարէ այր : Եւ այս լերինս վրայ քարակոփ փոքրիկ վանք մի էր շինած ի վիմէն, եւ կայր անդ եպիսկոպոս մի Եզնկու Կապուտ վանից, եւ երկու մալաղ : Եւ հուպ վանաց իբեք նոր գեղ էր շինած, հայ սաֆի : Կացաք անդ իրեք օր» (Վիէննա, էջ 42-43) :

Ուղեւորութեան հրատարակիչ Հ · Ակինեանի հետ մենք ալ անտարակոյս կ'ընդունինք, որ Սիմէոն այս տողերով Արմաշու վանքին մասին կը խօսի : Ցաւալի է աւելի բան մը չըսելը : Օրինակ, չի յիշեր ոչ վանքին անունը, ոչ եպիսկոպոսին անունը եւ ոչ ալ վանքին հիմնարկութեան թուականը :

Սակայն կու տայ խիստ կարեւոր երկու տեղեկութիւններ : Նախ կը յիշէ, որ վանքին մէջ կար եպիսկոպոս մը՝ Երզնկայի Կայիփոսի (Կապոյտ) վանքէն : Եւ երկրորդ, իր այդ կողմերը կատարած ճամբորդութիւնը կը հանդիպի Հայոց ՌԾԷ (1608) թուականի կէսերուն կամ առաջին կէսին : Ուրեմն՝ Արմաշու վնաքը գոյութիւն ունէր 1608 թուին եւ չէր կրնար հիմնուած ըլլալ 1611ին, ինչպէս Օրմանեան Սրբազան կ'ենթադրէր : Տարակոյս չկայ, որ վանքը նոր հիմնուած էր, քանի որ միայն եպիսկոպոս մը կար հոն եւ երկու մալաղ (կրօնաւոր կամ աբեղայ) : Տարակոյս չկայ նաեւ, որ այս եպիսկոպոսը (Երզնկայի Կայիփոսի վանքէն) հիմնադիրն էր Արմաշու, այսինքն՝ նոյնինքն Արմաշու հիմնադիր Թադէոս եպիսկոպոս, Երզնկայի Կայիփոսի վանքէն :

***

Տարակուսիլ կարելի չէ, որ Գր · Կամախեցի իրժամանակագրութեան մէջ այս Թադէոս եպիսկոպոսի մասին կը խօսի, երբ կը գրէ · «Նա Թադէոս անուն թերահաւատ ի պոռնիկ երիցաթողէ եղած եպիսկոպոս, որ կայր ի Նորաշէն վանս Արմաշու, որ ոչ օրինաց հող ունէր, եւ ոչ յԱստուծոյ ահ եւ երկիւղ կու կրէր եւ ոչ ի մարդոյ ամօթ, ոչ պաս գիտէր եւ ոչ ուտիս ի գինամոլութիւնսն, ոչ մեղաց բնաւ զղջումն չունէր, այլ անյուսութեամբ գործէր զամենայն չարիս եւ էր բարիատեաց եւ չարասէր եւ այնպէս անզղջութեամբ մեռաւ : Եւ նա՛ ընդ ամենայն անօրէն գործոյն վերայ՝ գնայ այլ գայթ ի գիշերի կրօնաւոր աբեղայ եւ քահանայ ձեռնադրելով, եւ ուղարկէր յԱլվու կողմն յիւրեանց գեղջացոց մի - ջումն, որ Խլինջեղ ասեն, եւ ես Պուլամաճ կոչեցի՝ վասն առաւել մորմի ցեխ լինելոյն, որ ի ձմերան աւուրսն տանէ ի տուն ոչ ոք չէ կարող գնալոյ · ի յայս գեղս իրէցութիւն կ'առնէ ինն տարույ ի վեր » (էջ 478 – 479) : Կամախեցին կ'աւելցնէ, որ ինք անձամբ պայքարած էր կօրնական ողբալի վիճակին համար, եւ գեղացիները յանդիմանած ատեն, անոնց ուշադրութիւնը հրաւիրած էր այդ անարժան քահանաները օծող Թադէոս եպիսկոպոսին մասին ըսելով · «որ իւր օրհնողն ի կարգէն անկած ի պոռնիկ իրիցութենէ լինելով եպիսկոպոս » (անդ, էջ 479) :

Տարակոյս չկայ, որ Թադէոս եպիսկոպոսը նոյնինքն Արմաշու հիմնադիր եպիսկոպոսն է : Սակայն որքան տարբերութիւն այլուստ գրեթէ սրբացուած Արմաշու հիմնադիր Թադէոս եպիսկոպոսին եւ Կամախեցիի նկարագրածին միջեւ :

Մենք նկատի առնենք պատմական ու կենսագրական տուեալները միայն, Կամախեցիի վկայութեան մէջ :

Թադէոս եպիսկոպոս Երզնկայի Կայիփոսի վանքէն երէց, այսինքն քահանայ էր սկիզբը եւ վերջը եպիսկոպոսացած է : Էջմիածնի նուիրակ ըլլալուն մասին Կամախեցի չի յիշեր : Երկու անգամ Թադէոս եպիսկոպոսը «երիցութենէ լինելով եպիսկոպոս» կ'անուանէ : Արդեօք մեռա՞ծ էր իր երիցուհին եւ վերջը եպիսկոպոսացաւ, թէ՞ թողուց իր կինը : Ինծի ալ աւելի հաւանական կ'երեւայ, որ կինը մեռած էր : Զեմ գիտեր՝ ո՞վ զինք եպիսկոպոսացուց : Սակայն վերջապէս գիտենք, թէ երիցութենէ, քահանայութենէ եպիսկոպոսացաւ :

Կամախեցի երբ կը գրէր վերի տողերը՝ մեռած էր Թադէոս եպիսկոպոս : Իր ժամանակագրութեան այս մասը գրած ըլլալու է 1635ի ատենները : Ուրեմն Թադէոս եպիսկոպոս մեռած էր 1635էն առաջ : Արմաշի համար ան կ'ըսէ «Նորաշէն վանս Արմաշու» : Լեհացիի Ուղեւորութենէն տեսանք, որ 1608ին արդէն շինուած էր վանքը : 1608 - 1635՝ վանքը 27 – 30 տարեկան էր : Արդ՝ կարելի՞ է երեսուն տարուան հաստատութիւն մը նորաշէն կոչել : Ես կը կարծեմ, թէ կարելի չէ : Ուրեմն՝ Կամախեցի իր տողերը գրած էր շատ աւելի առաջ 1635էն : Անոր գրածներէն դատելով Թադէոս եպիսկոպոս մեռած է Արմաշ եւ հոն ալ թաղուած ըլլալու է :

Յ · ՔԻՒՐՏԵԱՆ

(Բազմավէպ)

(Մնացեալը յաջորդով)

ՌՈՒՍԻՈՅ ՀՐԵԱՆԵՐԸ

Ճուտ Թելլըր, որ խորհրդային հարցերու մասնագէտ է ու «Կրեմլինը», «Հրեաները ու Միջին Արեւելքը» եւ « Յեղափոխութեան ճաւութեան նոխազները » անունով գրքերու հեղինակը, շահեկան յօդուած մը ստորագրած է «Նիւ Եորք Հերալտ»ի մէջ, որուն գլխաւոր մասերը կու տանք ստորեւ :

Խ · Միութեան մէջ ապրող աւելի քան երկու միլիոն Հրեաներուն համար մտահոգութեան ու մտատանջութեան օրեր պէտք է ըլլան այս օրերը, որովհետեւ Կրեմլինի մէջ տեղի ունեցող բոլոր մաքրագործումները միշտ ալ իրենց անդրադարձումը ունեցած են խորհրդային Հրեաներու կեանքին վրայ :

Արդարեւ, «Բուլաք»ներու մեծ մաքրագործումներուն ատեն Կրեմլին մասնաւոր խստութեամբ վարուած էր Խրիմի հրեայ կոլխոզներուն հետ : Այս հալածանքները իրենց գագաթնակէտին հասան 1930ին, երբ համայնավար կուսակցութեան հրէական ճիւղը — Եէվսեկցիան — լուծարքի ենթարկուեցաւ : Այս Եէվսեկցիան (որ կը նշանակէ Հրէական բաժանմունք) միակ վարչութիւնն էր, որուն միջոցաւ Խ · Միութեան մէջ ապրող Հրեաները իրենց ձայնը կրնային լսելի դարձնել կառավարութեան :

1930ի մաքրագործումները ուրիշ հետեւանքներ ալ ունեցան Հրեաներուն համար · — 1936ին կարեւոր թիւով հրեայ մտաւորականներ բնաջնջուեցան՝ «ազգայնական» միտումներ ունենալու ամբաստանութեամբ · Նոյն պատրուակին տակ, հրէական լեզուով բանող դպրոցները փակուեցան 1937ին · իսկ յաջորդ տարին, Խ · Միութեան մէջ լոյս տեսնող միակ հրէական օրաթերթին հրատարակութիւնը արգիլուեցաւ : Նոյն 1938 տարուան ընթացքին էր որ Պիրոպիճանի հրեայ համայնավար ղեկավարները մաքրագործուեցան : Պիրոպիճանը Մանչուրիոյ սահմանին վրայ գտնուող խորհրդային այն հողամասն է, ուր ատենօք Կրեմլինի կողմէ արտօնուած էր հրէական ինքնավար համայնքի մը ստեղծումը :

Հետեւելով խորհրդային պատմութեան ներքին անցուդարձերուն, կարելի է ըսել թէ 1940ի «պուրժուա ազգայնականութեան » դէմ պետութեան կողմէ կազմակերպուած պայքարին ժամանակ ամէնէն աւելի Հրեաներն են որ տուժեցին՝ բազմահարիւր մտաւորականներ զոհ տալով :

Այս բոլորին հետեւանքը այն է, որ խորհրդային Հրեաները սարսափով կը համակուին, ամէն անգամ որ Խ · Միութեան մէջ հալածանքներ ու մաքրագործումներ ծայր կու տան, որովհետեւ անխուսափելի կերպով «պոչը իրենց կը դպնայ » :

×

Ինչ կը վերաբերի Կրեմլինի վերջին զգայացունց մաքրագործումներուն, ասոնցմէն առաջին երեքին մասին ցաւելու մասնաւոր պատճառ չունին խորհրդային Հրեաները : Մոլոթով Սթալին - Հիթլեր համաձայնութեան գլխաւոր ճարտարապետն էր · այդ համաձայնութեան վրայ էր, որ Խ · Միութեան բոլոր Հրեաները կասկածելի տարր նկատուեցան պատերազմին ամբողջ տեւողութեան, մինչ անդին, Գերմանիոյ մէջ, յառաջ կը տարուէր աւելի քան վեց միլիոն Հրեաներու բնաջնջումը : Լազար Կաքանովիչ, հակառակ հրեայ ըլլալուն, խուլ մնացած էր Հրեաներու բոլոր դիմումներուն հանդէպ, մասնաւորաբար 1948 - 1953ի ճակատագրական օրերուն : Մալենկով, հակառակ Անտրէյ Ժդանովի հանդէպ ունեցած իր անձնական հակառակութեան, Ժդանովի մահէն վերջ դարձած էր Սթալինի ամէնէն մօտիկ գործակիցն ու Ժդանովի հակա -

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

ՇՆՈՐՀԻՒ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ...

Եգիպտոսի մէջ Գալուստ Կիւլպէնկեան բաւականաչափ ծանօթացաւ Ֆրանսայի ու Անգլիոյ մերձարեւելեան քաղաքականութեան ·այդ շրջանին է, որ որոշեց իր բախտը կապել Արեւմտեան այս երկու մեծագոյն պետութեանց : Նուպար Փաշայի հետ ունեցած երկար խօսակցութիւններու շնորհիւ զարգացուց նաեւ իր դիւանագիտական կարողութիւնները, որոնք հետագային այնքան օգտակար պիտի ըլլային իրեն՝ եւրոպական եւ այլ երկիրներու Արտ · նախարարներու հետ վարած իր ·բանակցութիւններուն ընթացքին :

Նուպար Փաշայի ձեռքին տակ անցուցած այս շրջանէն վերջ, բոլոր դռները այլեւս բաց էին Գալուստի համար :

Գ · ՊԱՅՔԱՐ՝ ՔԱՐԻՒՂԻ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

1896ի վերջաւորութեան, Գալուստ Կիւլպէնկեանի երկար, պայքարներով հարուստ կեանքին նախապատրաստական շրջանը աւարտած էր : 27 տարեկան էր եւ ժամանակը եկած կը համարէր մինչ այդ ձեռք ձգած փորձառութեան զանազան օղակները իրարու բերելով հաստատուն շղթայ մը կազմել :

Մինչ Կիւլպէնկեան եւ Եսայեան ընտանիքներուն միւս անդամները վերջնականապէս հաստատուեցան Եգիպտոս կամ Թունուզ, Գալուստ իր կնոջ ու զաւկին հետ ճամբայ ելաւ դէպի Լոնտոն : Պաքուի նաւթարդիւնաբերութիւնն ու Միջագետքի քարիւղին ապագայ կարելիութիւնները իրեն համար ոչ մէկ գաղտնիք ունէին այլեւս :

Ասկէ զատ, յաջողած էր նաեւ Պաքուի ամէնէն լուսաւորեալ նաւթատէրերէն Նոպէլ եղբայրներուն վստահութիւնը շահիլ, իսկ միւս կողմէ, վստահօրէն կրնար յենուիլ իր մեծազօր արեւելահայ բարեկամին՝ Ալեքսանդր Մանթաշէֆի վրայ : « Հօրեղբայր » Նուպար Փաշան ալ իր առջեւ բացած էր արեւմտեան դիւանագիտական ու տնտեսական ամէնէն սեղմ շրջանակներուն դռները :

Նաւարդի դրամ օժիտը սկսած էր շօշափելի եկամուտներ ապահովել, Մանթաշէֆէն ալ որոշ վճարումներ կը ստանար : Սկսած էր հարստանալ եւ իր վերջին սրնանկութիւնը անհաճոյ երազի մը պէս հետզհետէ կը մոռցուէր :

Այդ ժամանակներուն քարիւղի հանդէպ Անգլիոյ ունեցած հետաքրքրութիւնները շատ սահմանափակ էին : Կը բաւականանային աշխարհի զանազան կողմերը մակերեսային պեղումներ ընելով եւ փոքր գործառնութիւններով : Անգլիայէն զատ կային նաեւ Հոլանտացիները, որոնք այսօրուան Ինտոնեզիոյ մէջ քարիւղ կը փնտռէին, եւ վերջապէս Փարիզի Րոչիլտները : Անմիջապէս վերահասու ըլլալով կացութեան, Գալուստ տեսաւ թէ բոլորն ալ տակաւին « շատ տկար» էին, եւ աւելին եւս կը տկարանային իրարու դէմ եւ իր ներկայացուցած ռուսական քարիւղի շահագործման դէմ պայքար մղելով · մինչ անդին, Ամերիկայի քարիւղատէրերը կը սկսէին հետզհետէ զօրանալ :

×

Կիւլպէնկեան բարեկամութիւն հաստատեց Րոչիլտներու ներկայացուցիչ Ֆրէտէրիք Լէյնի հետ, զոր կը կոչէ «Անգլիական նաւթարդիւնաբերութեան հայրն ու կայսրութիւն կերտող » :

Լէյն Գալուստին առաջարկեց քարիւղի եւրոպական շահերը հաւաքակ յայտարարի մը բերել : Այդտեղէն ալ ծագում առաւ Րոյըլ Տըչ - Շէլ խմբակցութիւնը, որուն իրականութիւն դառնալու գործին մէջ Գալուստ աւելի քան վեց տարի աշխատեցաւ ; վերջ, Նիւթական շատ լաշափելի շահեր ապահովեց» :

Կիւլպէնկեան, 33 տարեկանին, քարիւղի հսկաներու խումբին մաս կը կազմէր : Սակայն Անգլիական, Հոլանտական, Գերմանական, Ռուսական, Շուէտական, Րոչիլտներու եւ Մանթաշէֆ - Կիւլպէնկեան գործակցութիւնը, 1902 – 3ին, որդեգրեց չհանդիսացաւ ամերիկեան վտանգաւոր մրցակցութեան : Ուր որ Եւրոպական խմբակցութիւնը ոտք կը կոխէր, Ամերիկացիք անոնց ոտքին տակ փոս կը փորէին ·«մրցակցութիւն չէր ,այլ կատարեալ ոչնչացում», կը գրէ Սըր Հէնրի Թեթըրտինկ, որ կը ներկայացնէր Հոլանտայի շահերը : «Սթանտարտ Օյլ կոչուած նորելուկ հսկան կը փորձէր մեզ խեղդել ամէն տեղ եւ ամէն ձեւով » :

Ամերիկայի քարիւղին վրայ ունեցած իր մենաշնորհին պատճառով Սթանտարտ Օյլ Ընկերութիւնը կրնար ուզած վախի քարիւղի գինները կոտրել արտասահմանի մէջ, եւ մեծ վնասներ պատճառել Արեւմտեան Եւրոպայի քարիւղի ընկերակցութեան : Լէյն, Տեթըրտինկ եւ Կիւլպէնկեան որոշեցին ամէն ձեւով արգիլել, որ ամերիկեան ընկերութիւնը մենաշնորհներ ձեռք ձգէ իրենց գործունէութեան սահմաններուն մէջ, եւ միեւնոյն ատեն աշխատեցան որոշ հաւասարակշռութիւն մը մտցնել քարիւղի գինին մէջ :

ՐԱԼՖ ՀԻՒՎԻՆՁ

(19 Շար ·)

Հրեայ գաղափարներուն ամէնէն կատաղի պաշտպանը։

Բայց եւ այնպէս, Կրեմլինի վերջին անցուղարձերէն մտահոգուելու մեծ պատճառներ ունին խորհրդային Հրեաները, որովհետեւ այսպէս կոչուած «Լենինկրատի խմբակին» վերահաստատումը (որուն ղեկավարը Ժդանովն էր), որոշ կերպով հակահրէական բնոյթ կը կրէ։ Արդարեւ, Սթալինի մահէն անմիջապէս առաջ ձերբակալուած «դաւադիր բժիշկները» ամբաստանուած էին Ժդանովն ու Ալեքսանդըր Շերպաքովը մեռցուցած ըլլալու յանցանքով։

Արդ, Ժդանով յայտնի էր որպէս հակա-հրէական շարժման կազմակերպիչ, իսկ Շերպաքով, որպէս Կարմիր Բանակի կոմիսար, պատերազմի ժամանակ Կարմիր Բանակէն ներս կազմակերպած էր հակահրէական մեծ շարժում մը։

×

Հետաքրքրական է նշել այստեղ, որ Ռումանիոյ մէջ եւս Աննա Փաուքէր, հրէուհի, 1952ին պաշտօնազրկուեցաւ «Սիոնական դաւադրութեան» ամբաստանութեամբ ու այժմ ոչ ոք գիտէ որ ո՞ւր է թէ մեռած։

Իսկ գալով Խրուշչեւի, հինէն ի վեր յայտնի է որպէս հրէատեաց։ Տակաւին անցեալ տարի կը գանգատէր Ֆրանսացի ընկերվարականի մը ու քանատական համայնավար պատուիրակութեան մը անդամներուն, թէ Հրեաները անվստահելի տարր են, թէ արտասահման այցելող բազմահազար խորհրդային զբօսաշրջիկներէն միայն երեք հոգի մերժած են Խ. Միութիւն վերադառնալ, եւ այդ երեքն ալ հրեայ են, թէ երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ մեծ թիւով Հրեաներ Խրիմի մէջ հաստատուիլ ուզեցին՝ այնտեղ հակախորհրդային պատերազմական խարիսխ մը ստեղծելու հեռանկարով, եւն.։

Համայնավար կուսակցութեան Գերագոյն Խորհրդի նոր անդամը, Տիկին Եկատերինա Ֆուրցեւա եւս յայտնի է իր հակա-հրէական զգացումներով. այս մասին նոյնիսկ յատկանշական յայտարարութիւններ ըրած է 1956 Յունիսին՝ անգլիական ձախակողմեան հակումներ ունեցող «Նէշընըլ Կարտիըն» թերթի թղթակցին։

Իսկ Գերագոյն Խորհուրդի միւս նոր անդամներ Արիստով, Բրեժնեւ ու Կիրիչենքօ, Բերիայի օրով հալածանք կրած են «բժիշկներու սուտ դաւադրութեան» առթիւ։ Կիրիչենքօ ու Կիրիլենքօ (որ Գերագոյն Խորհուրդի խորհրդատու անդամ նշանակուած է), Ուկրայնացի են. իսկ Ուկրայնացիներն ալ յայտնի են որպէս հրէատեաց։

Այս բոլորէն կարելի է հետեւցնել որ նորանոր ամպեր կը կուտակուին Խ. Միութեան Հրեաներուն գլխուն վերեւ։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ). — Յուլիս 21ին «Պառ տը Շալէի» մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը, նուիրուած հերոսներու յիշատակին։ Օրուան նախագահ ընկեր Մկրտիչ Զորպաճեան իր բացման խօսքին մէջ ըսաւ. «Դարերէ ի վեր, իր սրբազան հայրենիքէն կտրուած հայ ժողովուրդը, քաղաքական դէպքերու բերումով, հարկադրուեցաւ լքել զայն եւ ցրուեցաւ աշխարհի չորս կողմերը, դէմ յանդիման գտնուելով մեր ազգային գոյութեան սպառնացող նոր վտանգի մը։

Իր օրապահիկին մտահոգութեան համահաւասար, Հայը անհրաժեշտ համարեց մտածել նաեւ ազգապահպանման մասին, հիմնելով կրթական, մշակութային, մարզական եւ հայրենակցական միութիւններ։

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը անտարբեր չմնաց մեզի սպառնացող վտանգին հանդէպ եւ տարագրութեան մէջն ալ լծուեցաւ տարբեր պայքարի, հիմնելով ճեմարաններ, մշակութային տուներ, զարկ տալով գրականութեան։

Իր օրաթերթերով եւ պարբերականներով, մեծ քարոզչութիւն կատարեց ի նպաստ հայ դատի եւ միշտ առաջնորդ խանդխացան հայ զանգուածներու»։

Եւ իր խօսքը վերջացուց գոչելով «կեցցէ հայ ժողովուրդը, կեցցէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը»։

Առաւօտէն սկսեալ հիւաւուրց ուխտաւորներու նման իրենց տեղերը գրաւած էին Թաղէն եւ հեռաւոր շրջաններէն եկած հանդիսականները։ Շատ չանցած, հասան նաեւ Պօմոնի Նոր Սերունդականներէն մօտ քառսուն ընկերներ, ընկերակցութեամբ Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչ ընկեր Գր. Փափազեանի, որոնց առաջնորդութեամբ բոլոր հանդիսականները յոտնկայս երգեցին «Մըշակ բանուոր»ը։

Օրիորդ Ալիս Յարութիւնեան յաջող կերպով արտասանեց «Հայաստանի աղջիկները»․ ապա իր եղբօր հետ միասին երգեցին «Ածուխի պէս սեւ սեւ աչերդ»։

Ընկեր Գ. Քէնտիրեանը յուզումով արտասանեց Դ. Վարուժանի «Ջարդը»։

Ապա խօսք տրուեցաւ օրուան բանախօս ընկեր Ժիրայր Միրիճեանին. —

«Հայրենիքը լոկ սահմանային ըմբռնում չէ, ոչ ալ հողային տարածք, ինչպէս շատեր կ՚ըմբռնեն, այլ՝ առաւելաբար «Հոգեկան ըմբռնում» է, ոգեկան ուժ, եթէ ազգը շարժուն ոգեղենացած հայրենիք է, ապա հայրենիքն ալ անշարժ՝ նիւթականացած ազգն է։ Եւ ճիշդ, այսքան բարձր գնահատելով է՝ որ դարեր շարունակ մեր չքեղ եւ եզակի ազգը, յամառօրէն կառչած մնաց իր հողին եւ սրբութիւններուն»։

Ընկերոջ խօսքերը մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին հանդիսականներու մէջ եւ բուռն ծափերու առիթ տուին։

Օրիորդ Արմենուհի Ճանիկեանը յաջողութեամբ արտասանեց Ազգէն Մարտիրոսեանի «Յաղթանակի առաւօտը»։

Մէջ ընդ մէջ երգերէ եւ պարերէ վերջ, Նոր Սերունդական Մակի Իշխանեանը յաջողութեամբ արտասանեց Սիլվա Կապուտիկեանի «Խօսք իմ որդուն»։

Փոքրիկն Ս. Ուլուսեանը արտասանեց ընտիր կտոր մը։ Իսկ փոքրիկն Խողեան «Հայրենիքը»։

Մեր բարեկամ Ալքազի բարձրախօսը կը թնդացնէր հանդիսավայրը հայկական հատընտիր երգապնակներ նուագելով։

Ապա սկսան հայ տոհմիկ պարեր, մէջ ընդ մէջ նաեւ եւրոպական պարերը։

Հաւ մը եւ շիշ մը գինի աճուրդի դրուեցաւ, որմէ գոյացաւ մօտ 25.000 ֆր.։

Մինչեւ իրիկունը տեւեց խրախճանքը։ «Մշուշոն» ու Քօչարին, ինչպէս նաեւ ուրիշ շուրջ պարերը կրկնապատկեցին խանդավառութիւնը։

Շնորհաւորելի են «Հայաստան» ենթակոմիտէի անդամները, որոնք միշտ եւ ամէն ուղղութեամբ գիտեն կատարել իրենց պարտականութիւնները։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ Ամերիկայի 64րդ Պատգ. Ժողովին Ծերակուտական Ուիլ. Հոլընտ հեռագիր մը ղրկած է. — «Ամէնուս ալ բաղձանքն է որ գայ այն օրը, երբ ազատ Հայաստան մը պիտի գրաւէ իր տեղը աշխարհի ազատասէր ժողովուրդներու շարքին»։

× Պատգամաւորական ժողովին փակման առիթով, «Հայաստան Քէմփ»ին մէջ տեղի ունեցած է մեծ դաշտահանդէս մը, որուն ներկայ եղած է աւելի քան հինգ հազար հոգի։ Յայտագրի գործադրութեան նախագահած է ընկեր Վ. Ահարոնեան, յաջորդաբար խօսք տալով ընկերներ՝ Յ. Մուրատեանի (Քանատայէն), Հ. Քարեանի, Ա. Ամուրեանի (Քալիֆորնիայէն), եւ Կ. Թանտրճեանի (Տիթրոյթէն)։ Յայտագրէն ետք շարունակուած է խրախճանքը՝ «Արարատ» նուագախումբին ընկերակցութեամբ։

ԳՐԱԳԷՏ ՄԱԼԽԱՍ Յուլիս չորսին Նիւ Եորք հասած է։

ՋՕՐ. ՀՐԱՆՏ ԳԱՐԱՄԱՆՈՒԿԵԱՆ Ուաշինկթընի սուրիական դեսպանատան զինուորական կցորդ նշանակուած է եւ շուտով Միացեալ Նահանգներ կ՚երթայ։

ՖՐԷԶՆՕՅԻ մէջ Յունիս 30ին կատարուած է բացումը «Արմենիա Քէմփ»ին, Տէր եւ Տիկին Ամուրեաններու նախաձեռնութեամբ։ Ներկայ եղած է 1200 հոգի։ «Արմենիա Քէմփ»ը հայկական դպրոց մը պիտի ըլլայ։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐԸ ԿԸ ՔԱՋԱԼԵՐԷ

●

Ներկայիս Խ. Միութիւն թոյլ կուտայ, որ օտար զբօսաշրջիկներ իրենց կառքերով այցելեն համայնավար աշխարհը եւ պտըտին առանձին, սակայն «Ինթուրիստ»ը ոչ մէկ պատասխանատուութիւն կը ստանձնէ այս պարագային։

Գալով այն զբօսաշրջիկներուն, որոնք եկամուտի լայն աղբիւրներ չունին, Խ. Միութեան մէջ իրենց ծախքերուն վրայ 25 առ հարիւր նուազում պիտի ունենան։ Վիզայի դիւրութիւններ ալ պիտի տրուին։

«Ինթուրիստ»ի նախագահը, այս ուղղութեամբ խօսելով յատկապէս շեշտեց, թէ «առաջին քայլ մը չէ սակա», եւ ծանրացաւ «փոխադարձ հասկացողութեան» եւ «խաղաղ համակեցութեան» անհրաժեշտութեան վրայ։

Մոսկուա օրական կրնայ ընդունիլ 2-2500 զբօսաշրջիկներ։ Անցեալ տարի 154 հազար զբօսաշրջիկներ այցելած են Խ. Միութիւն, ինչպէս նաեւ վաթսուն տարբեր երկիրներէ 319.000 անձեր՝ ընկերային եւ քաղաքական հարցերով։ Միւս կողմէ 460.000 խորհրդային քաղաքացիներ այցելեցին արտասահման։

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԷՆԷՆ ՀԱՐՈՒՍՏ ՄԱՐԴԸ ՆՈՐ ՏՈՒՐՔ ՊԻՏԻ ՎՃԱՐԷ

●

Աշխարհի ամէնէն հարուստ մարդը, ըստիպուած պիտի ըլլայ յայտարարելու իր պետական տուրքը, հետեւաբար՝ հարստութեան քանակը։ Այս մարդը, 71 տարեկան, Հայտերապատի Նիզամն է։

Կ՚ենթադրուի, թէ Նիզամի հարստութիւնը 147էն 700 միլիառ ֆրանքի միջեւ է։

Յարդ Հնդկաստանի իշխանները պետական տուրքէ զերծ կը մնային։ Այսուհետեւ իրենց հարստութեան համեմատութեամբ տուրք պիտի վճարեն։ Այս հրամանագիրը սակայն տհաճ թուեցաւ Հայտերապատի Նիզամին, որ «իր ոսկիները շատ սիրող մարդ»ու համբաւ ունի....

ԿԱՐԻԲԴՈՍԷՆ ՍԿԻԼԼԱ

ՔՆՆԻՉԸ. — Պարոն, ձեր տղան ութը տարեկանէն աւելի է. պարտաւոր էք լըման տոմսակի գին վճարել։

ՍԿՈՎՏԻԱՑԻՆ. — Չեմ կրնար վճարել։

ՔՆՆԻՉԸ. — Ստիպուած էք վճարել։

ՍԿՈՎՏԻԱՑԻՆ. — Չեմ վճարեր։ Ճեպընթացը կեցուցէք, մենք պիտի իջնենք։

ՔՆՆԻՉԸ. — Կ՚ըլլայ. բայց ճեպընթացը կեցնելու տուգանքը տասը անգլիական ոսկի է։

ՍԿՈՎՏԻԱՑԻՆ. — Ուրեմն ճեպընթացը ետ տարէք...։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (97)

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

●

ԵՐԿՈՒ ՇԻՐԻՄՔ

Ալէ հրամայէ, թող գան քու դահիճներդ, այս մարմինը քուկդ է, բայց հոն միայն կը հասնի եւ կը դադրի քու իշխանութիւնդ, չկայ տանջանք մը որ զիս պարհուրեցնէ։

Եւ իր աչքերը այնպէս բոցավառ էին եւ շանթաձիգ որ Բուղա վայրագն անգամ ակամայ սարսուռ մը զգաց, եւ հրամայեց հանել իր երեսէն այդ մարդը, բանտ տանիլ եւ կրկին շղթաներով ամրացնել. մահ սպառնալով ամէնուն՝ եթէ յանկարծ փախչէր ազատէր։ Նոյն միջոցին բերել կուտար այն Իպրահիմը որ զՅովնան բռնել էր, իրեն անձնապահապետ կ՚անուանէր ու պարգեւներ կը հրամայէր։

Ինչ էին Յովնանու համար այդ շղթաներու ծանրութիւնն ու խաւարչտին բանտը, ինք որ ամէն տանջանք կ՚արհամարհէր, եւ այդ աւազակներէն եկած ամէն նախատինք պատիւ կը սեպէր։ Բոլոր իր բանտարգելութեան օրերը որ քանի չափ տեւեցին, ամէն Արարացւոց գլխաւորները Ժիրակէ սկսեալ կուգային տեսնելու այդ մարդը, որուն քաջութեան համբաւը եւ երկիւղը իրենց մէջ տարածուեր էր։ «Սասնոյ լերանց գայլը» կուգային տեսնելու, ինչպէս զինք կ՚անուանէին, եւ տեսնելէն վերջ այդ երկայն մազերով մեծ գլուխը, այդ հրավառ աչերը ուր տակաւ զօրութիւն կը փայլատակէր «Սասնոյ լերանց առիւծ» տեսանք կ՚ըսէին։

Բայց Բուղա պէտք էր երթալ եւ չէր կրնար ուշացնել իր գազանային արշաւանքը, ուստի վերջին փորձ մ՚ել ուզեց փորձել եւ իր կրօնքին պաշտօնէից գիտուն մէկը ղրկեց որ թերեւս կարենայ համոզել զՅովնան որ թողու իր հայրենի կրօնքը եւ ընդունի Մահմետականութիւնը։ Սակայն այդ մարդը շուտով ելաւ եւ յայտնեց իր տիրոջ թէ համոզել անկարելի էր, եւ թէ կրօնին օգուտը կը պահանջէր ժամ առաջ վերցնել չարն ի միջոյ։

Երկրորդ օրը մեծ զօրաց բազմութենէ եւ դահիճներէ շրջապատեալ հանեցին բանտէն Յովնան անխռով եւ անսասան, եւ սպանման տեղը բերին։ Շղթաներէ ծանրացեալ թեւերը վեր վերցուց, աղօթեց եւ տուաւ վիզը մահուան. սուրը փայլակեց, գլուխը գլորեցաւ, ժողովուրդը ցրուեցաւ, եւ հազիւ թէ քիչ մը ժամանակ անցաւ, Սմբատ Սպարապետ կը մտնէր բռնաւորին քով եւ նա կը շնորհէր իրեն առնուլ նահատակին մարմինը։

Քիչ վերջը, առաւօտ մը կանուխ, կառք մը կ՚ելնէր Դուինի քաղքէն խումբ մը ձիաւորաց պահպանութեամբ այդ խումբին գլուխն էր երիտասարդ Մուշեղ, Սպարապետին երկրորդ որդին, եւ որուն առջեւէն սեւեր հագած, սեւ քօղով ծածկեալ բարձրահասակ կին մը կը ձիավարէր երկու իրեն պէս հագուած կանանց հետ։ Լռութիւն եւ սուգ կը տիրէին կարաւանին մէջ, մինչեւ որ հասան Բագարան, հոն առանց չմտած քիչ մը յոգնութիւն առին, եւ երբ աւանին մօտեցան տեսնուեցաւ բազմութիւն մը եկեղեցական դասու որ խունկով եւ մոմով մարտիրոսաց շարականներ երգելով բերին կառքը որ Յովնանու մարմինը կը կրէր՝ մինչեւ եկեղեցւոյ դուռը։

Օրերով այս կարաւանը շարունակեց իր ընթացքը մինչեւ Արտանուշի գաւառը հասաւ. Սմբատուհի մայր եկեղեցին մարմինը դրուեցաւ յարգանօք ինչպէս կը վայելէր մարտիրոսի մը եւ ազատարարի, եւ ժողովուրդը կը յիշէր այդ Սասնցւոյ զօրավարը որ վտանգի օր հասեր էր իր օգնութեան եւ այնչափ ազնուական մարդասիրութիւն ցոյց էր տուել։

Տարի մը վերջ Մայր իշխանուհին վանքին դիմացը՝ Ճորոխի հանդիպակաց ափին վրայ փոքրիկ վկայարան մը շինել տուաւ եւ հոն փոխադրեց երանելւոյն մարմինը, սեղանին առջեւը մարմարէ պարզ կափարիչ մը դրուեցաւ որուն վրան այս խօսքերը կային փորագրեալ.

ԱՅՍ ԴՆԻ ՅՈՎՆԱՆ ԽՈՒԹԵՑԻ ՆԱՀԱՏԱԿԵԱԼ Ի ՎԵՐԱՅ ՀԱՒԱՏՈՅ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԵՒ ԲԱԶՄԱՉԱՐՉԱՐ ԱԶԳԻՍ ՀԱՅՈՑ

Քանի մը տարի վերջ Ճորոխի ափանց վրայ պատուղ անցաւորը նոյն վկայարանին մէջ ուրիշ գերեզման մը կը տեսնէր յար եւ նման առջինին՝ անկից վար զետեղեալ եւ որուն այս էր արձանագրութիւնը.

ԱՅՍ ԴՆԻ ՅՈՍԷՓ ԵՐԱՆԵԼԻ ՆԱՀԱՏԱԿԻՍ ԱՂԱԽԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՎԱՍԿԱՆՈՒՇ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ.

Եթէ մարդկանց սրտին գաղտնիքը շատ անգամ մարմին եւ ոսկի կը ծածկեն, ուր կը մնայ ցուրտ քարին տակ ծածկուած գաղտնիքը, որ յաւիտենականութեան ովկիանոսին մէջ կ՚երթայ կը խորասուզի։

Երախտագիտութենէ շարժեալ ամէն տարի գարնան գեղեցիկ օր մը Արտանուշի ժողովուրդը կուգային այդ վկայարանին շուրջը, քանի մը ծաղիկներ կը բերէին կը շարէին այդ գերեզմաններուն վրայ, ծերերը կը պատմէին թէ ինչ մարդ էր Յովնան՝ թէ ինչպէս քաջ խմբի մը ընկերակցութեամբ եկեր անթիւ Արաբացի աւազակներ ջնջեր էր եւ թշնամւոյն աւարը ժողովրդեան շնորհեր էր. եւ պարծանօք կը ցնէին սուր մը՝ նիզակ մը՝ վահան մը՝ Արաբացի աւարէն։

(Շար.) ԾԵՐԵՆՑ

լով ըսաւ. — «Երկիրը պէտք է մնայ այս 460.000 տղոց կողքին, որոնք կը կռուին պահելու համար Ֆրանսան եւ Ալժերիոյ 9 միլիոն Եւրոպացիներն ու մահմետականները»: Արտայայտուելով այլ հարցերու շուրջ, յատկապէս շեշտեց, թէ Ֆրանսա պիտի չգիջի երբեք եւ սկսած պայքարէն պիտի չհրաժարի: Խօսելով միաժամանակ Թունուզեան սահմանագլուխէն անցնող զէնքերու մասին, ըսաւ.— «Բազմաթիւ չեխական զէնքեր ղրկուած են ապստամբներուն՝ Եգիպտոսի կողմէ. այդ զէնքերը Թունուզէն կ՚անցնին: Թունուզ անկախ պետութիւն մը ըլլալով՝ նոր իրաւունքներ ունի հիմա. սակայն պէտք է գիտնայ, որ պարտականութիւններ ալ ունի»:

× Ալժերիոյ մէջ խռովութիւնները կը շարունակուին, առանց դադարի: Ծաբաթ գիշեր, ահաբեկիչները տասը ռումբ կը փոխադրէին Ալժէի մէջ. հինգը պայթեցան: Փոխադրողներէն երեքը սպաննուեցան, երկու անցորդներ եւ զինուորական մը ծանրօրէն վիրաւորուեցան:

Նոյն օրը, Ալժէի մօտերը գտնուող զինուորական փոքր կայանի մը վրայ յարձակում գործուեցաւ ապստամբներու կողմէ: Տասնըհինգ բանակայիններ սպաննուեցան եւ եօթը ուրիշներ գերի տարուեցան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ընտրութիւնները տեղի ունեցած են խաղաղ մթնոլորտի մը մէջ: Ցարդ, միայն Պուէնոս Այրէսի քուէարկութեան արդիւնքը յայտնի է, ուր կառավարական ցանկը ապահոված է 26 աթոռ՝ 38ի վրայ: 20 առ հարիւր սպիտակ քուէ կայ (փերոնականներ): Համայնավար մը երեսփոխան ընտրուած է:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ. Ատէնաուըրի կառավարութեան առաջարկեց համագաշնակցութիւն մը կազմել. պայմանով որ հեռանայ Ատլանտեան Դաշնակցութենէ: Այդ պարագային՝ Արեւել. Գերմանիան ալ պիտի լքէ Վարշաւայի Դաշնակցութիւնը: Ատէնաուըր մերժեց ընդունիլ այս առաջարկը:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ ձերբակալութիւնները կը շարունակուին: Վերջերս 2 – 3000 հոգի ձերբակալուելով փոխադրուած է Փեշտայէն տասը քիլմ. անդին կառուցուած մեկուսացման կայանը: Ձերբակալուողները չեն դատուիր:

ԱՄՄԱՆԻ մէջ 22 հակամիապետականներու դատավարութիւնը սկսաւ: Փախստականները պիտի դատուին ի բացակայութեան:

ՄԱՌԵՇԱԼ ԺՈՒԿՈՎ Խ. Միութիւն հրաւիրեց եգիպտ. բանակի ընդհանուր հրամանատար՝ զոր. Ամերը:

ՃԱՓՈՆԻ ողողումներուն հետեւանքով ցարդ հազարէ աւելի խեղդամահներ երեւան ելած են: Երեք հազար հինգ հարիւր վիրաւոր կայ եւ 240.000 հոգի ապաստան չունի:

ՃԻՆԱ ԼՈԼՈԲՐԻՃԻՏԱ խաղացի աշխարհահռչակ դերասանուհին կիրակի առաւօտ, Հռոմի մէջ, մանչ մը ունեցած է: Իտալական եւ միջազգային մամուլը լայն տեղ յատկացուցած է այս «դէպքին» լուրին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ պերճանքի առարկաները չուտով վեց առ հարիւր յաւելում պիտի կրեն: Իսկ երգապնակները, ելեկտրական գործիքները, անուշահոտները եւայլն՝ 4 - 5 առ հարիւր: Յաւելում պիտի կրեն նաեւ կարգ մը խմիչքներու գիները:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացանք իրենց այցելութեան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Գ. Մկրտիչեանէ (Պաղտատէն) երեք հազար ֆրանք:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի:

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Բաֆէ Լամարկի մօտ գտնուող Պուրակը:

Կը բանախօսէ Կ. Մ. ՏԵՐՄՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ եւ Տարօնի աւանդական գեղջկական պարեր:

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1957–1958 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են. ամէն անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տնօրէնութեան:

Պարտականութիւն կը նկատենք տալ կարգ մը ծանօթութիւններ, Եւրոպայի միակ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի ընդունելութեան մասին:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ՚ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա.) Ֆրանսականը, որ տառացիօրէն կը հետեւի պետական լիսէներու «ըդխական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պըըվէի եւ պաքալօրէայի:

Բ.) Հայկականը որ կ՚օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիները կ՚ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120,000 ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան՝

1 Bld. du Nord — Le Raincy
Tél. Le Raincy 172

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած՝ «Հերոններու Օր»-ուան եւ Խանասորի արշաւանքի 60րդ տարեդարձին առթիւ, Օգոստոս 4, կիրակի, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, վալարըի համբաժանօր, օդասուն եւ ընդարձակ անտառին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ՝ բոլոր խումբերու եւ ենթակոմիտէներու, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շրջանային վարչութեան, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու:

Ներկայ պիտի ըլլան եւ պիտի խօսին՝ Կարտանի քաղաքապետ Պ. Վիքթոր Սաւին եւ Պ. Լերտա (ընկերվարական):

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի՝ Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Երգեր, արտասանութիւններ, նուագ եւ հայկական ու եւրոպական պարեր:

Պ. Ալէքս Մնակեան ազորտէոնի վրայ պիտի նուագէ հայ ժողովրդական երգեր եւ պարերգներ (Փարիզի երաժշտանոցէն եւ Լիբանանի ազորտէոնի ախոյեան):

Ձուկ պիտի մատչելի գիներով՝ սանտուիչ, շամփուրով խորոված, զովացուցիչ ըմպելիներ եւ այլն:

Մուտքը ազատ է:

Երթեւեկի համար դիմել մեր խումբերուն եւ ենթակոմիտէներուն: Կարելի է առնել նաեւ էքս երթեւեկող հանրակառքեր եւ օթօքառեր:

Մարսէյլ քաղաքին մէջ բնակողներուն

Խանասորի արշաւանքի տօնակատարութեան առթիւ Վալարը երթալու համար, յատուկ օթօքառեր վարձուած են: Արձանագրուելու համար դիմել ընկեր Ասատուր Բէօզէեանին (Փլաս տ՚էքս), ընկեր Ա. Պետրոսեանին (Տալէս) եւ Պ. Գ. Ծերիկեանին:

Մեկնումը տեղի կ՚ունենայ Փլաս տ՚էքսէն:

ՓՕՄՈՆ.— Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ այս տօնակատարութեան, պէտք է արձանագրուին օթօքարի համար մինչեւ 2 ՕԳՈՍՏՈՍ, հետեւեալ ընկերներու մօտ.— Յ. Պանիկեան, Ն. Դարչինեան, Կ. Կարապետեան, Սերժ Սարգիսեան:

[redacted]

Մեղմէ կը խնդրուի տեղեկացնել՝
ԱՐԹԻՆ ՅՈՎԻԿԵԱՆԻ

(Փարիզի իրաւաբանութեան համալսարանի տոքթոր, վկայեալ Քաղաքական Գիտութեանց համալսարանէն, եւ նախկին տնօրէն Մարսիլիոյ հայ գաղթականաց գրասենեակէն):

մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը 15 րիւ Մազակրան (Փարիզ 10), յետ երկարատեւ հիւանդութեան, 66 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր երեքշաբթի ժամը 16ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 րիւ Ժան Կուժօն:

[redacted]

ԿԱՐԵՒՈՐ ԿՈՉ

Նոր արշաւ մը Լիոնի եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան շինութեան համար:

Լիոնի Ազգ. Միութեան եւ Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը Յուլիս 25ին գումարած խառն ժողովին տեղեկացաւ շինութեան յառաջացեալ քաջալերական վիճակին եւ սակայն որպէսզի աշխատանքը չկասեցնենք սոխպողական պահանջ մը մեզ կը հարկադրէ ձեռնարկելու նոր նուէրներ հաւաքելու գործին: Ժողովին անդամներու մասնակցութեամբ անմիջապէս գոյացաւ 400.000 ֆրանք:

Նուէրներ պիտի հաւաքուին մեր ժողովուրդի բոլոր խաւերէն:

Կոչ կ՚ընենք մասնակցիլ անխտիր եւ սիրալիր ընդունելութիւն վերապահել նուէր հաւաքողներուն: Մարմնին մեր վարկը այդ կը պահանջէ:

Լիոնէն դուրս ապրող մեր հայրենակիցներէն կը խնդրուի օգնել մեր այս ձեռնարկին որ սառը կարենայ վերջացնելու համար: Նուէրները ղրկել.—

C. C. P. Lyon 3495-68
Comité de Construction de l'Eglise et Foyer Arméniens de Lyon.
Ou :
Union Nationale et Euphorie de l'Eglise Arménienne
69 Rue Louis Blanc, LYON

ԾԱԽՈՒ Է

Թրեւորի կեդրոնը, ծովէն քան մեթր հեռու, մաքուր անկողիններով եւ նոր կարասիներով —ջուր, ելեկտրականութիւն, կազ— սենեակ մը եւ մառան մը, 450.000 ֆրանք: Տարեկան շահ 50.000: Դիմել՝

Tissus - Nouveautés
Haute Couture
3, Rue Dolomieu - PARIS 5ème
POR. 27-55

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ուշիմ, կարող, աշխատասէր եւ գործէ հասկցող մէկը, մեր վաճառատան մէջ աշխատելու համար, իբր գործակատար, յաճախորդներու ապսպրանքները պատրաստող:

Դիմել Պահատուրեան վաճառատունը՝
246, Rue Vendôme - LYON

Հ՝ Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝

Olonne-sur-Mer (Vendée)
3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Արձանագրութեան եւ մանրամասնութեան համար դիմել՝

Edouard Mavian, 116 Rue Réaumur, Paris 2ème. CEN 06-42

Բանակողները չմոռնան բժշկական վըկայական բերել:

Փարիզեան շրջանի այն բանակողները, որ պիտի երթան պիյէ քոլէքթիֆով, ամէնէն ուշը մինչեւ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ պէտք է իրենց անունը եւ տոմսին գինը հասցնեն ընկեր Եդ. Մաւեանի:

Մեկնում՝ Կիրակի, Օգոստոս 4: առաւօտեան ժամը 7ին: Հաւաքուիլ՝ ժամը 6ին:

Point de rassemblement H :
Gare du Maine Départ.

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Արձանագրութիւններու համար դիմել ընկեր Լեւոն Գըլըճեանին, էփըսըրի Թիւպանօ, 18 րիւ Թիւպանօ:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ

ՈՒՍ. ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՓԱՐԻԶ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Համալսարանական Ոստանի Մարի Նուպար հիմնարկութեան մէջ հայ ուսանողները կըրնան սենեակ ապահովել իրենց համալսարանական ուսման ընթացքին, հետեւեալ պայմաններով.—

1) Թեկնածուն պէտք է ունենայ միջնակարգ լրիւ ուսման (պաշօ) վկայական:

2) Արձանագրուած պէտք է ըլլայ Փարիզի համալսարանի կամ որեւէ համալսարանական բարձրագոյն դպրոցի մը մէջ: Լիսէները բարձրագոյն դպրոց չեն նկատուիր:

3) Երկու հոգինոց սենեակը կ՚արժէ անձ գլուխ 4.500 ֆրանք ամսական, իսկ յետագային առանձին սենեակ ունենալու պարագային 5.700 ֆրանք:

4) Համալսարանական Ոստանի ուսանողները կ՚օգտուին ուսանողական ճաշերէ (75 ֆրանք):

Փարիզի Հայկ. Տունը, իր հայկական ճարտարապետական ոճով, իր գրադարանով ընթերցարանով, եւ վերջապէս գրեթէ բոլոր գաղութներէ հոն հաւաքուած հայ ուսանողներով հայկական փոքրիկ օճախ մըն է Միջազգային այս հսկայ Ոստանին մէջ, իր արդիական բոլոր յարմարութիւններով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ընել հետեւեալ հասցէին.

Union Générale Arménienne
de Bienfaisance
11, Square Alboni, Paris (16e)

ԴԻՒԱՆ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ
ՓԱՐԻԶ

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE
HARATCH
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 փր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրաք: Հատը 12 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 31 ՅՈՒԼԻՍ
MERCREDI 31 JUILLET 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7955 33ème ANNEE Directrice : Arpik MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3756

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՄՕ ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ

●

Տասը տարի առաջ՝ 1947 յուլիս 31ին՝ Նեղոսի ափերուն վրայ աչքերը յաւիտենութեան կը փակէր Համօ Օհանջանեան՝ զոհ ազգային պարտականութեան:

Զոհաբերութիւն էր եղած արդէն ամբողջ կեանքը:

Իբրեւ նախագահ Համազգային կրթական եւ հրատարակչական ընկերութեան՝ կը պարտաստուէր երթալ Պէյրութ Փալանճեան ճեմարանի գործերով: Լիբանան կարենալ մտնելու համար ժամատենդի դէմ պատուաստը պարտադիր էր:

Եղերական եղաւ այդ պատուաստը իր յառաջացեալ տարիքին մէջ: Մասնագէտ բժիշկներ չկրցան փրկել իրենց պաշտօնակիցը: Ինկաւ պատնէշի վրայ՝ 74 տարեկանին:

Փոթորկալից կեանք մը ունեցաւ ողբացեալ Համօ, յեղափոխական անունով Մհեր:

Ծնած էր 1873ին Ախալքալաքի մէջ Կարնեցի ծնողքէ: Թիֆլիզի ռուսական գիմնազիոնը աւարտելով երկու տարի բժշկութեան հետեւած էր Մոսկուայի մէջ, ուսկից հեռացած էր՝ իբրեւ մասնակից ուսանողական— յեղափոխական շարժումներու:

Բժշկական ուսումը շարունակեց եւ աւարտեց Լօզանի մէջ (1899 - 1902):

Զուիցերիոյ մէջ կրած էր ազդեցութիւնը Քրիստափոր Միքայէլեանի: Մեծ յեղափոխականը իրեն ցոյց էր տուած կեանքի մէջ հետեւելիք ճամբան:

Կովկաս վերադարձին (1902) քանի մը տարի բժիշկ Թիֆլիզի ու Բագուի մէջ:

Հազիւ երեսուն տարեկան էր, երբ կ'ընտրուէր Հ. Յ. Դաշնակցութեան Արեւելեան Բիւրոյի անդամ:

Այդ հանգամանքով կը մասնակցի ժընեւի Բայոնական Ժողովին (1905): Անկէ կ'անցնի Սօֆիա՝ երբ Մարտ 20ին Վիտօշի սարերը իր փորձած ռումբին զոհ կ'երթար Դաշնակցութեան հիմնադիրը՝ Վռամշապուհ Քէնտիրեանի հետ միասին:

Ցարական հալածանքներէն զերծ չմնաց նաեւ Համօն, որ 1908 Դեկտեմբերին Թիֆլիզի մէջ ձերբակալուելով փոխադրուեցաւ Նովոչերկասկի բանտը:

Դաշնակցութեան դատավարութիւնը Ս. Պետերբուրգի Ծերակոյտի մասնաւոր ատեանին առջեւ՝ վերջացաւ 1912 Մարտ 20ին: Օհանջանեան աքսորուեցաւ Սիպերիա, ուսկից ազատեցաւ միայն՝ երբ Թուրքիա պատերազմ յայտարարեց Ռուսիոյ դէմ:

Պատմական դեր մը վերապահուած էր իրեն 1918 – 1920՝ Հայաստանի Հանրապետութեան յիշատակելի օրերուն:

1918ին պատուիրակ Պերլին: 1919ին Փարիզ՝ Ահարոնեանի հետ իբրեւ անդամ Հ. Հ. Պատուիրակութեան: 1920ին արտաքին նախարար Խատիսեանի դահլիճին մէջ: Մայիսին՝ բոլշեւիկեան շարժումներուն հետեւանքով՝ վարչապետ Բիւրոկառավարութեան:

Հայաստանի խորհրդայնացումէն վերջ բանտարկուած Երեւանի բանտը՝ 1921 Փետրուար 18ի ժողովրդական ապստամբութեան շնորհիւ կ'ազատի ստոյգ մահէ:

Տարագրութեան մէջ 1925էն մինչեւ իր մահը ապրեցաւ Գահիրէի մէջ ու նուիրուեցաւ հանրային կեանքին՝ իբրեւ նախագահ Համազգայինի ու 1933էն սկսեալ՝ իբրեւ վարիչ Հ. Յ. Դ. Գերագոյն մարմնին:

Պարզ էր ու համեստ՝ բնաւորութեամբ: Ո՛չ մէկ փառասիրութիւն իր նկարագրին մէջ: Իբրեւ վարչապետ Հայաստանի՝ հասած էր փառքի գագաթնակէտին, սակայն մնացած էր նոյն բարեհամբոյր եւ համակրելի մարդը:

Դաշնակցութեան հակառակորդներն իսկ կ'ակնածէին իրմէ եւ կը յարգէին զինքը:

Ա՛յնքան մեծ էր իր հմայքը: Կը յիշեցնէր Սիմոն Զաւարեանը:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան անմահ դէմքերու կողքին իր պատուաւոր տեղը գրաւած է Համօ Օհանջանեան:

Իր անունը խորհրդանշան մըն է այսօր եւ իր կեանքը՝ ներշնչման աղբիւր երիտասարդ Դաշնակցականներու: Մանաւանդ նոր սերունդին, որ ա՛յնքան պէտք ունի ճանչնալու հայ ժողովուրդի բարօրութեան համար զոհաբերուող մեծ դէմքերը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՅԵԱՐ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ՀՐԱԺԱՐԻԼ

●

ԱՊՐՈՒՍՏԸ ԿԸ ԴԺՈՒԱՐԱՆԱՅ

Ինչպէս գրած էինք, Ելմտական նախարար Կայեառ ողի ի բոլն կ'աշխատի, որ զինուորական պիւտճէն, 1.300 միլիառէ աւելի չըլլայ: Այս գեղչը ընելու համար, Պատերազմական նախարարը հարցը լրջօրէն կ'ուսումնասիրէ: Միւս կողմէ, Ալժերիոյ համար բացուած վարկը նոյնը պիտի մնայ: Արտակարգ ծախքերուն համար որոշուած է երկու հարիւր միլիառ: Ընդհանուր կրճատում մը պիտի ըլլայ պատերազմական, նաւային եւ օդանաւային ծախքերուն վրայ:

Երկու օրէ ի վեր, այս հարցերը կը ծեծուին Նախարարաց Խորհուրդին մէջ, ուր Ֆելիքս Կայեառ կը պնդէ իր «ո'չ»երուն վրայ՝ երբ կը փորձեն փոփոխութիւններ մտցնել պատրաստուած ծրագրին մէջ, մինչ Վարչապետ Մոնուրի, որ իբրեւ իրաւարար կը մասնակցի ժողովին, դժուար կացութեան կը մատնուի յաճախ... սակայն կը պաշտպանէ Ելմտական նախարարը: Կայեառ կը սպառնայ հրաժարիլ՝ եթէ նախարարները համաձայն չգտնուին իրեն:

× Յանձնախումբ մը կազմուած էր՝ քննելու համար ապրուստի սղութիւնը եւ որոշելու նուազագոյն օրապահիկը: Արդիւնքը չյայտարարուեցաւ տակաւին: Սակայն յստակ է արդէն, որ նուազագոյն օրապահիկը հինգ առ հարիւր յաւելում պիտի կրէ Օգոստոս մէկէն սկսեալ: Ժամական 126 Փրանք ստացող բանուորները, այս յաւելումին շնորհիւ պիտի ստանան 131ուկէս Փրանք:

Միւս կողմէ, կը սպասուի որ Օգոստոս մէկին կաթը երեք Փրանք յաւելում կրէ, իսկ կաթին ճարպանիւթը՝ (մաթիէր կրաս) 34էն 30 առ հարիւր նուազում, նախ Փարիզի, ապա՝ բովանդակ երկրին մէջ: Կաթի գիներուն յաւելումը պատճառ պիտի ըլլայ նաեւ որ պանիրի եւ կարագի գիներն ալ բարձրանան:

Կազին գինը, Օգոստոս մէկէն սկսեալ քսան առ հարիւր յաւելում պիտի կրէ Փարիզի եւ տասը առ հարիւր ալ գաւառի մէջ: Միայն կազի գիներուն յաւելումով, պետութեան եկամուտը պիտի աւելնայ վեց միլիառ Փրանքով:

ՕՄԱՆԻ մէջ, բրիտանական օդուժը կրկին միջամտեց՝ ապստամբներու գործունէութիւնը անդամահատելու համար:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Արտաքին նախարար Ֆոն Պրենթանօ Լոնտո՞ն պիտի երթայ, Տըլըսի հետ խորհրդակցելու համար:

ԿՈՒԱԹԵՄԱԼԱՅԻ Հանր. Նախագահին սպանութենէն ետք շարք մը ձերբակալութիւններ եղած են երկրին մէջ:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ բանակը ներկայիս ունի աւելի քան երեքուկէս միլիոն զինուոր, յայտարարեց Չինաստանի Պատերազմական նախարարը:

ԻՏԱԼԻՈՅ եւ Պարսկաստանի միջեւ քարիւղի համաձայնագիր մը պիտի ստորագրուի, կը հաղորդեն լաւատեղեակ աղբիւրներ:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

●

«ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ ՊԱՆԴՈՒԿ ՉԷ»...

Տասը տարի անցաւ այն օրէն՝ երբ հազարաւորներ «պանդուխտի ցուպը» նետելով վերադարձան հայրենիք:

Չէի՞ն գիտեր, թէ ի՛նչ կը սպասէր իրենց, երկրի մը մէջ՝ որ կը գտնուէր համայնավար վարչակարգին տակ:

Եթէ չէին գիտեր, չէի՞ն լսած:

Այն օրէն՝ երբ Լենինեան Ռուսաստանը իր թաթը դրաւ Հայաստանի վրայ, մեր մամուլը սկսաւ քննադատել վարչակարգը: Տեղեկութիւններ տուաւ գործուած ոճիրներուն մասին: Պարզեց կեանքի պայմանները անոնց՝ որ կը տանջուէին Սիպերիոյ սառնամանիքներուն վրայ...:

Քննադատելով հանդերձ վարչակարգը, մեր մամուլը հայրենիքին սէրը սորվեցուց օտար ափերու վրայ հասակ նետած տղոց եւ աղջիկներուն: Ազատ հայրենիքի մը ազատական գաղափարաբանութեամբ թրծուեցաւ բովանդակ սերունդ մը, որ այսօր ալ՝ մերժելով հանդերձ օտարին ներկայութիւնը՝ մեր հողերուն վրայ, կը սիրէ զայն: Հայրենապա՛շտ սերունդ:

... Եւ այն օրը՝ երբ հայրենադարձներու բազմութիւն մը ալիք կ'առնէր Միջին Արեւելքէն մինչեւ Եւրոպա ու Ամերիկա, Դաշնակցական մամուլը կրկի՛ն ըսաւ իր խօսքը. — «Ամէնէն «պէխապէր»ն ալ բաւական բան գիտէ Հայաստանի բնութեան, աշխարհագրութեան, վարչական կարգուսարքին, առաւելութեանց եւ թերութեանց մասին: Այնպէս որ, ճամբայ պիտի ելլէ գիտակցօրէն, լծուելու համար հայրենիքի վերաշինութեան, թերեւս ալ ընդարձակման աշխատանքին» (Տ. «Յառաջ», 1947 Մարտ 4):

Ուրեմն ըսուեցաւ՝ ինչ որ պէտք էր ըսել:

Ի՛նչ անցաւ - դարձաւ սակայն մեկնողներու մէջ...

Վերջերս ականատես եղանք կարգ մը տխուր երեւոյթներու՝ օտար քաղաքական դէմքերու Հայաստան այցելութեան առիթով: Հայրենադարձները նամակներ գրեցին, դիմումներ ըրին մինչեւ իսկ նախագահ Այզընհաուըրի, որ ազատէ զիրենք խորհրդային «դրախտ»էն:

Հիմա ալ, Լանգմանի մը այցելութենէն օգտուելով, մեղադրանք չի մնար՝ որ ընեն իրենց հայրենիքին մասին, երազելով Մարսէյլի «գեղուհիներ»ը... այնքան՝ որ՝ ֆրանսացի լրագրողը կը յայտարարէ, թէ անոնք «իրենց հայրենիքը վերադառնալու յիմարութիւնը» գործած են..

Տարի մը առաջ, երբ այս սիւնակներէն կը հնչէր տակաւին արի՛ ձայնը Յառաջի խմբագրապետին, նման առիթով մը, պատեհապաշտ հայրենադարձներուն ուղղելով ԻՐ ԽՕՍՔը, կը սաստէր զանոնք. — «Հայրենիքը իջեւա՞ն է» թէ «պանդոկ»...

Այսօր, երբ լռած է այլեւս այդ ձայնը, մենք, կը կրկնե՛նք իր խօսքը. —

« Հայրենիքը պանդոկ չէ »:

Կտակի մը ուժգնութիւնը չունի՞ խորիմաստ այս տողը, մեկնողներուն թէ մնացողներուն համար...:

ԱՐՄԵՊԻ.

ՄԻԱՑԵԱԼ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

●

Բշ. օր, Արեւմտեան Պերլինի մէջ, Միացեալ Նահանգները, Ֆրանսա, Անգլիա և Արեւմտեան Գերմանիա ստորագրեցին ծանուցագիր մը, ուր կը յայտնեն թէ պատրաստ են խորհրդակցելու Ռուսիոյ հետ՝ Գերմանիոյ վերամիացման ու Եւրոպայի ապահովութեան շուրջ: 12 կէտերէ բաղկացած այս յայտարարութիւնը ստորագրած են «Երեք Մեծերու» դեսպաններն ու Պոննի Արտաքին նախարար Ֆոն Պրենթանօ:

Արեւմտեանները այս քայլը առնելով մէկ նպատակ կը հետապնդեն. — Խ. Միութիւնը պէտք է գիտակցի իր պատասխանատուութեանց: Ազատ աշխարհի երկիրները կը մտածեն, որ Ռուսիա չարունակ խոյս կուտայ այս հարցէն, յայտնելով՝ թէ վերամիացումը երկու Գերմանիաներու միջեւ կարգադրուելիք խնդիր մըն է:

Ծանուցագիրին մէջ, Արեւմտեանները կը հաստատեն թէ իրենց ուզածը Գերմանիոյ վերաբերեալ չորսերու խորհրդակցութիւն մը չէ: Այլ՝ Ռուսիոյ հետ սեղանի մը շուրջ պիտի նստին այն ատեն միայն՝ երբ ան իրապէս տրամադրութիւն ունի այս հարցը լուծելու...

Այս ծանուցագիրը մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծած է քաղաքական շրջանակներու մէջ ու եթէ Խ. Միութիւն «բարեացակամութիւն» ցոյց տայ, ապահովաբար կարելի պիտի ըլլայ վերջնապէս լուծել Եւրոպայի ամէնէն հրատապ խնդիրներէն մէկը:

× Արեւելեան Գերմանիոյ բանբերներէն մէկը յայտարարեց, թէ Օգոստոս 7ին Բուլկանին եւ Խրուշչեւ պիտի հասնին Արեւելեան Պերլին:

Պերլինի Ֆրանսական դեսպանը յայտարարեց, թէ Գերմանիոյ վերամիացումը աշխարհի խաղաղութեան օժանդակելու լաւագոյն միջոցներէն մէկն է:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

●

Արժանթինի երեսփոխանական ընտրութիւնները տեղի ունեցան կիրակի օր, ինչպէս գրած էինք: Ներկայիս արդիւնքը յայտնի է: Ընտրապայքարին մեծագոյն յաղթականը կառավարական կուսակցութիւնը եղաւ, որ 205 աթոռներու վրայ ապահովեց մօտաւորապէս 120 աթոռ:

Փերոնականները սպիտակ քուէ ձգեցին, անոնց թիւը կը համեմատի ընտրողներու 25 առ հարիւրին:

Այս ընտրութիւնները առիթ եղան, որ Արժանթինի քաղաքական մթնոլորտը պարզուի:

Փերոնականները ներկայիս քաղաքական զօրաւոր հոսանք մը կը ներկայացնեն. ունին երկու միլիոն քուէարկելու իրաւունք ունեցող հետեւորդներ, որոնք մասնակցեցան ընտրութեանց՝ առանց... թեկնածուի: Յստակօրէն կը տեսնուի, որ հակափերոնական պայքարը ո՛չ մէկ արդիւնք տուած է Արժանթինի մէջ:

ԵՐԿԱԹԷ ՎԱՐԱԳՈՅՐԷՆ ԱՆԴԻՆ

Երիտասարդութեան փառատօնը բացուեցաւ Մոսկուայի մէջ, կիրակի կէսօրէ վերջ: Ներկայ էին Խ. Միութեան ղեկավար դէմքերը՝ Բուլկանին, Վորոշիլով, Խրուշչեւ եւն.: Բազմաթիւ ճառեր խօսուեցան: Մանաւանդ Վորոշիլով իր խօսքին մէջ ըսաւ. — «Խ. Միութիւնը կ'ուզէ խաղաղ ապրիլ աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն հետ: Առիթը պիտի ունենաք հաստատելու, որ մեր ժողովուրդը պատերազմ չուզեր եւ կ'ուզէ խաղաղ ապրիլ բոլորին հետ: Մենք կը կարծենք, որ ամէն ժողովուրդ իրաւունք ունի ապրելու այնպէս՝ ինչպէս կը փափաքի: Մենք երբեք չենք փորձած պարտադրել մեր տեսակէտները՝ ո եւ է մէկուն... այսուհանդերձ կը տեսնենք արդիական աշխարհին բնական հոլովոյթները՝ ընկերվարութեան յաղթանակին համար, որուն յաջողութիւնը կասկածէ դուրս է»:

× Միացեալ Նահանգներու եւ Խ. Միութեան միջեւ հեռատեսիլի փոխանակութիւններ պիտի ըլլան: Այս ուղղութեան

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐՄԱՇԻ ՎԱՆՔԸ Ե՞ՐԲ ՀԻՄՆՈՒԵՑԱՒ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Օրմանեան եւ իր աղբիւրները կը սրբագրեն Թադէոս եպիսկոպոսը: «Թէպէտ աղքատ՝ տեղեկութեանց մասին, եւ զուրկ մանրամասնութիւններէ, այլ բազմաբեղուն հիմնադրին անունը ծոխ է իրական արդիւնաւորութեամբ» («Ծոցակաթ», 1956, էջ 373): Զեմ գիտեր, թէ պիտի բաւէ՞ր իր այս շինարարութիւնը՝ սրբելու եւ ջնջելու Կամախեցիի վրդովեցուցիչ պատկերը:

Սակայն Կամախեցի իր ժամանակագրութեան մէջ ինք իրեն իրաւունք տուած է խարանիչ, անողորմ, անարդարելից տողերով անուանարկել իրեն հաճելի չեղող կամ հակառակորդ աշխարհական թէ եկեղեցական անձերը: Հակառակ իր անուանարկութեան հեղեղին՝ Թադէոս եպիսկոպոսը միակ որուն յանցանքով կը ջանայ ամբաստանել: Այդ է «զայդ ի գիշերի կրօնաւոր արեղայ եւ քահանայ ձեռնադրելով, եւ ուղարկէր յԱլովու կողմն ։իւրեանց գեղջոց մէջումն»:

Արդ՝ Կամախեցի իր յաջորդ խօսքերով կը հաստատէ, թէ ինք այդ օծեալներուն դէմ պայքարած է, եւ սակայն ոչ օծեալները եւ ոչ ալ գիւղացիները իրեն ականջ տուած են եւ իր հրամաններուն հետեւած: Հաւանական է, որ ինք Թադէոսի հետ անձամբ ալ խնդիր ունեցած ըլլայ՝ անոր ողջութեանը: Կեսարացին պաշտպան կանգնած է անոնց եւ հաւանաբար աւելի պիտի բաւէր, որ Կամախեցին տանձ չզնէր իր վերի ամբաստանութեանց մէջ: Իր անուանարկութեան մեծ մասը ցոյց կուտայ անձնական հակառակութիւն մը՝ որ խիստ հեշտութեամբ կարելի էր, քանի որ Երզնկայի Կապոսի վանքին նախկին երէց – եպիսկոպոս Թադէոսը Ճալալիներուն ասպատակութենէն փախեր եւ այս կողմերը եկեր է, անտարակոյս այս շրջանին գաղթական Հայերուն հետ, որոնք Կամախեցիի իսկ խօսքերով Երզնկայէն, Կամախէն, Ակնէն, Տիվրիկէն եկած եւ որոնք ոչ միայն Բոստոսթոյի, այլեւ Պուրսայի նահանգին ու Նիկոմիդիոյ մէջ հաստատուած են:

Այս գաղթականներուն հետ եկած ըլլալու է անտարակոյս նաեւ իրենց հայրենակից Երզնկայի Կայլփոսի վանքին Թադէոս երէց եպիսկոպոսը, եւ դարձեալ այս գաղթականներուն հետ սերտօրէն յարաբերած է իրենց հայրենակից Կամախեցին:

Ուրեմն, շնորհակալ ըլլալով հանդերձ Կամախեցիին՝ Թադէոս եպիսկոպոսի մասին տուած անփոխարինելի կենսագրական ծանօթութեանց համար, նոյն ատեն մենք ստիպուած չենք հաւատք ընծայելու Կամախեցիի անուանարկութեան նոյն այդ Թադէոս եպիսկոպոսի մասին:

Այսպէս՝ յաւելուածական այս տուեալներով կրնանք որոշակի ըսել, թէ Թադէոս նախ երէց էր եւ յետոյ եղած է եպիսկոպոս: Բնիկ Երզնկայի Կայլփոսի վանքէն, ուր հաւանաբար, եպիսկոպոսացաւ, քանի որ երէցներ չէին կրնար վանքի մէջ ապրիլ ու միաբան ըլլալ. ինք Սիմէոն դպիր Լեհացիէն կը կոչուի «եպիսկոպոս Եզնկու Կապոսու վանից», ցոյց տալով՝ որ հոնկէ, Երզնկայի Կայլփոսի վանքէն եկած ըլլալու էր իբր եպիսկոպոս: Թադէոս եպիսկոպոս ծննդեամբ հաւանաբար Երզնկայի գիւղերէն եղած է եւ իր կինը կորսնցնելէ վերջ Կայլփոսի վանքը մտած եւ հոն եպիսկոպոսացած է:

Հաւանական չէ, որ Թադէոս իջմիածնի նուիրակ եղած ըլլայ: Ան Արմաշու շըրջաններ չէ եղած իբր նուիրակ, այլ եկած է Երզնկայէն, Կամախէն, Ճելալիներու ասպատակութիւններէն փախստական, հայ գիւղացիներու հետ: Այս գիւղացիները հաստատուած են Նորականոյց գիւղերու մէջ, որոնց համար եւ օժանդակութեամբ՝ հաւանաբար Երզնկայի Կապոսի վանքը ի մտի ունենալով, Թադէոս եպիսկոպոս կը հաստատէ Արմաշու Նորաշէն վանքը, ինքնին համեստ ու փոքր, եւ միայն երկու վանականներով, 1608 թուին, երբ Լեհացին այդ կողմերը կ՚այցելէր եւ կը նկարագրէր:

Կասկած չի կրնար ըլլալ, որ Թադէոս եպիսկոպոս մեծ դժուարութիւններով միայն կրնար հիմնել վանքը. այսինքն՝ անոր արտօնագիրը ստանալ եւ նիւթական միջոցներ սաեղծել, մեծ մասամբ գաղթականներէն: Հաւանաբար նոյնիսկ գաղթականները աշխատեցան վանքին շինութեան

Լեհացին 1608ին վանքը շինուած կը գտնէր: Ենթադրենք, որ Արմաշու այս վանաշինութիւնը 1605ին սկսաւ եւ 1608ին արդէն աւարտած լմնցած էր: Այս ձեւով կը սրբագրուի Օրմանեանի եւ ուրիշներու ենթադրութիւնը՝ վանքը 1611ին շինուած նկատելու: Կը սրբագրուին նաեւ շրջանին գաղթականութեան ծագման մասին եղած սխալ ենթադրութիւնները:
Համար:

Կամախեցի կը վկայէ, որ վանքը եկեղեցականներ կը հայթայթէր իր շրջակայ գիւղերուն: Կը հովանաւորուէր Գրիգոր Կեսարացիէ, որ թշնամի էր Կամախեցիին: Այս թշնամութեան պատճառով է թերեւս, որ Կամախեցին խիստ անուանարկիչ բաներ գրած է այս շինարար Թադէոս եպիսկոպոսի մասին: Հաւանական է, որ Կամախեցիի գրածը քինախնդրութեան արդիւնք է միայն: Կամախեցին անձամբ չիման մէջ գտնուած է իր հայրենակից գաղթականներուն հետ, ինչպէս ի Բոստոսթօ, Կ. Պոլիս եւ Եալովայի շրջանին մէջ: Ընդհարումներ ունեցած է իրեն պէս զօրաւոր անձնականութեամբ, խիզախ եւ անմահ հայրենակից Թադէոս եպիսկոպոսի հետ, որ, բնական է: տեղի չէ տար Կամախեցիի միջամտութեանց՝ իր իրաւասութեան ենթակայ եւ, ըստ Կամախեցիի իսկ վկայութեան, իրեն կողմնակից ու հաւատարիմ գիւղացիներուն կրօնական կեանքին մէջ:

Կամախեցիի վկայութեամբ այլեւս գիտենք նաեւ, թէ 1635էն առաջ մեռած էր Թադէոս եպիսկոպոս եւ շատ հաւանաբար թաղուած էր իր վանքին՝ Արմաշու մէջ իսկ:

Այսպիսով համեստ նպաստ մը բերած կ՚ըլլանք Թադէոսի ծագման, ինքնութեան, կեանքին մասին: Նոր թափ ստացած ձեռագրական ուսումնասիրութիւնները շուտով թերեւս յաւելեալ տեղեկութիւններ տան մեզի Թադէոս եպիսկոպոսի կեանքին մասին:

Լեհացիի եւ Կամախեցիի արժէքաւոր վկայութիւնները կը սրբագրեն կարգ մը սխալ հետեւութիւնները Թադէոս եպիսկոպոսի մասին:

Խիստ զարմանալի է, որ Արմաշու վանքին մէջ չեն պահուած Թադէոս եպիսկոպոսի մասին ժամանակակից նիւթեր: Անտարակոյս կար վանքին հիմնարկութեան համար անխուսափելի արքունի հրովարտակ: Ցաւանաբար կային նաեւ Պոլսոյ Պատրիարքութենէն կոնդակներ, թղթակցութիւններ: Սակայն ոչ մէկ վաւերաթուղթ: Նոյնպէս կային հիմնարկութեան շրջանէն մնացած ձեռագիր մը կամ երկուք: Սակայն ոչինչ չէ յայտնուած: Գոնէ հասարակ տապանաքար մը ըլլալու էր Թադէոս եպիսկոպոսի գերեզմանին վրայ: Վերջապէս իրեն պէս իր ժողովուրդէն սիրուած առաջնորդ մը չէր կրնար առանց տապանաքարի մնալ:

Ինչ՞ու այս լռութիւնը: Ինչո՞ւ մինչեւ ԺԷ. դարու կէսերը պալ՝ Թադէոս եպիսկոպոսի մասին գրաւոր տեղեկութիւն, այն ալ աւանդաբար, գտնելու համար: Աւելի քիչ մը տարօրինակ է, երբ նկատի առնենք, որ Արմաշ իր հիմնարկութենէն անմիջապէս եօք բարգաւաճեցաւ: Արմաշ մօտ էր Պոլսոյ, եւ սերտ կերպով կապուած անոր:

Առ այժմ ենթադրութիւններ միայն, որոնք բաւարար չեն:

Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՈՒՄ

Աւելի քան երբեք, օրակարգի վրայ է ազգապահպանման հրատապ խնդիրը:

Տասնամեակներէ ի վեր կայ այս հարցը սեղանի վրայ, եւ, հետզհետէ, կը վերածուի ծանր մտահոգութեան:

Սփիւռքը, բաժան, բաժան, աշխարհագրական ու քաղաքական տարբեր պայմաններով, կոչուած է մտածելու այս մասին: Կոչուած է ոչ միայն մտածելու, այլեւ համապատասխան միջոցներ ձեռք առնելու, որովհետեւ հին ու հայրենի յուշերը կը տժգունին, հին սերունդը կ՚անհետանայ աստիճանաբար եւ նորերը, բազմազան ազդեցութիւններու ենթակայ, կը դառնան, մանաւանդ վաղը, կրնան դառնալ անտարբեր՝ ազգային արժէքներու նկատմամբ:

Այն երկիրներուն մէջ մանաւանդ, ինչպէս զոյգ Ամերիկաները, Ֆրանսա կամ եւրոպական այլ գաղութները, ուր հզօր է արտաքին ազդեցութիւնը, ուր զօրաւոր են տնտեսական, ընկերային, լեզուական ու մշակութային հոսանքները, մեր ժողովուրդը շատ աւելի ծանր դժուարութիւններու կը բախի:

Նորահաս մեր սերունդները, հազարումէկ կապերով, կը կապուին իրենց ապրած միջավայրին. կը դաստիարակուին աւելի բարձր դպրոցներու մէջ, կը ծանօթանան աւելի հարուստ մշակոյթի հետ եւ կը վարձատրուին աւելի առատօրէն:

Շատ բնական կերպով, անոնք աւելի հարազատ կը գտնեն իրենք զիրենք՝ իրենց ապրած շրջանակներուն, ամերիկեան, ֆրանսական, անգլիական կամ այլ միջավայրերու հետ, քան ազգային շրջանակին:

Մեղադրանք չունինք եւ չենք կրնար ունենալ մեր նորահաս երիտասարդութեան հանդէպ: Հզօր, անդիմադրելի հոսանք մը կը քշէ կը տանի ամէն բան, ու նոր սերունդն ալ, ջլատելով հիներու մասնակի ջանքերը՝ հայ պահելու համար զայն:

Գիտենք թէ հին սերունդը անզօր չէ նստած, ջանքեր կը թափէ՝ թումբ կեցնելու համար այս ջախջախիչ ուժերուն դէմ, սակայն շատ քիչ արդիւնքով:

Մեր մտաւորականութիւնը, այն մասը՝ որ դեռ հայերէն կը կարդայ ու կը գրէ, խորապէս կ՚ենթարկուի օտար ազդեցութիւններու, պէտք եղածէն աւելի: Այսօր, չափով մը, կը հետաքրքրուի դեռ հայ կեանքով. բայց վա՞ղը:

Մեր պարտքն է մտածել այս մասին եւ քաջալերել այն գրողները, որոնք ազգային կեանքին փարած են:

Մեր արուեստագէտները նոյն կացութեան մատնուած են: Լքուած գրեթէ՝ հարկադրաբար, կը քաշուին հայ կեանքէն: Դարձեալ մեզ կը մնայ տէր կենալ անոնց, եւ նուագահանդէսներով, երգահանդէսներով ու թատերական ներկայացումներով, ասպարէզ տալ մեր արուեստագէտներուն, հետաքրքրական ու հարուստ դարձնելով հայ կեանքը:

Եւ վերջապէս, մեր դպրոցները հարկ է բարձրացնել՝ իրենց անուանական նշանակութենէն, արժանավայել դիրքի, որ պէտք կարենան դեր մը կատարել:

Այս բոլորը կարելի է, սակայն, ոչ թէ բարի ցանկութիւններով կամ յորդորներով, այլ զոհողութիւններ ստանձնելով. լուրջ ու ծրագրուած աշխատանք թափելով եւ պաշտօնի կոչելով ընտրեալ գործիչներու խումբ մը, ամէն ասպարէզի յատուկ:

Այս բոլորի կարգին, կարեւոր դեր կատարելու կոչուած են մեր եկեղեցիները, որոնք աղօթատեղի են, բայց աւելին են մեզի համար, իրենց ազգային դերովն ու

ՊԱՐՈՆ ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

Գ. ՊԱՅՔԱՐ՝ ՔԱՐԻՒՂԻ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Այս գործը յաջողցնելու համար աւելի ու աւելի մեծ դրամագլուխներ անհրաժեշտ էին: Դրամ գտնելու հոգը վստահուեցաւ Կիւլպէնկեանի:

×

Կիւլպէնկեան յախուռն գաղափար մը յղացաւ. եթէ կարենար ամերիկեան դրամագլուխներով ու մրցակցութեամբ Նիւ Եորքի մէջ իսկ պայքար մղել Սթանտարտ Օյլի դէմ, Եւրոպայի մէջ կարելի կ՚ըլլար հանդիստ շունչ քաշել: Այս նպատակով ալ մեկնեցաւ Ամերիկա, ուր իր ջանքերը յաջողութեամբ պսակուեցան:

Դէպի Ամերիկա կատարած այս առաջին ճամբորդութիւնը, ամերիկեան քարիւղի թագաւորներուն դէմ անվերջանալի պայքարի մը սկզբնաւորութիւնը եղաւ: Գոհունակութեան ակներեւ շեշտով մը, Կիւլպէնկեան հետեւեալը կը գրէ այս մասին՝ իր «Յուշեր»ուն մէջ.—

«Ամերիկացիները շատ ուշ անդրադարձան թէ մեծնալու առիթ տուած էին օտար մրցակիցներու, զոր այլեւս անկարող պիտի ըլլային ճզմել: Ասոր վրայ, անմիջապէս քաղաքականութիւն փոխելով, ուզեցին համաձայնութեան գալ իրենց եւրոպական մրցակիցներուն հետ»:

Ամէն բան պատրաստ էր այժմ, որպէսզի Գալուստ իրականացնէ իր երազը — շահագործել Միջագետքի (հիմակուան Իրաքի) քարիւղի հարուստ հանքերը:

×

Այս ծրագրին իրագործումը այնքան ալ դիւրին չէր: Տեղւոյն վրայ արդէն իսկ բազմաթիւ մրցակիցներ կային. միւս կողմէ, Սուլթանն ալ, իրեն յատուկ ճարպիկութեամբ, կը շարունակէր Մեծ Պետութիւնները իրարու դէմ լարել՝ Օսմանեան կայսրութեան մօտալուտ քայքայման առաջքն առնելու համար:

Կիւլպէնկեան, խիստ մտահոգուած, Շէլ ընկերութեան տէրերէն Սամուէլ եղբայրները համոզեց, որ Պոլսոյ մէջ գրասենեակ մը բանան, իբր թէ նորակազմ Ռոյըլ Տըչ Շէլ ընկերութեան հաշուին ռուսական քարիւղ ղնելու գործառնութեամբ զբաղելու համար: Իրականութեան մէջ, սակայն, Կիւլպէնկեան, որուն յանձնուեցաւ Պոլսոյ այդ գրասենեակին պատասխանատուութիւնը, ձեռքի տակէ յառաջ կը տանէր Սուլթանին անձնական գանձատան ու ելմտական նախարարներուն հետ սկսած իր անձնական բանակցութիւնները:

1908ի պարսկական քարիւղի գործադուլները (Մայիսին), առաջին-ահազանգ մը տուած էին աշխարհի քարիւղի ընկերութիւններուն: Միւս կողմէ, Գերմանացիները առանց վհատելու կ՚ուզէին Անատոլուի Երկաթուղիին հետ ձեռք ձգել նաեւ Միջագետքի քարիւղի մենաշնորհը: Քայզէրի «Պերլին - Պաղտատ երկաթուղիին» ծրագրին գաղափարն իսկ սարսափ կ՚ազդէր Անգլիոյ մէջ, ուր իրաւամբ կը վախնային թէ Հնդկաստանի ճամբան կրնայ վտանգուիլ:

Գալուստ Կիւլպէնկեանի համար գործելու յարմարագոյն ժամը հնչած էր:

×

Անգլիոյ Արտաքին նախարարութիւնը, ելմտագէտներու հետ խորհրդակցելէ վերջ, որոշած էր Թրքական Դրամատուն մը բանալ Պոլսոյ մէջ եւ կազմակերպութեան առաջին աշխատանքները վստահիլ Սըր Էրնէսթ Քասէլի (Էտուար Է. Թագաւորին ելմտական խորհրդականը): Քասէլ Կիւլպէնկեանէն խնդրեց որ իրեն հետ Պոլիս երթայ՝ որպէս թէքնիք խորհրդական:

Դրամատունը հիմնուեցաւ եւ Գալուստ Կիւլպէնկեանն ալ տնօրէն կարգուեցաւ. բայց իրեն համար աւելի առաջին եւ փոքրը քայլ մըն էր միայն: «Յուշեր»ուն մէջ կը կարդանք. «Մտանանչեցի, թէ եւրոպական խմաստով դրամատուն մը Պոլսոյ մէջ շահաբեր չի կրնար ըլլալ՝ ֆրանսական, գերմանական ու իտալական դրամատուներու մրցակցութեան պատճառով, որոնք այնպիսի բիսէր յանձն կ՚առնեն, որ մենք չենք կրնար իրենց հետ գլուխ ելլել: Ասոր վրայ, Սըր Էրնէսթ Քասէլ յայտնեց թէ ինքը Գերմանիոյ կայսեր բարեկամն է եւ թէ գերմանական ելմտական բարձրագոյն շրջանակներու վրայ մեծ ազդեցութիւն ունի: Աւելցուց, որ թէեւ այնքան ալ համաձայն չէ, որ մեր դրամատունը քարիւղի շահագիտութեամբ ըզբաղի, բայց եւ այնպէս եթէ ես ալ մասնակցութեան կարեւոր բաժին մը բերէի անձնապէս, երկուքով գործ մը տեսնելու համար, կրնար անմիջապէս բանակցութեանց մէջ մտնել Տէօչ Պանքի տնօրէն Ֆոն Գվիննըրի եւ Գերմանիոյ վարչապետին հետ»:

Սըր Էրնէսթի դիմումները լաւ ընդունելութեան արժանացան, սակայն Կիւլպէնկեան մտահոգ էր. «Անմիջապէս անդրադարձայ որ Տէօչ Պանքի դրական պատասխանը Սըր Էրնէսթի գեղեցիկ աչքերուն հետ կապ չունէր. գերման ելմտագէտները կը խորհէին թէ աւելի հրաշալի առիթ մըն է անգլիական դրամագլուխները շահագործելով Պերլին - Պաղտատ երկաթուղիի ծրագիրը իրագործելու համար»:

Բնազդը կ՚ըսէր Կիւլպէնկեանին, Գերմանացիները կ՚ուզեն զիրենք շահագործել: Սակայն վստահ էր թէ ինքն ալ կրնայ աւելիով շահագործել Գերմանիոյ տնտեսական օժանդակութիւնը:

ՐԱՆՖ ՀԻՒՎԻՆ

(20 Շար.)

շունչով։ Կրնան աւելին ըլլալ, եթէ կարենանք օժտել զանոնք զարգացած ու իրենց առաքելութեան գիտակից հոգեւորականներով, որոնք կարենան իրենց խօսքովն ու եռանդով աջակից դառնալ ազգային մեր պայքարին։

Քիչ դէմքեր ունինք այս խառնուածքով եւ դարձեալ մեր պարտքն է նորերը պատրաստել վաղուան ու այսօրուան մեր յարաճուն կարիքներուն համար։

Տարակոյս չկայ, որ պատահական, կամ հոս հոն եղած ջանքերը, երբեմն յաջող արդիւնքով, բաւական չեն։ Նիւթական լայն միջոցներու կը կարօտինք, մեր պահանջներուն համապատասխան ձեռնարկներ կազմակերպելու համար։ Եւ նիւթականին հետ, եթէ կ'ուզենք՝ նիւթականէն վեր՝ բարոյական ուժերու։ Խոր համոզումի եւ պայքարող ոգիի, ու յաջողութեան ու յաղթանակի հանդէպ՝ հաւատքի։

Պիտի գիտնանք, որ Ազգը պահելը դիւրին գործ չէ. բայց պիտի գիտնանք նաեւ որ շատ աւելի դժուար ու դժնդակ է ազգը կորսնցնելը։

Ազգը պահելու համար հայ ժողովուրդը, անոր առեղծագործ տարրերը, լեզու ու գրականութիւն են մշակեր, պատմութիւն ու մշակոյթ են ստեղծեր։

Ազգը պահելու համար մեր հայրերը արիւնոտ պայքարներ են մղեր, յեղափոխութիւն են ըրեր, անհաւասար ճակատամարտներ են մղեր, հարիւր հազարաւոր զոհեր տալով։

Եւ վերջապէս, դեռ քառասնամեակ մը առաջ, մեր ժողովուրդը զոհ է տուեր իր մէկ երրորդը, որպէս զի ազգը ապրի, այսինքն՝ ազգային ոգին մնայ ու ծաղկի, հայրենի ու ազատ հողերու վրայ։

Պիտի չարունակուի՞ Հայոց պատմութիւնը թէ պիտի դադրի։

Պիտի չարունակե՞նք հայ լեզուն ու գրականութիւնը. պիտի չարունակե՞նք Հայոց բազմադարեան ու չքեղ մշակոյթը, թէ վերջ պիտի տանք այս բոլորին, անճարութեան մատնուած. ճզմուած արտաքին դժուարութիւններէն. պարտուած։

Կը հաւատանք, թէ ոչ մէկ հայ կրնայ համակերպիլ նման մութ ու տխուր ճակատագրի մը։

Եւ կը հաւատանք թէ ամէն հայ, բացի հիւանդ ու ախտաւոր տարրերէն, պատրաստ է չարունակելու պայքարը, պահելու համար Հայը՝ իր պատմական ոգիով ու կերպարանքով։

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ

Ա.— Պարոն Ամբակումը իր դաւակները միշտ գիրքով կը կրթէ։

Բ.— Այդքան ուսումնասէ՞ր են զաւակները։

Ա.— Ընդհակառակն. բնաւ սորվիլ չեն ուզեր, եւ այս պատճառով գիրենք գիրքով կը հարուածէ …։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ԵՐԵՍՓ. ՄՕՏԱԼՈՒՏ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Սեպտեմբերին տեղի պիտի ունենան Գերմանիոյ դաշնակցային հանրապետութեան երեսփոխանական ընտրութիւնները։ Յիսուն միլիոն համրող եւ տնտեսական վերելքի ճամբուն մէջ գտնուող երկիր մըն է, ուր համաշխարհային հակամարտութիւնները իրենց դերը ունին։ Գերմանիա բաժնուած է երկու կողմերուն միջեւ։ Խաղաղութեան դաշինքի մասին դեռ խօսք չկայ։ Գրաւող երկիրները համաձայն չեն իրարու հետ, թէ ինչ քաղաքական ուղղութիւն պիտի ունենայ ապագայ միացեալ Գերմանիան, որ 70 միլիոնոց մեծագոյն երկիրը պիտի ըլլայ Եւրոպայի սրտին վրայ վերստին։ Արեւմուտքի յաղթականները տնտեսական վերելք մը եւ քաղաքական գործակցութիւնը գիւրացուցին դաշնակցային Գերմանիոյ, բայց Ռուսիա կը մնայ կասկածոտ Գերմանիոյ վերամիացման դէմ։ Կը ջանայ կազմած արբանեակ արեւելեան Գերմանիոյ դոյավիճակը պահել։ Աւելին. եթէ միացում մը պէտք է, այն ալ համայնավարական միացեալ Գերմանիա մը ըլլալու է…։ Խրուշչեւ կ'ընդգծէ միշտ թէ արեւելեան Գերմանիոյ նուաճումները չեն կրնար զոհուիլ …. (ինչ նուաճումներ, որոնց իբր արդիւնք օրական հինգ հարիւրէ աւելի արեւելեան Գերմանիոյ քաղաքացիներ արեւմտեան Պերլին կը փախչին ապէ ալ արեւմտեան Գերմանիա ապաստանելու համար)։

Ինչ որ ալ ըլլայ Գերմանացիները կ'ուզեն միացեալ Գերմանիա մը, ազատ ընտրութեան հիման վրայ կազմուած ազգային երեսփոխանական ժողով մը, որուն մէջ գծուի նոր սահմանադրութիւն մը եւն. եւայլն։

Խորհրդային Միութեան պատասխանն է. կան երկու պետութիւններ գերմանական, իրարու պէտք է ըլլան, իրարու հետ պէտք է բանակցին. մենք չենք ուզեր միջամուխ ըլլալ։ Ամերիկա եւ գերման դաշն. Հանրապետութիւնը կանգնած են այն տեսակէտին վրայ, որ՝ կայ մէկ գերման պետութիւն, որ ընտրուած է ժողովուրդէն ազատ քուէով, տակաւ արեւմտեան Գերմ. Դաշն. Հանրապետութիւնն է, Արեւելեան Գերմանիոյ «կառավարութիւնը» դրուած է ժողովուրդին գլխուն իբրեւ ռուսական գօտիի վարչութիւն։ Բանակցութիւնը անկարելի է քանի որ Ռուսիա է այդ վարչութեան պաշտօն տուողը։ Ասկէ զատ չորս յաղթականները Ժընեւի ժողովին մէջ վերստին յայտարարած էին թէ իրենք պարտաւոր են Գերմանիան վերամիացնել, հետեւաբար հարկ է որ Ռուսիա մասնակցի վերամիացման գործին եւ համաձայնի ազատ քուէարկութեամբ կազմուելիք ազգային ժողովին նախապատրաստութեան։

Մինչ այդ՝ արեւմտեան Գերմանիա ոչ միայն իր պետական կեանքը կը հիմնաւորէ, այլ ունի քաղաքական լայն զօրծունէութիւն, տնտեսական մեծ յաջողութիւն, անդամ է Նաթօյի եւ իր բանակը պիտի զօրանայ 135000 հոգինոց նորագոյն կազմակերպութեամբ, 1957ի ընթացքին։

1945ի պարտութենէն վերջ երկու մեծ կուսակցութիւններ կը պայքարին քաղաքական ղեկը առնձնելու համար, բայց յարդ Ատենաուէրի կուսակցութիւնը յաջողած է, չնորհիւ քօալիսիոններու, երկիրը վարել։ Սոց. Դեմոկրատ կուսակցութիւնը ունի գրեթէ նոյնքան հետեւորդներ, բայց ընկերվարական սկզբունքներու հիմնական հետեւողութեան պատճառով չի կրնար հաշուել ուրիշ փոքր կուսակցութիւններու՝ օրինակ ազատականներու գործակցութեան վրայ։ Ատենաուէր ոչ միայն քրիստոնէական տարրերը կը ներկայացնէ եւ կը վայելէ անոնց օժանդակութիւնը այլեւ վարպետօրէն իր դահլիճին մէջ առած է կարող եւ ազդեցիկ անձնաւորութիւններ՝ 19 նախարարութիւններ կազմելով …։ Ասկէ զատ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները նոյն վստահութեամբ չեն նայիր սոցիալ-դեմոկրատներուն որոնք իրենց հիմնական ուղղութեամբ զուտ ընկերվարական կուսակցութիւն մը կը ներկայացնեն։

Սեպտեմբերի ընտրութիւնները խիստ չահեկան պիտի ըլլան մանաւանդ անոր համար, որ սոցիալ դեմոկրատները կը վայելեն լուռ պաշտպանութիւնը խորհրդային քաղաքականութեան քանի որ դէմ արտայայտուած են Նաթօյի մասնակցութեան, ատոմական զէնքերու Գերմանիոյ մէջ պահեստ հաստատելուն եւ կը ձգտին խորհրդային քաղաքական մարդանքներուն տեղի տալու եւ լեզու մը գտնելու Ռուսիոյ հետ՝ փութացնելու համար վերամիացումը։ Ընտրական պայքարին մէջ յաջողելու մտքով եւ այդ պարագային ինչ քաղաքականութեան հետեւելուն բացատրութեամբ Սոց. Դեմոկրատ կուսակցութեան նախագահը Օլլենհաուէր Տորթմունտի մէջ յայտարարեց տասնաբանեայ մը։ Ասիկա մեզի համար ալ շատ հետաքրքրական նոր ուղղութիւն մը կամ «յարմարուողականութիւն» մը կը պարունակէ. այն է՝ հրաժարում ցարդ պահանջած ընկերվարացումէ։ Ըստ երեւոյթին սոց. դեմոկրատ կուսակցութիւնը կը ջանայ օգտուիլ Անգլիոյ ընկերվարականներու այս ճամբով ունեցած ձախող փորձէն եւ կ'ուզէ սիրաշահիլ նաեւ ունեւոր եւ միջակ կոչուած դասակարգը։ Հարց է ուրեմն թէ հակառակ այս «անհաւատարմութեան» սոց. դեմոկրատները պիտի կրնա՞ն վայելել խորհրդային վարիչներու համակրութիւնը։

ԻՐԱԶԵԿ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԾԻՐԱՆԻ այս տարուան բերքին մէկ երրորդէն աւելին — մօտ հարիւր թոն — դատապարտուած է փճանալու, որովհետեւ արտադրութեան համար նախատեսուած երկու հարիւր թոնը փոխադրելէն վերջ, պատասխանատուները (պահածոյի գործարաններն ու առեւտրական կազմակերպութիւնները) ոչ մէկ կարգադրութիւն ըրած են յաւելեալ բերքն ալ փոխադրելու համար։ Ծիրանները, չափազանց հասունցած, ծառերէն թափած են ու փճացած։

ԵՐԵՒԱՆԻ Քաղաքային Խորհուրդի երրորդ նիստը քննութեան առած է մայրաքաղաքին մանկապարտէզներուն եւ մանկամսուրներուն վիճակը։ Այժմ Երեւանի մէջ գոյութիւն ունին 90 մանկապարտէզներ ուր կը յաճախեն 6532 երեխաներ, եւ 41 մանկամսուրներ, որոնք հոգ կը տանին 1770 երեխաներու։ Ժողովը որոշած է աւելցնել մանկապարտէզներու եւ մանկամսուրներու յատկացուած տարեկան պիւտճէն 11 միլիոն 583 հազար րուբլիէ փոխարէն՝ 13 միլիոն 139 հազար րուբլի)։

ԵՐԵՒԱՆԻ չարժանկարի սրահներէն «Մոսկուան» առաջին սրահն է որ վերջերս օժտուած է լայն պաստառով (փանորամիք) եւ ցուցադրման սինեմասքոփ գործիքով։

ԵՐԵՒԱՆԻ «Գ. Սունդուկեան» Թատրոնի անձնակազմը, որ Պաքու մեկնած էր կարգ մը ներկայացումներ տալու համար, («Նամուս», Վ. Աճէմեանի «Էլլ. մէկ զոհ»ը), արժանացած է մեծ յաջողութեան։

ԱՐԹԻԿԻ շրջանի գիւղացիները վերջին երկու տարիներուն ընթացքին կառավարական վարկերով ու իրենց անձնական խնայողութիւններով շինած են 230 առանձնատուն բնակարաններ։

ԵՐԵՒԱՆԻ «Սովետական Հայաստան» Թերթին չորրորդ էջին վարի մէկ անկիւնը, «Խրոնիկա»յի սիւնակին մէջ միայն կը տեղեկացնէ իր ընթերցողներուն թէ Կագանովիչ, Մոլոթով, Մալենկով ու Շեպիլով «ազատուած» են իրենց նախկին պաշտօններէն։

ԵՐԵՒԱՆԻ «Սպարտակ» մարզական միութեան հրաւէրով պասքէթ-պոլի եւ բինկ-բոնկի մրցումներ կազմակերպուած են հայ ու վրացի մարզիկներու միջեւ։ Հայ խումբերը յաղթական ելած են։

ՏՈԼԱՐՆԵՐ՝ ՈՐՈՆՔ ՏԷՐ ՉՈՒՆԻՆ…

Նիւ Եորքի մէջ շարժավար մը իր կառքին մէջ գտած է 11.200 տոլար (աւելի քան հինգ միլիոն ֆրանք) եւ յանձնած է գտնուած առարկաներու գրասենեակին։ Շարժավարը գումարը յանձնելով գրասենեակի տնօրէնութեան, յայտնած է, թէ տոլարները «մոռցուած» էին վայելուչ յաճախորդի մը կողմէ, որ գացած էր մեծ պանդոկ մը։ Ոստիկանութիւնը քննութիւն մը բանալով պարզած է, թէ յիշեալ «վայելուչ յաճախորդ»ը ժողովրդավար կազմակերպութեան մը ծանօթ ղեկավարներէն մէկն էր. — Քարմին տը Սափիօ։ Սակայն հարցը հոն է, թէ Սափիօ կը մերժէ տէր ըլլալ … 11.200 տոլարին։ Շարժավարը կը պնդէ, թէ տոլարներու ծրարը գտած էր այն ատեն՝ երբ Սափիօ կառքէն վար իջաւ։ Այսպէս թէ այնպէս, ոստիկանութիւնը ներկայիս կը փնտռէ յիշեալ գումարին տէրը։ Եթէ մինչեւ երեք ամիս անտէր մնան՝ տոլարները պիտի պատկանին շարժավարին։

ԵՐԿՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

ԱՅՍ ԴՆԻ ՅՈՏՍ ԵՐԱՆԵԼԻ ՆԱՀԱՏԱԿԻՍ ԱՂԱԽԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՎԱՍԿԱՆՈՒՇ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ.

Կանայք կը պատմէին թէ ինչպէս աննման գեղեցիկ կին մ'էր Վասկանուշ, թէ ինչպէս մեծ էր իր ողորմութիւնը ժողովրդեան համար, եւ թէ ինչչափ երջանիկ էին նորա օրով ամէնքը։

Բայց ով գիտէր եւ ով էր համրեր այն անթիւ արցունքներն ու հառաչանքները այդ երկու անձանց, որ տարիներով բաժնուած՝ վերջապէս գերեզմանին քով իրարու մօտ կը հանգչէին …։

ԳԼՈՒԽ ԻԲ.

«ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՂԲԱՐՑ ԳԵՐԵԼՈՑ»

Գերութիւն կ'ըսենք այսօր եւ կ'անցնինք բառին վրայ թեթեւութեամբ, բայց մեր այս խորհրդութիւնքը անցած ժամանակներուն՝ մեր հարք լաւ գիտցեր էին բառին նշանակութիւնը իրենց սրտին ցաւերով թէ ինչ էր գերութիւն։ Երբ սարկաւագը «Ազատութիւն եղբարց մերոց գերելոց» կ'երգէր սեղանին վրայ, հազար հեկեկանաց ձայնք եւ ձեռք կը բարձրանային երկինք խնդրելով «Գերելոց ազատութիւն»։ Ոմանք հայր, ոմանք զաւակունք, ոմանք ամուսինք, վերջապէս չատերն սիրելի կորուստ մը կը փնտռէին, որ շատ քիչ անգամ կը գտնար։

Գերութեան բարեբախտութիւնն էր նաեւ երբ մէկը դթասիրտ տիրոջ մը վիճակէր, եւ գառն ծառայութեան եւ տանջանաց չէր ենթարկեալ. վասնզի բաւական չէր ծնողաց՝ զաւակաց բարեբախտ վիճակի մը կորուստը, այլ նաեւ շղթաներու, ծեծի, նախատինքի, ուրացութեան հրաւիրանաց եւ բռնադատութեան պէտք էր տոկալ։

Բնութեան օրէնք, բնութեան կարծեցեալ եւ ընդունեալ օրէնք այս խառնակութեան խիստ ժամանակներուն վեր ի վայր էին եղած բոլորովին, մանաւանդ խեղճ Հայուն համար։ Քրիստոնէութիւնն ուրացեալ զաւակը՝ արհամարհ աչօք կը նայէր իւր ծնողաց վրայ՝ եթէ գերութիւնն իրեն մեծութիւն եւ վայելք բերած էր։ Եղբայրասպան կրօնափոխ այրը Մահմետականի ամուսնացեալ՝ պատուհաս մ'էր իւր առջի ընտանեաց վրայ։ Գերեվարեալ գեղեցիկ աղջիկ մը երբեմն մեծութեան կը հասնէր կին դառնալով երեւելի մարդու մը եւ տիկին կը լինէր, երբեմն յետին եւ ամենաթշուառ աղախին կը դառնար անգութ տիկնոջ մը, որու ծաղումը եւ բախտը բարձր էր երկինէն եւ որուն նախանձը սոսկալի ու մահաբեր։

Այդ տեսակ գերութեան վիճակը կար նաեւ բուն Հայաստանի ոչ շրջակայքը միայն, այլ եւ կեդրոնը ուր Արաբացին արմատ կը ձգէր, եւ ուր գրեթէ ամբողջ գաւառ մը եթէ ոչ ժողովրդեամբ, գոնէ իւր ամրոցներով Մահմետականին յաղթանակութիւն եւ ստացուածք եղած էր։

Ապահովնեաց գաւառը այս բանիս օրինակ մը կրնար լինիլ, եւ այս մեր պատմութեան ժամանակին գրեթէ բոլոր բերդ եւ ամրոց Մահմետականաց կը վերաբերէին, որք իբրեւ բացարձակ տեարք բռնանալով շրջակայ գիւղօրէից վրայ երկիրը կ'անապատացնէին։ Եւ այս վիճակը աւելի գէշ էր երբ Բուղայի ձեռքը կը ծանրանար հայոց վրայ։

Այս ժամանակներն էր, եւ Գուրգէն արիաբար կը կռուէր Յունաց հետ, քառասուն հոգւով հազար մարդոց դէմ կ'ելնէր, ընտիրները կը սպաննէր, կը կողոպտէր, կը մերկացնէր, մնացածը կը փախցնէր. այսպէս ոչ անգամ մի, այլ շատ անգամներ. մինչեւ Յունաց զօրավարք մէկ կողմէն Միքայէլ կայսեր կը գրէին իմացնելով այս արտաքոյ կարգի մարդուն զօրութիւնը, եւ միւս կողմէն Տաճկաց օգնութիւն կը խնդրէին եւ նոցա օգնութեամբ դարձեալ կը յարձակէին իր վրայ։ Իսկ սա կրկնապատկելով իւր քաջութիւնը այս անպիտան դաշնակցաց կոտորած կոտորածի վրայ հասցնելով զամէնքը աչարեկ կ'ընէր։ Մինչեւ կայսեր հրաւէրը կ'իմացնէր Յունաց զօրավարը խաղաղութեան խօսքերով, թէ ինչպէս կայսրը կը փափաքէր զինք Թագաւորական քաղաքը մեծամեծ պարգեւներ եւ գահ եւ պատիւ իրեն խոստանալով։ Իսկ Գուրգէն որ Յունաց բարեկամութենէն աւելի կը կասկածէր, քան թէ նոցա զօրութենէն կը վախէր, յանձն չառաւ երթալ, այլ խաղաղութեան կապ մը հաստատելով Իշխանիկին եւ Յունաց զօրավարին մէջ, որոշեց երթալ առ Սմբատ Սպարապետ։

ԾԵՐԵՆՑ

(Շար.)

Ռուսիա նամակ մը յանձնեց Ամերիկայի :

× Համաձայն լաւատեղեակ աղբիւրներու Համայնավար Չինաստանի մէջ «աջակողմեաններու» դէմ բացուած պայքարը հետզհետէ կը սաստկանայ : Փէքինի ձայնասփիւռը հաղորդեց, թէ կառավարութիւնը, կազմակերպութիւններ եւ ժողովուրդը, «համաձայնած» են պայքարելու աջակողմեան շարժումը ճզմելու համար : Ձայնասփիւռը կ'աւելցնէ, թէ գիտնականներու շրջանակներու մէջ յաջորդական նիստեր գումարուած են, դիմակազերծելու համար «անջատողական»ներու դաւերը :

× Այսուհանդերձ, Հունգարացիները պարտաւոր պիտի չըլլան գործածել «ընկեր» բացատրութիւնը : «Պարոն»ն ու «տիկին»ը դարձեալ մուտք պիտի գործեն Հունգարիոյ ընկերային կեանքին, մամուլին եւ գրականութեան մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՒՐՑԻՕ ՄԱԼԱՓԱՌԹԷ, իտալացի գրագէտը որ մեռաւ անցի օր, խանդավառուած Չինացիներէն, հետեւեալ կտակը ըրած է.— «Կ'ուզէ որ Քափրիի իր վիլլան վերածուի Քուրցիօ Մալափառթէ հիմնարկութեան մը տրամադրուած մշակութային փոխ յարաբերութիւններու, չինացի եւ իտալացի ուսանողներու միջեւ : Հոդ չինացի ուսանողները պիտի կրնան շարունակել իրենց ուսումը :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ եւ Վիէթմինի պատուիրակութեանց կարծիքով Մ. Նահանգները ամէն բան կ'ընեն արգելք հանդիսանալու համար երկու Գերմանիաներու միացման : Հրատարակուած դեկոյցը կ'աւելցնէ թէ Ամերիկայի օգնութիւնը Վիէթնամի սպառնալիք մըն է Հարաւային Ասիոյ խաղաղութեան :

ԱՆԳԼԻՈՅ գաւառներու հանրակառքերու գործադուլը վերջացաւ :

ՓԵՇՏԱՅԻ մամուլը կը գրէ թէ Իմրէ Նաճիի յուշերը որ կը հրատարակուին Արեւմուտքի մէջ կ'ապացուցանեն թէ նախկին վարչապետը դաւաճանած է համայնավարութեան :

ՍԱՀԱՐԱՆ (Յուլիս 29).— Զոյգ ոսկի՝ 484.000, նափոլէոն 3740, դոլար. 3400, անգլ. 4230 քսան տոլարնոց 17.160, թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 414, ստերլին 1140, դոլար. 99.25, պելժ. 8.20 :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

«Յառաջ»ի վարչութիւնը պարտք կը սեպէ անգամ մըն ալ յիշեցնել իր բաժանորդներուն որ փակեն իրենց առկախ հաշիւները :

Որեւէ օտար թերթ կարելի չէ ապառիկ կարդալ եւ փափաքելի է որ նոյնը ըլլայ մանաւանդ հայերէն թերթի համար, [illegible] [illegible] սուղ [illegible] [illegible] [illegible] :

[illegible] [illegible] արձակուրդի գացող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի անպայման ղրկել իրենց նոր հասցէին հետ նաեւ հինը : Ծախքերու համար՝ 100 ֆրանք :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Յառաջ»ի չէք - փոստալի թիւն է՝ 15069 - 82, կը խնդրուի չգործածել նախորդը որ ջնջուած է :

Կը յիշեցնենք նաեւ որ այս թիւը ՎԵՐԱՊԱՀՈՒԱԾ է «Յառաջ»ին, կը խնդրուի թերթին չպատկանող գումարները (նուէրներ, տարբեր թերթերու բաժնեգիններ եւայլն) ղրկել միայն մանտա-քարթով :

Շնորհակալութիւն մեր այն բաժանորդներուն որ կանխիկ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Հայ-ռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ :

Գրեց՝ ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ

Տպարան «Յուսաբեր», Գահիրէ 1957 :

Գին՝ 1100 ֆրանք :

Դիմել Յառաջի եւ հայ գրատուններ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ուշիմ, կարող, աշխատասէր եւ գործէ հասկցող մէկը, մեր վաճառատան մէջ աշխատելու համար, իբր գործակատար, յաճախորդներու ապսպրանքները պատրաստող :

Դիմել Պահատուրեան վաճառատունը՝

246, Rue Vendôme - LYON

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած՝ «Հերոններու Օր»ուան եւ Խանասորի արշաւանքի 60րդ տարեդարձին առթիւ, Օգոստոս 4, կիրակի, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Վալապրի հանրածանօթ, օդասուն եւ ընդարձակ անտառին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ՝ բոլոր խումբերու եւ ենթակոմիտէներու, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շրջանային վարչութեան, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու :

Ներկայ պիտի ըլլան եւ պիտի խօսին՝ Կարտանի քաղաքապետ Պ. Վիքթոր Սաւին եւ Պ. Լերտա (ընկերվարական) :

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի՝ Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Երգեր, արտասանութիւններ, նուագ եւ հայկական ու եւրոպական պարեր :

Պ. Ալէքս Մնակեան ագորտէոնի վրայ պիտի նուագէ հայ ժողովրդական երգեր եւ պարերգներ (Փաւիայի երաժշտանոցէն եւ Լիբանանի ագորտէոնի ախոյեան) :

Ծոխ պիւֆէ մատչելի գիներով՝ սանտուիչ, շամփուրով խորոված, զովացուցիչ ըմպելիներ եւ այլն :

Մուտքը ազատ է :

Երթեւեկի համար դիմել մեր խումբերուն եւ ենթակոմիտէներուն : Կարելի է առնել նաեւ էքս երթեւեկող հանրակառքեր եւ օթօքառեր :

Մարսէյլ քաղաքին մէջ բնակողներուն

Խանասորի արշաւանքի տօնակատարութեան առթիւ Վալապր երթալու համար, յատուկ օթօքառեր վարձուած են : Արձանագրուելու համար դիմել ընկեր Աստուր Քէօսէեանին (Փլաս տ'Էքս), ընկեր Ա. Պետրոսեանին (Տադէս) եւ Պ. Գ. Ծերիկեանին :

Մեկնումը տեղի կ'ունենայ Փլաս տ'Էքսէն :

ՊՕՄՈՆ.— Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ այս տօնակատարութեան, պէտք է արձանագրուին օթօքարի համար մինչեւ 2 ՕԳՈՍՏՈՍ, հետեւեալ ընկերներու մօտ.— Յ. Պանոսեան, Ն. Դարբինեան, Կ. Կարապետեան, Սերժ Սարգիսեան :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Օր. Հռիփսիմէ Մակասեան, Պ. Յակոբ Ղազարեանի ամուսնութեան առթիւ, հետեւեալ նուէրները եղան՝ Փարիզի Հայ Մշակոյթի տան

Պ. Կիւլիզեան	1000
Տիկին Մակասեան	1000
Պ. Պ. Ալթունեան	1000
Պ. Ղազար Ղազարեան	1000
Պ. Զ. Կէօրարճեան	1000

«Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՄԱՅՐ ԻՄ...»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պատկերազարդ եւ շքեղ տպագրութիւն :

Գինը 100 ֆրանք

(Թղթատարական սակերու փոփոխութեան պատճառաւ, կը պահանջուի 50 ֆրանք՝ փոստով ղրկուելու պարագային : Ուրեմն ղրկել ընդամէնը 150 ֆրանք դրոշմաթուղթ) :

Imp. ARAXES, 46, Rue Richer Paris-9e

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ֆրանսական ամփիթատրոնին սրահը 41 Ալէ Լէոն Կամպեթա :

Կը նախագահէ՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կը խօսի՝ ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ

Նիւթ՝ «Հայ ժողովուրդը ինչո՞վ տկար է եւ ինչո՞վ՝ զօրաւոր» :

Մուտքը ազատ է :

ԿՈՉ

Մինչ Լիոնի Եկեղեցին կը շարունակէ բարձրանալ Լիոնահայութիւնը աւելի վստահ եւ համոզուած է թէ այս մեծ գործը գլուխ պիտի ելլէ : Ամէն առթիւ կը բանայ իր քսակը տալով սրտաբուխ նուէր : Եկեղեցաշէն յանձնախումբը հրապարակաւ կուգայ իր անհուն շնորհակալիքը յայտնել բոլոր նուիրատուներուն :

Այս առթիւ ի մասնաւորի պարտ կը զգայ, հրապարակաւ իր շնորհակալիքը յայտնել, լիոնահայ ծանօթ վաճառական Արման Մեսրոպեանի, որ ինքնաբերաբար բերած է յիսուն հազարֆրանքի նուէր մը, խոստանալով ուրիշ առթիւ ալ ընել նուէրներ եկեղեցւոյ շինութեան ֆոնտին : Հրապարակաւ կոչ կ'ուղղենք Լիոնի Հայութեան որ հետեւին այս ազնիւ Հայուն օրինակին, բերելով իրենց մասնակցութիւնը :

ԴԻՒԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի :

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Քաֆէ Լամարկի մօտ զովասուն Պուրակը :

Կը բանախօսէ Կ. Մ. ՏԵՐՄՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ եւ Տարօնի աւանդական գեղջկական պարեր :

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer Paris (9e)

Tél.: PROvence 64-90

C. C. P. Paris 3630-66

Նոր հրատարակութիւններ.—

Զարթօնք, Մալխաս, Պէյրութ 1956, Ա. Բ. Գ. հատորները 1200ական ֆր., Դ. հատորը 1000, Ե. հատորը 1200 :

Ապրումներ՝ 1200, բոլորն ալ լաթակազմ :

Վարդանանք, Դ. Դեմիրճեան (պատմավէպ) 2 հատոր, Գահիրէ, տպ. «Յուսաբեր» 1956,	1.500
Պապիկ ու Թոռնիկ, Խրիմեան Հայրիկ, Հր. Էտվան, Պէյրութ, 1957	500
«Յուսաբեր» բացառիկ, նուիրուած Վ. Նաւասարդեանի յիշատակին, 1957	300
Ժամանց եւ զբօս, Կ. Գուշակ (երազներու բանալին եւ ժամանակի խաղեր, Պէյրութ, 1956	1.400
Սողոմոն Թէհլիրեան (վերյիշումներ, Թալէաթի Ահաբեկումը) գրի առաւ, Վ. Մինախորեան, Բ. տպ. Գահիրէ 1956	1.500
Պապ թագաւոր, Ստ. Զօրեան (վէպ չորրորդ դարէն), Հալէպ, 1952, կազմուած	1.750
Հայաստան եւ Հայ Դատը, Գ. Լազեան (Հայ եւ ռուս յարաբերութիւններու լոյսին տակ), Գահիրէ, 1957	1.100
Հարազատ Որդի եւ պատմուածքներ, Երուխան, Հալէպ, 1953	650

Մեծ Գերին Արտաւազդ, Արմենակ Տէր Յակոբեան, թատերախաղ 3 արար, Փարիզ, 1957, 300 ֆրանք :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Թ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Քրուա Ռուժ ըսկոցի սրահը, այս ուրբաթ ժամը 20ին : Շատ կարեւոր օրակարգ, կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն, ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամուն :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՓԻՆ

Վայրը՝

Olonne-sur-Mer (Vendée)

3 Օգոստոսէն 14 Սեպտեմբեր

Մեկնում՝ կիրակի, Օգոստոս 4 : առաւօտեան ժամը 7ին : Հաւաքուիլ՝ ժամը 6ին,

Point de rassemblement H :

Gare du Maine Départ.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հայ Արիներու Միութիւնը իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Կապոյտ Խաչի Սէն Ժեռոմի մասնաճիւղին որ հինգ հազար ֆր. նուիրած է Արիներու ճամբարի մասնակցութեան առթիւ :

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները ի նպաստ Լիոնի Եկեղեցւոյ շինութեան :

Պ. Պ. Գառնիկ Գարայարութիւնեանէ 5 հազար ֆրանք, Ալեքսան Գըրմըզեանէ 500 ֆրանք, Մարգարեանէ 300, Նշան Դարբինեանէ հինգ հարիւր, Սայրատայրեանէ իր զաւկին մկրտութեան առթիւ հինգ հարիւր, Յարութիւն Խաղնէճեան իր թոռնիկին մկրտութեան առթիւ հազար, Փէքմէզեան 1500 ֆր., Նիկողոսեան 600 ֆր., Յակոբ Սէմէրճեան 3000 ֆրանք :

Տիկին Իզապէլ Ալթունեան ծնեալ Պետրոսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են եկեղեցւոյ շինութեան Պ. Յարութիւն Խաղնէճեան հազար, Տիկ. Իսկուհի Փափազեան եւ զաւակները 3000 ֆր., Պ. Վարդեվառ Գամպէրեան հազար ֆր. :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նիսի եւ շրջանի Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը տեղեկացնէ Նիսի հայ ծնողներուն, թէ փոքրիկներու համար հայերէնի դասընթացքը կը շարունակուի ամրան արձակուրդի շրջանին եւս : Տեղեկութեանց համար դիմել Նիսի Հայոց եկեղեցին : Այս առթիւ կրնան օգտուիլ նոյնպէս արձակուրդով Նիս եկող ընտանիքներու փոքրերը :